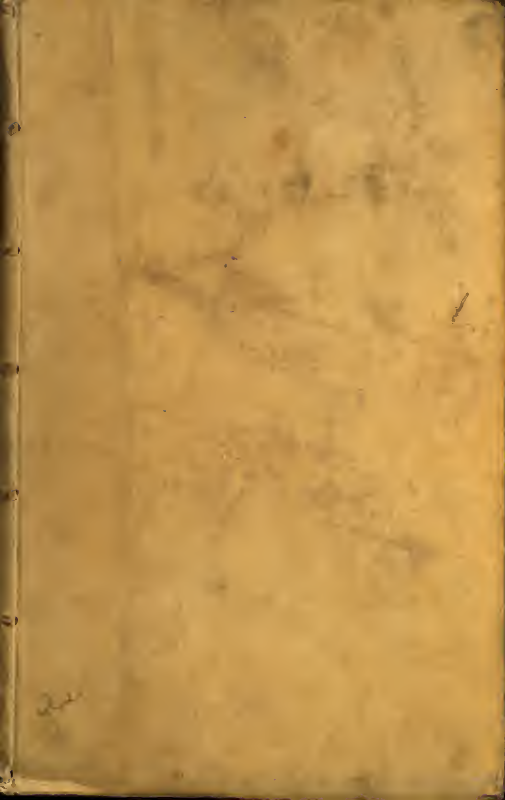

NUMMI
ANTIQUI
FAMILIARUM
ROMANARUM
PERPETUIS
INTERPRETATIONIBUS
ILLUSTRATI,

Per J. VAILLANT Bellovacum, D. M. &
S. DUCIS CENOM. *Antiquarium.*

VOLUMEN SECUNDUM.

AMSTELÆDAMI,
Apud G. GALLET, Præfectum Typographiæ
HUGUETANORUM.

M. DCCIII.

I V N I A.

IVNIA gens in Patriciam, ex qua L. Brutus, qui Reges ejecit, ortus, dictincta est: & Plebeiam diversam, ex qua nobis tantùm quæ Bruti Peræ & Silani cognomen tulit, denarii sunt superstites. Nomen à Junio Æneæ comite habuerunt, à quo originem traxit, ut tradit *Dion. Halicarn.* Cognomen Bruti, propter stultitiam quam Tarquinii metu simulabat L. Junius, accepit, ex *Plut.* Pera verò videtur extractum à sacculo è collo ad lumbos pendente, qui habitus est propriè necessarius, ad operis exercitium. Silani cognomen quidem detrahunt à Silo, qui appellatur naso versus sursum repando. Illos Patricios fuisse, ut Torquatos, à quibus originem ducunt, suspicatur ***Ant. Augustinus, lib. de Fam. Rom.***

I.

BRVTVS. Caput L. Bruti nudum: in aversa parte AHALA. Caput Servilii Ahalæ nudum; ex *Cimelio Regio.*

Illa est L. Bruti effigies ex statua ænea, stricto ense inter Reges in Capitolio posita, quam M. Brutus desumpsit, ad illam in denariis exprimendam cum imagine Servilii Ahalæ; ex quo Servilia mater originem trahebat, ut se à summæ potestatis studentium liberatoribus, ex utroque parente natum, libertatem Romanam usurpatoris cæde vindicare debuisse denotaret, pro qua conservanda

cum Conjuratis arma sumpsisset : eorum meminit *Cicero*, *lib.* 2. „ *Philip.* his verbis. Etenim si autores ad liberandam Patriam „ desiderarentur, illis autoribus Brutos ego impellerem, quo- „ rum uterque L. Bruti imaginem quotidie videret, alter etiam „ Ahalæ. Ambo sunt barba insignes, quia eorum ætate barba nutriebatur. De quo *Ovidius*:

Sic apud intonsos nomen habebat avos.

Macrobius, *Saturn. lib.* 1. narrat Junium Mensem dictum esse à Junio Bruto, quod eo mense Kal. Januar. pulso Tarquinio, sacrum Carnæ deæ in Cœlio monte voti reus fecerit.

II.

L BRVTVS PRIM. COS. Caput Lucii Bruti in corona quercea: ex aversa parte M. BRVTVS IMP. in imo COSTA LEG. Caput M. Bruti, pariter in corona ex quercu.

Superior quidem denarius nobis exhibuit L. Brutum, insignem Juniæ gentis Fundatorem, & libertatis Romanæ Vindicem, cum Servilio, qui Sp. Melium regnum appetentem interemit : hic verò eundem Lucium, expulso tyranno, primum Consulem, & ex altera parte Marcum Brutum, ejus post tot sæcula nepotem, profert, qui, occiso Dictatore, ad libertatem Romanos vocat. Ille, ejectis Regibus, Consulatum Romæ constituit; hic verò, interfecto Cæsare, Imperio occasionem præbuit: prioris virtute, unius dominatio ad optimatum administrationem pervenit: posterioris fidentia, illa extructa est, & ad Monarchiam reversa. Denarius à Costa M. Bruti Legato, de quo in Pedania gente dicturi, percussus est.

III.

LIBERTAS. Caput Libertatis: in aversa BRVTVS. parte quatuor Figuræ gradientes.

IV.

Idem typus ; ex aversa parte IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST.

A M. Bruto signatus est denarius; ex una parte Libertas expressa

est,

est, ad incitandum pro illius conservatione Populum; ex altera Consulis processus depingitur. Ad expellendam tyrannidis dominationem, & revocandum Consularis potestatis statum, præit accensus ante lictores, in medio horum Consul; de quibus *Suetonius in Julio.* Antiquum etiam retulit morem, ut quo mense „ fasces non haberet, accensus ante eum iret, lictores pone se- „ querentur. Accensus ad Consulem homines privatos acciebat. Lictores verò fasces virgarum ligatos ferebant ante & pone Consulem; hi parentes Magistratibus delinquentibus plagas inferebant. Consul dictus est à consulendo, vel quod alios consulerent, vel quod ab aliis consulerentur, apud *Festum*: nam ante vocabantur Prætores, quod Populo præirent, vel quod præessent.

Trajanus Imperator inter plurimos, quos restituit, consulares denarios, hujus meminit, non modo ut antiquum illorum usum approbaret, sed etiam eorum numerum adaugeret.

V.

Caput Jani bifrontis: in aversa parte C. IVNI. in imo ROMA. Navis.

Forma & pondus nummi ex duabus unciis, ad quod redactus fuit as libralis primo Punico bello, unde dictus est apud *Plinium*, Sextantarius, impellit, ut eum ad C. Junium Brutum, C. Junii Bruti Bubulci, qui de Lucanis & Bruttiis triumphavit an. 477. filium revocemus. Nemo enim, his temporibus ex Juniorum gente Caius appellatur. Bubulci cognomen desumptum est apud *Sigonium*, quod Juniorum aliquis optime bubus uteretur. Janus bifrons solitum est assium insigne, ut & Navis, aversæ eorum partis.

VI.

Caput Romæ galeatum: in aversa parte C. IVNI. C. F. in imo ROMA. Castor & Pollux pileis & astris insigniti, decurrentes cum hastis.

Fulvius hunc denarium C. Junium C. filium Silanum revocat, qui Augusti Collega in nono Consulatu fuit an. 728. sed hoc tempore nullus amplius denarius, cum Romæ effigie & Castorum typo oc-

omnesque cum Augusti imagine signabantur: illius etiam forma vetustissima est, ideo ad Caium Junium Caii Bruti superioris filium revocandus videtur. At hic licèt istius Quæstoris Militaris seu Provincialis nulla sit in Historia mentio, *librorum* penuria & quùm antequam ad Tribunatum Plebis accesserit an. $^{504.}_{5}$ nullo alio munere functus memoretur, in illo Magistratu denarium cudisse nos edocet illius epigraphe. De Castore & Polluce, frequenti denariorum argenteorum typo, sparsim dictum est.

VII.

Caput Romæ galeatum: in aversa parte M. IVNI. in imo ROMA. Castor & Pollux pileati, cum astris desuper decurrentes hastis armati.

Ex denario filii sequente Marcum hunc Junium Brutum patrem fuisse Marci filii appellati docemur; is verò Quæsturam Provincialem suscepit an. $^{518.}_{9}$ in qua hunc denarium suo Marci nomine percussit, cum solito Castoris & Pollucis fratrum typo; at quia vox ROMA in Quæstorum Provincialium denariis sæpe reperitur, illos in Urbe antequam in Provinciam abirent, ad exercitus usum signari curasse credibile est. M. Junius Tribunus Plebis extitit an. $^{522.}_{3}$ & duos reliquit filios Marcum & Decium.

VIII.

HONORIS. Caput Honoris laureatum: ex aversa parte M. IVNI. M. F. L. N. BRVTVS, in imo ROMA. Triremis Prætoria.

Patri succedit filius. Ecce denarius M. Junii M. filii & Lucii nepotis; hic Quæsturam Provincialem iniit an. $^{553.}_{4}$ Tribunatum Plebis an. $^{558.}_{9}$ quo, cum fratre Lucio se de Oppia Lege, pro mundo mulierum superfluo antiquando, opposuit. Ædilis Plebis fuit an. $^{560.}_{1}$ Prætor Urbanus an. $^{562.}_{3}$ at quùm Senatus decrevisset, ob victoriam à Consule Glabrione de Antiocho Magno Syriæ Rege in Græcia relatam, ut hostiis majoribus, quibus diis videretur Junius Prætor sacrificare, denarius Honori eum litasse nobis denotat, in cujus rei memoriam ejus imaginem in denariis suis expressit, & quùm ex Senatusconsulto veteres, quæ in navalibus erant, naves refecisset & armasset, sociosque navales libertinos in eam Classem legisset, Triremem Prætoriam in aversa parte expressit.

Prætor deinde Peregrinus Etruriam ſortitus obtinuit an. 563/4 Tandem Conſulatum obtinuit cum A. Manlio Vulſone an. 575/6 Bruto bellum contra Ligures obvenit, & ambo Conſules prorogato imperio an. 576/7 contra Iſtros profecti ſunt.

IX.

BRVTVS. PROCOS. EX S. C. Caput Veneris: ex averſa parte D. IVNI. M. F. in area ROMA. Victoria in bigis, d. habenas equorum, ſ. flagrum.

Plurimi opinantur Decimum hunc Brutum ſuperioris Conſulis filium fuiſſe, quem doctum & ſtudioſum appellat *Cicero, Orat. pro Archia.* Is Quæſturam Provincialem iniit an. 600/1 ad Tribunatum Plebis aſcendit an. 605/6 Ædilis Plebis fuit an. 608/9 Prætor Urbanus an. 611/2 Provincialis an. 612/3 Conſul autem creatus eſt cum P. Cornelio Scipione Naſica an. 615/6 Bruto Hiſpania Ulterior obvenit; prorogatum eſt illi in ea Provincia imperium uſque ad an. 619/20 ob bellum Numantinum, in qua ex Senatuſconſulto ipſi ad exercitus ſtipendia bigatos argenteos cudere conceſſum fuit; in quibus caput Veneris, ob cultum quo eam proſequebatur, ſignavit. Tandem, conſtituta Provincia, poſt confectum diuturnum bellum in Luſitania & Gallæcia, Callaicus, ut ferunt *Marmora Capitolina*, dictus, ad triumphum Romam venit.

D. IVNIVS M. F. M. N. BRVTVS CALLAICVS PROCOS. AN. DCXXI.
DE LVSITANEIS ET CALLAICIS EX HISP. VLTERIORE.....

Callaicus duos filios reliquit M. & D. Marcum ſcilicet, qui Tribunus Plebis fuit au. 645/6 & avus M. Bruti, qui Cæſarem occidit; alterum Decimum verò, de quo ſumus dicturi ex ea familia, præmittimus.

X.

BRVTVS. Caput Romæ galeatum: ex averſa parte D. IVNI. D. F. in imo ROMA. Caſtor & Pollux decurrentes, cum haſtis.

Quum M. Bruti majoris filii Callaici ſuperſtites nobis non ſint denarii, ecce minoris filii Decimi nummum argenteum, quem in Quæſtura cum ſolito Romæ & Caſtrorum typo ſignavit an. 660/1 quo eam

iniit.

iniit, deinde Tribunatum Plebis suscepit an. $^{665.}_{6}$ Ædilis Plebis fuit an. $^{668.}_{9}$ Prætor Urbanus an. $^{673.}_{4}$ quo primum octo Prætores creati sunt & tandem Consulatum iniit cum Mam. Æmilio Liviano an. $^{676.}_{7}$ D. Brutus fuit homo doctus & Græcis litteris imbutus, ut narrat *Cicero in Bruto.*

XI.

BRVT. IMP. L. PLAET. CEST. Caput M. Bruti: ex aversa parte EID. MAR. Pileus inter duos pugiones.

En illius Bruti, qui Cæsarem interfecit, imago, de quo narrat *Dio lib.* 47. „ Hæc Brutus egit, qui etiam Numismati, quod „ cudebat, suam imaginem cum pileo ac duobus pugionibus incidit. Ab una parte Libertas expressa est; & in aversa pileus ille Libertatis, quo, qui libertatem accipiebat, donabatur; ad quod respicit idem *Dio*, *loco laudato*, eo & *inscriptione* declarans, patriam à se & Cassio in libertatem vindicatam; addit autem Cassium, quod ambo fuerint conjurationis autores & principes. L. Plætorius Cestianus Bruti Quæstor in Plætoria gente denarium percussit.

XII.

LIBERTAS. Caput Libertatis: in aversa parte pileus inter duos pugiones.

En idem Libertatis symbolum, nempe pileus, sed, ut supra, inter duos pugiones, id est, cæde Cæsaris Dictatoris. Nam illa dignitate perpetua sibi concessa vel arrogata, Libertas Reipublicæ Romanæ, quæ Populi jussu & Patrum autoritate stabat, pessumdederat: ideo Brutus Romanos ad Libertatem vocans, denarium hunc cum Libertatis effigie percussit, addita Populi Romani restituta, tamquam sublato Usurpatore, ei sepultam vindicasset.

XIII.

L. SESTI. PROQ. Caput Pietatis velatum, & laureatum: in aversa parte, Q. CAEPIO BRVTVS PROCOS. Tripus, inter securim à dextris, & capedunculam à sinistris.

M. Brutus modò tantùm Brutus appellatur, & aliquando Q. CAEPIO BRVTVS, nam ex Junia gente in Serviliam adoptione transiit.

transiit. Mater ejus Servilia fratrem habebat Q. Servilium Cæpionem, qui eum adoptavit, & sic Cæpionis cognomen Serviliæ gentis, & Bruti Juniæ, propter adoptionem, simul gessit, ut ex *Cicerone*, *Plutarcho*, *&* *Dione* colligitur. Post Præturam, Senatus ei Macedoniam & Illyricum decrevit cum Proconsulari Imperio; ideo Procos. in denario perhibetur, & ut testantur litteræ *Ciceronis*, his verbis. Quum Q. Cæpionis Bruti Procos. opera, „ consilio, industria, virtute, difficillimo Reip. tempore, Pro- „ vincia Macedonia, Illyricum, & cuncta Græcia & Legiones „ exercitus, equitatus, in Consulum, Senatus, Populique Ro- „ mani potestate sint.

Caput Pietatis, modò nudum, modò velatum exhibetur, & etiam cum laurea, ut videre est in Hirtia gente. Hæc autem ad Pietatem erga deos, ob sacrificia peracta, indicandam expressa est. In aversa parte Tripus, inter securim & capedunculam, ad Apollinares Ministros, seu potiùs Quindecimviros spectat, de quibus in sequente denario dicturi sumus. De L. Sestio, Bruti Proquæstore, in Sestia gente agemus.

XIV.

L. SESTI. PROQ. Pileus inter pugiones: in aversa parte, Q. CAEPIO BRVTVS PROCOS. Tripus inter capedunculam & apicem.

Cur Brutus vocatus sit ob adoptionem Q. Cæpio, in superiore denario explicatum est. Rursus inter pugiones expressus est Libertatis pileus, ad indicandam eam nece Dictatoris esse recuperatam; nobis superest, ut de tripode, capeduncula, & apice dicamus. Tripus Apollinis symbolum, ideo Quindecimviratus Sacerdotium, quo præditus erat Brutus, indicat, ut iis erat Plebeius; Quindecimviratus Plebeis concedebatur, in quorum custodia erant libri Sibyllini; quæ omnia *Livius* nos edocet, *lib.* 10. *cap.* 8. Decemviros sacris faciundis Carminum Si- „ byllæ & fatorum populi Interpretes, Antistites eosdem „ Apollinaris sacri ceremoniarumque aliarum Plebeios vide- „ mus, cujus symbola Sestius, ut ejus Sacerdotium denotaret, „ expressit. Nam capeduncula vas est in sacris usitatum, ut securis in superiore denario ad sacrificia facienda apponitur; Sed quùm

in hoc apex expressus sit, *Fulvius* Brutum aliquo Sacerdotio prædítum fuisse suspicatur, sed eum Quindecimvirum fuisse ex denariis ignoravit. Vide in Manlia Apollinis tripodem ejusmodi Sacerdotium indicantem.

XV.

LEIBERTAS. Caput Libertatis: in aversa parte, Q. CAEPIO BRVTVS PROCOS. Lyra inter cultrum & lauri ramum.

Hic denarii typus à Bruto percussus, in eo Libertatem, ad denotandum se illius esse assertorem, expressit: inde citharam Apollinis symbolum ut ramum lauri ipsi dicatæ, ad indicandos Apollinares Ludos à se editos, de quibus ita loquitur *Plutarchus*. Populus tamen „ absente illo spectacula magnificè & effusè exhibita frequentavit, „ ferarum enim magnos greges comparaverat. Harum præcepit, „ ut nihil distraheretur, vel reservaretur, sed exhiberentur om„ nes. Scenicos ipse Neapolim profectus plerosque convenit. „ Scripsit & *Ciceroni*, orans ne prætermitteret, quin interesset Ludis. Culter sacrificii additus, ad denotanda quæ ante Ludorum celebrationem fieri debebant peracta fuisse.

XVI.

L. PLAET. CEST. Caput Pietatis velatum, laureatum & modio ornatum: in aversa parte BRVT. IMP. Securis & capeduncula.

Duo in hoc denario Bruti à L. Plætorio Cestiano, (de quo in Plætoria gente dicetur,) percussi, spectanda veniunt; primùm de Imperatoris titulo huic concesso, de quo *Dio* apprime, *lib.* 47. Ve„ ritus ne qui etiam alii se absente novi motus in Macedonia „ existerent, in Europam festinato se recepit: regioneque Sa„ delis *Regis*, qui sine liberis decedens, eam P. Romano reli„ querat, recepta, in Bessorum ingressus regionem, eo animo, „ ut in eorum maleficia vindicaret, & nomen sibi *Imperatoris*, „ quo facilius contra Cæsarem & Antonium bellum gerere posset, „ adipisceretur. Alterum cur Pietatis caput, & inde securis & capeduncula: Pietas autem hæc est erga deum, ob sacrificia per capedunculam & securim designata, illa verò symbola ad Sacerdotium quoddam Bruti, quo prædítus erat, spectare videntur, ut in sequente denario.

XVII.

XVII.

BRVTVS. Securis, capeduncula, & culter: in aversa parte LENTVLVS SPINT. Capeduncula & lituus.

Jam prodiit denarius in gente Cornelia, ex qua Lentulus erat, Spinter dictus, qui in Asiam à Senatu missus, pro colligenda pecunia, tandem eam Bruto distribuit, illius partes sequutus, & denarios ejus nomine percussit: at ut Pontifex erat, ut ex *lib* 1. *Bel. Civ.* colligitur, capedunculam & lituum Pontificatus sui insignia expressit; & in altera parte Sacerdotii etiam Bruti symbola: nam si cuncta ad Lentulum spectarent, hinc & inde capedunculam exhibuisset, & in parte, qua BRVTVS est inscriptus, aliquid ad Brutum pertinens apposuisset.

XVIII.

L. CESTI. PROQ. Caput Libertatis velatum, cum diadematis ornatu: in aversa parte Q. CAEPIO BRVTVS PROCOS. Victoria gradiens, d. coronam, humero lævo palmam.

A Lucio Plætorio Cestiano, Bruti in Macedonia Proquæstore, percussus est hic denarius, ut denotat epigraphe. Libertatis caput exhibet, ad declarandam libertatem, Bruto assertore, Populo Romano esse restitutam, nec amplius monetam sub Dictatoris imagine percuti nos edocet. Libertas autem duplici modo effingitur, una nudo capite, & est Libertatis Romanæ imago; altera quæ velo, ut hæc, obtegitur cum diademate, & est Libertatis deæ effigies, cujus erat templum in Aventino monte. Velo ornatur tamquam divinitatis insigni, ut & diademate, deæ scilicet ornamento.

Victoria non exhibetur in monimentum victoriæ, quam Brutus de Bessis retulit, ut narrat *Dio*: nam in ea Imperatoris titulum accepit: sed quum esset illi decreta Senatusconsulto Macedonia & Illyricum cum Proconsulari imperio, ut colligitur ex *Ciceronis epistolis*, C. Antonium prohibuit, ne Macedoniam occuparet, & Vatinium invadere Illyricum tentantem, contempsit, & sic Macedoniam Epirumque cepit, litteris ad Senatum datis, quæ gessisset, exposuit; seque & milites, ut ait *Dio*, ac Provincias in

in ejus potestatem tradidit, Senatus summopere laudatum omnibus illis regionibus præfecit: itaque Cestianus in ejus denariis Victoriam expressit gradientem; nam Brutus, confirmato sibi imperio, majora jam tentare cœpit: d. erecta tenet lauream, tamquam omnes Provincias subactura, & palmam sinistra, ut Victoris præmium.

XIX.

L. CEST. PROQ. Obices castrorum cum hasta, in imo pileus: in aversa parte Q. CAEPIO BRVTVS PROCOS. Tripus inter capedunculam & apicem seu albogalerum.

L. Cestianus Bruti Proquæstor, ex una parte Castrorum obices cum hasta, in signum stationis, cum pileo expressit, ad denotandum se in armis esse pro Libertate tuenda, & castra sua pro militibus Romanis Libertatis amantibus esse, ut ad se transferrent signa qui tyrannidem oderant: unde plurimi cum eo se conjunxerunt. Ex aversa parte symbola ejus Sacerdotii exhibuit, nam qui aliquo Sacerdotio erant præditi, inter alios maxime eminebant, ita ut Imperatores postea, Sacerdotii Maximi dignitate se ornari passi sint.

XX.

COSTA. LEG. Caput Libertatis laureatum: in aversa parte BRVTVS IMP. Trophæum.

Costa cognomen est Pedaniæ gentis, hic fuit Bruti Legatus ex denarii epigraphe, haud dubiè quando in Bessos profectus, illos vicit. Hi erant Thraciæ populi non procul à Ponto, Strymonem lævo latere incolentes, ex *Plinio*, *lib.* 4. *cap.* 11. & ut mos erat post victoriam, trophæum erigere, Costa Legatus in denario quem Bruto percussit, illud expressit, & in anteriore illius parte caput Libertatis, quod pro illa recuperanda, quam Triumviri Reipublicæ constituendæ Lepidus, Antonius, & Cæsar extinguere volebant, ut Julius Dictator oppresserat, arma cum optimatibus sumpsisset. Porro illa pro dea à Romanis habebatur; quod exactis regibus in libertatem se vindicassent: ejus templum *Livius* ex multatitia pecunia à patre Ti. Gracchi conditum & dedicatum narrat.

XXI.

C. FLAV. HEMIC. LEG. PROPR. Caput Apollinis Fatidici, ante quod lyra: in aversâ parte Q. CAEP. BRVT. IMP. Victoria stans coronam trophæo imponit, s. palmam.

Jam descriptus est hic denarius in gente Flavia: at quùm Flavius Bruti Legatus fuit Proprætore, rursus hic prodit, & ob Bessos devictos, in qua actione Imperatoris titulum ille retulit, percussus est; ideo Victoria coronam trophæo, in eorum regione erecto, imponens percussa est; & in anteriore denarii parte Apollinis pariter, sed Fatidici, caput ut in superiore expressum est cum cithara, ejus dei symbolo, ad Apollinarium Ludorum, ut supra, memoriam. Vide quæ de Flavio diximus in ejus gente.

XXII.

Caput Honoris laurea ornatum: in aversâ parte Q. CAEPIO BRVTVS IMP. Trophæum inter duos captivos lugentes.

Honos in Bruti denariis percussus videtur in præmium Virtutis, quam in subigendis Bessis demonstraverat: ideo ad Honoris templum non erat aditus nisi per Virtutis fanum; honos enim est reverentia quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. Hæc galea ornata depingebatur, ad denotandam illam in armis quærendam; ille laurea coronabatur, ut qui virtute illam sibi comparaverat.

Trophæum illud est de Bessis, Macedoniæ populis, à Bruto devictis, ut superiores denarii nobis exposuerunt: sed ad hujus imum duo sunt captivi lugentes, caput dextra in mœstitiæ signum sustinentes, qui Brutum non solum Bessos profligasse, sed plurimos ex iis in servitutem ab eo redactos fuisse denotant: nam ut illi, magna ex parte Hæmum montem incolentes, raptu & latrociniis victitabant, & ideo in Romanorum Provincias irruebant, de illis sic loquitur *Ovidius, lib. 6. Tristium.*

Vivere quam miserum est inter Bessosque, Getásque.

XXIII.

CASCA LONGVS. Caput Neptuni pone quod tridens; in aversa parte BRVTVS IMP. Victoria supra proram.

A Servilio Casca Longo percussus est hic denarius in honorem Bruti, cujus erat, ut videtur, Legatus; in memoriam alterius victoriæ, nempe maritimæ, nuper relatæ, ut indicat typus illius „ proræ insistentis; de qua *Plutarchus, in Bruto*. Ita comparatis „ clades militum mari accepta annuntiatur. Siquidem ingentes copias, quæ mittebantur ex Italia ad Cæsarem, adorta Bruti Classis est, oppressitque: Ideo imago Neptuni maris dei, quasi ejus ope & auxilio victoria fuerit reportata, in denario expressa est: & Victoria supra proram imponitur, ad designandam eam in mari relatam. De Casca in Servilia gente dicturi.

XXIV.

BRVTVS IMP. Caput Bruti nudum in laurea: ex aversa parte CASCA LONGVS. Trophæum inter duas navium proras.

Primum occupare raritatis locum debet in Junia gente denarius hic S^mi. *Principis Cenomanensium Ducis* aureus, cum Bruti effigie in laurea; ob Imperatoris titulum quem de Bessis retulit, & trophæo, ob victoriam in mari, de auxilio, quod ex Italia Antonio & Cæsari mittebatur, à Bruti Classe oppresso; ut ex *Plutar-* „ *cho* discimus. Eodem die terra marique pugnatum fuit. Ceterum, fortuna quadam magis quam Præfectorum Classis malitia, ignoravit Brutus victoriam hanc spatio interjecto viginti dierum. Trophæum inter duas navium proras, maritimum fuisse denotat: erigebatur autem in denariis pro maritima, ut pro terrestri victoria. De Casca Longo in gente Servilia suo loco dicetur.

XXV.

Caput Romæ galeatum: in aversa parte BRVTVS IMP. Caduceus alatus, globus & temo.

Inter tot Consularium nummorum millia à nobis observata, *Fulvianus* hic nunquam inspectus est. Caput Romæ galeatum exhibet, solitum denariorum argenteorum insigne; quasi Roma libertatem

tatem recepisset, typum ex anteriore parte antiquum rursus exhibet; & in altera felicitatem per caduceum expressam nacta terra marique, per globum & temonem designatis, mediante Bruto Libertatis vindice, ut fert epigraphe BRVTVS IMP.

XXVI.

A. POSTVMIVS COS. Caput Postumii Consulis: in aversa parte. ALBINVS BRVTI F. in corona spicea.

A Decimo Bruto M. Bruto genere propinquo, teste *Plutarcho*, cusus est hic denarius in Quæstura Urbana an. $\frac{703}{4}$ ideo cunctos ad eum spectantes, inter Juniæ gentis, cognomine Brutos, collocamus: Decimus autem ab A. Postumio Consule cum M. Antonio, an. $\frac{654}{5}$ adoptatus est, unde A. POSTVMIVS ALBINVS BRVTI F. dictus est, sicut ferunt ejus denarii; in adoptionis vero monimentum, ut Postumiæ gentis antiquitatem denotaret, effigiem A. Postumii Albi Rhegillensis anno 257. Consulis, & coronam spiceam in aversa parte, quam suspicatur *Fulvius* Decimo concessam, ob frumentum, in annonæ caritate, P. Romano suppeditatum, Ædilitatis tempore; sed coronæ Ædilibus non dabantur; ad eumdem referimus A. Postumium Dictatorem an. $\frac{257}{8}$ qui Latinos ingenti prælio fudit, & ædem locavit Cereri, ob annonæ inopiam sublevatam, apud *Dionysium*, *lib.* 8. qua donatus ille est. Plurima illius Dictatoris gesta, in Vibiæ denariis à nepotibus expressa, observare poteris.

XXVII.

C. PANSA. Caput Sileni: in aversa parte ALBINVS BRVTI F. Duæ dexteræ caduceum alatum tenentes.

Albinus Bruti filius post Quæsturam Legatus fuit Cæsaris in Gallia, & bello contra Venetos ab illo Classi præfectus est, & ipsi plurimum carus erat, nam *Livius lib.* 114. dum Cæsar Africano bello detentus esset, Brutum in Gallia Bellovacos rebellantes vicisse scribit, redux Prætutam gessit an. $\frac{709}{10}$ ex *Vel. Paterculo*; nam apud *Plutarchum in Bruti vita*, adjunctus est Conjuratis, ob gladiatorum manum, quos ad exhibendum P. Romano alebat, & post Cæsaris cædem, Provinciam Galliam Cisalpinam, quam à Cæsare acceperat,

ceperat, Senatus ei confirmavit, & designatus est Consul cum Planco, &.quùm eam administraret, Antonius eam occupare volens D. Brutum Mutinæ obsedit. C. Vibius Pansa Consul à Senatu ad eum ex obsidione eximendum missus est; ideo Brutus ad denotandam eorum militum concordiam, in moneta duas dextras, caduceum Felicitatis symbolum tenentes, percussit, & ex parte quo nomen C. PANSA inscriptum est caput Sileni ad Liberalia spectat, quibus victoria de M. Antonio, D. Brutum Mutinæ obsidente, relata est.

XXVIII.

PIETAS. Caput Pietatis: in aversa parte ALBINVS BRVTI F. Duæ dexteræ caduceum alatum tenentes.

Idem dextrarum junctarum cum caduceo typus, eandem militum Bruti & Pansæ concordiam denotat. Sed cur Pietatis imago in anteriore denarii parte, nisi ad eorum in Patriam & Cives contra M. Antonium, hostem P. Romani declaratum, arguendam? Pietas autem, in Q. Herennii nummo, sub Mercurii typo exhibetur, Brutus autem alludere ei videtur per caduceum, ejus symbolum, quùm Mercurius, sermonis deus creditus, litteras invenisse, ex *Tertulliano, lib. 7. de Coron.* necessarias non modo commercii rebus, sed & nostris erga Deum studiis putantur: ideo in denariis conjungi videtur Pietatis imago cum Mercurii symbolo, ad concordiam militum pro Patria & Civibus in justa causa demonstrandam.

XXIX.

Caput Martis galeatum: in aversa parte ALBINVS BRVTI F. Duo litui militares decussatim, cum scuto oblongo desuper, & clypeo rotundo infra.

Hic denarii typus ad usum exercitus ab Albino Bruti filio pariter percussus est: nam ab anteriore parte Mars, ut bellorum Præses, à Romanis etiam cultus, quod Romuli pater crederetur, & sic veris suis Civibus semper propitius adesset. Galea ornatus est, bellatoris ornatu ad profligandos hostes: in aversa parte Litui militares adsunt, ad denotandum Consulum Pansæ & Hirtii adventum, & jam futurum esse prælium: de illis *Ovid. 3. Fast.*

Jam

Jam lituus pugnæ ſigna daturus erat.

& de quibus *Statius etiam Theb. 6.*

Et lituis aures circumpulſantur acutis.

Scuta oblonga equitum Romanorum arma deſignant, quibus illi utebantur. ut & clypei peditum erant, de quibus *Servius*, clypeus major eſt tantum peditum, ſicuti ſcutum equitum. M. Antonio à Conſulibus devicto, Albinus Bruti filius obſidione liberatus eſt, ſed occiſis illis, poſtea à Planco Collega ſuo qui ſe Antonio reduci conjunxit, deſertus, & ab exercitu, qui ſigna etiam tranſtulere, effugit ſolus, ſed Aquileiæ paulo poſt repertus & agnitus ab Antonianis interemptus eſt.

XXX.

ROMA. Caput Romæ galeatum, in averſa parte, D. IVNI. PERA. Victoria in bigis, utraque manu habenas.

A Brutorum cognomine ad Juniæ gentis ſtirpes quæ *Pera* cognomentum tulere, primuſque occurrit, à quo tempore Romani primùm denarios argenteos percuſſere an. 484/5 Decimus Junius D. F. D. N. Pera Quæſturam militarem iniit an. 474/5 Tribunatum Plebis an. 480/1 Ædilitatem an. 481/2 Tribunatum Plebis iter. 483/4 Præturam verò videtur geſſiſſe 485/6 & tandem Conſulatum geſſit cum N. Fabio pictore an. 487/8 quo hunc denarium bigatum, ut moris tunc erat Conſulum, percuſſit.

XXXI.

Caput Romæ galeatum: in averſa parte Victoria in bigis, d. coronam, ſ. habenas equorum, D. IVN. PERA, in imo ROMA.

Ab eodem Decimo Pera alter Bigatus ſignatus eſt, ſed Victoria lauream gerens denotat illum ad militibus pro Triumpho diſtribuendum fuiſſe percuſſum, primis enim illis temporibus quo moneta argentea cudebatur, contenti ſunt Triumphales Victoriam coronam dextra gerentem exhibere, ad deſignandam illam pro qua triumphabant, anno autem Conſulatus D. Peræ bellum cum Saſſinatibus Umbriæ Populis & cum Sallentinis, quorum Tarentum erat

Metropolis, gestum, de quibus ambo Consules, ut traditum est in *Columnis Capitolinis*, triumpharunt, mense Octobri de prioribus & de posterioribus mense Februario.

D. IVNIVS. D. F. D. N. PERA. COS. AN. CDXXCVII./CDXXCVIII. *Varr.*
DE. SASSINATIBVS: III. NONAS. OCT.

D. IVNIVS. D. F. D. N. PERA. II. COS. AN. CDXXCVII./CDXXCVIII. *Varr.*
DE. SALLENTINEIS. MESSAPIEISQVE. NON. FEB.

D. Brutus duos reliquit filios Decimum & Marcum quorum nobis sequentes supersunt denarii.

XXXII.

Caput Cereris corona spicea ornatum: in aversa parte D. IVNI. D. F. PERA. Ceres velo volitante supra humeros, in bigis à duobus serpentibus, quos illa ducit, tracta.

D. Junius D. filius perhibetur in denario, & quidem D. Peræ Consulis, ut diximus, an. 487/8. Is verò Quæsturam Urbanam suscepit an. 508/9. at quùm anno superiore Servilius Cæpio & Calpurnius Piso à Senatu ad fruges emendas, ob frumenti in Urbe inopiam, fuerant constituti, & adhuc non abundaret, Decimus ex Sicilia magnam abundantiam Romam transportari curavit, unde Romæ parta est abundantia, in cujus rei memoriam ille in denariis Cereris imaginem, ut frugum deam, exposuit, ideo spicea corona ornabatur, ut canit *Ovidius*, 4. *Fast.*

Imposuitque suæ spicea serta comæ.

Exhibetur ex aversa parte in curru serpentum, quem Triptolemo dedit, ad usum frumentorum hominibus indicandum, de quibus *Claudianus*, *in raptu Proserpinæ*, *ejus filiæ*.

Angues Triptolemi strident, & squammea curvis
Colla levant adstricta jugis, lapsuque sereno
Erecti, roseas tendunt ad carmina cristas.

D. Pera ex Quæstura ad Tribunatum Plebis transiit àn. 513/4. Ædilisque factus est Plebis an. 516/7.

XXXIII.

XXXIII.

Capita Castoris & Pollucis jugata, pileisque ornata & astris: in aversa parte, M. IVN. PERA. Ipsi decurrentes in equis cum hastis.

M. Pera Junior D. Peræ filius Decimo fratri succedit & Quæsturam Provincialem accepit an. $\frac{509}{10}$ uno serius quam frater: in ea hunc denarium signasse videtur. Observandum autem est, fratres sæpe in denariis suis Castorem & Pollucem exhibere, ad denotandam suam erga eos concordiam: nam simul semper prodeunt & fratrum Concordiæ symbola extitere; quod quùm unus esset mortalis & alter immortalis, Jovem patrem deprecatus est Pollux, ut fratri Castori immortalitatem communicaret, cui permisit: ideoque dicitur *alterna morte redemptus*.

Ex Quæstura M. Pera ad Tribunatum Plebis accessit an. $\frac{514}{5}$ ad Præturam Urbanam an. $\frac{520}{1}$ & sequente Procos. Siciliam cum imperio extra ordinem obtinuit $\frac{521}{2}$ & Consulatum postea cum M. Æmilio Barbula an. $\frac{523}{4}$ *Marmora* autem *Capitolina* testantur illum ad Censuram pervenisse cum C. Claudio Centhone an. $\frac{528}{9}$

CENS. C. CLAVDIVS AP. F. C. N.
M. IVNIVS D. F. D. N. PERA.
L. F. XXXXII.

Anno verò, quo Clades Cannensis $\frac{537}{8}$ accepta est, & Æmilius Paulus in prælio occisus, D. Pera Dictator creatus est.

M. IVNIVS D. F. D. N. PERA DICT.
TI. SEMPRONIVS. TI. F. GRACCHVS. MAG. EQ.
Qui idem Ædilis Curulis erat,
Rei gerundæ causa.

XXXIV.

Caput Jani bifrontis: in aversa parte. D. SILANVS. Navis.

Ex Juniis, quibus cognomen fuit *Pera*, ad illos qui *Silani* dicuntur, ordinem alphabeticum sequentes, pervenimus; sed eos satis inter se confusos, temporum ratione, exponere arduum nobis visum est; ejus stirpis autor M. Junius Silanus, vir militaris & strenuus, an. $\frac{535}{6}$ Quæstor Militaris Caium, Decimum, Lu-

cium & Marcum filios reliquit : unde multæ stirpes procreatæ sunt. Earum antiquior uncialem hunc nummum sub epigraphe D. SILANVS, nobis suppeditat; ejus pondus & forma illum revocare videtur ad D. Junium Silanum, qui T. Manlii Consulis an. [illegible]; cum Cn. Octavio, filium adoptavit, unde dictus est D. Junius Silanus Manlianus, cui avaritia in Prætura Macedoniæ mortem infelicem procuravit. De asse librali ad uncialem reducto, ut & de Jano cum Navi, solito illius symbolo, sparsim à nobis dictum est.

XXXV.

SALVS. Caput deæ salutis in Torque : ex aversa parte D. SILANVS L. F. Victoria in bigis, d. habenas, s. palmam, in imo cicada.

XXXVI.

Idem caput, ex aversa parte Victoria, d. palmam & habenas s. flagrum, in imo ROMA.

Torques ad Manliam gentem spectans, hunc D. Silani denarium ad nepotem D. Silani, quem à T. Manlio Consule patre D. Silano adoptandum supra datum, diximus, revocat, eumque patrem habuisse Lucium, qui ejus infelicis Prætoris filius fuisse videtur, quem tamen illustrem fuisse, & aliquam victoriam retulisse nos edocet Victoria in bigis, palmam d. gerens, cujus memoriam filius in denariis suis revocare voluit. Salutis imago ab eo expressa est, ut notat *Fulvius*, ut se originem à C. Junio Bubulco, qui eam Consul voverat an. 442; Censor locaverat an. 444; & Dictator dedicavit an. 452; Nihil inter se differunt, nisi quod in altero nomen ROMA inscriptum.: ideo *Antiquarii* seriem suam augere cupientes addunt. Cicada Scalptoris nota est.

XXXVII.

Caput Fauni cum aure prægrandi, & fistulis in imo, torques in ambitu : ex aversa parte D. SILANVS L. F. Victoria in bigis, d. coronam, s. palmam; in area nota Scalptoris.

Ab eodem D. Silano L. filio, & ut opinor, D. nepote percussus est hic denarius, &, ut torques circa caput Fauni, ut in superiore, circa Salutis imaginem, ad originem suam à D. Silano, ex Manlia

Manlia gente in Juniam adoptato, indicandam exhibetur. Non modo eadem Victoria in utroque patris aliquam denotat victoriam; ſed Fauni effigies antiquitatem Juniæ gentis denotat, cujus autorem fuiſſe illum L. Brutum, qui Reges Roma ejecit; nam *Dionyſius* Fauni hiſtoriam refert, quod in prælio inter Hetruſcos & Romanos, de reſtitutione Tarquiniorum, vox è ſylva propinqua caſtris audita fuerit, quæ juſſerit Romanos bono animo eſſe, eos victores eſſe, & uno plus Hetruſcorum in acie cecidiſſe: unde ab eo tempore, præcipue Fauni cultus in gente Junia, quo Domitius Ahenobarbus Fauni ædem in Inſula Tiberina dedicavit an. 559/60

XXXVIII.

Caput Romæ galeatum, pone quod littera A. ex averſa parte D. SILANVS L. F. ROMA. Victoria in bigis, utraque manu habenas, in vertice XIII.

XXXIX.

Caput idem, pone quod littera G. ex averſa parte typus idem, in vertice XVIII.

Alter D. Silanus L. filius exponitur; ſed non idem ac ſuperior, licèt ſit ejuſdem Juniæ gentis. Torques in illo ex Manlia adoptatum eum denotat, hic verò à M. Silano ſtirpis autore originem habet, cujus nepos Lucius hujus pater fuit, Prætor Provincialis an. 587/8 Decimus ejus filius hunc denarium cudit, bigatum appellatum, in Quæſtura ſua an. 610/1 illumque ad Tribunatum Plebis aſcendiſſe reperimus an. 616/7 Diverſæ litteræ, nempe in uno A. & in altero G. pone caput Romæ, Scalptorum notas eſſe arbitramur: notas verò numerales in priore XIII. in poſteriore XVIII. alii ad Monetarios, alii ad argenti numerum referunt.

XL.

Caput Apollinis laureatum, ante quod lyra: ex averſa parte D. SILAN. M. F. Gryphus, pede aræ ignitæ appoſito.

En quartum cognomine Decimum in eadem Silanorum ſtirpe, ſed hic Marci F. inſcribitur filius, cujus pater Marcus

fuit frater Decimi superioris. Is Quæsturam Provincialem iniit an. 675/6 Tribunus fuit haud dubie ut & Prætor, hunc verò Magistratum iniisse illum denarius docet, nam Apollinis imago cum lyra, ejus symbolo, ut & Gryphus illi sacer, ex *Servio*, quod confirmat *Pindarus*, *in Lud. Pythiis*, Ludos in Prætura ab eo editos indicat: ara verò ignita sacra ante Ludorum celebrationem facta denotat. Post Præturam *Fasti Consulares* illum Consulatum gessisse declarant cum L. Licinio Muræna an. 691/2 in quo Magistratu adversus Cimbros malè certavit: Vitricus fuit M. Bruti, ejus autem mater Servilia ei nupsit.

XLI.

Caput Jovis laureatum & barbatum: ex aversa parte C. IVNI. SILANVS. L. PISO CAESONINVS. Sella Curulis, supra quam fulmen, in imo EX S. C.

A Decimis ad Caium Silanum transimus, cujus patrem & avum ejusdem prænominis reperimus; sed nepoti convenit cum L. Pisone Cæsonino Collega nempe Magistratus ut indicat denarius, Ædilitas; nam Sella Curulis ejus symbolum habetur; sed fulmen supra eam, & Jovis in anteriore parte imago, illos simul Magnos celebrasse Ludos nos edocent: hi sub Regibus instituti fuere, Magnique appellati, quod magnis impensis dati sunt; tunc enim primum Ludis impensa sunt ducenta millia nummûm: ideo nota EX S. C. in imo denarii, quod illi Senatusconsulto decreti fuerint. Jupiter anteriorem partem denarii occupat cum fulmine supra Sellam, quod illi Junoni & Minervæ dicati essent, ut ex *Cicerone* colligitur *lib.* 5. *act.* 2. *in Verrem.* De L. Pisone Cæsonino, Cæsaris Dictatoris socero, dictum est in gente Calpurnia, ubi percussus est idem typus.

XLII.

Caput Junonis Reginæ laureatum, cum diademate in capite, & sceptro supra humerum: in aversa parte. C. IVNI. SILANVS. Prospectus navalis, in quo quatuor naves visuntur.

Ad eundem C. Junium Silanum spectat hic denarius, ex eadem nempe epigraphe C. IVNI. SILANVS: sed id confirmat caput Junonis Reginæ, quod ille expressit ad renovandam Ædilitatem suam

ſuam : nam, ut diximus, Ludi illi Magni erant Junoni cum Jove & Minerva dicati. Ædilitium dicit illum *Cicero*, *in Cluentiana*, quum anno ſequente 679/80. prorſus innocens à L. Quinctio Tribuno Plebis damnaretur. At ut Navale in averſa parte C. Junium fuiſſe Duumvirum Navalem declarat, an ante vel poſt Ædilitatem ille hunc Magiſtratum extraordinarium geſſerit, incertum eſt; quùm utriuſque memoriam in denario revocaverit. Quod fuerit Duumvirorum Navalium officium, non eſt difficile referre, ſiquidem illi reficere & ornare Claſſem, utque navalibus ſociis impleatur, commeatu inſtruatur, curare debebant.

XLIII.

Q. CVRT. Caput Romæ galeatum: in averſa parte M. SILA. Jupiter in quadrigis, d. fulmen, ſ. ſceptrum & habenas equorum.

Quatuor Silanorum nummi argentei nobis cum prænomine Marci ſuperſunt explicandi, quorum primus à M. Junio Caii Silani ſuperioris patruo, percuſſus eſt: Caius autem & Marcus hujus pater Caii alterius filii ambo fuere; ſed, ut ad ordinem ſolitum redeamus, Marcus ille Q. Curtii, de quo in gente Curtia diximus, Collega fuit, ut nos docet utriuſque nomen in eodem denario inſcriptum; ſed quùm ille nulla Magiſtratus inſignia exhibeat, Quæſtores ſimul Urbanos an. 618/9. monetæ cudendæ curam habuiſſe auguramur; Tribunos Plebis illos adhuc reperimus an. 623/4. imo & Præturam ſimul geſſerunt an. 629/30. Jupiter in quadrigis ſolemne eſt quadrigatorum typus, cum Romæ capite.

XLIV.

Caput Genii P. Romani, pone quod littera N. in averſa parte CN. CARBO C. F. M. SILAN. L. F. Duo Ædiles ſedent inter duos modios ſpicis repletos, in vertice EX S. C.

Secundus ille M. Silanus ſe Lucii filium, ad aliorum ejuſdem ſtirpis hoc prænomen gerentium diſtinctionem, inſcribit. Pater ejus Trib. Plebis fuit an. 581. & avus ejus fuit M. ille Silanus ſtirpis princeps. Hujus verò Quæſturam non reperimus, ſed Tribunatum Plebis geſſit cum Cn. Carbone an. 629. cum quo Ædilitatem iniit an. 632. quo communi nomine hunc denarium ambo percuſſerunt: illius typus annonam rei frumentariæ largiter P. Romano

mano procuraſſe demonſtrat, nam hinc & inde modii ſunt ex ſpicis referti; nota vero EX S. C. nos impellit, ut ex argento publico frumentum undique illos collegiſſe, exiſtimemus, ut in aliis denariis Senatores obſervamus ſimiliter ſedentes cum epigraphe ad FRVM. EMVND. Genius P. Romani ab illis expreſſus eſt, tanquam ipſi hac annonæ largitione ſatisfeciſſent. Poſtea anno 636. uterque Ædilis Præturam Provincialem iniit. Littera N. id eſt, *Natalis*, ad Genium ſpectat, ut in aliis denariis, qualis eſt Fabiæ gentis num. 6. littera viſitur T. id eſt, *Tutelaris*.

XLV.

Caput M. Junii Silani, ex averſa parte M. IVN. SILAN. EX S. C. Apollo nudus ſtans cum ſtrophio ſupra utrumque brachium, d. lauri ramum, ſ. lyram.

Succedit tertius M. Silanus, qui ut ſuam originem per lineam rectam, à M. Silano ſtirpis Silanæ principe, cum Marci in omnibus nepotibus prænomine, denotaret, ſtrenui illius viri effigiem expreſſit, cujus egregia belli facinora recitat *Livius*, quùm, extra ordinem, in Hiſpaniam cum imperio miſſum, & adjutorem P. Scipioni juniori Proconſuli datum refert. Ex altera parte Apollo, ad nepotis Præturam ſpectat, qui prius Præturam Provincialem inierat an. 629/30 deinde Tribunatum Plebis an. 632/3 Ædilitatem an. 633/4 Præturam autem Urbanam geſſit an. 639/40 quo Apollinares Ludos celebravit, in quorum memoriam Apollinem expreſſit, d. lauri ipſi ramum, quod hæc arbor ad inſpirationem & afflatum Vati conferat, ut *Sophocles in Caſſandra* tradit; ſiniſtra verò lyram præfert, quam à Mercurio accepit, teſte *Arato, in Phænomenis*.

Poſt Præturam Urbanam M. Junius Provincialem ſortitus obtinuit an. 640. & tandem Conſul creatus eſt cum Q. Cæcilio Metello an. 644.

XLVI.

ANTONIVS AVGVR COS. DES. ITER. ET TER. Caput M. Antonii Triumviri: ex averſa parte M. SILANVS AVG Q PRO COS. in area.

Marcus hic Silanus quartus & ultimus ejus ſtirpis, quorum nobis denarii ſuperſunt, Juniæ gentis agmen claudet. Filius perhibetur D. Silani Conſulis, cum L. Muræna an. 691/2 & nepos M. Silani

lani Consulis an. 644. cujus nummum superiorem interpretati sumus. Is autem post cædem Cæsaris Tribunus Militum in Gallia à M. Lepido ad obsidionem Mutinæ observandam missus, Antonio se contulit. Nummus eum inter Augures cooptatum designat & Antonii Quæstorem, quùm an. 717. Antonius & Augustus cum Sex. Pompeio Consulatus designassent, ex *Appiano*, in quadriennium; ante omnes Antonius & Libo, qui Consulatum inierunt an. 718. nam ille in denario dicitur DES. ITER. sed tertium Romæ iniit, nam declaratus est hostis P Romani. M. Silanus, qui Antonium sequutus erat, in bello civili cum Augusto, Cleopatræ scurrilia scommata non ferens, insidiasque ejus timens, ut narrat *Plutarchus*, illum deseruit an. 721. Augustus benigne accepit & tandem secum in Consulatu accepit an. 728.

XLVII.

Caput Jovis barbatum & laureatum: ex aversa parte ΕΠΙ ΣΙΛΑΝΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ: in area B. M. id est, anno 42. Aries currens, pone astrum.

Ille Silanus in nummo expressus ad Q. Cæcilium Metellum Creticum Silanum pertinet. Hic ex Junia Familia, in quam adoptatus fuerat ex Manlia, iterum in Cæciliam transiit, & hæc omnia suprà nomina tulit, ut jam diximus in Cæcilia gente num. 40. Is ab Augusto, Quirinio in Syriæ administratione successor datus est, & sub eo ab Antiochensibus percussus est, anno 42. illius æræ, quam à pugna Actiaca in Augusti gratiam computarunt. Alii illius Silani nummi occurrunt usque ad annum 45.

LAELIA.

LAELIA gens Plebeia, sed Consularis, eam à voce λεῖος, id est, *glaber*, nomen desumpsisse autumant; ipsi cognomen duplex, Balbus & Sapiens: Balbus quidem à linguæ vitio: Sapiens autem, ob prudentiam & præclaras virtutes.

I.

Caput Romæ galeatum: ex aversa parte C. LAELIVS, in imo ROMA. Castor & Pollux cum equis & hastis decurrentes, pileis & astris insignes.

Caius ille Lælius, ad quem pertinet denarius, videtur fuisse is, qui cum P. Africano majore amicitia conjunctus est; illum autem in Quæstura percussit, quam gessit an. 548/9. ex Quæstura Tribunatum Plebis adeptus est an. 553. Ædilis Plebis factus est an. 556/7. Prætor Urbanus an. 557/8. & tandem Consul creatus cum L. Cornelio Scipione an. 563/4. Lælio decreta est Provincia nempe Italia. De Castore & Polluce sæpius dictum est. Hi, quùm ad lacum Rhegillensem an. 257. pro populo Romano pugnasse creditum est, in magna veneratione apud eum habiti sunt; in illorum honorem, equitum quotannis transvectio facta est ut & à Postumio, quorum ope relata fuerat victoria, ipsis ædes vota, ab ejus filio Duumviro ad id constituto, dedicata est an. 269/70.

II.

SAPIENS. Caput Romæ galeatum: ex aversa parte C. LAELIVS. Castor & Pollux pileis ornati, decurrunt in equis cum hastis, in vertice duæ stellæ.

C. Lælio Patri succedit C. Lælius filius, ut cognomen Sapientis indicare videtur: sed ut denarii argentei fere semper à Quæstoribus, quibus eorum cudendorum cura erat demandata, præsertim

ſertim quùm non haberent, ex alio Magiſtratu inſigne aliquod, aut victoriæ, vel præclari cujuſdam facinoris monimenta, dubium aliquod is mihi attulit, nam *Plutarchus*, *in vita Graccorum*, C. Lælio in Tribunatu Sapientis cognomen tantùm inditum fuiſſe innuit, loquendo de Lege Agraria. Id, inquit, corrigere „ familiaris Scipionis adortus C. Lælius, quia renitentibus po- „ tentibus deſtitit, tumultus metu, Sapiens eſt appellatus: „ niſi dicamus *Plutarchum* intellexiſſe Sapientis cognomen, quod gerebat, in ea occaſione illi confirmatum fuiſſe: nam ſi antea illud non tuliſſet, denarium in Quæſtura ſignare non potuiſſet, ſed in Conſulatu, quod tunc raró fiebat; nec denarius ad filium C. Lælii revocari poteſt, ſi tantùm duas filias reliquerit Lælias; majorem Q. Mutio Auguri, & minorem C. Fannio nuptas.

C. Lælius Quæſturam geſſit an. 597/8. Tribunatum Plebis an. 602/3. Ædilis Plebis fuit an. 605/6. Prætor Provincialis Hiſpaniam ſortitus obtinuit an. 607/8. quam prudenter & ſtrenuè adminiſtravit, & tandem creatus eſt Conſul cum Q. Servilio Cæpione an. 613/4. ut autem C. Lælius pater cum Africano majore, ſic C Lælius filius cum Africano minore Æmiliano amicitia conjunctus eſt, & non minus bellica laude quam eloquentia inſignis fuit, Orator & Poëta illuſtris, à quo & à Scipione *Terentium* in ſcribendis *Comœdiis* adjutum narrat *Suetonius in ejus vita.*

III.

AVGVSTVS DIVI F. Caput Auguſti D. LAELIO BALBO C. SVLPICIO. L. CELSO II. VIR. Bos.

Ad Decimum Lælium Balbum ſpectat hic nummus, qui Duumvir deducendæ Coloniæ cum C. Sulpicio, & L. Celſo nominatus ab Auguſto videtur; Coloniam quidem nummus non deſignat. Hic vero Lælius poſtea ad Conſulatum pervenit cum C. Antiſtio Vetere an. 747/8. & quum in *Faſtis Conſularibus* D. filius & D. Nepos perhibetur, patrem habuiſſe D. Lælium Balbum ſuſpicamur, Quæſtorem an 696/7. & Tribunum Plebis an. 699/700. & avum D. Lælium Balbum

Quæſtorem Pompeii à Sertorio occiſum an. $\frac{676.}{7}$ qui patrem habuerat D. Lælium Balbum , Prætorem Urbanum an. $\frac{636.}{7}$ hominem doctum & probum , C. Lælii Sapientis aliorumque ejus ætatum eruditorum amicum & familiarem. Bos Coloniarum inſigne.

LAETO-

LAETORIA.

LAETORIA gens Plebeia, cujus nomen à verbo *Lætor* derivatum aliqui existimant. Divisa fuit cognomine *Mergus*, sed ejus nulli supersunt denarii, & *Plancianus*; quod unus ex Plancia gente, etiam Plebeia, in Lætoriam sit adoptatus, producto nomine Planciani.

I.

PLANCIAN. Caput Romæ galeatum: ex aversa parte M. LAETORI. in imo ROMA. Victoria bigas agens, d. equorum habenas, s. flagrum.

Quin ad M. Lætorium Plancianum, Cnei & Lucii Lætorii Planciani patrem, denarius pertineat, dubium non est: sed in ejus Quæstura an. $\frac{485}{6}$ non videtur, quùm argenti munus tunc subirent Consules: in ejus Tribunatu Plebis an. $\frac{490}{1}$ nunquam Tribunis licuit: in Ædilitate illius an. $\frac{493}{4}$ nulla habet Ædilitatis insignia: an quando Magister Equitum, cum Q. Ogulnio Gallo Dictatore an. 496. Latinarum Feriarum causa, potiùs accederemus, in memoriam restauratæ harum solemnitatis. Q. autem Ogulnius antea Romam Æsculapium advexerat. Si verò non placet ut Magister Equitum denarios signaverit, dicendum igitur est, ex Consulibus ad Prætores monetæ signandæ curam transiisse, & M. Lætorium Plancianum hunc sub nomine suo anno $\frac{517}{8}$ dum Prætor Urbanus esset, percussisse. Victoria in bigis cum flagro, monetæ Romanæ solitus hoc tempore typus, denariis bigatorum nomen dedit.

Plurimi existimant eamdem esse gentem Lætoriam ac Plætoriam, quod multis argumentis probat *Fulvius*; ergo vide in Plætoria.

LICINIA.

LICINIA Familia Plebeia, ſed clara & Conſularis, dicta à *Licino*, ut Julii à Iulo, Poſtumii à *Poſtumo*, & Plancii à *Planco*, ut arbitratur *Ant. Auguſtinus*. His, quæ nobis ſuperſunt cognomina, prolatis ordine, ut ſolemus, alphabetico. *Craſſus* à corporis habitu; *Geta* Didiis & Hoſidiis familiare; Lucullus diminutivum à *Luco*, qui parvum haberet lucum arboribus conſitum; *Macer* à corporis habitu macilento; Murena ex piſce à Græcis Muræna dicto, quod illo effuſiſſime aliquis eorum ſit delectatus; *Nerva* à Nervis, id eſt, chordis dictus; *Stolo*, dictus eſt, quod nullus in ejus agris reperiretur, ex *Varrone*: Stolones autem erant arborum radices, quæ arantibus obſunt; *Varus* cui obtortæ ſunt plantæ, ex *Nonio Marcello*.

I.

Caput Victoriæ medio corpore cum alis: ex averſa parte M. CRASS. M. F. Victoria in bigis, d. flagrum, ſ. habenas equorum.

A cognominibus Craſſorum, in Licinia gente, illorum denarios exhibere inchoamus; hic vero M. Licinius M. filius, Publii nepos, Craſſus inſcribitur, utpote qui habuerit M. Junium Craſſum, ἀγέλαστον Prætorium, quem ſemel in vita riſiſſe ſcribit *Lucilius*, & patrem P. Craſſum Conſulem an. 582/3. Fuit ille frater major P. Craſſi, qui pater fuit Marci apud Parthos occiſi; Quæſturam Provincialem ſuſcepit an. 636/7 in qua hunc bigatum percuſſit, cum capite Victoriæ, ob illam ab eo cujus erat Quæſtor relatam. Alii ad M. Craſſum M. F. M. N. Conſulem cum Auguſto an. 723/4 ob ejus in Macedoniam victoriam an. 724/5 ſed non eſt forma denariorum hujus temporis. Poſt Quæſturam ad Tribunatum Plebis pervenit M. ille Craſſus an. 641/2 deinde Ædilis Plebis fuit an. 644/5 Prætor Urbanus, an. 647/8 Provincialis an. 648/9

II.

Caput Cybeles turritum & velatum: ex averſa parte P. LIC. M. F. P. N. CRASSVS. Cybele ſedet in curru à duobus leonibus vecto, cum tympano & habenis eorum.

Fratri majori ſuccedit P. Licinius Marci F. Publii N. Craſſus cogno-

cognomine joculari *Dives*, majoribus insignis quam frater honoribus, quos ordine recensemus. Quæsturam Provincialem iniit an. 638/9. Tribunus Plebis fuit an. 643/4. Senatusque autoritate Legem sumptuariam contra conviviorum luxum. Ædilis Plebis an. 647/8. munus sumptuosum edidit, ut autor *Cicero*, *Offic. lib.* 2. sed denarius olim ap. *Card. Granvellaum*, in quo Cybeles caput ex una parte, & illam leonibus vectam, ex altera Ludos Megalenses, Matri Magnæ dicatos, celebrasse magnificentissime nos edocet; in cujus memoriam eum signavit.

Ex Ædilitate P. Crassus ascendit ad Præturam Urbanam an. [illegible] Provincialem an. 651/2. creatus est Consul cum Cn. Cornelio Lentulo an. 656/7. Crassus Hispaniam Ulteriorem sortitus est, prorogatamque Provinciam per plurimos annos, bello tandem subactam ex decem Legatorum sententia constituit, & ad Triumphum Romam venit; uti *Triumphales Columnæ* testantur.

P. LICINIVS M. F. P. N. CRASSVS PROCOS. AN. DCLX. DCLXI. *Varr.*
DE LVSITANEIS. PRIDIE. IDVS. IVN.

III.

Caput Libertatis corona ex olea ornatum, cum S. C. ex aversa parte P. CRASSVS M. F. Eques Romanus stans equum traducit, s. hastam tenet, in imo clypeus est.

Fulvius hunc denarium tribuit P. Crasso, Marci, apud Parthos occisi, filio: ego verò revoco ad ejus avum, de quo nobis est sermo; & ad id impellit ejus Censura, & præcipuè nota S. C. in denario expressa, quæ nepoti, ut avi Censuræ memoriam in illo exhibeat, convenire nequit: sed potius ipsi Censori tot honoribus illustri. P. igitur Crassus Censuram egit cum L. Julio Cæsare an. 664. Ut autem Censorum erat officium, inter alia, Senatorem movere loco, & Equiti adimere equum & annulum, si quid in ejus vita deprehenderent honestati contrarium. Etiam Equites ante eos transmittebant equos, & si quis equum habere gracilentum, aut parum nitidum, visus erat, impolitiæ, id est, incuriæ notabatur. Ideo denarius nobis exhibet Equitem stantem, capistro equum tenentem, & læva hastam; in cujus imo clypeus visitur. Ex anteriore parte Liberta-

tis.

tis caput expressum videtur, ad denotandum à Censoribus esse Libertatis templum restauratum, nam illis Urbis templorum cura erat commissa.

IV.

Caput Romæ galeatum, pone quod vox ROMA: ex aversa parte Jupiter seminudus cum strophio in bigis, d. spiculum jaculaturus, s. clypeum. M. CRASS. P. F.

Patrem sequitur filius. Ecce Marci Crassi denarios, P. Crassi Censoris filii, cujus vitam vide apud *Plutarchum*. Hic Quæsturam iniit anno $^{672.}_{3}$ ejus Tribunatus Plebis & Ædilitatis tempus ignoratur, sed Præturam Urbanam gessit an. $^{681.}_{2}$ in qua quùm à Consulibus Gellio & Lentulo, bellum servile anno jam tertio inchoato non satis feliciter gereretur, M. Crasso demandatum, quod sex mensibus confecit ut scribit *Appian.* 1. *Bel. Civ. in fine*, cui ut ovans Urbem ingrederetur concessum est, quùm de servis triumphare indignum esset. In cujus memoriam M. Crassus Jovem in bigis, solito denariorum typo, spiculum vibraturum, ut illius ope & auxilio se illos debellasse denotaret, expressit.

V.

Caput Romæ galeatum: ex aversa parte M. CRAS. P. F. in imo ROMA. Virtus galeata stans, pede globo imposito, d. parazonium, s. hastam inversam, ad pedes prora navis, cum ancora & temone inverso.

Ad eundem M. Crassum P. filium pertinere hunc denarium nos edocet ejus epigraphe; & Virtus stans cum navi ad pedes, aliquam in mari illius gestam actionem denotat; quam *Plutarchus* nobis demonstrare videtur, quùm nobis Spartacum, per Lucaniam ad mare profectum, navibus prædatoriis Cilicum usum, in Sicilia bellum denuo conscivisse, quem Crassus à mari, & in Rheginorum Peninsulam confugere coëgit; ubi illius fauces fossa & muro, (quamvis laboriosum opus,) præclusit. In cujus rei memoriam, in denariis Virtutem expressit, qualis in nummis galeata depingitur, & cum parazonio hastaque, pede globo imposito; quod terrarum orbis virtute subigi possit, & symbo-

ſymbola rei maritimæ, ad illud egregium facinus denotandum in mari factum, adjecit.

M. Craſſus ex Prætura ad Conſulatum cum Pompeio Magno acceſſit an. $\frac{683.}{4}$ in quo nihil memorabile geſſit; Conſulatum obtinuit iterum cum eodem Pompeio an. $\frac{698.}{9}$ ipſi, Lege Trebonia, Syriæ Provincia decreta eſt in quinquennium; ſed avaritia ductus, Parthis bellum, ſine ulla Senatus autoritate Populive juſſu, intulit, quod ei funeſtum fuit; nam ab illis fœdè occiſus eſt.

VI.

Caput Jovis Capitolini laureatum, ante quod fulmen: ex averſa parte M. CRASS. M. F. L. AVTRON. P. F. PAETVS. Sella Curulis, ſupra quam duæ coronæ, urceo intermedio: in vertice EX S. C.

Duo nomina in hoc denario expreſſa, ad duas Familias eum pertinere, Autroniam nempe & Liciniam, cujus cognomen Craſſi familiare eſt, indicant: is verò jam in Autronia explanatus eſt; at de M. Craſſo M. filio nunc nobis dicendum ſupereſt. Hunc opinamur Marci apud Parthos occiſi nepotem fuiſſe, & M. Craſſi Junioris filium, quem bello Civili Galliæ Ciſalpinæ præpoſitum narrat *Appianus*, *lib.* 2. Is enim coëtaneus L. Autronii Pæti reperitur, & denarius ambos Curules Ædiles edidiſſe Magnos Ludos, Jovi dicatos, arguit. Sella Curulis eorum Magiſtratum denotat; Caput Jovis cum fulgure id confirmat. Urceus, ſacra ante Ludos peracta, & coronæ Jovi & Junoni, ejus ſorori & uxori, illas oblatas demonſtrat; illos his Numinibus, ut & Minervæ dicatos, ſparſim retulimus. Nota verò EX S. C. eos ex Senatuſconſulto celebratos indicat; ſed tempus quo editi ſunt, ob *Hiſtoriæ Romanæ* penuriam, ignoratur.

VII.

AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST. In corona quercea: ex averſa parte M. LICINIVS CRASSVS III. VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum, in area S. C.

M. Licinius Craſſus, qui hunc nummum ſignavit, M. Craſſi ſuperioris filius eſſe videtur, à Senatu Triumvir Monetalis factus, poſtquam Auguſtus cum illo Provincias Romanas & ſignandæ monetæ jus diviſiſſet, anno $\frac{726.}{7}$ ſed quo Craſſus hunc nummum

percusserit, incertum est, ut & quando hunc Magistratum minorem qui ad Consulatum ducebat. Eum verò *Fasti Consulares* & *Dio*, in quibus denominatur M. Licinius M. F. M. N. Crassus cum Cn. Cornelio Lentulo gessisse nos edocent, anno 739/40. Senatus, etiamsi cudendæ monetæ æreæ potestatem haberet, & suos nominaret Triumviros Monetales, effigiem tamen vel Augusti nomen in ea semper exhibebat.

VIII.

Caput Jovis Victoris laureatum: ex aversa parte L. CRAS. L. P. Victoria coronam trophæo imponit, in imo ROMA.

Venimus nunc ad L. Crassum disertissimum illum oratorem, quem maximè laudant *Cicero* & *Asconius*, in *Pisoniana*, cujus parentes ignoramus cum *Ant. Augustino*, etiamsi denarius eum L. filium nominet, *Pighius* eum appellat P. filium, & patrem fuisse P. Licinium Crassum Mucianum asserit: sed *Pighio* denarii refragantur. Is Quæsturam in Asia iniit anno 642/3. & antequam in Provinciam abiret, hunc victoriatum Romæ, ut fert epigraphe, ad ejus impensas cudi curavisse verisimile videtur. *Quidam* in rei per Prætorem, cujus erat Quæstor, gestæ memoriam signatum putant; sed *Antiquarii* observent victoriatos omnes eundem typum, nempe Victoriam trophæo imponentem, exhibere, unde illis nomen; & omnes esse quinarios, ad monetæ tantum usum, & ferè semper, non in alicujus victoriæ monimentum, percussos.

IX.

Caput Dianæ Luna crescente in fronte ornatum, pone dorsum arcus & pharetra: ex aversa parte L. LICIN. L. F. CRAS. Aper telo transfixus, quem canis insequitur.

L. Licinium fuisse L. filium confirmat hæc denarii epigraphe; illum Plebis Tribunatum obtinuisse novimus, an. 648/9. ex *Cicerone de Claris Orat.* Ædilis Curulis fuit cum Q. Mucio Scævola an. 650/1.
„ ut idem confirmat *Cicero*, his verbis: Post P. Crassum, L. Crassus, cum omnium moderatissimo Q. Mucio magnificentissimè
„ Ædilitate functus est. *Plinius* verò, *lib.* 8. *cap.* 16. tradit leonum

num ſimul plurium pugnam Romæ primum dediſſe Q. Scævolam P. F. in hac ſua Ædilitate Curuli; ſed denarius L. Craſſum aliquam Aprorum venationem inſignem exhibuiſſe nos edocet, in cujus memoriam hunc denarium ſignavit, & in anteriore parte Dianæ venationis deæ & Præſidis imaginem expreſſit.

Poſt Ædilitatem L. Craſſus Præturam Urbanam geſſit cum eodem Q. Mucio Scævola an. $^{653.}_{4}$ Provincialem verò an. $^{654.}_{5}$ & tandem ſimul L. Craſſus & Q. Scævola Conſules creati ſunt an. $^{658.}_{9}$ & Craſſo obvenit Gallia Citerior, ut indicat *Cicero, Rhetor.* 2.

X.

C. MALLEOL. Caput Romæ galeatum: ex averſa parte L. LIC. CN. DOM. Figura nuda in bigis ſtans, d. ſpiculum vibratura, ſ. clypeum & contum.

XI.

L. PORCI. LICI. Caput Romæ galeatum: in averſa parte idem typus & epigraphe L. LIC. CN. DOM.

Duo iſti Denarii L. Licinium cum Cn. Domitio copulant, prior in Poblicia & poſterior in Porcia quoad typum explicabuntur; interim nobis ſimul aliquem Magiſtratum geſſiſſe declarant, ſed de iis in Aurelia, Coſconia & Domitia gentibus, jam mentionem fecimus; & illos ſimul Cenſuram iniiſſe retulimus, ut nos edocet *gmentum Capitolinorum Faſtorum.*

CENSS. CN. DOMITIVS CN. F. CN. N. AHENOBARB.
L. LICINIVS. L. F. L. N. CRASSVS LVSTR. FEC. LXVI.

De illorum Cenſura loquitur *Suetonius in Nerone*, dum hunc Cn. Domitium atavum Neronis Imperatoris L. Licinium Craſ- „ ſum oratorem fuiſſe refert; non eſſe mirandum, ait, quod barbam „ haberet aheneam, cui os ferreum & cor plumbeum eſſet. Eo- „ rum nomina quùm in plurimis diverſæ gentis denariis cum eodem typo, & iiſdem L. Licinii & Cn. Domitii nominibus occurrunt, idem factum à variis Triumviris Monetalibus ſub horum Cenſura expreſſum videtur, ut in Aurelia gente ſupra diximus; quem locum conſulere poterit Lector, ut non ſemper rem eandem repetamus.

XII.

METEL. SCIP. IMP. Caput Jovis Terminalis, ſub quo caput aquilæ: ex averſa parte P. CRASSVS IVN. LEG. PROPR. Sella Curulis, in vertice bilanx cum cornucopiæ, in imo ſpica.

Jam prodierunt in gente Cæcilia hi tres nummi ſubſequentes num. 32. 33. & 34. ob Metellum Scipionem ejus familiæ; at quùm P. Craſſus Junianus, ejus Legatus Proprætore, illos denarios in Africa percuſſit, de ipſo nobis hic dicendum eſt. P. Craſſus ex gente Junia ab aliquo Licinio Craſſo, cujus nomen ignoratur, adoptatus eſt; ut nomen ejus Junianus productum, ex adoptionis more, nos edocet. Quæſturam Provincialem iniit an. 695/6. Tribunatum Plebis geſſit an. 700/1. in quo Legem de Dictatura Pompeii cum Lucceio Hirro ferre volebat: adeo enim illius partium ſtudioſus erat, ut in civili bello earum fautor fuerit acer, & Q. Metelli Scipionis Pompeii ſoceri Legatus fuit Proprætore, ut nobis indicant ipſi denarii.

In parte hujus anteriore exhibetur Jupiter, cujus ſymbolum eſt aquila, ſed Terminalis, in capite faſcia redimitus, pacis Præſes & Juſtitiæ arbiter, teſte *Plutarcho in Numa*, ut Pompeiani, ſe juſtas partes amplexos eſſe, & ſe pacem quærere denotarent; in averſa verò parte Sella Curulis Conſulare imperium arguit, bilanx juſtitiam, cornucopiæ abundantiam, ſpica frumenti copiam.

XIII.

CRAS. IVNI. LEG. PROPR. Caput muliebre, palis pro turribus ornatum, ante illud caduceus, pone ſpica, ſub eo prora: ex averſa parte SCIP. IMP. Trophæum inter lituum à dextris, & urceum à ſiniſtris.

Ab eodem P. Craſſo Juniano Legato Proprætore percuſſus eſt hic denarius; &, ſi nobis conjecturæ locus, Hadrumeti, Africæ urbis, quam tenebat Q. Metellus Scipio, cum majore exercitus ſui parte, & primis Pompeianarum partium ducibus; ut legere eſt apud *Hirtium de Bell. Afric.* dum Cato cum altera parte copiarum & univerſæ Claſſis, totiuſque adeo oræ maritimæ Uticæ. Caput muliebre Hadrumeti urbis imaginem denotat, quæ (ut aliæ turribus, ad denotandum fortes muros, ornantur) palis inſignita eſt, ad arguendum ſe valla & foſſas iis præmunitas habere. Prora navis ſitum urbis ad

ad mare denotat, caduceus pacem se optare, spica frumento agros abundare.

In aversa parte trophæum, victoriam denotat Metelli Scipionis de Julio Cæsare. Quùm autem in Africam advenisset urbis oppugnationem primum tentare cœpit, castris verò exutus, Ruspinam 40. m. dissitam se recipere coactus est. In cujus rei memoriam Pompeiani trophæum in eo loco & ad hostium terras erexerunt. Lituus & urceus Pontificatum Scipionis indicant.

XIV.

G. T. A. Q. METEL. PIVS SCIPIO IMP. Isis more Ægyptio, d. demissa sistrum, s. ad pectus: ex aversa parte P. CRASSVS IVNI. LEG. PROPR. Victoria stans, d. caduceum, s. parmam.

In eadem Hadrumetina urbe cusus est hic denarius à P. Crasso Juniano, Legato Proprætore Q. Metelli Pii Scipionis, Pompeianarum partium in Africa ducis; in cujus gratiam exhibetur Isis, Genius Tutelaris Africæ, ob vaticinium & ex inveterata opinione, qua vulgo Scipionum nomen in Africa invictum credebatur, certam sibi fatalemque quodam modo victoriam pollicebantur omnes, quod apud ipsos summæ rerum Scipio præesset, & jam ab urbe Cæsarem removerant. In cujus rei monimentum, Victoriam ipsam ex aversa parte percusserant; sed caduceum gerentem, ad denotandum se nihil aliud quam pacem optare. Vide quæ de ejus belli eventu successit, & de generosa Scipionis morte, in Cæcilia gente diximus.

XV.

IMP. CAESAR AVG. SER. GALBA. Caput Galbæ Imp. laureatum: ex averso latere, ΕΠΙ ΜΟΥΚΙΑΝΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΕΤ. ΖΙΡ. id est, *sub Muciano Antiochensium anno* 117. in laurea.

Crassorum stirpi Liciniæ gentis hunc nummum P. Licinii Muciani, in hanc familiam è Mucia per adoptionem translati, adjecimus. Hic originem ducit à P. Mucio Scævola Cos. an. [578] qui à P. Licinio Crasso Divite, P. Crassi Pontificis Max. filio adoptatus, è Caii prænomine Mucii, dictus est Publius Licinius, & producto nomine, Mucianus appellatus. Per ordinarios Magistratus ad Consulatum pervenit, & ex *Plinio*, ter illum adeptus

est, & tandem Syriæ Præfectus Cestio Gallo in Provincia mortuo successor à Nerone datus. Illius mores describit *Tacitus*, *lib.* 17. Antiochenses sub eo ut fert epigraphe ΕΠΙ ΜΟΥΚΙΑΝΟΥ, hunc nummum novo Imperatori Galbæ, post Neronis è Julia familia ultimi mortem, percusserunt.

Litteræ numerales ΖΙΡ. denotant annum Æræ Antiochensium; sed non amplius illam, quam ab Augusto post Actiacam pugnam vel Ægyptum captam, numerabant: nam sub Tiberio, antiquiorem à Cæsare Dictatore autumno anni 705 resumpserant: itaque Nero se ipsum interfecit A. D. IV. Id. Junii, vergebatque annus 116. illius Æræ Antiochenæ, & Autumno anni urbis Romæ cœpit 117. Antiochensium quo percussus est nummus Galbæ, qui occisus est 17. Kal. Februarii, quod 18. Kal ejus mensis evenisse scribit *Plutarchus*.

Corona laurea in memoriam illius aureæ, quæ quotannis Imperatori proferebatur, signata videtur; ideo annus novus puta 117. notatur. Pars anterior epigraphen Latinam exhibet, quod Antiochenses, per autonomiam à Pompeio Magno ipsis concessam & à Senatu confirmatam, nummos cudere Latinè obtinuerant; ut videre est ex tot nummis, apud ipsos in hac lingua cusis; imo & sæpe cum S. C. nota. Sed habet in aversa parte inscriptionem Græcam, quod Syriæ Præses suam haberet monetæ officinam, in qua Græcè pro impensis Provinciæ nummos cudebat; ut ex aliis omnibus Præsidum nummis observare est; at quùm hic nummus Imperatoris imaginem præferat, ab Antiochensibus ex una parte cusus est Latinè, & quùm sub Præsidis nomine cusus, ideo ex altera parte Græcam exhibet.

Hic eximiæ singularitatis nummus in Doct. *Peirescbii Cimelio* repertus in nostras manus pervenit, & tandem, ut *Antiquarius* Regius, *in Thesaurum* Ludovici M. à nobis collocatus est.

XVI.

CRAS. Prora navis: ex aversa parte Crocodilus.

Diu hæsimus, an hunc nummum in Licinia gente describeremus, quùm Crassi cognomen, incertam denotet familiam & ad plurimas pertinere possit; ut ex *Glandorpio* discimus. Porro

Porro *Goltzius* illum Liciniæ adjudicat, ſed nullam de factis reddit rationem; *Patinus* verò eum ad Canidium Craſſum qui exercitui pedeſtri ad Actium Triumviri M. Antonii præerat, revocat. Priori autem potius aſſentimur, ſed non illi Licinio, cui eum tribuit. Quidquid in illo verius videtur, illius forma & Crocodilus Ægypti ſymbolum, in ea percuſſum indicant, ut ſequens nos confirmat.

XVII.

Caput muliebre ignotum: in averſa parte CRAS. Faſcis cum ſecuri.

Eadem vox CRAS. in nummo hoc æreo minuto, quæ in ſuperiore mediocri epigraphe, ad eandem gentem ſpectare denotat; & ſi nobis conjecturæ locus, Liciniæ genti eum adjudicamus; ſed ille, non ſtante Republica, & potius ſub Auguſtis percuſſus videtur, ſi quidem Liciniorum Craſſorum ſtirps ſub illis ornata eſt plurimis majoribus Magiſtratibus; ut videre eſt ſparſim apud *Hiſtoriæ Scriptores*. Præſertim quùm Ægyptus ſemper paruerit Regibus ante Auguſtum, & ab illo in Provinciam tantum redacta ſit. Faſcis cum ſecuri Prætoris videtur eſſe ſymbolum qui, Ægypto ſub aliquo ex Cæſaribus, ex Licinia gente Craſſi cognomine præfuerit.

XVIII.

Caput Herculis cum clava, ſupra humerum dextrum ROMA: ex averſa parte. C. LICINIVS P. F. GETA. Trophæum cum ſpoliis.

A Liciniis cognomine Craſſis, ad Getam tranſimus, cujus hic occurrit denarius, à C. Licinio P. filio Geta percuſſus, qui Provincialem Quæſturam adeptus eſt, an. 611./2. Tribunatum Plebis an. 626./7. Ædilitatem Plebis an. 629./30. Præturam Urbanam an. 632./3. Provincialem an. 633./4. Conſulatum cum Q. Fabio Maximo Eburno an. 637./8. Galliam ceſſiſſe Licinio Getæ veriſimile eſt; illam verò totam P. Romano aſſeruiſſe denotat ejus denarius cum trophæo: ſiquidem anno ſequente eam factam fuiſſe Provinciam Conſularem legimus. Trophæa autem in loco, ubi victoria fuerat relata, ad rei memoriam

moriam & ad hostium terrorem erigebatur. Hercules in anteriore denarii parte, tanquam tutelaris Galliæ deus exhibetur, ut omnes norunt.

Valer. Maximus C. Licinium Getam, etsi Consularem, à Senatu motum narrat cum triginta duobus aliis Senatoribus, à L. Metello & Cn. Domitio Censoribus: sed tamen cum honore ita restitutus est, ut ipse Censuram sequentem inierit cum Q. Fabio Maximo Allobrogico, ut nos docet *Fragmentum Capitolinum.*

CENSS. Q. FABIVS. Q. F. Q. N. MAX. ALLOBROGICVS.
C. LICINIVS. P. F. P. N. GETA. L. F. LXIII.

XIX.

FIDES. Caput Deæ Fidei olea corona ornatum : ex aversa parte L. LVCVL. EX S. C. ROMA. Navis Prætoria cum remigibus.

Ordine Alphabetico cognominum Liciniorum, Lucullus Getam sequitur. Is fuit L. Licinii filius, & ipse L. Licinius etiam nominatus, homo disertus ac dives. Quæsturam iniit Provicialem in Asia, sub Sylla, an. 665/6 & Provinciam cum laude rexit, ut refert *Plutarchus in ejus vita.* Ejus Tribunatus Plebis tempus ignoratur; sed Ædilis Curulis fuit cum fratre M. Terentio Varrone Lucullo an. 674/5 in qua Ludos dedit magnificentissimos, teste *Cicerone, Offic. lib.* 2. Præturam Urbanam, Legis Corneliæ beneficio, petiit & obtinuit an. 676/7 ut refert ipse *Tullius, Academic. Quæst. lib.* 4. Prætor Provincialis Africam sortitus est an. 677/8 Consul creatus est cum M. Aurelio Cotta an. 679/80 in sequentem annum Gallia Narbonensis Lucullo erat decreta, sed L. Octavii Ciciliæ Procos. mors effecit, ut hæc Provincia Lucullo, cum bello Mithridatico, & Collegæ ejus Cottæ Bithynia cum Classe, qui Propontidem servaret, demandata sit.

Ut Mithridates non modo ingentem exercitum comparaverat, sed hiemem in cædenda materia fabricandis navibus & Classem more Romano instruebat, Senatus Consulibus præcepit, ut Classem pariter augerent, & Sertorium, qui ex Hispania icto fœdere ad Mithridatem accessurus erat, prohiberent. Denarius ejus Classis memoriam nobis consignat, ex Senatusconsulto comparatam; & in anteriore ejus parte Dea Fides expressa est, ad eam vindicandam,

candam, quam pacis infractor Mithridates toties violaverat.

XX.

LVCVLLVS PR. COS. Caput Romæ. L. LICINIVS. Lucullus in quadrigis triumphalibus, d. habenas equorum, f. ſcipionem eburneum; in vertice ROMA.

Lucullus in Aſiam claſſe profectus, in Bithyniam deſcendit, quam teſtamento relictam à Rege Nicomede P. Romano invadere conabatur Mithridates, Cyzicum oppugnando. Lucullus ejus exercitum fame ferroque delevit, Regem in Pontum perſecutus, quem adortus ingenti prælio profligavit, Amiſum & Eupatoriam obſedit, & quum Mithridates ad Tigranem Armeniæ Regem, generum ſuum confugiſſet, hunc exigua manu, pridie Nonas Decembris an. 684/5 cum exercitu numeroſo in fugam egit, & Metropolim ejus Tigranocertam cepit, ſed dum ad Niſibin uſque progreditur, Mithridates exercitus reliquias colligit, & Triarium Luculli Legatum vincit ingenti ſtrage facta. Unde in Luculli locum Pompeius miſſus eſt, & Lucullus Romam ad triumphum reverſus eſt, ſed inimicorum calumnia, triennio tardius quam debuerat, triumphavit an. 690/1 ut declarant *Columnæ triumphales*.

L. LICINIVS L. F. L. N. LVCVLLVS PROCOS. AN. DCXC. DCXCI. *Varr.*
EX·PONTO. CAPPADOCIA. ARMENIA. DE. REGIBVS.
MITHRIDATE. ET. TIGRANE. ... ...

In triumphi illius memoriam cuſus eſt hic denarius, in quo Lucullus veſte triumphali ornatus, quadrigis vectus conſpicitur, ſcipionem eburneum Conſulis inſigne gerit, & omnibus Ducibus & militibus, qui ad triumphum convenerunt, diſperſi ſunt hujuſmodi denarii ad 950. drachmas ſingulis. Vide illius magnificentiam & deſcriptionem apud *Plutarchum*.

XXI.

Caput Vejovis fulmen vibraturi: ex averſa parte C. LICINIVS L. F. MACER. Pallas galeata in quadrigis decurrentibus, d. telum vibratura, f. clypeum.

A Liciniis cognomine Luculli ad Macrum procedimus. Hic in dena-

denario Caius Licinius Lucii filius Macer inſcribitur, quem percuſſit in Quæſtura Provinciali an. 675/6 in ejus anteriore parte Vejovis ad nocendum paratus exhibetur, ideo fulmen vibraturus. Illum ab Apolline etiam dictum in Cæſia gente ex *A. Gellio* diximus; in averſa Pallas galeata in quadrigis, pro Victoria quadrigatorum ſymbolo: nam temporis ſucceſſu variarunt denariorum typi. Unuſquiſque Magiſtratuum ex arbitrio, Deum vel Deam, quem peculiari honore coleret, aut quavis alia de cauſa, exhibuit.

Ita jejuna eſt *hiſtoria*, ut Macri Tribunatum Plebis & Præturam ignoremus, ſed Prætorium repetundarum reum ante *Ciceronem* Prætorem an. 686/7 accuſatum, & Licinii Craſſi, propinqui ſui autoritate nimis fidentem, & per ſe in civitate plurimum valentem, tamen damnatum fuiſſe, *Cicero* ſparſim & *Val. Maximus*, *lib.* 19. *cap.* 12. referunt, & pœnam morte præveniſſe hic tradit. Licinium Calvum Oratorem & Poëtam inſignem habuit, qui unum & viginti libros Orationum reliquit apud *Tacitum*, *in Dial. de Orat.*

XXII.

Caput Jani bifrontis imberbe: ex averſa parte L. MVRENA. in imo Navis.

Macri cognomen Liciniæ gentis ſequitur alterum Murenæ ejuſdem Familiæ. Is eſt L. Murena ejus, qui poſt illum Conſul fuit, pater. Quæſturam Provincialem accepit an. 655/6 in qua pro Provinciæ impenſis, hunc aſſem uncialem Romæ percuſſiſſe videtur: De Jano, & navi, illius ſymbolis ſæpe, ut de aſſe librali ad unciam ſecundo bello Punico, dictum eſt.

XXIII.

Caput Herculis pelle leonina amictum, pone quod tres globuli: ex averſa parte in vertice MVRENA. in imo ROMA. Navis, ad latera tres globuli.

Tres illi globuli, ex utraque nummi parte ſignati, monetæ pretium denotant, quartamque aſſis partem arguunt, hæcque moneta minuta ad commercii uſum, aut pro ſolvendis rebus ad Provinciæ impenſas neceſſariis, à Quæſtore L. Mure-

Murena percuſſa. De Hercule in quadrantibus ſæpe ſignato ſparſim diximus: nam ille ex primis diis, quos Romani coluere, à Græcis ſub Evandro allatis, extitit.

XXIV.

Caput Romæ galeatæ cum tribus globulis: ex averſa parte MVRENA. in imo ROMA. Navis & tres globuli.

Alia eſt quadrantis imago, nempe Romæ, ut Deæ in Urbe cultæ, caput; nam Græci illi templum erexerunt, ut nos docent eorum Numiſmata, cum epigraphe ΘΕΑ ΡΩΜΗ. De quadrantis pretio ſupra.

XXV.

Caput Jani bifrontis barbatum: ex averſa parte L. MVRENA. Victoria ſtans d. imponit trophæo, ſ. palmam.

L. Murena ex Quæſtura ad Tribunatum Plebis tranſiit an. $^{660.}_{1}$ Ædiliſque Plebis factus eſt an. $^{663.}_{4}$ Prætor Urbanus an. $^{669.}_{70}$ Provincialis an. $^{670.}_{1}$ Aſiam obtinuit, & à Sylla in Italiam properante cum imperio & duabus legionibus relictus, triumphi cupidine ductus, pacem cum Mithridate fregit, & ab Archelao illius duce, qui ad eum confugerat, ſuaſus Cappadociam ingreſſus, Comanam urbem inſignem cepit, & aliquot milites regios fudit: quo loco nummus illum erexiſſe trophæum nos edocet, in cujus rei memoriam aſſes percuſſit ex hoſtium manubiis: illi autem non Romæ percuſſi ſunt.

XXVI.

Caput Romæ galeatum, hinc MVRENA, inde ROMA. ex averſa parte L. LICINI. P. F. Jupiter in quadrigis triumphalibus, d. ſceptrum, ſ. fulmen & habenas equorum.

Prolato in Aſia imperio an. $^{671.}_{2}$ Murena, bellum cum Mithridate, ſed parùm felix; nam poſtquam Halym fluvium tranſiiſſet, à Rege prælio ingenti ſuperatus eſt, atque in Phrygiam compulſus, à Sylla revocatus; triumphavit tamen cum illo, anno ſequente $^{672.}_{3}$ ut oſtendunt *Marmora Capitolina*.

L. LICINIVS. P. F. MVRENA. PROPR. AN. DCLXXII. DCLXXIII. DE REGE MITHRIDATE. EX ASIA.

Cicero, Orat. pro Lege Manilia inquit, L. Sylla triumphavit, L. Mu-
„ rena de Mithridate, duo fortissimi & summi Imperatores. In ejus triumphi memoriam percussit denarios Murena; sed Jovem in quadrigis triumphalibus, ut ejus ope & auxilio barbaros profligasse demonstraret, exhibuit.

XXVII.

NERVA. Caput Apollinis: ex aversa parte A. LICINI. Figura nuda in equo decurrens, d. habenas, s. humero palmam.

Post Licinios cognomine Murenas, succedit alter Licinius cognomine *Nerva*. Hic est A. Licinius Nerva, filius, ut opinamur, A. Licinii Nervæ Prætoris Provincialis, an. 587/8. qui Quæsturam Provincialem iniit an. 599/600. Tribunatum Plebis an. 604/5. Ædilitatem an. 607/8. Præturam Urbanam an. 610/11. in qua denarius eum Ludos Apollinares edidisse denotat: nam Prætoribus Urbanis eos celebrare demandatum erat. Alter ex Licinia gente, P. Licinius Varus Prætor an. 547/8. Legem tulit ut Ludi Apollinares in statam diem ederentur, quod in certa die fierent ita ex S. C. Primus vovit fecitque a. d. III. Non. Quintiles; at quum illi Primum scenici tantum essent, equorum cursus est iis additus. In cujus memoriam A. Licinius Victorem in equo decurrentem, cum palma victoriæ symbolo, denarium signavit: in anteriore ejus parte expressa est imago Apollinis, cui hi Ludi erant dicati.

A. Licinius Nerva, post Præturam Urbanam, sortitus Macedoniam obtinuit an. 611/2. in qua exortum est bellum à Pseudo-Perseo excitatum; quem L. Tremellius, A. Licinii absentis Quæstor, cum copiis profligavit & occidit, ex *Livii epitome*. Licinius verò ab exercitu in castris, etiamsi absens, appellatus est Imperator.

XXVIII. XXIX. XXX.

FIDES. Caput Deæ Fidei corona ex olea ornatum, NERVA. ex aversa parte A. LICINIVS. in altero LICIN. III. VIR. Figura in equo

equo currente, ornata strophio, ad cujus pedes altera figura genuflexa, ensem tenet.

Ex primo denario Licinius hic Nerva, Auli prænomine inscribitur, & ex ratione temporum, A. Licinii Nervæ superioris nepos esse videtur; qui, ut opinamur, A Licinii Nervæ Tribuni Plebis an. 638/9 & Prætoris Urbani 644/5 filius fuit, qui Triumvir factus, ex una parte deam Fidem exhibuit, quod ejus fanum in Capitolio à Numa, ut scribit *Plutarchus in ejus vita*, extructo, vetustate consumptum, restituisse videtur, ut fert inscriptio Triumviri, qui reficiendis sacris ædibus creabantur, ut sparsim diximus, ex *Livio, lib.* 25. & ex Alfiniæ gentis & aliarum denariis ostendimus. In altera parte videtur esse Pseudo Persei, in acie ab A. Licinio Nerva avo, devicti monimentum, cujus historiam supra retulimus.

XXXI.

FIDES. Caput Fidei deæ cum corona oleaginea, pone quod NERVA. in aversa parte, ALBINVS BRVTI F. Duæ dextræ caduceum alatum tenentes.

Idem Fidei deæ caput, & eadem circa illud epigraphe, denarium eidem A. Licinio Nervæ adjudicat. Eadem ALBINVS BRVTI F. inscriptio, cum eodem dextrarum, caduceum alatum gerenrium, typo, in Junia gente ad A. Postumium Albinum Bruti filium spectante, A. Licinium Nervam Postumii Albini, Mutinæ obsessi, Quæstorem fuisse demonstrat, & denarium in hac urbe cusum, ut in illo Persona, cum C. Vibii Pansæ Consulis nomine, symbolum exhibetur, ad designandam Senatus cum Postumio Albino concordiam; eundem Licinius Nerva typum ad eam confirmandam in hoc denario exhibet. Caduceum alatum ad felicitatem ex concordia expectandam adjicit. Interim tam Fidei imaginem in altera Liciniorum stirpe, nempe Lucullorum, in eorum denariis expressam protulimus, quam, ob illorum erga hanc deam cultum, signatam diximus, qua forsan de causa A. Licinius Nerva, ad ejus ædes restituendas ideo à Senatu esse electum.

XXXII.

Caput Jovis laureatum NERVA. ex altera parte S. Figura muliebris supra proram.

Nerva ut est Licinii cognomen, sic est Silii, ad quam ex iis gentem pertineat nummus, videant; nos potius ad hanc spectare arbitramur. Ideo vide in Silia.

XXXIII.

IMP. CAESAR AVGVSTVS PONT. MAX. TR. POT. Caput Augusti nudum: ex aversa parte A. LICINIVS NERVA SILIAN. III. VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum S C. in area.

A. Licinius Nerva supradictus, quem A. Postumii Albini Quæstorem protulimus, quùm prolem non haberet sibi adoptavit P. Silii Nervæ filium, ut innuit *Paterculus*, *lib.* 2. *cap.* 116. Et Aulus ,, Licinius Nerva Silianus, Publii Silii filius dictus est, ideo Auli prænomen accepit, & Silii nomen produxit in Silianum. Hic Triumvir Monetalis Senatus est factus, & Augusti effigiem ut moris erat, percussit; hic immatura morte præreptus est apud eundem *Paterculum*, & filium reliquit P. Licinium Nervam, qui Consulatum gessit cum M. Julio Vestino Attico an. 816/7. quorum meminit *Phlegon*, *Rerum mirabilium cap.* 33. Ὑπατευόντων ἐν Ῥώμῃ Αὔλου ,, Λικινίου Νερούα Σιλιανοῦ ϗ Γαΐου Οὐεστίνου Ἀττικοῦ. Coss. Romæ A. Licinio ,, Nerva Siliano & C. Vestino Attico.

XXXIV.

OB CIVIS SERVATOS. Corona ex lauro inter duos lauri ramos: ex altera parte P. LICINIVS STOLO. III. VIR A A. A. F. F. circa ambitum S. C. in area.

Ad Stolonem Liciniæ gentis cognomen pervenimus Primus illud tulit C. Licinius C. Licinii Calvi filius, qui quùm esset Tribunus Plebis an. 377/8. Legem tulit ne cui Plebeio plus quingenta jugera agri habere liceret, & ideo Stolones in agris suis eruere jussit, unde cognomen ab eo, Stolonis progenies Tribunatum Plebis obtinuit usque ad an. 633. quo reperitur P. Stolo; deinde

jacuit

jacuit uſque ad hunc P. Licinium Stolonem, quem nummus Triumvirum Monetalem Senatus ſub Auguſto fuiſſe nos edocet. Laurea modo in his tertiæ magnitudinis, modo quercea cum epigraphe OB CIVIS SERVATOS, ſeu ut perpetuus hoſtium Victor Auguſtus, ſeu ut Civium ſervator, de quo *Dio, lib.* 57.

XXXV.

AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST. in laurea: ex averſa parte STOLO. III. VIR. circa ambitum. S. C.

Superior nummus ad P. Licinium Stolonem pertinere hunc docet, ut & ſimplex STOLO cognomen in illo inſcriptum ſuaderet; nam Stolonis cognomen ſolis Liciniis familiare eſt. C. Licinius Stolo ejus cognominis autor, Conſulatum ad Plebeios ſeditione cum L. Sextio Collega tranſtulit an. 387. & ipſe illum obtinuit an. 389. Triumviri Monetalis Senatus inter honores Auguſto delatos Tribunicia poteſtas præcipua fuit, ut intercedere iis, quæ ab aliis contra ipſius placitum moverentur, poſſet: unde ſucceſſores ejus in Imperio eam ſemper retinuerunt, quam omnes quotannis repetebant eo die quo fuerant Imperatores proclamati, unde eorum annorum ſeries.

XXXVI.

AVGVSTVS TR. POT. Caput Auguſti: ex averſa parte P. STOLO III. VIR. Apex inter duo ancilia.

P. Licinius Stolo, ex hoc denario, non modo Senatus Triumvir Monetalis fuiſſe, ſed etiam Auguſti, colligitur; ſed an ante vel poſt minorem Magiſtratum geſſerit, incertum eſt. Triumviri Monetales Senatus, nummos æreos ex omni modulo ſignabant, & Triumviri Monetales Auguſti, ut ſæpe diximus, denarios argenteos & aureos cudebant. De Apice & Anciliis ſic ait *Urſinus*, Unum nempe Stolonem ex duodecim Saliis fuiſſe, „ vel majorum ſuorum aliquem, propterea quod Saliorum ſunt „ ancilia, ut & apex. Niſi ad Auguſtum & ejus Ludos Sæculares ancilia hujuſmodi referre malimus; quia Patricii eſſent Salii, Stolo verò Plebeius.

XXXVII.

XXXVII.

AVGVSTVS DIVI F. Auguſtus in equo, d. coronam : ex averſa parte P. STOLO. III. VIR. Apex idem inter duo ancilia.

Fulvius exiſtimat equeſtrem eſſe Auguſti ſtatuam, ad aliquam ejus victoriam ipſi erectam; de qua plurimum dubito, quùm „ in baſi eques non exiſtat, ſed *Dio* qui totus eſt Numiſmati- „ cus, nos edocet Auguſtum è Syria redeuntem, an. $\frac{634}{5}$ Ro- „ mam intraſſe ovantem in equo, his verbis, *lib.* 53. Equo „ etiam ovans in urbem invectus eſt: id vero Auguſto decretum eſt, quod citra ullum certamen à Parthis Cives & ſigna militaria recepiſſet : unde & ſacrificia illi ejus rei cauſa & templum Martis Ultoris in Capitolio, qua ſigna ea militaria ſuſpenderentur; ideo videntur appoſita in denariis ancilia, quod Salii eſſent Martis Sacerdotes & illa ſervarent, quorum etiam apex erat inſigne.

XXXVIII.

Caput Junonis ſoſpitæ pelle Caprina amictum : ex averſa parte, NVMA POMPILI. in area C. LICIN. VARVS. in imo Numa Pompilius ſtans, d. lituum ad aram, ante quam Victimarius Capram ducit.

Cognominum Liciniæ gentis agmen claudet Varus, quod tulit C. Licinius P. F. P. N. Varus, cujus avus Tribunus Plebis an. 449. primus ita vocatus eſt. Ille verò Quæſturam ſuſcepit an. $\frac{5-3}{4}$ in qua hunc denarium cudit, ob Ædis Junonis Soſpitæ, ut videtur, reſtaurationem, in quo Sacrificia huic deæ à Numa Pompilio inſtituta expreſſit. Hæc ritu Aboriginum antiquiſſimo, Roma ut Lanuvii religiosè colebatur : imo & illi à Coſſ. Romanis vetuſto more Roma Lanuvium progredientibus, ſacra peragebantur. Numa viſitur, ut ſacrorum deæ Inſtitutor, Popa Capram immolaturus ut eorum Miniſter, & Capra Junoni Opiferæ hoſtia, quam Hercules primus immolavit, poſtquam contra Hippocoonta & ejus liberos victoriam retuliſſet. Junonis verò Soſpitæ templum erat in Palatino monte.

Varus

Varus ex Quæſtura ad Tribunatum Plebis aſcendit an. $\frac{508.}{9}$ Ædilis Plebis fuit an. $\frac{511.}{2}$ Prætor Peregrinus an. $\frac{514.}{5}$ & tandem Conſulatum obtinuit cum P. Cornelio Lentulo Caudino anno $\frac{517.}{8}$

Obſervandum nos denarios tam ex *Urſino* quam ex *Patino*, cum epigraphe P. NERVA, non ad Liciniam, ſed ad Siliam gentem ſpectantes, in eam tranſportaſſe.

L I V I A.

LIVIA gens Plebeia est, sed plurimis Magistratibus illustris. Nomen habuisse *quidam* putant à voce *Liveo*; quod plumbei coloris esset, qui primus dictus est Livius. Ejus cognomina in denariis supersunt; Drusus à Drauso hostium duce occiso; Libo ex Familia Scribonia adoptione desumptum; & Salinator, quod cognomen in Censura invenisse *Livius* existimat, vectigali novo ex salaria negotiatione inducto.

I.

Caput Junonis Sospitæ caprina pelle amictum, pone quod Sella: ex aversa parte mulier, d. serpentem, s. innixa columnæ. C. LIVIVS MAMILIANI F. DRVSVS.

Caius Livius Drusus in hoc denario Mamiliani filius appellatur, ad distinctionem alterius C. Livii Drusi sui temporis: nam videtur illico adoptivum nomen, cognominis loco accepisse, quod ejus pater è Mamilia in Drusorum gentem fuisset adoptatus. Is vero Quæsturam Provincialem iniit an. $\frac{591.}{2}$ quo denarium hunc percussit ad usum sacrificiorum Junonis Sospitæ. Quotannis autem Consules Lanuvium more antiquo proficiscebantur, ut ibi deæ Sacra solemnia pro Republica obirent, de quo *Cicero*, „ *pro Murena*, Nolite à sacris patriis Junonis Sospitæ, cui om- „ nes Consules facere necessum est, domesticum & suum Consulem avellere. In cujus memoriam Livius, ut depingebatur, nimirum capite caprina pelle amicto, quod ei capra pro hostia, ut diximus, immolabatur, & ejus Sacerdotes nudi, illa tantum pelle cooperti, Lupercalibus februabant per vicos mulieres. In aversa parte ut Salus depingitur, serpenti abblandiens; quod Lanuvii serpens & ipse coleretur, de quo *Propertius, lib. 4. Elegiar.*

Lanuvium annosi vetus est tutela Draconis.

Sella

Sella Matronalis, quod in ædibus Junonis Sospitæ, in foro Olitorio, Romæ Matronæ sacra facerent.

Ex Quæstura Livius accepit Tribunatum Plebis an. 596/7. Ædilitatem an. 599/600. Præturam Urbanam an. 602/3. tandem Consulatum cum P. Cornelio Scipione Afric. Æmiliano an. 606/7.

II.

Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA. ex aversa parte C. DRVSI. C. F. Castor & Pollux equites cum hastis decurrentes, astris insigniti.

Ad Caium Livium Drusum qui è Claudia Pulchrorum Familia adoptatus est in Liviam gentem, spectare videtur. Is erat filius C. Claudii Pulchri Consulis an. 623/4. qui datus est in adoptionem C. Livio Druso superiori item Consuli an. 606/7. ut diximus, & appellatus est C. Livius Drusus Claudianus, à quo Tiberius Imperator originem duxit, apud *Suetonium*, per Liviam matrem, cujus erat avus: unde genus utrumque à Claudia gente traxisse narrat. Hic Quæsturam Provincialem iniit an. 623/4. quo denarium cudit, cum solito eorum typo, nempe Castoris & Pollucis fratrum; ad designandam suam cum fratre M. Livio, de quo infra, concordiam.

C. Livius ex Quæstura ad Tribunatum Plebis accessit an. 628/9. Ædilisque factus est an. 631/2. Præturamque gessit Urbanam an. 634/5. Fuit ille Jurisconsultus insignis cum fratre M. Livio Druso adjunctus, apud *Ciceronem, in Bruto*.

III.

Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA. ex aversa parte Castor & Pollux astris insignes, decurrunt in equis cum hastis. M. LIVIVS C. F. DRVSVS.

M. Livius Drusus fuit C. Livii Drusi filius, & Mamiliani nepos, fraterque adoptivus C. Livii Claudiani superioris. Hic Quæsturam Provincialem accepit an. 626/7. in qua hunc denarium cum fraternæ concordiæ symbolo, ut frater signavit, nempe Castorem & Pollucem, de quibus sparsim diximus, ut id repetere supervacaneum videatur. Post Quæsturam M. Livius Tribunatum Plebis iniit an. 631/2. in quo Magistratu plurimas Leges Plebi & Senatui gratas tulit, & dictus est Patronus Senatus. Ædilis Plebis factus est an. 634/5. Prætor

Urbanus an. $^{637.}_{8}$ ex Prætura Africam ſortitus, ex *Hiſt. Salluſt.* $^{635.}_{6}$ Conſulatum obtinuit cum L. Calpurnio Piſone Cæſonino an. $^{641.}_{2}$ Druſo Macedonia obvenit. Prorogata Provincia Scordiſcos ultra Danubium repulit an. $^{642.}_{3}$ & de iis triumphavit ut teſtantur *Marmora Capitolina.*

M. LIVIVS C. F. MAMILIANI. N. DRVSVS. AN. DCXLIII.
PROCOS. DE. SCORDISCEIS. EX. MACEDONIA.....

Anno ſequente 644. M. Livius creatus eſt Cenſor cum M. Æmilio Scauro, ex *Plutarcho in Quæſt. Romanis*, ſed in Cenſura mortuus eſt.

IV.

Caput M. Livii Scribonii Libonis: ex averſa parte M. LIVIVS L. F. DRVSVS LIBO. Sella Curulis, hinc cornucopiæ, inde lauri ramus, in vertice EX S. C.

Marcus ille Livius L. Scribonii Libonis Sext. Pompeii ſoceri filius fuit, & adoptatus à M. Livio Prætore an. $^{703.}_{4}$ cognomen Libonis pro adoptionis ſymbolo geſſit. Hic ſe Livii filium appellat, à patre, ſed prænomen Marci tulit à patre adoptivo, in cujus memoriam illius effigiem percuſſit, quùm fuiſſet Conſul an $^{719.}_{20}$ M. Antonio familiaris, & cujus ſororem Scriboniam duxerat Auguſtus.

Sella Curulis Ædilis & Prætoris inſigne eſt; cornucopiæ quidem Druſum Libonem in Ædilitate annonam procuraſſe; & lauri ramus in Prætura Apollinares Ludos celebraſſe arguunt: nota verò S. C. Senatuſconſulto editos indicat; Libonem Conſulatum cum L. Calpurnio Piſone an. $^{718.}_{9}$ *Tabulæ Græcæ* & *Dio* proferunt.

V.

Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA: ex averſa parte Victoria in bigis, d. flagrum. M. SALINATOR. CN. FOVLV. Q. METELLVS.

Hic denarius tria Familiarum Liviæ, Fulviæ, & Cæciliæ nomina exhibet. Igitur jam in duabus Cæcilia ſcilicet & Fulvia prodiit;

diit; supereſt ut hic in Livia dicamus. Ab ejus Druſi cognomine ad Salinatorem tandem tranſimus. Hic M. Livius Salinator, jam id cognomen, antequam in Cenſura illud obtinuerit, ut narrat *Livius*, gerebat, ut prius annotarunt recentiores *Hiſtoriæ Romanæ Scriptores*. In hoc denario videtur fuiſſe unus ex Triumviris Menſariis, qui primùm decreto Senatus creati ſunt an. 538/9. In cujus memoriam ille cum omnium nominibus percuſſus eſt, cum ſolito Bigato, poſtquam exul Romam rediiſſet, ut infra videbimus.

VI.

Caput Jovis Capitolini. SALINATOR: ex averſa parte M. LIVI. M. F. Jupiter in quadrigis triumphalibus, d. ſceptrum, ſ. fulmen & habenas, in vertice ROMA.

M. Livius Salinator M. filius appellatur, & M. nepos fuit. Quæſturam Provincialem iniit an 519/20 Tribunatum Plebis an. 524/5 & iterum an. 527/8 Ædilitatem Plebis an. 529/30 Præturam Provincialem an. 531/2 & tandem Conſulatum cum L. Æmilio Paullo an. 534/5 Iterum Illyrii rebellarunt, & ambobus bellum eſt decretum, & uterque de illis triumphavit.

> M. LIVIVS. M. F. M. N. SALINATOR. ANNO DXXXIV./DXXXV. *Var.*
> DE ILLVRIEIS. ... ...

Ex hoc *Fragmento* Salinatoris cognomen Livio ante Cenſuram contra *T. Livium*, erat inditum, & in Triumphi memoriam ille denarios Triumphales, cum Jouis capite, & ipſo currum triumphalem agente, percuſſit.

VII.

Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA: ex averſa parte Conſul in quadrigis triumphalibus. M. SALINATOR.

Poſt Triumphum de Illyriis Livius à populo, ob prædam non æqualiter diviſam damnatus, ſeceſſit rus; ubi per octo annos, quùm manſiſſet, à Valerio Lævino & M. Claudio Marcello Coſſ.

an.

an. 543/4 Romam reductus eſt, & à L. Veturio & P. Licinio Craſſo tunc Cenſoribus, ſe tondere, ſqualorem deponere, in Senatum venire, fungique publicis muneribus coactus eſt, & Triumvir Menſarius factus eſt, ut in ſuperiore denarii interpretatione diximus: & Conſulatum II. cum Claudio Nerone iniit an. 546/7 Livius Galliam adverſus Aſdrubalem Alpibus appropinquantem ſortitus eſt, quem inſequitur uſque ad Metauri ripam, & cum Claudio Collega quicum junxerat copias, ingenti prælio fuderunt, Aſdrubale cum quinquaginta ſex hominum millibus occiſo. Nero Collegam Livium Dictatorem Comitiorum habendorum dixit, & poſtea ſimul Romam venerunt ad Triumphum vocati, ut notatur in *Faſtis*:

M. LIVIVS. M. F. M. N. SALINATOR. ANN. DXLVI. DXLVII. *Varr.*
II. COS. II. DE POENIS ET ASDRVBALE DVCE. .. ..

Inter eos conventum eſt, ut ſimul triumpharent; M. Livium, cujus in Provincia, & cujus auſpiciis, pugnatum erat, quadrigis invectum exercitus ſequeretur, quem Romam deduxerat. C. Claudius equo ſine militibus intraret. In Triumphi memoriam Livius triumphales denarios percuſſit, in quibus ipſe currum agit.

M. Salinator Etruriam obtinuit an. 547/8 ad quæſtiones habendas de illius populi defectu ad Aſdrubalem, prorogatumque illi eſt imperium an. 548/9 & anno ſequente 549/50 creatus eſt Cenſor cum Claudio Nerone in Conſulatu ſecundo, Collega:

CENS. M. LIVIVS. M. F. M. N. SALINATOR
C. CLAVDIVS. TI. F. TI. N. NERO. LVSTR. F. XLV.

VIII.

Caput Jani bifrontis barbatum: ex adverſa parte C. CASS. L. SALIN. Navis.

Jam deſcriptus eſt hic ſecundæ formæ nummus æreus in gente Caſſia; quùm utraque Familia nempe Caſſia & Livia ſub Salinatoris cognomine in eo ſcripta ſit: & quæ eundem Magiſtra-

Magiſtratum ſimul geſſerit, at pondus aſſis unciale & fabrica ejus minus polita, ut ad L. Salinatorem C. Livii Salinatoris Tribuni Plebis an. 515/6 fratrem ſpectare conjiciamus, nos impellunt, nam hujus ſola mentio reperitur, cum C. Caſſii Quæſtura ejuſdem anni, ideo L. Salinatorem & C. Caſſium ſimul, in quodam Magiſtratu, hunc æreum cudiſſe nummum ſuſpicamur. Conjecturam auget alter è *Theſauro Regio* nummus, in quo inſcriptio L. SALIN. C. CASSI. cum eodem typo præponitur.

LIVINEIA.

GENS Livineia an Patricia, an Plebeia, incertum. *Quidam* volunt nomen esse Liviæ diminutivum, ut ex Egnatio, Egnatuleius, & Proculeius à Proculo: ita ejus cognomen à Rege, Regulus.

I.

Caput Livineii Reguli: ex aversa parte L. LIVINEIVS REGVLVS. Modius frumenti plenus, inter duas spicas.

L. Livineius Regulus qui denarium cudit, familiaris *Ciceronis* fuit, cujus meminit, *Ep. Fam.* 13. *Ep.* 61. qui in Quæstura patris effigiem & Magistratus renovavit, primùm Ædilitatem in qua P. Romano frumenti abundantiam procuraverat: in cujus rei memoriam, modium frumento repletum, cum spicis hinc & inde eum comitantibus, exhibuit; & in anteriore denarii parte patris imaginem, qui eodem L. prænomine ac filius erat præditus, expressit, imo & nepos. Non licebat autem ullius nisi demortui vultum in denariis exhibere. Patris nulla apud *Historicos* mentio, illustris tamen fuisse videtur, ut ejus effigiem expresserit.

II.

Caput Livineii Reguli: ex aversa parte L. REGVLVS. Hominum cum Leonibus pugna.

Eadem L. Livineii patris effigies; sed cum Leonum pugna, ab eo in eadem Ædilitate P. Romano exhibita. *Livius* autem *lib.* 45. magnificentia crescente Ludis Romanis Circensibus venationes primum esse datas notavit; à P. Cornelio Scipione & P. Cornelio Lentulo Ædilibus Curulibus an. 585. Leones, Ursos, & Elephantos ex Africa & aliis regionibus Ædiles extrahebant, imo & Numidas qui cum iis decertarent, arcessebant; ut Livineius in hoc denario, in patris qui ejusmodi venationem procuravit, memoriam expressit.

III.

III.

L. REGVLVS PR. Caput Livineii Reguli patris: ex aversa parte REGVLVS F. PRAEF. VR. Sella Curulis cum sex hinc & inde fascibus.

Hanc L. Reguli Livineii patris esse effigiem non sinit dubitare hinc L. REGVLVS PR. id est *Lucius Regulus Prætor* epigraphe, & inde REGVLVS F. PRAEF. VR. id est, *Regulus filius Præfectus Vrbis.* Alludit hic, quùm esset unus ex Præfectis Urbis à Julio Cæsare nominatus, quùm abiret in Hispaniam an. 708/9 patris Præturæ; nam hoc anno loco Prætorum sex vel octo Præfecti M. Lepido M. Equitum, ad Romæ custodiam relicto, adjuncti sunt à Dictatore. *Suetonius in Julio* tradit, nulla præter Tribunorum vel Ædilium Plebis Comitia, ab illo in quarto & in tertio Consulatu fuisse habita, Præfectosque pro Prætoribus fuisse constitutos qui res Urbanas administrarent. Præfecti autem illi Urbis iidem ac Prætores fuisse videntur, & quùm Regulus filius hinc Prætorem nominat patrem, & in altera parte Sellam Curulem cum sex fascibus exhibet, typus ad patris Præturam, & ad filii Præfecturam spectare potest.

IV.

REGVLVS PR. Caput Livineii patris: ex aversa parte L. LIVINEIVS REGVLVS. Sella Curulis & sex fasces, ut supra.

Epigraphe *Regulus Prætor*, caput L. Livineii patris demonstrat, & altera *L. Livineius Regulus*, filium cudisse denarium arguit. Sella Curulis & ad Præturam patris, & Præfecturam Urbis filii, revocari potest. *Censorinus, de die natali*, Prætorem Urbanum Lictoribus duobus usum esse narrat, sed *Polybius* & *Plutarchus* sex illis datos fuisse scribunt; quod confirmat denarius. Sella Curulis Prætorum erat insigne, in qua jus dicebant. Prætorem dictum aiunt, quod præiret jure & exercitu, quod Consulibus congruebat: nam ipsi Prætores primum appellabantur, sed cum bellis avocarentur, neque esset qui in civitate jus diceret; factum est ut Prætor quoque crearetur, qui jus in Urbe diceret.

V.

Caput Livineii patris, ſine epigraphe: in poſtica parte L. LIVINEIVS REGVLVS. Sella Curulis cum ſex faſcibus.

Qui caput Livineii patris cum epigraphe ſemel obſervavit, illud illicò agnoſcit etiam ſine inſcriptione. Eadem eſt effigies & eadem oris & vultus lineamenta; Sella Curulis & faſces in Præfectura filii denarios eſſe percuſſos, ut ſupra, demonſtrant: nam, ut ſupra diximus, licet illi Præfecti Comitiis non creati fuiſſent, tanquam Prætores à Dictatore Cæſare nominati, eandem quam Prætorum habuere poteſtatem & autoritatem, ſed non annuam: Præfecti autem Urbis erant extraordinarii Magiſtratus, & qui, ut Prætores, non toto anno durabant, nec ſingulis annis creabantur, ſed qui tum demum, quùm neceſſarius ipſorum videbatur uſus, & quando curationem cui Præfecti erant, abſolviſſent, Magiſtratu abibant.

VI.

Caput Genii, pone quod ſceptrum: in poſtica parte eadem Sella Curulis & ſex faſces.

In ſuperioribus denariis caput L. Livineii patris à filio Livineio expreſſum eſt, cum Sella Curuli & faſcibus; at in hoc ejus loco caput Genii habetur cum iiſdem attributis, pariter alludens patri & Genio: nam, ut patris Præturam revocaret Sellam Curulem, ita „ patris loco Genium expreſſit: quod, ut *Aufuſtius* ait, Genius „ eſt deorum filius & parens hominum, ex quo homines gignun- „ tur; propterea Genius meus nominatur, quia me genuit. Genio autem tribuitur ſceptrum ad deſignandam ejus potentiam: Regum enim inſigne eſt, qui omnia poſſunt, & Genius vim obtineat rerum omnium gerendarum.

VII.

Caput Julii Cæſaris laureatum, à dextris lauri ramus, à ſiniſtris caduceus: ex averſa parte L. LIVINEIVS REGVLVS. Taurus Cornupeta.

A L. Livineio, dum unus ex Præfectis Urbis erat, hic etiam denarius

narius est percussus, & quidem in honorem Dictatoris Cæsaris, à quo hunc Magistratum acceperat, & cum Adrumetto Urbi Africæ præpositus fuerat, nullos circa ejus imaginem titulos & dignitates adjecit, quùm omnes possideret; ejus tantum victorias, per lauri ramum, & felicitatem orbis Romani per caduceum, qua potiretur Populus sub illo, expressit: in aversa parte Taurus cornupeta signatus videtur: nam inter tot spectacula varii generis, quæ illum edidisse narrat *Suetonius*, *in ejus vita*, *cap.* 39. *Plinius* eum primum in spectaculis Taurum exhibuisse tradit, *lib.* 8. *cap.* 45. ut jam in *nostro de Præstantioribus nummis libro* retulimus, *pag.* 4. Illum typum incidi curavit *Tristanus noster*, *tom.* 1.

VIII.

M. LEPIDVS. III. VIR. R. P. C. Caput M. Lepidi Triumviri: in aversa parte L. REGVLVS IIII VIR. A. P. Vestalis stans, d. simpulum, s. hastam transversam.

Lucius etiam Regulus inscribitur, qui hunc denarium signavit: sed Quatuorvir dictus est, nempe Monetalis; & id nobis suadet, ut illum ad Præfecti Urbis filium revocemus; nam hic Magistratus inter minores computatus patri convenire nequit, qui Prætorius erat, aut Magistratum Prætoris dignitatem adæquantem inierat. Præfectus Urbis ex primariis Juris eligebatur, qui omnes Magistratus quos geri ante hunc conveniret, iniisset; sed quo anno Quatuorviratum exercuerit, in Augusti denario quærendum. Dictator Cæsar, ex *Suetonio cap.* 41. minores Magistratus auxerat, & Triumviris Monetalibus unum addiderat; unde sub Triumviris Reipublicæ constituendæ Lepido, Antonio & Cæsare Juniore IIII viri inscribuntur, quibus L. Regulus superioris filius denarios percussit, cum eorum imaginibus, & primum præmisit M. Lepidum, quod esset ætate provectior.

In aversa denarii parte M. Lepidi Triumviri, Vestalis exhibetur, ad denotandum illius Pontificatum Maximum; nam mortuo Dictatore Cæsare, dignitatem illam sibi per vim arrogaverat Lepidus, & Vestales Pontifici Maximo subditæ erant, qui eas creabat: & ille rerum omnium, quæ ad sacra & religionem pertinebant, judex erat, & vindex contumaciæ privatorum & Magistratuum. De Vestalibus alio loco diximus; simpulum tenet,

quia eo utebantur mulieres rebus divinis deditæ. Hasta verò divinitatis, symbolum : Velata est, quia Vestales erant velo ornatæ. De litteris A. P. in sequente denario.

IX.

M. ANTONIVS. III. VIR. R. P. C. Caput M. Antonii Triumviri: in aversa parte L. REGVLVS IIII. VIR. A. P. F. Vir nudus cum strophio sedens, d. hastam, s. cubito innixo clypeo, in quo caput Herculis pelle leonina amictum.

Ut L. Livineius Regulus Quatuorvir erat sub Triumviris Reipublicæ constituendæ, Lepido superiorem denarium cudit; hunc verò M. Antonio, cujus effigiem in illius anteriore parte exhibuit, & ut ille ad Antonem Herculis filium, genus referebat, „ autore *Plutarcho*, *in ejus vita*. Fuit etiam, inquit, vetus fama „ ducere ab Hercule Antonios genus, atque esse ab Antone Herculis filio prognatos. Unde L. Regulus, ut suspicamur, Antonem ipsum, ut heroem sedentem, in aversa parte expressit, hastam d. gerentem & innixum clypeo, in quo caput patris Herculis videretur, ut M. Antonii ab illo Antone Herculis filio originem indicaret: nam ait *idem Plutarchus* de M. Antonio: For- „ mæ quoque ei ingenua dignitas fuit, & barba promissa: fron- „ tisque amplitudo, & nasus aduncus faciem virilem repræsen- „ tare pictis & sculptis Herculis simulacris germanam vide- „ batur.

Quidam has litteras A. P. F. *Argento Publico*, alii *puro*, *feriundo* interpretantur. Qui *Argento Publico*, privatos etiam ex pecunia sua monetam in Magistratu suo signasse existimant, ut ex ærario, publica cudebatur. Qui verò *Argento puro* legendum contendunt, ad Monetales referunt, qui ex Reipublicæ necessitate, mixtionem aliquam adhibebant, sed Triumviros illos non monetæ rationem habuisse, sed ex publico argento cusam ad illorum imaginem fuisse signatam monetam putamus.

X.

C. CAESAR III. VIR. R. P. C. Caput Cæsaris Junioris : ex aversa parte L. LIVINEIVS REGVLVS. Victoria gradiens, d. coronam, s. humero palmam.

Cæsar

Cæſar Triumvir Reipublicæ conſtituendæ à L. Livineio Regulo inſcribitur; ſed quùm Quatuorviri Monetalis titulum non amplius in denario aſſumit, in ejùs Quæſtura ille hunc percuſſiſſe videtur. *Quidam* putant in bello Peruſino, quando L. Antonius Triumviri frater, quùm Conſulatum cum P. Servilio Vatia iterum, obtinuiſſet an. $\frac{712.}{3}$ cum Cæſare bellum movit ob diviſionem agrorum, & fratris Legiones & Colonias contra illum movit. Peruſiæ tandem obſeſſus, dedere ſe coactus eſt, & militibus venia eſt data. Non ad obſidionem Peruſiæ ſpectare denarium, ſed potius ob victoriam Philippenſem percuſſum eſſe exiſtimamus, quod propter obſidionem Victoria non exhibeatur, ſed tantum in acie relata, in quo bello Regulus Quæſtor eſſe potuit. *Alii* etiamſi deſit vox IIII. VIR. nihilominus hunc Magiſtratum gerere Livineium putant, quibus non refragabimur, quùm utrique opinioni convenire poſſit denarius.

XI.

REGVLVS. PVLCHER. TAVRVS. Duæ dexteræ junctæ tenent caduceum: ex averſa parte III VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum, S. C. in area.

Tria illa cognomina, tres Familias deſignant, et ſi vera conjicimus, Regulus indicat Livineiam, Pulcher quidem Claudiam, Taurus verò Statiliam. Quis verò fuerit ille Livineius Regulus, ratio temporis, ut eum pro ſuperioris Quatuorviri filio agnoſcamus, ſuadet; de illo & patre loquitur *Dio*, *lib.* 54. Cum, inquit, „ Auguſtus delectum Senatorum inſtituiſſet, ut ſexcentos eligeret, „ ideoque & Livineius quidem Regulus deletum ſe ex albo patrum, „ videret quùm *filius* ipſius & multi alii, quibus ſe præſtantiorem „ judicabat, in eum relati eſſent, in ipſa Curia, veſte lacerata, corpus denudavit; enumeratiſque militiis ſuis, cicatrices oſtentavit. „ Auguſtus his motus, denuo examen Senatus inſtituit, quibuſdamque depoſitis, alios ſubrogavit. Regulus verò filius cum Pulchro & Statilio Senatus Triumvir Monetalis factus, ut indicat minutus hic nummus, cum S. C. nota. Dextræ junctæ concordiam Auguſti & Senatus arguunt, illæ tenent caduceum, unde ex ea Felicitatem denotant.

XII.

REGVLVS. PVLCHER. TAVRVS. Cornucopiæ S. C. in aversa parte III. VIR. A. A. A. F. F. Cuneus.

Alter nummus, ab iisdem Regulo, Pulchro, & Tauro Triumviris Monetalibus Senatus percussus, prodit: ex una parte exhibet cornucopiæ, ad denotandam omnium rerum abundantiam, nempe sub Augusto; & ex altera parte, Cuneus est monetæ, ad indicandum eorum Magistratum, nempe cudendæ monetæ; nam Augustus & Senatus uti Provincias diviserant, sic & jus monetæ signandæ partiti, Senatus æream habuerat, in qua notam suam S. C. propterea semper adhibebat, attamen alteri nempe aureæ & argenteæ percutiendæ non renuntiaverat Senatus. Ideo in illa semper A. A. A. F. F. hoc est, *Auro, Argento, Ære, flando, feriundo*, tamquam potestatem suam conservaret.

LOL-

LOLLIA.

LOLLIA gens Plebeia, cujus nomen videtur desumptum à *Lolio*, geminata littera l. ut sæpe in lingua Latina reperitur; quod qui primus nomen habuerit, fuerit *Lusciosus*, ab oculorum defectu; Luscitionem verò quidam putant, ubi quis lumine adhibito nihil videt: unde *lolio* victitare dicuntur, qui visu sunt imbecillo. Cognomen habuit Palikani.

I.

Caput Regis diadematum, ante quod sceptrum: in aversa parte L. LOLLIVS. Sella Curulis.

Ad L. Lollium pertinet nummus ille magnæ formæ, ut ejus inscriptio denotat; & Sella Curulis Prætorem fuisse arguit. Illum nobis Quæsturam Provincialem iniisse an $\frac{599.}{600}$ Tribunatum Plebis an. $\frac{604.}{5}$ & tandem Præturam Urbanam an. 609. indicat *Vin. Pighius*; unde suspicamur illum Ptolemæum Juniorem, Physconem jočulariter appellatum, à fratre Ptolemæo Philometore pulsum, Senatusconsulto reduxisse, cui hic Cyrenaïcum regnum cessit, ut in *Historia Ptolemæorum, à nobis nuper in lucem edita*, observavimus. In cujus memoriam L. Lollio Cyrenis videtur percussus à Rege nummus: nam Romanus non est, & Rex haud dubie in eo depictus est, cujus nomen non inscriptum est, quod tunc temporis satis esset notus.

II.

Caput Jovis Ammonis cum cornu arietino: in aversa parte ΛΟΛΛΙΟΥ. Eadem Sella Curulis.

Ut hunc ut superiorem nummum Ptolemæo Regi, vulgo Physconi vocato, adjudicaremus, quùm in eo illius Principis nomen non sit inscriptum, eadem nummi magnitudo & forma, eadem Sella Curulis & eadem Lollii epigraphe suasit: sed caput Hammonis dei,

dei in his partibus præsertim culti, ut in Antonia gente, sub Pinarii Scarpi denariis vidimus, confirmat, ut etiam vox Græca ΛΟΛΛΙΟΥ: Rex enim qui superiorem cum L. Lollii nomine imaginem expressit, hunc cum Dei tutelaris Libyæ imagine iterum exhibet, & ejus Prætoris insigni, nempe Sella Curuli, sub qua corona extat, honoris loco; uti sæpe in hac serie observatur.

III.

Caput Dianæ Venatricis, supra humerum pharetra & arcus: in aversa parte L. LOLLIVS. Cervus inter ejus crura 17.

Hic nummus mediæ formæ, in honorem L. Lollii pariter à Ptolemæo Physcone Cyrenis percussus est. Forma illius non Romana, & superiores nummi quidem id arguunt, sed illius regni nempe Ægypti annus 17. id est, *decimus septimus*, dubitare non sinit; nam à tempore, quo Rex cum fratre Philometore ab Ægyptiis appellatus est, ut in eorum *Historia* retulimus, semper annos suos computavit. Diana sui cultum Cyrenis denotat. Cyrene autem Peneiamnis filia, ab Apolline ejus amore capto, in eam Libyæ partem translata est, unde urbi nomen; & in ea ejus dei & Dianæ ejus sororis, cultus. Cervus huic deæ sacer erat, ut omnes norunt.

IV.

LIBERTATIS. Caput deæ Libertatis: in aversa parte PALIKANVS. Vetera Rostra quibus affixa sunt navium rostra.

Palikanus cognomen est M. Lollii, Picentis humili loco nati, magis loquacis quam facundi, teste *Quintiliano*, *lib.* 4. *cap.* 3. qui illum inter seditiosos numerat. *Val. Maximus*, *lib.* 3. *cap.* 8. Hic verò Quæsturam Provincialem iniit an. $\frac{674.}{5}$ Tribunus Plebis fuit an. $\frac{682.}{3}$ in quo Magistratu autor fuit Tribunitiæ potestatis, quam Sylla populo abstulerat, recuperandæ: nam anno sequente M. Crassus & Pompeius Magnus Coss. eam Plebi reddidere. Unde M. Lollius Palikanus ejus filius, dum Quæsturam egit cum Collega Catone an. $\frac{692.}{3}$ in patris memoriam suum denarium percussit, in cujus anteriore parte Libertatis caput expressum est, quod Rostra in altera denarii parte essent Libertati sacra, ut inquit *Dio*,

lib.

lib. 36. In foro Romano apud Roſtra Libertati ſacra. Illa erant ſita ante Curiam Hoſtiliam, in quibus conciones habebantur à Tribunis Plebis, ornata roſtris navium, unde nomen.

V.

HONORIS. Caput Honoris laureatum: in averſa parte PALIKANVS. Sella Curulis inter duas ſpicas.

Eadem vox PALIKANVS, ad eundem M. Lollii Palikani patris honorem ſignatum à filio, in Quæſtura ſua, arguit; nam ut ſuperiorem, ad denotandam per patrem Tribunitiam poteſtatem P. Romano reſtitutam, Roſtra exhibuit, pariter ad demonſtrandam frumenti copiam, quam Romæ procuraverat in Ædilitate ſua, Sellam Curulem Ædilium inſigne inter duas ſpicas in parte denarii poſtica expreſſit; & caput Honoris, ut patrem, honoris cauſa, ad illum Magiſtratum perveniſſe ſignificaret, in anteriore incidi curavit. Tantus enim erat verſus Palikanum patrem Populi favor, ut ejus ſuffragiis Conſul creatus fuerit, quem C. Calpurnius Piſo, qui Comitia tenebat, renuntiare noluit, quod eſſet nimis turbulentus, teſte *Val. Maximo, lib.* 3. *cap.* 3. Palikanus autem filius Tribunatum Plebis iniit an. $\frac{693.}{4}$ & Ædilitatem Plebis an. $\frac{695.}{6}$ quem adverſum Optimatium ſtudiis hereditate à patre popularitate ſemper fuiſſe innuit *Cicero, in Orat. pro domo ſua.*

VI.

Capita Auguſti & Julii Cæſaris, ante quod lituus, jugata: ex averſa parte M. LOLLI. M. F. III. VIR. Tripus, & ſupra duæ ſtellæ in corona ex lauro.

Marcus Lollius etſi Marci filius in denario inſcriptus ſit, ad illum M. Lollium Palikanum, qui in honorem patris ſuperiores ſignavit, non ſpectat; ſed ad alterum M. Lollium cognomine Paulinum, qui Triumvir ſub Auguſto indigitatur, cujus caput cum Julio Cæſare ſociavit, ut ſibi ejus gratiam conciliaret. Ab avunculo fuerat adoptatus, & Imperium, ut ita loquamur, per eum adeptus erat. Tripus ad Apollinem ſpectat; nam ipſe pro ejus ſymbolo habebatur, quod ille fuerat Vates. Duæ ſtellæ ſupra tripodem, ob ſacra Apollini & Dianæ ejus ſorori peracta. Auguſtus autem

die quo celebrabantur Ludi Apollinares, natus erat; ideo forsan maximè honore hunc deum colebat: nam illi templum in Palatio extruxit & dedicavit.

M. Lollius Quæstura & Prætura initis, Legatus fuit Augusti Propr. an. 729/30. Primus Gallo-Græciam obtinuit, quam ille in Provinciæ formam redegit, Deiotaro II. ejus Rege sine prole mortuo. Tandem Consulatum gessit cum Q. Æmilio Lepido an. 732/3. Legatus Augusti Germanos in arma versos superavit an. 735/6. Proconsul Galliam Celticam obtinuit, sed turpiter aquilam Quintæ legionis amisit an. 737/8. Additus ab Augusto Caio filio, Orientem petituro rector & Magister an. 754/5. ubi interdicta Principis amicitia veneno deinde interiit, teste *Solino*, *cap.* 56.

VII.

Caput Tiberii nudum: in aversa parte C. LOLLI. M. DOM. II. VIR. Statua Juliæ, ejus matris sedentis velatæ, d. pateram, s. hastam, in basi P. S. S. C. *posuere Suffetes Carthaginienses.*

C. Lollius & M. Domitius Duumviri, in hoc nummo æreo minuto, renuntiantur, & si vera est nostra de litteris basi columnæ inscriptis conjectura P. S. S. C. *posuere Suffetes Carthaginienses*, in urbe Carthagine cusus est. Caius verò ille Lollius, ex ipsa gente Lollia, ab Augusto inter celebres Romanos cum M. Domitio in eam missus videtur, quando, ut refert *Dio*, an. 725. *lib.* 52. *pag.* 49. ille Cartha-
» ginem quoque denuò Coloniam deduxit, quia Lepidus, quùm
» partem ejus habitatoribus orbasset, jus Coloniæ sustulisse vide-
» batur. In Restauratoris memoriam Carthaginienses Suffetes, id est, Senatus Carthaginiensis, posuere statuam Juliæ ejus carissimæ uxori, C. Lollio & M. Domitio Duumviris.

VIII.

Caput Tiberii ante quod lituus: ex aversa parte C. LOLLI. M. DOM. II. VIR. ITER. Statua paludata & galeata, d. hastam supra basim, cui inscriptæ sunt litteræ P. S. S. C.

C. Lollius cum M. Domitio Duumviris iterum inscribuntur in hoc denario, cum statua Tiberii, ut opinamur, basi super imposita, cum epigraphe P. S. S. C. *Posuere Suffetes Carthaginienses.* C. Lollius

lius inter principes Coloniæ viros fuisse videtur, quum iterum Duumvir renuncietur: nam in Coloniis Duumviri erant, ut Romæ Consules; at ut in priori denario C. Lollius Duumviratum primum obtinebat, quùm statua Liviæ erecta est, conjicimus statuam Tiberii ejus filii, esse positam in secundo ejus Duumviratu: nam primis post Augusti mortem temporibus, ait *Dio*, episto- ,, lis Tiberii nomen matris aliquandiu inscriptum fuit, litteræque ,, ad Tiberium datæ, Liviæ etiam inscribebantur. Nil mirum igitur, si Suffetes Carthaginienses, id est, Senatus Carthaginiensis, illi statuam erexerint, ut filii Imperatoris benevolentiam sibi demererentur. *Suffes* enim vox ab Hebræis desumpta, quæ eadem est ac *Judex*. Lituus Pontificatum Maximum etiam accepisse Tiberium arguit, quem omnes sequuti sunt Imperatores.

IX.

ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput Caii Caligulæ: in aversa parte ΕΠΙ ΛΟΛΛΙΟΥ ΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΑΙΖΑΝΙΤΩΝ. Jupiter succinctus stans, d. aquilam, s. hastam.

Patinus C. Lollium, Carthaginis Duumvirum, exhibuit cum Tiberii effigie, liceat etiam nobis alterum Lollium, cognomine Classicum, cum Caligulæ imagine vobis exponere. Ille vero Imperator inter uxores, quas habuit, Lolliæ Paulinæ, C. Memmio Consulari desponsatæ, nupsit. Hæc erat neptis M. Lollii Paulini, cujus denarios in ejus Triumviratu Monetali cusos supra retulimus. Lollius hic Classicus ex eadem gente fuisse videtur, qui Quæstor quùm Proconsulis Asiæ forsan esset, Æzani Phrygiæ ejus Provinciæ subjecti, ut sibi Caligulæ benevolentiam conciliarent, in ejus honorem nummos sub illo Lollio Classico, Augustæ Lolliæ ejus uxoris propinquo, percusserunt.

LVCILIA.

LVCILIA gens Plebeia, cujus nomen desumptum est à *Lucio*, apud *Sigonium*; Lucii autem duplex origo traditur à *Valerio*; aut enim à Lucumonibus Etruscis dictus est, ut Lucumo Tarquiniensis, qui se L. Tarquinium appellavit; aut is demum Lucius appellatus est, qui *lucis* initio natus est. Quod scribit etiam *Festus* & *Varro*. Cognomina ejus gentis apud *Scriptores* varia, sed solum Rufi in denariis occurrit, à colore dicti.

I.

Caput Romæ galeatæ, pone quod A. PV. in laurea: ex aversa parte M. LVCILI. RVF. Victoria in bigis, d. flagrum, f. habenas equorum.

Unus tantum nobis Luciliæ gentis denarius superest, & quidem M. Lucilii Rufi, qui quùm Quæsturam iniret an. $^{655.}_{6}$ illum bigatum ex argento publico, ut ferunt hæ litteræ initiales A. PV. cudi curavit. Corona ex lauro Romam respicit, quod illa semper esset victrix. M. Lucilius post Quæsturam Tribunus Plebis factus est an. $^{660.}_{1}$ aliis vero $^{661.}_{2}$ Ex Luciliorum familia fuit C. Lucilius, insignis Poëta Satyricus, teste *Varrone*.

LVCRE-

L V C R E T I A.

LVCRETIA gens in Patticias & Plebeias divisa est: Patriciæ quidem nulli nobis supersunt denarii; Plebeiæ verò *Trionum* & *Vespillonum* reperiuntur. *Trio* dictus ab observatione septem stellarum, quæ ita sitæ vocantur *Triones*. *Vespillo* vocabatur vilis cadaverum funerator, ita dictus, quod vespertino tempore mortuos efferre soleret qui funebri pompa propter inopiam non poterant efferri. Quintus verò Lucretius vocatus est Vespillo, quod Ti Gracchi cadaver in Tiberim manu sua projecisset. Lucretia gens nomen à *Lucro* desumpsisse videtur.

I.

Caput Apollinis, radiatum: in aversa patte L. LVCRETI. TRIO. Luna bicornis inter septem stellas.

II.

Alius idem typus, cum epigraphe. IMP. CAES. TRAIANVS GER. DAC. P. P. REST.

L. Lucretius Trio, Patricia gente Lucretia ante plures annos extincta, exordio secundi belli Punici an. 535/6 ex Plebeia prodüsse videtur: nam L. Luctetius à *T. Livio* Quæstor Provincialis hoc anno affertur, *Dec.* 1. *lib.* 1. Venienti, inquit, in Ligures Annibali, ,,
per insidias intercepti duo Quæstores Romani, C. Fulvius & L. ,,
Lucretius, cum duobus Tribunis militum & quinque equestris ,,
ordinis Senatorum fetme liberis, quo magis ratam fore cum his ,,
pacem societatemque crederet, traduntur. Lucretius in denariis, quos percussit, originem cognominis denotare voluit; ut *Fulvius Varronem* laudat, *de lingua Lat. lib.* 6. Arbitror antiquos rusticos ,,
primum notasse quædam in cælo signa, quæ præter alia erant insi- ,,
gnia, atque ad aliquem usum culturæ tempus designandum conve- ,,
nire advertebantur queis signa sunt, quod has septem stellas Græci, ut *Homerus* vocat ἅμαξαν, & propinquum ejus signum, βοώτην, nostri eas septem stellas, boves & triones & ptope eas axem: ideo Luctetius in anteriore parte caput Apollinis, id est Solis, & ex aversa Lunam bicotnem, cum septem illis stellis, quæ Triones vocantur, expressit.

III.

Caput Neptuni laureatum, supra humerum lævum tridens: litteræ verò numerales XXXI. in aversa parte L. LVCRETI. TRIO. Cupido insidens Delphino.

Ad eundem L. Lucretium spectare videtur hic denarius, qui ut Annibali aliquem injiceret terrorem, in illis navalem victoriam, hoc anno 535/6 ab Æmilio Siciliæ Prætore ad Lilybæum relatam, exhibere voluit. Ideo ex anteriore parte Neptunum cum tridente, ejus symbolo, & quidem laureatum, tamquam victorem, expressit; & si nobis conjicere liceat ex litteris numeralibus XXXI. tot Triremes in eo prælio Carthaginiensium demersas denotat. In aversa parte Cupido Romanus delphinum freno ducit, tamquam maris dominus.

IV.

TRIO. Caput Romæ galeatum: ex altera parte CN. LVCR. in imo ROMA. Castor & Pollux, decurrentes in equis cum hastis.

Cn. Lucretius temporum ratione L. Lucretii superioris potest esse filius, licet apud *Livium* C. pro Cn. appelletur, littera n. forsan omissa. Is Quæsturam Provincialem iniit an. 567/8 in qua hunc denarium signavit, cum solito Castoris & Pollucis symbolo, de quo sparsim & abunde diximus. Postea Duumvir Navalis cum C. Matieno an. 571/2 à *Livio* renuntiatur: deinde Tribunatum Plebis iniit an. 574. cum eodem Matieno.

V.

I. S. M. R. *Juno Sospita Magna Regina*. Caput deæ caprotina pelle amictum, ex aversa parte Q. LVCRETI. Q. F. VESPILLO. Columna inter duas capras, supra quam Figura stans, d. hastam.

Q. Lucretius Q. filius, *Vespillo* in denario appellatus, Q. Lucretii Flavi filius fuit, qui *Vespillo* cognominatus est, quando *A* dilis, cadaver Ti. Gracchi in seditione occisi in Tiberim propria manu dejecit; „ ut *Autor de Vir. illust.* refert *in hujus vita*, Nec puduit Lucretium „ cognominis quod ad filios transmisit: unde Q. ejus filius ita vocatur. Quæsturam Provincialem iniit an. 651/2 quem Juris peritum & acutum appellat *Cicero in Bruto*: deinde Tribunus Plebis factus est an. 656/7 & tandem Ædilis Curulis an. 659/60 in quo Magistratu Ludos Megalenses celebravit, in cujus memoriam hunc denarium signavit.

Ex

Ex anteriore parte expressa est Junonis Sospitæ imago, cum his litteris I. S. M. R. *Juno Sospita Magna Regina.* Juno autem *Sospita* à verbo σώζω; quod esset *Servatrix*; Magna dicta est μεγάλη, ut observat *Macrobius lib. Saturn.* 3. quod esset ex Romanorum Penatibus; Regina à Latinis, quod soror esset & conjux Jovis, deorum atque hominum Regis. Pelle caprina caput habet amictum, quod ita Lanuvii colebatur, ut, *de Nat. deorum*, scribit *Cicero.* Ex altera parte adsunt duæ capræ, columna intermedia, in cujus vertice figura virilis stat, d. hastam. Capræ illæ, sacrificium deæ denotant, in quo duæ immolabantur: Columna, si vera est nostra conjectura, illa columna magna Ludorum Sæcularium, in foro Romano posita esse videtur, ad quam sacra pro omnibus Ludis fiebant. Figura illa columnæ imposita, statua est T. Lucretii Tricipitini, sub cujus Consulatu 2. an. 249. Ludi Sæculares primùm sunt celebrati, ex *Plutarcho*, *Censorino*, & *Val. Maximo*, in cujus honorem erecta est, & Lucretius Vespillo eam expressit, ut se ab illis Lucretiis originem habere indicaret. De Ludis Megalensibus Scenicis, & mense Aprili celebratis, jam diximus.

LVRIA.

LVRIA gens incerta, an Plebeia vel Patricia, ſed nova, cujus nomen deſumptum videtur ab antiqua voce *Lura*, apud *Feſtum*, quæ eſt os culei ſive utris; unde *Lurii* & *Lurcones* dicti ſunt, nempe guloſi, bonorum ſuorum conſumptores, comedones, edaces. Cognomen *Agrippa*, ab ægro partu dictum. Teſte *A. Gellio lib. 16. cap. 16.* dicuntur ii, quorum naſcendo non caput, ſed pedes primi exierunt.

I.

CAESAR AVGVSTVS PONT. MAX. Caput Auguſti nudum: ex altera parte M. LVRIVS AGRIPPA III. VIR. A. A. A. F. F. Circa ambitum S. C. in area.

M. Lurius Sardiniæ Rector memoratur à *Dione*, an. 715/6 *lib.* 48. cum quo confligens Menas, Sex. Pompeii libertus, primò pulſus eſt, deinde inopinato converſus in illum inconſideratè inſequentem, recuperavit victoriam, Lurioque cedente inſulam occupavit. Sed ad eum jam Prætorem nummus ſpectare nequit, quùm is qui illum ſignavit, tantùm minorem Magiſtratum gerebat, nempe Triumviratum Monetalem Senatus, qui tantùm poſt annum 726/7 eſſe cœpere, quùm Auguſtus inter eum jus monetæ cudendæ, ut ſæpe diximus, diviſit: igitur illum ad ejus filium primogenitum prænomine Marcum, pertinere exiſtimamus.

II.

CAESAR AVGVST. PONT. MAX. TRIBVN. POT. Caput Auguſti: ex altera parte P. LVRIVS AGRIPPA. III. VIR A. A. A. F. F. Circa ambitum, S. C. in area.

Nobis ſunt Hiſtoriæ ſupplementa nummi ſuperſtites. Nam M. Lurium Sardiniæ Prætorem duos filios reliquiſſe ignoraremus ſine his, quos *Fulvius* & *Patinus* exhibuerunt, natu majorem in ſupe-

riore numo ex ratione temporis & minore Magiſtratu obſervavimus, qui, ut primogenitus Marci prænomine, patris ad inſtar, donatus eſt, hic vero Publii prænomen præfert, & à minore etiam Magiſtratu, Triumviro nempe Monetali, ad Reipublicæ dignitates aſcenſurus, incipit; ſed quando illum iniit nos non edocet.

III.

CAESAR AVGVST. PONT. MAX. TRIBVNIC. POT. Caput Auguſti laurea inſignitur à Victoria pone eum ſtante: ex averſa parte P. LVRIVS AGRIPPA III VIR. A A A. F. F. circa ambitum: S. C. in area.

Nihil habet peculiare nummus iſte, ſecundæ magnitudinis, ab eodem P. Lurio Agrippa, Triumviro Monetali Senatus, ut indicat nota S. C. & materia ærea, ex qua conflatus eſt, niſi quod Auguſti caput & Victoriam ipſi lauream imponentem, præferat: illam eſſe Victoris præmium nemo neſcit; ſed *Dio, lib.* 53. ut Auguſto lauri rami ante ipſius domum in Palatio ponerentur, decreviſſe Senatum refert, nimirum quod perpetuus hoſtium victor eſſet. Nil mirum igitur, ſi Victoria illius capiti lauream imponat in nummis ex Senatus decreto. Interim obſervandum eſt Triumviros Monetales aliquando nummos, ejuſmodi tertiæ magnitudinis percuſſiſſe, qui inter rariſſimos, apud *Antiquitatis ſtudioſos* in loculis referuntur.

LVTATIA.

LVTATIA gens Plebeia, sed nobilissima & Consularis, cujus nomen videtur à *lucta* desumptum: nam apud quosdam *Autores* Luctatius dictus est; sed *Fasti Capitolini*, & denarii Lutatius habent; duobus distincta cognominibus, Catuli & Cerconis: Catulus diminutivum est à *Cato*, qui Sapiens dicitur apud *Nonium*, & *Cerco* à cauda dictus est, ut existimat *Ant. Augustinus*, unde ait *cercalopex*, & *cercopithecus*.

I.

C. CATVLI. C. F. Caput Triumphi laureati, sub quo littera Q. id est *Quæstoris*: ex aversa parte Victoria scribit in clypeo trophæo appenso, in area Q. ut supra, in imo ROMA.

Ad C. Lutatium Catulum, insignem illum virum, qui finem primo bello Punico imposuit, pertinet hic denarius; quem in Quæstura sua an. $^{480}_{90}$ percussit, ut nos docet littera Q. hujus primi Magistratus nota: typus verò illum Consulis, an Fulvii Pætini? an Æmilii Pauli, Quæstorem fuisse denotat? nam Triumphi caput ex anteriore parte, Consulem triumpho dignum à Senatu judicatum significat; trophæum, cui clypeus, in quo scribit Victoria ejus elogium, est appensus, victoriam denotat; & illud in insula Cossura erectum. Illi enim Consules, Pœnis devictis, in Siciliam navigantes, in Cossuram tempestate delati, illam expugnarunt & præsidiis munierunt. Ideo ambo Consules XII. Kal. Febr. de Cossurensibus & Pœnis hoc anno triumpharunt, uti *Capitolina Marmora* testantur.

II.

CATVLVS EX S. C. Caput Triumphi laureatum & ala ornatum: ex altera parte C. LVTAT. C. F. C. N. PR. COS. Catulus in quadrigis triumphalibus, d. habenas equorum, s. scipionem eburneum, Victoria per aëra volitans ei coronam porrigit.

C. Lu-

C. Lutatius ex Quæstura factus est Tribunus Plebis, an. 504/5 Ædilis Plebis an. 506/7 Prætor an. 509/10 & tandem Consul cum A. Postumio Albino, an. 511/2 & belli summa Catulo contra Pœnos decreta est cum ejus Collega esset Flamen Martialis, quem retinuit Pontifex Maximus, nec passus est à sacris recedere. Catulus Siciliam profectus, cum novo Prætore ad id facto cum imperio, Drepanum ambo obsederunt, quod cepissent nisi Consul transfixo femore vulneratus fuisset, sed paulo post Hannonem Carthaginiensium ingenti prælio, quod legere est apud *Polybium*, profligavit, qua victoria bello Punico finis impositus est, nam ad Consulem de pace miserunt.

Anno sequente 512/3 prorogata C. Lutatio Provincia ex Senatusconsulto & populi jussu. Carthaginiensibus ille pacem dedit, postquam 23. annos bellum durasset; Siciliaque Romanorum facta, excepto Hieronis regno, ille Romam ad triumphum reversus est, ut declarant *Columnæ Capitolinæ*.

C. LVTATIVS. C. F. C. N. CATVLVS PRO. A. DXII. / DXIII. *Varr.*
COS. DE. POENEIS EX. SICILIA. NAVALEM.
EGIT. IIII. NONAS. OCTOBR.

In hujus triumphi memoriam denarii ex Senatusconsulto percussi sunt, in quibus Catulus Pompa triumphali in curru vehitur, scipionem eburneum, Consulum insigne, in cujus apice erat aquila, gerens. In antica parte exhibetur Triumphus, qui ita dictus est Bacchus, à Græcis Θρίαμβος, ut refert *Varro, de Lingua Lat. lib.* 5. quod ejus inventor fuerit, & primus triumphum egerit. Ala ornatus est, ut Antiochi Soteris & Prusiæ Regum capita, ad eorum potentiam populis denotandam addita.

III.

Caput Dianæ, supra humerum arcus & pharetra; ex aversa parte Q. CATVL. Q. F. in imo ROMA. Victoria bigas agens.

Plurimi occurrunt in *Historia Romana* Lutatii Catuli, prænomine Quinti, qui etiam Quinti filii dicuntur, hunc vero denarium illi qui de Cimbris triumphavit, tribuit *Goltzius*, & in ejus triumphi memoriam cusum profert: sed potius in

ejus Prætura Siciliæ existimamus, ob Dianæ caput in ejus anteriore parte expressum, quæ dea Siculis in honore habebatur celebri, ut egregie *Livius*, *lib.* 35. & *Plutarchus in Marcelli vita*, memorant. Victoria in bigis denariorum symbolum est, quos Romæ Prætor Siciliæ Q. Catulus cudi curavit, ad suam Præturam indicandam, & ut illi in usu apud Siculos facilius essent.

Q. Lutatius Catulus Quinti Lutatii Catuli filius, fuit eruditus & eloquens, ut ex illius Orationibus perspicitur, & ex *Libro de gestis suis*, ad A. Furium Antiatem misso. Quæsturam Provincialem iniit an. 631/2. Tribunatum Plebis an. 636/7. Ædilis fuit Plebis an. 641/2. Prætor Urbanus an. 644/5. Provinciam sortitus Siciliam obtinuit an. 645/6. & eum frumentum imperasse testatur in *Frumentaria sua contra C. Verrem Cicero*. Consulatum gessit cum C. Mario IV. an. 651/2. Gallia utraque Consulibus decreta, C. Mario Narbonensis, Catulo Cisalpina. Marius, devictis Ambronibus & Teutonibus, Collegæ Lutatio feliciter adfuit contra Cimbros, de quibus magnam stragem ambo ediderunt, an. 652/3. de quibus triumpharunt Marius Consul V. & Catulus Proconsul; ut ferunt *Marmora Capitolina*.

Q. LVTATIVS. Q. F. Q. N. CATVLVS. PROCOS. AN. DCLII. / DCLIII. *Varr.*
DE CIMBREIS. ... ...

Catulus ex manubiis porticum in area Flacciana extruxit, ut testatur *Cicero*, *pro Domo sua*, & votam in prælio ædem sacram Fortunæ, quo cum Cimbris pugnatum III. Kal. sept. peracto triumpho in X. Urbis regione extrui curavit, cujus meminit *Plinius*, *lib.* 34. *cap.* 8.

IV.

Q. LVTATI. Q. F. Q. N. CATVLVS AED. CVR. S. C. Caput Libertatis velatum: ex aversa parte L. GELLI. L. F. COS. Sella Curulis inter duos lauri ramos.

Alter ecce Q. Lutatius Q. Lutatii Censoris filius, superioris Consularis Triumphalisque nepos, cujus tamen nulla apud *Historicos* mentio, sed quem denarius Ædilem Curulem fuisse dum L. Gellius L. filius Poblicola Consulatum gereret, nos edocet, cum Cn. Cor-

Cn. Cornelio Lentulo Clodiano an. $\frac{681}{2}$ ut in gente Gellia jam diximus. Ipse forsan brevi postea extinctus est. Libertatis caput in anteriore denarii parte exhibuisse videtur, quod ejus deæ templum restaurari curaverit ex Senatusconsulto, ut fert nota S. C. in denario. Sella Curulis in aversa parte expressa est, ad indicandam Q. Lutatii Ædilitatem, & duo rami lauri Ludorum quos edidit, præmia Victorum esse videntur.

V.

CERCO. Caput Romæ galeatum supra quod vox ROMA: ex aversa parte. Q. LVTATI. Q. Navis Prætoria cum remis in corona ex quercu composita.

Ad alterum Lutatium cognomine Cerconem progredimur, hic Quintus appellatus est, & frater fuit minor C. Lutatii Catuli Pontificis Maximi, cujus denarios priores duos retulimus, de illius Cerconis cognomento in gente Lutatia diximus *Ant. Augustinum* à cauda putasse desumptum, sed sine autoritate; liceat igitur nobis potius illud ex *Festo* ad *Cercopa* referre, quem Græci appellant lucrari undique cupientem, quasi κέρδωνα, quem Latini quoque lucrionem vocant.

Is Quæsturam suscepit Provincialem an. $\frac{500}{1}$ sub uno ex Consulibus vel Servilii Cæpionis, vel Sempronii Blæsi, quibus Sicilia atque Africa fuere Provincia, ut navis Prætoria in aversa denarii parte expressa, & littera Q. id est, *Quæstor* in area, indicant: nam ambo cum tota Classe ducentarum & sexaginta navium ex *Eutropio*, *lib.* 1. ad Africam profecti sunt, quare Q. Lutatius Cerco, ad impensas tantæ Classis solvendas, denarios Romæ, ut fert ejus *inscriptio*, & deæ caput in anteriore illorum parte expressum, signari curavit, & coronam ex quercea in felix conservandorum civium omen seu ex pugna, seu à maris tempestate, apponere voluit. Sed econtra evenit; nam hostium præda ex ora Africæ maritima onusti Consules, in parvæ Syrtis vadosa lapsi sunt, unde vix elabi incolumes potuere, & postea dum Italiam petit Classis tempestatibus circumcincta, cica Palinurum Lucaniæ promontorium, teste *Orosio*, naufragium fecit.

Ex Quæstura Lutatius Cerco Tribunatum Plebis adeptus est an. $\frac{505}{6}$ Ædilis Plebis fuit an. $\frac{508}{9}$ Prætor Urbanus an. $\frac{510}{1}$ & postea Con-

Conſul. cum A. Manlio Torquato Attico iter. an. $^{512}_{3}$ triumpharunt, ut *Marmora Capitolina* teſtantur.

Q. LVTATIVS. C. F. C. N. CERCO. COS. A. $^{DXII}_{DXIII}$. Varr.
DE FALISCEIS. K. MAR.

Q. Catulus extra ordinem Sardiniam Provinciam obtinuit, an. $^{514}_{5}$ imo & Cenſor creatus eſt cum L. Cornelio Lentulo Caudino an. $^{517}_{5}$ ſed in Magiſtratu mortuus eſt, & abdicavit de more Collega.

MAE.

MAECILIA.

MAECILIA gens, de qua nobis ſuperſunt denarii, Plebeia, cognomine *Tullus*, teſte *Valerio* ominis cauſa dictus, quaſi *tollendus*, o in u verſa. Sed modo prænomen, modo cognomen, Mæcilius diminutivum ex *Mæcio*, qui videtur vocatus à Mæcia Tribu, de quodam Caſtro ſic appellata apud *Feſtum*.

I.

CAESAR AVGVST. TRIBVNIC. POTEST. Caput Auguſti nudum: ex averſa parte M. MAECILIVS TVLLVS. III. VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum. S. C. in area.

Mæciliam gentem Albanam, Tullo Hoſtilio Romæ regnante, Alba diruta, civitatem Romanam adeptam fuiſſe, & in Senatorium, Patriciumque ordinem allectam, ſcribit *Dionyſius lib.* 3. Hæc quidem non cognomen Tulli habuit, ſed quùm à L. Mæcilio, qui primùm an. $\frac{286}{7}$ Tribunus Plebis ex quinque factus, in Comitiis ex Lege Publia, ut *L. Piſo, in Annal.* tradit, numeroſa exiiſſet Lucii, Marci & Spurii progenies, Marcus tandem Mæcilius M. F. C. nepos, Tribunus Plebis an. $\frac{445}{6}$ ad aliorum diſtinctionem Tullus eſt cognominatus, cujus ſtirpem propagatam uſque ad M. Mæcilium Spur. F. M. N. Tullum reperimus, Tribunum Plebis an. $\frac{538}{9}$ à quo tempore jacuiſſe videtur, uſque ad hunc M. Mæcilium Tullum, quem nummus Triumvirum Monetalem Senatus ſub Auguſto demonſtrat, cujus ſolito modo ipſius effigiem ex una parte, & notam Senatuſconſulti ex altera, exhibet.

II.

CAESAR. AVGVST. PONT. MAX. TRIBVNIC. POT. Caput Auguſti laurea coronatum à Victoria, pone ſtante: ex averſa parte M. MAECILIVS TVLLVS III. VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum: S. C. in area.

Alte-

Alterum ecce nummum M. Mæcilii Tulli, Triumviri Monetalis, ſed magnæ formæ; hi erant rariſſimi illa ætate: nam licet Senatus, in diviſione Provinciarum, cudendæ monetæ æreæ omnis magnitudinis jus habuerit, rarò tamen ejuſmodi nummos cudebat, ſed frequenter eos, quos ſecundi moduli appellabant. Magiſtratus illi minores annui erant, ut & alii Romani, & ab iis inchoare ante Quæſturam videbantur, & neceſſarii erant, ut arbitramur, ad Conſulatum obtinendum, quem Auguſtus plerumque gerebat, vel in locum ſuum, quos Suffectos nominabat: & quo tempore vellet. De Victoria coronam Auguſto imponente, ſupra dictum eſt, quod illum Senatus perpetuo Victorem appellarat, teſte *Dione*, *lib.* 54.

Obſervandum eſt, nos ad *Fulvii* libitum, alios, quos in gente Mæcilia exhibuit nummos, ad ſequentem Mæniam tranſtuliſſe.

MAENIA

MAENIA ceu *MAINIA.*

MAINIA, ceu MAENIA gens plebeia eſt; ſi quidem P. Mænius, Tribunus Plebis an. 265/6. Legem de Ludis Romanis reſtaurandis tulit; & alter P. Mænius, Trib. etiam Plebis an. 467/8. Legem de patrum autoritate in Comitiis approbandis.

I.

Caput Jani bifrontis barbatus : in averſa parte C. MAINI. Navis.

Ut ad C. Mainium C. filium & Cn. qui de Antiatibus triumphavit, an. 415/6. hunc nummum revocemus, duo impellunt. Primum quod As, qui libralis erat, primo bello Punico, ob Reipublicæ impenſas, ad ſextantarium reductus eſt, ut hic ex duabus unciis conſtat. C. ille Mænius Tribunus Plebis recitatur à *Pighio*, an. 456/7. qui numum cudiſſe videtur in Quæſtura ſua. Alterum quod C. MAINIVS ſcribatur: nam licèt in *Faſtis Capitolinis* Mainius & Mænius habeatur, obſervandum tamen eſt, primo Mainium fuiſſe uſurpatum, deinde vero Mænium. De Jano bifronte, in nummis æreis percuſſo, ſparſim diximus, ob illius effigiem, cum Saturno in eodem nummo impreſſam, unam tandem fuiſſe nominatam, & Jano attributam, quùm navis Saturno permanſerit: unde utriuſque uſus in Romanis nummis præſertim æreis eſt introductus.

II.

Caput Romæ galeatum : ex averſa parte C. MAINI. Victoria in bigis, d. flagrum, ſ. habenas equorum, in imo ROMA.

Ad eundem C. Mainium ſpectat hic denarius, quem in Quæſtura Romæ percuſſit: nam ut æream, ita & argenteam, mone-

tam Quæſtores ſignari curabant, in quibus nomen ſuum inſcribebant; etſi erat æs imminutum, argentum non videtur ex denarii nota X. mutaſſe, & *Plinius*, *lib.* 33. licet aliquando pro XVI. aſſibus notatum, pro decem aſſibus in militari ſtipendio ſemper datum eſſe, aſſerit. Victoria in bigis cum flagro, nota fuit denariorum Romanorum, qui exinde bigati ſunt appellati.

III.

Caput Romæ galeatum: ex averſa parte P. MAE. Caſtor & Pollux, decurrentes in equis cum haſtis, ſupra eorum capita ſtellæ; in imo ROMA.

Ad gentem Mæniam potius quam ad Mæciliam revocare hunc denarium, qui præfert P. MAE. id eſt, Publius Mænius, placuit: *Fulvius* ad illum etiam referri exiſtimavit. Mænius pro Mainio inſcribitur, idcirco denarium poſt ſuperiores ſignatum putamus, & ad P. Mænium pertinere ſuſpicamur, qui patrem habuit Marcum Plebis Tribunum, an. 536/7 & proavum C. Mænium, quem ſupra diximus triumphaſſe de Antiatibus, an. 415/6 ſed ex alia ſtirpe quam C. Mænius qui ſuperiorem denarium percuſſit, qui à Caio primogenito originem duxit, hic vero à Lucio Caii Triumphalis minore filio. De Caſtore & Polluce, frequenti denariorum Romanorum ſymbolo, ſæpe diximus.

IV.

Caput Romæ galeatum: ex altera parte. P. MAE. ANT. Victoria in quadrigis decurrentibus, d. coronam, ſ. habenas equorum, in imo ROMA.

Ad eundem P. Mænium hunc etiam denarium pertinere arbitramur; qui in eo C. Mænii proavi de Antiatibus triumphi memoriam renovare voluit; ideo Victoriam in quadrigis lauream manu ferentem exhibuit, & ſi nobis conjicere liceat, cognomen ob Antiates devictos Antiaticum ſe appellavit, quod vox ANT. ſignificare remur, ut ab illo originem duxiſſe demonſtraret.

V.

V.

Caput Herculis pelle leonina amictum: ex aversa parte P. MAE. ANT. M. F. Navis, in imo ROMA.

Publii etiam Mænii hic quadrans est, non quidem trium unciarum pondere; sed ex quarta parte assis tunc temporis, uncialis secundo bello Punico facti. P. autem Mænius, qui se in superiore denario Antiaticum, in proavi Triumphalis memoriam appellavit, se Marci filium inscripsit, ut se per eum ex Caii Mænii natu minore filio, originem ab eo traxisse demonstraret.

M A M I L I A.

MAMILIA gens, etsi nobilissima, tamen Plebeia fuit; à Mamilia filia Telegoni, Ulyssis & Deæ Circes filii oriunda. Distincta est in cognomina Turrinorum & Limetanorum. An vero Turrinus à *Turre*, ut Limetanus à *Limite*; quod Mamilus Tribunus militum, Legem tulerit de limitibus an. 588.

I.

Caput Justitiæ deæ cum diademate solito. EX. S. C. ex aversa parte C. MAMILIVS Q. F. TVRRINVS. Sella Curulis, supra quam aratrum, cum lauri ramo in stiva, hinc & inde fascis cum securi.

Ad C. Mamilium Q. filium Turrinum pertinet hic denarius, ut fert illius epigraphe. Illius pater Q. Mamilius Præturam in Gallia administravit an. $\frac{597}{8}$. apud *Livium*, *lib.* 28. qui eum mendose vocat Manlium. Caius verò Quæsturam Provincialem iniit an. $\frac{583}{4}$. Tribunatum Plebis an. $\frac{588}{9}$. in quo Magistratu Legem de Limitibus & XII. tabularum lege justa latitudine finiendis tulit, unde *Limetani* nomen adeptus est, & cognomen ad ejus posteros transiit; ut infra dicturi sumus. Frequens ejus Legis mentio apud *Jurisconsultos*.

Post Tribunatum Plebis C. Mamilius factus est Ædilis Plebis an. $\frac{591}{2}$. & tandem Præturam an. $\frac{594}{5}$. & quoniam grata erat Lex Senatui de Limitibus à C. Mamilio lata, Senatusconsulto illi dum Prætor fuit ut Legis memoriam in denario exhiberet. Unde ab una parte Justitiæ imago expressa est, in aversa parte Sella Curulis, Prætorum insigne, inter duas fasces, quibus utebantur: ut alibi ex *Plutarcho* protulimus. Supra vero Sellam Curulem expressum est aratrum, in memoriam Legis latæ, quia sulcus finalis est Limitum terminus, qui in agris separandis duci solet; lauri ramus in stiva aratri positus est, ad bonum omen; quia laurus non fulmine tangi putabatur, seu ad festa Terminalia quotannis celebrata

mensis

mensis Februarii exitu, denotanda: in quibus vicini conveniebant, sacra faciebant, & epulabantur, & lauri ramos aratris, ut denarius indicat, imponebant.

II.

Caput Mercurii pileo cum alis ornatum, pone quod caduceus: in parte postica C. MAMIL. LIMETA. Ulysses cum pileo & pallio stans, ambabus baculo innixus, cui canis abblanditur.

Alii hunc denarium C. Mamilio Limetano, C. Mamilii Turrini Tribuni Plebis, qui Legem de Limitibus, & ob id Limetani dicti, tribuunt; *Alii* C. Mamilio Limetano ejus nepoti adjudicant. Sed priorum sententiam sequi malumus, & illum in Quæstura Provinciali cudisse remur an. 614. ad suam indicandam ex Ulysse originem. Diximus in hujus gentis proœmio, Mamiliam gentem ex Mamilia Telegoni filia Tusculi nata progeniem extendere voluisse. Telegonus autem filius erat Ulyssis & deæ Circes, qui, quùm esset adolescens, ad Ithacam Insulam invisurus patrem advenit, & quum ex navi descendere vellet, ejus famuli cum regiis contenderunt & aliquos ex iis occiderunt, ad suorum auxilium senex Ulysses accurrens à Telegono piscis osse interemptus est. Quod quùm se patrem occidisse Telegonus accepisset, in Italiam navigavit & Tibur condidit, ubi Mamiliam genuit, à qua gens Mamilia propagata est. Cetera in sequentibus.

III.

Caput idem Mercurii, & idem Ulysses in parte aversa, C. MAMIL. LIMETAN. circa vero ambitum IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST.

Ut C. Mamilius ex una parte Ulyssem exhibuit, qui post longos errores & pericula naufragiaque, mendicus in Ithacam appulsus, domum petens, nemini in patria notus, quam Argo cani suo, ideo illi abblandiens, ad originem gentis suæ expressus est: sic ex anteriore parte Mercurius signatus est, ad designandam Ulyssis per matrem ab eo originem traxisse, ut indicat *Ovidius Metam. lib.* 13.

Est quoque per Matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas, deus est in utroque parente.

Ulysses habuit Laërtem patrem & Anticleam Autolyci filiam matrem. Laërtes habuit Arcesium Jovis filium, sicut Autolycus erat Mercurii natus: unde ab utroque patente Jovem atque Mercurium proavos habuit Ulysses.

IV.

Caput Dianæ Luna bicorni in fronte ornatum, arcus & pharetra sub humero lævo, in area S. C. ex altera parte C. MAMIL. LIMETA. Ulysses, ut supra, cum cane.

Ex Quæstura C. Mamilius Limetanus ad Tribunatum Plebis pervenit an. 619/20. Gens autem Mamilia ex Tibure oriunda, licèt ex ejus urbe princeps, Dictator Tusculanorum L. Mamilius civitate donatus est à L. Quinctio Cincinnato, post victoriam de Æquis in Algido an. 295/6. & ab eo, licet inter Plebeias relata Consularis & nobilissima fuit, post Tribunatum Limetanus est factus Ædilis Plebis an. 622/3. & Prætor Urbanus an. 625/6. in quo Magistratu denarius illum ex Senatusconsulto Ludos Apollinares, uti Prætorum erat munus, celebrasse nos edocet. Ideo in ejus memoriam Dianæ imaginem expressit, quum ejus sacra uti Apollini, ita ejus sorori fierent, unde in plerisque denariis hæc dea pro Apolline exhibetur, sed semper cum nota S. C. quod eo ad illos edendos opus esset. De Ulysse, ad Mamiliæ gentis originem arguendam, supra diximus; cui tantum addemus *Plinium* scripsisse, *lib.* 35. *cap.* 10. Nicomachum pileatum Ulyssem fecisse. Nicomachus, „ inquit, Ulyssi addidit pileum; ideo ipso ornatus in denario depingitur.

V.

Caput Libertatis velatum. L. CENSORIN. ex aversa parte, C. LIMETA. P. CREPVSI. Libertas in bigis utraque habenas equorum & s. pileum.

Jam iste denarius in gente Crepusia prodiit. Quùm in eo tria Familiarum nomina exhibeantur, illum *Fulvius* à Triumviris

Mone-

Monetalibus Crepusio, C. Limetano & L. Censorino percussum existimat: cui lubenter accedimus; sed illum Censorinum arbitratur fuisse Consulem an. $^{714}_{5}$ qui C. Limetano, cujus mentionem facit *Historia Sallustii*, non convenit; nam ille C. Mamilii Limetani superioris fuit filius, & Quæsturam Provincialem iniit an. $^{638.}_{9}$ Tribunatum Plebis an. $^{643.}_{4}$ quem à Justitiæ cultu *Sallustius* laudat, ob Legem in hoc Magistratu de captarum ab hoste pecuniarum quæstione. Ædilis Plebis post Tribunatum fuit an. $^{645.}_{7}$ & postea Prætor Urbanus an. $^{649.}_{50}$ & Provincialis an. $^{650.}_{1}$ ideo L. Censorinus Consularis pater fuisse videtur qui cum C. Mamilio Triumvir Monetalis fuit. Simul Libertatis caput expresserunt, ad indicandam Romanorum libertatem; & ideo ille cum bigis quas agit, pileum tenet, solemne scilicet Libertatis symbolum. Vide in Crepusia.

MANILIA.

MANILIA gens Plebeia; ſiquidem M. Manilius, ut videtur, illius autor inter Tribunos Plebis numeratur an. 288/9. Nomen illa deſumpſiſſe videtur à prænomine Manio, unde Manilius. Manius autem dictus eſt quod *mane* natus eſſet.

I.

Caput Herculis, ſupra lævum humerum clava: ex averſa parte M. MANILI. Navis, in imo ROMA.

M. Manilius P. Manilii filius natu minor, quùm fratrem habuerit Tribunum Plebis an. 583/4. ipſe Quæſturam iniit an. 587/8. in quo Magiſtratu hunc denarium cudit, &, ſi nobis conjicere liceat, Herculem in anteriore parte exhibuit, ad denotandum Gallos hoc anno à M. Marcello Conſule deletos; ut ſcribit *Julius Obſequens.* Nemo neſcit Gallos Herculem ſummo cultu fuiſſe proſequutos; ex altera parte Navem forſan expreſſit, ad deſignandum denarios ad ejus impenſas cuſos, cum quibus C. Sulpicius Gallus, alter hujus anni Conſul, Ligures debellavit rebelles; de quibus ambo Conſules triumpharunt, ut *Columnæ Capitolinæ* teſtantur.

Ex Quæſtura Manilius Tribunatum Plebis accepit an. 592/3. Ædiliſque factus eſt an. 595/6. Præturam Provincialem ſortitus, obtinuit Hiſpaniam Ulteriorem an. 597/8. & tandem creatus eſt Conſul cum L. Marcio Cenſorino an. 604/5. ambobus Africa decreta eſt Provincia, & Carthago ab iis obſeſſa eſt; ut videre eſt apud *Strabonem*, *Appianum*, *Oroſium* & alios.

II.

Caput Jovis Capitolini laureatum: in averſa parte L. MANILIVS III VIR. Aquila fulmini inſiſtens, ante quam corona ex lauro.

L. Manilius à *Goltzio* C. filius indigitatur & ex alia ſtirpe quam M. Mani-

M. Manilii Conſularis, in denario Triumvir inſcribitur. Sed, ut remur, de reficiendis ſacris ædibus, de quibus paſſim egimus, id confirmat caput Jovis Capitolini, cujus ædes videntur à L. Manilio reſtitutæ, ut & aquila, ejus ſymbolum, fulmini inſiſtens, quùm illi in bello contra Gigantas ipſa miniſtraret, viſitur quidem corona ex lauro, Jovi Capitolino ante ſacra, poſt reſtitutionem ejus templi facta, oblata.

Tribunatum Plebis geſſit L. Manilius an 668/9. Prætor Urbanus factus eſt an. 671/2. an verò iterum an. 673/4. quùm primum octo Prætores creati ſunt, Provincialis obtinuit Galliam Narbonenſem, ſed à Q. Metello in Hiſpaniam evocatus, ab Herculeio, Sertorii Quæſtore, victus eſt, ut ex *Epitome Livii* colligitur, & in urbem Ilerdam pene ſolus fugiens evaſit, apud *Plutarchum*, in *Sertorio*.

M A N L I A.

MANLIA gens Patricia fuit clarissima, ab initiis quidem ipsius libertatis, & inter eam Plebeia quædam occurrit; ut ex *Cicerone*, *Dionysio* & nummis colligitur. Si verò ejus nomen à voce Græca μαλλὸς quæ ab *Hesychio* exponitur *Cirrus* & *Cincinnus*, desumptum suspicamur, reclamabunt forsan omnes. Porro huic conjecturæ suffragari videtur Cn. Manlius Cos. an. 273. ex primis ejus gentis qui *Cincinnatus* appellatus est, & idem sonat ac Manlius, ut Æmilius qui à voce αἰμύλος, id est, *Lepidus*, deinde vocatus est Æmilius Lepidus. Cognomina gentis plurima fuere, *Cincinnatus* primum, *Vulso* deinde, *Torquatus* tandem à *torque*, quem unus ex iis in pugna contra Gallum ei abstulit. Quidam dictus est *Acidinus*, de quo *Ant. Augustinus*, inquit, ἀκιδνὸς Græcis, *imbecillum* significat, ac tenuem: inde fortasse *Acidini* cognomen deducitur, nisi potius ab *acido*, *Acidinus*. Hæc sunt Patriciæ cognomina quæ nobis supersunt: Plebeiæ verò Maximus, & Thurinus. Porro observandum apud quosdam *Autores*, & præcipuè *Græcos*, Μάλλιος & Μάνλιος scriptos reperiri.

I.

ATTICVS. Caput Romæ galeatum: ex aversa parte A. TORQVAT. in area Q. id est, *Quæstor*, Victoria in bigis figuram galeatam vehit, d. clypeum, f. hastam gerentem.

Vetustissimus Manliorum Torquatorum denarius A. Torquatum cognomine Atticum præfert, quod forsan *Attice* loqueretur, ut aiunt. Quæsturam ille iniit an. 494. in qua hunc bigatum percussit, ut littera Q. hoc est, *Quæstor* arguit, sed in curru, ob triumphum L. Cornelii Scipionis hoc anno Consulis, illum tamquam alterum Martem, nempe galea, hasta & clypeo insignem, & de Pœnis, Sardinia, & Corsica victorem vehit.

Ex Quæstura Manlius Atticus, ut Patricius, Ædilis Curulis factus est an. 499. 500. Prætor Urbanus an. 503. & nondum Consularis Censu-

Censuram cum A. Attilio Calatino gessit an. 506/7 factusque postea Consul cum C. Sempronio Blæso an. 509/10 iterumque cum Q. Lutatio Cercone an. 512/3 quo de Faliscis triumphavit, ut testantur *Marmora Capitolina.*

A. MANLIVS. T. F. T. N. TORQVATVS. AN. DXII/DXIII. *Varr.*
ATTICVS. COS. II. DE FALISCEIS. IV. NON. MART.

II.

Caput Romæ galeatum: ex parte postica T. TORQVAT. in area CN. FOVL. Victoria in bigis, d. flagrum, s. equorum habenas.

A. Torquato Attico succedit frater T. Torquatus, ex *Glandorpio*, quem sequitur *Ant. Augustinus*, addens, aut fratris filius „ ut suspicamur. Is Quæsturam Provincialem iniit an. 509/10 Ædilitatem Curulem an. 514/5 Præturam an. 516/7 & tandem Consulatum cum C. Attilio Bulbo II. an. 518/9 in quo Magistratu hic denarius bigatus videtur percussus à Cn. Fulvio Centumalo, qui Ædilis Plebis hoc anno recensetur, qua verò occasione ignoratur; si autem conjecturæ locus, ob Magnos Ludos, ab iis Senatus decreto factos, quos contra Sardos bellum gerens vovisse videtur; nam de illis triumphavit VI. Id. Martii; & hoc quidem anno Jani templum clausum est, ex *Eutropio.* Censuram obtinuit cum Q. Fulvio Flacco an. 522/3 sed vitio facti ambo abdicarunt. Cum eodem Fulvio Flacco iter. & ipse creatus Consul II. an. 529/30 & tandem Dictator Comitiorum habendorum & Ludorum Magnorum causa creatus an. 545/6

III.

Caput Romæ galeatum: ex aversa parte T. MANL. AP. CL. Q. VR. Victoria in trigis, utraque equorum habenas.

Titus ille Manlius, qui cum Ap. Claudio Quæstor Urbanus inscribitur in denario, videtur esse T. Manlii Torquati filius primogenitus, eodem Titi quam ille prænomine præditus. Utrumque Quæstorem Urbanum assignat *Pighius*, an. 544/5 Q. Fabio Maximo Verrucoso V. & Q. Fulvio Flacco IV. Consulibus: sed postea

nullis Magiſtratibus ornatum reperimus; unde eum in juventute mortuum ſuſpicamur, ut & Aulum juniorem fratrem, qui duos reliquit filios Titum & Aulum, utrumque deinde Conſulem, alterum Titum A filium T. nepotem cum Cn. Octavio an. 588/9 juniorem Aulum, Auli F. Titi N. cum Q. Caſſio Longino. an. 589/90 Denarius pro bigis vel quadrigis, exhibet trigas, an hoc anno curſus in Circenſibus Trigis invectus eſt? Diſſimulare tamen non poſſumus, quin alio modo legat *Fulvius*, nempe T. MAE. AP. CL. Q. MAR. de quo vide in gente Marcia in fine.

IV.

Caput Romæ galeatum, ante quod ROMA, retro autem SER. ex averſa parte T. MANLI. Q. F. Sol radiatus, ſeu Apollo in quadrigis, frontibus æquatis.

Temporis ratio ut ex Manliis Patriciis ad Plebeios divertamur, poſtulat; hic autem in denario Titus appellatur, ut apud Patricios, ſed nullus ex iis Quinti prænomen tulit; ergo cum Fulvio, illi patrem Plebeium Q. Manlium Thurinum aſſignamus, qui Ædilis Plebis fuit cum Pomponio Mathone an. 546/7 & Prætor Provincialis an. ſequente 547/8 Sed filii nullos revera Magiſtratus reperimus. Porro denarii typus eum Prætorem Urbanum fuiſſe indicare videtur, in quo Magiſtratu Apollinares Ludos ediderit: in cujus memoriam quadrigas agentem exhibuerit Solem, ceu Apollinem, qui idem eſt: nam Apollo, u ſcribit *Plato*, ἀπὸ τοῦ πάλλειν τὰς ἀκτῖνας, hoc eſt à *jaculando radios*, dictus fuit. Vox SER. videtur eſſe A. Manlii cognomen, quod ignoratur: in anteriore enim parte cognomen imponere moris erat, ut omnes norunt. Vox SER. an *Serratus?* quod ille primus denarios ſerratos cuderit, ſic dictos ab impreſſa *ſerræ* circa ambitum nota; de „ quibus *Tacitus de more Germanorum*, his verbis: Pecuniam probant veterem & diu notam, ſerratos, bigatoſque.

V.

Caput Nemeſeos deæ cum diademate: ex averſa parte A. TORQVAT. A F. COS. in vertice: M. MESSALA. in imo, Sella Curulis; ad latera, EX S. C.

Paulum

Paulum in Manliorum Plebeiorum denariis moremur, si quidem A. Torquatus A. filius Patriciorum locum repetit, ex eadem stirpe quam superiores: nam T. Manlium habuit avum, quem bis Consularem, Censorem, & Dictatorem supra retulimus. Is vero Quæsturam Peregrinam gessit an. 577/8 Ædilitatem Curulem an. 580/1 Sardiniam sortitus erat, sed in Provinciam ire non potuit, ad res capirales quærendas ex S. C. retentus ex Livio. Creatus est cum Q. Cassio Longino, an. 589/90 in Magistratu cusus est hic denarius, ut fert epigraphe Coss. ejus causam proferre videtur *Pomponius Lætus*, *lib.* 2. Romani, inquit, profecturi „ ad bellum, Nemesi sacrificabant, & munus gladiatorium ede- „ bant. In cujus memoriam nomen Consulis in denario, cum titulo dignitatis in vertice, & alterum M. Valerii Messalæ, hoc anno Prætoris Urbani, in imo; forsan loco Q. Cassii Longini, alterius Consulis, in Magistratu mortui. Ab anteriore quidem parte exhibetur ipsa Nemeseos deæ imago, qualis depicta visitur in denario M. Cornelii Cethegi; ex altera, Sella Curulis insigne Consulis, & nota EX S. C. ad Sacra Nemesi ex Senatusconsulto facta fuisse, indicanda.

VI.

Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA: ex aversa parte. L. MANL. ACIDIN. in area CXXIIX. Victoria bigas agens, d. flagrum, s. equorum habenas.

An ad L. Manlium Acidinum, qui Q. Fulvii Flacci IV. Consulis, Dictatoris & Triumphalis filium adoptavit, denarium revocaremus, dubii aliquantum hæsimus, sed tandem ut ad adoptati filium L. Manlium Acidinum prioris nepotem revocaremus, suaserunt notæ numerales CXXIIX. quæ mihi videntur ad denarios & argentum pertinere. *Livius*, *Dec.* 3. *lib.* 6. Ætate „ L. Manlii Acidini avi, inquit, nec pecuniæ quidquam ea „ tempestate in publico esset, & paulò post, quùm pe- „ cunia in ærario non esset, nempe de remigum supplemento solvendo.

Idem *Livius*, *Dec.* 5. *lib.* 5. L. Manlium, nempe Acidinum, Masgabæ Regis Massinissæ filio Puteolis navem egresso à Senatu missum nos edocet, ut eum Romam perduceret, cum publico sumptu

& legatione perfuncta ei regulo munera emete ex C. pondo argenti jussum narrat: at forsan cetera desunt, quæ in denario CXXIIX. videntur in rei memoriam signata à L. Manlio Acidino, dum Quæsturam Urbanam agebat an. 589/90 Is post Quæsturam factus est Ædilis Curulis an. 591. & tandem Prætor Peregrinus an. 594.

VII.

CN. MANLIVS. CN. F. MAXIM. Caput Cereris corona spicea ornatum: ex aversa parte ipsa dea stans tunicata, utraque tædam ardentem. C. METEL. Q. F. CAPRARIVS.

Rursus à Patriciis Manliis ad Plebeios temporis ratione redimus. Ecce Cn. Manlium Cn. filium cognomine Maximum: is tamen à *Cicerone in Orat. pro Cn. Plancio* dicitur, homo ignobilis, sine virtute, sine ingenio, qui diu jacuit & ægre honotes adeptus est, & primo Quæsturam Provincialem an. 625/6 Tribunatum Plebis an. 630/1 & Ædilis Plebis factus est an. 633/4 cum C. Metello Caprario, de quo egimus in gente Cæcilia, num 20. Denarius illos simul in hoc Magistratu Sacra Ceteris & Ludos Cereales fecisse nos edocet, in cujus memoriam ex anteriore parte Cereris imago exhibetur corona spicea insignis, quod frumentum serere docuerit; & in aversa stans, uttaque tædam ardentem, in Ætna monte accensam, ad Proserpinam filiam quærendam. Ideo ejus luctus à Romanis Matronis in veste candida repræsentabatur, & hi Ludi à pridie Id. April. inchoabant, & per dies octo in Circo durabant, ut *Ovidius* testatur, *lib.* 4. *Fastorum.*

Ex Ædilitate Manlius Maximus ad Præturam Urbanam pervenit an. 640/1 ad Peregrinam autem an. 641/2 & tandem Consulatum obtinuit præter omnium opinionem repulso Catulo. Illi Provincia Gallia obtigit, in qua Alliensis pugna Romanis tam funesta accidit, & duo occisi sunt Consulis filii. A multis Cn. Mallius appellatur, sed, ut diximus, Græci fere semper scribunt Μάλλιος à voce Μαλλὸς, id est, *cincinnus.*

VIII.

L. MANLI. PROQ. Caput Romæ galeatum: in aversa parte L.

SVLLA.

SVLLA IMP. Sulla in quadrigis triumphalibus, d. ſcipionem eburneum, ſ. habenas equorum. Victoria per aerem volitans ei coronam profert.

Ad L. Manlium Torquatum Quæſtorem in Aſia an. 667/8 quo Sulla Procoſ. hanc Provinciam & bellum Mithridaticum ſortitus obtinuit, ubi Imperatoris titulum conſequutus Torquatus, ſequentibus annis ei fuit Proquæſtore, & Sulla cum Dolabella Sullæ Legato eum rogarunt an. 671/2 ex *Plutarcho*, ne militem feſtina profectione laſſum prælio ad portam Collinam objiceret, ſed Sulla ſigna canere juſſit, & occiſis Coſſ. Romam ingreſſus eſt, & factus eſt Dictator, annoque ſequenti, profligata tota factione Mariana, triumphavit per biduum, ut teſtantur *Columnæ Triumphales*.

L. CORNELIVS. L. F. P. N. SVLLA FELIX. DICT. A. DCLXII./DCLXIII. *Varr.*
DE. REGE. MITHRIDATE. EX. ASIA PER. BIDVVM. IV. III. K. FEB.

Manlius ejus Proquæſtore denarios, aureos & argenteos, ad remunerandos duces & milites, ad triumphum comitantes Sullam, in quorum anteriore parte caput Romæ exhibuit, & in triumphi memoriam, ipſum Sullam in quadrigis triumphantem, cum titulo Imperatoris, quem meritus erat in hoc bello, & omnes ei una voce conceſſerant. Sulla ſcipionem eburneum gerit, Conſulum inſigne, Victoria per aerem volitans ei coronam affert, quaſi de cælo protuliſſet, unde ſibi nomen Felicis elegit.

IX.

Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA. in torque: ex averſa parte L. TORQVAT. in imo EX. S. C. Eques galeatus decurrens cum haſta & clypeo.

Alter L. Manlius Torquatus prodit, qui nec filius prioris, ut temporis ratio ſuadet, nec frater illius, cum ejuſdem prænomine ſint præditi; & ideo diverſo modo nomina ſcribunt, alter L. MANLIVS, alter verò L. TORQVATVS dicitur, ille quidem gentis nomen, hic verò cognomen ſumit, & ut originem demonſtraret, denarium in Quæſtura ſua, quam iniit an. 675/6 percuſſit, in anteriore cujus parte torquem, quem T. Manlius L. F. Imperioſus, an. 392/3 cum Gallo pugnans, ei torquem aureum detraxit. In cujus memoriam

ipſe

ipſe Titum illum Manlium, in poſtica denarii parte, in equo decurrentem cum haſta & clypeo expreſſit; & quidem ex Senatuſconſulto, ob rem tam inſignem, ut notæ arguunt EX S C.

X.

SIBVLL. Caput Sibyllæ: ex averſa parte L. TORQVAT. III. VIR. Tripus ſupra quem urceus, hinc & inde ſtella in torque.

Fulvius ad eundem L. Torquatum ſpectare hunc denarium refert, eadem ac in ſuperiore, epigraphe L. TORQVAT. illi ſuffragatur, ſed Torquatum, ob Sibyllæ imaginem XV. virum fuiſſe ſacris faciundis, quod Sibyllini libri ab iis ſervarentur. Si hoc ita eſſet, XV VIR. & non III VIR. appellaretur. *Lactantius Firmianus, lib. de Ira Dei & Juſtit.* I. ex *Feneſtella* memorat, Octavio & Curione Coſſ. an. 677/8 in Senatu actum fuiſſe, ut Legati Erythras mitterentur ad Sibyllina carmina colligenda, nam libri earum fuerant in Capitolio igne conſumpti tempore belli Marſici, illos nominat P. Gabinium, M. Otacilium & L. Valerium Flaccum.

Denarius L. Torquatum fuiſſe Triumvirum ſacris conquirendis, doniſque præficiendis, & Ædibus ſacris incendio conſumptis reſtituendis, qui à Legatis ex Erythris & aliis urbibus quidquid attuliſſent, reciperet, & in Capitolio, ubi jam libri fuerant repoſiti, loco reſtituto, reponeret. In cujus memoriam ille ab una parte caput Sibyllæ Erythrææ, (nam trium ſtatuæ erant juxta Roſtra, nempe Cumanæ, Delphicæ & Erythrææ,) & ex altera parte tripodem cum urceo & duas ſtellas exhibuit. Tripus qui Apollini ſacer erat, duæ verò ſtellæ Apollinem & Dianam deſignant, quibus ex illa ſacra fiebant cum urceo. Torques ad indicandam ex Manlio Torquato originem. Triumviratus Torquati, ſatis tempori congruit, fuit enim poſt duos illius Quæſturæ annos. Prætor videtur fuiſſe an. 683/4 & *Cicero lib. 2. de Finibus*, narrat L. Torquatum adoleſcentulum eripuiſſe P. Sullæ Conſulatum, & ad patrem ſuum retuliſſe refert, qui eum geſſit cum L. Aurelio Cotta an. 688/9

XI.

Caput Jani bifrontis, ex averſa parte L. MANL. A F. Navis ſupra quam VVLSO LONG. in imo ROMA.

Tandem

Tandem ad Manlios cognomine *Vulsones*, Patricios quidem pervenimus, quod cognomen post Cincinnatum, rulerunt Manlii; postea *Capitolini*, deinde *Torquati*, & tandem illud resumpserunt, unde dictus L. Manlius legitur *Vulso Longus*; *Vulso* quidem à *Volsa* seu *Vulsa*, unde Volsella, & *Longus* à corporis habitu, ut ab altero Vulsone Capitolino distingueretur. Auli filius perhibetur, qui Quæstor Militaris renuntiatur an. 455.

Filius verò Lucius Quæsturam Militarem suscepit an. 487. qui fratrem Aulum habuit hoc anno etiam Quæstorem; asses quidem ad belli forsan impensas cudit: nam cum Umbris & Sallentinis eorumque sociis bellatum est. De Jano bifronte & Navi Saturni, assium Romanorum symbolo, abunde diximus.

XII.

Caput Romæ galeatum: ex postica parte L. MANL. A. F. VVLSO, in area ROMA. Castor & Pollux astris insignes, in equis decurrentes.

Ad L. Manlium Vulsonem hunc etiam denarium spectare arbitramur, etiamsi alterum cognomen LONGVS in eo non signatus sit, nam in tota Vulsonum progenie nullus alter præter eum Lucius appellatus est A. filius. Denarium vero ad belli impensas ut assem superiorem cudisse verisimile est, & in eo Castorem & Pollucem, ad Concordiam cum fratre Aulo, pariter hoc anno Quæstore, ut horum fratrum indicaret. Ex Quæstura verò an. 487. ad Ædilitatem Curulem pervenit an. 492. Præturam gessit Urbanam an. 495. & tandem Consul creatus est cum Q. Cæcidicio an. 497. huic verò in Magistratu mortuo suffectus est M. Attilius Regulus II.

XIII.

Caput Triumphi laurea insignis, pone quod RÒMA. ex altera parte L MANLI. A. F. VVLSO LONGVS. Navis Prætoria cum remis, in imo. Q.

L. Manlius A. filius, Vulso Longus Consul, ut diximus in superiore denario, cum Attilio Regulo II. an. 498. utrique Sicilia & Africa Provincia decretæ sunt. Ambo Siciliam petiere, ubi

comparata ingenti Classe in Africam navigarunt, quam Classis Punica aggressa est Amilcare & Hannone ducibus, sed fere tota aut capta, aut demersa est. Vide victoriæ descriptionem, apud ***Polybium** & **alios*** Consules inde in Africam appulsi, usque ad Carthaginis muros Pœnorum agros depopulati sunt. Manlius, hieme appropinquante, Romam rediit cum captivis & manubiis, Attilius in Africa remansit. Manlius Triumphum egit ut testantur ***Columnæ Capitolinæ.***

L. MANLIVS A. F. P. N. VVLSO. LONG. AN. CDXCVII. CDXCVIII. *Varr.*
COS. DE. POENIS. NAVALEM. ECIT. VII. .....

Littera Q Quæstorem denarios ad milites remunerandos cudisse denotat; in anteriore parte Triumphi imaginem laurea insignem, quod victores ea coronabantur; ex altera Triremem Prætoriam expressit, ut navalem victoriam fuisse argueret.

L. Manlius iterum Consul creatus est, non cum Marco sed Lucio Atilio Regulo iterum an. 503/4 uterque in Siciliam à Senatu Provinciam decretam abiit. Illorum Historiam vide apud ***Polybium**, **Zonaram & Orosium.*** Manlius obsidionem Lilybetanam continuare Proconsulis nomine jussus est in adventum successoris an. 504/5

XIV.

Caput Triumphi laurea ornati, PR. COS. EX. S. C. in aversa parte CN. MANLI. VVLSO. Proconsul in quadrigis, d. lauream, s. equorum habenas, Victoria per aera volitans ipsi coronam affert.

Avo L. Manlio Vulsoni succedit Cn. Manlius Vulso, Cnei ad Philippum Macedoniæ Regem Legati filius, ex *Livio lib.* 30. Is Quæsturam Provincialem iniit an. 550/1 Ædilis Curulis cum P. Corn. Scipione Nasica Ludos Romanos Festiviores fecere an. 556/7 Prætor Siciliam sortitus cum vetere exercitu obtinuit an. 558/9 Triumvir Coloniæ in agrum Thurinum deducendæ creatus est an. 559/60 & tandem Consulatum gessit cum M. Fulvio Nobiliore an. 564/5 Cn. Manlio Asia cum exercitu L. Scipionis Procos. obtigit.

Manlius acceptis à L. Scipione copiis in Asia, contra Gallo-Græcos, quod Antiocho Regi auxilium tulissent, aggressus est, illos subegit, pacemque postulantibus stipendium imperavit. Asia illi proro-

prorogata Procos. nomine an. 565/6. Fœdus cum Antiocho conscripsit, Ariarathi Cappadociæ Regi ducenta argenti talenta, quod socerum Antiochum copiis juvisset, imperavit, rebusque in Asia constitutis Romam properavit: sed quùm Apolloniæ cum exercitu hybernasset, & ejus triumphum impedirent decem Legati, ad res inspiciendas à Senatu in Asiam missi, amicorum potentia & favore triumphavit, ut ferunt *Tabulæ Capitolinæ*.

CN. MANLIVS. CN. F. L. N. VVLSO. PRO. ANN. DLXVI. DLXVII. *Varr.*
DE GALLEIS. ASIATICEIS. III. NON. MART.

In cujus rei memoriam percussi sunt denarii in anteriore quorum parte expressa est Dei Triumphi imago, cum notis EX S. C. ad denotandum illius triumphum ex Senatusconsulto decretum fuisse, & in aversa parte, ipse quadrigis triumphalibus vehitur, d. lauream gerens, quasi victoriam insignem retulisset, quùm ante illius currum duo & quinquaginta hostium duces præirent, unde Victoria ipsa per aerem volitans ei coronam proferens depingitur, militibus quadragenos binos denarios divisit, & duplex Centurioni, unde ipsi cum hoc lemmate percussi sunt.

MARCIA.

MARCIA, gens duplex, Patricia & Plebeia; Patriciæ quidem fuit Coriolanus; ſed extincta eſt, antequam denarii cuderentur. Nobis tantùm ſuperſunt Plebeiæ cognomina: in iis *Cenſorinus*, quod quùm iterum à populo *Cenſor* creatus eſt, ſed poſtea Legem tulit, ne cui bis eumdem Magiſtratum ambire liceret, ex *Plut. in Corol.* *Figulus*, quod inconſtantiam rerum humanarum rotæ *figulinæ* compararet, ex *Sigonio.* *Libo*, an à *Libo*, genere dulciori cibi. *Philippus*, ab *equorum* ſtudio. *Rex*, quod à *Rege* Marcio originem traheret.

I.

Caput Honoris laureatum: in averſa parte L. CENSOR. Silenus ſenex nudus & caudatus ſtans, dextram attollit, ſ. utrem hircinum, pone eum columna, ſupra quam icuncula cum clypeo.

Nummos Marciæ gentis explicaturi à *Cenſorinis* ordine alphabetico inchoamus. L. Marcius Cenſorinus qui nummum cudit, patrem habuit Caium, ut ferunt *Faſti Capitolini*; ſed de quo nihil occurrit: avum vero Caium etiam prænomine Tribunum Plebis an. 523/4. Ille vero Quæſturam ſuſcepit an. 583/4. & ad ampliſſimos pervenit deinde Magiſtratus. Sed cur in Quæſtura denarium hunc, in quo Silenus caudatus & nudus, humeris utrem hircinum ferens, & pone columnam ſupra quam icuncula, expreſſus eſt, ſignavit, diu hæſimus in hoc typo enucleando. De Sileni cultu apud Romanos nihil in *Hiſtoria* reperimus, ſed *Pauſanias* in Bacchi, cujus fuerat pædagogus, templo ejus ſtatua ſæpe comes reponi narrat; unde ad Bacchanalia hunc typum ſpectare ſuſpicati ſumus, ſed hæc Romæ non celebrabantur; imo potius ad eorum hæreſim extirpatam ſub Q. Marcio Philippo & Poſthumio Albino an. 567/8. ut late videre eſt apud *Livium*, *Dec.* 4. *lib.* 9. Lucius autem Marcius, quùm ex hac eſſet gente, ejus Senatuſconſulti memoriam, quo

abolita

abolita sunt Liberalia renovare voluit: Silenus, ut Bacchi nutricis magister & Sacerdos in denario expressus est, nudus quidem ad Ludorum lasciviam denotandam, & utrem hircinum gerit, ut ululatus per vinolentiam excitatos arguat; columna vero pone eum videtur esse Mænia, in VIII. regione Fori Romani posita, ad quam Triumviri Capitales de maleficiis, & eorum sceleribus cognoscebant, teste *Cicerone*.

II.

Caput Libertatis velatum P. CREPVSI. C. LIMETAN. ex aversa parte L. CENSORIN. Libertas ipsa in bigis, utraque equorum habenas, & f. pileum, in area notæ numerales CXXCVII.

III.

Caput idem L. CENSORINVS. Typus idem. C. LIMETA. P. CREPVSI. litteræ numerales CXX.

Ut hic denarius tria Familiarum nomina continet, jam in Crepusia & in Mamilia gente prodiit. In utraque *Fulvii* mentem sequuti, eum à Triumviris Monetalibus percussum diximus; sed quùm Lex à Mario Gratidiano de probandis denariis an. 667/8. nondum esset promulgata, per quam Triumviri Monetales creati putantur, ad Triumviros Capitales revocare denarium non abs re esse indicaret superior, qui de maleficiis in Bacchanalibus extinctis sub Q. Marcio Consule an. 567/8. memoriam revocavit, ut ex ipsa gente Marcia progenitus, noster erat Censorinus.

Quùm autem L. Pupius Prætor an. 570/1. reliquias Bacchanalium persequutus est ex *Livio*, & L. Duronio item Prætori an. 572/3. ex *eodem Livio*, adjecta de Bacchanalibus Quæstio fuit, quorum residua quædam velut semina ex prioribus malis apparuerant: nonne inducere possumus, quod hæc non adhuc extirpata, quando Censorinus agebat Quæsturam an. 583/4. Triumviros postea Capitales fuisse ad id factum creatos L. Censorinum, P. Crepusium, & C. Limetanum, qui ut Libertatem P. Romani hoc facto esse conservatam indicarent eam in utraque denarii parte expressere.

L. Censorinus ex Quæstura factus est Tribunus Plebis an. 590/1. Ædilis Plebis an. 593. Prætor Peregrinus, an. 598/9. Consul cum M. Ma-

nilio an. $\frac{604}{5}$ & tandem Cenſor cum L. Cornelio Lentulo Lupo an. $\frac{605}{6}$ & luſtrum fecerunt 56.

IV.

NVMA POMPILI. ANCVS MARCI. Capita Numæ & Anci Marcii Regum diadematorum jugata: in averſa parte, Navale, in cujus priore arcu dimidia navis, & in altera columna, cui impoſita eſt Victoria. C. CENSO. in imo ROMA.

C. Marcius Cenſorinus, qui nummos ſequentes percuſſit, inſcribitur: ſed an L. Cenſorius ſupra Cenſorii filius fuerit, nam duos reliquit filios juniorem natu Caium prænomine Quæſtorem an. $\frac{628}{9}$ & Tribunum Plebis an. $\frac{633}{4}$ an vero ad hujus filium etiam Prænomine Caium Quæſtorem Peregrinum an. $\frac{663}{4}$ ſpectaret, non omnino conſtat. Porro, ſi nobis conjecturæ locus, ob minus rudem æreæ monetæ formam, poſteriori adjudicaremus. Hic, ut ſe originem à Numa Pompilio & ejus nepote Anco Marcio Regibus Romanis, trahere denotaret, eorum capita jugata expreſſit, & ab altera parte Navale Oſtienſe, quod Ancus Marcius, à quo nomen deſumpſere Marcii, Oſtiam urbem Coloniam deduxiſſet. De ceteris rebus in ſequentibus nummis.

V.

NVMA POMPILI. ANCVS MARCI. Capita Numæ & Anci Regum, ut ſupra, diadematorum jugata: ex averſa parte C MARCI. CENSO. Duæ naves, in quarum altera cippo impoſita ſtat Victoria, d. coronam, ſ. palmam.

Ad Navale Oſtienſe ſpectat & hic nummus, ſecundæ etiam formæ, quem percuſſit C. Marcius Cenſorinus, ad indicandum Marciorum gentem à Numa Pompilio & Anco Marcio, ut diximus, originem duxiſſe. Duas autem naves expreſſit, ut Oſtiam, in qua illæ ſervabantur, ab Anco Marcio factam eſſe Coloniam denotaret. Nam proximas Mœſiæ ſilvas, ad uſum navium publicavit, jam tum videlicet præſagiens animo, futurum non modo, ut inquit *Rufus*, totius mundi opes & commeatus illo, veluti maritimo urbis hoſpitio reciperentur, ſed per victo-

rias

rias maritimas fines imperii Romam longe propagaturam; unde ipsa Victoria, tanquam semper comes in Navali posita erat in cippo, & quando Classis in mare prodibat, illa in Prætoria navi, ut nummi typus demonstrat, in felicis eventus augurium collocabatur.

VI.

NUMA POMPILI. Capita Numæ & Anci Regum, ut supra; in aversa parte C. CENSO. ROMA. Duæ Naves, in quarum priore stat Victoria cippo imposita, cum laurea & palma.

De Numa & Anco Regibus dictum est eos esse, ad indicandam Marciæ gentis originem, in nummo expressos, & naves ad Ostiam urbem ab Anco factam esse Coloniam, in priore tanquam in Prætoria; nam illa remis sola instructa est, & prora magis ad distinctionem ornata; stat pro signo Victoria, in felicem Classis eventum. Sed ut illa variè in his nummis expressa est; nempe in una versus mare prospiciens, & altera versus puppim: an scalptoris casu, an Classis in mare exitum, vel ejus ad Navale reditum spectet, dijudicent *Antiquarii*.

VII.

Caput Apollinis; ex aversa parte. C. CENSOR. Equus laxis habenis decurrens: in vertice pilei Castoris & Pollucis astris insigniti; in imo lituus militaris.

Hic etiam denarius ad Ludos Apollinares pertinet, & nobis duos equorum varios in iis cursus demonstrat. In superiore denario desultor in equo & alterum ducens, ad Castoris & Pollucis immortalitatem alternatam alludens, quod ille modo hunc, modo illum conscendat; & in hoc decurrit solus laxis habenis, quando lituus militaris cecinit, in imo ad id expressus: pilei vero Castoris & Pollucis in vertice expressi sunt, quia equorum cursus iis sacri sunt, ut innuit *Isidorus*, *lib.* 10. *agens de* „ *Ludis Circensibus*. Itaque, inquit, Castori & Polluci deputan„ tur, quibus à Mercurio equos distributos *Historiæ* docent. Sub pileis designantur Castor & Pollux, ut innuit *Catullus*, in hoc *Scazonte*:

A Pileatis nona fratribus pila.

Nam pileos Caſtori & Polluci antiqui dedere. Aſtris ſunt inſignes, quod ſtellæ ipſæ navigantes ſervare crederentur, unde ἄνακες dicti ſunt, id eſt *Anachæ*, quod tempeſtates depellant.

VIII.

Eadem Numæ & Anci Regum capita jugata, ſine epigraphe, cum littera P. Ex altera parte C. CENSOR. Deſultor in equo alterum habena ducens, d. flagrum, in imo caduceus alatus decumbens.

Ad eundem C. Cenſorinum denarius ſpectare videtur, qui eadem Numæ Pompilii & Anci Marcii, ut indicaret originem ſuam, eorum imaginem tam in argento, quam in ære expreſſit, ut in *ſuperiore* nummo; ſolum tamen Numæ Regis nomen appoſuit, & initialem Pompilii nominis litteram P. exhibuit. In altera parte Ludorum Apollinarium typum, nempe deſultorem, in equis decurrentem habes, pro equorum curſu in iis exhibito, ad denotandam Præturam ejus Urbanam, quam in utroque Caio Cenſorino patre aut filio ignorabamus. Hic totus fuit in Marianis partibus, ſed tandem à Sulla necatus eſt. Caduceus alatus, videtur victoris in curſu felicitatem arguere.

IX.

OB CIVIS SERVATOS. Corona quercea inter duos lauri ramos: ex averſa parte C. MARCI. C. F. CENSORIN. AVG. III. VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum, S. C. in area.

Caius ille Marcius Cenſorinus, qui nummum hunc tertiæ magnitudinis, ut Senatus Triumvir Monetalis cudit, videtur fuiſſe filius L. Marcii Cenſorini, Conſulis cum C. Calviſio Sabino an. 714/5; qui & ipſe Conſulatum geſſit cum C. Aſinio Gallo an. 745/6 nam apud *Dionem* & in *Faſtis* appellatur Lucii F. & Lucii nepos: & nummus præter Triumviri Monetalis dignitatem, alteram ei adjungit Sacerdotalem, nempe Augurem appellat.

X.

AVGVST. TRIBVNIC. POTEST. in laurea: ex averſa parte C. CENSORINVS

SORINVS C. F. AVG. III. VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum; S. C. in area.

Triumvirum Senatus Monetalem non modo superior nummus, sed hic etiam secundæ formæ C. Marcium Censorinum fuisse demonstrat, de illis post Provinciarum cum Augusto divisionem, Triumviris Monetalibus sparsim diximus. C. Marcius post Consulatum obtinuit Asiam, illius meminit *Joseph. Antiq. lib.* 16. *cap.* 6. *in edicto Augusti de Judæorum immunitatibus.* In Provincia post quinquennium, in comitatu C. Cæsaris Augusti F. Syriam tunc administrantis, mortuus est, autore *Vell. Paterculo, lib.* 2.

XI.

FIGVL. Caput Romæ galeatum: ex aversa parte, C. MARCI. Castor & Pollux decurrentes in equis, cum hastis, supra eorum capita duæ stellæ.

Post Censorinorum Marciæ gentis cognomina succedunt in nummis ordine alphabetico, Figuli; & licet nullam ipsius in *Historia Romana* mentionem reperiamus, illum tamen ex denarii forma & epigraphe C. Marcium Figulum Q. filium & C. patrem fuisse existimamus, qui cum primus Caii nomen haberet, tantum se inscripsit C. MARCI. FIGVL. & in Quæstura Provinciali illum percussit cum solito Castoris & Polluctis typo. De illius Magistratibus nulla nobis supersunt.

XII

Caput Cybeles turritum & velatum: in postica parte C. MARCI. C. F. Q. N. FIGVLVS. Cybele ipsa in curru à duobus leonibus tracto, d. habenas, f. tympanum; in area EX S. C.

Caius Caio patri succedit, cujus Quæsturam Provincialem reperimus an. $^{77}_{4}$; Tribunatum Plebis an. $^{78}_{9}$; & Ædilis Plebis fuit an. $^{78}_{1}$; in quo Magistratu Ludos Megalenses edidit ex Senatus decreto. In cujus memoriam denarios aureos & argenteos cudit, cum Cybeles imagine ex una parte, quod illi, ut Magnæ deorum Matri, essent dicati, & ex altera parte, ipsa leonibus vecta, quod ipsa crederetur terra: ideo turribus ornata & vehitur, & rotis sustinetur, quia mundus rotatur & volubilis est; & eidem subjugantur leones, ut osten-

deretur maternam pietatem omnia posse superare. Plura sparsim de iis Ludis.

Marcius Figulus ex Ædilitate ad Præturam transiit an. $\frac{584}{5}$ Classem atque oram maritimam Græciæ sortitus obtinuit; & quæ gessit, vide apud *Livium lib.* 43. Consulatum deinde iniit cum P. Cornelio Scipione Nasica an. $\frac{691}{2}$ Figulo Gallia obtigit, & tandem Consul iterum creatus est cum L. Cornelio Lentulo Lupo an. $\frac{697}{8}$ & illi cum Delmatis bellum obvenit, quos vicit.

XIII.

Capita Jovis & Neptuni jugata; ante illa sceptrum & tridens: in aversa parte C. MARCIVS FIGVLVS AED. CVR. Templum Jovis Capitolini.

C. ille Marcius Figulus superioris filius esse videtur, qui Quæsturam peregrinam iniit an. $\frac{610}{1}$ & Tribunatum Plebis an. $\frac{615}{6}$ Ædilis Curulis fuit an. $\frac{619}{20}$ in quo Magistratu denarius illum Ludos Magnos seu Romanos celebrasse nos edocet. *Alii* ideo Magnos Ludos putant, quod Conso, Consiliorum secretorum Deo, id est, Neptuno Latium Regi dati sint: at Magni & Circenses iidem sunt. *Alii* dictos esse Magnos Ludos, quod in honorem magnorum deorum celebrarentur. De quibus sæpe *Livius* narrat, primum uno die, deinde dicit biduum instaurati sunt. Unde plures dies iis esse tributos noscimus, at quùm Circenses primum essent, videntur Ludi equestres Neptuni dicati, quod ille primus equos domuerit, & Consuales, seu Consualia appellata: deinde his adjecti sunt Scenici Ludi. *Fasti* quidem *Veteres* novem continuos dies è pridie Nonas Septembris, usque ad pridie Idus celebratos eos fuisse notant: post quos biduo interjectos, alios Ludos Romanos in Circo per quinque dies habitos, iidem testantur. Quare Marcius capita Jovis & Neptuni sociavit, quod iis diis Ludi isti separatim dedicarentur: in altera parte templum Jovis, quod in illo sacra, ante illorum celebrationem, peragerentur.

Post Ædilitatem Curulem ad Præturam accessit C. Marcius, & Peregrinam obtinuit an. $\frac{622}{3}$ quæ prorogata illi est anno sequente Proprætoris nomine. Juris scientia clarus fuit, & ad Consulatus petitionem usque tantum pervenit.

XIV.

XIV.

LIBO. Caput Romæ galeatum: in postica parte Q. MARC. Castor & Pollux decurrentes in equis cum hastis, pileati & astris insignes, in imo ROMA.

Marcios cognomine Figulos sequuntur Marcii Libones, quorum nulla nobis superest in *Historia Romana* mentio, sed quam deperditi *Codices Liviani*, nobis restituunt nummi; & si nobis conjicere liceat ex illis, præsertim ex sequente æreo, illius Libonis memoria erat in *Decade secunda*, proh dolor! deperdita, quæ Historiam ab anno 461/2 ad annum 535/6 quo bellum exarsit secundum Punicum, complectebatur. At quùm denarii argentei tantum ab anno 484/5 signari cœpti sunt, ab hoc tempore Q. ille Marcius Libo videtur Quæsturam iniisse, in qua argenteum hunc signavit, cum solito ejus ætatis typo, nempe Romæ capite, & Castore cum Polluce in equis decurrentibus, ex altera parte.

XV.

Caput Jani bifrontis: ex posteriori latere Q. MARC. LIBO. Navis.

Ad eundem Q. Marcium Libonem spectat hic nummus & illius duarum unciarum pondus, ad quod reductum esse assem uncialem bello primo Punico *Plinius* nos edocet, illo premente. Quæsturam gessisse Libonem nobis confirmat. De Jano bifronte, solemni assium insigni, ac de navi Saturni, in altera parte signata, abunde diximus, ut supervacuum illud repetere, existimemus. Porro observandum est ærearum monetarum pondus, magni, ad temporis quo cusa fuerit distinctionem, esse momenti.

XVI.

Caput Romæ galeatum cum tribus globulis: ex aversa parte, Q. MARC. LIBO. Navis, in imo ROMA.

Eadem epigraphe ad eundem Libonem revocat nummum secundæ, ut loquuntur, formæ. Tres globuli ex anteriore illius parte notati, monetæ pretium indicant, nempe quadrantem, ceu quartam assis partem. Caput Romæ galeatum, Romanam denotat monetam, & ipsius imago, ut in denariis argenteis, ita in ære, sed præsertim minuto exhibebatur, nam in assibus fere semper Jani bi-

frontis effigies, primis temporibus cudebatur. Navis autem præcipuum fuit æreæ monetæ ſymbolum.

XVII.

Caput Romæ galeatum : ex averſo latere Q. PILIPPVS, in imo ROMA. Eques galeatus decurrens cum haſta.

XVIII.

Caput Romæ galeatum. PILIPPI. in laurea : ex averſa parte Q. MARCI. L. F. Eques galeatus decurrens cum haſta, ut ſupra.

Marcii cognomine Philippi, Libonibus ſubjiciuntur, primuſque eorum nummos ſignavit, Quintus prænomine, filius Lucii Tribuni Plebis an. 558/9 qui dum Quæſturam ageret an. 556/7 proavi ſui Q. Philippi expeditionem in Etruſcos, de quibus triumphavit, in his denariis renovare voluit; ſic enim currentes in equis ad bellum depinguntur Romani Imperatores, & Q. illius Philippi victoriam corona ex lauro, & ejus triumphum *Marmora Capitolina* denotant.

Q. MARCIVS Q. F. Q. N. PHILIPPVS AN. CDLXXII. CDLXXIII. *Varr.*
COS. DE. ETRVSCIS. K. APRIL.

Q. noſter Philippus ex Quæſtura ad Tribunatum Plebis acceſſit an. 561/2 Ædilis Plebis fuit an. 563/4 Prætor Siciliam ſortitus, cum vetere exercitu, ſed ſine Claſſe obtinuit 565/6 Conſul creatus eſt cum Sp. Poſthumio Albino an. 567/8 quo cladem ab Apuanis Liguribus accepit, tamen Conſul iterum factus eſt cum Cn. Servilio Cæpione an. 584/5 Marcio autem Macedonia obtigit, in qua hibernavit, & tandem Cenſor nominatus eſt cum L. Æmilio Paulo ut ferunt *Marmora Capitolina.*

CENS. L. AIMILIVS. L. F. M. N. PAVLLVS. Q. MARCIVS. L. F.
Q. N. PHILIPPVS LVSTR. FEC. LIII.

Porro nummi argentei iſti his lapidibus antiquiores, quùm illi ſcribant PILIPPI, priſcam ejus ſæculi Latinitatem, quæ aſpirationis notam tunc non fuiſſe apud conſonantes, ut etiam *Cicero* & *Quintilianus* Oratores teſtantur.

XIX.

VESTA. Caput Veſtæ velo ornatum : in altero latere L. MARCI. Q. F. Q. N. PHILIPPVS. Sella Curulis ſupra quam ſimpulum, in imo CN. DOMIT. CN. F.

Ab

Ab avo Q. Marcio Philippo, ad ejus nepotem L. Marcium Philippum descendimus, cujus denarii in gente Domitia jam prodierunt, quùm ambo Quæstores fuere an. 644/5. Tribuni Plebis an. 649/50. & Ædiles, an. 652/3. licet Domitii locus sit erasus, sed id satis nummus, amborum nomine signatus, cum Sella Curuli Ædilium symbolo, testatur. Vestæ imago, in anteriore denarii parte expressa, & simpulum illius symbolum, supra Sellam Curulem signatum, sacra in Vestæ templo eorum cura fuisse celebrata demonstrant. In cujus rei memoriam hunc denarium cudere.

L. Marcius Philippus ex Ædilitate ad Præturam Urbanam accessit, & Domitius eodem anno 655/6. Provincialem sortitus est, sed hic Consul an. 657/8. & Philippus tantum creatus est cum Sex. Julio Cæsare an. 662/3. quia repulsam passus erat, & à M. Herennio superatus est. Censor factus est cum M. Perperna, ut ferunt *Tabulæ Capitolinæ*.

CENSS. L. MARCIVS Q. F. Q. N. PHILIPPVS
M. PERPERNA. M. F. LVSTR. FEC. LXVII.

XX.

Caput Herculis pelle leonina amictum L. PHILIPPVS, pone caput tres globuli: in aversa parte Navis, & tres globuli ad latera, in imo ROMA.

XXI.

In altero Gallus supra navim.

Similis scriptura, ut in sequentibus denariis, suadet ut hunc nummum L. Marcii Philippi ad filium superioris L. Marcii Philippi Censoris revocemus, qui in Quæstura hunc quadrantem percussit, ut indicant tres illi globuli, monetæ pretium designantes. De Hercule, in minuta moneta sæpius percusso, ut antiquo Romanorum deo, sat dictum est. De Gallo nihil reperimus, potest esse nota Monetarii, quùm ille in superiore non occurrat, porro arbitrabuntur *Antiquarii*.

XXII.

ANCVS Caput Anci regis, pone quod lituus: ex aversa parte. PHILIPPVS. Figura in equo supra aquæductum, cum litteris AQVA MAR.

L. Marcius Philippus, ut æreos nummos, sic & denarios argen-

teos percussit, & ut originem suam ab Anco Marcio Rege traxisse denotaret, illius effigiem in iis expressit. Ille diademate circa caput ornatus est, tanquam Rex. Sic *Julius Cæsar in oratione,* quam habuit in funere Juliæ amitæ apud *Suetonium*, ab Anco, ait, Marcio sunt Marcii Reges. Pone caput Anci Regis lituus est appositus, Pontificis Maximi insigne, quod ille præponere in publico Pontificem Maximum jusserit, unde ab *Ovidio* Sacrificus appellatur, *lib.* 4. *Fastorum.*

Marcia Sacrifico deductum nomen ab Anco.

Ancum Prænomen *Varro* è Sabinis translatum putat. *Valerius* autem scribit quod cubitum vitiosum habuit, quod Græcè vocatur ἀγκών. Aquæductus Aquæ Marciæ, in aversa denarii parte, ad Anci Marcii memoriam exhibetur, qui, teste *Plinio*, illam duxit Romam, „ *lib.* 36. Primus, inquit, eam in Urbem ducere auspicatus est „ Ancus Marcius unus è Regibus: postea Q. Marcius Rex in Præ- „ tura, rursusque restituit M. Agrippa. *Pighius* Marcium Philip- „ pum in Censura sua an. 647. Aquæ Marciæ ductum bello sociali disturbatum ex hoc denario restaurasse existimat. Statua autem equestris supra Aquæductum, vel est Anci Marcii Regis, vel Q. Marcii Regis qui pontem restituit, illa equi currentis habenas regit, ad originem cognominis denotandam.

XXIII.

Caput Philippi Macedoniæ Regis galea ornati, supra quam duo cornua Hircina in fronte, & diadema, ante quod littera Φ. id est, Φίλιππος, & pone ROMA: in aversa parte Statua equestris supra basim.

Ad eundem L. Marcium Philippum spectat hic denarius, qui in gratiam proavi sui Q. Marcii Philippi, bis Consulis, effigiem Philippi Macedoniæ Regis exhibet, quem Romæ hospitio juvenem exceperat, dum Antigonus ejus tutor regni habenas moderabatur, & ad quem ideo Senatus eum Legatum miserat, ut tradit *Polybius*, ipsi autem persuaserat ut Senatus imperata faceret: ille autem Philippus Rex, ita etiam galeatus in nummo, à *Patino in vita Caligulæ Suetonii, pag.* 242. exhibetur, quem ille Philippo Alexandri M. patri perperam tribuit, & cornua pariter hircina fert Antigonus Regis Philippi tutor, in nummo ab eodem *Patino* relato, *in Thesauro suo, pag.* 26.

In

In aversa denarii parte, L. Philippus iterum statuam equestrem in superiore denario expressam, profert ad memoriam avorum suorum revocandam.

XXIV.

Caput Neptuni laureatum, pone quod tridens, & ante illud Delphin: in aversa parte, Q. MARC. REX. Navis supra quam in imo ROMA.

Ad Marcios, cognomine Reges ventum est. Illi autem quod ex Rege Anco Marcio originem traherent, ita appellati sunt, ex *Plutarcho*. Quintus verò Marcius Rex Consularis ac Triumphalis filius Quæstor Urbanus ad ætarium factus anno [674.] ut memoriam patris, qui Aquæ Marciæ ductum in Prætura, cuniculis per montes actis Romam adduxit, Neptunum cum tridente & delphino, sollennibus symbolis, tanquam ejus dei munus Urbi tributum, expressit, & in parte nummi posteriori, Navim solitam monetæ Romanæ notam signavit. Ipse post Tribunatum Plebis & Praeturam tandem Consulatum obtinuit cum L. Cæcilio Metello an. [685.] Collega vero in Magistratu mortuo solus illum gessit, Procos. Etruriam postea administravit an. [690.]

XXV.

Caput Herculis pelle leonina ornatum, pone quod tres globuli: in aversa parte, M. MARC. in imo Roma, & ad latera tres pariter globuli.

Quis fuerit Marcus Marcius, si *Patini* vera est conjectura, ille est qui *Ralla* cognominatus fuit, quo nomine, ut est apud *Nonium*, significatur rara vestis, & opponitur spissæ: cui libenter assentimur, quùm nulli Marcii præter illum, prænomine Marci, occurrant. Is quadrantem hunc videtur cudisse, dum Quæsturam ageret an. [542.] cui convenit illa moneta ad hoc pondus, secundo bello Punico, ut sæpe diximus, redacta, Marcius autem Ralla Tribunatum Plebis accepit an. [547.]

XXVI.

Caput Romæ galeatum: in aversa parte M. MARC. in imo ROMA. Victoria in bigis, infra duæ spicæ.

Duæ

Duæ ſpicæ in bigato denario M. Marcii Rallæ infra expreſſæ, illum Annonæ proventum in Urbe curaſſe indicant, an in Ædilitate, an extra ordinem? Præturam autem Urbanam ſortitus eſt an. 549. 50
maritimam oram Italiæ Proprætore extra ordinem obtinuit an. 550. 1
quo anno, inquit *Livius Decad.* 3. *lib.* 10. cum Legatis Carthaginienſibus Romam miſſi ſunt L. Veturius Philo, & M. Marcius „ Ralla, & L. Scipio Imperatoris frater, & addit. Per eos dies „ commeatus ex Sicilia Sardiniaque tantam vilitatem annonæ effecerunt, ut pro vectura frumentum mercator nautis relinqueret. De bigis denarii Romani abunde dictum eſt.

XXVII.

Caput Romæ galeatum: ex averſa parte, Q. MARC. C. F. L. R. in area ROMA. Victoria quadrigas agens, d. lauream, ſ. habenas.

Jam prodiit alter in Fabia gente denarius ad eoſdem Triumviros ſpectans cum epigraphe C. F. L. R. Q. M. inter incertos relegatus, qui ut non ad C. Fabium prorſus referri poteſt, ita nec ad Q. Marcium Criſpum, vel Libonem, aut Philippum, vel Rallam, aut Regem, vel Tremulium, omnes prænomine Quinti gaudentes, peculiariter revocari poteſt. Victoriam de Circenſi ludicro exiſtimat *Fulvius*, ſed potius in bello referendam, ad quam incitant illi Triumviri pro conquirendis juvenibus idoneis ad arma ferenda militibuſque faciundis, creati.

XXVIII.

Caput Romæ galeatum: in averſa parte T. MANL. AP. CL. Q. MAR. Victoria agit trigas.

In Manlia gente debuit exhiberi hic denarius, in quo *Goltzius* legit, Q. VRB. pro, uti remur, Q. MAR. nam eum cum *Fulvio* ſic legimus, ſed hic illum retulimus, quùm ad eundem Q. Marcium ſpectare videatur, qui Triumvir cum aliis renunciatur. Sed ut Triumvir pro conquirendis militibus extra ordinem potuit eodem anno etiam eſſe Triumvir ſacris ædibus reficiendis.

M A R I A.

MARIA gens Plebeia eſt; ſiquidem L. Marius jam Tribunus Plebis ab an. V. C. 491./2. Legem tulerit, teſte *Val. Maximo, lib.* 2. *cap.* 3. & alii Marii occurrant in *Hiſtoria Romana*, etiam Tribuni Plebis. Gentilicium nomen Marii à *Mari* deduci opinatur *Vin. Pighius*. Cognomen *Capitonis* in iis à capitis vitio, ex nummis nobis tantum ſupereſt.

I.

C. MARI. C. F. Caput Neptuni, pone quod tridens: ex averſa parte, Neptunus in curru duorum marinorum equorum, d. tridentem vibraturus, ſ. habenas, in imo delphinus anchoræ implicitus.

II.

C. MARIVS. C. F. Caput Neptuni, pone quod tridens & delphinus: ex averſa parte, Neptunus in curru duorum equorum marinorum vectus, d. tridentem, ſ. habenas.

C. Marius, cujus vitam deſcribit *Plutarchus*, ſerò Urbem vidit, in eamque tantum venit, poſtquam Arpinate in patria repulſam paſſus, Quæſturam petere auſus eſt, quam iniit an. 639./40. in Sicilia, ut conjicere licet ex *Cicerone*, *Verr.* 4. ubi hos denarios percuſſit, in quibus Neptunum maris deum, cum his inſignibus tridente & delphino expreſſit, illum imprimis ob nominis ſui Marii Gentilicii affinitatem veneratus. Equi illi marini fabuloſi ſunt, ſed illi tribuuntur, quia primum equos domuiſſe narrat *Dio Siculus*, *lib.* 6. Tridentem gerit peculiare ſceptrum, quod aquarum natura triplici virtute fungatur, id eſt liquida, fœcunda, & potabili, ex *Fulgentio*, *Mythol. lib.* 1.

III.

L. CORNEL. SVLLA PR. Q. Caput Jovis Capitolini ex averſa

parte C. MARIVS C. F. COS. Figura togata in quadrigis triumphalibus, d. habenas, ſ. palmam.

Cæcilii Metelli favore Marius Tribunatum Plebis adeptus eſt an. 634/5. In Ædilitate poſtea petenda etſi repulſam paſſus, Præturam Urbanam tamen obtinuit an. 638/9. Hiſpaniam Ulteriorem ſortitus eſt an. 639/40. & tandem ad Conſulatum pervenit cum Q. Caſſio Longino an. 646/7. Mario Numidia extra ſortem Populi juſſu data eſt, Numidiæ Regem finibus expulit, atque oppida quædam cepit: ſed quùm Jugurtham & generum ejus Bocchum ingenti prælio hibernaturus fudiſſet, prorogata eſt illi in annum 647/8. Provincia, quam in P. Romani poteſtatem redegit, & bello ei prorogato an. 648/9. victum Bocchum compulit ad ei tradendum Jugurtham, quem ad Triumphum duxit Romam, illumque ipſis Kalendis Januariis egit: ut teſtatur denarius, in quo triumphali curru vehitur. A Cornelio Sulla, ejus in hoc bello Proquæſtore, ex manubiis ad remunerandos milites cuſi ſunt plurimi: in iis autem Coſ. tantum renunciatur, quia ipſis Kalendis triumphavit, antequam hoc die Conſulatum II. cum Flavio Fimbria iniret an. 649/50.

IV.

Caput Victoriæ cum ala in dorſo: ex averſa parte, C. MARI. C. F. in imo ROMA. Victoria agens quadrigas decurrentes.

Mario in ſecundo Conſulatu Gallia Narbonenſis cum Bello Cimbrico Populi juſſu decreta eſt; ſed quùm bellum protraheretur, illi abſenti Populus iterum extra ſortem Conſulatum tertium ei cum L. Aurelio Oreſte an. 650/1. & totus in apparatu contra Cimbros belli conſumptus eſt, & Romam ad Comitia rediit, & L. Saturninus Trib. Plebis pro concione adhortatus ut Marium quarto Conſulem crearent cum Lutatio Catulo an. 651/2. at quùm Marius Ambrones ad Aquas Sextias profudiſſet, denarii Romæ percuſſi ſunt cum ejus nomine & Victoriæ capite in hanc memoriam in quadrigatis ſolitis, ut hic teſtatur.

V.

Caput Victoriæ cum duabus alis ex dorſo erumpentibus, EX S. C. ex averſo latere. C. MARI. C. F. Victoria ſtans coronam imponit

imponit trophæo, ad cujus imum captivus ſedet nudus, manibus poſt terga revinctis.

Quùm nuntius eſſet Romam allatus de altero Marii prælio contra Teutones, eorumque Rege Teutobocho, in rei memomoriam ipſum Victoriæ caput, in aliis denariis ex Senatuſconſulto expreſſum eſt cum ejus nota S. C. & in averſa parte Victoria coronam imponit trophæo, in victoriæ relatæ loco; ad cujus imum Rex ipſe nudus, manibus poſt terga revinctis, depingitur. De quo *Florus*, *lib.* 3. Certe Rex ipſe Teutobochus, „ quaternos ſenoſque equos tranſilire ſolitus, vix unum quùm „ fugeret, aſcendit, primoque in ſaltu comprehenſus, inſigne „ ſpectaculum fuit, quippe vir proceritatis eximiæ ſuper tro- „ phæa ipſa eminebat.

VI.

Caput Jovis Capitolini laureatum: in averſo latere C. MARIVS C. F. C. N. Aquila inſiſtens fulmini.

Hic denarius à Mario percuſſus, index eſt voti, Jovi Capitolino ſoluti, quùm Marius Conſul V. cum M. Aquilio creatus eſſet an. 652. poſt victoriam de Teutonibus Romæ nunciatam, Conſulatus abſenti Mario delatus eſt & bellum Cimbricum ipſi & Q. Catulo prorogatum eſt. Aquilio autem Sicilia eſt decreta: ambo Marius & Catulus erumpentibus in Italiam barbaris occurrunt, diemque & locum prælii poſtulantibus indicant apud Vercellas, ex *Plutarcho*, Ubi Marius, lautas manus ad cælum tollens, diis vovit immolaturum ſe centum boves, quod ſacrificium ex numero victimarum *Hecatombe* dicitur: in rei memoriam denarium in caſtris ſignavit, in quo Jovis caput repræſentat. Aquila ipſi ſacra volucris inſiſtit fulmini, quia illi ea miniſtraſſe dicitur. Vide Marii cetera apud *Hiſtoriæ Scriptores* geſta. Septem ille Conſulatus geſſit, & in ſeptimo mortuus; inter felices merito habitus eſſet, ſi poſt ſecundum triumphum diem extremum clauſiſſet.

Amicus hunc denarium Ludorum Magnorum Jovi dicatorum memoriam exhibere potius exiſtimat, quos Marius, quùm Prætor eſſet, edidit, quia Ædilitatis repulſam paſſus erat. Ut in

his antiquis monumentis duplex tamquam verisimilis explicatio dari potest Lector eligere potest.

VII.

Caput Cereris cum corona spicea, C. MARI. C. F. CAPIT. XXXIII. in aversa parte XXIII. Arator boum jugum ducit, in imo S. C.

C. Marius septies Consul, nullo quidem usus est cognomine ut gentis autor, sed qum habuerit duos filios, illius nepotes quædam accepisse videntur, & inter eos hic in denario descriptus, qui Capito appellatur, cujus mentionem facit *Cicero, lib.* „ 13. *ad Atticum, ep.* 48. Ad me mandata attulerunt & litteras „ à C. Mario C. F. illum Cæsaris Dictatoris appellat propinquum, quia Marius senior Juliam illius amitam duxerat uxorem. Is videtur denarium in Quæstura sua, quam in Gallia Cisalpina gerebat, cudisse ad memoriam avi renovandam, sub sexto cujus Consulatu cum Valerio Flacco Eporedia ejus Provinciæ Colonia, deducta est. Cereris caput in anteriore denarii parte, ad indicandum fertile regionis solum, expressit: nam Ceres frumentum serere docuit. Litteræ numerales ad Coloniæ deductæ annos spectare nequeunt, qum varii occurrant in diversis denariis, qui in unico Quæsturæ anno cusi sunt, sed ad numerum denariorum, qui ex argenti libra sunt conflari, ut in aliis diximus. Nota S. C. Coloniam ex Senatusconsulto deductam denotat.

VIII.

Caput Cereris, ut supra: CAPIT. LVIII. in alio XXXXIII. in aversa parte, Arator ducit jugum boum, C. MARI. in vertice LVIII. in alio XXXXIII. in imo S. C.

Idem ac superior typus, cum Cerere ex una parte, & Aratore boum jugum ducente, ad deductionem Coloniæ Eporediæ spectare videtur. Nulla in re dissimilis est quam scriptura ad scalptoris placitum posita, & litteris numeralibus, quæ Coloniæ æram in eodem Quæsturæ anno denotare non possunt, sed ad denariorum ex libra argenti numerum pertinent: Eporedia

dia autem deducta eſt anno V. C. 613 in Vagienis, ut inquit *Velleius Paterculus, lib.* 1.

IX.

Caput Cereris, ut ſupra. CAPIT. LXXV. ex averſa parte, Arator ducit jugum boum. C. MARI. C. F. EX S. C. in area LXXV. in ambitu vero IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. P. P. REST.

An omnes denarios Conſulares, ut ita loquamur, reſtituit Trajanus Imperator; an tantum quoſdam omnium Familiarum, an aliquot eorum facta? Si conjicere liceat, proferemus omnes, quamvis rari ſint ab eo reſtituti. Eporedia autem, Saluſſiorum urbs, ex Sibyllinorum librorum oraculo à Romanis condita, & ab *Eporedicis*, quos eo nomine Galli præſtantes, *equorum domitores* ſua lingua appellabant, nominata, ut non obſcure innuit *Plinius lib.* 13. *cap.* 17. Ejus meminit *Tacitus, Hiſtor.* 1. Me- „ diolanum ac Novariam, & Eporediam, ac Vercellas adjunxe- „ re. Jurea hodie *Leandro* dicitur. Trajanus & Marii memoriam, & urbis antiquitatem renovare hoc denario voluiſſe videtur.

X.

AVGVSTVS DIVI. F. Caput Auguſti intra coronam querceam, ex averſa parte. C. MARIVS TRO. III. VIR. Tria capita, nempe Juliæ Auguſti F. inter Caium & Lucium filios, in vertice corona.

Caius ille Marius Caii filius, à Mario Arpinate originem haud dubie trahit, ſed cognomen TROGI, quod *Alii* Protriumvir interpretantur, illum ab altero quam à Mario Capitone ortum eſſe denotat. In omnibus iſtius Marii denariis *Fulvius* TRO. III. VIR. inſcripſit, & *Patinus* inquit, Inſcriptio TRO. III. VIR. ita „ enim eſt in omnibus Numiſmatibus, in ſex hujus tabellæ de- „ nariis notata, ſi conſtanter ita legitur, ut in *Præſtantioribus* noſtris *Numiſmatibus* jam diximus. *pag.* 27. cur uno verbo ad *Protriumviri* cudendæ monetæ, ut *Fulvius* putat, vel deducendæ Coloniæ, ut arbitratur *Patinus*, ſenſum detorquere, quùm TRO. initium ſit cognominis, quod eſſe poteſt *Trogus*, Pompeiis, Quinctiis, & Sauſeiis familiare; ut videre eſt apud *Glandorpium.*

Is autem Triumvir Monetalis, adoptionem Caii & Lucii Juliæ Augusti, filiorum ab Augusto avo factam an. 736/7 designare voluit, quùm eorum omnium capita in denario expressit. Corona quercea Augusto ob servatos cives concessa est, ut „ inquit *Dio, lib.* 53. Multi erant honores delati, nempe ut „ ante ipsius domum in Palatio lauri ponerentur, ac super „ eas coronæ quernæ suspenderentur; nimirum quod perpe- „ tuus hostium victor ac civium esset servator.

XI.

Caput Veneris, pone quod S. C. ex aversa parte C. MARIVS PRO. III VIR. & eadem capita Juliæ inter Caium & Lucium filios.

Senatum decrevisse ut denarii cuderentur, qui adoptionis nepotum ab Augusto factæ monimentum ederent, denotat C. Marius, Triumvir monetalis, & quidem Augusti: nam Senatus suos habebat, qui æream monetam signabant, ut sæpius diximus, & non argenteam. Unde in hoc denario Senatusconsultum, quo decretum est illud monimentum, tantum significat: at quùm Julia gens à Venere originem duxisse gloriabatur, Marius Veneris imaginem, ut tunc eorum matrem in anteriore parte expressit, alludens forsan Juliæ, quæ apud Græcos sub Veneris forma exhibebatur, ut præfert nummus ab Ill. *Spanhemio allatus diss.* 7. *pag.* 607. ΘΕΑΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ, cum ejus effigie: & ex averso latere, ΛΙΒΙΑΝ ΗΡΑΝ, Liviam vocatam Junonem, quam ita nominabat sparsim *Ovidius.*

XII.

CAESAR AVGVSTVS. Caput Augusti: ex aversa parte C. MARIVS TRO. III. VIR. Caput Dianæ, pone quod pharetra.

Ut in superiore denario Juliam Augusti filiam, sub Veneris forma depictam, non dubitamus quin in hoc nummo sub Dianæ effigiem exhibuerit C. Marius Trogus Triumvir Monetalis. At quùm Diana Jovis filia esset, ita Augustus pro Jove in terris ab adulatoribus habebatur; & Socius in cælo, ut *Manilius* innuit, *lib.* 1.

Vene-

——— *Venerisque ab origine proles*
Julia descendit cælo, cælumque replevit,
Quod regit Augustus, Socio per signa tonante.

Quidam Dianam in denario expressam ad Siciliam, cujus illa patrocinio gaudebat, referunt, quod hoc anno 747. quo Marius Triumvir Monetalis fuisse videtur, Augustus Imperator VIII. XI. appellabatur & denarii occurrant cum hoc titulo: & in aversa parte, Siciliæ Diana venatrix, cum epigraphe SICIL. depicta sit.

XIII.

AVGVSTVS. Caput Augusti, pone quod lituus: ex aversa parte C. MARIVS C. F. PRO. III. VIR. Quadrigæ decurrentes, in quo palmæ ramus.

Quadrigæ illæ à Mario exhibitæ: in aversa denarii parte Augusti, cum palmæ ramo triumphantis loco, in memoriam Agrippæ moderationem revocant; nam quùm post Gallias seditionibus turbatas, ab illo compressas, & Cantabros rebellantes deinde domitos, illi triumphum decrevisset Augustus, ex *Dione, lib.* 54. eadem animi moderatione usus, qua alterum recusaverat, ab hoc pariter abstinuit: ideo Marius totus Agrippæ & ejus Familiæ devotus, decretum Agrippæ Triumphum hoc lemmate indicare voluit. De Lituo post Augusti caput expresso mox dicturi sumus.

XIV.

AVGVSTVS DIVI. F. Caput Augusti intra coronam querceam: in altera parte C. MARIVS C. F. TRO. III. VIR. Figura stans, d. simpulum, s. lituum.

Diu hæsimus in indagando quænam esset illa figura in aversa denarii Augusti parte, à C. Mario Triumviro Monetali expressa, cum simpulo dextra, & lituo sinistra, tandem illam Pontificatum Maximum, quem suscepit Augustus mortuo Lepido, A. D. Prid. Non. Martii hujus an. 741. quo C. Marius Triumvir Monetalis erat, designare arbitrati sumus: & ille videtur esse Augustus simpulum

gerens.

gerens, & corona licet civica potius quam velo ornatus, hæc illi in nummis ejus Triumviri Monetalis data. Simpulum vas parvum erat, quo vinum in Sacrificiis libabatur; & lituus erat baculus incurvus, quo utebatur Augur: ambo Pontificatus insignia, ut sæpe decorantur Julii Cæsaris imagines: imo lituus solus in plurimis eorum denariis, Pontificatum Maximum denotat, ut in superiore & sequente denario Augusti, à C. Mario signati. De corona quercea, vide quæ in primo hujus Monetalis Triumviri denario diximus.

XV.

AVGVSTVS. Caput Augusti, pone quod lituus. C. MARIVS C. F. TRO. in imo III VIR. Duo Senatores togati stantes, d. scipionem, s. chartam involutam.

Quum Triumviri Monetales uno tantùm anno, ut alii Magistratus Romani, munus dignitatemque obirent, quæ illo currente memoratu digna erant, in denariis exprimere solebant. Duos igitur illos Senatores à C. Mario expressos, Consules esse Tib. nempe Claudium Neronem & P. Quintilium Varum arbitramur, qui Ludos Votivos, pro reditu Augusti conceptos, quum in Galliam proficisceretur, fecere hoc anno $^{740.}_{1}$ ut notat *Dio, lib.* 54. in quorum memoriam signatus est hic denarius. Id confirmare videtur lituus, Pontificatus Maximi eodem anno ab Augusto suscepti insigne, post illius caput signatum. Modius ad pedes utriusque Consulis frumentum ab illis Populo in his Ludis distributum denotat.

XVI.

CAESAR AVGVST. TRIBVN. POTEST. XI. P. P. Caput Augusti in aversa parte C. MARIVS C. F. TRO. III. VIR. Pegasus alatus, in area AFR.

C. Marius per epigraphen, AFR. id est, *Africa*, & Pegasum ejus insigne, aliquid in hac regione patratum denotare voluit: at quùm nihil anno, quo Triumvir Monetalis fuerit, memoratu dignum reperimus, ea quæ Marius Arpinas contra Jugurtham, dum eum in triumpho duxit, egregie in Africa gessit, renovare voluit; ut se ab eo originem ducere denotaret. Quare autem Pegasus Africæ symbolum sit, vide *Tristanum* nostrum, *tom.* 1. *pag.* 89.

MEM-

MEMMIA.

MEMMIA gens Plebeia eſt, ut ex veteribus *Scriptoribus* colligimus, ſi quidem Memmia lex extat de calumniis. Ejus nomen à Mneſtheo Trojano, comite & ſocio Æneæ duxiſſe, ſcribit *Virgilius*, *Æneid. lib. 6.*

——— *genus à quo nomine Memmi.*

Galli cognomen inter eos nobis in denariis ſupereſt, quod à *Candore* ita dicti, à voce Græca γάλα; ut alibi diximus.

I.

Caput Jovis in area S. C. ex averſa parte, L. MEMMI. Navis, in imo ROMA. & in vertice littera S. id eſt, ſemi.

Nota Senatuſconſulti inſolens in antica hujus nummi parte, illum bello primo Punico cuſum arguit; quando *Plinius* aſſem libralem ad Seſtantarium fuiſſe reductum nos edocet, quod pondus illius unciale in hoc ſemi aſſe, ut littera S. indicat, penitus confirmat. Nobis igitur ſupereſt, ut quis fuerit ille Lucius Memmius, inquiramus; eum autem producit *Pighius*, *Ann. lib.* 2. Tribunum Plebis an. 518/9 qui Quæſtor Urbanus hoc ſæviente bello illum cuderit. Cœperat enim ab anno 489/90 & per viginti tres annos duraverat, & ex aſſis diminutione Senatuſconſulto ſancita, illius notam in nummo exhibuit. Obſervandum eſt ab hoc tempore, caput Jovis ſupra aſſem ſemi ſignari cœpiſſe, cum ſolito Navis Saturni ſymbolo. L. autem Memmius patrem habuit L. Memmium C. F. Tribunum Plebis an. 487/8 & iterum an. 491/2

II.

Caput Apollinis laurea inſignitum: ex averſa parte L. MEMMI. Caſtor & Pollux ſtantes cum haſtis, ad utriuſque latera equus, & ſtella ſuper eorum capita.

Forma & epigraphe denarii, ut illum ad L. Memmium superioris filium revocemus, nos impellunt; antiqua quidem videtur ejus forma, & inſcriptio L. MEMMI. patri ſimilis. Is Tribunatum Plebis geſſit an. 551. denarius vero Ædilem & Prætorem fuiſſe denotat; nam Caſtores qui Circenſibus ex *Iſidoro* præſidebant, quod alter equorum domitor, & älter inſignis pugil extitiſſet, hos Ludos in Ædilitate edidiſſe ſuadent: Apollo vero in anteriore denarii parte, Apollinares in Prætura celebraſſe innuunt, ut in aliis denariis obſervavimus. L. autem Memmius Caium filium reliquit bis Prætorem, & legationibus functum, apud *Livium*.

III.

Caput Saturni laureatum, pone quod falx, & vox ROMA. ex averſa parte, L. MEMMI. GAL. Figura in bigis triumphalibus, d. ſcipionem eburneum, ſ. habenas. Victoria per aera volitans ei coronam porrigit.

IV.

Idem caput & falx, & pro ROMA legitur EX S. C. ex averſa parte L. C. MEMIES. L. F. GAL. Eadem Figura in bigis triumphalibus & Victoria volitante.

Idem fere typus ex utraque denarii parte ad eundem L. Memmium Gallum denarios ſpectare indicat, & in epigraphe poſterioris erratum eſſe opinamur; ſed quis ille fuerit Lucii filius, ut in illa ſcribitur, niſi dicamus L. Memmium Tribunum Plebis an. 551. de quo ſupra, reliquiſſe cum Caio primogenito alterum filium, prænomine Lucium, qui ad diſtinctionem fratris cognominatus ſit Gallus, & in Quæſtura triumphum Senatuſconſulto decretum, illius Romani Ducis, cujus erat ille Quæſtor: at quum forſan in juventute, & ante alios Magiſtratus adeptos, mortuus ſit, nulla ejus apud *Hiſtoriæ Scriptores* mentio ſupereſt. Currus triumphalis, ſcipio eburneus in manu ducis, & Victoria ei porrigens coronam, triumphum legitime Senatuſconſulto decretum indicant. Caput Saturni denotat falx ejus inſigne, cujus cultum ſumma veneratione proſequebatur L. ille Memmius.

V.

V.

C. MEMMI. C. F. Caput Cereris corona ſpicea ornatum: ex averſa parte, C. MEMMIVS IMPERATOR. Trophæum, ad cujus imum captivus, manibus poſt terga revinctus.

Caius ille Memmius in denario deſcriptus Caii F. perhibetur & Caium patrem appellare Imperatorem videtur. Hic vero Lucium habuit patrem Caii Memmii fratrem, quorum *Cicero* facit mentionem, quùm inquit; Tum etiam C. & L. Memmii fuerunt, Oratores mediocres, accuſatores acres, atque acerbi: itaque in judicium capitis multos vocarunt, pro reis non ſæpe dixerunt. Horum vero Pater C. Memmius fuit bis Prætor ex *Livio*, & frater L. Memmii, quem ſuperiores nummos ſignaſſe ſuſpicati ſumus. Sed ut ad Caium qui denarium percuſſit, redeamus, caput Cereris expreſſiſſe videtur, quod Ædilis factus, Ludos Cereris edidit & in parte averſa exhibuit trophæum, à patre erectum in Ponto, ut *Fulvius* auguratur, ob aliquam victoriam, unde Imperatoris titulum retulerit: quùm Bithyniam, cum qua junctus erat Pontus, Provinciam obtinuit an. 696/7 poſt cujus reditum repetundarum accuſatus, ſed abſolutus, Conſulatum petiit: porro tandem de ambitu poſtulatus, etſi defendente *Cicerone* condemnatus; an. 700/1 in Græciam exulatum abiit, Patriſque Achaiæ oppido, adoptato prius Lyſonis Patrenſis filio, Patrenſium legibus & illum heredem inſtituit, & C. Memmius appellatus eſt, & ille non hunc denarium percuſſiſſe videtur, ut vult *Fulvius*, ob Magiſtratus ſequentes, quos mox obire non potuit, ſed C. Memmius legitimus ejus & Fauſtæ filius, qui Quæſtor eum percuſſit, & poſtea Tribunus Plebis fuit anno 699/700 ſuperiore ſcilicet antequam damnaretur pater.

VI.

C. MEMMI. C. F. Caput Quirini laureatum, pone quod QVIRINVS, ex averſa parte MEMMIVS AED. CERIALIA PREIMVS FECIT. Ceres ſedens, d. colum, ſ. ſpicas, pro pedibus ejus ſerpens.

Hunc pariter nummum C. Memmius, Caii Memmii ambitus damnati filius, percussit, quùm post Tribunatum Plebis, Ædilitatem esset assequutus; Ædiles autem inter se Ludos celebrandos sortiebantur, & postquam Ludi in Cereris honorem C. Memmio obvenissent, illos edidisse testatur denarius, in quo ideo Cereris statuam colum, ob lanam quam nere dicebatur, gerentem, & spicas quod frumentum serere edidicerit; ad ejus pedes serpens ob currum quibus vehitur. Romulus, post Consecrationem dictus Quirinus, in anteriore parte expressus est, ad antiquitatem sacrorum illorum denotandam, quia ille Cerealia cum Lupercalibus, antiquissima Græcorum sacra tantùm recepisset, ab Atheniensibus in ejus deæ Eleusi inventa, quod Ceres post longos errores, eo tandem allapsa, filiam invenerit. Illa XIII. Kal. Apr. edebantur à matronis Romanis, luctum Cereris Proserpinam filiam quærentis imitantibus: at post Cannensem cladem sacrum anniversarium Cereris intermissum fuisse scribit *Livius, lib.* 22. quod nulla expers esset luctus matrona, & deinceps ne ob istam causam alia quoque sacra publica aut privata desererentur, Senatusconsulto diebus 30. luctum esse finitum.

Ludi etiam post sacra edebantur, quibus præerant Ædiles: C. autem Memmius alludens illis, quos in Cereris honorem ederet, notare voluit in denario ad antiquitatem generis originis, Memmium post Cannensem cladem Cerealia primum fecisse, id est, post eorum restaurationem; nam apud eundem *Livium* C. Servilius Dictator & P. Ælius Pætus Magister Equitum Senatusconsulto Cereales Ludos fecerunt, post tredecim annos cladis Cannensis, nempe Aprili mense an. 551.

C. Memmius post Ædilitatem gessisse Præturam verisimile videtur; nam ille est, ut reor, qui Consul suffectus est in Capuanis Tabulis cum Paullo Æmilio Kal. Jul. an. 719.

VII.

C. MEMMIVS. TAVRVS PR. COS. Caput Neptuni laureatum, pone quod tridens: ex aversa parte T. STATILI. Victoria coronam imponens trophæo proræ imposito, in qua hinc temo, inde ancora inversa.

Ratio

Ratio temporis postulat ut C. hunc Memmium ad superioris filium revocemus; nisi dicamus illum esse Lysonis filium, ab ejus patre adoptatum, qui Quæsturam sub T. Statilio Tauro Proconsule suscepit, & ejus victoriam navalem hoc lemmate denotat; nam classem CXXX. navium ab Antonio acceperat, quas ex urbe Tarento Cæsari Augusto duxit, cujus auxilio Sex. Pompeium vicit, profligavit, & ex Sicilia expulit. Qua de re C. Memmius ex una parte Neptunum maris deum, & in averso latere trophæum maritimum in rei memoriam expressit.

MESCINIA.

MESCINIA gens existimatur Plebeia à *Fulvio Ursino*, quod C. Mescinius Tribunus Plebis pro Ciceronis reditu intercesserit; sed plerique illum vocari C. Messium opinantur. Cognomen *Rufus* in Mescinia à colore desumptum est.

I.

AVGVSTVS TR. POT. $\overline{\text{VII}}$. Caput Augusti laureatum : ex aversa parte L. MESCINIVS RVFVS. III. VIR. Cippus in quo IMP. CAES. AVG. LVD. SAEC. id est, *Imperator Cæsar Augustus Ludos Sæculares* per transversum $\overline{\text{XV}}$. S. C. id est, *Quindecimviri sacris faciundis*.

L. Mescinius Rufus, qui denarium percussit, videtur nepos fuisse, ut opinamur, L. Mescinii Rufi Quæstoris Ciceronis in Cilicia, an $\frac{702}{3}$ de quo ita loquitur, *lib.* 13. *ep.* 26. L. Mescinius, ea „ mecum necessitudine conjunctus est, quod mihi Quæstor fuit. Ille fuit Augusti Triumvir Monetalis, ut fert denarii inscriptio, & quidem in ejus Tribunicia potestate VII. anno Urb. C. $\frac{736}{7}$ respondente, quo Ludos Sæculares restituit, de quibus *Suetonius*, „ *cap.* 31. Nonnulla etiam ex antiquis cærimoniis paulatim „ abolita restituit, ut Salutis Augurium, Diale Flaminium, Sa- „ crum Lupercale, Ludos Sæculares, & Compitalitios. Hos „ celebravit an. $\frac{736}{7}$ C. Furnio & C. Junio Silano Coss. *Dio lib.* 54. inquit, Sæculares Ludos quinto perfecit : quando inchoati sint magna est controversia; alii an. $\frac{249}{50}$ alii autem an. $\frac{297}{8}$ quorum originem lege apud *Onuphrium*. Secundi editi sunt an. $\frac{4\,7}{8}$ primis addendo decem annos, ex *Censorino*. Tertii an. $\frac{504}{5}$ ex eodem *autore*. Quarti anno $\frac{604}{5}$

Voces XV. S. F. explicuimus Quindecimviri sacris faciundis, quod illi Ludi ex librorum Sibyllinorum autoritate celebrarentur, & iis quorum custodes erant Quindecimviri, qui primum ad illos custodiendos Duumviri à Tarquinio Superbo rege instituti sunt,

sunt, tum an. 388. C. Licinius & L. Sextius Tribuni Plebis tulerunt, ut pro Duumviris sacris faciundis, Decemviri crearentur, ita ut pars eorum ex Plebe, pars ex Patribus fieret: postea Sylla qui & reliquorum Sacerdotiorum numerum auxit, facti sunt Quindecimviri, & in *Capitolina Tabula* recensenturque Magistri XV virûm, qui his Augusti Ludis præfuerunt.

LVDI SAECVLARES QVINCT.
IMP. CAESARE DIVI. F. AVGVSTO
C. SENTIO. C. F. C. N. SATVRNINO
M. CLAVDIO. C. F. C. N. MARCELLO MAG. XV. VIR.
M. FVFIO. M. F. STRIGONE.
D. LAELIO. D. F. D. N. BALBO.

Horatius annos natus 48. *Carmen* ideo in Augusti gratiam, quod *Sæculare* inscribitur, fecit.

II.

Caput Augusti laureatum sine epigraphe: in aversa parte, L. MESCINIVS RVFVS. Cippus supra quem Mars galeatus stat, d. hastam, s. parazonium strophio ejus brachio involuto, & in quo S P Q. R. V. P. RED. CAES. id est, *Senatus Populusque Romanus votum pro reditu Cæsaris.*

Ut ab eodem L. Mescinio Rufo, dum esset Triumvir Monetalis Augusti, hunc denarium cusum arbitremur, suadent & ipsius imago, & eadem statua, quæ in sequente denario, etiam si ejus minoris Magistratus inscriptio non adsit, quæ aliquando non apponebatur, ut tunc satis moneta demonstrabat. Statua supra Cippum in aversa parte haud dubie Martis est; cui Senatus votum fecerat, ut è Syria sanus rediret, Martem autem potius quam aliud numen sibi selegerat, quod Augustus ipsi templum in Capitolio erigi curaverat, in quo suspenderentur ea signa militaria, quæ à Phraate Parthorum Rege receperat, ut narrat *Dio, lib.* 53. his verbis. Itaque & Sacrificia ejus rei causa & templum Martis Ultoris in Capitolio, ad imitationem Jovis Feretrii, qua signa ea militaria suspenderentur, decerni jussit, ac deinde perfecit, „

&

& hoc anno quo Mescinius Triumvir Monetalis fuit, illud absolutum videtur, quare Martis signum in denario percussit.

III.

CAES. AVG. CONS. S. OB. R. P. CONS. id est, *Cæsari Augusto Conservatori Senatus ob Rem Publicam conservatam.* Hermes Augusti in laurea: ex aversa parte L. MESCINIVS RVFVS III. VIR. Mars nudus & galeatus, d. hastam, s. parazonium & strophium in cippo, supra quem S. P. Q. R. PRO. S. ET. RED. AVG.

Rarissimus est hic denarius, ex integra cujus inscriptione *Fulvii* epigraphen resarcimus, à L. Mescinio Rufo dum Triumvir Monetalis esset percussus est, & ex una parte figuram Augusti pectore tenus in laurea, Cæsari Augusto à Senatu decretam ob Rempublicam conservatam an. 730/7 quo in priore denario illum fuisse Triumvirum Monetalem accepimus, sed ejusmodi decreta erant frequentia, ut videtur inscriptio in basi ejus statuæ, quæ ipsi erecta est eo anno, quo Mescinius erat Triumvir Monetalis.

SENATVS POPVLVSQ. ROMANVS
IMP. CAESARI. IVLI. F. COS. QVINCT.
COS. DESIG. SEX. IMP. SEPT.
REPVBLICA. CONSERVATA.

Ex altera parte, statua est Martis, cui ut prius S. Populusque R. votum fecit pro salute & reditu Augusti, nempe ex Syria; quod in Urbe ob Consulum creationem esset tumultus, dum ille abesset. Reversus, inquit *Dio*, *lib.* 53. ob reditum ejus ac propter ea quæ absens egisset, multa ac varia esse in honorem ejus decreta, quorum nihil accepit, nisi quod Fortunæ Reduci aram consecrari, diemque sui reditus inter ferias referri, & Augustalia dici passus est: at quùm forsan statua ob reditum, non ante erecta est, quam L. Mescinius esset Triumvir, vel cujus memoriam revocare in denario voluit.

IV.

IV.

L. MESCINIVS RVFVS III VIR. Cippus in quo IMP. CAES. AVG. COMM. CONS. ad latera S. C. ex averſa parte, corona quercea, in qua I. O. M. S. P. Q. R. IMP. CAE. QVOD PER. EV. R. P.. IN AMP. ATQ. TRA. S. E. id eſt, *Jovi Optimo Maximo Senatus Populuſque Romanus Imperatori Cæſari quod per eum Reſpublica in ampliore atque tranquilliore ſtatu eſt.*

Cippi ingentes, tanquam columnæ, erigebantur, ut ex nummis antiquis colligitur, in quibus decreta Senatus ſcribebantur ad eorum memoriam conſervandam; quorum exempla revocat Meſcinius, nam poſt illa omnia quæ conſtituerat Auguſtus, latè à *Dione* enarrata, quamplurimi honores illi decreti ſunt, quod Rempublicam in tranquillum priſtinumque ſtatum reſtituiſſet: at quùm corona civica perpetuo ante fores domus ſuæ in Palatio, quæ quotannis Kal. Martiis renovabatur, nimirum quod perpetuus hoſtium Victor, ac civium eſſet ſervator, ideo Meſcinius eam exhibet, cum voto à S. P. Q. R. ſuſcepto in illa inſcripto; nam ut ait idem *Dio*, *pag.* 509. Quemadmodum Reſpublica in meliorem ac ſalubriorem for- „ mam, (neque enim fieri poterat, ut ſub Populi imperio „ ea diutius eſſet incolumis) ordinemque commutata fuerit.

V.

CAESAR DIVI F. AVGVSTVS COS. XI. P. P. IMP. IX. Caput Auguſti laureatum: ex averſa parte, L. MESCINI. RVFVS III VIR. Sella Curulis, ſupra quam laurea, hinc & inde laurus.

Sella Curulis in hoc denario, à L. Meſcinio ſignata, illa eſt, quam Senatus Auguſto, ut locum haberet inter Conſules, decrevit, quando in Senatum veniret: teſte *Dione.* Ideo perpetuo inter eos poſita manebat, & quando abſens Auguſtus erat, illa corona ex lauro ornabatur; ex ebore confecta erat, eamque ſedem honoris appellat *Cicero, Catilinaria* 4. qua qui uterentur, jus in ea dicerent, & quæ inter ſolen-

nia ad exteros Reges aut Principes amicos ac ſocios munera, erat præcipua. Hinc & inde lauri ramus Victorem perpetuum denotat Auguſtum. Ipſe autem erat cos. XI. & IMP. IX. quando Trib. poteſtatem iniit VII. & Triumvir Monetalis eſſet L. Meſcinius, ut fert primus denarius, quem ſæpius tractavimus.

METTIA

METTIA.

METTIA gens eadem videtur quæ Metia ; an Plebeia, an Patricia incertum. Illam ex Lanuvio originem ducere ex nummis suspicari licet. METIUS etsi in ius terminetur, fuit & prænomen ut Servius, teste *Livio*, apud quem Metius Geminius, & Metius Octavius nominantur; & id prænomen, teste *Sigonio*, cum plurimis aliis pro nomine gentilicio usurpatum est.

I.

IMPER. CAESAR. Caput Julii Cæsaris : ex aversa parte, M. METTIUS. Venus Genitrix, seu Victrix, succincta stans, d. Victoriam, s. hastam transversam, cubito clypeo terrestri globo innixo, in area littera A.

M. Mettius sub Julio Quatuorvir fuisse videtur, quippe qui ejus effigiem in denario expressit ; nam illi, ut ejus imagine nummi cuderentur, Senatus decrevit, & quùm magistratuum minorum numerum auxisset, Triumviri dicti sunt Quatuorviri. Quidam autem non hunc titulum inscripserunt, & Julii tantum exhibere vultum satis habuere. Venus ad ejus originem arguendam signata est; ille autem ab Iulo Æneæ filio qui Anchisis & Veneris filius credebatur, oriundum esse se jactabat, ut sparsim diximus. Venus Victoriam præfert, unde Victrix appellata est, clypeo terrestri globo innixa, quasi ejus ope & auxilio Julius Imperium Romanum subegerit.

Cæsar Imperator sine adjecto numero appellatur, ut refert *Dio, lib.* 44. Imperatoris quoque nomen Cæsari non antiqua tantum pro consuetudine, qua id quum alii, tum ipse quoque sæpius, ex bello reportaverant ; neque ea ratione, quod ei merum imperium absolutamque potestatem deferrent, Cæsari tribuerunt : sed eo modo, quo nunc iis, qui summum imperium obtinent, tum primo Cæsari primum imposuerunt, tanquam ipsi proprium.

II.

CAESAR DICT. QVART. Caput Julii Cæſaris: in averſa parte M. METTIVS. Juno Soſpita in bigis decurrentibus, d. haſtam vibratura, ſ. ſcutulum.

In ſuperiore denario Cæſar appellatur Imperator, in hoc Dictator quartum. Hanc autem Dictaturam accepit an. 708. eo die quo tertiam inierat, ex Africa victor redux: nam illa non initio anni, ut alii Magiſtratus, accipiebatur, quippe erat extra ordinem. Ut autem in bigis & quadrigis denarii argentei typis ſolitis pro arbitrio Monetarii aut Magiſtratus, deus vel dea ſignabatur, Mettius Junonem Soſpitam, ad denotandam ſuam, ut in ſuperiore denario Julii Cæſaris, originem expreſſerat, ipſe exhibuit; nempe ex Lanuvio, ubi ipſa dea colebatur. De illa urbe ait *Livius*, *Dec.* 1. *lib.* 8. Lanuvinis civitas data, ſacraque ſua reddita cum eo, ut ædes lucuſque Soſpitæ Junonis communis Lanuvinis municipibus cum Pop. Romano eſſet. Apte ejus ſignum in curru videtur, ut nobis „ indicat *Cicero*, *de Natur. Deor.* Simulacrum ejus fingebatur cum „ pelle caprina, & haſta, & ſcutulo, & cum calceolis repandis. Hæc haſtam vibratura eſt, & ſcutulum gerit.

III.

Caput Junonis Soſpitæ, pelle Caprina amictum: pone quod ſerpens in gyros: ex averſo latere M. METTI. Victoria in bigis decurrentibus, d. habenas, ſ. lauream.

En caput Junonis Soſpitæ, pelle caprina ornatum, ut ſupra ex *Cicerone* retulimus. Soſpita dicitur à verbo σώζω, id eſt, *ſervo.* Februata etiam videtur nuncupata, quod eo die quo Lupercalia agebantur, duæ capræ mactabantur, & mulieres februabantur à Lupercis, amiculo Junonis, id eſt pelle caprina. Pone caput Junonis eſt ſerpens, de quo in ſequente denario, M. vero Metius Junonem Soſpitam expreſſiſſe videtur, ut ſupra diximus, ad arguendam ejus ex urbe Lanuvio originem. *Alii* ſuſpicantur ob Lanuvium, à Julio Cæſare Coloniam ex municipio factam, ut refert *Frontinus* ſic: Lanuvium muro ductum, Colonia deducta à Divo Julio.

Victo-

Victoria in bigis, d. coronam gerere videtur in memoriam Ludorum Circensium, quos edidit Julius Cæsar, teste *Suetonio*, *cap.* 39. Item Circenses, Athletas, Naumachiam, in iis autem solennes erant bigarum cursus, sine quibus ait *Torrentius*, *not. ad Domitianum*, Circenses nulli peragerentur.

IV.

Caput Virginis cum fascia: in averso latere, M. METTI. Virgo stans, pascit serpentem erectum.

Totus ille typus ad Historiam serpentis Lanuvini, & Virginis quæ escam illi porrigit, ut ex *Propertio* eruitur, in *Elegia* quæ de Cynthia & Dracone inscribitur, *lib.* 4.

Lanuvium annosi vetus est tutela Draconis;
Hic ubi tam raræ non perit hora moræ.
Qua sacer abripitur cæco descensus hiatu,
Qua penetrat virgo, tale iter omne cave.
Jejuni serpentis honos quùm pabula poscit
Annua, & ex ima sibila torquet humo.
Talia demissæ pallent ad sacra puellæ,
Quùm temere anguino creditur ore manus.
Ille sibi admotas à Virgine corripit escas,
Virginis in palmis ipsa canistra tremunt.
Si fuerint castæ, redeunt in colla parentum,
Clamantque agricolæ, fertilis annus erit.

Quum vero typum Mettius ad Junonis Sospitæ & serpentis memoriam recolendam, ut suam ex urbe Lanuvio originem denotet, qualem exhibuit L. Roscius Fabatus, ex eodem municipio in denario, quem allaturi sumus in ejus gente.

Observandum hunc denarium esse rarissimum, quùm in nullis Cimeliis à nobis sit inspectus, & tantum à *Fulvio Ursino* tamen descriptus sit.

MINATIA.

MINATIA gens Plebeia, si quidem M. Minatius in denario descriptus, Tribunus Plebis recensetur. Prænomen Sabini, quod ex Sabinis gentis autor oriundus esset. Minatius Rufus à *Val. Maximo* laudatur.

I.

CN. MAGNVS IMP. Caput Pompeii Magni nudum: in aversa parte. M MINAT. SABIN. PR. Q. Hispania tunicata, stans inter armorum congeriem, dextram porrigit Pompeio, è navi exeunti.

Antequam ad M. Minatium accedamus, quis caput Pompeii M. in hisce denariis expressit, aut potius cur ipsum in iis expressum, non vivente quidem Pompeio M. cusi sunt. Id primum contigit Cæsari, ut ejus imago in denariis signaretur, & Pompeius Populi libertatis nimius erat defensor, ipse qui Rempublicam fovebat, ut id permisisset, sed à Sex. Pompeio ejus juniore filio dum Siciliam tenebat, qui aureum illum rarissimum denarium cum effigie sua ex una parte, ex altera Pompeium M. patrem, & Cn. fratrem ex averso procudit. Pius in patrem ejus egregia facta revocare in denariis voluit, quod confirmat senilis ætas Pompeii, quæ in his agnoscitur.

M. ergo Minatius Sabinus non Pompei Magni, ut arbitratur *Fulvius*, in Hispania Proquæstore fuit, sed Sexti illius filii, qui ejus in Hispaniam adventum renovare voluit. Depingitur ipsa Provincia inter armorum congeriem, quæ Pompeio ministratura est, dum illi ex navi exeunti dextram porrigit ad fidem declarandam & societatem contra Sertorium, quod confirmat *Plutarchus*, nam, inquit, ut Hispaniam attigit Pompeius, & uti solet, ad novi Imperatoris famam nova spe homines erexit, ac „ quæ non arcta fide cum Sertorio coierant gentes, motæ sunt & transiverunt.

M. au-

M. autem Minatius videtur fuiſſe illius, qui Tribunus Plebis à *Pighio* recenſetur an. $\frac{693}{4}$ filius, nam Sex. Pompeius, quum monetam cuderet in Sicilia M. Minatium filium Proquæſtore nominavit.

II.

CN. MAGN. IMP. Caput Pompeii Magni nudum: in averſo M. MINAT. SABIN. PR. Q. Pompeius alteri Paludato dextram porrigit; Victoria pone Pompeium ei coronam ſupra caput imponit.

Minatius iterum Pompeii vultum ex anteriore denarii parte exhibet, & in altera illius cum Metello Pio ſocietatem dextrarum junctione contra Sertorium pactam renovat: nam à Senatu Pompeius ut Metello opem ferret petierat, ut indicat *Plutarchus*, *in vita Pompeii*, his verbis. Eò Pompeius quod exercitum haberet ſibi „ permiſſum, enitebatur, ut ad opem Metello ferendam mitteretur: at quum antequam juncti fuiſſent, Pompeius Herennium & Perpennam Sertorii Legatos circa Valentiam fuderat, ideo Victoria ſupra caput Pompeii coronam imponit, illorum congreſſum mirè exprimit *Plutarchus*. At Pompeius ad ſecundum præ- „ lium Metello obviam proceſſit, atque in conſpectu utrinque „ fuerunt honoris, Metelli cauſa, dignitate priori ſummitti faſces „ juſſit. Id prohibuit ille, præbuitque cetera moderatum ſe Pompeio, neque ullam ſibi ut conſulari & ætate majori ſumpſit prærogativam, niſi quod ſignum, quùm unis in caſtris tenderent, toti exercitui daretur à Metello, ſed caſtra fere ſeparata habebant.

III.

CN. MAGN. IMP. Caput Pompeii Magni nudum, in averſa parte M. MINAT. SABIN. PR. Q. Pompeius ſtans dextram elevat objurgantis modo Provinciam genuflexam clypeum manibus illi proferentem, inter eos ſtat Romanus qui Hiſpaniam indicat ſupplicem.

Hiſpaniæ rebellis devictæ, & arma, clypeum nempe quo utebatur in bello, ſupplicis modo proferentis typus exprimitur, ut Provinciam Hiſpaniam à Pompeio patre ad Romanam poteſtatem reductam eſſe demonſtraret Sextus ejus filius. Pompeii Legatus quidam

dam illi Hiſpaniam ad genua procumbentem & arma proferentem demonſtrat, quam Pompeius digitum attollendo objurgat, quod Sertorium recepiſſet, ad quem ſicut extremum bellorum morbum hoſtes domeſtici confluxerant. Sertorio igitur à ſuis interempto, & Perpenna ejus Legato à Pompeio necato, Provinciam ille tandem pacavit, & ut narrat *Plutarchus*, „ Inde tantiſper in Hiſpania „ moratus, dum graviſſimos tumultus ſedaſſet, ulceraque tractaſſet, & compoſuiſſet maxime tumentia, exercitum in Italiam „ reduxit.

Obſervandum nos nummum æreum *Patini*, in quo MINEIA legitur, ſuſtuliſſe, præſertim quùm illum pro incerto expoſuerit.

MINV-

MINVCIA.

MINVCIA gens Patricia primum, postea Plebeia fuit. A *Sex. Pompeio* hæc proferuntur, Minucia porta ap- „ pellata est, eo quod proxima est Sacello Minuci. Minucia „ porta Romæ est dicta ab ara Minuti, quem deum putabant. Cognomen *Augurinus* ab *Augure*, quod Sacerdotium tulit is qui ita dictus est. *Rufus* autem à colore, & *Thermus*, id est, calidus, à θέρω, calefacio.

I.

Caput Jovis laureatum: ex aversa parte, C. AVG. id est, *Caius Angurinus*. Navis.

Cognomen Augurini ad Familiam Minuciam spectare nemo nescit; Caius autem Minucius Augurinus filius Caii Tribuni Plebis anno $\frac{480}{1}$ & nepos Caii alterius Trib. Plebis an. $\frac{451}{2}$ hunc nummum æreum percussit, in Quæstura sua Provinciali, anno $\frac{512}{3}$ id confirmat pondus ejus unciale, ad quod as semi reductus est primo bello Punico, ex *Plinio*, assem libralem sextantario pondere, id est, ad uncias duas, pro Reipublicæ impensarum necessitate tradente. Unde in iis nummis primo Jovis caput obsignari cœpit, cum solito Saturni navis in aversa parte typo.

II.

Caput Herculis pelle leonina amictum, pone quod tres globuli, in aversa parte, C. AVG. Navis, in imo ROMA. ad latera tres globuli.

Ad eundem C. Minucium pertinere hunc æreum nummum nos edocet eadem, quæ superior epigraphe C. AVG. Tres globuli monetæ pretium denotant, quartamque assis partem esse arguunt. Sed hoc anno nempe V. C. $\frac{512}{3}$ percussus quadrans non exigui adhuc erat ponderis, ut secundo Punico bello extitit, ad mediam partem iterum reductus. Hercules, & alii dei, pro Magistratuum arbitrio,

in hac minuta moneta percuti cœperunt, cum solito tamen navis symbolo.

III.

Romæ caput galeatum, pone quod vox ROMA. ex aversa parte C. AVG. Columna striata, supra quam icuncula inter duas figuras stantes, quarum dexterior pileum Libertatis, altera lituum tenet, hinc & inde spica.

Eadem quæ supra inscriptio, ab eodem C. Augurino Quæstore denarium percussum indicat. Is ad antiquitatem maiorum suorum declarandam eorum egregia facta expressit. Columna illa est, quæ L. Minucio Annonæ Præfecto, erecta est, de qua *Plinius* in-
„ quit, Minucius Augurinus, qui Sp. Mælium coarguerat, farris
„ pretium ad assem redegit, undecimus Plebis Tribunus, qua de
„ causa statua ei extra portam Trigeminam, à Populo stipe collata statuta est: quare ad illius columnæ basim hinc & inde spica ob frumenti abundantiam, additæ sunt. Dexterior figura L. Minucii est, qui pileum Libertatis gerit, ob accusatum Sp. Mælium affectatæ tyrannidis, qui ejus nece P. Romani libertatem conservavit. Sinisterior autem figura, est Minucius ille qui primus ex gente Augur est factus, unde ei cognomen, ideo lituum Sacerdotii Auguralis symbolum dextra gerit.

C. Minucius ex Quæstura Provinciali ad Tribunatum plebis evectus est anno $^{517.}_{1}$ quem iterum gessit an. $^{523.}_{4}$

IV.

Caput Romæ galeatum: ex aversa parte TI. MINVCI. C. F. AVGVRIN. in vertice ROMA. Idem typus ac superior.

Litterarum abbreviatores Titum per litteram T. & Tiberium per Ti. exponere solent. Tiberius ergo Minucius Augurinus, cujus in eodem ac in superiore denario typus exhibetur, Caii illius Augurini filius, ad quem eum revocavimus, haud dubie fuit. Is Quæsturam Provincialem suscepit an. $^{563.}_{4}$ in qua ut insignia Majorum suorum etiam facta renovaret, columnam illam in denario expressit, quam L. Minucio Augurino Annonæ Præfecto, extra portam Trigeminam, à Populo stipe collata, erecta est, nempe quod ille post Sp. Mælii tyrannidem affectantis necem frumentum milliarium assibus in modios æstimatum Plebi, diviserit, ex *Livio*, an. $^{314.}_{5}$ ideo in imo columnæ videntur duæ spicæ.

Duas

Duas inſuper figuras exhibuit, dexteriorem ſcilicet cum pileo libertatis, quùm C. ille Minucius per accuſationem Sp. Mælii, P. Romani libertatem conſervarit, de quo ait *Livius*. Hunc Minucium apud quoſdam *autores* tranſiiſſe à patribus ad plebem, undecimumque Tribunum Plebis cooptatum, ſeditionem motam ex Mæliana cæde, ſedaſſe invenimus. Altera figura, nempe ſiniſterior, lituum, auguralis ſacerdotii inſigne gerit, à quo Augurini cognomen: ſed quo tempore vixerit *Hiſtorici* non meminerunt. Augures inſtituit tres inter Patricios Romulus, ex quibus erant Minucii: at quartus poſtea additus eſt, forſan Minucius quidam.

T. Minucius ex Quæſtura Tribunatum Plebis iniit an. 568. Ædilitatem plebis an. 571. & Præturam Peregrinam ſortitus eſt an. 573. in qua mortuus eſt, ex *Livio*.

V.

RVFVS. Caput Junonis Soſpitæ, pone quod tripus: ex altera parte, M. MINVCI. P. F. Q. N. Figura in pegaſo, d. haſtam vibratura.

Ex Minuciis cognomine Augurinis ad Rufos accedimus. Marcus hic Minucius Rufus appellatur, Tullii filius, cujus pater Tribunus Plebis renunciatur an. 494/5. & nepos Q. Minucii Rufi, qui primus Rufi cognomen tuliſſe videtur. Quæſturam Provincialem geſſit an. 518/9. Tribunatum Plebis an. 523/4. & iterum an. 525/6. Ædilis fuit Plebis an. 529/30. Prætor Urbanus an. 530/1. & tandem creatus Conſul cum P. Scipione Aſina an. 532/3.

Clades Romani exercitus ad Thraſymenum accepta an. 536/7. in cauſa fuit, ut Q. Fabius Maximus, in maxima Urbis trepidatione, Dictator creatus à populo fuerit, & Magiſter equitum M. Minucius Rufus, cum poteſtate æqua, cui *Goltzius* accommodat hunc typum; at quùm nullum explicuit, liceat nobis Junonem Soſpitam Lanuvinam, ad ſacra, quæ ante ducum profectionem in bellum, ipſi facta ſunt, ut moris erat, revocare: cui favet typus, poſt ejus caput, additus. Bellerophon qui pegaſo inſidet, ut equorum domitor, à M. Minucio, Magiſtri equitum dignitati, quod ei poteſtas in Equites committeretur, alludente, videtur expreſſus, haſtam in hoſtes jaculaturus.

VI.

RVF. Caput Romæ galeatum : ex averſa parte, Q. MINV. in imo ROMA. Caſtor & Pollux aſtris inſignes decurrunt in equo cum haſtis.

Scriptura & forma denarii, adjuncto Dioſcurorum typo, ut illum ad Q. Minucium Rufum P. filium & Q. nepotem, ſuperioriſque fratrem revocemus, nos impellunt. Is Quæſturam Provincialem iniit an. $^{530}_{1}$ & Tribunatum Plebis an. $^{535}_{6}$ Legatus fuit Ap. Claudii in obſidione & expugnatione Capuæ an. $^{542}_{3}$ quem rebus omnibus gerendis interfuiſſe ſcribit *Livius*, *Dec.* 3. *lib.* 5. De Caſtore & Polluce fratribus ſparſim diximus, qui ut frequentes ſunt in denariis Romanis, porro ab iis qui fratres haberent, potius ſignari videntur, ad concordiam inter eos denotandam.

VII.

RVFVS. Caput Romæ galeatum : ex averſo latere, Q. MINVCI. C. F. C. N. in imo ROMA. Victoria in bigis, d. coronam gerens.

Alter prodit Q. Minucius, qui ut ſe à priore diſtingueret, Caii Filium, nempe Tribuni an. $^{515}_{7}$ & alterius C. Minucii nepotem, avi ſuperioris Minucii fratrem, in denariis inſcripſit. Is Quæſturam Provincialem iniit an. $^{545}_{6}$ Tribunatum Plebis an. $^{550}_{1}$ Ædilis fuit Plebis an. $^{552}_{3}$ Prætor Brutios ſortitus obtinuit an. $^{553}_{4}$ ex s. c. quæſtionem de expilatis apud Locros Proſerpinæ theſauris habuit, & de ſacrilegis pœnas ſumpſit, ex *Livio* 31. Conſul creatus eſt cum C. Cornelio Cethego an. $^{556}_{7}$ ambobus Italia decreta eſt, ut bellum cum Gallis Ciſalpinis, qui defeciſſent, gererent. Q. Minucius Ligurum caſtellis amplius viginti in deditionem acceptis, Boiorum interim agros incendit, & vicos eorum aliquot expugnavit, ita ut Boiorum exercitus, qui Inſubribus erat junctus, ad ſua tuenda ſe recipere coactus ſit. Quæ quum Senatui retuliſſet, ſibi adverſum reperit, qui triumphum Collegæ decreverat, & ille in monte Albano triumphavit.

Q. MINVCIVS. C. F. C. N. RVFVS. COS. ANN. DLVI. / DLVII. *Varr.*
DE. LIGVRIBVS. ET. GALLEIS. BOIEIS. IN. MONTE. ALBANO.

In cujus memoriam bigatos, cum Victoria coronam gerente, ſigna-

ſignavit; bigati quidem erant Romanorum denariorum typi ſoliti, ſed cum flagro: quando autem Victoria coronam præfert, aliquam ſemper relatam indicat.

VIII.

RVFVS. Caput Apollinis radiatum: ex averſa parte M. MINVCI. Q. F. Luna bicornis, & ſeptem Triones.

Gemini occurrunt in denariis argenteis Minucii prænomine Marci, unus Publii filius, de quo ſupra egimus, & alter, cujus nobis explicandi ſunt nummi. Quinti filius appellatur. Is habuit patrem Tribunum Plebis an. $^{589.}_{90}$ & ipſe Quæſturam Provincialem iniit an. $^{627.}_{8}$ Tribunatum Plebis an. $^{633.}_{4}$ quo Legem de non reſtauranda Carthagine Colonia, & abrogandis Gracchi Legibus, tulit; deinde Prætor Urbanus factus eſt anno. $^{638.}_{9}$ quo denarius eum Ludos Apollinares edidiſſe nos edocet, in quorum memoriam ex una parte Apollinem radiatum, & Lunæ, quæ eadem eſt cum Diana, ſymbola expreſſit, quibus erant illi dicati, ut retulimus in Fabia gente, num. 20. & aliis, ex *Zoſimo*, *lib.* 2. Poſtridie conſcenſo Capitolio, & conſuetis ibidem immolatis hoſtiis, ad conſtructum inde theatrum progreſſi, Apollini & Dianæ Ludos faciunt.

IX.

Caput Romæ galeatum, pone quod vox ROMA: ex averſo latere M. MINVCI. Q. F. RVFVS. PRO. COS. Figura Senatoria in quadrigis triumphalibus, d. regit equos, ſ. lauri ramum gerit.

M. Minucius poſt Præturam Urbanam obtinuit Provincialem an. $^{639.}_{40}$ & creatus eſt Conſul cum Sp. Poſthumio Albino an. $^{643.}_{4}$ Minucio Macedonia obtigit, prorogato illam imperio obtinuit an. $^{644.}_{5}$ quo Scordiſcos & Triballos Thracas ingenti prælio, ad Hebrum fluvium, profligavit, ſtratagemate, quùm impar eſſet numero, uſus; quod lege apud *Frontinum*; ſequente adhuc anno in hac regione retentus, Victor Romam reverſus triumphum adeptus eſt, ut *Marmora* teſtantur.

M. MINVCIVS Q. F. M. N. RVFVS. ANN. DXLV. DXLVI. *Varr.*
PROCOS. DE. SCORDISCEIS. ET. TRIBALLEIS. . . . .

In triumphi memoriam, & ad remunerandos pro eo milites, Minucius denarios ſignavit, cum Romæ galeato capite, & ex averſa parte vehitur ipſe in quadigis triumphalibus, dextra equos ducens & ſiniſtra lauri ramum, ad ſuam denotandam de barbaris victoriam.

X.

Caput Romæ galeatum: ex averſa parte Q. THERMVS Q. F. in imo ROMA. Victoria in quadrigis decurrentibus, d. coronam, ſ. regit equos.

Ex Minuciis cognomine Rufis, ad Thermos tranſimus. Is Quintus prænomine, Quinti alterius inſcribitur filius, & Lucium habuit avum, ut teſtantur *Marmora Capitolina*. Quæſturam Provincialem iniit an. 547/8 poſt quam Tribunum militum ſub P. Scipione in Africa militaſſe refert *Appianus* in Libycis. Et Tribunatum Plebis obtinuit an. 552/3 Ædilis Curulis fuit an. 555/6 & Ludos Romanos cum Collega quater inſtauravit. Prætor an. 557/8 Hiſpaniam Citeriorem ſortitus eſt ad bellum prope novum ire juſſus, quod Hiſpani nullo duce Carthaginienſi illud reparaverant, ubi res proſpere geſſit ad Turbam, cum Budore & Beſaſide Hiſpanorum ducibus, quorum priorem in prælio cepit, & hoſtium exercitu profligato, duodecim millia interfecit. In cujus memoriam in quadrigatis, quos pro militibus eum ad triumphum comitantibus, Victoriam lauream attollentem expreſſit: De illius triumpho ſic habent *Marmora Capitolina*.

Q. MINVCIVS. Q. F. L. N. THERMVS. ANNO. DLVIII. DLVIIII. *Varr.* PROPR. EX. HISPANIA. CITERIORE......

Q. Minucius Conſulatum cum L. Cornelio Merula obtinuit an. 560/1 Quintus Ligures ſortitus eſt, Piſas obſidione liberavit, ipſi prorogato imperio an. 561/2 in agro Piſano cum hoſtibus conflixit, & novem millia interfecit, anno ſequente 562/3 profligatis iterum Liguribus, eos in deditionem accepit, an. 563/4 Romam rediit ad triumphum, quem non obtinuit.

XI.

Caput Romæ galeatum: ex averſa parte L. MINVCI. in area ROMA.

ROMA. Jupiter agit quadrigas decurrentes, d. fulmen, ſ. ſceptrum.

Hoc denario, inquit *Fulvius*, incertum, quis è Minuciis Lucii cognomine affectus, deſignetur : niſi forte L. Minucius Thernus Legatus A. Manlii Vulſonis, qui Conſul fuit anno $\frac{575}{6}$ cum M. Junio Bruto, in eo notatus ſit. Huic ſententiæ favet quod Minuciorum Familiæ vel Augurinorum vel Ruforum nemini, poſtquam argentei cudi cœperunt, Lucii prænomen præter quam in Thermis occurrat. Is filius fuit Q. Minucii Conſulis cum L. Cornelio Merula an. $\frac{560}{1}$ qui Quæſturam Provincialem accepiſſe videtur verſus annum $\frac{562}{3}$ in qua hunc denarium quadrigatum percuſſit. His autem temporibus ſæpe Jupiter in quadrigis illis, fulmine armatus, ſceptrum ſiniſtra gerens, expreſſus in iis viſitur. L. autem Minucius Tribunatum Plebis geſſit an $\frac{569}{70}$ & tandem Legatus Manlii Vulſonis, ut ſupra diximus, fuit an. $\frac{575}{6}$

XII.

Caput Herculis pelle leonina ornatum, pone quod tres globuli: ex averſo latere L. MINVCI. Navis, in imo ROMA.

Nullus eſt in Conſularibus nummis ita peregrinus, ut hunc æreum nummum ex ſimili quæ ſupra epigraphe ad eundem L. Minucium Thermum non revocet, quem in Quæſtura Romæ ad impenſas Provinciæ percuti curavit : nam Quæſtor in ea propria adminiſtratione curabat pecuniam, prædamque publicam, & conficiebat earum rerum tabulas, militibus ſtipendium erogabat, ex pecunia ad illum ex Urbe miſſa, & aliquando ex manubiis ſignari in ea procurabat. De Hercule in quadrantibus, ut tres globuli indicant, ſignato ſæpe diximus, quod repetere moleſtum quibuſdam videretur.

XIII.

Caput Romæ galeatum : in averſa parte Q. THERMVS M. F. Duo viri dimicantes, ambo d. gladium, ſ. clypeum, quos inter tertius genuflexo ab altero protegitur.

Q. Minucius in primo Thermorum cognominis denario jam prodiit, ſed Quinti filius eſt appellatus, nunc vero alterum prænomine

nomine Quintum, ſed Marci filium proferimus, qui in Quæſtura Provinciali Marci Patris præmiorum diſtributionem, inter viros fortes in expugnatione Mitylenarum, ad quam urbem, (quæ ſola in Aſia, poſt devictum Mithridatem regem, arma retinebat,) Prætor extra ordinem miſſus erat, ad ejus memoriam recolendam in denariis expreſſiſſe voluit: hi Romanum contra barbarum pro defenſione civis dimicantem exhibent, quod egregium belli factum civicam coronam merebatur; quam Julium Cæſarem poſtea Dictatorem ab eodem M. Minucio in hac expeditione etiam accepiſſe teſtatur *Suetonius*: nam civem ſervare potius quam mille hoſtes interficere, laude dignius habebatur.

Poſt Quæſturam Q. Minucius Tribunatum Plebis obtinuit an. 691. in quo cum Collega M. Catone interceſſor fuit contra rogationem Cæciliam, de evocando ad Urbem Pompeio, unde ad arma concurſum eſt: ex Tribunatu Plebis factus eſt Ædilis an. 694. Poſtea de illo nihil occurrit in *Hiſtoria*.

MVCIA.

MVCIA.

MVCIAM gentem Plebeiam fuiſſe, inter *Scriptores* conſtat; cujus nomen derivant alii à *Muto*, potius quam à *Muco*; quum antiqui litteram t ante i ſæpe per c ſcripſerint. Duplex cognomen illi fuit, *Cordus* & *Scævula*, *cordum* dicit *Feſtus* quod ſero naſcitur, *Scævula*, dictum à *ſcæva* manu, quam σκαιὸν *Græci* appellant, quod nomen tulit C. Mucius Porſennæ caſtra ingreſſus, & poſtquam Regem aberraſſet, dextram igni admovit; quod cognomen ad poſteritatem propagavit.

I.

Caput Neptuni laureatum, pone quod tridens: ex averſo latere P. SCAEVVLA. Q. F. Neptunus ipſe in quadrigis decurrentibus, d. tridentem, ſ. habenas, in imo prora navis.

P. Scævula in denario deſcriptus Quinti F. appellatur, nempe qui patrem habuit Q. Mucium Decemvirum & Sardiniæ Prætorem an. 538/9. P. natu minor Quæſturam Provincialem iniit anno 565/6. Tribunatum vero Plebis accepit an. 570/1. Ædilis Plebis factus eſt cum fratre Quinto, licet ſerius uno anno quam ille Quæſturam & Tribunatum geſſiſſet. Præturam Urbanam adeptus eſt an. 574/5. quo ex lege Bæbia quatuor creati ſunt Prætores; & Conſul creatus eſt cum M. Æmilio Lepido II. an. 578/9. Ligures & Galli Provinciæ Conſulibus fuerunt; ambo res proſperè geſſerunt, de quibus *Livius*, *Dec.* 5. *lib* 1. Inter Audenam amnem P. Mucius cum iis qui Lunam Piſaſque depo- „ pulati erant, bellum geſſit, omnibuſque in deditionem redactis „ arma ademit. Ob eas res in Gallia Liguribuſque geſtas duorum „ Conſulum ductu auſpicioque, Senatus in triduum Supplicationes „ decrevit, & quadraginta juſſit hoſtiis ſacrificari. *Fragmenta Capitolina* de iis Conſules triumphaſſe ſubinnuunt.

P. MUCIUS Q. F. P. N. SCÆVULA ANNO CLXXIIX. / CLXXIX. *Varr.*
COS DE LIGVRIBVS. & Galleis......

Hunc triumphum denarius penitus confirmat, qui maritimo bello Ligures etiam ſuperatos denotat, quùm ex una parte Neptuni, Maris dei, caput laurea inſigne, tanquam ejus ope & auxilio victoriam retulerit P. Mucius, & ex altera, in quadrigis ipſum Neptunum, tanquam triumphantem, exhibuit: Prora navis plurimas hoſtium combuſſiſſe & cepiſſe Conſulem arguit.

II.

SCAEVVLA. Caput Herculis pelle leonina ornatum, ex averſa parte, P. MVCI. P. F. Q. N. Hercules leonem ſuffocans, pone eum clava & pharetra.

P. Mucius Publio patri ſuccedit: alter ejus frater natu minor in Liciniæ gentis adoptionem datus, P. Licinius Craſſus Mucianus eſt appellatus; ambo Conſulares, & Pontifices Maximi; major Quæſturam Provincialem accepit an. 607/8. Tribunatum Plebis an. 612/3. quo rogationem ad Plebem tulit; vellentne quæri de L. Tubulo ſuperioris anni Prætore, quod quæſtionem inter ſicarios exercens, pecunias ob rem judicatam accepiſſet, quæres ad Servilium Cœpionem demandata eſt; ſed Tubulus in exilium mox profectus eſt, non expectato judicio. Ædilis factus eſt anno 615/6. quo templi Herculis, ut videtur, vetuſtate collapſi reſtaurationem procuravit, ut Ædilium erat munus, teſte *Cicerone Act.* 7. *Verr.* Nunc „ ſum deſignatus Ædilis... mihi ſacrarum ædium procurationem: mihi totam urbem eſſe commiſſam. In cujus rei memoriam P. Mucius Herculis caput ex una parte, & ex altera ejus cum leone pugnam, quùm eſſet primus illius labor, teſte *Auſonio.*

Prima Cleonæi tolerata ærumna leonis.

Præturam Urbanam ſuſcepit Mucius, ex *Cicerone*, an. 617/8. nempe P. Furio & Sex. Atilio Coſſ. & ille Conſul poſtea creatus eſt cum L. Calpurnio Piſone Frugi an. 620/1. Piſoni Sicilia & bellum cum fugitivis obvenit, Mucio Italia, qui Romæ manſit, Juriſprudentia præſtantiſſimus, eumque decem de Jure libellos reliquiſſe tradit *Pomponius, de orig. Juris.* Frater illius P. Licinius Craſſus Mucianus, Pontifex Maximus, an. 622/3. factus Conſul cum Valerio Flacco an. 623/4. Collegæ Martiali Flamini multam dixit, ſi à ſacris diſceſſiſſet, quam multam Populus ei remiſit, Pontifici Maximo tamen ipſum

parere

patere jussit, & Mucianus primus armatus extra Italiam contra Aristonicum profectus; sed anno 623. exercitu Romano profligato, Pontifex Maximus est occisus, & frater P. Mucius in ejus locum creatus est.

III.

SCAEVVLA. Caput Romæ, pone quod ROMA. ex aversa parte Q. MVCIVS P. F. Castor & Pollux astris ornati, decurrentes cum hastis.

Aliquandiu hæsimus, cuinam Q. Mucio Publii F. hunc denarium adjudicaremus? an Quinto Prætori Sardiniæ, belli Punici secundi anno quarto, id est, V. C. 539/40. patri P. Mucii qui primus Consulatum in Familiam invexit? an potius hujus nepoti, superioris Pontificis Maximi filio? tandem huic damus, licet etiam priori tribui posset. Ille Quæsturam Provincialem iniit an. 640/1. in qua denarium cudisse videtur, cum solito Romæ capite, & typo Castoris & Pollucis fratrum decantato. Eum *Cicero* Pontificem appellat, ad alterius Q. Mucii Scævulæ Auguris ejus Sobrini. De illius ingenio, doctrina, & virtutibus vide Tullium in Bruto disserentem.

Tribunus Plebis factus est an. 647/8. in cujus Magistratu Legem Serviliam de Judiciis à Consule Servilio Cæpione hoc anno latam suasit. Ædilis Curulis cum L. Licinio Crasso patruele suo, P. Licinii Crassi Muciani filio, ut in Quæstura fuit Collega, utriusque magnificentissima fuit Ædilitas, de qua vide *Plinium lib.* 17. *cap.* 1. & *Solinum cap.* 30. Uterque etiam Præturam Urbanam gesserunt anno 653/4. Q. Mucius Asiam sortitus obtinuit an. 654/5. quam ita sancte & ex dignitate P. Romani administravit, ut Asiani ferias & sacra in ejus honorem, quæ Mucia sunt appellata, instituerint, ex *Val. Maximo lib.* 8. *cap.* 15. Tandem ambo Sobrini creati sunt simul Consules anno 658/9. & Legem Liciniam Muciam de Civitatibus tulerunt: Crasso Gallia Citerior, Mucio Ulterior decretæ videntur; Crasso Triumphum petenti, Mucius Reipublicæ magis quam Collegæ & Sobrini rationem habens, ne fieret S.C. intercessit, teste *Pædiano, in Pison.* Q. Mucius Pontifex Maximus fuit, si *Ciceronem* audiamus, L. autem Licinius fuit Censor, an. 664/5.

IV.

HO. VIR. Capita Honoris cum laurea, & Virtutis cum galea, ambo jugata, sub quibus KALENI. ex aversa parte ITAL. RO. Figuræ muliebres dextram sibi porrigentes, pone dexteriorem s. cornucopiæ gerentem caduceus, sinisterior pede d. globo imposita, s. hastam gerit, sub utraque figura, in imo CORDI.

Quùm duo cognomina in hoc denario inscripta sint, ad duas Familias haud dubie pertinent. Kaleni vox nulli data est quam Fusiæ, ideo jam de illo in ea dictum; Cordi vero cognomen Muciæ, ut illum rursus appellemus, postulat. Mucia gens Cordi cognomen gerebat antequam C. Mucius, qui Porsennam Regem occidere volens, dexteram igni imposuit, quod à proposito aberrasset, & inde Scævula postea dictus est. Alia forsan stirps Cordi cognomen servavit; ad quam pertinere videtur C. ille Mucius de quo loquitur *Vitruvius*; nam Scævulæ stirps, nullo Caii prænomine usa est, quod Mucius ille servavit. Hæc sunt hujus *autoris* verba, C. Mucius, qui „ magna scientia confisus ædes Honoris ac Virtutis, Marianæ cellæ columnarumque & epistyliorum symmetrias legitimis artis institutis, perfecit.

Hujus C. Mucii filius, cognomine Cordus, sub Sulla Marii inimico, & Q. Fusius Kalenus L. Fusii Kaleni, Marii temporibus, Prætoris filius, Cinna III. & Carbone Coss. an. 668. hunc denarium percusserunt. Prior Mucius, patris memoriam recolens, Honoris ac Virtutis capita expressit; posterior Fusius Kalenus Italiam & & Romam, civilibus discordiis tamdiu diffidentes, sub Sulla victore dextras sibi jungentes expressit. Pone Italiam caduceus, pacem indicat; illa cornucopiæ, ut fertilitatem soli denotat. Roma pedem globo imponit, ut orbis domina.

MVM-

MVMMIA.

MVMMIA gens Plebeia, sed Consularis; nullo usa est cognomine ut Maria, ex *Plutarcho*, nam Achaicus agnomen ex præclaris gestis, nempe ab Achaia devicta.

I.

Caput Romæ galeatum: ex averso latere, L. MVMMI. L. F. Minerva galeata in quadrigis decurrentibus, d. hastam, s. clypeum & habenas.

L. Mummius, Lucii filius appellatus in denario, Patrem habuit Lucium, qui Tribunus Plebis cum Q. Mummio fratre accusaverunt P. Scipionem majorem: unde filio aura popularis. Hic vero Quæsturam Provincialem iniit an. 589/90. Tribunatum Plebis an. 594/5 Ædilis Plebis factus est an. 596/7. Prætor Provincialis Hispaniam Ulteriorem sortitus obtinuit an. 600/1 in qua contra Lusitanos prospere gessit; & triumphum obtinuit an. 601/2 ut innuit *Appianus in Iberic.* id vero testantur residua *Marmora.*

L. MVMMIVS L. F. L. N. PROPR. ANNO DCI./DCII. *Varr.*
DE LVSITANEIS... ... ...

In ejus triumphi gratiam denarii à L. Mummio percussi, ad eos militibus, qui in illo comitarentur distribuendos, in quibus Minervam, quam Victoriæ *πάρεδρον* appellant, expressit. Illa apprimè ut „ in denario describitur, ab *Apuleio*, *lib.* 10. Capite, inquit, galeam „ gerens contextam oleagina corona, clypeum attollens, hastam „ quatiens.

II.

ACHAICVS. Caput Neptuni corona ornatum: ex aversa parte L. MVMMI. EX S. C. Prora navis cum temone, & ancora decussatim inversis, in vertice corona.

Ex Prætura ad Consulatum pervenit L. Mummius cum Cn.

Cornelio Lentulo an. 607/8 huic Gallia cum Italia ſorte ex more obtigit. Mummus in Achaia Provincia Q. Metello Proprætori ſucceſſit, qui jam Critolao Achæorum duce occiſo, de Achæis victoriam retulerat; ipſe contra Diæum ducem alterum profectus eſt; ultimo prope Iſthmum prælio victor conflixit, quo profligato, Corinthum urbem à civibus deſertam ingreſſus eſt, ejus ſpolia ſeu ornamenta navibus impoſita Romam ſunt tranſvecta, & urbs poſtea Senatuſconſulto penitus à Mummio deleta eſt: miſſus eſt Prætor qui Achaiam P. Romani nomine gubernaret. Mummius Romam reverſus triumphavit, ut produnt *Hiſtoriæ Scriptores* & *Marmora.*

L. MVMMIVS. L. F. L. N. COS. ANN. DCVII. DCVIII. *Varr.*
EX ACHAIA. DE CORINTHIEIS. . . . . . .

In Victoriæ monimentum Mummius nomen meruit Achaici, & percuſſi ſunt denarii ex Senatuſconſulto, ut ipſi demonſtrant, in anteriore quorum parte Neptuni caput expreſſum eſt, quùm Corinthus eſſet maritima, & ſub iſtius dei tutela, in cujus honorem quotannis Ludi à Theſeo inſtituti celebrabantur: & in averſa parte, prora navis cum temone & ancora inverſis, ad ſignificandum illius portus, Lechæum nempe Ionio, & Schævum Ægeo mari imminentes, per ejus ſubverſionem eſſe prorſus inutiles, propter victoriam Mummii. In cujus memoriam corona ex lauro in vertice eſt appoſita. De illius triumpho pulchre hæc *Virgilius, Æneid. 6.* cecinit.

Ille triumphata Capitolia ad alta Corintho
Victor agit currum, cæſis inſignis Achivis.

III.

L. MVMMIVS. Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA. ex averſa parte, duæ dexteræ tenentes caduceum in corona civica; EX. S. C. ad imum caducei.

Senatus Sociorum, qui Mummio auxilia in Achæorum expeditione tulerunt, rationem habuiſſe videtur hoc lemmate in averſa denarii parte: nam dexteræ junctæ nihil aliud quam ſocietatem

tatem per fidem junctam demonstrant, de Sociis Romanorum loquitur *Pausanias*, *lib.* 7. Præsto fuerunt Cretenses Sagittarii, „ & è Pergamo, quæ supra Caicum est, ab Attalo Pergami Rege „ missam manum adduxit Philopœmen. Per caduceum felicitatem intelligit: eorum autem concordia Achæi profligati sunt & Corinthus capta, deinde subversa, & idem *Pausanias* narrat quæ Sociis data sunt. Ornamenta & signa admiratione quæque dignissima, Romam asportata; reliqua Attali auxiliorum duci „ Philopœmeni donata, & hac ipsa etiam ætate apud Pergamenos „ inter cetera Corinthiorum spolia visuntur. Corona additur Quercea, ad demonstrandos in hoc bello servatos cives. Nam Mummius etsi apertas Corinthi portas videret, quùm ejus cives illam deseruissent, suorum tamen celeritatem cohibuit, quod ne intra muros, insidiæ comparatæ fuissent, metuebat, inquit idem *Pausanias*.

MVNATIA.

MVNATIA.

MVNATIA gens Plebeia, si quidem Q. Munatius Plancus recitatur Tribunus Plebis an. 577. Cognomen ejus in denariis superstes est *Plancus*, unde dictus est gentis autor, qui supra modum pedibus *planus* fuit, id est qui pedes imos graciles habet, planosque æqualiter, quasi tabellas, quas vocant *plancas*.

I.

C. CAES. DIC. TER. Caput Victoriæ, pectore tenus alatum: ex aversa parte, L. PLANC. PRAEF. VRB. Urceus.

Jam hunc denarium in gente Julia protulimus, num. 23. eo quod totus ad Julium Cæsarem spectat, ipse quùm Roma profectus esset an. 708. contra Pompeii liberos Dictaturam tertiam adhuc obtinebat, ut eo loco notavimus, quare in denario appellatur DICTATOR TERTIVM. Victoria, in anteriore ejus parte, designat victoriam quam de filiis Pompeii retulit: Urceus autem, in posteriori parte, Dictatoris Pontificatum Maximum arguit. L. Plancus se Præfectum Urbis nominat, quùm ante suum ex Urbe discessum Cæsar ad illius custodiam, Lepidum Magistrum equitum reliquit cum octo, vel ut ex *aliis*, sex Romæ Præfectis, ut refert *Dio*, *lib.* 43. Denarius hunc autorem illustrat, qui Plancum unum ex istis appellat, ut alter C. Clovius, de quo in ejus gente dictum est.

II.

DIVVS IVLIVS. Caput Julii Dictatoris laureatum, ante quod astrum: ex aversa parte L. MVNATI. PLANCVS PRAEF. VRB. in area.

Pariter hic denarius jam prodiit in Julia gente num. 56. quùm Julii Cæsaris caput exhibeat; Divi titulo insignis est, & astrum, seu sidus Julium præfert, quibus notis post ejus mortem cusus indicatur. L. autem Plancus quùm ex Hispania victor rediit, Cæsar Prætu-

Præturam gerebat Urbanam, & ab eo Ulteriorem Galliam cum imperio Proconſulari accepit, & legionibus præfectus eſt: Cæſar interea in Senatu occiditur: vix quùm Provinciam ingreſſus eſſet, in ea res proſpere geſſit, de quibus nihil memoriæ proditum eſt apud *Hiſtoricos*, ex iis tamen *Fragmenta Capitolina* illum triumphaſſe teſtantur.

L. MVNATIVS. L. F. L. N. PLANCVS. PROCOS. AN. DCCX. DCCXI. *Vair.*
EX. GALLIA. IV. K. IAN.

Plancus in denariis aureis, quos ducibus ipſum in Triumpho comitantibus, diſtribuit, Julii Cæſaris effigiem cum Divi titulo, ut Triumvirorum Lepidi, Antonii & Cæſaris, qui ejus ultionem contra percuſſores decreverant, ſibi benevolentiam conciliaret, ſolo Præfecti Urbis honore quem à Dictatore acceperat, contentus, exhibuit.

III.

PLANCVS. Caput Jovis Capitolini laureatum: ex àverſa parte, L. MVNATI. L. F. Colonus agens boves, ſtivam ducit.

Ad L. Plancum pertinet totus hic denarius, ideo de illo ab origine dicendum eſt. In eo Lucii filius appellatur. Quæſturam Provincialem iniit an. 693/4. Tribunatum Plebis an. 698/9. ex Tribunatu Cæſaris in Gallia fit Legatus an. 699/700. Legioni præpoſitus in Belgio hibernavit ex *Comm. Cæſaris*, *libi* 5. Præturam Urbanam adeptus eſt an. 708/9. eodem anno nominatus eſt Præfectus Urbis à Cæſare; Proprætor in Gallia Ulteriore factus eſt ab eodem an. 709/10. Interea M. Antonius ad Mutinam profligatus cum paucis in Galliam profugit ad M. Lepidum. Audiamus tunc *Dionem*, *lib.* 46. Senatores
enim quùm audiviſſent Silanum Antonii rebus favere Lepidum ,,
ac L. Plancum timentes, ne hi quoque ſe Antonio adjungerent ,,
miſerunt ad eos, qui dicerent, nihil jam eorum Remp. opus ,,
habere. Ac ne quid ſiniſtri ſuſpicarentur, facinuſque aliquod perpetrarent, juſſi ſunt à Senatu, iis qui quondam Vienna ab Al- ,,
lobrogibus expulſi, ad confluentes Rhodani Ararìſque flu- ,,
viorum conſederant, urbem condere. Itaque illi ſubſiſtentes ,,
Lugdunum, quod olim Lugudunum vocatum fuit, ædificaverunt.
Lepidus per Silanum ſe Antonio conjungit, & Plancus ad urbem

condendam Lugdunensem relictus, postquam se cum Asinio Pollione, ut inquit *Vell. Paterculus*, uterque exercitus tradidere An- „ tonio: hic & Lepidus, ex *Dione*, relictis in Gallia Legatis, in Italiam ad Cæsarem contenderunt: ex Legatis haud dubie fuit Plancus, tribus Legionibus Præfectus, ex *Appiano*, cujus erat Legatus Furnius ex *Cicerone*, qui deductis Lugdunum urbem novam ab Allobrogibus Vienna expulsis urbem condidit.

Plancus Romam reversus an. 710. illo exeunte de Gallia triumphavit, ut ferunt *Marmora Capitolina* à nobis allata in gente Antonia num 20. & 21. Consulatum gessit anno sequente 711. cum Lepido quo Senatusconsultum obtinuit, ad Coloniam urbem, quam recens condiderat, Senatus jussu faciendam, quare hunc denarium in rei memoriam percussit. Colonus agens boves indubitatum urbis novæ constitutæ argumentum est. Nomen Planci, ab eo conditam arguit. Inscriptio à *Fulvio Ursino* apud *Lipsium* relata, quæ legitur adhuc in mole rotunda vetustissima in summo promontorio prope Caietam, Plancum in Gallia Colonias deduxisse Lugdunum & Rauricam, quam hic proferre non erit ingratum, quippe omnes Planci titulos & gesta continet, testis est.

L. MVNATIVS. L. F. L. N. L. PRON.
PLANCVS. COS. CENSOR. IMP. ITER. VII. VIR.
EPVLON. TRIVMP. EX. RAETIS. AEDEM. SATVRNI.
FECIT. DE. MANVBIS. AGROS. DIVISIT. IN. ITALIA.
BENEVENTI. IN. GALLIA. COLONIAS. DEDVXIT.
LVGDVNVM ET RAVRICAM.

Duæ sunt Urbes in eodem loco distinguendæ, una supra montem vocata *Lugudunum*, à Græcis condita, & altera ad confluentiam Araris cum Rhodano, *Lugdunum* appellata, ex *Dione*, quæ Colonia facta est à Planco, quùm superna esset Municipium. Coloniam *Seneca* fuisse ortam post an. 100. scribit, *in ep.* quod anno 710. quo deducta est à Planco, convenit. Caput Jovis Capitolini in anteriore denarii parte exhibetur, quod in omnibus Romanorum Coloniis illius cultus semper instituebatur: vide quæ supra in Gente Antonia de Luguduno & Lugduno diximus.

IV.

IV.

M. ANTON. III VIR. R. P. C. Lituus & urceus: ex aversa parte L. PLANCVS IMP. ITER. Guttus, vas oblongum, inter fulmen & caduceum.

Hic denarius Plancum Antonii fuisse studiosum penitus indicat. Sed ad illius gesta redeamus, ut à Dictatore Consul ad annum ${}^{710.}_{1}$ fuerat cum D. Bruto designatus, hoc vero deserto, se cum Lepido & Antonio conjunxit: ut triumphum & Consulatum obtineret, Plancum Plotium fratrem proscribi passus, in fine ejusdem anni triumphavit de Rhætis, ut supra diximus, ubi Imperatoris titulum obtinuit. Consul creatus est cum Lepido iter. an. ${}^{711.}_{2}$ Antonii Legatus quibusdam legionibus illius præerat, quùm à Fulvia Triumviri uxore, qui se cum L. Antonio ipsius fratre Consule an. ${}^{712.}_{3}$ conjunxerat contra Cæsarem, jussus est in auxilium venire, ut narrat *Appianus, de Bello Civ. lib.* 5. Fulvia quoque Ventidium, Asinium, At- ,,
ticum, Calenumque properare jubebat in auxilium obsessi, con- ,,
scriptoque novo exercitu, ductu Planci misit ad Lucium. Is ,,
Plancus legionem Cæsarianam, dum illa Urbem peteret, concidit in itinere; unde videtur à militibus Imperator iterum appellatus, nam alibi bellum gessisse non tradunt *Historici.*

Denarium igitur in honorem Antonii Triumviri ut ejus Legatus tunc percussit. Ex una parte ejus nomen & lituum cum urceo ad Auguratum Antonii denotandum, expressit; & ex aversa, Guttum ad Sacerdotium suum Septumviratum Epulonum, ut nos docet eadem *Inscriptio* Gaetana, VII VIR. EPVLON. Fulmen designat Triumvirorum imperium, & caduceus pacem & felicitatem inter eos.

Plancus Fulviam Antonii in Asiam transeuntem sequutus, qua mortua cum eo remansit, & ab eo Syriam obtinuit, *si Appiano* credimus, quum illius annulo signatorio in litteris alicujus momenti uti solitum fuisse scribit; tandem à Cleopatra suggillatus cum Titio sororis suæ filio, quod plurimum fuissent adversati ne bello interesset, perfugit ad Cæsarem, & testamentum Antonii detexit contentorum conscius; inde Cæsari gratissimus fuit, & à quo plurimis honoribus decoratus, & ad Censuram cum Paulo Æmilio Lepido evectus est, an. ${}^{731.}_{2}$ ut apud *Dionem* legimus, *lib.* 54. idem confirmant *Plinius, Val. Maximus,* & *Vel. Paterculus.* Hi vero postremi, Censores ex privatis fuerunt.

V.

OB CIVIS SERVATOS. Corona civica inter duos lauri ramos: ex averſa parte, L. MVNATIVS PLANCVS. III VIR. A. A. A. F. F. in area S. C

Filius patrem ſequitur. L. Plancus ſuperioris filius hunc nummum percuſſit, ut Triumvir Monetalis Senatus & à minore hoc Magiſtratu ad ſupremos aſcendiſſe teſtantur *Capitolina Fragmenta*, cum & Conſulatum iniiſſe cum C. Silio, an. [illegible] verſus finem Auguſti, quos ita etiam enarrat *Dionis Index*. L. Munatius L. F. Plancus, C. Silius C. F. Cæcina: his vero Coſſ. Auguſtum apud Veſtales depoſuiſſe ſacramentum autor eſt *Suetonius*. De lauri ramis & corona civica ante fores Palatii quotannis Auguſto, ut ſemper victori & civium conſervatori, ſuſpenſis ſæpe diximus, ideo in nummis eorum memoriam quotannis per ſuos Triumviros Monetales Senatus renovabat.

VI.

PLANCVS. Caput L. Munatii Planci Triumphalis & Cenſorii: ex averſa parte, Corona quercea, in qua S. P. Q. R. OB CIV. SER.

Ab eodem L. Planco Filio cuſum hunc nummum in patris L. Planci honorem arbitramur, quùm eſſet Triumvir Monetalis Senatus, ut ſuperior denotat: nam quia cognomen Auguſti Cæſari pater dediſſet, ut refert *Suetonius*, Auguſti cognomen Munatii Planci ſententia, quùm quibuſdam cenſentibus Romulum appellari, prævaluit, Senatui in rei memoriam, per filium in nummis poſt ejus mortem illius imaginem ſignari, non diſplicuit: corona civica Auguſto quotannis, à S. P. Q. R. oblata in averſa parte, ut moris erat Triumvirorum Monetalium percutere, expreſſa. Plancus, Legatus ad Germanicum miſſus, tunc à militibus ſeditionem agitantibus, occiſus eſt, ex *Tacito Ann.* 1.

MVSSI-

MVSSIDIA.

MVSSIDIA gens Plebeia & nova, ut videtur. *Fulvius* eam à Mussiis derivari putat, Mussii autem à Musso, id est, submissa voce loquor & secrete, occulte quod celatum velim, quasi murmuro. Hanc è Sabinis ortam suspicatur etiam *Fulvius*. Cognomen *Longus*, à corporis habitu.

I.

Caput Cæsaris Dictatoris laureatum, pone quod lituus & simpulum: in aversa parte L. MVSSIDIVS LONGVS. Temo, globus, cornucopiæ, caduceus & apex.

L. Mussidii Longi varios denarios, ut *Fulvius*, divisimus: in aliis tantum cum epigraphe L. MVSSIDIVS LONGVS, & in aliis cum inscriptione L. MVSSIDIVS T. F. LONGVS IIII VIR. A. P. F. licet illos omnes in Quartumviratu percusserit. Is videtur hunc Magistratum obtinuisse sub Triumviris R. P. C. quorum initio denarii cum imagine Julii Cæsaris adhuc signabantur, qualis est quam Mussidius in suis expressit. Lituus & simpulum Pontificatum Maximum Dictatoris respiciunt: in aversa vero parte globus, Imperium Romani orbis designat: pone eum temo, ejus in mari potententiam, cornucopiæ rerum omnium abundantiam, caduceus ubique pacem, apex summam ejus sacerdotalem dignitatem.

II.

Caput Cæsaris Dictatoris laureatum: ex aversa parte L. MVSSIDIVS LONGVS. Cancelli Comitiorum, adscripta in imo voce CLOACIN. In iis duæ Figuræ in cistas suffragia conjicientes.

Habes iterum in hoc denario Julii Dictatoris effigiem, quùm Senatus, ut cum ejus imagine denarii cuderentur, jussisset: Mussidius vero in aversa parte Comitium instar navis cujusdam, cum adjuncta voce in imo CLOACIN. ad indicandam suam è Sabinis originem

ginem, ut arbitratur *Fulvius*, expressit: sed potius, ut inquit *Suetonius*, *in vita Julii cap.* 40. quod Comitia partitus esset cum Populo. Comitium autem dictum est, quod ibi coïerint Romulus & Tatius, ut inquit *Plutar. in Rom.* De figura Comitii infra.

III.

Caput Concordiæ velatum: ex aversa parte L. MVSSIDIVS LONGVS. Comitium cum cancellis & figuris, ut supra.

Ad indicandam Sabinorum & Romanorum concordiam, inquit *Fulvius*, convenerant ad locum ubi nunc Comitium est, unde nomen sumpsit. Mussidius ut originem suam à Sabinis & Concordiæ imaginem ex una parte, & Comitii fabricam, uti tunc erat, expressit: an non potius ob Julii cum Populo concordiam? Comitium erat in foro, imo pars fori, à Palatii porta incipiens, & finiens ad templum Divæ Mariæ Novæ, ut *Martianus* docet *Epit. Topogr. antiquæ Urbis, lib.* 3. In eo loco Comitia inde dicta, habebantur; visuntur cancelli, quibus Populus suffragium laturus includebatur: in eo sunt duæ figuræ, quæ per gradus ad pontes ascendentes suffragia publice in cistas conjiciebant, tabellis à Diribitoribus in imo acceptis.

IV.

CONCORDIA. Caput Concordiæ velatum: ex aversa parte, L. MVSSIDIVS LONGVS. Duæ dexteræ caduceum tenentes.

Mussidius iterum Concordiæ caput exhibet, sed cum ejus inscriptione, ut pro Libertate, quæ sic aliquando velata prodit, non accipiatur. Illa tandem facta est dea, cujus primas ædes à M. Furio Camillo Dictatore V. in Capitolio vovit & extruxit ad Forum & Comitium spectantes, ut narrat *Plutarchus in ejus vita*, quam iterum ad Sabinorum cum Romanis concordiam ab eo tempore initam, revocat, sed potius de Julio Cæsare cum Populo ut supra diximus intelligenda est, nam dextræ junctæ eandem, pacem & felicitatem inter Populos denotare caduceus videtur.

V.

Caput Solis seu Apollinis radiatum: ex aversa parte L. MVSSIDIVS LONGVS. Comitium, ut supra.

Mussidius

Mussidius, qui denarios cum Cæsaris Dictatoris imagine percussit, ad illius gesta respicere in hoc videtur: *Dio*que causam subministrat, dum hoc anno 708. versus finem inquit. Eo „ anno duo Ædiles thesauris publicis præfuerunt: alter horum „ Cæsaris sumptibus Ludos Apollinares fecit, in cujus rei me- „ moriam Solis radiati qui idem ac Apollo, imaginem in anteriore denarii parte, cui erant dedicati, expressit; & in aversa iterum Comitii cancellos, ut vult *Fulvius*, ad suam indicandam è Sabinis originem, Comitiorum fabricam expressit, quam potius suspicaremur ad eundem Cæsarem spectare, quùm ille restauravit, ex *Rosino*, *lib.* 6. *cap.* 5. & in indice jus pristinum eorum reduxisse narrat: de quo Suetonius *in ejus vita*, *cap.* 40. Comitia, inquit, cum Populo partitus est.

VI.

Caput Cereris corona spicea ornatum: ex aversa parte L. MVSSIDIVS LONGVS. in corona ex spicis confecta.

Caput Cereris spicis ornatum, & præsertim spicea corona, potius ad Cæsarem Dictatorem quam ad L. Mussidium spectare videntur. Caput quidem Cereris Ædilitatem aliquando denotat, vel spicæ in denario signatæ, aliquam frumentariam procurationem à Magistratu factam arguunt, sed spicea nunquam corona ideo illi proferebatur. Nobis liceat cum *Fulvio* hanc coronam spiceam Dictatori dicatam eo tempore, quo frumentum publicum P. Romano anno superiore assignaverat, ut nobis *Dio* indicat, *lib.* 43. Distributo frumento in Populum viritim; insuper tre- „ cenos nummos distribuit, quos promiserat, adjectis aliis cen- „ tenis: militibus autem bina in singulos sestertia divisit. Nec „ sola munificentia contentus, cetera quoque accurate inspexit; „ quumque numerus eorum, qui ex publico frumentum acci- „ piebant, non legitime, sed eo modo, quo in seditionibus „ fieri assolet, excrevisset, & recensuit eos, & dimidiam partem „ eorum expunxit. Itaque hoc anno iis distributum Mussidius, „ & ideo Cæsari coronam spiceam esse dicatam denotat.

VII.

Caput Victoriæ pectore tenus cum alis: ex aversa parte,

te, L. MVSSIDIVS LONGVS. Victoria alata in bigis decurrentibus.

Quin ad victorias Dictatoris pertineat hic denarius dubitare nemo potest, quùm bello civili prorsus confecto triumpharit: ideo caput Victoriæ in anteriore denarii parte; sed ipsa in bigis an pertineat ad eas quæ in Circensibus Ludis agitabantur? *Suetonius* loqui videtur, *in ejus vita*, *cap*. 39. Circenses edidit; „ & paulo post, Circensibus, spatio Circi ab utraque parte pro„ ducto, & in gyrum Euripo addito, quadrigas bigasque & „ equos desultorios agitaverunt nobilissimi juvenes. At ejus nomine bigarum victoriam relatam fuisse indicat denarius, quùm ipsa Victoria in rei memoriam in bigis depicta sit: Ludi vero Circenses quotannis III. Id. Quintil. edebantur: Circenses dicti à Circo, in quo agebantur.

VIII.

M. LEPIDVS PONT. MAX. III. VIR. R. P. C. Caput Lepidi nudum: ex aversa parte, L. MVSSIDIVS T. F. LONGVS IIII VIR. A. P. F. duæ dexteræ caduceum alatum tenentes.

Post mortem Dictatoris Mussidius sub Lepido, Antonio & Cæsare, qui se Triumviros Reipublicæ gerendæ fecerant, Quatuorvir monetæ signandæ, ad quorum numerum Triumviros Julius auxerat, factus est, ut indicant illius denarius cum epigraphe IIII VIR. A. P. F. id est, *Quatuorvir argento publicè feriundo*, ut jam vidit ex *Cicerone* Ill. *Spanhemius*, *dissert*. 6. At modo Dictatoris effigiem Monetarii, modo Triumvirorum, qui summam sibi potentiam arrogaverant, in denariis exhibuerunt. Lepidum ut vetustiorem aliis præponimus, & à Mussidio Pontifex cum Triumviro appellatur, in quo Sacerdotio summo post Dictatorem ab Antonio tum Consule constitutus fuerat, ut diximus in Æmilia gente. Duæ dexteræ caduceum alatum tenentes, concordiam & pacem ac felicitatem inter Triumviros denotant.

IX.

L. MVSSIDIVS LONGVS. CONCORDIA. Caput Concordiæ velatum: ex aversa parte, LEPI. PONT. CAESAR. III. VIRI R. P. C. Duæ dexteræ caduceum alatum tenentes.

In

In superiore denario duæ manus caduceum gerentes, pro concordia ac pace inter Triumviros omnes indicanda, à L. Mussidio expressæ sunt; nunc inter Lepidum & Cæsarem videntur tantum percussæ. Id Lectorem non moveat, modo in Triumvirorum denariis Lepidus cum Antonio, modo cum Cæsare conjungitur, ut in hoc denario, sed in parte anteriore depingitur Dea Concordia velo ornata, ut illam expressit Mussidius, ad eam inter Julium Cæsarem & Populum, quùm apprimè pro Imperio administrando sit necessaria: nam ut ait *Dio, lib.* 48. difficile enim viros æquali dignitate sublimes, quùm tantas bello res adepti sunt, concordiam servare.

X.

M. LEPIDVS III VIR. R. P. C. Caput Lepidi nudum: ex aversa parte, L. MVSSIDIVS. T. F. LONGVS. IIII. VIR. A. P. F. Mars nudus galeato capite, d. hastam, f. parazonium, pede clypeo imposito.

Triumviri, ut Provincias Romanas quas inter se partiti erant, tranquillè administrare possent, Dictatoris cædem ulcisci inter se decreverunt, & ideo Mussidius Martem Ultorem in omnium eorum denariis cum hasta & parazonio exhibuit; calcando clypeum, id est, usque quo Percussores interfecissent, illum non recepturos. *Gregorius Gyraldus Sytegm.* 10. Martem depingi armatum cum hasta & flagello refert, sed parazonium pro flagello sumit; nudus exhibetur, quod quisque in bello sine cordis formidine objicere se debet, *teste Isidoro*: Mars vero bello præesse putabatur, ad quod destinati erant M. Antonius & Cæsar, & ipse in Urbe ad illius & Italiæ custodiam remanebat.

XI.

M. ANTONIVS III VIR. R. P. C. Caput M. Antonii Triumviri: ex aversa parte, L. MVSSIDIVS T. F. LONGVS IIII VIR. A. P. F. Mars idem nudus galeato capite, cum hasta & parazonio, pede supra clypeum.

Mars idem Ultor in M. Antonii denariis exhibetur, quùm Triumviri omnes contra Julii Dictatoris percussores ultionem

inter se juraverant, nempe ut M. Antonius & Cæsar cum viginti quisque legionibus Bruto Cassioque bellum inferrent, dum Lepidus Consul crearetur, & Urbem Italiamque cum suis totidem legionibus teneret. Quare Mussidius Longus M. Antonio Triumviro sicut aliis eundem typum consecravit: sed ut monetam non Triumvirorum sumptibus signatam demonstraret, & illi non Senatus autoritate uterentur, haud addita illius solita ut in superioribus nota EX S. C. sed inscriptæ in ea sunt litteræ A. P. F. id est, *Argento publicè feriundo*, ut ex publico ærario argentum esse desumptum.

XII.

M. ANT. IMP. ITER. Caput M. Antonii, pone quod lituus: ex aversa parte. L. MVSSIDIVS T. F. LONGVS IIII VIR. A. P. F. Comitium cum cancellis, & Figuris suffragia in urnas conjicientibus, in imo fabricæ CLOACIN.

Alter prodit M. Antonii denarius, sed cum titulo Imperatoris iterum, qui magni momenti videtur ad annum quo Mussidius Longus Quatuorvir Monetalis erat dignoscendum, quùm Triumvir hunc habuerit ob victoriam quam Legatus ejus Ventidius de Parthis retulit an. 714/5 nam exire debebat Triumviratus quinquennium pridie Kal. Jan. anni sequentis 715/6 an igitur L. Mussidius Comitiorum prospectum exhibuerit, quod quùm Comitiorum jus abolevissent Triumviri, illud cum Populo, ut Dictator, essent partituri, vel ut videretur, quasi Comitiorum libertas sub Triumviris non coercita; nisi dicamus ad Mussidiorum originem ex Sabinis, ut antea ex *Fulvio* diximus, arguendam.

XIII.

C. CAESAR. III VIR. R. P. C. Caput Cæsaris Triumviri: ex aversa parte, Mars nudus galeato capite stans, d. hastam, s. parazonium, pede clypeo imposito.

Ut omnium Triumvirorum cum capite denarios à L. Mussidio signatos exhiberemus, supererat Cæsaris nummus; en ille cum eodem Martis Ultoris typo, ut qui primus paternæ necis ultionem parabat, quam quùm sibi arduam ac difficilem fore cognosceret, Lepi-

Lepidum & Antonium Cæsaris studiosos in societatem ascivit. Ipse templum Marti Ultori se extructurum voverat, si victor contra patris percussores rediret, de quo *Suetonius*, *cap.* 29. Ædem Marti, bello Philippensi, pro ultione paterna suscepto, voverat, „ illam in Foro suo postea maximam & sumptuosissimam, cùm „ opere tum artificio condidit, cujus effigies in denariis illius argenteis rotunda cernitur: notandum *Dionem* scripsisse, *lib.* 53. illum Marti Ultori templum post signa militaria à Pharnace recepta, decrevisse, sed illud erat in Capitolio & bis Ultoris, ut ipse dicebat, appellatum est.

XIV.

II. VIR. CORINT. Caput Augusti nudum: ex aversa parte, L. MVSSIDIO PRISCO. II. VIR. C. HEIO POLLIONE. II. VIR. in corona ex Apio contexta.

Hunc nummum minimæ formæ æreum à *Patino Fulvianis* additum, per Regium Thesaurum resarcimus, ex quo duas fuisse Mussidias gentis stirpes; alteram cognomine *Longæ*, alteram verò *Priscæ* colligimus: hæc vero quùm non admodum (etiamsi vetustior esset) divitiis abundaret, Corinthum abiisse videtur in Coloniam quando illa deducta est à Dictatore Cæsare an. 7[c]; ex *Dione*, *lib.* 43. Addidit etiam præclaris suis factis, quod „ Carthaginem Corinthumque instauravit: Corinthum vero, „ Carthaginemque urbes antiquas illustres, quæ jam perierant, „ Colonias Romanorum deduxit. Corona ex Apio ad Ludos Isthmicos, in Melicertis memoriam, quinto quoque anno sub his Duumviris editos spectat, victoribus hæc corona concedebatur, ex *Plutarcho*, *in Timol*. *p*. 248. Nam Isthmicorum etiam tunc ætate ut nunc Nemæorum, Apium corona erat.

XV.

TI. CAESAR. CORINTHI. Caput Tiberii nudum, ex altera parte C. HEIO POLLIONE ITER. C. MVSSIDIO PRISCO. II VIR. in corona ex apio contexta.

Liceat nobis in gratiam gentis Mussidiæ alterum Corinthi cusum sub Tiberio proferre nummum cum alterius Mussidii Prisci nomine, sed

prænomine Caii, qui prioris forsan frater aut filius fuit, ut temporis ratio indicare videtur, nam cum Coloni eandem quam Romæ formam Reipublicæ tenerent, nempe ut Duumviri qui Consulum vices gerebant, non iterum creari possent, nisi post decem annos, in superiore nummo C. Heium Pollionem cum L. Mussidio Prisco Duumvirum observavimus, in hoc eundem C. Heium Pollionem iterum cum C. Mussidio Prisco Duumvirum, post decem annos, illum bis creatum fuisse facile nobis persuademus, præsertim quùm corona illa ex Apio contexta ad Ludos Isthmicos, qui tantum omni quinquennio celebrabantur, pertineat, quæ decem annos indicare videtur.

NAEVIA.

N A E V I A.

NAEVIAM gentem Plebeiam vel ex hoc intelligi poteſt, ut inquit *Fulvius*, quod ex ea extitit M. Nævius Tribunus Plebis, qui P. Scipioni diem dixit, teſte *Valerio Maximo lib.* 3. *cap.* 7. Nomen à *Nævo* habuiſſe videtur, apud *Glandorpium.* Cognomina ejus ex nummis nobis ſuperſunt. *Balbus* à lingua, nam ille ejus vitio non bene poteſt exprimere verba, & obſcure loquitur, hæſitans. *Capella*, an ob hirſutiem, ut Juliano inditum apoſtatæ narrat *Ammianus*, *lib.* 17. vel à minore pecore, ut multa, autore *Varrone*, *lib.* 2. hinc Statilii Tauri, Annii Capræ & Pomponii ac Mamilii Vituli. *Surdinus* diminutivum à ſurdo, ab aurium defectu.

I.

Caput Veneris cum diademate, & nota S. C. ex averſa parte C. NAE. BALB. Victoria in bigis, ambabus habenas ut vidimus

Nævia gens in varias ſtirpes diviſa, nec antiqua nec nova; ſiquidem L. Nævius Balbus reperitur Quæſtor Provincialis anno $^{582}_{3}$ inter quinque viros à Senatu lectos, qui inter Piſanos & Lunenſes dirimerent agros nominatus à *Livio*, an. $^{585}_{6}$ *Dec.* 3. *lib.* 5. Diſceptatum inter Piſanos Lunenſeſque Legatos: Piſanis querentibus agros ſe à Colonis Ro. pelli: Lunenſibus affirmantibus, eum de quo agatur, à Triumviris agrum ſibi aſſignatum eſſe, Senatus qui de finibus cognoſcerent ſtatuerentque quinque viros miſit, Q. Fabium Buteonem, P. Cornelium Blaſionem, T. Sempronium Muſcam, L. Nævium Balbum, C. Apuleium Saturninum. L. autem Nævius Tribunatum Plebis accepit an. $^{587}_{8}$ Hic reliquit filium L. Nævium Balbum Tribunum Plebis an. $^{606}_{7}$ & nepotem habuit Sex. Nævium L. F. Balbum Tribunum etiam Plebis an. $^{656}_{7}$ Caius autem Nævius qui bigatum denarium cudit, an primi L. Nævii frater, aut filius natu minor, aut aliorum, incertum eſt, & cur in anteriore nummi parte Veneris caput Senatuſconſulto expreſſerit.

II.

III VIR. A. A. A. F. F. Incus : ex averſa parte C. NAEVIVS CAPELLA. circa ambitum. S. C. in area.

Ob Caii prænomen hunc Nævium Capellam C. Nævio Balbo ſubjunximus, quaſi illud ab eo deſcendiſſe indicaret : nam in aliis Næviis alterius cognominis ejuſmodi prænomen non occurrit : porro ut prioris magnum eſt apud *Hiſtoriæ Scriptores* ſilentium ; ita Nævii Capellæ nulla extat, quod ſciamus, apud illos mentio, ſola ex nummis nobis innoteſcit, qui illum ſub Auguſto Triumvirum Monetalem Senatus fuiſſe nos edocent. Toties Triumviros illius ab Auguſti Monetalibus, poſt monetam inter eos diviſam, diſtinctos illius percuſſione decantavimus, ut hic repetere Senatum æream, & Auguſtum auream & argenteam cudiſſe, vix neceſſarium, & in *Tyronum* tantum gratiam, exiſtimamus.

III.

AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST. in corona quercea : ex averſa parte. L. NAEVIVS SVRDINVS III. VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum. S. C. in area.

En tertia Næviorum Familia, cognomine SVRDINORVM, quæ ut ſuperiores, non magis cognita ; ſed cujus prænomen *Lucii*, ex Næviis Balbis originem potius, quam ex Criſpis & Mathonibus, in quibus nullum ejuſmodi reperitur, traxiſſe quis poteſt ſuſpicari, licet incertum videatur : L. Nævius Surdinus Senatus Triumvir Monetalis æreos Auguſto cum ſecundæ tum tertiæ magnitudinis, ut tunc moris erat, percuſſit : in anteriore hujus parte nomen Auguſti, quod in Conſulatu VII. an. 726/7 & Tribuniciam Poteſtatem, quam an. 730/1 ex *Dione* accepit, ſignavit : Auguſtus quidem nomen Tribuni Plebis non ſumpſit ſed quum illi Tribuniciam Poteſtatem decreviſſet Senatus, illa contentus in titulis deinceps uſus eſt, quam ab hoc die numeravit, & alii Imperatores primo ipſo imperii die illam ſumentes, computavere annos ſuos. De corona quercea in ſequente nummo.

IV.

IV.

OB CIVIS SERVATOS. Corona quercea inter duos lauri ramos: ex aversa parte. L NAEVIVS SVRDINVS III. VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum. S. C. in area.

Omnes Triumviri Monetales Senatus, qui æreos tertiæ magnitudinis nummos signavere, aut Augusti vultum ante hunc typum cum corona civica & lauri ramis, cum epigraphe OB CIVES SERVATOS, expresserunt, in memoriam lauri cum corona quercea, à Senatu illi in perpetuum ante fores domus suæ in Palatio, decretæ, quæ quotannis Kal. Martiis renovabatur, tanquam qui hostes vicisset, & cives servasset. Quem morem sequutus L. Nævius Surdinus, in hoc pariter coronam illam ex quercu contextam exhibuit. Cur autem illa concedebatur ei qui civem servasset, id causæ fuit, quod quùm primi homines quercina glande vescerentur, hæc arbor in humanæ vitæ ipsi sustentaculum data à Jove dicebatur, ita qui civem servaverat, coronam ex quercu tanquam vitæ prorogatæ præmium referebat.

V.

CAESAR AVGVSTVS TRIBVNIC. POTESTAT. Caput Augusti: ex aversa parte. L. SVRDINVS. III. VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum. S. C. in area.

Licet Surdini cognomen sit huic Nævio peculiare, illud ad hanc gentem pertinere ignoraremus, nisi prævios superiores nummos haberemus; nam in nulla alia *Onomastici Romani, à Glandorpio* in lucem editi, Familia occurrit. Nævius etsi Senatus Triumvir Monetalis Augusti vultum exprimit, quod ille etiam si modestia imperium ad tempus assumpsisse videretur, tamen quinquennalium & decennalium successione obtinebat, & quam Monarchiam deponere simularet, eadem illi à Senatu Populoque confirmabatur. L. Nævius Surdinus filium reliquit ejusdem nominis Consulem suffectum an. 782. cum Cassio Castino ex *Grutero*, pag. 1087.

NASI-

NASIDIA.

NASIDIA gens videtur nova; ideo incertum an ea Plebeia vel Patricia fuerit. L. Nasidiu sEques Romanus Ciceronis studiosus, laudatur ab illo, *Philipp.* 3. Ejus nomen ex *nasi* defectu ipsi fuisse videtur, ut *Naso* & *Nasica*, diminutivum quidem.

I.

NEPTVNI. Caput Cn. Pompeii Magni, sub Neptuni imagine, cum Tridente ante ejus vultum, & Delphino in imo: ex aversa parte, Q. NASIDIV. Navis velo expanso cum remigantibus.

Q Nasidius ut creditur filius erat L. Nasidii, cujus facit mentionem *Cicero in libro Philipp.* 7. quique à Cn. Pompeio Magno cum Classe navium sexdecim L. Domitio, Massiliensibusque subsidio missus fuit. Ut erat rei maritimæ peritus, & Pompeii patris amicus, Q. Nasidius ejus filius Sex. Pompeii partibus, ut pater illas foverat, adhæsit; & denarius Classi ejus præfuisse demonstrat, in anteriore parte Cn. Pompeii caput sub Neptuni effigie & nomine illiusque symbolis, Tridente scilicet & Delphino: nam patrem quod piratas vicerat Neptunum esse jactabat, & se illius dei filium esse arbitrabatur, si *Dioni* fides, *lib.* 48. Sextus „ autem magis elatus animo vere Neptuni filium se credebat esse. Navis velo expanso, rerum marinarum felicitatem non modo denotat, sed & Q. Nasidii nomen, ejus Classis ducem fuisse illum arguit. Vox NASIDIV. in quibusdam denariis legitur antiquo scribendi more pro NASIDIVS. Vide *P. Seguinum, de nummis Pompeianis in Selectis, num. edit.* 2.

II.

NEPTVNI. Caput Cn. Pompeii Magni, ante quod Tridens, & sub quo delphinus: ex aversa parte Q. NASIDIVS. Quatuor naviculæ inter se depugnantes.

Cn. Pom-

Cn. Pompeius pater ſub Neptuni imagine effingitur à Q. Naſidio, Sexti Claſſis Præfecto: ſed hæ naviculæ in denariis expreſſæ, contra ſe invicem decertantes, non pugnam maritimam contra hoſtes deſignare videntur, ſed ſpectaculum à Sexto editum, quod nobis refert *Dio*, *lib.* 48. totus autem hic *autor*, numiſmaticus eſt, ut ita loquar; en ejus verba. His actis totam Inſulam Pompeius occupavit, Bithynicum inſidiari ſibi prætendentem, occidit. Spectacula, qualia victores ſolent, edidit, captivorum navalem in freto, prope Rhegium (ita ut hoſtium in conſpectu eſſet) pugnam exhibuit, commiſſis inter ſe ligneis & pelliceis ad deridendum Salvidienum naviculis. Q. ille Rufus Salvidienus à Cæſare contra Sex. Pompeium cum magnis copiis Rhegium præmiſſus fuerat.

Q. Naſidius, ut erga Sextum Siculorum benevolentiam conciliare poſſet, hujus ſpectaculi memoriam in illius denariis conſignavit, ut qui illos victoriarum ſuarum teſtes & adjutores habere cuperet; nam addit *Dio* Deinde naves plures extruxit, mare circum inſulam obtinuit, auctus ea etiam gloria atque faſtu, quaſi Neptuni filius eſſet; quod pater quondam ejus imperium mari univerſo, habuerat. Sed tandem victor Sextus, ab Agrippa Cæſaris duce victus eſt, & ex Sicilia in Aſiam fugit, Lesbumque appulſus, ad Antonium Triumvirum miſit, ut inter amicos reciperetur. Sed quùm in Aſia aliquas urbes occupare vellet, Antonius Titium miſit cum copioſo exercitu, cui Pompeium committebat: at poſt illius adventum, quum Q. Naſidius & alii Pompeii amici viderunt Sextum naves ſuas incendiſſe & remiges armare, & non deſinere cum potentiore bellum gerere, deſperarunt de eo, pactique ſibi ipſis fidem, tranſierunt ad Antonium, an. 713/4 ut narrat *Appianus*, *Civ. Bell.* 5.

In bello civili M. Antonii cum Cæſare Q. Naſidius ut rei maritimæ peritus, Claſſi etiam ab Antonio præfectus eſt, ſed victus eſt ab Agrippa, ut refert *Dio lib.* 5. Eo tempore Agrippa Leucadem repente advectus, Inſulam & naves quæ in ea erant, cepit, ac Patras deinde, victo navali pugna Q. Naſidio.

NERIA.

NERIA gens, ut videtur, Plebeia, ex Pupinia tribu; ut indicat *Cicero, ep. 3. lib. 2. ad Q. Fratrem.* Tribus autem Pupinia octava erat, & non longe ab Urbe. Ex *Livio, lib. 26.* Inde in Pupi-„ niam exercitu dimisso, octo millia passuum à Roma erat.

I.

NERI. Q. VRB. Caput Ditis, pone quod uncus: ex aversa parte, L. LENT. C. MARC. COS. Aquila legionaria inter duo signa militaria, in quorum dexteriore H. in altero, P.

Nerius, qui hunc denarium percussit, is videtur esse, quem *Cicero* loco supra citato, Cneium appellat, quùm illum de ambitu Sestium accusasse ad Q. fratrem scribit. Quæstor Urbanus in nummis indigitatur, quem minorem Magistratum inibat sub Consulibus L. Lentulo, & Cn. Marcellino an. 704; quorum nomina expressit, ut se illorum partes in civili bello contra Julium Cæsarem sequi denotaret: at quùm pro iis delectus militum per totam Italiam fieret & arma undique imperarentur, in aversa parte legionum signa exhibere voluit. Legio autem Hastatis & Principibus constabat, unde littera H. id est, Hastati, & P. id est, Principes, supra signa sunt appositæ. Hastati dicti erant, qui primi in acie cum hastis constitui solebant. Principes, qui secundæ aciei, ex robustiore fere ætate collecti, omnes scutati.

In anteriore denarii parte Dis, quem Græci Plutonem appellant, exprimi videtur tanquam divitiarum dominus, nam Πλοῦτος Græcè divitiæ dicuntur, ut illas ad bellum plane necessarias penes Senatum cujus partibus stabat, Romani orbis arbitrum esse demonstraret, quùm T. Ligarius ejus Collega qui partes Cæsaris foveret, Romæ manserit, & ipse Pompeium & Consules sequeretur. Uncus Diti pro sceptro traditur, quod divitiæ ex terra unco extrahi videantur.

NONIA.

NONIA.

NONIA gens Plebeia; ſi quidem Tribuni Plebis ex illa apud *Hiſtoriæ Scriptores* nominantur: ſed Conſularis fuit. Ejus nomen à numero, ſcilicet *nono*, ut refert *Sigonius*. Diverſa illius cognomina in nummis ſuperſunt; *Aſprenas*, Calphurniis etiam ex *Glandorpio*, familiare. *Suſenas*, huic tantum peculiare. *Quintilianus*, ex adoptione Quintiliæ gentis.

I.

SALVS. Caput Salutis laurea ornatum: ex averſa parte Q. NONI. SEX. F. ASPRENAS. in imo TI. CLAVD. TI. F. NERO. Ara, ſupra quam ſerpens in gyros circumvolutus ſe erigit, à dextris caduceus, & à ſiniſtris ſpica.

Duo deſcripta in hoc denario Familiarum nomina, eundem Magiſtratum Q. Nonium Aſprenatem & Ti. Claudium Neronem geſſiſſe arguunt, ſed quem indicare etſi difficile ſit, pro viribus aggrediemur, quùm prius coætaneos eſſe oſtenderimus, ſi quidem *Appianus*, *Bell. Civ.* 3. Aſprenatem Tribunum Plebis an 709/10 Dolabellæ Conſulis rogationem, ex Comitiis de Syria Provincia, à Populo obtinenda, inſtante Senatu, fruſtra obnunciantem producit: Ti. vero Claudium Neronem Ti. filium, & patrem Tiberii poſtea Imperatoris; Præturam an. 712/3 ex *Suetonio*, *Dione*, & *Paterculo* colligimus, ſic ita conſociatos habes, & nobis ſupereſt, ut eorum Magiſtratus denotetur, quem denarii typus demonſtrat.

Salutis nomen & imago, in anteriore parte, cum ſerpente ſupra aram, totus ad vota pro ſanitate ampliſſimi cujuſdam in Republica viri ſoluta percuſſus videtur typus. Hunc nobis indicare videtur *Paterculus*, *lib.* 2. dum Pompeius pro Dictatore proponeretur à Tribunis Plebis, populum ut illum crearent, ſuadentibus, „ graviſſima inquit, tentatus eſt valetudine, quo quidem „ tempore univerſa Italia vota pro ſalute ejus, primo omnium cive,

suscepit. In cujus rei memoriam Asprenas & Nero Quæstores tunc forsan Urbani, hunc denarium cuderunt an. 700/1. nam ut Dictatoris mentionem auferrent, refert *Plutarchus*, deliberaverunt legitimum aliquem Magistratum Pompeio permittere: quo eum ab immodico & tyrannico deflecteret, & factus est Consul sine Collega an. 701/2.

Salutis effigies expressa est, ut propitia dea. Ara in aversa denarii parte, sacrificia ipsi peracta denotat; serpens salutis est symbolum, teste *Macrobio*, ille autem veterem quotannis exuit pellem, quasi nova illi vita restituta. Caduceus & spica ad Pompeium spectare videntur; caduceus Populi felicitatem & pacem per eum arguit, & spica frumenti copiam per illum obtinuisse: de quo *Plu-*
„ *tarchus, in Pompeio.* Id potissimum pressos Romanos rei fru-
„ mentariæ angustiis, & magnam famem timentes impulit, ut
„ ad vindicandum à piratis mare mitterent.

II.

SUFENAS. S. C. Caput Ditis, pone quod uncus, seu ejus sceptrum. Ex aversa parte, SEX. NONI. PR. L. V. P. F. id est, *Sextus Nonius Prætor Ludos votivos primus fecit.* Figura togata insidens spoliis, d. innixa hastæ, coronatur à Victoria stante, s. palmam gerente.

Hic denarius ad Sex. Nonium Sufenatem spectat. Is ex gente Nonia cognominatus est Sufenas, & non, ut in *vulgatis libris*, Suffenus. Is filius sororis Sullæ Dictatoris à *Plutarcho in hujus vita*, perhibetur. Quæsturam Provincialem gessit an. 658/9. Tribunatum Plebis iniit an. 563/4. Ædilitatis repulsam passus est à populo, ut indicare videtur idem
„ autor, Populi vero, inquit, invidiam re ipsa liquido sensit:
„ si quidem Nonio Sullæ sororis filio, commendatione ejus sub-
„ nixo, & Servio candidatis ignominiose repulsis, alios designa-
„ verunt, quorum angi illum arbitrabantur honore. Nonius
„ avunculum Sullam ad Mithridaticum bellum sequutus est, at redux Sulla occiso Mario civitatem armis recuperavit an. 671/2. & in annum sequentem Nonius designatus est Prætor an. 672/3. Ludos victoriæ publicos, quos voverat Sulla pro bello Mithridatico, post ejus triumphum biduo actum, splendidissimos edidit: in cujus rei memoriam denarios, in quibus Sullam armorum spoliis insidentem

coro-

coronat Victoria, exhibuit, cum lemmate Sextus Nonius Prætor Ludos votivos publicos fecit.

Ludorum hujuſmodi quoſdam publicos, quoſdam vero privatos fuiſſe profert *Fulvius*. Publici ex S. C. à Magiſtratibus vovebantur, & quidem ab eo qui majorem Magiſtratum tunc in Urbe gerebat: itaque quùm obveniſſet Sullæ Conſuli cum Pompeio Rufo an. 665/6. Aſia Provincia & bellum Mithridaticum, & in apparatu belli in Campania apud exercitum moraretur, C. Marius Romæ eandem Provinciam Lege Sulpicia à populo extra ordinem privatus obtinuit. Sulla re intellecta cum exercitu Romam contendit, Marium uti Senatus judicaret, curavit, deinde cum exercitu ad bellum Mithridaticum properavit, & Senatus videtur ex Senatuſconſulto Ludos votivos pro ejus victoria feciſſe, & *Suetonius* narrat, in *Veſpaſiano*, *cap.* 11. Prætor, inquit, factus Ludos „ extraordinarios pro victoria C. Cæſaris Caligulæ popoſcit. Sic „ denarius Nonium Ludos publicos victoriæ Sullæ, cujus effigiem hoſtium ſpoliis inſidentem exhibet, petiiſſe & feciſſe nos edocet.

Nonius Peregrinam obtinuit Præturam an. 673/4. & filium reliquit prænomine Sextum. Ditis caput in anteriore denarii parte exhibuiſſe videtur Nonius, ob auri & argenti copiam quam in triumpho duxit Sulla, quùm ille divitiarum deus habeatur. *Plinius lib.* 33. Sullam tranſtuliſſe priori die ex omni victoria ſua auri „ pondo XV. M. argenti pondo centum quindecim millia; ſe- „ quenti autem tredecim millia pondo argenti ſeptem millia. Unci „ modo Ditis ſceptrum exhibent denarii, unde *quidam* Saturnum eſſe putarunt; ſed pone hujus falx apponitur, ut obſervare eſt in denariis Memmiæ gentis.

III.

CAESAR AVGVST. PONT. MAX. TRIBVNIC. POT. Caput Auguſti, ex averſa parte SEX. NONIVS QVINTILIAN. III VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum. S. C. in area.

Sextus Nonius, ut ſupra diximus, filium prænomine Sextum etiam reliquit, qui Tribunus Plebis an. 697/8. cum Collega Catone Magiſtratum turbulenter geſſerunt: Unde majeſtatis & de vi poſtulati ſunt; an etiam M. Nonius Sufenas, qui Propr. ex S. C. Lege Pompeia creatus, Cretam & Cyrenen an. 702/3. obtinuit, illius

filius fuerit? ut ut ſit, Sexti illius fuit cognomine etiam Sextus, ut tempus indicat, qui aliquem ex Quintilia gente adoptaſſe videtur, qui producto nomine Quintilii dictus eſt Quintilianus; nam adoptivi nomen non amittebant, ſed ita producebant, prænomine itaque & gentis nomine retentis inſcribitur Sextus Nonius Quintilianus.

Nummus Quintilianum Senatus Triumvirum Monetalem fuiſſe nos edocet, & quidem poſt an. $^{740.}_{1}$ quo A. D. Prid. Non. Mart. Æmilius Lepidus mortuus eſt, & Auguſtus Pontificatum Maximum ſuſcepit, quem vivo auferri nunquam voluerat, teſte *Suetonio*, *Dione* & *aliis*, nam in nummo Auguſtus Pontifex Maximus renunciatur. De moneta cudenda Senatui poſt Provinciarum cum illo diviſionem ab Auguſto relicta, ſat diximus; quam uſque ad Gallieni tempora ſemper conſervavit. *Faſti* Sex. Nonium Quintilianum cum M. Furio Camillo Conſulatum geſſiſſe nos edocent, anno $^{760.}_{1}$

NORBANA.

NORBANA gens Plebeia eſt, ſed Conſularis: hæc autem non in ia terminatur, quùm potius ſit cognomen, quam gentilicium nomen, ut & Perpenna, quod, ut ait *Sigonius*, ſit deperditum, aut cognomine magis illæ Familiæ, quam nomine delectatæ ſint. *Pighius* ab urbe Norba Latinorum Colonia, nomen habuiſſe indicare videtur, his verbis, ſolo prænomine per- „ ſonam indicante, & oppidi, unde domo, cognomine.

I.

C. NORBANVS XXXVI. Caput Veneris: ex averſa parte ſpica, faſcis, & caduceus.

II.

C. NORBANVS. XI. Caput Veneris: ex averſa parte, prora, faſcis, caduceus & ſpica.

Ad C. Norbanum, quem ex fæce Plebeia, & ex Colonia Latinorum Norba originem traxiſſe ferunt, & C. Marii factionibus ad rerum gubernacula, ut plures alios, provectum fuiſſe putant, hi denarii pertinent, quos in Quæſtura percuſſit. Ille autem M. Antonii Oratoris Conſulis cum A. Poſthumio Albino an. 654. Quæſtor fuit, ut ex *Cicerone* colligitur, *de Oratore*, *lib.* 2. Ex una parte caput Veneris, ob cultum erga hanc deam, & ex altera extinctam Apuleianam ſeditionem teſtatur; nam quùm eſſet Tribunus Plebis Apuleius anno ſuperiore 653. ſeditionem gravem excitarat, in qua occiſus fuerat, & ne major ſeditioſorum hominum turba, quos ille ex agris ad Urbem convocari juſſerat, Antonius cum Quæſtore extra Urbem præſidio fuerat, ut in *Rabiriana* teſtatur *Cicero*. Norbanus igitur per faſcem, Juſtitiæ in Saturnino occidendo potentiam, per caduceum, in Urbe pacem, & per ſpicam, annonæ abundantiam; & in ſecundo denario, per proram, maris imperium quietum eſſe, denotavit. De litteris numeralibus in denariis ſignatis, in ſequente dicturi.

III.

Caput Veneris, NORB. V. XXXIIII. ex aversa parte Silenus dextram supra caput attollit, f. humero utrem, pone eum columna, supra quam icuncula.

Ejusdem esse C. Norbani Quæstoris hunc denarium idem Veneris caput in eo expressum & litteræ numerales arguunt; sed quid illæ denotent, littera V. indicare videtur, nempe ex Vectigale diverso II. 34. 35. monetam argenteam esse percussam; nam Quæstorum erat munus conquirere publicas pecunias, & denarios cudere. Sileni similis typus cum pari columna, in qua Bellonæ statua, retro, in Marciæ gentis denariis jam prodiit num. I. quem ad Bacchanaliorum hæreseos extirpationem retulimus, quum nullus sit in Urbe Sileni cultus, præsertim ubi adjuncta est Columna Mænia in 8. regione Fori Romani posita, ad quam Triumviri Capitales de maleficiis, & eorum sceleribus cognoscebant, teste *Cicerone*. Vide quæ eo loco diximus. Hoc vero anno 654/5 quo C. Norbanus Quæstor erat, Bacchanaliorum hæresis iterum damnata est, ut prius sub Q. Marcio Philippo & Posthumio Coss. fuerat anno 567/8 ut apud *Livium* legimus, *Dec.* 4. *lib.* 9.

IV.

C. NORBANVS. L. CESTIVS. Caput Veneris, ut videtur: ex aversa parte S. C. Cybele, capite turrito, d. extensa pateram, f. cubito crotalo innixo sedit in curru, à duobus leonibus tracto.

C. Norbanus ex Quæstura an. 654/5 quo illam gessit etiam L. Cestius ad Tribunatum Plebis accessit anno 658/9 in quo Magistratu Q. Servilium Cæpionem Consularem & Triumphalem virum, Majestatis reum fecit, & L. Cestius uno anno serius, anno scilicet 659/60 hunc Magistratum gessit, quo Norbanus lege Apuleia Majestatis reus factus est; sed defensus à M. Antonio Oratore, cujus fuerat Quæstor, etiamsi nocentissimus, est absolutus, & Ædilitatem Curulem adeptus est anno 663/4 cum quo hunc Magistratum gessisse L. Cestium denarius nos edocet, ob Ludos Megalenses in Deæ Magnæ honorem ex Senatusconsulto ab ipsis editos, quos ille ex typo Cybeles, in curru à Leonibus tracto, cui erant dicati, demonstrat.

V.

Caput Africæ cum Elephanti proboſcide : ex averſa parte, L. CESTIVS. C. NORBA. PR. S. C. Sella Curulis, ſupra quam galea.

Quin hic aureus denarius ad C. Norbanum & L. Ceſtium pertineat, eadem quæ ſupra inſcriptio, dubitare non ſinit; & ut typus ſuperioris nummi etiam aurei, ſimul Ædiles illos fuiſſe nos fecit certiſſimos, ita nomen *Prætores*, & Sella Curulis, illorum inſigne, nos edocent ſimul Præturam Urbanam geſſiſſe an. 665. Caput Africæ Elephanti proboſcide ornatum in anteriore denarii parte, ſi ad idem Prætorum Urbanorum factum ſpectat, inſigne aliquod eorum de Afris judicium ab iis latum denotat, in cujus memoriam Senatuſconſulto denarius ille aureus ſit percuſſus. Id confirmare videtur Sella Curulis illorum inſigne, in qua jus reddebant, & galea deſuper, quod capite damnare poſſent, quare quùm id occurreret, prætextam prius deponebant, teſte *Valerio*, *lib. 9. cap. 12.* eam fortaſſe ob cauſam, quia triſtem ſententiam, in veſte lætitiam indicante, ferri non deceret.

VI.

C. NORBANVS COS. Caput Apollinis, laurea ornâtum : ex averſa parte, P. RVTILIVS LVPVS AED. CVR. EX. S. C. Sella Curulis ſupra quam corona inter duas ſpicas.

Ad C. Norbanum Conſulem ſpectat hic denarius, ſed à P. Rutilio Lupo Ædile Curule percuſſus eſt, de quo in Rutilia gente plura. Apollinis caput ex latere in quo C. NORBANVS COS. ſcribitur. ad denotandum Norbanum Conſulem Ludos Apollinares hoc anno celebraſſe : diximus enim Conſules dum Romæ morarentur ad Prid. Non. Quintil. Proprætore celebrabant. Sella Curulis Ædilitatem Rutilii notat ſub Norbani Conſulatu, quem geſſit cum L. Cornelio Scipione Aſiatico an. 670. quo Rutilius annonam uberiorem Romæ procreavit ex Senatuſconſulto, pro Conſulum & Marii partium fautorum exercitibus, dum contra L. Sullam inimicum, cum copiis in Italiam remeantem, copias duxit in Campaniam: ſed Norbanus inter alios ad Canuſium infeliciter pugnavit, & Capuam aefugere coactus eſt. Legatis ſuis deinde per inſidias Albinovani in convivio occiſis, privati hominis navicula conſcenſa trajecit in Rhodum, ubi quùm à Sulla expoſceretur, Rhodiis de ejus deditione deliberantibus, medio foro ſe transfixit.

VII.

FLACCVS PR. COS. Caput Norbani Flacci: ex aversa parte, C. NORBAN. C. F. EX. S. C. Norbanus, sedens ante trophæum, d. lauri ramum gerit, & coronatur à Victoria pone eum stante.

Alter Norbanus prodit, sed Caii filius appellatur, & cognomine Flaccus ex superiore, ut videtur natus, sed cujus Magistratus ignorantur. Porro *Dio* eum cum Appio Claudio Consulem nominat an. 715/6. Proconsul in Hispaniam missus Domitio Calvino successor an. 717/8. qui de illa hoc anno triumphavit; de gestis autem Norbani nihil reperimus, sed egregia videntur fuisse, si quidem de Hispania illum etiam triumphum egisse nos docent *Columnæ Triumphales*.

C. NORBANVS C. F. FLACCVS. PROCOS. AN. DCCXIX. / DCCXX. *Varr.*
EX HISPANIA. IIII. IDVS. OCTOBR.

Norbanus, ut duces & milites in triumpho ipsum comitantes remuneraret, nummos ex Senatusconsulto tamen cudit, in quibus imaginem suam, ut tunc non erat prohibitum, ut Domitius Calvinus ejus in Hispania antecessor eam in denariis, quos in Hispania signarat, expressit: & in aversa parte ipse sedens ante trophæum, quod ob victorias suas erexerat, laurum gerens visitur.

NVMITO-

NVMITORIA.

NVMITORIAM gentem Plebeiam fuisse, ex eo constat quod L. Numitorius Tribunus Plebis fuerit an. V. C. 283. quùm primum quinque Tribuni tributis Comitiis creati sunt, ex Lege Publilia apud *Livium*. Vetustissima est, si quidem à Numitore Amulii fratre, originem trahere arbitrantur.

I.

Caput Jovis laureatum: ex aversa parte C. NVMITORI. in imo ROMA. Navis.

C. Numitorius, Caii filius, Quæsturam Provincialem suscepit an. 647. & antequam in Provinciam proficisceretur, ad stipendium militum, Romæ suo nomine semi asses, ut ex eorum pondere noscitur, signari curavit. Illos sæpe diximus Jovis caput præferre ab illo tempore, quo as libralis ad Sextantarium reductus est primo bello Punico. Navis in aversa parte in memoriam Saturni, qui monetæ inventor fuit, postquam navi in Italiam appulit.

II.

Caput Herculis pelle leonina amictum: ex aversa parte C. NVMITORI. Navis & tres globuli ad latera.

Licet in nummo, à *Fulvio* & *Patino* producto, inscriptum sit L. pro C. NVMITORI. id *Scalptoris* error fuit, ut agnoscit ipsemet in ejus interpretatione *Fulvius* his verbis. C. autem Numitorius, „ qui cudit nummum æreum hujus tabellæ, opinor, is est, &c. „ ad eundem superiorem haud dubie pertinet, qui etiam hunc nummulum percussit, appellatum ex tribus globulis in eo notatis quadrantem ex quarta assis parte constantem. De Navi supra dictum. Hercules autem in minuta moneta, ob cultum antiquum quo illum prosequebantur, appositus est. Narrant enim, post Hispaniam domitam, in patriam revertentem Italiam appulisse, & quum major pars comitum suorum aut senio aut labore confecta esset,

aut ob alias causas missione impetrata, in ea remansisse, quæ Capitolino colle, (is tunc Saturnius dicebatur,) ibidem sedem, parvo oppido condito, posuit.

III.

Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA. ex aversa parte C. NVMITOR. Senator in quadrigis triumphalibus, d. ad currum admota, s. habenas, & Victoria per aëra volitans, coronam ei porrigit, s. palmam gerens.

C. Numitorius ex Quæstura an. $\frac{647.}{8}$ ad Tribunatum Plebis accessit an. $\frac{652.}{3}$ Ædilis Plebis factus est an. $\frac{654.}{5}$ Prætor Urbanus an. $\frac{656.}{7}$ Provincialis vero an. $\frac{657.}{8}$ sed in quam Provinciam abierit non notatur. Porro denarius ejus magnam victoriam retulisse indicat, ex qua triumphus fuerit illi decretus, de quo silent *Autores* & *Marmora*; sed quot egregia belli facinora nobis restituerint nummi, jam viderunt *Antiquarii*. *Appianus Bel. Civ. lib.* 1. C. Numitorium Syllæ amicum, Cinnæ jussu, cum plurimis aliis interfectum narrat an. $\frac{666.}{7}$ In his, inquit, C. & L. Julii, Luciique, Germanus Attilius Serranus, P. Lentulus, C. Numitorius, M. Bæbius in via reperti, cæsi sunt. *Florus*, *lib.* 3. *cap.* 22. ait, Bæbium atque Numitorium per medium Forum unci traxere carnificum.

NVMO-

NVMONIA.

NVMONIÆ gentis nomen adeo depravatum ab *Historiæ Scriptoribus* fuit, ut an ea Plebeia vel Patricia fuerit, incertum sit. Cognomen *Vala* à *Vallo* defenso ei fuisse videtur.

I.

C. NVMONIVS VAALA. Caput C. Numonii Valæ: ex aversa parte VAALA. Duo milites vallum aggredientes, quod alter clypeo & gladio armatus defendit.

Fulvio debetur Numonii Valæ, apud *Velleium Paterculum* restitutio, in quo erat Valnumonius, pro Vala Numonius, quùm huic *Autori* cognomina nomini gentilicio præponere sit familiare, ut Mancinus Hostilius, Carbo Papirius, Lepidus Æmilius, & alia hujusmodi. Quod plurimi, dum restituere conati sunt, eo magis fœdaverunt. C. autem Numonius Quintilii Vari, sub Augusto in Germania militantis, Legatus fuit, qui hunc denarium ad stipendium militum percussit, in quo, ad originem suam demonstrandam, C. Numonii, qui Valæ cognomen genti invexerat, caput percussit, & in aversa parte illius valli defensionem exhibuit. Nummus est ex iis, quos *Fulvius* recensuit, pro rarissimo numeratus.

Nemo nescit cladem à Quintilio Varo in Germania acceptam, ubi tres Augusti legiones periere, Varo, inquit *Paterculus*, plus ad moriendum quam ad pugnandum animi „ fuit, quippe paterni antiqui exempli successor, se ipse „ transfixit. At è Præfectis castrorum duobus quam clarum „ exemplum L. Eggius, tam turpe Ceionius prodidit; qui „ quùm longè maximam partem absumpsisset aciei, autor de- „

ditionis, supplicio, quam prælio, mori maluit. At „ Vala Numonius Legatus Vari, cetera quietus ac probus, diri autor exempli, spoliatum equite peditem relinquens, fuga cum alis, Rhenum petere ingressus est: quod factum ejus Fortuna ulta est: non enim desertis superfuit, sed desertor occidit.

OCTA-

OCTAVIA.

OCTAVIORVM Familia, inquit *Glandorpius*, *Onomast. Rom.* Velitris præcipua fuit: A Tarquinio Prisco inter „ Romanas gentes allecta in Senatum, mox à Servio Tullio „ in Patricios transducta, procedente tempore ad Plebem se con- „ tulit, ac rursus magna vi, per D. Julium, in Patriciatum re- „ diit. Ejus nomen à numero, nempe *Octavo*. Nullo cognomine in denariis, qui nobis supersunt, usa est.

I.

Caput Jani cum modio inter duo capita: ex aversa parte, CN. OCTAVI. CN. F. Navis, desuper ROMA.

Epigraphe CN. OCTAVIVS CN. F. ut filio Cn. Octavii, qui primus Consulatum in Familiam invexit, tribueremus nummum hunc tertiæ magnitudinis, sollicitabat, sed pondus sextantarii illum ad ejus avum revocat. Quæsturam accepit an. 513/4 primo, nempe post pacem primi belli Punici, quo *Plinius* assem libralem ad Sestantarium fuisse reductum nos edocet, *lib.* 33. *cap.* 3. At Cn. Octavius filius Quæsturam iniit an. 541. sexto scilicet secundi belli Punici, quo urgente Hannibale, & non sufficiente impensis Republica, Sextantarii, ex eodem *Plinio*, facti sunt unciales. Post Quæsturam Cn. Octavius ad Tribunatum Plebis venit anno 520/1 quem Magistratum præteriisse non reperimus. De Jano bifronte ait *Macrobius*, qui creditur geminam faciem prætulisse, ut quæ „ ante; quæque post tergum essent, intuetur, quod procul dubio „ ad prudentiam Regis solertiamque referendum est, qui & præte- „ rita nosset & futura prospiceret. Navis Saturni est, quod Classe „ ad Janum Regem pervenerit.

II.

Caput Romæ galeatum, ante quod ancora inversa, & pone ROMA.

MA. ex averſa parte, CN. OCTAVI. PRO. PR. Navis Prætoria cum remis in laurea.

Ad Cn. Octavium Cn. Octavii Sardiniæ Prætoris an. $^{548.}_{9}$ filium, & ſuperioris Cn. Octavii Tribuni Plebis nepotem, pertinere videtur Denarius hic argenteus. Is Quæſturam Provincialem ſuſcept an. $^{573.}_{4}$ Tribunatum Plebis an. $^{580.}_{1}$ Ædilis fuit Curulis an $^{583.}_{4}$ de qua loquitur *Sex. Pompeius*, Lectus Decemvir ſacrorum in locum M. Marcelli an. $^{584.}_{5}$ Q. Marcio Philippo, Servilio Cæpione Coſſ. Prætor Peregrinus Claſſem atque oram maritimam Græciæ ſortitus obtinuit an. $^{585.}_{6}$ ſub Æmilio Paullo Coſ. iter. poſt prælium contra Perſeum Macedoniæ Regem ad Pydnam, juſſus eſt à Conſule in Samothraciam navigare, in quam Rex fugerat: hic autem Octavio ſe cum filio Philippo natu majore dedidit, & in Prætoriam navem imponi juſſus, eodem & pecunia quæ ſuperfuit, delata eſt, extemploque Claſſis Amphipolim repetit: inde Octavius Regem in caſtra ad Conſulem miſit.

Prorogato Octavio Prætori an. $^{586.}_{7}$ miſſi ſunt Decemviri à Senatu, qui res Macedoniæ conſtituerent, diviſo in partes regno, & Legibus ab Æmilio incolis præſcriptis, prædaque omni devehenda Romam Cn. Octavio data eſt. Paulus regia nave invectus primus advenit, poſtea Anicius & Octavius cum Claſſe ſua advecti. Tribus illis omnibus decretus eſt à Senatu triumphus. *Lapis* Romæ hodie in Capitolio poſitus, Triumphi Octavii mentionem facit.

CN. OCTAVIVS. CN. F. CN. N. PRO. PR. AN. $^{DXXCVI.}_{DXXCVII.}$*Varr.*
EX MACEDON. ET. REGE. PERSE. NAVAL. EGIT. K. DEC.

In rei memoriam denarios cudit Octavius ſociis navalibus, ut tradit *Livius*, in ſingulos, quinque & ſeptuagenos, gubernatoribus duplex, Magiſtris navium quadruplex. Triumphum ſine captivis & ſpoliis navalem egit: ideo in nummis Prætoriam navem tantum ſculpſit, ſed illam in qua Reges cum tota eorum Familia advexit, & laurea circumdata eſt, quaſi Perſeus ab eo captus, eſſet illius victoria. Ancora ante Romæ caput inverſa, ad denotandum bellum navale eſſe terminatum.

Cn. Octavius pro geſtorum præmio cum T. Manlio Torquato Conſulatum obtinuit an. $^{688.}_{9}$ Galliam Ligureſque Provincias conſuetas habuiſſe Conſules veriſimile eſt. Octavius

ex

ex manubiis Octaviam porticum, theatro Pompeii proximam, construxit, quam combustam reficiendam curavit Augustus. Altera hujus nominis porticus fuit, theatro Marcelli propior, ab Octavia ejusdem Augusti, ex hac gente, sorore ædificata. Cn. tandem Octavius, Princeps Legationis ad Antiochum Eupatorem, Syriæ Regem, missus, ex *Polybio Leg.* 122. Laodiceæ occisus est, turpiter an. 691/2. Legati Regis eum in Senatu excusare tentarunt; interea Cn. Octavio statua à P. Romano, pro vita reddita est, ut refert *Cicero Philipp.* 9.

III.

T. GEN. P. R. id est, *Tutelares Genii Populi Romani.* Capita Jovis Capitolini & Genii, ante quem cornucopiæ, jugata: ex aversa parte, CN. OCTAVI. M. F. fulmen per transversum in laurea.

Tertius prodit Cneus, prænomine Octavius, Cnei superioris nepos, & filius M. Octavii qui Legem frumentariam Tribunus tulit an. 633. qua Semproniam C. Gracchi abrogavit. Is Quæsturam Provincialem suscepit an. 661/2. Tribunatum Plebis an. 666/7. Ædilis Plebis factus est an. 670/1. Prætor an. 673. quo Prætores primum octo creati sunt; & tandem Consul cum L. Scribonio Curione anno 677/8. Qua vero occasione Tutelares dei Populi Romani in denario expressi sunt, si conjicere liceat, propter prodigia, quæ *Julius Obsequens* scribit, anno quo Quæstor fuit Cn. Octavius: ideo Romæ supplicationes factæ sunt, & Tutelares deos invocarunt; in cujus memoriam Jupiter & Genius, qui Populum tuerentur, expressi sunt. Fulmen Jovis symbolum est, laurea, qua deus coronatur.

OGVLNIA.

OGVLNIA gens Plebeia; si quidem Q. & Cn. Ogulnii Tribuni Plebis Legem de Sacerdotiis tulerunt an. 453/4. Cognomen Gallus à voce Græca Γάλα, quæ *lac* significat.

I.

Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA. ex aversa parte, Q. OGVLNI. L. F. GAL. Castor & Pollux astris ornati decurrunt cum hastis.

Q. Ogulnius qui denarium cudit, Lucii F. appellatur, patremque habuit Ogulnium Tribunum Plebis. Is Quæsturam Militarem iniit an. 471/2. Tribunatum Plebis an. 476/7. Ædilitatem an. 480/1. Legatus missus est ad Ptolemæum Regem eodem anno, ex *Val. Maximo*. Prætor videtur factus an. 482/3. & Consulatum obtinuit cum C. Fabio Pictore an. 484/5. quo argenteos nummos signari cœpisse refert *Zonaras*. Id confirmat *Plinius*, *lib.* 33. *cap.* 3. Q. Fabio Cos. argentum signatum esse, annis quinque ante primum bellum Punicum narrans. Omnes autem Antiquarii hunc denarium hoc anno percussum arbitrantur, cum Q. Ogulnii Galli nomine, & Romæ capite; & in altera parte, cum Castore & Polluce decurrentibus, de quibus sæpe diximus.

Dictaturam postea gessit Q. Ogulnius cum M. Lætorio Magistro equitum an. 496/7. ut ferunt *Tabulæ Capitolinæ*.

Q. OGVLNIVS. L. F. A. N. GALLVS. DICT.
M. LAETORIVS. M. F. M. N. PLANCIANVS. MAG. EQ.
LATINAR. FER. CAVSSA.

An Latinæ Feriæ prius intermissæ, & hoc anno per Q. Ogulnium fuerint restitutæ, dijudicent Viri eruditi.

II.

II.

Caput Jovis Axuris laureatum, ſub quo fulmen: in averſa parte Jupiter nudus, d. fulmen. Q. OGVL. CAL. VER. CAR.

III.

Caput Jovis Axuris laureatum, ſine fulmine: ex averſa parte VER. CAR. Typus idem Jovis in quadrigis decurrentibus, d. fulmen.

Ad Q. Ogulnium ſuperioris filium pertinere ſuadent duo alia nomina Verginii, & Carvilii, qui coætanei reperiuntur, & Triumviri Monetales à Senatu nominati videntur, monetæ Romæ cudendæ præfecti, ut eorum ſimul in iiſdem denariis inſcripta arguunt. Vide quæ diximus de illis in gente Carvilia, nempe Q. Ogulnium Q. filium fuiſſe Tribunum Plebis an. 509/10 quo T. Verginius A. F. A. N. Rutilus Quæſtor erat Provincialis, & Sp. Carvilium Sp. F. C. N. Maximum anno ſequente 510/1 Tribunum fuiſſe Plebis: itaque omnes coætanei ſunt; & ſi valet noſtra conjectura, quùm Æs libralis, ex *Plinio* ad ſeſtantarium reductus eſt primo bello Punico, iſti vero coætanei, illo vigente, occurrunt.

De Jove Axuro jam egimus. Is facile in nummis agnoſcitur, quod imberbis quaſi ἄνευ ξυροῦ, id eſt, *ſine novacula* depingi ſolet, & fulmen ſub ejus capite fere ſemper apponitur; forſan ab Ogulnio, ad indicandam ſuam ex Campania, in qua colebatur, originem, percuſſus eſt. Ipſe fulmen vibraturus in quadrigato denario, Romanæ monetæ ſymbolo, expreſſus eſt.

IV.

Caput Jani bifrontis laureatum, in cujus medio modius: ex averſa parte, VER. OGVL. CAR. Navis.

A tribus monetæ reformatæ Præfectis Ogulnio, Verginio, & Carvilio cuſus eſt nummus, pondus ejus uncialem eſſe demon-

demonſtrat, & ſemiſſem eſſe, quando primo bello Punico moneta imminuta eſt, nempe quando as libralis ad ſextantarium reductus, itaque ſemiſſis factus eſt uncialis, ut teſtatur hic nummus ejus ponderis, non habet, inquit *Amicus*, notam s. ſed quoties in iis non reperitur pondus nummi cum nominibus eorum qui illos percuſſerunt, ſufficiunt ad monetæ pretium arguendum. De Jano ſparſim, ut de Navi, actum eſt.

OPEIMIA.

OPIMIA ſeu potius OPEIMIA, ut in nummis ſcriptum eſt, gens Plebeia eſt, ſed Conſularis. Nomen ejus derivatum à voce *opimus*, id eſt, pinguis.

I.

Caput Jani bifrontis laureatum; ex averſa parte, OPEI. Navis, in imo ROMA, ad latus nota I.

Scriptura OPEI, id eſt Opeimius, ſine prænomine antiquum eſſe nummum arguit, & pondus ſextantarii, aſſem eſſe percuſſum primo bello Punico, quod confirmat nota aſſis ſolita I. quæ illius pretium declarat. Itaque ad Lucium Opimium cujus pater Lucius Quæſtor an. 491. & avus Lucius Quæſtor etiam an. 459. à Samnitibus occiſus, dum in caſtra Romanorum derepente fecerunt impetum. Is Quæſturam iniit Provincialem an. 525/6 & novem annis ante ſecundum bellum Punicum, quo as ſextantarius ad uncialem reductus eſt, hunc nummum percuſſit.

II.

Caput Jovis laureatum, pone quod nota S. ex averſa parte in vertice OPEI. Navis, in imo ROMA. ad latus ſiniſtrum nota S.

Quùm as libralis primo bello Punico ob Claſſium naufragia & bellicas clades, reductus eſſet ad ſextantarium, in ſemiſſibus novæ monetæ caput Jovis addita ſemper nota S. percuti cœpit, cum ſolito Navis Saturni, & pondus ejus unciale fuit: unde ejus temporis nummi dignoſcuntur: adde breviorem eorum ſcripturam, maxime ſine gentis prænomine, ut in hoc L. Opimii liquet. Æquum videbatur ut Jupiter Capitolinus Romæ tutelaris deus, in moneta Romana etiam percuteretur. Ex Quæſtura Provinciali L. Opimius Tribunatum Plebis accepit an. 529/30

III.

Caput Romæ galeatum: ex aversa parte Q. OPEIMIVS, in imo ROMA. Castor & Pollux astris insigniti, decurrenres cum equis & hastis.

Plurimi occurrunt Opimii prænomine Quinti, sed quorum obscura est Quæstura, si hunc exceperis, qui Q. habuit patrem Tribunum plebis an. 567/8 ex superioribus Opimiis originem trahentem, sed ex stirpe natu minore. Is aurem Quæsturam Provincialem iniit an. 584/5 in qua hunc denarium argenteum, cum solito Romæ galeato capire, & Castore cum Polluce decurrentibus, in aversa parte, astris ornaris, quod in maris periculo succurrere solerent. Deinde Quintus Tribunatum Plebis accepit an. 589/90 Ædilis Plebis factus est an. 592/3 Præturam Provincialem sortitus obtinuit an. 595/6 & randem Consulatum cum L. Posthumio Albino an. 599/600 Q. Opimius Transalpinos Ligures, qui Massiliensium sociorum P. Romani oppida Antipolim & Nicæam populabantur, subegit.

IV.

Caput Romæ galeatum, pone quod corona, ex aversa parte, L. OPEIM. Victoria in quadrigis decurrentibus, d. elata coronam, s. equorum habenas.

Patrem Consularem & egregium virum Q. Opimium filius L. Opimius, non minus dignitare quam gestis illustris, sequitur. Is Quæsturam Provincialem iniir an. 613/4 Tribunatum Plebis an. 622/3 Ædilis Plebis factus est an. 625/6 Prætor Urbanus Quæstionem de Majestate sortirus obrinuit an. 628/9 De Fregellanorum sociorum conjurationis capitibus quæsivit, derecta sunt eorum per Q. Numitorium civitatis Principem Prætori consilia, Majestatis damnati sunt, missus est Opimius cum exercitu, qui Fregellas obsidione cepit, ut legitur *Livii epit. lib.* 10. anno sequente 629. Provinciam, quam ex Prætura sortitus erat, non habuir, sed ei S. C. extra ordinem continuata est de conjuratis Fregellanorum quæstio cum imperio, qua peracta dirutisque Fregellis triumphum petiisse L. Opimium Prætorem *Valerius lib.* 2. *cap.* 3. scribit: non tamen impetravir, quia cautum erat, ut pro aucto imperio, non pro recuperatis quæ P. Romani fuissent, triumphus decerneretur.

L. Opi-

L. Opimius in denariis, quos in Prætura Provinciali ſignavit, Victoriam in quadrigis decurrentibus expreſſit, coronam dextra elata gerentem, ad denotandam illam quam de Fregellanis retulit: nec triumphum, quem non obtinuit, deſignant quadrigæ decurrentes, ut *Plurimi* exiſtimarunt, ſed quando Victoria eas regens coronam præfert, aliquam tantummodo arguit: Corona vero quæ in anteriore parte pone caput Romæ inſculpta videtur in memoriam illius, quam Jovi Capitolino obtulit de Fregellis captis.

V.

Caput Herculis pelle leonina amictum, pone quod tres globuli: ex averſa parte clava per tranſverſum, cum epigraphe L·OPEIMI. in vertice, & ROMA. ad imum, in corona ex lauro. Hic nummus non reperitur in *Theſauro Regio.*

Ex Prætura ad Conſulatum venit L. Opimius cum Q. Fabio Maximo, Allobrogico an. 632/3. Italiam ſortitus, Romæ manſit, in qua C. Gracchus cum Fulvio Flacco ſeditionem excitare conatus, à Conſule oppreſſi ſunt: cæſi in eo furore Civium circiter tria millia ducenti quinquaginta, corpora omnium in Tiberim tracta & bona publicata, & Opimius quæſtionem de reliquiis Gracchi ſeditionis à Senatu decretum exercuit, ut videre eſt apud *Plutarchum*, *Appianum* & *alios*.

Scimus in quadrantibus, de quorum numero eſt ille, ut tres illi globuli arguunt, ſæpe Herculem repræſentari, ſed pars nummi averſa fere ſemper Navem Saturni exhibet: clava quidem per tranſverſum in laurea, ſeditioſorum vim repreſſam per Opimium, tanquam per alterum Herculem tyrannos opprimentem indicare videtur; illa quaſi jacens, omni ſeditione ſedata, expreſſa eſt: corona vero tanto Conſuli de Republica benemerito debita, poſt inſignem victoriam de conjuratis armata manu in Capitolium venientibus relatam: ſed poſt Conſulatum à Gracchanis apud Populum reus fit: porro Carbone Conſule eum defendente, Populus jure cæſum Gracchum cenſuit, & liberatus eſt hac vice; poſtea per equites Romanos Lege Manilia ſublatum ſcribit *Cicero in Bruto*, & in exilium actus eſt. Interea non vinum Opeimianum ab eo dictum prætereamus, quod anno quo Conſulatum inibat, illud fuerit & copia & bonitate inſigne, quod *Plinius* celebrat, *lib.* 14. *cap.* 4. *&* 13.

VI.

Caput Romæ galeatum, pone quod tripus: ex aversa parte M. OPEIMI. Apollo in bigis, sagittam ex arcu jaculaturus.

L. Opimii Consulis fratrem fuisse arbitratur, *Fulvius*, M. OPI-„ MIVM, qui in hoc denario notatur, de quo, inquit, nullam in-„ venire potui mentionem apud eos *Scriptores*, quos ipse legerim: igitur eum revocamus ad M. Opimium, quem *Cæsar* 3. *Civ. Bell.* Scipionis equitum Præfectum apud Pompeium, à se captum ver-„ sus Haliacmonem Macedoniæ fluvium profert. Duas, ait, nacti „ hostium turmas exceperunt. In his fuit M. Opimius, Præfectus equitum, reliquos omnes earum turmarum aut interfecerunt, aut captos ad Domitium deduxerunt.

Illum qui denarium cudit, Prætorem Urbanum fuisse demonstrant, & tripus pone caput Romæ, & Apollo telum ejaculaturus in bigis; nam sparsim Ludos Apollinares à Prætoribus Urbanis celebrari, in cujus memoriam M. Opimius videtur tripodem in anteriore denarii parte cudisse, ad designanda huic deo sacra ante Ludos peracta, cujus insigne tripus est, & supra quem illius sacra peragebantur: Apollo autem in bigis Ludis Apollinaribus primum scenicis additos fuisse Circenses denotat, de quibus *Dio*, „ *lib.* 48. Qua re cognita Pompeius, observato eo tempore, quo „ Apollinaribus Ludis exhibendis occupatus erat Agrippa, Prætu-„ ram enim tum gerens ... Ludosque inter cetera Circenses biduo præbebat, & hi pridie Non. April. celebrabantur in Kalendario Romano.

OPPIA.

OPPIA gens Plebeia; siquidem C. Oppius Tribunus Plebis Legem tulit, de mundo muliebri compescendo, an. 538/9 in medio ardore secundi belli Punici. Tribus erat Terentinæ. Mons Oppius citatur in Esquiliis à *Varrone*. Cognomen *Capito*, quod in nummis superest, à vitio capitis dicitur, qui magnum caput habet.

I.

Caput Veneris: ex aversa parte, Q. OPPIVS PR. Victoria, d. canistrum frugum, f. humero palmam.

Q. Oppius, qui nummum hunc mediæ formæ percussit, Q. Oppii filius, & Q. Oppii nepos fuit, cognomine Salinator, quod in eo transcriptum non est. Quæsturam Provincialem iniit an. 652/3 Tribunatum Plebis an. 657/8 Ædilis Plebis ut videtur factus est an. 660/1 Prætor Urbanus an. 663/4 Provincialis autem an. 664/5 L. Cassio Successor missus in Asiam cum Proconsulari imperio, ubi ad bellum contra Mithridatem se comparavit cum L. Cassio & Manio Ducibus Romanis, ille in finibus Cappadociæ, cum quadragenis peditum equitum millibus. Nummus, quem tunc cudit Oppius, victoriam aliquam denotat ex ipsius Victoriæ signo. Canistrum frugum per victoriam relatam exercitum Romanum omnibus fructibus abundare denotat. Venus in anteriore parte videtur esse, quæ Victrix cognominatur.

Nicomede à Mithridate ingenti prælio superato, Q. Oppius ad Laodicenses Lyco proximos refugit cum equitibus, sed à Mithridate postulatus, Laodicenses illum ad Regem adduxerunt, quem Rex illæsum & solutum circumducebat in ludibrium, ostentans captivum ducem Romanum, teste *Appiano, in Mithrid.*

II.

M. ANT. IMP. COS. DES. ITER. ET. TER. III. VIR. R. P. C. Caput M. Antonii Triumviri : ex altera parte M. OPPIVS CAPITO PROPR. Navis cum temone.

M. Oppius videtur filius fuiſſe M. Oppii ad quem ſcripta eſt epiſtola *Ciceronis* poſt Cæſarem occiſum, *lib. ultimo*, qui ambo proſcripti à Triumviris , patrem propter ætatem decrepitam fugere nolentem, filius ſublatum in humeros ex Urbe extulit , inde in Siciliam cum eo, modo manu ducens, modo cervice bajulans ſenem , pervenit nemine vel ſuſpicante, vel moleſtante , qualis Æneas patrem geſtans pingitur , reverendus & hoſtibus , ut refert *Appianus*, *Civ. lib.* 4. Proſcriptum patrem ſuſpicamur à Cæſare Juniore , quod inter Senatores fuerat, qui de Provinciis Jul. Cæſaris mutandis ſenſerant , recitatur à *M. Cælio*, *Fam. lib.* 8. *epiſt.* 8.

Revocati tandem M. Antonii opera , ut veriſimile eſt , Tribunus Plebis factus eſt filius poſt reditum , & quum Ædilitatem recuſaret ob paupertatem , quia publicatis eorum bonis non erat unde Ludos ederet, Plebs id non permiſit , ut narrat *Dio*, *lib.* 48. *in fine*, ſed ei Ædilitatem Plebs detulit an. $\frac{716}{7}$ & ſtipem ei contulit ad impenſas muneris Ædilitii. Deinde ad M. Antonium tranſiit, & ab eo alicui ex ſuis Provinciis præfectus eſt , ut fert epigraphe nummi M. OPPIVS CAPITO PROPR. id eſt, *Proprætore*. Vide in ſequente.

III.

M. ANT. COS. DES. ITER. ET. TER. III. VIR. R. P. C. Capita M. Antonii & Cleopatræ Reginæ jugata : ex altero latere. M. OPPIVS CAPITO PROPR. Navis cum velo & remigantibus, in vertice A.

Eadem eſt , quæ in antica ſuperioris nummi parte, inſcriptio, ſed addita eſt Cleopatræ Reginæ effigies cum M. Antonio ſociata ; quia autem in pace cum Pompeio Juniore inita an. $\frac{714}{5}$ M. Antonius, Cæſar, & Pompeius, ſimul Conſules ſe deſignaverant in quadriennium, ideo M. Antonius in hoc nummo dicitur COS. DES. ITER. ET. TER. id eſt, *Conſul deſignatus iterum & tertium* : nam primum Conſulatum inierat an. 709. Cleopatra vero cum M. Antonio ſociata eſt, quia tunc Triumvir illam pro uxore tenebat.

Navis

Navis in utroque nummo, ex parte postica, M. Oppium Propraetore Provinciam administrare indicat, in qua navium & M. Antonii statio erat, uti constanter arguit alter titulus in ejusdem Oppii nummis PRAEF. CLAS. id est, *Praefectus Classis*: & quidem in Siciliae parte, ut mox sumus dicturi, & de littera numerali A.

IV.

M. ANT. IMP. COS. DESIG. ITER. ET TER. III. VIR. R. P. C. Eadem capita Antonii & Cleopatrae jugata: ex altera parte, M. OPPIVS CAPITO. PROPR. PRAEF. CL. in imo A. Navis cum velo & remigantibus.

Iterum prodeunt capita M. Antonii & Cleopatrae Reginae sociata, ut supra, sed in nummo ampliore, nempe mediocris formae, & cum titulo Propraetore praefert alterum *Praefectus Classis*, ad indicandum haud dubie Classi Antonianae illum esse Praefectum, cum Provinciae administratione: & si nostra vera est conjectura, ut supera erat in Phoenicia navium M. Antonii statio, ita altera erat infera, nempe Panormus in Sicilia, ut infra videbimus.

Addita est in imo Navis littera numeralis A. ad denotandum annum esse primum administrationis Provinciae, seu Praefecturae Classis, ut videbimus ex sequentibus ejusdem M. Capitonis nummis; haec vero respondere videtur anno $\frac{715}{7}$

V.

M. ANT. COS. DESIG. ITER. ET TER. III. VIR. R. P. C. Capita M. Antonii & Cleopatrae adversa: in postico latere M OPPIVS CAPITO PRAEF. CL. Navis, in imo littera B. id est, *an.* 2.

M. Oppius in moneta, quam ad usum Provinciae & rei navalis quibus praeerat, modo M. Antonium, modo eundem cum Cleopatra capite jugato, & nunc illum cum eadem Regina ex adverso exhibet, ad denotandum sub illius non solum nomine se illam signare, sed illam Aegypti Reginam tamque Imperii illius sociam esse demonstrat; sic omnes Antonii Legati ceu Provinciae Rectores (ut videre est in *nostra* de *Ptolemaeorum Historia*,) Fonteius, Bi-

bulus, & Atratinus monetam cum eorum imaginibus percussere; imo & ipsa Asia Provincia suos Cistophoros.

Littera numeralis B. in imo partis aversæ nummi apposita, secundum administrationis Provinciæ & Præfecturæ Classis annum arguit, correspondentem anno V. C. 717. quùm designatus erat M. Antonius cos. iterum, ut fert ipsius nummi partis anterioris epigraphe.

VI.

M ANT. IMP. COS. DESIG. ITER. ET. TERT. III. VIR. R. P. C. Capita M. Antonii patris & filii jugata & Cleopatræ ex adverso: in altera parte M. OPPIVS CAPITO PROPR. PRAEF. CLASS. Navis cum velo & remigantibus, hinc in imo littera Γ. illinc triquetra ceu Siciliæ nota.

Singularis est ille M. Oppii nummus; quippe ut tertiæ magnitudinis, ita nobilior, exhibet non modo M. Antonium Triumvirum, sed etiam filium M. Antonium, vulgo Antyllum, Fulvia natum, tanquam Provinciarum Romanarum heredem, & ex adverso Cleopatram: non autem est Octavia, nec sociatus est cum M. Antonio, Cæsar, quos *Seguinus* suspicabatur in *Sel. Numism.* nempe ob triquetram nummo impressam, post Siciliam recuperatam; symbolum illa quidem est illius Provinciæ, sed peculiariter urbis Panormi, ut videre est apud *Parutam*, de *num. Sicil.* & *nostrum de Urbibus Græcis librum*, quæ civitas videtur fuisse navium M. Antonii statio, & Siciliæ pars, cujus erat M. Oppius Proprætore sub Antonii nomine, ut egregie fert nummi illius elegans inscriptio, PROPR. PRAEF. CLASS. id est *Proprætore*, *Præfectus Classis*, eadem munera seu M. Oppii dignitates exhibens.

Eandem rem confirmat alter M. Antonii nummus à L. Bibulo cum iisdem Antonii & Cleopatræ imaginibus adversis signatus, & in *nostro de Ptolemæis Regibus libro* expressus, in cujus posteriore parte legitur. L. BIBVLVS M. F. PROPR. SIC. id est, *L. Bibulus Marci filius Proprætore Siciliæ*, cum navi, velo ornata & remigantibus. Quin Siciliæ pars ad Antonium pertinuerit, non dubitare sinit *Dio*, *lib.* 5. dum illum perorantem producit his verbis, *Denique quanta tandem portio Sicilia est*

nostri

nostri imperii; unde quanta Historiæ lumina sint nummi, agnoscant tandem Eruditi.

Littera numeralis Γ. in imo nummi exarata, tertium Provinciæ, seu Classis Præfecturæ à M. Oppio initæ annum denotat, ut in superioribus A. primum & B. secundum arguentes protulimus; quæ sane sine nummorum superstitum auxilio penitus ignoraremus.

PAPIA.

PAPIAM gentem fuiſſe Plebeiam ſatis inter *Scriptores* conſtar; ſi quidem Papius, Tribunus Plebis, Legem tulerit de Veſtalium ſortitione, poſt Pontificatum Maximum plebi communicatum, verſus an. $\frac{500.}{1}$ de qua Lege meminit *Gellius*, *lib.* 1. *cap.* 12. Papium nomen derivatum eſt à Pappo, qui eſt avus patris aut matris. Cognomina *Celſus*, à corporis habitu alto; & *Mutilus*, à membro aliquo diminutus.

I.

Caput Junonis Soſpitæ pelle caprina amictum, pone quod tabella, in qua PAPI. ex averſa parte L. PAPI. Gryphus currens, & arula, ut videtur.

II.

Caput idem Junonis, pone quod aſtrum; ex averſa parte idem Gryphus, cum nota velut Γ. inverſo.

Prænomen Lucii ad L. Papium ſpectare denarium indicat, qui videtur fuiſſe filius C. Papii Tribunatum Plebis gerentis an. $\frac{698.}{9}$ ex tabella in qua Papia Lex à patre lata, ne quis peregrinus in Urbe eſſet. Ille vero Quæſtor, hinc ejus Tribunatum Plebis, per Legis nomen in tabella, & Præturam Urbanam per Gryphum in altera deſignare voluit; ſi quidem Prætoris erat munus, ut ſæpe dictum eſt, Ludos Apollinares celebrare, in cujus memoriam expreſſit Gryphum Apollini ſacrum, ut narrat *Fulgentius*, *in calce primi libri Mythologicôn*, & quem jam ita vidimus in gente Junia num. 40. quod confirmare videtur arula, ad denotanda ſacra huic deo ante Ludos peracta.

Caput Junonis Soſpitæ caprina pelle ornatum, ad denotandam Papiorum ex Lanuvii oppido originem, exhibetur; in quo illa dea ſummo honore colebatur, cujus meminit *Livius*, *lib.* 32. decre-

decretum est ut Junoni Sospitæ Lanuvii majoribus hostiis sa- „ crificaretur : sed etiam illorum ex ea urbe origo probatur, per „ plurima Lanuvii antiqua monumenta in sequentibus denariis de- scribenda.

Alter nummus argenteus, cum eodem Junonis Sospitæ & Gry- phi typo, nihil aliud quam Papiorum originem & Patris Præturam arguit ; *Amicus* tamen Gryphum aliquam Lanuvii historiam continere suspicatur. Hoc autem animal pennatum & quadrupes, capite adunco, ut aquila cum alis, & totum Leonis corpus habens, esse putatur. *Plinius*, *lib.* 19. *cap.* 49. Fabulosos ut Pegasos arbitratur. Astrum & nota Gamma ad instar, Scalptorum notæ sunt, siquidem in *Patiniano* denario galea est, & in aliis quos vidimus, sint diversæ.

III.

Caput Victoriæ, pectore tenus cum alis : ex aversa parte, L. PAPIVS CELSVS. Virgo Lanuvina escam serpenti porrigens.

Celsi cognomen L. Papius sibi arrogat in hoc denario, qui nobis Victoriæ Lanuvii, ut opinamur, cultæ, imaginem exhibet. Illa etiam suas ædes Romæ habuit, ut narrat *Livius*, *Dec.* 1. *lib.* 10. L. Posthumius ædem Victoriæ, quam Ædilis Curulis ex multatitia pecunia faciendam curaverat, dedicavit anno nempe V. C. 460. ex altera parte expressa est Virgo illa Lanuvina, quæ in antrum demissa, escam Serpenti annuam porrigebat, ut *Propertius* refert, *lib.* 4.

Lanuvii annosi vetus est tutela Draconis,
Hic ubi tam raræ non perit hora moræ.
Quà sacer abripitur cæco descensus hiatu,
Quà penetrat Virgo, tale iter omne cave.
Jejuni Serpentis honos, quum pabula poscit
Annua, & ex ima sibila torquet humo.

Quam Victoriæ effigiem, & Virginis cum Serpente historiam, L. Papius ad indicandam ex urbe Lanuvio originem, exhibuit.

IV.

IV.

Caput Mercurii petaſo cum alis ornatum, pone quod caduceus: ex averſa parte, L. PAPI. Cithara cum chordis.

Alterum videtur Lanuvii cultum Numen, Mercurius, à L. Papio ad originem pariter ſuam ex illa urbe indicandam, expreſſus, in qua videtur ille deus templum habuiſſe, inter alia præcipuum. Mercurius, à mercibus dictus, galero autem ornatus pingitur, qui quùm negotiantium deus exiſtimetur, quod omne negotium ſit ſemper abſconſum, teſte *Fulgentio*: Galero adduntur alæ, quod inter vendentes & ementes ſermo medius, ſit velox & tanquam per aëra volucris. Caduceus illius inſigne, nempe virga ſerpentibus nexa, quam adjiciunt, ut narrat idem „ *Fulgentius*, quod mercatoribus det aliquando regnum ut „ ſceptrum, & vulnus ut ſerpentium. In averſa parte Lyra eſt, „ illius inventum, ut tradit *Aratus*, *in Phænom*. In cujus ſimilitudinem Mercurius Lyram fecit: quam poſtea Apollini datam dicunt.

V.

Caput Junonis Soſpitæ pelle leonina amictum: ex averſa parte, PAPIVS CELSVS III. VIR. Lupus ore fomitem accenſum, ex altero latere aquila alis expanſis.

Superiores denarios cudiſſe in Quæſtura L. Papium diximus, ob omiſſum Triumviri nomen. Porro ſi quis omnes in hoc ultimo Magiſtratu illos ſignaſſe contenderit, non omnino refragabimur. De Triumviris Monetalibus loquitur *Cicero*, *ep. ad Trebatium*. Treviros viros cenſeo, audio capitales eſſe, mallem auro, „ argento, ære eſſent. Marius Gratidianus Prætor Urbanus an. 667. Legem nummariam, de probandis denariis, edicto promulgabit, ut autor eſt idem *Cicero*, Ne noſter, inquit, quidem „ Gratidianus, officio boni viri functus eſt tum, quùm Prætor „ eſſet, collegiumque Prætorum Tribuni Plebis adhibuiſſent, ut res nummaria de communi ſententia conſtitueretur; unde quidam ex hac Lege Triumviros Monetales inde poſtea ortos eſſe exiſtimant. De Junone Soſpita ad originem Papiorum indicandam, in

corum

eorum nummis esse expressam diximus, & in sequente de Lupo & aquila dicturi.

VI.

TRIVMPVS. Caput Triumphi laurea coronatum, pone quod trophæum: ex aversa parte, L. PAPIVS CELSVS. III. VIR. Lupus ut supra, cum aquila ex adverso.

Alterum est antiquum Lanuvii urbis monumentum; Lupus & aquila, ad arguendam Papiorum ex illo oppido originem. In foro Lanuviensium, inquit *Dion. Halicarn. Antiq.* 1. æreæ horum „ animalium effigies, longissimo ibi tempore asservatæ; cujus cau- „ sam affert ille *Autor*, dum Lanuvium condebatur, oblata Troja- „ nis quædam prodigia, in nemore accenso sua sponte igni, lupum „ aggessisse fomitem aridum; ibi aquilam advolasse & alarum „ ventilatione flammam excitasse: vulpem contra cauda in flu- „ men intincta, ignem ab illis accensum aspersisse. & nunc accen- „ dentibus, nunc extinguente, prævalentibus, tandem vicisse illos „ duos, hanc vero abiisse conatu irrito. Quo viso Æneam dixisse „ illustrem quidem, nobilemque, & mirandam futuram eam „ Coloniam, sed suis incrementis invidiosam & molestam circum- „ vicinis: fore tamen ut tandem vincat adversarios, humanæ in- „ vidiæ prævalente favore Numinum: tam insigne futuræ urbis „ fortunæ præsagium tunc accidisse dicitur. In æternam cujus rei „ memoriam ipsa ænea animalia, Lupum nempe fomitem accensum ore gerentem, & aquilam alis expansis aëra verberantem ex adverso, in foro exhibuerunt.

Triumphus, ut deus alter Lanuvii cultus, exprimi videtur, sicut Juno Sospita, Mercurius & Victoria in superioribus denariis, ad arguendam pariter ex illa urbe Papiorum originem, cujus tutelaria exhibet Numina L. Papius: nam in tota Papiorum Familia nihil insigne legitur, unde victoria & triumphus iis tribui possit, sed sub Triumphi nomine Bacchum coli arbitrantur, qui à Græcis Θρίαμβος, appellabatur, ut autor est *Varro*, *lib.* 5. quod ejus inventor fuerit, primusque triumphum duxerit Trophæum illius insigne, quod post illud erectum Dux vel Imperator. Triumphum obtinebat. Non tamen Bacchus ibi hedera vel pampino co-

ronatur, sed laurea, quod illa victoriam atque triumphum significat, de qua *Ovidius*.

Ite triumphales circum mea tempora lauri.

VII.

Caput Herculis, pelle leonina tectum, barba insigne; cum clava supra humerum lævum. EX. S. C. ex aversa parte, Elephas. L. APRONI. IMP. in vertice. M. MVTIL. PR. P. in imo.

Cognomen Mutili, Papiæ soli Familiæ peculiare cum L. Apronio Imperatore, de quo dictum in illius gente, conjunctum ad M. Papium Mutilum revocat denarium. Is autem quùm suffectus fuisset Consul ex Kal. Jul. an. $^{761.}_{2}$ cum Q. Poppæo secundo, Germaniam Inferiorem Legatus Tiberii Proprætore administravit an. $^{767.}_{8}$ quo L. Appronius Germanici Legatus, ob res bene gestas in Germania, ab exercitu Imperator appellatus est, & cui Senatus ornamenta triumphalia ideo de-
„ crevit, ut tradit *Tacitus*. Decreta eo anno triumphalia in-
„ signia A. Cecinæ, L. Apronio, C. Silio, ob res cum Ger-
„ manico gestas. M. Mutilus ex Senatusconsulto denarios L. Apronio cum Imperatoris titulo percussit.

In parte anteriore Herculem, ob cultum quo Germani illum prosequuntur, expressit, teste eodem *Tacito*, *de Moribus Ger-*
„ *manorum lib.* Herculem, inquit, & Martem concessis ani-
„ malibus placant. In aversa parte Elephas expressus est, in memoriam quod L. Apronius à militibus Legionis V. in Germania Inferiore stationem habentis, ut *Tacitus* & *Dio* narrant, Imperator fuisser appellatus. *Appianus* vero illam Legionem pro insigni Elephantem habuisse nos edocet, *lib.* 2. *Civ.*
„ *Bell.* Cæsariani, inquit, in tantum receperunt animos, ut
„ Quinrani Elephantis se opponi deposcerent: eoque impetrato
„ egregiè vincerent: unde hodieque ejus Legionis elephantes
„ sunt insignia.

PAPI-

PAPIRIA.

PAPIRIA gens gemina, altera Patricia, primis temporibus vocata Papisia. Eam ersi vetustam minorum tantum gentium fuisse tradit *Cicero*, *ep. 9. ad Pætum*: altera fuit Plebeia, si quidem Q. Papirius Tribunus Plebis an. 442. Legem tulit de locis publice consecrandis. Nomen gentis à *Papiro* deductum est, & à nomine Papiria tribus. Nobis Patriciæ cognomen superest in denariis; *Masones* arbitratur *Ant. Augustinus*, quasi Mansones dictos, à *mandendo*, ut edones, comedones, gulones, epulones: sed etiam potest derivari ex auro, quod *Masa* fortasse prius dictum. Plebeiæ vero sed Consularis, *Carbo*, à *Carbone*, & minus illustris Familiæ, *Turdus*, à *Turdo*, hujus nominis ave.

I.

Caput Junonis Sospitæ cum amiculo caprotino, CAVDINVS. ex aversa parte, Sella Curulis, supra quam corona, L. LENTVLVS. L. F. C. PAPIRI. C. F. MASO. AED. CVR.

Duo in denario nomina, cum ad duas Familias revocant; hic Corneliam, in qua egimus de illo num. 18. & Papiriam de qua nunc dicturi sumus, exhibet. C. autem Papirius Caii F. appellatur, & Lucii nepos fuit, qui primus Ædilitatem Curulem in Masonum Familiam invexit an. $\frac{450.}{1}$ & post hunc Magistratum mortuus est, ut ex *Ciceronis epistola ad Pætum* colligitur. Ille Quæsturam Provincialem suscepit an. $\frac{506.}{7}$ Tribunatum Plebis, ut videtur an. $\frac{509.}{10}$ Ædilis Curulis factus est cum L. Lentulo an. $\frac{521.}{2}$ ejus rei testis est denarius, qui eos Ædiles Curules nominat; quod confirmat Sella Curulis, Ædilium Curulium insigne. Caput autem Junonis Sospitæ, in anteriore denarii parte, sacra publica in ejus honorem illos restaurasse denotat, ut & corona supra eorum Sellam posita, ipsi deæ hac die oblata.

II.

Caput Romæ galeatum, pone quod vox ROMA : ex aversa parte, C. PAPIRI. MASO. Mars in bigis, d. hastam vibraturus, s. clypeum.

C. Papirius Maso ex Ædilitate Præturam iniit, postquam Consul creatus est cum M. Pomponio Mathone an. 522/3 Ille in Corsicam Insulam exercitum deportavit, & Corsos tandem ad deditionem, non sine tamen parva clade; ut tradit *Zonaras*. Sed quam ob causam Romam reversus, quùm triumphum obtinere non potuisset, suis impensis in monte Albano primus triumphavit, ut testantur *Marmora Capitolina*.

C. PAPIRIVS C. F. C. N. MASO. COS. ANN. DXXII./DXXIII. *Var.*
DE. CORSEIS. PRIMVS. IN. MONTE. ALBANO.
III. NONAS. MART.

Hanc rem excogitavit, quod Consules in monte Albano Magistratum ineuntes, non secus ac in Capitolio, sacra ibi facerent, ob originem Romanæ civitatis à Regibus Albanis & imperii translatam sedem: ideo Martem, quem Romuli patrem existimabant, in bigatis, quos in sui triumphi memoriam signavit, expressisse videtur: C. Papirius deinde mortuus est Pontifex an. 540/1 ut *Livius* testatur, *lib.* 25.

III.

Caput Genii, cincinnatis capillis, pone quod littera N. id est, Natàlis : ex aversa parte, CN. CARBO C. F. M. SILAN. L. F. Duo Ædiles dextras extendentes, inter duos modios spicis plenos sedentes, in vertice EX. S. C.

Ad duas Familias spectat hic denarius, ut fert illius epigraphe, præmittitur Cn. Carbo ex Papiriorum Plebeiorum Familia, ad quam post Patricios accedimus. De M. Silano in Junia jam actum est num. 6. Ille filius appellatur C. Carbonis, nempe qui Præturam Sardiniæ sortitus an. 585/6 non in Provinciam ivit, sed jus inter Cives & Peregrinos S. C. dixit, & frater C. Carbonis Tribuni Plebis 622/1 seditiosi à *Cicerone* appellati. Cneus vero Quæsturam Provincialem

cialem iniit an $^{644.}_{5}$ Tribunatum Plebis an. $^{629.}_{30}$ cum M. Junio Silano, & ſimul Ædiles fuerunt an. $^{631.}_{2}$ quo typus denarii illos rei frumentariæ, per modios frumenti plenos largiter P. Romano, procuraſſe indicat, & nota S. C. id ex argento Publico undique illos Senatuſconſulto collegiſſe nos edocet, ut in illis denariis duos Senatores, ſimiliter inter modios ſedentes cum epigraphe ad FRVM. EMVN. Genius capillis cincinnatis, ſolito modo, exhibetur in anteriore parte, pone quem modo littera N. id eſt natalis, ſupple, *deus*, ut in hoc denario: in aliis vero adeſt pone idem caput littera T. id eſt *Tutelaris*, ut in Fabia gente num. 6. & in Octavia num. 3.

Ex Ædilitate plebis Cn. Papirius ad Præturam pervenit, Provincialemque ſortitus eſt an. $^{635.}_{6}$ & tandem Conſulatum iniit cum C. Cæcilio Metello Caprario an. $^{639.}_{40}$ Huic Macedonia obtigit, Carboni vero Illyricum, ubi res parum feliciter geſſit: nam fuſus eſt & exercitu exutus. Poſt mortem duos reliquit filios Cneum & Caium. Cneus ter fuit Conſul, & Caius, cujus nobis non ſuperſunt denarii, fratris exercitus Legatus, ipſo abſente, occiſus eſt.

IV.

Caput Romæ galeatum, ante quod vox ROMA: ex averſo latere CN. CARBO, in imo EX S. C. Statua equeſtris, cum haſta in dextra, & clypeo in læva.

Cn. Carbo, qui denarium hunc cudit, Cnei ſuperioris filius fuit, qui Quæſturam Provincialem iniit an. $^{652.}_{3}$ Tribunatum Plebis an. $^{657.}_{8}$ Ædilitatem Plebis an. $^{660.}_{1}$ Præturam Urbanam an. $^{663}_{4}$ Provincialem an $^{664.}_{5}$ & Marianarum partium fautor, à L. Cornelio Cinna aſſumptus eſt Collega in ſuo Conſulatu tertio an. $^{668.}_{9}$ at ut ſe Marii nominis aſſertorem denotaret, in denariis illius ſtatuam equeſtrem, ex Senatuſconſulto decretam, ut demonſtrant notæ S. C. exhibere voluit.

In primo hoc Conſulatu Galliam Provinciam ſuſcepit, & ambo Conſules contra Sullam magnum belli apparatum fecerunt, poſtea an. $^{669.}_{70}$ Conſulatum iterum occuparunt. Cornelius Cinna IV. Carbo autem II. Cinna in Magiſtratu occiſus eſt: Carbo Conſulatum ſolus geſſit an. $^{670.}_{1}$ Procoſ. Galliam Ciſalpinam prorogato imperio adminiſtravit, obviam Sullæ cum magno exercitu proceſſit,

ſed Conſulibus victis & fugatis Romam ſe recepit, ubi per vim cum Mario Juniore Marii VII. Conſulis ex adoptione filio, annos 20. nato, creatus eſt Conſul. III. an. $^{671}_{2}$ Bellum ambo contra Sullam ſuſceperunt, ſed Mario ingenti prælio circa Præneſte fugato & ad mortem coacto, Carbo bis terve prælio etiam ſuperatus ex Italia in Siciliam profugit, ubi à Pompeio M. captus, Lilybæi dum ventrem exonerare ſe ſimulat, ut vitam prorogaret, Sullæ juſſu occiſus eſt.

V.

PERPERNA COS. Caput Herculis pectore tenus corona populea ornatum, humero lævo clavam: ex averſo latere C. PAPIRI. CARBO. cum tripode & ſtella deſuper, in corona ex lauro contexta.

Ad denarios Carbonum explanandos, à Cneo Caii Prætoris Sardiniæ an. $^{585}_{6}$ filio minore inchoavimus, quia illi erant antiquiores: nunc vero ad Caii natu majoris filium prænomine Marcum revertimur. Caius vero pater Tribunus Plebis tres habuit, teſte *Cicerone*, filios P. C. M. Publius, inquit, Flacco accuſante condemnatus eſt, de illo nobis non ſuperſunt denarii. Caius à Craſſo accuſatus, cantharidas ſumpſiſſe dicitur, de quo nobis loquendum. Marcus fugit è Sicilia, de illo poſt fratrem Caium dicturi.

C. Carbo, qui Quæſtor fuiſſe videtur, in denario cum M. Perperna Conſule an. $^{661}_{2}$ conjunctus, temporum ratione frater natu major fuit M. Carbonis, qui Quæſturam tantum obtinuit anno ſequente $^{662}_{3}$ ut infra dicitur. Is Conſulem in Hiſpaniam Citeriorem, ad obſervandas Hiſpanorum rebellionem minitantium res, comitatus eſt: quod ſatis teſtatur Hercules, in denario depictus; nam Gadibus templum illius erat celeberrimum, cui Annibal votum ſolviſſe narrat *Livius*, *Dec.* 1. *lib.* 1. Annibal, inquit, quùm „ recenſuiſſet omnium auxilia gentium, Gadeis profectus vota „ exolvit; noviſque ſe obligat votis, ſi cetera proſpera eveniſſent. Voti etiam Perpernæ Conſulis Herculi denarius videtur monimentum, propter quod illum ſignaverit C. Papirius Carbo.

Hercules ornatur corona populea, Græcorum ritu, nam, inquit

inquit *Macrobius*, *lib.* 3. *cap.* 13. Evander ante Urbem conditam apud aram maximam ſacra celebrabat, & utebatur populo utique Alcidæ gratiſſima. In averſa parte, tripus pro ſacro Herculi faciendo ſignatur, vel quod ille huic deo ſit ſacer; nam de illo Herculi cum Apolline certamen fuiſſe fabulantur Poëtæ; ut autor eſt, *de natura deorum Tullius.* Stella ſuper tripodem, Herculis etiam eſt, ut *Macrobius* refert, *loco citato.* Chaldæi quoque ſtellamHerculis vocant, quam reliqui omnes Martis appellant; quia is deus apud Pontifices idem qui & Mars habetur, & ſane ita *Menippea Varronis* affirmat, quæ inſcribitur Ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς, in qua quùm de Hercule multa loqueretur, eundem eſſe ac Martem probavit. Corona ex lauro illa videtur, qua ſe coronabant, ut nunc Romæ, Herculis Gaditani Sacerdotes.

C. Papirius Carbo ex Quæſtura an. 661/2. Tribunatum Plebis adeptus eſt an. 666/7. Præturam Urbanam ſortitus obtinuit an. 669/70. Provincialem an. 670/1. Poſtquam redux, à Craſſo accuſatus, cantharidas ſumpſiſſe dicitur, apud *Ciceronem*, *Ep. lib.* 9. 21.

VI.

Caput Romæ galeatum: ex averſa parte, M. CARBO. in imo ROMA. Jupiter Triumphator in quadrigis decurrentibus, d. fulmen, ſ. ſceptrum.

VII.

Alter cum eodem Romæ capite: in averſo latere idem Jupiter Triumphator in quadrigis. CARB. in imo ROMA.

M. Papirius Carbo fratri Caio ſuccedit, ut liberorum minimus. Is Quæſturam uno anno ſerius quam frater, nempe an. V. C. 662/3. in qua pro impenſis Provinciæ hos denarios quadrigatos percuſſit, ſolitos monetæ argenteæ typos; in quibus pro arbitrio Quæſtoris Jupiter, modo alterum Numen, modo Victoria exhibentur. Marci vero Carbonis ſunt hi duo denarii, licet in ultimo Marci prænomen deſit; ſed idem typus ad eum illos revocat, ut ſæpe in aliis modo prænomen additur, modo ſubtrahitur.

Ex Quæſtura Marcus Tribunatum Plebis accepit an. 667/8. Ædilis

factus

factus videtur an. $^{669}_{70}$ Prætor Peregrinus Siciliam sortitus obtinuit an. $^{671}_{2}$ quum Sulla Victor Consules variis præliis profligasset, & eorum reliquiæ in Sicilia conglobari cœpissent, ille, non expectatis Sullanis, è Provincia fugit, quam summam ignominiam existimat *Cicero.*

VIII.

ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΠΑΠΙΡΙΟΥ ΚΑΡΒΩΝΟΣ, *sub Caio Papirio Carbone.* Clava cujus capiti insertus est caduceus: ex aversa parte ΝΙΚΑΙΕΩΝ. ΒΥΣ. Nicæensium anno 222. Vas diotum.

Ad C. Papirium Carbonem hic minimæ formæ nummus, ex illius inscriptione pertinet, quem Caii à Crasso accusati filium esse denotat æra Nicæensium in illo signata. Illum inter Oraratores numerat *Cicero, in Bruto. Fulvius* hos Nicæenses Corsicæ adscribit, & ideo sequentem nummum ad C. Carbonem an. $^{685}_{6}$ Sardiniæ & Corsicæ simul Prætorem revocat; sed Nicæenses isti Bithyniæ sunt, ut ex nummis infra describendis liquet. Ergo eorum Epocha investiganda. Hæc vel à Regibus vel à Romanis initium habet: Nicomedes III. testamento illis regnum reliquit, quod in Provinciam redegerunt an. $^{679}_{80}$ si iis adjunxeris annos 222. in nummo signatos, habebis annos V. C. 901. in Trib. potestatem 10. Antonini Pii incidentes, quod non convenit. Ergo ad Bithyniæ Reges recurrendum.

Nicomedes Zipætis filius Bithyniæ regnum, ab Alexandri Ducibus per patrem recuperatum, possidebat, sed non integrum, quùm ejus frater Zipætes partem teneret. At quùm illum de toto regno contendentem Galatarum, quos in Asiam transmiserat, auxilio armis in Macedoniam expulisset, Magni nomen adeptus est, & Nicomediam ædificare cœpit, & inde Bithyniæ Reges, ut ex eorum nummis quos possidemus, & Bithyniæ civitates, de quibus hic nobis sermo est, computarunt anno nempe V.C. 466. & Seleucidarum Imperii 35. quod ex *Memnone in Photio* confirmatur: itaque si illis adjeceris annos 222. incides in annum V. C. $^{698}_{9}$ nempe decimum nonum à Bithynia Romanorum Provincia facta, quo C. Papirius Carbo Prætor illius, eam rexerit, & Nicæa sub ejus nomine nummum cuderit, de cujus typo in sequente dicturi sumus.

IX.

ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΠΑΠΙΡΙΟΥ ΚΑΡΒΩΝΟΣ. Caduceus, clavæ capiti insertus ut supra. ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΒΚΣ. Nicæensium an. 222. scyphus inversus.

De C. Papirio Carbone Bithyniæ Prætore an. 222. in annum V. C. 658. incidente, supra egimus; nunc nobis de Caduceo, clavæ capiti inserto, dicendum superest, ut de Canthatro in superiore nummo, & de scypho in hoc. Caduceus Mercurii, ut clava Herculis Nicææ cultum indicant, quorum Numinum Symbola exhibent. Herculem coli in illa urbe, testes sunt plurimi Imperatorum Romanorum ejus dei typi ab ea percussi in *nummis Græcis*, *à nobis* nuper *Parisiis* & *Amstelodami editis*. In aversa superioris parte, vas diotum, est cantharus Bacchi, ejus pariter cultum Nicææ denotans, de quo *Macrobius*, *lib.* 5. *cap.* 21. Scyphus, inquit, Herculis poculum est, ita ut Liberi patris cantharus, unde scyphum „ inversum, in hoc nummo signatum, Bacchi cultum significare „ ex illo *Autore discimus*. Hunc vero deum in honore fuisse apud Nicæenses, tot nummi Imp. Romanorum, in *nostro* de *Græcis Augustorum nummis*, omnino nos edocent.

X.

ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Caput Bacchæ hedera coronatum: ex aversa parte ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΠΑΠΙΡΙΟΥ ΚΑΡΒΩΝΟΣ. Roma sedens galeata, d. Victoriam, f. parazonium; in imo ΡΩΜΗ.

Nicæa, inquit *Strabo*, *lib.* 12. tum primaria Bithyniæ, „ urbs ad Ascaniam Paludem... hanc Antigonus primum con- „ didit, Philippi filius, & Antigoniam nominavit, deinde Lysi- „ machus, qui eam ab uxore Nicæam appellavit: & Antipatri fuit filia. Urbs ipsa quadrata est, ambitu stadiorum XVI. &c. Caput Bacchæ Bacchi cultum, ut in superiore nummo diximus, indicat. Roma sedens in ejus aversa parte, Nicæenses ejus imperium venerantes se ipsi subditos agnoscunt, ac tanquam deam colentes; ut in Faustinæ Junioris nummo idem fere typus exaratur. Victoriam d. sustinet, ut omnium populorum Victrix; sedet, post tot victorias quiescens.

XI.

ΒΙΘΥΝΙΕΩΝ. id est, *Bithynensium*. Caput idem Bacchæ hedera coronatum: in aversa parte, ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΠΑΠΙΡΙΟΥ ΚΑΡΒΩΝΟΣ. Roma sedens, ut supra.

Hic nummus secundæ magnitudinis à Bithyniensibus Bithyniæ oppido, sub C. Papirio Carbone Provinciæ Prætore, percussus est. Bithynium autem à *Strabone, lib.* 12. ita describitur. In Me-
„ diterraneis Bithyniæ, Bithynium est, supra Teium fluvium si-
„ tum, & habens regionem circa Salonem, ubi optima sunt
„ boum pascua, unde Salonites caseus. Patria fuit Antinoi Hadriani Imperatoris amasii, de quo *Pausanias, lib.* 8. Patria ei fuit Bithynium supra Sangarium amnem: quod confirmat Juliæ Piæ nummus, in quo ΣΑΓΑΡΙΣ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. forte ad Teii cum Sagario confluentem. Hæc urbs ex Provinciæ primariis tunc fuisse videtur, quod jus cudendæ monetæ à Romanis tunc haberet. Bacchæ caput, Bacchi cultum ut Nicææ indicat, Roma etiam suum denotare, ut apud Nicæenses, videtur.

XII.

ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ. Nicomedensium. Caput Jovis laureatum ac barbatum: in aversa parte ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΠΑΠΙΡΙΟΥ ΚΑΡΒΩΝΟΣ. ΔΚΣ. an. 224. Roma sedens, d. Victoriam, s. hastam: in imo ΡΩΜΗ.

Singularis est hic Nicomedensium Bithyniæ nummus, qui per Provinciæ æram 224. C. Papirium Carbonem prorogato imperio tres annos tenuisse, nempe 698/9. 699/700. & 700/1. Bithyniæ autem erat juncta Provincia Ponti, cui successit P. Silius Nerva per tres alios annos, ut ex *Pighio* colligitur. Nicomedia à Nicomede primo, translatis in eam Astaci habitatoribus, quam destruxerat Lysimachus ex *Strabone, lib.* 12. vel Astacum ampliavit, ut vult *Pausanias lib.* 5. de cujus
„ nomine *Nicomedia* urbs Bithyniæ maxima appellata est, quùm
„ ante Astacus appellaretur. *Constantinus Porphyrogeneta, lib.* 1. *cap.* 5. tanquam duas Bithyniæ urbes commemorat. Caput Jovis, sui cultum indicat, quem nummus M. Aurelii templum in hac urbe, quatuor columnis pro facie suffultum, habuisse nos edocet.

XIII.

XIII.

ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ. *Nicomedensium.* Caput Romæ galeatum, ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΠΑΠΙΡΙΟΥ ΚΑΡΒΩΝΟΣ. Victoria gradiens, d. coronam, f. palmam.

Prodit alter secundæ formæ nummus, à Nicomedensibus percussus, cum Romæ galeato capite, quam Numinis instar in anteriore parte exhibent: ipsa autem in Asiæ minoris urbibus pro dea colebatur: nam *Tacitus, Annal.* 4. Smyrnæos se jactasse refert, primos templum urbis Romæ statuisse, M. Porcio Consule an. ⁿ⁹; stante adhuc Punica urbe, & validis per Asiam Regibus. Victoria in aversa parte, cum corona & palma, Romam Victricem indicat, & quidem gradientem, id est, ad novas victorias quotidie properantem.

XIV.

AVGVSTVS DIVI F. Caput Augusti nudum: ex aversa parte, Q. PAPIR. CAR. Q. TERE. MONT. II. VIR. Q. id est. *Quinto Papirio Carbone, Quinto Terentio Montano Duumviris Quinquennalibus.* Templum quatuor columnarum, in cujus frontispicio IVNONI. per transversum. C. I. IL. A. id est, *Colonia immunis Illice Augusta.*

Patinus nobis hunc Augusti nummum protulit cum nomine Papirii Carbonis, cui prænomen Quinti, in *nostro de Coloniis libro,* resarcimus. Sed quùm sit extra Romam, & in urbe Illici Hispaniæ Tarraconensis Colonia ab Augusto, ut fert ejus nomen, deducta, difficile est quis fuerit ille Q. Papirius Carbo pronuntiare; Quinti prænomina in Turdorum Familia occurrunt; sed hic Carbonum est. Q. Papirium reperimus apud *Ciceronem, pro Domo sua ad Pontifices,* quem Tribunum Plebis fuisse narrat, & Legem tulisse, quæ vetat, injussu Populi ædes, terram, aram consecrare. An ille Papirius fuerit ex Papiorum Familia, an Quintus hic ab eo originem traxerit, incertum est. Porro ut Duumvir Quinquennalis, qui pro Censore in Coloniis habetur, templum cum Collega Liviæ, Augusti uxoris, sub Junonis nomine dedicat; in Imperatoris gratiam, qui urbem suam pronuntiaverat immunem.

XV.

Caput Jani bifrontis cum modio : ex aversa parte, TVRD. Navis, in imo ROMA.

Plebeiorum Carbonum Familiam altera subsequitur Turdorum Plebeia; sed nullo Consulatu insignis. Quis fuerit ille ob prænomen in nummo prætermissum, difficile esset reperire, nisi sextantarii pondus nobis primo bello Punico esse percussum indicaret, ad quod fuit reductus as libralis, ex *Plinio*, *lib.* 33. *cap.* 3. & sic tribuendus videtur L. Papirio Turdo, Q. Papirii Turdi, qui Legem de Treviris Capitalibus quotannis à Prætore creandis tulit. Ille Quæstor Provincialis an. $^{511.}_{2}$ superiore scilicet, quo facta est pax cum Pœnis, nempe $^{512.}_{3}$ hunc assem ex duobus unciis constantem signavit, ad Provinciæ impensas, in quo solitum Jani caput in anteriore ejus parte, & navim Saturni in aversa, exhibuit. Q. Papirius ex Quæstura Tribunatum Plebis adeptus est an. 515. Ædilis factus est an. 517.

XVI.

Caput Herculis pelle leonina ornatum, pone quod tres globuli : in aversa parte TVRD. Navis, in imo ROMA.

Eadem fere cognominis TVRD. epigraphe, ut ad L. Turdum superiorem revocaremus hunc nummum suadebat; sed illius pondus vetuit, tres quidem globuli illum quadrantem, id est, quartam assis partem denotant, qui si primi Punici belli tempore cusus fuisset, quinque dragmarum & unius scrupuli pondus esset, & tantum ad dimidiam partem accedit; unde illius diminutio ad C. Papirium Turdum ejus filium pertinere nummum arguit : quem in Quæstura Provinciali an. 539. percussit. Sæpe autem diximus, propter hujus belli impensas, assem libralem, esse factum Senatusconsulto uncialem, & ita Respublica dimidiam partem lucrata est. Hæc nova monetæ forma, & præsertim quadrantes plurimorum deorum imagines recepit, inter quas præcipua fuit Herculis, quod illius vetustissimus esset Romæ, scilicet ab Evandro allatus è Græcia cultus. C. Turdus ex Quæstura Tribunatum Plebis accepit an. 543. hic vero reliquit filium Caium Turdum Tribunum etiam Plebis an. 575.

XVII.

Caput Jani bifrontis: ex aversa parte, L. P. D. A. P. id est, *L. Papirius designatus Ædilis Plebis*. Navis, in imo ROMA.

Pondus semunciale hujus nummi cum forma & typo assis, nos ad *Plinii* verba revocavit, *lib.* 33. *cap.* 3. Libræ autem pondus „ æris imminutum bello Punico primo... constitutumque ut asses „ sextantario pondere ferirentur... Postea Hannibale urgente Q. „ Fabio Maximo Dictatore asses unciales facti... mox Lege Papiria „ semunciales asses facti. *Pighius* C. Papirium, C. filium Turdum., quem Lucium Lucii filium appellari remur, quùm pater Lucius ab ipso *Pighio* nominetur Ædilis Plebis an. $\frac{517}{8}$ *pag.* 92. *lib.* 2. profert Trib. Plebis an. $\frac{575}{6}$ & hoc quasi tempore, ex loco laudato *Plinii*, asses ex uncialibus semunciales Lege Papiria annotat: quæ vox *Plinii* mox post unciales asses promit semiunciales à Papirio factos, *Pighii* sententiæ plurimum favet, & hic nummus illam penitus confirmare videtur.

Nec *Lectorem* moveant verba designatus Ædilis Plebis, designati Magistratus monetam cudere haud dubie poterant, testes sunt denarii Salviæ gentis, in qua epigraphe Q. SALVIVS IMP. COS. DESIG. qui Consulatum etiam non iniit, & in Vipsania M. AGRIPPA COS. DESIG. L. Papirius, qui Tribunus Plebis ex Lege nummos signare non poterat, designatus Ædilis semunciales ex sua percussit. Nemo nescit Ædilibus concessam fuisse monetæ cudendæ potestatem, quod *Opus nostrum* sparsim edocet.

PEDANIA.

PEDANIÆ gentis mentionem facit *Livius, lib.* 15. Virtutem Q. Pedanii commemorat *Valer. Maximus.* An nomen derivatum à Pedo urbe, quæ erat non procul à Roma in regione Pedana, ut ait *Porphyr. in illud Horatii* 1. *Ep.* 4.

Quid nunc te dicam facere in regione Pedana.

Cognomen *Costa* est in eo, qui in denariis occurrunt, à voce *Costa. Isidorus, orig. lib.* 11. *Costas* appellari quidam putant, quod ab ipsis interiora custodiantur.

I.

COSTA LEG. Caput Libertatis laurea coronatum: ex aversa parte IMP. BRVTVS. Trophæum.

Jam prodiit hic denarius in gente Junia num. 20. quod M. Brutus Cæsaris percussor, cujus Costa inscribitur in denario Legatus, & quùm Pedanii Augusti Legati mentionem nemo faciat, & *Tacitus Hist. lib.* 2. narret Pedanium Costam, in ratione Consulatus, omissum esse à Vitellio, ut adversus Neronem ausum, & Virginii exstimulatorem, ad Pedaniam gentem existimarunt hoc Costæ cognomen pertinere. Costa igitur in denario, Libertatis hinc caput expressit, ad indicandum M. Brutum non alia de causa arma sumpsisse, quam ut illam vendicaret; quam post Cæsarem Dictatorem Triumviri adhuc opprimere volebant. Ex aversa parte Trophæum, illud est de Bessis Macedoniæ populis, à Bruto devictis, an. 711. Hi erant non procul à Ponto, Strymonem fluvium lævo latere incolentes, ex *Plinio, lib.* 4. *cap.* 11. At, ut mos erat, post victoriam Trophæum erigere, Costa Legatus in hujus memoriam, in denario, quem Bruto signavit, illud expressit. Pedanius citatur à *Josepho, de Bell. Jud. lib.* 1. Augusti Legatus cum Saturnino, in causa filiorum Herodis Judææ Regis.

II.

II.

Puer nudus ſtans, ambabus ſerpentem; in area partis averſæ C. PEDANI.

Sigillum potius quam nummum, quùm ſit plumbeus, eſſe remur: nullos autem ejuſmodi, ob plurimas cauſas admittimus. An ſit Hercules, qui angues in cunabulis eliſit, & quis ſit C. Pedanius, incertum.

PEDIA.

PEDIA.

PEDIA gens Plebeia, sed Consularis. An à *pede*, vel *pedo*, pastorali baculo, nomen dirivatum? *Pedo* etiam fuit cognomen Romanum.

I.

PR. COS. Caput Romæ galeatum: ex averso latere, Q. PEDI. M. F. in imo ROMA. Victoria in bigis, d. palmam, s. habenas equorum.

Q. Pedius in denario Marci filius appellatur. Ejus pater Juliam Cæsaris Dictatoris sororem in uxorem duxerat, ex quo matrimonio natus est, ex testamento avunculi heres cum Octavio Consobrino scriptus est. Quæsturam Provincialem iniit an. 701/2. Tribunatum Plebis an. 702/3. Præturam an. 705/6. cum legione in agro Turino fuisse, & Milonem Cosam oppugnantem interfecisse, tradit *Cæsar*, *Bell. Civ. lib.* 3. Legatus avunculi in Hispania contra Pompeii liberos, ab avunculo, ut triumpharet pro consulari imperio, obtinuit, ut refert *Dio*, *lib.* 44. Sed Fabio etiam, Pedioque, Le-„ gatis suis, quique nihil propriis auxiliis gesserant, triumphandi potestatem fecit, quod testantur etiam *Marmora Capitolina*.

Q. PEDIVS M. F. PRO. COS. EX. HISPANIA.
IDIB. DEC. A. DCCIIX. DCCIX. *Varr.*

In cujus memoriam Q. Pedius in bigis, denariorum argenteorum typis, Victoriam dextra coronam gerentem expressit, titulo Proconsulis in anteriore illius parte PRO. COS. signato.

II.

Q. PEDIVS M. F. CONCORDIA. Caput Concordiæ velatum: ex aversa parte, corona ex lauro, in qua SALVS GENERIS HVMANI. EX S. C.

Occisis Consulibus Vibio Pansa & Hirtio, post cædem Dictatoris Cæsa-

Cæsaris, in bello Mutinensi, an. 710 Q. Pedius & Octavianus Cæsar Consobrinus Consules suffecti sunt mense Sextili, ut auctores sunt *Macrobius*, & *Dio*. Collega à Cæsare factus videtur, quod hereditatis partem ab avunculo sibi relictam illi concessisset. Pedius autem Legem tulit de habenda quæstione in eos, quorum opera Dictator occisus esset; qua Lege M. Brutus & Cassius absentes damnati sunt; & postquam Cæsar amicitiam cum Lepido & Antonio clam sibi conciliasset, in Senatu, quasi ex propria sententia retulit, ut iis impunitas reditusque concederetur, cui assensit Senatus, & Cæsar obviam pergens Lepido & Antonio, curam Urbis Q. Pedio Collegæ mandavit: quo tempore Senatus hunc aureum denarium illi percussit, cum hoc insigni elogio, SALVS GENERIS HVMANI. quod illos Principes viros inter se concordes fecisset, unde salva credebatur Respublica: sed eorum concordia P. Romani libertas oppressa est, Imperii divisione, & Civium proscriptione.

Cum tumultus ob illam in Urbe excitatus esset, Pedius Consul, ait *Appianus*, *Civ. lib.* 4. hac illac cursitans bene sperare omnes jussisset, & diem expectare, ut rem melius cognoscerent. Prima vero luce non expectans Triumvirorum sententiam proscripsit illos 17. quasi solos autores intestinorum malorum, solosque damnatos, aliis securitatem promisit, interposita fide publica ignarus decreti Triumviralis. Et is quidem, sequenti nocte, morbo ex nimia defatigatione contracto, extinctus est.

PERPERNA.

PERPERNAM non gentem ſed Familiam *quidam* putant; illam ex Familia Sabellia Peregrina & non Romana ortam putant, ex *Val. Maximi* verbis *lib.* 3. *cap.* 4. A Pernis dictos Perpernas ex *Macrobio Jo. Cuſpinianus*, *in Caſſiodori Conſularis tabulas* ſcribens, ait, Plebeia fuit ſed Conſularis.

I.

Caput Solis, ceu Apollinis, radiatum: ex averſa parte, M. PERPERNA. Victoria in bigis, d. flagrum.

M. Perperna patrem M. Perpernam videtur habuiſſe Trib. Plebis an 581/2. quique Legatus fuit à Senatu cum Petilio ad Gentium Regem, ab eo retenti ſunt, & poſtea Gentio capto Perperna ab Anicio Prætore, nuntius victoriæ Romam miſſus eſt, referente *Livio*, *Dec.* 5. *lib.* 2. Is Quæſturam Provincialem ſuſcepit an. 608/9. Tribunatum Plebis an. 613/4. Ædilis Plebis factus eſt an. 615/6. Prætor Urbanus an. 618/9. quo Apollinares Ludos, ut Prætoris officium erat, celebravit. In cujus memoriam caput Apollinis, cui dedicati erant, ut ſæpe, ex *Livio*, diximus, in anteriore Bigati denarii parte expreſſit. Anno ſequenti Perperna Præturam Provincialem iniit V. C. 619/20.

II.

Caput Libertatis laureatum: ex averſo latere, M. PERPERNA M. F. Caduceus, globus, cornucopiæ & temo.

Ex Prætura Provinciali M. Perperna ad Conſulatum acceſſit cum C. Claudio Pulchro an. 621/2. Ille Aſiam ſortitus obtinuit, & ut tradit *Oroſius*, audita Craſſi Conſulis clade, advolavit in Provinciam, & Ariſtonicum, recenti elatum victoria, improviſo bello adortus ſuperavit, obſeſſumque Stratonicæ, quò fugerat, fame coegit ad deditionem. Ariſtonicus vero, juſſu

Sena-

Senatus, in carcere strangulatus est, ex *Floro*. Ille Eumenis erat filius nothus, qui, quùm Attalus Pergami regnum testamento reliquisset P. Romano, Asiam invaserat. Sic M. Perperna, illo mortuo, hunc denarium aureum in Asia, cum Libertatis Romanæ imagine cudit, ut denotaret Attali ditionis populos esse liberos, & per caduceum pacem, & per cornucopiæ abundantiam in Imperio Romano & in mari esse, quorum sunt symbola globus & temo. De illa victoria triumphare non potuit Perperna, nam quùm omnes Attalicas Gazas Romam misisset, dum successorem M. Aquilium expectat, Pergami morbo correptus interiit.

III.

M. PERPERNA COS. Caput Herculis pectore tenus, lævo humero clavam, corona populea ornatum: ex averso latere C. PAPIRI. CARBO. Tripus, cui supereminet stella, in corona ex lauro.

Jam descriptus est hic denarius aureus in gente Papiria, quam C. Papirius Carbo, ut Quæstor M. Perpernæ Consulis, percussit. Hic superioris filius Quæsturam Provincialem adeptus est, an. 645/6. Tribunatum Plebis an. 650/1. Ædilis Plebis factus est an. 653/4. Prætor Urbanus an. 656/7. Provincialis, an. 657/8. postea Consul creatus est cum C. Claudio Pulchro an. 661/2. Ille Galliam Cisalpinam, &, ut res Hispaniæ Citerioris averteret, obtinuit, ut Valerius Consul anno præcedente; & nummus Perpernæ usque ad fretum Gaditanum, illum fuisse profectum indicat, & in templo Herculis celeberrimo vota seu sacra fecisse. In cujus memoriam C. Carbo illum cum capite Herculis Gaditani, populea corona ornato, ut Evandri ætate, ex *Virgilio*, seu potius ex *Macrobio, lib.* 5. accepimus.

Tripus in aversa parte, vel ad denotanda sacra huic deo peracta, seu quod illi sacer erat, ut apud *Ciceronem de natura deorum*, inter Apollinem & Herculem de Tripode contentionem fabulantur Poëtæ. Stella Herculis est apud Chaldæos, quam alii Marti tribuunt, quandoquidem Pontifices, apud *Macrobium* loco laudato, eundem esse Herculem & Martem perhibent. Corona ex lauro spectat ad illos qui sacra fecerunt, quùm omnes in hoc lauream gestarent.

Tandem M. Perperna Censuram gessit cum L. Marcio Philippo, & lustrum fecerunt 67. vixit annos 98. *Dio Cassius lib.* 41. illum mortuum dicit ân. V. C. 704/5. quo Cæsar bellum civile movit.

PETILLIA.

PETILLIA gens Plebeia, sed Consularis, C. Petillius Tribunus Plebis primus Legem tulit de ambitu an. 395. Nomen videtur esse diminutivum à *Peto*, qui obliquatis oculis in alium respicit, vel qui alterum oculum minorem habet. Nobis supersunt ejus gentis duo tantum cognomina, *Capitolinus* à *Capitolio*; alterum *Spurinus* diminutivum à *spurio*, seu *notho*.

I.

Caput Libertatis, EX S. C. in aversa parte, Q. PETILLI. C. F. Q. N. SPVRINVS. Romanus togatus sedens, d. hastam, coronatur à Victoria pone eum stante.

Q. Petillius C. F. Q. N. Spurinus à Quæstura Provinciali, Magistratus iniit an. 561. Tribunatum Plebis accepit an. 566. quo cum patruele, Quinto etiam prænomine Petillio, diem ad Populum dixerunt P. Scipioni Africano, qui voluntario exilio Literrnum ipse concessit. Petillius postea Præturam Urbanam sortitus obtinuit an. 572. in qua quùm nuntius esset allatus, L. Æmilium Procos. à Liguribus in castris esse obsessum, jussus est à Senatu, apud *Livium*, duas Legiones civium Romanorum tumultuarias scribere, & omnes minores 50. annis sacramento rogare. Quare denarium cudit ex Senatusconsulto, in quo sedens in Sella curuli, Prætorum insigni, hastam gerens, & à Victoria coronatus, quasi jam de hostibus relata, exhibetur. Sed altero de Liguribus fusis ac cæsis per Proconsulem nuntio, jussus est Petillius urbanas dimittere Legiones.

Consulatum iniit cum Cn. Cornelio Scipione Hispali an. 577. ambobus Ligures obtigere, sed horum sacrificia inauspicata mortem utrique indicarunt. Scipio ex monte Albano rediens, in apoplexiam incidit ex qua obiit, Petillius Letum montem aggressus incautè, missili trajectus leto affectus est.

II.

II.

CAPITOLINVS. Caput Jovis Capitolini: ex averso latere PETILLIVS, Templum sex columnis suffultum.

Alludit suo nomini Petillius Capitolinus, dum Jovis Capitolini caput ex anteriore denarii parte, & templum Jovis Capitolini ex altera exhibet. Quis vero fuerit ille, quove tempore vixerit, incertum. Si qua tamen conjectura uti liceat, non illum fuisse remur, ad quem pertinent versus illi *Horatii lib. 1. Satir. 4.*

—————— mentio si qua
De Capitolini furtis injecta Petilli
Te coram fuerit, defendas.

Quia *Helenius Acro* de illo inquit, „ Petillius dum Capitolini curam gereret, coronæ sublatæ causam dixit & absolutus est ab „ Augusto. Sub hoc autem Principe qùum hoc nomen sibi adsciscit, nulli amplius nummi argentei, ut ita loquar, Consulares signati sunt, haud dubie hisce temporibus antiquior, & ad patrem aut illius majores spectat, qui Capitolini nomen non ab arce Capitolina, sed à sacris Jovi Capitolino faciundis habuit, de quo in sequente.

III.

PETILLIVS CAPITOLINVS. Aquila, alis expansis insistit fulmini: ex averso latere templum sex columnarum, cum litteris S. F. id est, *sacris faciundis.*

Literæ S. F. quas omnes interpretantur *sacris faciundis*, Petillium quemdam, Capitolinum fuisse vocatum ob Decemviratum sacris faciundis, quem ille habuerat qùum illi creati sunt, denotant, ante quam XV. viratus à Sylla institutus fuisset. Ad antiquitatem recolendam caput Jovis Capitolini, & aquilam illius fulmen gerentem, unus è Petilliis in altero denario expressit, cum templo Jovis Capitolini ex utraque parte aversa, quod illorum fuerit munus carmina Sibyllina in hoc templo servare: sed ut horum historiam breviter complectamur ab eorum origine inchoandum.

Tarquinius Priscus ad sacros libros custodiendos statim duos ex civibus illustribus custodes creavit, servosque publico sumptu eis

ſtatuit. Porro autem an. V. C. 383/4. Lege lata à Tribunis Plebis C. Licinio & L. Sextio ex II viris X. viri facti ſunt, ſimulque cautum eſt ut pars ex plebe, pars ex patribus fieret. Hoc vero anno duos Petillios reperimus, C. Petillium Libonem Viſolum & Q. Petillium Libonem Viſolum, Ædiles Plebis: alteruter forſan, ex quinqueviris Plebeiis fuit, unde Capitolini cognomen adeptus eſt.

Templum Jovis Capitolini Tarquinius Superbus Rex vovit, & M. Horatius Valerii Poplicolæ in Conſulatu Collega dedicavit. Ante vero erat ſacellum, Jovi Junoni & Minervæ ſacrum, quod Capitolium vetus dictum eſt. Templi novi proſpectus exaſtylos, qua frons meridiem ſpectabat, fuit, ut denotant denarii: ſed ut diverſa facies, ſi nobis conjectare liceat, prima eſt illius templi à Tarquinio conſtructi, poſt quadringentos amplius annos incendio conſumpta an. 670/1. quo libri etiam Sibyllini cremati ſunt: altera videtur nova, plurimis ſtatuis in frontiſpicio ornata.

PETRO-

PETRONIA.

PETRONIA gens, Plebeia, ſed Conſularis, è Sabinis oriunda. Petronius Sabinus vixit ſub Tarquinio, teſte Dionyſio. Nomen ejus deſumptum à *Petrone* apud *Sigonium*. *Petrones* ruſtici fere dicuntur propter vetuſtatem, *Sex. Pompeio lib.* 14. Illius gentis cognomen nobis tantum ſupereſt adoptivum *Turpilianus*, è gente Turpilia in Petroniam adoptatus.

I.

CAESAR AVGVSTVS. Caput Auguſti: ex averſa parte, TVRPILIANVS. IIIVIR. Tarpeia manibus expanſis, obruta clypeis.

P. Petronius cognomen adoptivum TVRPILIANVS tantum in hoc denario exhibet, cum titulo Triumviri, nempe Monetalis, quem caput Auguſti, & argentea illius Principis moneta cum Senatu diviſa denotant; ſed in averſa parte Tarpeiam Virginem Veſtalem, clypeis obrutam, ad indicandam è Sabinis oriundam, ſignavit. Nemo ejus hiſtoriam neſcit, quam *Servius* ad *Virgilii* verſus hæc narrat, Tarpeia ſedes dicta eſt à Tarpeia virgine; „ quùm enim Romulus contra Sabinos bella tractaret, & Tar- „ peio cuidam dediſſet arcem tuendam, ejus Tarpeia filia, aqua- „ tum profecta, in hoſtes incidit, quam quùm hortarentur ad „ proditionem, illa pro præmio popoſcit ornatum manuum ſini- „ ſtrarum, id eſt, armillas. Facta itaque arcis proditione, hoſtes „ ingenioſa morte promiſſa ſolverunt, nam ſcuta, id eſt, ſiniſtra- „ rum ornatum, ſuper illam jacientes, eam luce privarunt: quæ „ illic ſepulta Tarpeiæ ſedi nomen impoſuit. Titutius quoque „ Sabinus, ad demonſtrandam gentis etiam ſuæ originem, Tarpeiæ ſimilem typum in denariis, ut infra videbimus, percuſſit.

II.

II.

TVRPILIANVS IIIVIR. FERO. Caput deæ Feroniæ : ex aversa parte AVGVSTVS CAESAR. Figura in bigis duorum Elephantorum, d. ramum oleæ, s. sceptrum.

Turpilianus Triumvir, ad indicandam adhuc è Sabinis suam originem, Feroniæ deæ, ab illis peculiariter cultæ, simulacrum in anteriore denarii parte expressit. De illa *Dionysius, lib.* 3. ita scribit. Eo „ bello confecto aliud à Sabinis exortum est, cujus causa fertur „ hæc. Fanum est quod Sabinis, æque ac Latinis, summa religione colitur, sacrum deæ Feroniæ, quam Græci in suam linguam, modo Ἀντηφόρον, vertunt, modo Φιλοστέφανον, modo Proserpinam.

Aversi lateris typus jam in Durmia gente prodiit num. 3. ex quo M. Durmium eodem anno, nempe 734. cum P. Turpiliano Triumvirum Monetalem fuisse colligimus, qui eundem typum expresserunt. Figuram in bigis Elephantorum, quam eo loco diximus esse Indum Oratorem Romam ingredientem, pro pace confirmanda. *Dionem* audias hoc anno loquentem. Frequentes, „ ait, ad Augustum Legati commearunt, ac Indi pacem, quam „ antea per Oratores petierant, tunc interposito fœdere sanxe-„ runt, mittentesque dona. Ideo Orator in curru coronam ex oliva gerit, d. ramum hujus arboris, s. sceptrum Regis sui, ad percutiendum supra illud fœdus. Nam quando fœdera cum remotissimis populis fiebant, inventum est, ut sceptrum, quasi imaginem Jovis tenerent, Elephanti, videntur esse pro Augusto dona.

III.

TVRPILIANVS III VIR. FERON. Caput idem deæ Feroniæ : ex aversa parte CAESAR AVGVSTVS SIGN. RECE. Parthus genuflexus signum militare gerens.

Cum eodem deæ Feroniæ capite ad denotandam suam ex Sabinis, ut diximus, originem Turpilianus aliud Augusti factum, ut & ipse Durmius num. 1. exhibet, nempe eodem anno 734. signa à Crasso & Antonio à Parthis recepit, ut narrat *Dio, lib.* 54. Interim

terim Phraates, quia nihil dum eorum, quæ pactus fuerat, „ perfeciſſet, veritus ne ab Auguſto impeteretur, ſigna ei militaria & captivos omnes, paucis demptis, qui ſe ipſos pudore moti interemerant, aut in Parthia occulte remanſerant, „ miſit. Ideo Parthus genuflexus, ſignum militare gerens, in denario exhibetur, cum epigraphe, *ſignis receptis.*

IV.

TVRPILIANVS III. VIR. Caput muliebre corona hederacea ornatum: ex averſa parte eadem epigraphe CAESAR AVGVSTVS SIGN. RECE. Idem typus, Parthus genuflexus, ſignum militare gerens.

Ex *Dionyſii Halicarnaſſei* ſuperioribus verbis, Feroniam Sabinorum deam, ſub plurimis nominibus celebrari, præſertim ſub Proſerpinæ appellatione obſervavimus; hæc mulier corona hederacea inſignis eſt, ſed ex illo ornatu, inquit *Amicus*, hæc dea videtur eſſe Libera. Legat autem *Ciceronem*, unam eandemque eſſe Liberam & Proſerpinam, *6. Act. in Verrem.*, Vetus eſt „ inquit, opinio, judices, quæ conſtat ex antiquiſſimis Græcorum „ litteris atque monumentis, Inſulam Siciliam totam eſſe „ Cereri & Liberæ conſecratam, hoc enim ceteræ gentes ſic „ arbitrantur: tum ipſis ſiculis tam perſuaſum eſt, ut animis eorum „ inſitum atque innatum eſſe videatur: nam & natas eſſe in „ his terris deas, & fruges in ea terra primum repertas arbitrantur, „ & raptam eſſe Liberam, quam eandem Proſerpinam vocant. „ Ideo Turpilianus ad indicandam ſuam è Sabinis originem, deam modo Feroniam, modo Proſerpinam, exhibet. Parthus genuflexus, ſignum militare gerens, ſignatur ad ſigna illa à Phraate Parthorum Rege ad Auguſtum miſſa denotanda: nam, ut ait *Dio*, „ ea Auguſtus quaſi bello aliquo Parthum viciſſet, accepit. „

V.

P. PETRON. TVRPILIAN. III. VIR. Caput Liberæ corona hederacea ornatum: ex averſo latere CAESAR DIVI F. ARME. CAPT. Armenia tutulo ornata, ſupplex genuflexa.

Eadem Libera ſeu Proſerpina ad denotandam Turpiliani è Sa-

binis originem, sed ille in hoc denario P. Petronius, scilicet è gente Turpilia in Petroniam assertus, producto nomine, dictus est, ut moris erat, Turpilianus. C. Turpilius Ædilis cum C. Valerio sub Triumviris Domitio & Sosio Coss. an. 721. citantur in *memoriis antiquis Italiæ* apud *Appianum*, *pag.* 115. an ejus frater aut filius à P. Petronio adoptatus. Armenia pingitur manibus extensis supplex, quod hoc anno 634. quo Petronius fuit Triumvir, inquit *Dio*, *lib.* 53. Quùm Armeniæ „ Majoris Populus Artabazem accusaret, Tigranemque fratrem „ ejus, qui tunc Romæ erat, evocaret, Augustus Tiberium accersivit, ut Artabazem regno pelleret, Tigranemque ei præficeret. Ideo Petronius scribit in denario *Armenia capta*; quùm modo sub Parthis, modo sub Romanis illa esset Provincia.

VI.

TVRPILIANVS III. VIR. Caput idem Liberæ seu Proserpinæ, corona hederacea ornatum: ex aversa parte, AVGVSTO. OB C. S. in corona ex quercu composita.

P. Petronius à cognomine prioris gentis Turpiliæ vocari magis gaudet, & ideo Turpilianus sæpius inscribirur. Eandem adhuc Liberam deam exhibet, sed *Amicus* à nobis postulat cur coronam hederaceam præferat illa, sane ut Liberi soror, Liber autem dictus est Bacchus. Nam, inquit *Cicero*, *de Nat. deor. lib.* 2. quem nostri „ majores augustè sanctèque Liberum cum Cerere & Libera con„ secraverunt, quod quale sit ex mysteriis intelligi potest. Sed „ quod ex nobis natos liberos appellamus, idcirco Cerere nati, nominati sunt, Liber & Libera.

Corona civica expressa est etiam à M. Durmio, ut à Petronio Triumviris Monetalibus, in denario pariter aureo, ob cives servaros, quod quotannis Augusto hujusmodi corona aurea, in foliis hederam imitantibus, concederetur, quod perpetuus Civium esset Servator, ut inquit *Dio*, *lib.* 53. *pag.* 507.

VII.

AVGVSTVS CAESAR. Caput Augusti: ex aversa parte, P. PETRON. TVRPILIAN. III. VIR. Pegasus cum alis.

Non

Non tantum Triumviri Monetales Augusti, ejus imaginem in denariis exhibuerunt, sed anno, quo Magistratum gesserunt, quæ acta sunt ab illo signavere. Felices nos, si omnes in nostras manus pervenissent. Haud dubie amplius, quam de sua vita in *Lapide Ancyrano* scripsit, haberemus. Hic per Pegasum Corinthiorum insigne (nam ex *Julio Polluce lib. 9. cap. 6.* Et Pullus, Corinthiacus nummus appellabatur, quod Pegasum haberet insculptum) illum Corinthum urbem, quam ejus pater D. Julius Coloniam deduxerat, an. 708. ex *Dione, lib.* 4. Corinthum vero, Carthaginemque, urbes „ antiquas, splendidas, illustres, quæ jam perierant, Colonias „ Romanorum deduxit, ipse Colonis iterum illum hoc anno fre- „ quentasse, nos edocet.

VII.

AVGVSTVS CAESAR. Caput Augusti, ut supra: ex averso latere. P. PETRON. TVRPILIANVS III. VIR. Siren superiore corporis parte mulier cum alis, infimo volucris, d. lyra canit, s. ad latus admota.

Ex hoc Sirenis typo, Neapolis urbis, ab Augusto, ut ex *Historiis* intelligimus instauratæ confirmationem accipimus. Tres Poëtæ fuisse fabulantur Acheloi fluminis & Calliopes Nymphæ filias, quorum nomina fuerunt, Parthenope, Lysia, & Leucosia. Hæ, quùm littus Siculum incolerent, nautas prænavigantes, suavitate cantus, in naufragium pelliciebant. *Ovidius lib. 5. Metamorph.* tradit, has fuisse comites Proserpinæ, eamque raptam diu quæsiisse, quam quùm non invenissent, in marina monstra esse conversas. Secundum fabulam, partim virgines fuerunt, partim volucres; ut nummus hanc depingit. Harum una voce, altera tibiis, alia lyra canebat: denarius Parthenopen lyra canentem nos edocet, primo juxta Pelorum, post in Capreis Insulis habitaverunt, 8. mil. pass. distantibus à Parthenope urbe; sic dicta; ut auctor est *Plinius, lib. 3. cap. 5.* à nomine Sirenis, ibi sepultæ, de qua etiam *Suidas*, Νεάπολις πόλις Ἰταλικὴ διάσημος, ἐν ᾗ παρθενόπης ἵδρυται Σειρῆνος ἄγαλμα. Neapolis, urbs Italica, insignis, „ in qua Parthenopes Sirenis statua est collocata. Hæc urbs Campaniæ, à Chalcidensibus condita, quæ quùm à Cumanis esset

eversa, ingruente acerbissima peste, ita jubente Apollinis Oraculo, ab iisdem splendidius est restituta, bonaque civium eo translata; ad differentiam veteris urbis, Neapolis est appellata. *Quidam* existimant Parthenopen cum aliis fuisse insignes meretrices, quæ quùm transeuntes perducerent ad egestatem, fictæ sunt inferre eis naufragia.

IX.

AVGVSTVS CAESAR. Caput Augusti: ex aversa parte TVRPILIANVS. III. VIR. Luna bicornis in qua astrum.

Studiosi Numismatum Græcorum, Lunam illam bicornem cum astro in Trajano Principe Byzantiorum esse insigne, omnes norunt: itaque Petronius Turpilianus aliquod beneficium Byzantiis Augustum hoc anno contulisse, per illum typum denotare voluit. Id innuere videtur *Tacitus*, *An.* 13. dum de Byzantio loquitur & de Julio ac Augusto, ait, *mox recentia in Cæsares merita.* Luna bicornis cum astro, ad Dianam Luciferam spectant, Dianæ autem erat Byzantii templum; ut *Hesychius*, *Codinus*, *& Chronicon Alexandrinum*, testantur; & ut confirmat nummus æreus regius, à *Car. du Cangio ex thesauro Regio relatus in calce Byzant. Famil.* ex anteriore parte Dianam, arcu & pharetra insignem, & Lunam bicornem, cum eodem astro præferens.

X.

AVGVSTVS CAESAR. Caput Augusti laureatum, TVRPILIANVS III. VIR. Lyra.

Lyra haud dubiè Apollinis est symbolum, & per illud, à Petronio Turpiliano, in nummis Augusti signatum, aliquod factum in hujus Dei honorem celebratum indicat; & si nostra vera est conjectura, in memoriam Ludorum, ob victoriam Actiacam omni quinquennio celebratorum, quia Apollo apud Actium colebatur; cui templum in Palatio extruxit Augustus. De iis Ludis ita loquitur
„ *Dio. lib.* 53. Ludos propter Actiacam victoriam decretos, cum
„ Agrippa exhibuit, & in iis equestre certamen per pueros & viros
„ Patricios peregit. Iique deinceps ad nostram usque ætatem Ludi,
„ quinto quoque anno, facti sunt, eorumque curatio quatuor Sacer-
„ dotum Collegiis per ordinem incumbit, Pontificibus, Auguribus,
Septem-

Septemviris & Quindecimviris. Hoc anno 734 videntur ſecundi à victoria Actiaca: ob Ludos Auguſtus videtur corona ornatus.

XI.

AVGVSTVS CAESAR. Caput Auguſti nudum: ex averſo latere P. PETRON. III. VIR. Figura muliebris nuda, humi deſidens, ſ. caput ſuſtentat, ad latus duo ſpicula erecta, prope eam animal extenſum & mortuum.

Mulier illa humi nuda deſidens, & læva caput ſuſtentans, Provincia eſt mœſta, recens ſubacta. Si vero ad annum 734 quo P. Petronius Triumvir Monetalis fuit, reſpicimus, Cantabria eſt; *Dio* enim narrat Agrippam ex Gallia in Hiſpaniam tranſiiſſe. Nam, ,, inquit, Cantabri qui in bello capti fuerant, ac venditi, ſinguli ,, ſuis dominis interfectis, domum ſuam redierant, multiſque ad de- ,, fectionis ſocietatem permotis, caſtellis quibuſdam occupatis ac ,, communitis, præſidia Romanorum adoriebantur. Et paulo poſt; ,, Cantabros, qui eſſent militari ætate, omnes prope delevit, reli- ,, quos dearmavit, & ex montanis locis in campeſtres tranſtulit: quas ob cauſas Auguſtus Agrippæ triumphum decrevit, quem modeſtia non egit. Duo ſpicula ſunt arma quibus illi utebantur: ut in denario Sulpiciæ gentis, pone Hiſpaniam, vidimus. Animal videtur cuniculus, Hiſpaniæ inſigne, ut in nummo Hadriani Principis, cum epigraphe HISPANIA, ob copiam qua regio abundat: mortuus eſt, quod eorum pars major in hoc bello deleta fuerit.

XII.

CEBACTH CΥΝΚΛΗΤΟ CΜΥΡΝΑΙΩΝ ΙΕΡΟΝΥΜΟC. id eſt *Auguſta Senatus, Smyrnæorum Hieronymus.* Capita adverſa Liviæ & Senatus: ex averſo latere CEBACTOC TIBEPIOC EΠΙ ΠΕΤΡΩΝΙΟΥ: *Auguſtus Tiberius ſub Petronio.* Templum quatuor columnarum, in quo Figura velata Tiberii, d. ſimpulum.

Quamvis nummi Conſulares ultra Auguſtum non ſint admittendi, & eorum ſeries in illo finem habere debeat, aliquot tamen, ob gentis propagationem, aut nummorum raritatem, proferre liceat, quales hi ſunt P. Petronii ſuperioris filii, ut temporis ratio ſuadet. Hic Conſul ſuffectus fuiſſe videtur, & Provinciam Aſiam obtinuiſſe, ut demonſtrat nummus

 Smyrnæ

Smyrnæ cuſus, ab Hieronymo illius Præfecto, ΕΠΙ ΠΕΤΡΩΝΙΟΥ, ſub Petronio, ſubauditur, Proconſule: quod confirmat *Philo, lib. de Legatione ad Caium.* Plura de Petronio ſcribens, cui dicitur, *Præfecturam adeptus Provinciarum Aſiæ Syriæque.*

Tacitus, lib. 4. Annalium, hunc typum nobis interpretatur „ quum, inquit, Legatos Aſiæ, ambigentes quanam in civitate „ templum Tiberio ſtatueretur, plures per dies audivit. Unde- „ cim urbes certabant pari ambitione viribus diverſæ. Et paulo „ poſt. Ita rogati ſententiam Patres Smyrnæos prætulerunt. Ideo Smyrnæi Senatus caput exhibuerunt, cum Liviæ imagine ex adverſo, quùm eſſet Tiberii mater, licet à negotiis removiſſet, nam anno 781. quo hoc templum illi decretum eſt, illa ſit mortua annos 85. nata, & decumbentem non inviſiſſet. Habes igitur ejus templi iconem, in quo velatus viſitur, ut Pontifex Maximus, lituum gerens ejus Sacerdotii ſummi inſigne. Hieronymus ille, Smyrnæorum Præfectus, multos Tiberio nummos percuſſit, ut videre eſt in *noſtro de Græcis Imperatorum nummis.*

XIII.

IMP. TI. CLAVD. CAES. AVG. GER. Caput Claudii laureatum. ΕΠΙ ΠΕΤΡΩΝΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. Ρ. *ſub Petronio Antiochenſium an.* 90. In laurea.

P. Petronium in ſuperiore nummo Aſiæ Proconſulem, ut Smyrnæi illius Provinciæ populi exhibuerunt, vidimus; nunc Antiochenſes Syriæ eum illius Provinciæ rectorem proferunt. Is L. Vitellio, à C. Caligula, ſucceſſor miſſus eſt an. 792. ut tradit *Joſe-* „ *phus, lib. 18. cap. 11.* Caius, inquit, porro indignè ferens à „ ſolis Judæis ita ſe deſpici, Legatum in Syriam mittit Petronium ſucceſſurum Vitellio, hiberna egit apud Ptolemaidem, uſque in ver anni 793. Caligula occiſus eſt, die 24. Januarii an. 794. Antiochenſes novo Imperatori Claudii nummos percuſſerunt, ejuſque imaginem in anteriore eorum parte exhibuerunt, cum epigraphe Latina, quùm à Pompeio & deinde à Senatu jus cudendæ monetæ obtinuiſſent; ut in pleriſque S. C. notam obſervare eſt.

Littera P. æram Antiochenſium, id eſt, an 90. quæ initium ſumpſit

ſumpſit pridie Kal. Oct. $\frac{704}{5}$ ſub Julio Cæſare, ut indicat *Chronicon Alexandrinum*, ubi ad annum primum Olympiadis 183. Ante diem IV. Idus Maias, Indictionis primæ. Et propoſita „ eſt in urbe magna Antiochia libertas ipſius, quando Romanis „ ſubjecta eſt, die 20. menſis Artemiſii ab eodem Julio Cæ- „ ſare miſſa. Itaque ſi an. V. C. $\frac{704}{5}$ adjicias an. 90. habebis annum $\frac{794}{5}$ quo Imperium Tib. Claudius aſſumpſit. Vide *Diſſ.* 3. *de Epochis Syromacedonum Emin. Card. Noriſii.* Laurea eſt ad denotandum Imperatorem Romanum omnium gentium eſſe victorem; vel in Apollinis, tutelaris Antiochiæ urbis Dei, honorem percuſſa eſt.

PINA

PINARIA.

PINARIÆ gentis Patriciæ varia origo profertur. Alii ante Herculis adventum in Italiam eam memorant, quæ ad ejus sacrorum suorum cum gente Potitia est adhibita, de quo *Virgilius*, *lib.* 8.

Et domus Herculei custos Pinaria templi,
Hanc aram luco statuit.

Servius, eum locum exponens, ἀπὸ τῆς πείνης, id est, à *fame*, Pinarios dictos tradit. Alii à *Pino* Numæ Regis filio, ortos narrant. Duplex eorum cognomen nobis in denariis superest, *Natta* nempe & *Scarpus*, qui à voce Græca Κάρπος, ut putat *Fulvius*, & s. litteram, quæ detrahendi vim habet, adjectam, quod qui primus *Scarpi* cognomine usus est, aliquam in ea manus parte, vel à natura, vel à fortuna labem acceperit.

I.

Caput Romæ galeatum: ex averso latere, NAT. Castor & Pollux decurrentes in equis cum hastis.

Forma denarii cum typo Castoris & Pollucis, antiqua est, & ni fallor, ille spectat ad L. Pinarium Nattam filii L. Pinarii. Ille Quæstor Militaris fuit an. 485/6. Ædilis Curulis an. 488/9. Ille vero Quæsturam Provincialem suscepit an. 518/9. in qua solemnem denariorum Romanorum typum, ad Provinciæ impensas, percussit. Castor & Pollux tutelares P. Romani dei habebantur, quia adfuerant pro eo in prælio ad lacum Rhegillensem. In cujus rei memoriam, ab A. Posthumio Dictatore, illi ædes dedicatæ sunt, juxta Juturnæ fontem; uti innuit *Ovidius*, *in Fastis*, ita canens:

Fratribus illa dies, fratres de gente deorum
Juxta Juturnæ composuere lacus.

II.

II.

Caput Romæ galeatum: ex aversa parte, NAT. Victoria in bigis, d. flagrum, f. habenas equorum.

Alter est solitus denariorum argenteorum typus, Victoria in bigis, d. flagrum gerens, à Pinario Natta signatus. Roma autem ut dea in iis apposita est quùm cudi cœpere; æquum enim erat, ut moneta, quæ in Urbe ejus cudebatur, imaginem illius exhiberet: nam in ærea Janus erat bifrons, & deinde Jupiter, aliique dei tutelares, & ipsa etiam Roma, galea semper ornata ad bellum. Ideo in parte aversa Victoria in bigis, ut semper victrix, expressa; unde denariis nomen bigatorum.

III.

Caput Romæ galeatum: ex aversa parte NATTA. Victoria in bigis, d. coronam, f. habenas, in imo ROMA.

Ad eundem L. Pinarium spectat denarius, etiam si integra sit inscriptio cognominis NATTA. Id persuadet typus idem, nempe Victoria in bigis. Sed *Amicus* illam pro flagro, coronam dextra præferre objicit, & sic aliquam victoriam denotare. Quid tum? nonne L. Pinarius aut Prætor aut Legatus, licet de hoc sileat *Historia*, quandam reportasse potuit? Unde in Bigato denario Victoriæ coronam, pro flagro addiderit. Sed etiam proferre audemus Victoriam in bigis, coronam ferentem, non semper victoriam indicare, sed illius esse insigne solitum, à Monetario promiscuè signatum: nam in pari typo, in *Gaza Regis Christ.*[mi] asservato, cum epigraphe NATTA, Victoria utraque manu habenas equorum regit, ad arguendam victoriam, modo flagrum, modo coronam, modo ambabus equos regentem à Monetario, pro arbitrio esse expressam.

IV.

Caput Jani bifrontis, cum modio in capite: ex averso latere Navis Saturni, in vertice NAT. in imo ROMA.

Sextantarius est hic nummus, tertiæ magnitudinis, quem eadem inscriptio, & pondus eidem L. Pinario Nattæ adjudicant, si quidem ex *Plinio*, *lib.* 33. as libralis, primo bello Punico, quod an. $\frac{488}{9}$ cœpit, ad Sextantarium reductus est, & secundo ab anno $\frac{535}{6}$ incœpto Sextantarius, ex eodem *Plinio*, ad assem libralem diminutus est: Itaque L. Pinarius, inter utrumque tempus, anno scilicet $\frac{518}{9}$ Quæsturam Provincialem, ut diximus supra, suscepit. De Jano assis Romani solito typo, & de Navi Saturni, aversæ partis illius perpetuo insigni, sparsim egimus.

V.

Caput Herculis pelle leonina amictum: ex aversa parte NAT. in vertice Navis in medio, ROMA in imo.

Quin ad L. Pinarium Nattam pertineat hic nummulus æreus non est dubitandi locus: sed quænam sit hæc moneta minuta? non quadrans est; nam tres globuli, quibus notatur, haud adsunt, nec pondus quartæ Sextantarii parti respondet, sed quadrantis hujus temporis dimidia pars esse videtur, nempe sextans: de quo nummulo *Livius* loquitur, *lib.* 2. „ Extulit eum Plebs, sextantibus collatis in capita. De capite Herculis cum pelle leonina, in hac minima moneta signato, ob antiquum Romæ illius cultum sparsim diximus, quùm ejus imago sæpe occurrat. Navis Saturni perpetuum aversæ partis æreorum nummorum est insigne.

Pinarii cognomine Cottæ Familia, etiamsi Magistratibus summis non insignis fuerit, ad annum tamen $\frac{777}{8}$ propagata est, ut legimus apud *Tacitum*, *Ann.* 4. Accusabant, inquit, Satrius secundus & Pinarius Natta, Sejani clientes.

VI.

M. ANTO. COS. III. IMP. IIII. Caput Jovis Ammonis cum cornu arietino: ex averso latere, SCARPVS IMP. ANT. in aliis ANTONIVS AVG. Victoria gradiens, d. coronam, s. palmam.

Hic denarius jam in gente Antonia num. 61. vulgatus est, quùm

quùm Scarpus è gente Pinaria, teste *Dione*, *lib.* 51. M. Antonii Triumviri fuerit Legatus, quem cum quatuor Legionibus Libyæ præfecit an. $^{722}_{3}$ ut oram maritimam servaret, dum contra Cæsarem bellum moveret; at quùm Antonius ex clade Actiaca, ut ait *Plutarchus*, in Africam delatus est, præmissa in Ægyptum ex Parætonio ,, Cleopatra, in ea urbe, Scarpus erat & in memoriam victoriæ quam retulisse mentiebatur, Antonius denarios, cum Ammonis Parætonii dei tutelaris imagine, percussit. De qua urbe ita loquitur *Stephanus*, καλοῦσι οἱ δὲ μὲν Παραιτόνιον τὴν πόλιν, οἱ δὲ Ἀμμωνίαν. Vocant alii Parætonium urbem, alii, Hammoniam. Hæc ita videtur dicta, ob ,, templum Jovis Hammonis, qui sub specie arietis cultus, sic dictus, quod sitienti Libero Patri in Arabiæ desertis, Jovemque imploranti apparuerit, terramque concutiens pedibus, fontem ostenderit. Ideo Jupiter depingitur cum Arietis cornibus. Scarpus autem qua occasione appellatus fuerit Imperator, obscurum est; statim Antonio male fidus ad Cæsarem descivit, de quo in sequentibus denariis.

VII.

AVGVSTVS DIVI F. Victoria pede insistens globo, d. coronam, s. palmam: ex aversa parte, IMP. CAESAR. Manus, in imo SCARPVS IMP.

VIII.

CAESAR DIVI F. Eadem Victoria stans: ex averso latere SCARPVS IMP. Eadem manus.

Pinarius Scarpus, ubi M. Antonium ad Actium fuisse debellatum accepit, mox ad Cæsarem defecit. De illo *Plutarchus* inquit, Postquam Præfectus copiis Africanis descivit ab eo, instituit sibi ,, manus inferre: nam Legiones tradidit Cæsari. *Dio* autem, *lib.* 51. Antonius cognito Cornelium Gallum, accepto Scarpi exercitu, subito Parætonium occupasse, ad Parætonium contendit, sed frustra. Quando autem hos argenteos nummos cuderit Cæsari, longe post hunc annum $^{722}_{3}$ quo superiorem signavit; arguit cognomen Augusti, quod illi datum est tantum an. $^{726}_{7}$ An vero usque ad hoc tempus Libyæ præfuerit, an postea iterum, non minus obscurum,

quam qua occasione Imperatoris titulum olim retulerit. *Fulvius* se alterum Scarpi denarium vidisse scribit; in cujus una parte hoc idem Victoriæ signum cum epigraphe, IMP. CAES. DIVI. F. PONTIF. in altera simulacrum Jovis Ammonis, sed eum antequam Cæsar Romam rediisset, Pinarius cudere potuerat. Sed Augusti appellatio dubium movet. Manus in utroque nummo signata ad Scarpi cognomen spectat, de quo vide initio.

PLAE-

PLAETORIA.

PLAETORIAM eandem eſſe cum LAETORIA, plurimis argumentis probavit *Fulvius*. Plebeia eſt, ſiquidem M. Plætorius, fuit Tribunus Plebis an. 265/6. & ejus, ut videtur, nepos M. alter Plætotius Tribunus Plebis an. 387/8. Legem tulit de novo Prætoris jure & officio, quo primum factus eſt. Orta eſt è Sabinis, ut videtur, ex oppido Mutuſca, quæ & Trebula dicebatur, juxta *Veteres Inſcriptiones*. Cognomen ejus tantum adoptionis *Ceſtianus*, ex Ceſtia gente in Plætoriam, nobis ſupereſt in denatiis.

I.

CESTIANVS. Caput Cybeles, ſeu Matris Magnæ turribus ornatum: ex averſa parte, M. PLAETORIVS AED. CVR. EX. S. C. Sella Curulis, in area ſcorpio.

M. Plætorius Ceſtianus, qui denarium cudit, filius M. Plætorii, quem occidit Sylla, quod ad M. Marii ſupplicium exanimis concidiſſet an. 671/2. fuiſſe videtur, uti tradit *Val. Maximus*, *lib. 9. cap.* 2. An ille vel pater ejus adoptaverit Ceſtium, unde Ceſtiani nomen, obſcurum eſt; nam L. Ceſtianus tempore Ciceronis erat Senator, qui reliquit L. Plætorium Ceſtianum M. Bruti Quæſtorem, de quo mox dicturi: M. autem Ceſtianus, in hoc denatio, Ædilis Curulis nominatur, quem hunc Magiſtratum geſſiſſe cum C. Flaminio an. 686/7. nobis indicat *Cicero*, *Orat. pro Cluentio & Fonteio*, cum in hoc Magiſtratu Ceſtianus M. Fonteium Capitonem de repetundis, ſubſcriptore M. Fabio, accuſavit, quem ipſe *Cicero* defendit.

Sella Curulis, Ædilis eſt inſigne, & ad indicandum hunc Ceſtiani Magiſtratum ſignata: ex anteriore vero parte caput Cybeles, ſeu Matris Magnæ, Ludos Megalenſes à M. Plætorio celebratos fuiſſe demonſtrat: & quidem notæ EX S. C. illos ex Senatuſconſulto editos arguunt. Hi Ludi in ejus deæ honorem agebantur per ſex dies, & inchoabant pridie Kal. April. & Sce-

nici erant. Scorpio nota erat Scalptoris, ut & alia in aliis denariis arguunt.

II.

CESTIANVS S. C. Caput galeatum & laureatum Victoriæ, pectore tenus: ex averſo latere M. PLAETORIVS M. F. AED. CVR. Aquila unguibus fulmen.

Hic denarius confirmare videtur quod ſupra diximus, M. Plætorium Tribunum Plebis an. 673; & à Sylla occiſum fuiſſe hujus patrem, dum ſe in eo Marci filium inſcribit, quem denarium in Ædilitate etiam Curuli, ut indicat epigraphe AED. CVR. percuſſit. Aquila Jovis ales, & ejus inſigne, illi in bello contra Gigantes fulmina miniſtrabat, M. Plætorium magnos etiam Ludos Jovi dicatos, & nota S. C. illos ex Senatuſconſulto, celebraſſe, arguit: adde quod hoc anno 684; Q. Lutatius Catulus templum Jovis in Capitolio, quod incendio conflagaverat, ac reparatum erat, dedicavit, ut tradit *Plin. lib. 7. cap. 43.* Victoriæ galeatæ & laureatæ caput, indicare videtur ipſius Ædem in 8. regione, à Plætorio reſtitutam eſſe, Senatuſconſulto. Ædilium autem Curulium munus templa & alia publica ædificia reficere, ſæpe diximus.

III.

Caput Sortis: ex averſa parte M. PLAETOR. CEST. S. C. Hermes ipſius deæ ſupra baſim ſeu aream, in qua ſcriptum legitur, SORS.

In Ædilitate Curuli M. Plætorii denarius hic etiamſi Ædilis, nomen in eo ſcriptum non ſit, percuſſus videtur. Porro nota S. C. id arguit, & reſtauratarum, apud Prænestinos, Sortis ædium hinc & inde denarii partes indicia ſunt. Ædilium Curulium munus erat, ut ſupra dictum eſt, Ædes ſacras reparare; id confirmat *Cicero, Verr. 7.* Mihi ſacrarum Ædium procurationem. Nos etiam docet Præneſtis fuiſſe templum Sortibus dicatum, *Divin. lib. 2.* his verbis, Fani, pulchritudo & vetuſtas Præneſtinarum etiam nunc Sortium retinet nomen, atque id in vulgus. *Quidam* exiſtimant eſſe Fortunæ templum, in quo ſortes tollebanbantur. *Plinius, lib. 36. cap. 25.* Fortunæ templi pavimentum

tum lithostrotis Sullam stravisse narrat, idem in Ædilitate sua ex s. c. M. Plætorium restaurasse nobis indicare videtur hic denarius, qui in rei memoriam, Sortis caput ex una parte, & ejus simulacrum ex altera exhibet: quale erat in area, ut *Suetonius* notat *in Tiberio, cap. 63*.

IV.

Caput Sortis: ex altera parte M. PLAETORIVS CEST. S. C. Templum triangulare cum icuncula diversè efficta desuper.

Caput muliebre in hoc denario impressum, Sortis videtur esse; sed paulum imago à superiore diversa est, & si nobis conjecturæ locus, altera est Sortium. Duæ autem erant ex his *Ciceronis* verbis; Prænestinarum etiamnum Sortium retinet nomen. *Suetonius* duas pariter agnoscit, in *Tiber. cap 63*. sed majestate Prænestinarum Sortium territus destitit. M. autem Plætorius, ut templum Sortium Prænestinarum à se reparatum denotaret ex Senatusconsulto, ejus iconem exhibuit, utpote singularem. Sed unum duntaxat nos movet, quæ illa figura supra ædium frontispicium? an ad illius ornamentum? at quum figura in duas partes inferne scinditur, an Sortes in diversos exitus abire, demonstret?

V.

Caput Sortis, ut supra: ex aversa parte, M. PLAETORIVS CEST. EX S. C. Urceolus, & tæda.

Iterum prodit Sortis imago, quæ nobis templum Prænestinarum Sortium, à M. Plætorio restauratum, in Ædilitate sua ex Senatusconsulto demonstrat: nec inutile forsan erit earum originem ex *Cicerone* vobis referre, sic ait. Numerium Suffucium Prænestinorum monumenta declarant, honestum hominem & nobilem, somniis crebris, ad extremum etiam minacibus, quùm juberetur certo in loco silicem cædere, perterritum visis, irridentibus suis civibus, id agere cœpisse: itaque perfracto saxo Sortes erupisse, in robore insculptis priscarum litterarum notis. „

Urceus & tæda perfectum fuisse templum, & in eo, post restaurationem, sacra facta fuisse: nempe libationes per urceum, & funalia per tædam, aut lumina per totum templum accensa.

VI.

Caput Sortis, ut ſupra: ex averſo latere M. PLAETORIVS CEST. EX S. C. Caduceus alatus.

Caput Sortis nihil aliud quam templi Sortium Præneſtinarum, à M. Plætorio in Ædilitate ſua ex Senatuſconſulto reſtaurati, memoriam exhibet. At quùm Romani omnes de antiquitate majorum gloriabantur, M. Plætorius in altera denarii parte, ut ſuam ſignificaret, caduceum, Mercurii inſigne, expreſſit, nempe à M. Plætorio, qui quùm tantum eſſet Primipili Centurio an. 258. ita magnæ autoritatis fuit apud Plebem, quod, ſpretis Claudio & Servilio Coſſ. illi Populus dedicationem ædis Mercurii dederit; ut *Livius*, *Dionyſius*, & *Val. Maximus*, ſunt teſtes. M. ille Plætorius Tribunatum Plebis adeptus eſt an. 265.

VII.

Caput Mercurii: ex averſo latere M. PLAETORI. CEST. EX S. C. Caduceus alatus.

M. Plætorius totum hunc denarium, ad arguendam gentis ſuæ antiquitatem, percuſſit, dum ex una parte Mercurium, & ex altera caduceum, ejus inſigne exhibuit: nam hoc lemmate primas Mercurii ædes, à M. Plætorio Gentili ſuo ab anno 258. Romæ dicatas fuiſſe revocavit. Mercurium quidem à Romulo cum aliis diis, quos ab Albanis adſcivit, cultum fuiſſe narrat *Dionyſius*. Hic, ut ſolet depingi, effictus eſt, nempe juvenis, formoſus, non fucatus aut comptus, ſed nativa quadam virtutis ſpecie, vultu hilari, & acribus oculis; cui antiquitas caduceum cum duobus ſerpentibus ei implicatum, eo quod Præconis munere fungatur, & pacis auctor habeatur, aſſignavit, & quidem alatum, quod ſermo, ut volucris per aëra feratur.

VIII.

BRVT. IMP. L. PLAET. CEST. Caput M. Bruti: ex averſa parte, EID MAR. Pileus, inter duos pugiones.

En M. Bruti Julii Dictatoris percuſſoris effigies, quam L. Plætorius

torius Cestianus, ut Quæstor ejus expressit, de quo abunde in Junia gente egimus. Nunc de L. Plætorio Cestiano dicendum; hic, inquit *Fulvius*, fortasse fuit M. Plætorii Ædilis Curulis, qui in superiore tabella descriptus est, sed non animadvertit M. Plætorium, in secundo denario, Marci filium se inscripsisse, ut L. Plætorius in sequente se Lucii filium appellat. Forsan habuerunt eundem avum, & ut remur antiquiorem. Hujus pater videtur L. Plætorius, de quo narrat *Cicero*, *pro Cluentio*, his verbis. Opportunè adest homo summa fide & omni virtute præditus, L. Prætorius Senator, &c. Pileus libertatis symbolum est, quam pugionibus, id est, cæde Cæsaris Dictatoris, qui illam opprimere conatus fuerat, restituere Brutus cum aliis optabat.

IX.

MONETA. S. C. Caput Monetæ: ex aversa parte, L. PLAETORI. L. F. Q. S. C. id est, *L. Plætorius Lucii filius Quæstor Senatusconsulto.* Figura virilis nuda, d. rutabulum, f. saccum: pro pedibus tæda accensa.

Hic denarius L. Plætorium Lucii F. appellat, ergo M. Plætorius, qui Marci F. in superiore nominatur, ejus frater esse non potuit. Is se Quæstorem inscribit, & M. Bruti superior effigies illius fuisse denotat. In priore denarii parte Monetæ imago est, quod Quæstores Provinciales curam gererent pecuniæ publicæ in usus diversos erogandæ, ut refert *Asconius in Ciceronem in Verrinis*; & quidem hic denarius Senatusconsulto cusus est, quum Senatus nempe Bruto Provinciam decrevisset: in aversa vero parte *Fulvius* militem quendam signatum esse, qui stipendium à Quæstore acceptum sacculo servare opinatur. Sed miles nudus depingi non videtur, nec habet sacculum in *Patintano*; an non potius monetæ Minister, qui d. rutabulum ad movendam materiam liquatam gerit, & tæda infra illum esse qui fornacem accendit.

X.

L. PLAET. CEST. Caput velatum Pietatis cum modio: ex aversa parte, BRVTVS IMP. Secespita & capeduncula.

Totus hic typus à L. Plætorio, in gratiam M. Bruti, cujus erat

Quæstor, signatus est. Secespita & capeduncula ad Sacerdotium, quo ornatus erat, spectant. Quindecimviratus autem Sacerdorio fungebatur, in quorum custodia erant libri Sibyllini, quos adibant consulendos ex s. c. & ad illum referebant, & quæ carminum jussu facienda, peragebant, Ludorumque Sæcularium curam habebant. Pietatis imago, ad denotandam ejus erga deum, ob sacrificia per secespitam & capedunculam designata. Secespira qua hostias dissecabant; capeduncula pro libationibus, vas erar à Numa, pro sacris relictum. Brutus in hoc denario Imperator appellatur, ob Bessos Macedoniæ populos ab eo devictos; de quo titulo vidę in Junia gente.

PLANCIA.

PLANCIAM gentem fuisse Plebeiam ex eo constat, quod Cn. Plancius, de quo nobis supersunt denarii, Tribunus Plebis fuerit, ut infra dicemus. Ejus gentis nomen à cognomine *Planco* derivatum est. Plancæ, inquit *Verrius*, dicebantur tabulæ planæ, „ ob quam causam & Planci appellantur, qui supra modum pedi- „ bus plani sunt.

I.

CN. PLANCIVS AED. CVR. S. C. Caput muliebre, inauri ornatum cum calantica: ex aversa parte, Pharetra, arcus, & capra fera Libyca.

Cn. Plancius Eques Romanus ex præfectura Atinati, 4. milliaribus ab Arpino, habuit patrem Cn. Plancium qui militavit sub P. Crasso Imperatore. Is autem in Creta, sub Q. Metello, contubernalis Sentii Saturnini, propinqui sui militavit. In Macedonia primum Trib. militum, deinde Quæsturam accepit sub L. Apuleio Prætore an. 695/6. Fidus *Ciceroni* fuit amicus, quod Arpino esset proximus ,quem exulem excepit, Dyrrachium dimissis lictoribus obviam processit, susceptumque Thessalonicam ad suum Quæstorium perduxit. Ad Tribunatum Plebis accessit an. 697/8. Ædilis designatus an. 698/9; ambitus reus à Lateranensi postulatus est; illum defendit amicus *Cicero* & absolutus est. Ædilitatem Curulem gessit cum A. Plautio an. 699/700. ut testatur etiam denarius, cujus typum interpretaturi sumus.

Ædilis Curulis hoc erat officium ex *Lege XII. Tabularum.* Suntoque Ædiles Curatores urbis, annonæ, Ludorumque solemnium „ &c. Ludi autem plurimi, sed illi quorum curam habebant Ædiles, erant Megalenses deæ Cybele dicati; Cereales in Ceteris honorem; Ludi Magni seu Romani, Jovi, Junoni & Minervæ; Florales deæ Floræ: sic eos designat *Cicero*, *Act.* 7. *in Verrem.* Nunc sum designatus Ædilis, habeo rationem, quid à Populo Romano accepe-

" rim, mihi Ludos ſanctiſſimos maxima cum cærimonia Cereri ,
" Libero Liberæque faciendos , mihi Floram matrem , Populo
" Plebique Romanæ Ludorum celebritate placandam; mihi Lu-
" dòs antiquiſſimos, qui primi Romani ſunt nominati, maxima
" cum dignitate, ac religione Junoni Minervæ eſſe faciendos.

Sed quùm muliebris Figura in anteriore denarii parte expreſſa, nullum Numinum, in quorum honorem Ludi ab Ædilibus Curulibus celebrari deberent, effigiem repræſentaret, nec etiam eſſet Diana, cui venationes erant dicatæ, diu hæſimus, cuinam illam adjudicaremus. At quum Ludi Scenici ſunt , vel Circenſes, nobis adfuit
" *Salvianus, Maſſilienſis Presbyter, de Gubernatione dei*, ſingulas Lu-
" dorum ſpecies ſingulis Diis conſecratas fuiſſe nos edocens, his ver-
" bis , Colitur namque , inquit , & honoratur Minerva in Gymna-
" ſiis , Venus in Theatris , Neptunus in Circis, Mars in Arenis,
" Mercurius in Palæſtris, & ideo pro qualitate auctorum, cultus eſt ſuperſtitionum. Itaque ex ſymbolis, nempe ex aurili & monili Venerem ad indicandos Ludos Scenicos eſſe expreſſam, conjecturamque noſtram confirmavit calantica , quaſi Venus eſſet perſonata.

Pharetra , arcus , & capra fera , inſignem venationem indicant, nam Ædiles Curules auræ popularis captandæ cauſa, venationes ſuis impenſis, & non publico ſumptu, dare cœperunt: & tandem in tam inſanas abierunt prodigalitates, ut Legibus ac Senatuſconſultis compeſci vix potuerint, ex omnibus imperii partibus feras, nondum populo viſas, Romam aſportari curabant, & homines etiam ex illis regionibus, qui eas venari & occidere noverunt, cujus deinde rei memoriam in moneta ſub ſuo nomine promulgare curabant.

PLAV-

PLAVTIA.

PLAVTIAM gentem colligimus Plebeiam fuiſſe, quod Plautia Lex Agraria, & Plotia, quæ eadem eſt, de judiciis & altera de vi publica, à Tribunis Plebis ejus Familiæ fuerunt promulgatæ. Conſularis quidem fuit, & triumphalis. Plautiorum nomen, inquit, *Ant. Auguſtinus*, à cognomine Plauto ductum eſt. Plauti autem ſive Ploti dicebantur, qui planis ſupra modum pedibus eſſent; ut Claudii, qui Clodii appellati ſunt. Plurimis uſi ſunt cognominibus, quorum & nobis in denariis ſuperſunt *Hypſæus*, id eſt, *altus*, à voce Græca ὕψος; *Plancus*, à planis pedibus, *Silvanus*, à ſilva, & *Rufus* à capillorum colore.

I.

Caput Junonis Soſpitæ pelle leonina amictum: ex averſa parte M. PLAVTI. L. F. HYPSAEVS. AED. CVR. Sella Curulis, ſupra quam corona, hinc & inde ſpica.

M. Plautius in hoc denario Lucii filius appellatur, habuitque patrem Prætorem an. 564/5 & fratrem Caium, Hiſpaniæ Ulterioris Prætorem an. 605/6 Ille vero Quæſturam Provincialem accepit an. 612/3 Tribunatum Plebis an. 617/8 Ædilitatem vero Curulem an. 621/2 ut teſtatur denarius in quo epigraphe AED. CVR. & ejus inſigne Sella Curulis, ſupra quam corona poſita eſt, quæ Junoni Soſpitæ, in anteriore parte ideo ſignatæ, ab Ædilibus offerebatur: nempe Ædiles Curules, ante Ludos quos edebant, videntur quotannis ut Conſules ſolemne pro Repub. ſacrificium huic deæ facere, uti denarii innuunt, ut videre eſt ſimilem in gente Cornelia num. 18. Spicæ ex utraque Sellæ parte, Plautium frumenti copiam Romæ procuraſſe denotant: nam à nobis ſæpe dictum eſt Ædiles Annonæ curam habere, ex *Leg. XII. Tabularum* apud *Ciceronem*, *lib.* 3. *de Legibus.* Suntoque Ædiles Curatores urbis annonæ, „ Ludorumque ſolemnium &c.

Ex Ædilitate, nam primus erat honorum gradus, ad Prætu-

ram *Hypsæus* pervenit Urbanam, an. 623/4 Provincialemque an. 624/5 & tandem Consulatum cum M. Fulvio Flacco obtinuisse an. 628/9

II.

P. YPSAE. S. C. Caput Veneris, pone quod delphinus: ex aversa parte C. YPSAE. COS. PRIV. CEPIT. Figura in quadrigis currentibus, d. flagrum, s. habenas equorum.

Alter prodit Hypsæus, sed Publii prænomine ornatus, quem Pompeii Magni Proquæstorem cum Æmilio Scauro in Cilicia, Bithynia & bello Mithridatico, *Josephus*, *Plutarchus*, *Appianus*, & *alii* fuisse produnt. At quùm Quæstores pecuniæ curam haberent, Senatus ejus cudendæ potestatem Hypsæo, ob tot impensas concessisse videtur ex nota S. C. in anteriore denarii parte apposita. Sed cur in illa caput Veneris impressum est, indicat delphinus, qui Venerem Cypri cultam docet, quùm illa in hanc Insulam in concha appulerit; unde Anadyomene vocata, quod ex mari exiret, unde Delphinus ejus insigne. *Hesiodus* & *Festus* eam vocant Cyprin seu Cypriam, quod in Cypro genita esset, ubi denarius videtur ab Hypsæo cusus, quùm hæc Insula ejusdem esset Provinciæ, quæ Cilicia, cui præerat Pompeius.

P. vero Hypsæus, ut antiquitatem gentis suæ revocaret, ut tunc moris erat, ex aversa parte Jovem Fulminatorem in quadrigis cum lemmate C. YPSAE. COS. PRIV. CEPIT. ad indicandum se ab illo C. Plautio Hypsæo originem ducere, qui in Consulatu suo secundo cum L. Æmilio Mamercino Privernum cepit an. 412/3 Privernum autem erat urbs Latii, circa Ufentem fluvium & Forum Appii.

III.

P. YPSAE. S. C. Caput Neptuni, pone quod tridens: ex aversa parte, C. YPSAE. COS. PRIV. CEPIT.

Alter succedit P. Hypsæi denarius, in Cypro, ut superior, cusus, ex S. C. ut eadem nota indicat, in quo etiam vox ROMA deest, ad illud confirmandum. Illius pars anterior ad Pompeium, cujus erat Proquæstore, respicit; nam ut per illum confectum esset bellum Piraticum, Neptunum maris deum insculpsit, quasi esset alter

alter Neptunus, qui tam celeriter victoria perpurgaſſet maria. Sextus ejus filius Junior, ſe Neptuni etiam filium poſtea nominavit. Pars denarii averſa antiquitatem gentis P. Hypſæi renovat, nempe C. Hypſæi Familiæ Principis, qui, ut ſupra diximus, Privernum Latii urbem, in ſuo ſecundo Conſulatu cepit an. $^{412.}_{3}$

IV.

P. HYPSAEVS AED. CVR. in imo C. HYPSAE. COS. PREIVER. CAPTV. Figura agit quadrigas decurrentes. Ex averſa parte, M. SCAVR. AED. CVR. EX. S. C. in imo REX ARETAS. Rex Arabum genuflexus, d. ramum olivæ, ſ. capiſtro camelum tenet.

Ex Quæſtura P. Hypſæus Tribunatum Plebis adeptus eſt an. $^{693}_{4}$ & Ædilitatem Curulem cum M. Æmilio Scauro an. $^{695.}_{6}$ utriuſque nomina & Magiſtratus exhibet. De magnificentia Ludorum Scauri in Æmilia gente diximus, ut videre eſt apud *Val. Maximum*, *lib.* 2. *cap.* 4. & *Plinium*, *lib.* 36. *cap.* 15. Sed licet ob impenſas abſumpſerit opes ſuas, & magnum æs alienum contraxerit, nullam Ludorum memoriam in denario expreſſit; ſed pacis, quam petere ab Areta Rege coegit, monimentum, exhibere maluit, ut Hypſæus illius Collega, qui vetuſtatis Familiæ ſuæ per Privernum à C. Hypſæo Conſule ſtirpis principe captum an. $^{412.}_{3}$ memoriam renovaret. Notæ EX S. C. denariorum cudendorum ab Ædilibus poteſtatem indicare videntur.

Ex Ædilitate Præturam adeptus eſt an. $^{698.}_{9}$ Conſulatum petens cum P. Scipione & T. Annio Milone an. $^{700.}_{1}$ Ambitus poſtulatus, condemnatus eſt, & ut ſe ab imminentis judicii periculo liberaret, Pompeium, cujus fuerat Quæſtor, oravit. Illi reſpondit faceſſe hinc, neque mihi cœnæ tempus exime; & Pompeius Conſul ſine Collega factus eſt an. $^{701.}_{2}$

V.

L. PLAVTIVS. Caput Solis plenum: ex averſo latere PLANCVS, Aurora alata, inter quatuor equos, quos habenis regit.

L. Plautius Plancus frater fuit L. Munatii Planci bis Conſulis, Triumphalis, & Cenſorii, teſtibus *Plinio*, *Val. Maximo*, *Paterculo* & *Solino*. Adoptatus eſt in gentem Plautiam, à L. Hypſæo, ut videtur, Prætore: nam duo fratres non idem prænomen gerere ſolebant,

bant, & pro familiæ Munatiæ nomine, quod producere debebat in Munatianum, illius tantum Planci cognomen retinuit, ut L. Æmilius Paulus adoptatus à M. Lepido, Paulus Lepidus dictus. Quando Quæsturam & Tribunatum Plebis gesserit ignoratur, sicut de fratre multa ab *Historicis* prætermissa sunt. Porro illum Præturam iniisse nos docet *Cicero*, qui eum an. 709/10 quo Cæsar occisus est L. Plancum Prætorem designatum appellat, *ad Attic. lib.* 16. *ep.* 16. Deinde L. Munatio adfuit in Gallia, unde anno 710/1 post Mutinense bellum confectum, ægritudine ex labore castrensi contracta, fratris consilio Romam ad Præturam rediit, ut colligimus „ ex *ep. L. Munatii ad Ciceronem Famil. lib.* 10. quod acerbissimo in- „ teritu Consulum Rempublicam nudatam tali cive Prætore in Urbanis officiis indigere existimabam.

Typus vero ejus denarii, quem L. Plautius Plancus percussit, Apollinares Ludos celebrasse in Prætura sua, indicare videtur. In cujus memoriam pars anterior Solem, seu Apollinem, cui erant hi Ludi dicati, exhibet, & posterior Aurora Solis ipsius nuntia, quam aliqui esse Titanis filiam, nempe quando hic pro Sole accipitur, ut innuit *Ovidius lib. Metam.* 1.

Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan.

L. Plancus à Triumviris proscriptus, quum in regione Salernitana lateret odore unguenti proditus est, & servis negantibus se scire ubi esset, illorum cruciatus sustinere non potuit, & militum gladiis jugulum præbuit, *Plin.* 13. *c.* 3.

VI.

SILVANVS PRO PR. Caput Romæ galeatum: ex aversa parte, M.PLAVT. M. F. in vertice XXXVII. EX S. C. Colonus togatus agit boves.

Quis fuerit ille M. Plautius M filius Silvanus Proprætore, afferre diu hæsimus, sed missis disquisitionibus illum esse suspicamur, quem *Livius*, *in Epitome lib* 6. M. Aulum vocat, Legatum bello Marsico Brutios qui defecerant vicisse scribit, sed quoties prænomina in illius exemplaribus alia pro aliis substituta sint? Is Quæsturam Provincialem suscepit an. 650/1 Tribunatum Plebis an. 654/5 quo Agrariam Legem tulit. Ædilitatem Plebis an. 658/9 Præturam Urbanam an. 661/2

Provin-

Provincialem vero an. 662/3 quam obtinuit prorogato imperio an. 663/4 unde in denario PROPR. At quùm Prætores cudendæ monetæ potestatem haberent præsertim ex S. C. ut denarius ipse indicat, Silvanus hoc anno, quùm exortum esset bellum Sociale seu Marsicum, quod Socii jus civitatis non adepti essent, de qua Legem Livius Tribunus Plebis anno superiore ferre promiserat, & L. Julius Consul, alter hujus anni Consul, Italos adhuc in fide permanentes civitate donasset, in denariis suis ex una parte Romam, tanquam communem matrem, & in altera Colonum boves agentem, hoc lemmate novos cives denotans Italos; nam hic typus urbis novæ symbolum est, & litteræ numerales in denario adscriptæ XXXVII. numerus videtur esse Tribuum, duabus nunc adjectis ad veterem numerum XXXV. sed postea quùm Italorum numerus pace auctus est, Italia omnis civitate donata est, & Tribus auctæ sunt ad VIII. juxta alios ad X. Plautius cum exercitu an. 667/8 à Samnitibus, qui se Cinnæ & Mario conjunxerant, cæsus est. *Liv. Epit. lib.* 11.

VII.

A. PLAVTIVS AED. CVR. S. C. Caput Cybeles, seu Matris Magnæ turribus ornatum: ex averso latere, BACCHIVS IVDAEVS. Figura supplex genuflexa, d. ramum olivæ, s. capistro camelum tenet.

Aulus Plautius videtur fuisse, cognomine Silvanus, & M. Silvani superioris filius, qui Quæsturam Provincialem iniit an. 692/3 & si nostra conjectura vera est, M. Æmilii Scauri in Syria Quæstor, ut mox dicturi sumus. Tribunarum Plebis adeptus est an. 697. quo litteras Ptolemæi Auleris publicè recitavit, quibus petebat, ut pro P. Lentulo Cn. Pompeius ad se reducendum mitteretur. Ædilis factus est Curulis cum Cn. Plancio an. 699/700 quo hunc denarium percussit ex S. C. ut fert illius inscriptio, & in anteriore illius parte Cybeles seu Matris Magnæ caput expressit, ad denotandum se Ludos Megalenses celebrasse, cui illi dicati erant, ut sæpe diximus, & pridie Nonas April. per sex dies ad V. Idus edebantur in Palatio, teste *Cicerone, Orat. de Harusp.*

In postica vero, ut M. Scaurus, cujus fuerat, ut diximus, Quæstor, in Ædiliciis suis denariis, Aretam Arabum Regem genuflexum & supplicem, Olivæ ramum gerenrem, pro pacis impe-

trandæ ſigno, & Camelum, Arabiæ ſymbolum, capiſtro tenentem, ſignaverat. Sic Aulus Plautius ejus Quæſtor. Bacchium Judæum, alterum Arabiæ Regulum cum camelo pariter, pacem olivæ ramo, genuflexum poſtulantem expreſſit, Provinciæ rectorem imitatus, quùm in hac expeditione ille rem proſpere geſſiſſet, cujus memoriam renovare voluit.

VIII.

CAESAR DIVI F. Caput Auguſti laureatum: ex averſa parte A. PLAVTIVS PROCOS. Templum Veneris Paphiæ in Cypro, cum area.

Alter prodit A. Plautius, an ejus filius, vel nepos, vel alterius Auli Plautii quem Ponti ac Bithyniæ Prætorem anno 705/6 profert *Cicero, lib. Famil.* 13 *.ep.* 29. Ut ut ſit, hic in nummulo ſed elegante Procoſ. renuntiatur, Proconſulari poteſtate; ſed qua in Provincia certè ignoraremus, niſi typus Veneris Paphiæ templum exhibens, Plautium Cypri rectorem fuiſſe nos edoceret. Templum Veneris Rex Ærias condidit ex *Tacito, lib.* 3. *Ann.* Exin Cyprii tribus delubris quorum vetuſtiſſimum Paphiæ Veneris, auctor Ærias. Ejus areæ meminit *Plinius, lib.* 2. *cap.* 6. Miraculum, inquit, celebre fanum habet Veneris Paphos, in cujus quandam aream non impluit. Deæ vero ſimulacrum inſtar metæ in medio templi cernitur, de quo *Tacitus*, loco laudato. Simulacrum, inquit, deæ non effigie humana, &c.

IX.

Caput Romæ galeatum: ex averſo latere, C. PLVTI. in imo ROMA. Caſtor & Pollux in equis decurrentes cum haſtis.

C. Plutius ex eadem Plautii gente eſt: ita enim in *Veteribus Monumentis* nominata occurrit, & is fuiſſe videtur, qui vir primarius appellatur à *Cicerone*, *in Oratione pro L. Flacco.* Quæſturam Provincialem adeptus eſt an. 677/8 & poſtea Tribunatum Plebis an. 681/2 quo magnas turbas excitavit. Illum in Aſia Legatum fuiſſe *Tullius* aſſerit, loco citato; *Appianus* vero, *in Mithridaticis*, bello Piratico mari Siculo etiam Legatum præfuiſſe ſcribit, eumque Plotium Varum nominat, quod nomen confirmatur apud *Tacitum lib.* 7. De Caſtore & Polluce, ſolito denariorum argenteorum inſigni, ſæpius diximus.

X.

X.

CAESAR AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST. Caput Augusti: ex aversa parte, C. PLOTIVS RVFVS IIIVIR. A. A. A. F. F. circa ambitum. S. C. in area.

Alter accedit C. Plotius; an à superiore originem traxerit, incertum. Caii prænomen aliquod dubium præbere posset, nam prænomina ex eadem Familia geniti servare solebant, & raro illis alii utebantur: adde quod C. Plutius in denario superiore, apud *Appianum* Plotius appellatur, cui suffragatur & *Florus*, *lib.* 3. *cap.* 6. Nec Rufi cognomen movet: nam sæpe novum sibi arrogabant, aut ab aliis imponebatur: nullum alium Plotium Rufum quam apud *Suetonium* legimus, *cap.* 19. qui in Augustum conjurasse ab eo dicitur. Hic Triumvir Monetalis in nummo recensetur, nempe Senatus, utpote qui æream monetam sibi cudendam cum Augusto, ut sparsim à nobis dictum est, post Provinciarum Imperii Romani divisionem, acceperat.

XI.

AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST. In corona ex lauro contexta, in aversa parte C. PLOTIVS RVFVS IIIVIR. A. A. A. F. F. circa ambitum. S. C. in area.

Nova moneta percussa est, postquam ipsa ut summæ potestatis nota, inter Augustum & Senatum, uti Provinciæ inter eos, divisa est. Tres fuerunt Augusti Monetales qui auream & argenteam signarent, tres pariter Senatus, qui æream cuderent, sed semper cum effigie aut Augusti nomine, quod toto ejus imperio observatum fuisse videtur, sed illo mortuo, apud alios Imperatores Triumviri tantum recitantur Monetales in inscriptionibus, nulla eorum amplius in nummis facta mentione. *En vetus lapis* ejusdem gentis Plautiæ, sub Tiberio & Claudio.

T. PLAVTIO M. F. A. N. SILVANO AELIANO
PONTIF. SODAL. AVG. TRIVMVIRO A. A. A F. F.
Q. TI. CAESARIS LEGATO LEGIONIS V. IN GERMANIA.
PR. VRB. LEGATO ET COMITI CLAVDII CAES. IN
BRITANNIA. CONSVLI. PROCONSVLI. LEGATO. PROPR. MOESIAE.
&c.

XII.

OB CIVIS SERVATOS. Corona quercea inter duas lauros : ex averſo latere, C. PLOTIVS RVFVS III VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum. S. C. in area.

Triumviri Monetales Senatus, ad indicandam illius in cudenda moneta poteſtatem ſub Auguſto, notam S. C. in omnibus ſemper appoſuere, uſque ad Gallienum; geminamque in, iis nempe ſecundæ & tertiæ magnitudinis formam, ſemper percuſſerunt. Occurrit tamen minuta moneta, ſed Auguſti tempore, in ea S. C. non obſervatur, ſub aliis Imperatoribus verſus Flavios etſi rara, ſæpe in ea apponitur. De Auguſti nomine Cæſari Juniori impoſito à Munatio Planco, dictum eſt, ut de Tribunicia Poteſtate, ei in perpetuum conceſſa. Corona quercea ante ejus domum quotannis ſuſpendebatur, ut & lauri rami, tanquam perpetuo hoſtium Victori, & civium perpetuo Conſervatori.

POBLI.

POBLICIA.

POBLICIA gens Plebeia, ſed Conſularis, eadem, quæ PVBLICIA, ut divos pro divus dicebatur. Ejus nomen à *publico* derivatum eſt, apud *Sigonium*; & ex illa nobis in denariis unum *Malleoli* cognomen ſupereſt, quod aliquis ex ea Familia primus *malleum* invenerit.

I.

Caput Genii capillis cincinnatis: ex averſo latere, M. POBLICIVS MALLEOLVS. Ovis, ſive aries.

M. Poblicius L. filius & L. nepos in *Faſtis* deſcribitur, fratremque habuit Lucium, de quo nobis infra ſermo. Ille Quæſturam Provincialem ſuſcepit an. $\frac{516}{7}$ Tribunatum Plebis an. $\frac{512}{2}$ Ædiliſque Plebis factus cum fratre majore L. Poblicio, an. $\frac{513}{4}$ huncque denarium ut ſolebant Ædiles percuſſit. Hinc prodit Genius, Populi R. vindex, & inde Ovis, in memoriam quod Pecuarii, quos ad Populum reos adduxerant, qui agrum P. Romani publicum occupaverant & uſurpaverant, peculatus damnati fuiſſent. Unde pecus ſeu ovis rem pecuariam notat: nam peculatus & pecuniæ nomina à pecude apud *Feſtum* ex *Varrone* promanarunt.

Ex pecunia autem illa multatitia Ædiles fratres Ludos Floræ faciundos inſtituerunt, & ejus deæ ædem juxta Circum maximum extruendam curarunt. Hanc vetuſtate labentem reparaſſe Auguſtum narrat *Tacitus*, *lib. Ann.* 2. & poſtea Tiberium dedicaſſe an. $\frac{769}{70}$ eodemque, ait, in loco ædem Floræ ab Lucio & Marco Publiciis Ædilibus conſtitutam. Sed non modo ex ea pecunia Ædem Floræ, ſed clivum, quo in Aventinum vehiculi Velia venire poſſit, apud *Feſtum*; nam antea rupes erat, & poſtea clivus fuit plurimum utilis, qui ex iis fratribus, clivus Publicius dictus eſt; ut videre eſt apud *Ovidium*, *Faſt. lib.* 5.

Parte locant clivum, qui tunc erat ardua rupes
Utile nunc iter eſt, Publiciumque vocant.

Ex Ædilitate ad Præturam Urbanam accessit M Poblicius an. 519/20 & Consulatum postea cum M. Æmilio Lepido gessit, an. 521/2 & ambo Consules contra Sardos rebelles missi sunt, quos represserunt. Unde Poblicii posteriores trophæa in suis denariis renovarunt, ut infra sumus dicturi.

II.

C. MALLEOL. Caput Romæ galeatum: ex aversa parte L. LIC. CN. DOM. Figura nuda in bigis, d hastam vibratura, f. clypeum & baculum oblongum, in cujus apice caput asininum.

C. Malleolus qui legitur in denario, è gente Poblicia est, cujus cognomen est, sed si nobis conjicere liceat ex scriptura denarii, & ratione temporis, pater est C. Malleoli Cn. Dolabellæ Quæstoris, cujus sunt sequentes denarii. Habet in aversa parte L. Licinii & Cn. Domitii nomina, ut & aliæ Familiæ, quas recensuimus, nempe Aureliam & Cosconiam, & quas deinde proferemus, scilicet Pomponiam & Porciam. Unde Epocha eorum omnium est sub istis Censoribus ab anno 661/2 quo Magistratum adepti sunt, usque ad lustrum factum, quo sic plurimi reperiuntur Triumviri Monetales. At quùm idem omnium similis typus sit, annuum & semestre tantum fuisse Censuræ tempus ex Lege Æmilia an. 325/2 lata, & idem factum ab illis omnibus expressum inter utrumque tempus videtur: de quo diximus ad Valerium Flaccum hoc anno in Hispania victorem spectare, uti in ejus gente relaturi sumus.

III.

L. METEL. A. ALB. S. F. Caput Honoris laurea coronatum: ex aversa parte C. MAL. Honos sedens super acervum clypeorum, d. hastam; coronatur à Victoria pone eum stante.

Jam descriptus est hic denarius in gente Cæcilia num. 37. quùm Metelli cognomen ad illam spectans, præferat; & quia tria variarum Familiarum nomina continet, à Triumviris, non Monetalibus, sed sacris ædibus reficiendis percussus est. Si vero Caius ille Poblicius Malleolus, qui Quæstor Cn. Dolabellæ, Ciciliæ Prætoris, Quæstor fuit, ex illorum numero sit, illum hunc Magistratum minorem gessisse oportuit ante Quæsturam, nam in ea occisus est, an. 673/4 & similis nominis scriptura C. MAL. ad eum spectare

spectare

ſpectare denarium denotat. Adde quod alter Triumvir L. Cæcilius Metellus L. Metelli Diademati filius, qui per Magiſtratuum gradus ad Conſulatum pervenit, ſed antequam iniret, mortuus eſt. Quæſturam etiam anno $\frac{672}{3}$ ſuſceperat, & tertius A. Albinus Spurii filius inſcriptus, eſſe videtur filius Spurii Poſtumii Albini Conſulis an. 643. qui hac ætate hunc etiam Magiſtratum inire potuit.

Caput Honoris laureatum in anteriore denarii parte, & ipſius effigies clypeis inſidens in altera, templum illius vetuſtate collapſum, vel igne aut in parte conſumptum, reſtauratum ab iis Triumviris denotat. Illud erat extra portam Collinam, ut refert *Cicero 2. de Legibus*, Sic noſtis extra portam Collinam Ædem Honoris. Ad illud erat in-„ troitus per Virtutis templum, unde oſtendebatur non patere aditum ad verum honorem conſequendum, niſi per Virtutem ipſam; ideo caput Honoris lauro coronabatur, & Virtus galea erat inſignis, quia bello Honos quærebatur, & poſt victoriam laurus concedebatur; quod Victoriæ ipſius ſignum Honorem ipſum laurea coronans comprobat, & etiam Honos clypeis, quaſi illorum ſpoliis, inſidet.

IV.

Caput Honoris laureatum: ex averſa parte C. MAL. Idem Honoris clypeis inſidentis, & à Victoria coronati typus.

Quam aptè præit ſuperior typus cum nominibus L. Cæcilii Metelli & A. Poſtumii Spurii F. ad interpretandum hunc denarium, quem neſciremus à Triumviris Ædibus ſacris reficiendis percuſſum, in memoriam reparati Honoris templi. Aliquis tamen ejus reparationem, ob Honoris imaginem in anteriore, & ejus ſymbola in altera parte, ſuſpicari poſſet; ſed in aliquo alio Magiſtratu, aut ab altero Publiciæ gentis, qui prius illud reſtauraverit. A. M. Marcello ex manubiis Sicilienſibus extructum fuit, quod P. Cornelio Scipione Africano, P. Licinio Craſſo Divite Coſſ. dedicavit an. 548. Fuit & alia Romæ Honoris & Virtutis ædes, conſecrata à C. Mario devictis Cimbris, ſed qua Urbis regione ex *P. Victore* & ex *aliis* non liquet.

V.

V.

Caput Romæ galeatum, ſupra quod in vertice malleolus: ex averſa parte incus, ſupra quam C. MAL. Vir nudus cum ſtrophio, d. pede thoraci impoſito, ſ. haſtam, ſtat ante trophæum.

C. Poblicius Malleolus Quæſturam Provincialem iniit an. 673. 4 quo Quæſtores primum, Lege Cornelia à Sulla Dictatore lata, viginti creati ſunt, ſub Cn. Dolabella Prætore Ciliciæ, in qua Provincia interfectum fuiſſe autor eſt *Pædianus, in Verr.* 3. his verbis, C. Malleolo Quæſtore Cn. Dolabellæ occiſo, duas ſibi hereditates veniſſe arbitratus eſt, unam Quæſtoriæ procurationis; nam à Dolabella Proquæſtore jus eſt eſſe; alteram tutelæ. Is autem Malleolus denarios in Provinciæ ſumptus cudit, in anteriore quorum parte malleolum inſignia gentis ſuæ, & incudem ex altera expreſſiſſe videtur, ad denotandum quod aliquis ex Familia ſua primum malleum inveniſſet, ut antiquitatis cognomen argueret. In ſequente denario dicetur de typo averſæ partis fere ſimili.

VI.

Caput Romæ galeatum, ſupra quod in vertice malleolus: ex averſo latere, C. MAL. Vir nudus ſtrophio ornatus; pede ſupra galeam, d. haſtam, ſtat inter trophæum & proram navis.

Malleus in hoc & in ſuperiore denario à C. Malleolo, ad denotandam ejus cognominis in gente Poblicia antiquitatem, impreſſus eſt: ut vir ſtrophio inſignis ad monumenta terreſtris per trophæum, & navalis victoriæ per proram de Sardis erecta arguenda, ſignatus: in primo autem hujus Malleoli Familiæ denario M. Poblicium Malleolum Conſulem anno 521. contra Sardos rebelles profectum eſſe diximus: illoſque navali prælio viciſſe indicat prora, & trophæum in Inſula erectum, illos plane ſubactos, poſt prælium in Sardinia contra eos commiſſum, denotat. *Zonaras* illos Conſules magnam prædam ex Inſula retuliſſe, in *ejus anni geſtis* obiter memorat. M. autem Poblicius pede thoraci in uno, & galeæ in altero, bellum feliciter confectum declarat, cujus memoriam, tanquam ab eo gentili originem ducens, C. Malleolus renovaſſe gloriatur.

VII.

VII.

M. POBLICI. LEG. PRO. PR. Caput Romæ galeatum: ex averſo latere, CN. MAGN. IMP. Pompeius militari habitu, pede ſupra proram, accipit palmæ ramum ab Hiſpania Provincia, duo ſpicula & breve ſcutum læva gerente.

M. Poblicius ob prænomen ex Malleolis eſſe videtur; nam ſupra protulimus M. Poblicium Malleolum Conſulem an. 521/2 ſed quis ille fuerit, quidam eum fratrem fuiſſe autumant C. Malleoli Quæſtoris Cn. Dolabellæ in Cilicia occiſi an. 673/4 qui Legatus Proprætore fuit Cn. Pompeii Magni in Hiſpania, ut titulus denarii præfert. *Dio*, *lib.* 40. narrat Hiſpaniam Pompeio decretam in quinquennium; ideo Pompeium è navi egredientem exhibet, cui Hiſpania palmam, id eſt, victoriam, quaſi illam planè ſubacturo, aut motus ejus coërcituro, porrigit. Poblicius Cn. Pompeii Legatus Proprætore ex *Ill. Spanhemio diſſ. 6.* dicitur, qui exercitui ejus ſummo cum imperio præerat, adſumptus in partem curæ militaris, aut regendæ Provinciæ: ideo denarios ad uſum Provinciæ percuſſit, etſi Pompeium appellat in iis Imperatorem, non quod ex Hiſpania tunc retulerit titulum, quùm recens advenit; ſed eum jam ex Africa reportaverat; ut *Plutarchus* teſtatur, *in ejus vita*. Hiſpania depicta eſt, qualis in Galbæ denariis viſitur, cum ſpiculis & parvo clypeo, ſeu cetra, ex *Livio*, quibus armis utuntur Hiſpani.

VIII.

Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA. Q. id eſt, *Quæſtor*: ex averſa parte C. POBLICI. Q. F. Q. *Caius Poblicius Quinti filius Quæſtor*. Hercules ſuffocans leonem, ad latus pharetra, pro pedibus clava.

C. Poblicius Quinti filius non ex Malleorum Familia eſt, nam in ea nullus Quinti prænomen tulit, ſed ex Bibulorum ſtirpe; habuit patrem Q. Bibulum Prætorem Provincialem an. 590/1 Ipvero Quæſturam ſuſcepit an. 617/8 ut videtur, ſub Prætore Achaiæ, in Provinciam Romanam à Mummio à decem annis redactæ: qua de re in averſa denarii parte ad id indicandum, Herculis

laborem primum, nempe leonem suffocantis, in media Græcia Nemæis Ludis, sacris antiquissimis hoc anno celebratum, imprimi curavit.

Ex Quæstura Provinciali C. Poblicius ad Tribunatum Plebis transiit an. 622./3. Ædilis Plebis fuit an. 624./5. Prætor Urbanus an. 627./8. Provincialis vero an. 628./9. prorogataque illi est Provincia an. 629./30.

POM-

POMPEIA.

POMPEIAM gentem fuisse Plebeiam constat, sed Consularem. Ejus nomen à Pompeiis oppido Campaniæ, quod Hercules victor ex Hispania reversus condidisse narrat *Solinus*, desumptum videtur. Illam gentem à Tibicine natam ipsi exprobrant inimici, apud *Plutarchum*. Cognomina in denariis supersunt, *Magnus*, à rebus præclare gestis, *Rufus* à colore, & *Strabo*, qui oculos habet distortos. Dubitat *Velleius*, duæne, an tres fuerint Pompeiorum Familiæ: neque enim Pompeius Magnus, & Rufus ex eadem Familia fuerunt.

I.

Q POMPEIVS. A. F. Caput Herculis pelle leonina amictum: ex aversa parte pharetra, arcus, & clava inversa.

Q. Pompeius Auli filius, quem quidam Rufum appellant, obscuris parentibus natus, ex Pompeiis Campaniæ oppido, cui patrem Tibicinem exprobant inimici, quem *Cicero in Bruto*, per se genitum, sine ulla commendatione Majorum summos honores adeptum, & tolerabilem Oratorem fuisse scribit. Is Quæsturam Provincialem iniit an. 598; in qua hunc denarium ad ortum suæ gentis & stirpis arguendum percussit; nam supra Herculem, ex Hispania reversum, Campaniæ urbem Pompeios condidisse diximus. Unde in antica denarii parte ipsum Herculem, ut solet, pelle leonina amictum, ob leonem in Nemæa sylva occisum; & in aversa pharetra, arcus, & clava inversa, illius scilicet arma.

II.

Caput Jovis Capitolini in laurea: ex averso latere Q. POMPEI. Templum sex columnarum, ad latera EX S. C.

Ex Quæstura Tribunatum Plebis accepit an. 603/4 deinde factus est Ædilis Plebis an. 606/7 & Ludos Magnos sortitus, illos ex Senatusconsulto celebravit, in cujus memoriam caput Jovis, cui erant

dicati, expressit; & ex altera templum Jovis ipsius Capitolini, quia in eo ante Ludos sacra peragebantur. Ii dicti sunt primò Romani, sub Regibus instituti, postea Magni, quod magnis impensis dati sunt, & etiam Circenses, quod in Circo sub Tarquinio Prisco, pro iis locus fuerit designatus, & equi pugilesque „ fuere; postea etiam Scenici. De quibus loquitur *Cicero, lib.* 5. „ *Act.* 2. *Verr.* Mihi Ludos antiquissimos, qui primi Romani „ appellati sunt, maxima cum dignitate ac religione Jovi, Junoni, Minervæque esse faciendos.

Post Ædilitatem assequutus est Præturam Urbanam an. 609/10 Provincialem an 610/1 & tandem Consulatum gessit cum Cn. Servilio Cæpione an 612/3 Pompeio Hispania Citerior obtigit, cum Numantinis bellum, à quibus victus ad turpissima descendit fœdera, quod illi ob gratiam ad populum impune fuit; nam deinde Censuram gessit cum Q. Cæcilio Metello Macedonico an. 622/3 quùm ante id tempus duo pariter ex Plebe Censores facti non fuissent, ut narrat *Livius, epit. lib.* 59.

III.

RVFVS COS. ex altero ambitu, Q. POM. RVF. F. Caput Q. Rufi Consulis. SVLLA COS. Caput Sullæ Consulis.

En caput Q. Pompeii Rufi quem aliqui superioris A. Pompeii Consularis & Censorii filium existimant; sed incertum: qui Consul fuit cum Cornelio Sulla an. 665/6 & in Magistratu fraude Pompeii Strabonis, ad cujus exercitum, successurus ipsi, venerat, occisus est; sed quùm capita duorum Consulum expressa sunt & non liceret viventis alicujus imaginem exhibere, Q. Pompeius Rufi filius in denario appellatus, illa percussit in Quæstura an. 696/7 ad eorum memoriam revocandam, nam illi erant ex utraque parte ejus avi. Q. Pompeius Rufus Consul pater erat Q. Rufi qui uxorem duxerat Corneliam Faustam Sullæ Consulis filiam, ex quibus ipse & Pompeia, quæ Cæsari nupsit, soror nati sunt.

IV.

RVFVS. COS. in vertice Q. POMPEI. Q. F. Sella Curulis, hinc

sagitta

sagitta, inde laurus: ex aversa parte SVLLA COS. in imo Q. POMPEI. RVF. Sella Curulis, hinc lituus, inde corona.

Q. Pompeius Rufus, Q. Pompeii Rufi filius, alterum Consulatus avorum suorum Q. Pompeii Rufi & Cornelii Sullæ, monumentum profert Sellam Curulem, illius scilicet insigne. Sed sagitta & laurus, in parte avi Rufi adjecta sunt, ad denotandum illum in Prætura Ludos Apollinares edidisse. In altera Sullæ lituus & corona signata sunt; lituus ejus Auguratum, ut in gente Cornelia diximus, indicans, & laurea ejus victorias. Ex Quæstura anni $^{696.}_{7}$ Rufus Tribunatum Plebis adeptus est an. $^{700.}_{1}$ in quo seditiosus, postea Majestatis damnatus est.

V.

CN. POMPEIVS Q. F. Caput Junonis Sospitæ pelle caprina amictum. Q. N. RVFVS. Serpens in gyros erectus, in corona.

Cn. ille Pompeius Q. filius, Q. nepos in denario appellatus, videtur esse superioris Tribuni Plebis filius, de quo altum est inter *Historicos* silentium: suffectus Consul reperitur an. $^{722.}_{3}$ in *Tabula Capuana.*

IMP. CAESAR. III. M. VALERIVS MESSALA
K. MAI. M. TITIVS
K. OCT. CN. POMPEIVS
BELLVM ACTIAC.

Ut autem Consules Magistratum ineuntes Junoni Sospitæ sacrificare solebant, ut tradit *Cicero*, *in Orat. pro Murena*, Cn. Pompeius, ut ejus memoriam posteris traderet, ex antica parte Junonem Sospitam pelle caprina amictam expressit, ut *lib. de Natura deorum* videre est, simulacrum ejus fingebatur cum pelle caprina & hasta „ & scutulo, & cum calceolis repandis: in altera parte serpens est Lanuvinus de quo *Propertius*, *lib.* 4. *El.* 8.

Lanuvium annosi vetus est tutela Draconis.

Corona illa est, quæ hac die, Junoni Sospitæ à Consule proferebatur.

VI.

Caput Romæ galeatum, pone quod vas ansatum: ex altera parte, SEX. POM. FOSTVLVS. Lupa cum puerulis Remo & Romulo, pone quam pastor dextram extendens, adest Ficus arbor, & Picus avis super eam.

Sexti prænomen, ut ad Pompeiam potius quam ad Pomponiam gentem, hunc denarium retulerimus, impulit, *Goltzium* & *Fulvium* sequuti. *Pighius* aliter legit, & inscriptionem denarii dividit SEX PO. M. FOSTLIVS, & ad Potitiam gentem, ob vas ansatum pone caput Romæ, quod illa dicta sit à potu ciendo, revocat; sed constanter legitur FOSTVLVS, quod cognomen est, & non Salinatoris nomen, ut existimatur. Sed quare huic Pompeio datum est, nisi ut à Faustulo pastore, Romuli ac Remi nutritore, se genus trahere denotaret, & sic gentis suæ antiquitatem argueret, quæ ad aliam Pompeiorum Familiam, à superiore diversam, ut diximus, spectaret? *Paterculus* autem dubitat duæne, an tres fuerint: nec etiam Pompeius Magnus, de quo nunc, & Rufus de quo supra, ex eadem Familia sunt, ut infra dicturi sumus.

Quis ergo fuerit, & quos Magistratus gesserit, pronunciare non facile est, quùm *Historiæ Scriptores* de illo non meminerint: sed vulgo existimatur fuisse ille, qui SEX. POMPEIVS SEX. F. à *Dione* vocatus, Consulatum gessit cum L. Cornuficio an. 717/8. Nec hic est Sex. Pompeius, ut vult *Pighius*, qui Pompeii Magni filius erat, quùm pater Cneius appellaretur. De Lupa, quæ Romulum & Remum aluit, ut de Ficu Ruminali, omnibus nota sunt, & de Pico ave refert ex *Ovidio Fulvius*:

Lacte quis infantes nescit crevisse ferino
Et Picum expositis sæpe tulisse cibum.

VII.

Caput Jovis barbatum: ex aversa parte SEX. POM. Navis.

Alter etsi succedat Sextus Pompeius, antiquior tamen est, ut illius nummi forma declarat, itaque nobis eum ad Sextum Pompeium,

peium, fratrem natu majorem Cn. Strabonis Pompei Magni patris, revocare liceat. Is Sexti filius Cn. nepos dicitur, juris peritiſſimus, & optimus Philoſophiæ Stoicæ, nempe diſciplinæ, laudatur, nec non Geometriæ doctus fuit. Quæſturam Provincialem ſuſcepit an. $^{645}_{6}$ quo hunc nummum, qui ſemiſſis eſt, licet nota ejus s. deſit, ſed ut caput Jovis ſolitus illius typus demonſtrat, ad Provinciæ impenſas, ut Quæſtorum muneris erat, percuſſit. De Saturni Navi, perpetuo monetæ Romanorum æreæ ſymbolo, ſparſim dictum eſt.

VIII.

Caput Herculis pelle leonina amictum, pone quod tres globuli: ex parte poſtica POMP. Navis, ad cujus latus tres globuli, in imo ROMA.

Ad eundem Sex. Pompeium nummus pertinere videtur, etſi prænomen Sexti non in eo ſignatus ſit, ſed eadem forma denotat. Tres globuli quadrantem eſſe arguunt, id eſt, quatuor uncias. Romani autem his notis monetæ pretium indicare ſolebant; ut Sextans duas uncias denotans, duos habet globulos nummo impreſſos, quæ moneta Romæ ſignabatur, & Quæſtor in Provinciam ferebat. Sextus autem ex Quæſtura ad Tribunatum Plebis aſcendit an. $^{650}_{1}$ Ædilis fuit Plebis an. $^{653}_{4}$ Prætor Urbanus an. $^{656}_{7}$ Provincialis vero an. $^{657}_{8}$ prorogata eſt illi Provincia an. $^{658}_{9}$ & ſcientiam deinde honoribus prætuliſſe videtur.

IX.

STRABO. Caput velatum Pietatis: ex averſa parte, CN. POMPEIVS SEX. F. CN. N. Tripus, ſupra quem duæ aves.

Cneius Pompeius fratri Sexto ſuccedit, quorum Sextus pater Prætorius Lucilii Poëtæ ſororem duxerat, ut ex *Porphyrione, Horatii commentatore*, colligitur. Is natu minor Quæſturam Sardiniæ ſub Prætore T. Albucio ſuſcepit an. $^{648}_{9}$ ut notat *Cicero, in Verrina de Divin.* Tribunatum Plebis iniit an. $^{653}_{4}$ Ædilis Plebis fuit an. $^{656}_{7}$ Prætor Urbanus an. $^{659}_{60}$ quo Apollinares Ludos celebraſſe indicare nobis videtur Tripus Apollini ſacer, cui deo dedicati erant hi Ludi, ut ſparſim diximus. Pietas exprimitur in antica

parte

parte erga deos, ob sacra ante Ludos peracta. Duæ aves sunt corvi Apollini sacri.

X.

STRABO. Caput Romæ galeatum : ex averso latere, CN. POMPEI. in imo ROMA. Victoria in bigis, d. coronam prætendens.

Ex Prætore Urbano Cn. Strabo fit Prætor Provincialis an. 660/1 Siciliamque sortitus obtinuit, extraque Messanam urbem, versus mare viam, à se Pompeiam nuncupatam, teste *Cicerone*, *Verr.* 7. muniisse videtur, illique prorogata est Provincia an. 661/2 & 662/3 quo bellum Marsicum seu Sociale cœpit. Post reditum an. 663/4 designatus est Consul, quem cum L. Porcio Catone gessit an. 664/5 Contra Socios rem prosperè gessit Pompeius, & licet plurimi Duces contra illos fortiter pugnaverint, solus Cn. Pompeius Strabo in *Fastis Capitolinis* triumphasse memoratur.

CN. POMPEIVS SEX. F. CN. N. STRABO. COS. A. DCLXIV. DCLXV. *Varr.*
DE ASCVLANEIS. PICENTIBVS. VI. K. IAN.

Ob victorias quas retulit Cn. Strabo, nam Marsos, Pelignos, Vestinosque subegerat, Marrucinosque recepit, & Asculum longa obsidione expugnavit: in bigatis quos percuti curavit, Victoria lauream victoriarum suarum testem ideo gerit.

XI.

M. POBLICI. LEG. PROPR. Caput Romæ galeatum, CN. MAGNVS IMP. Pompeius M. militari habitu, pede proræ imposito, d. palmæ ramum recipit ab Hispania Provincia, s. duo spicula gerente, pone humerum clypeus est.

Jam descriptus est hic denarius in gente Poblicia num. 7. à C. Malleolo, Cn. Pompei Magni Proprætore in Hispania. Cn. autem Pompeius Cn. filius, Sex. Nepos, natus est C. Atilio Serrano Q. Servilio Cæpione Coss. an. 646/7 eodem quo *Cicero* ex *A. Gellio*, *lib.* 17. Reus accusatur coram Antistio Prætore an. *667*. post mortem patris ob prædam Asculanam, ex qua nihil in ærarium retulisset ille, sed absolvitur, & Antistiam Prætoris filiam ducit uxorem.

uxorem, à Sulla Dictatore fit Proquæstore in Africa an. $\frac{675}{6}$. ex qua redeuntem Sulla Magnum appellavit, & ipse triumphavit, licet Præturam nondum accepisset, ut ferunt *Fasti Capitolini*.

CN. POMPEIVS CN. F. SEX. N. MAGNVS A. DCLXXIII. DCLXXIIII. *Varr.*
PRIMVS. EQVES. ROM. PROPR. DE. REG. HIARBA.
EX AFRICA. ... ...

Cn. Pompeius an. $\frac{676}{7}$. Propr. adhuc Eques Romanus imperium & exercitum extra ordinem obtinuit EX S. C. jussus Galliam Cisalpinam recuperare, reque ibi confecta, in Hispaniam missus est contra Sertorium. At quùm *Dio* narrat eum Hispaniam per quinquennium habuisse, ille an. $\frac{677}{8}$. in eam reversus est cum titulo Proconsulari, & sic ipsi Legatus fuit M. Poblicius Legatus Propr. in qua Provincia ejus nomine cum suo denarios signavit, in quibus caput ipsius Romæ visitur, & Hispania in aversa parte, uti in Galba depingitur cum spiculis, & parvo clypeo seu cetra, ex *Livio*, quæ Pompeio palmæ ramum, tanquam Victori, porrigit.

XII.

CN. MAGN. IMP. Caput Pompeii M. ex aversa parte, M. MINAT. SABIN. PR. Q. Hispania, inter armorum congeriem, manum porrigit Pompeio, è navi egredienti.

Hunc denarium tanquam ad Pompeii in Hispania bellum spectantem hoc loco apposuimus, quis enim prima fronte hoc tempore cusum non existimet, idem fere ut in superioris aversa parte typus suadet. Sed imago Pompeii libertatis Romanæ assertoris eximii, quo tempore nulli Romano effigiem suam in denariis signare licuit, dissuadet; illam sub Sex. Pompeio ejus filio expressam in Minatia gente diximus. Sed *Amicus* obtrudit se vidisse vultum Cn. Pompeii in nummo Græco Pompeiopolis urbis, ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΙΤΩΝ quam in Cilicia, post debellatos Piratas, ex altero oppido *Soli*, restauravit ad eos in ea collocandos. Cur etiam M. Minatius, ejus in Hispania Proq. ejus vultum exprimere non potuerit, & si Julio Dictatori constitutum fuit, ut pecunia ipsius vultu consignaretur, id fuit ex Senatusconsulto, quùm id jam in

Pompeii gratiam à Quæstoribus usurpatum esset. *P. Seguinus, de num. Pompeianis*, hoc dubium solvit, quod Pompeii M. effigies tempori, quo hæc ab eo facta sunt, non conveniat, nempe juvenili ætati, & illæ omnes ejus imagines senem exhibeant. Adde quod Sulla Dictator tunc in vivis erat, cujus tantum imaginem ex filia nepos Q. Rufus post mortem percussit, id Pompeio autoritatis suæ studiosus haud permisisset, ergo sub Sex. Pompeio filio Cn. patris vultus, ut suus ab illius Quæstoribus, ut postea videbimus. Lege quæ diximus in Minatia.

XIII.

VARRO PROQ. Caput Jovis Terminalis, è parte postica MAGN. PROCOS. Sceptrum inter delphinum & aquilam.

Ut Cn. Pompeii gesta prosequamur, Consul, antequam ullum alium Magistratum capere per Leges liceret, ex *Cicerone*, gessit, cum M. Licinio Crasso an. [683] ætatis suæ 37. at quùm nullam in Provinciam iturum jurasset, post biennium tamen A. Gabinius Tribunus Plebis tulit, ut ille ad opprimendos Piratas cum imperio mitteretur an. [685] Itaque Imperator in triennium Proconsulari potestate, qui toto mari, quod est intra Columnas Herculis, imperaret, & delectum exercitus & pecunias colligere permiserant, Legati Senatores XV. ipsi dati sunt qui Proq. nomine dicti, inter quos *Appianus de Bell. Mithrid.* Varronem nominat, Σικελίαν δὲ καὶ τὸ Ἰόνιον ἐφύλασσον αὐτῷ Πλώτιός τε Οὔαρος καὶ Τερέντιος Οὐάρρων, „ μέχρις Ἀκαρνανίας. A Siciliæ littoribus ad Acarnaniam, Ionium „ mare Plotio Varo & Terentio Varroni servandum, ex eadem „ ordinatione obtigit.

De Jove Terminali in Terentia gente, ut de Terentio Varrone dicemus, typum tantum aversæ partis ad Pompeium spectantem explicaturi. Sceptrum, Pompeii Magni in hoc bello imperium denotat, his *Appiani* verbis, potestatem haberet imperandi Regibus, præsidibus, civitatibus, ut juvarent se rebus omnibus. Ideo Delphinum ut in mari, & Aquilam in terra apposuit, alludens iis quod ille in aquis, & hæc in aëre, supra alios, imperent vel quod P. Romanus imperium in mari & in terra haberet.

XIV.

XIV.

CN. PISO PROQ. Caput Numæ Regis, ſupra cujus diadema ſcriptum eſt NVMA: ex averſo latere CN. MAGN. PRO. COS. Navis.

Alter ecce Pompeii M. in bello Pyratico Proquæſtore Cn. Piſo ex gente Calpurnia, de quo illa diximus num. 20. Illum inter quindecim Senatores Pompeio datos numerat *Appianus*, *de Bell. Mithrid.* ſed malè Publium nominat pro Cneo, quùm nulli in hac Familia hujus prænominis apud *Hiſtoriæ Scriptores* occurrant: inquit autem, Βιθυνίαν γὰρ καὶ Θρᾴκην καὶ Προποντίδα καὶ τὸ τοῦ Πόντου „ στόμα Κναῖος Πείσων, Bithynia, Thracia, Propontis, & os Ponti „ Cn. Piſoni.

De Numa, ut gentis Pomponiæ auctore, nempe à Pompone ejus filio, in ea dictum eſt. Navis, maris imperium Cn. Pompeio commiſſum denotat; nam in Piratico bellò *Appianus*, *loco laudato*, illum mille naves annumeratis hemioliis 275. habuiſſe ſcribit.

XV.

Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA. ex averſa parte, CN. MAG. IMP. Pompeius M. in quadrigis triumphalibus, à Victoria pone eum ſtante, coronatus.

Pompeius Magnus Procoſ. iterum Ciliciam Bithyniamque & bellum Mithridaticum obtinuit, an. 690/1. illud confecit, Mithridate victo ac profligato, & tandem à Pharnace filio ad mortem coacto, Ponti, & Syriæ regna in Provincias Romanas redegit, Procoſ. III. Aſiaticoque bello finem impoſuit an. 691/2. & Romam ad triumphum venit, unico contentus, ob tot victorias, ut teſtantur *Faſti Capitolini.*

CN. POMPEIVS CN. F. SEX. N. MAGNVS. III. PROCOS. A. DCXCII. DCXCIII. *Varr.*
EX ASIA PONTO. CRETA. CILICIA. PAPHLAGONIA. CAPPADOCIA.
SYRIA. IBEREIS. IVDAEIS. ALBANEIS. PIRATEIS.
ET REGIBVS. MITHRIDATE. ET TIGRANE. III. ET. PRID. OCTOB.

Vide apud *Plinium*, *Plutarchum*, & *alios*, ejus triumphi magnificentiam

centiam, in cujus memoriam denarios militibus distribuendos cudi curavit Pompeius, in quibus ipse quadrigis triumphalibus vehitur, scipionem eburneum, Consulum insigne gerens, & Victoria, ejus semper comes, ipsi coronam imponens.

Pompeius Magnus secundum Consulatum gessit cum M. Licinio Crasso iter. an. 698. Tertium primus sine Collega an. 701. Procos. Hispaniam per Legatos Afranium, Petreium & Varronem obtinuit an. 702. Cæsari se inimicum esse aperte ostendit an. 703. inter eos civile bellum exarsit an. 704. in Macedoniam trajicit, inde in Thessaliam, ubi in Pharsalicis campis victus à Cæsare an. 705. in Ægyptum fugit ad Ptolemæum, ejusque jussu interficitur.

XVI.

MAG. PIVS IMP. ITER. Caput Sex. Pompeii in corona quercea, ex altero latere, PRAEF. CLAS. ET ORÆ MARIT. EX. S. C. Capita Cn. patris & Cn. fratris adversa, pone patrem lituus, pone alterum tripus.

En caput Sex. Pompeii, in aureo eximiæ raritatis denario in Sicilia cuso. Is Magni in memoriam patris cognomen assumpsit, & Pii ob in parentes, & in cives Romanos pietatem; erga parentes, ideo patris & fratris imagines signavit adversas. Pone patrem lituus est, ad denotandum ejus auguratum, de quo *Cicero, Philip. lib.* 3. *loquens de Sexto*, ait, In primis paternum Auguratus „ locum; tripus vero pone Cn. fratrem, illius Pontificatum denotat. Erga autem cives quos in Sicilia, ob proscriptionem à Triumviris indicatam, ideo caput ejus cingit corona quercea, ob CIVES SERVATOS, concessa.

Imperator iterum inscribitur, primum quod Asinium Pollionem in Hispania vicerit, ut scribit *Dio*, *lib.* 45. Quumque Asinius per „ absentiam Sexti, sociis ipsius maleficium inferret, reversus „ valida cum manu Sextus, & prælio congressus cum Pollione, „ in fugam eum convertit: reliquos fortiter pugnantes, casu „ quodam modo accidente, terruit ac vicit. Iterum vero Imperator appellatus ob victoriam de Octavio Cæsare in Sicilia relata; uti leges apud eundem *Dionem*, *lib.* 40. Cæsar contra pe- „ destres *Sexti* copias pugnandum sibi non ratus, navibus ho- „ stium contemptis, quia & paucæ erant, & jam ante victæ,

provectus

provectus contra eas, suæ classis partem amisit: ipse prope- „ modum una quùm periisset, ad suos, qui in Sicilia erant, „ perfugere non potuit, sed evasisse in continentem optime con- „ tentus fuit.

Præfectus Classis & oræ maritimæ inscribitur ex Senatusconsulto Sex. Pompeius, quùm post impunitatem & paternorum bonorum restitutionem propositam, ex Hispania abiisset, rei navalis Præfectura, eodem teste *Dione*, *lib.* 46. ei à Senatu tradita est, re, inquit, navali Sexto Pompeio commissa; & *Velleius* „ refert, revocatum ex Hispania, ubi adversus eum Pollio Asi- „ nius Prætorius clarissimum bellum gesserat, in paterna bona „ restituerat, & oræ maritimæ præfecerat.

XVII.

MAG. PIVS IMP. ITER. Caput Pompei patris: ex aversa parte PRAEF CLAS. ET ORÆ MARIT. EX S. C. Neptunus corona radiata insignis cum strophio, inter duas Figuras, alteras brachiis & humeris efferentes, pede proræ imposito, d. acrostolium tenet.

Omnes, inquit *Fulvius*, Romanæ *Antiquitatis Studiosi* effigiem, quæ in hoc denario & sequente expressa est, Cn. Pompei M. vultum repræsentare arbitrantur; sed eum turbat inscriptio, ad Sextum ejus filium spectans, ita ut illi hujus vultum tribuere velit: heu quam dissimiles sunt, alter juvenilis, alter vero senilis. Ut autem patris imaginem cum sua in superiore denario expressit, ita illius vultum cum suo nomine in hoc signavit, alludens in cognomine Pii, tum erga Parentem suum, cùm symbolicè erga Sicilienses, dum Anapum & Amphinomum, Catanenses fratres, monitu Neptuni, quem ideo inter eos collocat, qui parentes humeris sublatos è periculo eximunt: ut narrat *Strabo*, *lib.* 6. & de illis loquitur *Corn. Severus in Ætna*. Ita ut etiam ille Pius erga patriam, qui tot proscriptos salvaverit, merito sit appellatus. Lituus & urceolus ad ejus vel patris sacerdotia pertinent.

ex averſo latere, PIETAS. Mulier ſtolata ſtans, d. hyſſopi ramum, ſ. haſtam tranſverſam.

XXI.

MAGNVS IMP. Caput idem, ſub eo SAL. ex averſa parte, PIETAS. Typus idem.

Inſcriptio prioris denarii, in quo epigraphe SEX. MAG. PIVS. IMP. circa caput, illum haud dubie ad Sex. Pompeium revocat. Junior etiam in utroque quam Patris effigies. Sed vox SAL. ſub vultu *Antiquarios* valde torquet. *Fulvius* de illa inquit. Nec enim de Salute dea, quæ fortaſſe nota illa SAL. ſignificatur, quicquam memini me legiſſe, quod ad Sextum „ aliquo modo pertineat. Addit *Patinus*, niſi quod profugos „ excepit & ſervavit; ſed hæc perperam. Nobis ſolus eſt Oedipus *Appianus*, *lib. Civ. Bell.* 5. his verbis. Pompeius ne hac quidem tot naufragiorum occaſione uſus, Neptuni ſacris „ operabatur & Salaciæ, quorum etiam filium appellari ſe ſuſtinuit: & ut in ſuperioribus denariis ſe NEPTuni filium nominat, in his duobus ſe SALaciæ filium appellat. Salacia autem Neptuni ſponſa eſt, teſte *D. Auguſtino*, *lib.* 7. *de Civ. Dei.* inquit, jam utique habeat Salaciam uxorem Neptunus, quam „ inferiorem aquam maris eſſe dixerunt; unde *Pacuvius*,

hinc ſævitiam Salaciæ fugimus.

In averſa parte Pietas, quæ fuit Cnei fratris in Hiſpania, contra Cæſarem ſymbolum, ut idem narrat *Appianus*, *Bell. Civ.* 2. Pompeianis vero teſſera fuit Pietas dea, nempe in patrem, ſed poſtea Sexto fuit in cives quos ſervavit, unde illi merito cognomen Pius. Dea tenet haſtam, divinitatis inſigne, & dextra hyſſopi ramum, quo utebantur in ejus ſacris.

XXII.

MAG. PIVS IMP. ITER. Caput Nuptuni, pone quod tridens: ex averſo latere, PRAEF. CLAS. ORAE MARIT. EX S. C. Trophæum maritimum, ſupra caput tridens, pars vero extrema in ancoram deſinens.

Trophæum illud maritimum, æternum eſt victoriæ navalis à Sexto

Sexto Pompeio contra Cæsarem ad Tauromenium relatæ monu-
„ mentum : nam *Dio*, *lib.* 49. Post pugnam ad Liparam, ait,
„ Cæsar Sextum Messana abiisse... fretumque præsidio nuda-
„ rum intellexit, confestim conscensis Antonianis navibus Tau-
„ romenium transmisit. Verum hoc factum secus cecidit...
„ Pompeius qùm Messanam festinato rediisset, ac de præ-
„ sentia Cæsaris cognovisset, celeriter integros in naves suos
„ eorum loco, qui in pugna fuissent, imposuit: atque ita & navi-
„ bus Cæsarem mari terraque militibus armatis aggressus est.
„ Cæsar contra pedestres copias pugnandum sibi non ratus,
„ navibus hostium. contemptis, quia & paucæ erant, & jam
„ ante victæ, provectus contra eas, majorem suæ Classis
„ partem amisit. Ob tam insignem in mari victoriam, tanquam Neptuni ope & auxilio relatam, ejus effigiem in anteriore denarii parte percussit, cum tridente illius dei insigni.

XXIII

MAG. PIVS IMP. ITER. Navis Prætoria, aquila legionaria in prora, & tridens cum sceptro in puppi, supra quam turris, in cujus vertice statua Neptuni pede proræ imponentis, d. tridentem : in parte postica, PRÆF. ORÆ MARIT. ET CLAS. S. C. Mulier suprema parte, manibus arrectis temonem tenet, & in duas piscis partes infimâ divisa est, cum tribus canibus in medio.

Ab una parte Navis Prætoriæ Sex Pompeii prospectum habes, in qua ut in aliis, turres fabricari jusserat, ex quibus Jaculatores
„ sagittas emittebant, ut refert *Dio*, *lib.* 49. Erant, inquit,
„ multitudine navium, alteri peritia rei nauticæ superiores, at-
„ que alteris navium altitudo, crassities epotidum turresque
„ proderant. Paulo post. Sed de turribus in conflictu jaculis
„ petiti, manicisque ferreis affixi hostium navibus, non mi-
„ nus damni quam inferrent, recipiebant. In postica vero parte, Scylla monstrum, ad indicandum locum, ubi Pompeius de Cæsare victoriam navalem retulit; nempe in freto Siculo: nam Scylla Phorci filia, Circes arte, ob Glaucum, qùm lavandi gratia fontem ingressa esset, videt inferiorem corporis partem

partem in caninos rictus commutatam, in vicinum maris Siculi fretum se præcipitavit: sed quùm fretum scopulis plenum & angustum sit, fluctus inter se concurrentes illis illisi, quendam velut latratum referunt; ideo fingitur Scylla monstrum hic habitare, & ex adverso Charybdis altera mulier in voraginem conversa, quæ præternavigantibus fretum reddunt periculosum.

XXIV.

MAGNVS. Caput Jani bifrontis coronatum spicis: in aversa parte, PIVS IMP. Navis.

Hæc inscriptio ex una nummi parte MAGNVS, & PIVS IMP. ex altera, illum à Sex. Pompeio percussum arguit; sed quo in loco incertum: porro ex spicis, quibus caput Jani coronatum est, Mylis vel Tyndarii, conjici potest, quas Siciliæ urbes primum occupavit, ut *Dio* indicat, *lib.* 48. Rebus ita succe- „ dentibus, ut jam & milites & pecuniam haberet, in Sici- „ liam navigavit, Mylasque & Tyndaridem, citra etiam pu- „ gnam, cepit. Si quis tamen illum esse Messanæ, ut in primaria Siciliæ urbe, ob spicas Siciliæ symbolum, percussum contendat, non refragamur, quam postea urbem, Pompeio Bithynico occiso, solus tenuit. Ut ut sit, signatus est antequam cum Cæsare ad Tauromenium conflixisset Sextus, ubi titulum Imperatoris iterum retulit, cùm in hoc tantum Imperator dictus sit, quod initio quùm Siciliam invasisset, eum cusum fuisse denotat, ubi æream solito typo monetam, ad impensas publicas, etiam cum argentea & aurea, percussit.

XXV.

AVGVSTVS. Caput Augusti: ex averso latere, SEX. POMPEIO. L. COR. MES. T. CEL. II. VIR. Bos.

Goltzius, ut *Fastos* suos nummis impleret, satis fuit illi nummum ejus Consulis, quem notaverat, apponere, sic hunc Sex. Pompeii, quùm esset tantum Duumvir deducendæ Coloniæ ab Augusto factus, ut nummi epigraphe & typus indicant; & postea Consulatum gessit cum Sex. Apuleio an. $\frac{766}{7}$ quo mortuus est Augustus ad XIV. K. Septembr. nam facta monetæ inter Augustum

& Senatum divisione, nulli denarii argentei, & nummi ærei signati sunt. Sed quis fuerit ille Sex. Pompeius, ignoratur. *Dio* illum quidem Sexti filium appellat, & *Tabulæ Græcæ* eum Magnum vocant. Sextus Pompeius, Pompeii Magni filius minor, filiam tantum reliquit. *Ovidii* ad illum sunt *Epistolæ*, *lib. 4 de Ponto*. *Seneca de Beneficiis* 4. videtur innuere, commendamus & nominis Pompeii Magni hunc ut ceteros ad Consulatum ascendisse.

POMPO-

POMPONIA.

POMPONIA gens Plebeia est; ſiquidem M. Pomponius perhibetur Tribunus Plebis an. 306/7 mox poſt Decemviratum abrogatum factus. A Pompone Numæ Pompilii Regis filio traxiſſe originem tradit *Plutarchus, in Numa.* Cognomina ejus in denariis nobis ſunt *Matho*, videtur à voce Græca μαθὴς vel μαθὼν, qui diſcit; *Molo*, ab altera μόλων, quod dicitur de hominibus parvum corpus habentibus apud *Suidam*; *Flaccus* ab aurium deformitate, & *Rufus* à capillis.

I.

MATHO. Caput Romæ galeatum: ex averſa parte, M. POMPO. M. F. Conſul in quadrigis triumphalibus, d. lauream, ſ. habenas. Victoria, per aëra volitans, illi porrigit coronam.

M. Pomponius Matho M. filius M. nepos, ut teſtantur *Faſti Capitolini*, Quæſturam Provincialem iniit an. 508/9 Tribunatum Plebis an. 513/4 Ædilis fuit Plebis an. 515/6 Prætor Urbanus an. 518/9 & deinde Conſul cum Q. Fabio Maximo Verrucoſo an. 520/1 Sardinia Pomponio obvenit, res proſperè geſtas augurantur *Capitolinæ Tabulæ*, cum denariis.

M. POMPONIVS M. F. M. N. MATHO. ANN. DXX./DXXI. *Varr.*
COS. DE SARDEIS. IDIBVS. MART.

Ipſe vehitur quadrigis triumphalibus, lauream gerens: in denariis, militibus ejus triumphum comitantibus, diſtribuendis. Habuit & fratrem M. Pomponium cum C. Papirio Maſone an. 522/3

II.

Caput Jani bifrontis: in averſa cujus parte, L. POMP. Navis. in imo ROMA.

Forma & pondus nummi cum epigraphe L. POMPONIVS, ut

 illum

illum tempore belli Punici quæramus, postulant. En *Livius*, *lib.* 25. qui nobis L. Pomponium Veientanum hominem Publicanum suppeditat. Nec te Publicani nomen moveat; *Ciceronem* audi de „ Publicanis, *Orat. pro Planco*, Flos, inquit, Equitum Roma- „ norum, ornamentum civitatis, firmamentum Reip. Publicanorum ordine continetur. Is Quæsturam Provincialem iniit anno 533. inter primum & secundum bellum Punicum, quo tempore *Plinius* assem libralem ad Sextantarium fuisse reductum, ob impensas primi belli nos edocet, id est, ad uncias duas, quod est pondus nostri nummi, cum Jano bifronte, assis Romani typo solito expressi.

III.

Caput Jovis barbatum & laureatum, pone quod nota S. in averso latere, L. POMP. Navis, in imo ROMA.

Ejusdem est L. Pomponii Veientani nummus, quem pro semi asse permutari nota S. nos edocet: nam Romani monetam ut plurimum notis, ad indicandum ejus pretium, signare solebant, præsertim quùm esset quadam Lege imminutum, sicut primo bello Punico cœperat, ut ex *Plinio*, *lib.* 33. didicimus. Caput Jovis hoc tempore in assibus semi primum signarunt. Quùm antea in illis majoris ponderis esset, Jani caput impresserunt, sed semper Navim Saturni in aversa parte pro typo servarunt; quod ille monetæ signatæ inventor perhibeatur; & ante illum pecunia, à pecu in ea signata diceretur.

IV.

Caput Jovis barbatum & laureatum, ut supra pone quod nota S. in aversa parte L. POMP. Navis, supra quam Victoria stat, d. palmam, f. coronam, in imo ROMA.

Victoria supra navim stans cum palma & corona, haud dubie in æreis hujus temporis nummis, aliquam à Prætore sub quo L. Pomponius Quæsturam agebat, victoriam relatam indicat. Ille Proquæstore fuisse an. 534. reperitur, sed quo loco ignoratur, an in Illyrico, quùm hoc anno Illyrici rebellarint, & à M. Livio Salinatore & L. Æmilio Paullo Coss. domiti sint, quod non videtur

detur alienum: siquidem ad sumptus bellicos, plurimi cusi sint nummi, omnis magnitudinis, quorum plerique nobis supersunt, ut indicant etiam sequentes.

V.

Caput Herculis pelle leonina tectum, pone quod tres globuli: in aversa parte, L. POMP. Navis, in imo ROMA.

Tres globuli, in hoc æreo L. Pomponii Veientani nummo signati, quatuor uncias indicant, & sic illum quadrantem, id est, quartam assis partem valere denotant. Hercules secundo bello Punico in illis minutis nummis signari cœpit, ut deus Romanorum antiquus: nam ejus ex Græcia ab Evandro cultus in Italiam allatus est: & hic relicta Arcadia, quùm patrem casu interfecisset, avito regno pulsus, suadente matre, quæ vates erat, conscensa navi in Italiam venit, & pulsis Aboriginibus, tenuit illa loca, ubi postea Roma condita est, parvumque oppidum in Palatino monte extruxit, Pállanteum, à Pallante proavo dictum.

VI.

Caput Mercurii pileo ornatum cum alis, pone quod caduceus, & ante tres globuli: in postico latere L. POMP. Navis, in imo ROMA.

Mercurius etiam in minuta moneta Romana obsignari cœpit, tanquam mercium deus, bello etiam Punico secundo, ut de Hercule supra diximus. Quùm autem L. Pomponius ex Quæstura Provinciali Tribunatum Plebis accepisset an. $\frac{536.}{7}$ illud erat ab annis quatuor jam incœptum, sed Tribuni Plebis nummos haud signabant. *Livius, lib.* 25. illum nobis indicat Præfectum Sociorum an. $\frac{540.}{1}$ quem gradum ut plurimum adipisci solebant Romani post Tribunatum, & in quo hos nummulos, quùm as ex sextantario ad uncialem, apud *Plinium* hoc tempore reductus esset, ad bellicos sumptus signasse videtur. Illum autorem temerariæ pugnæ & cladis non exiguæ nominat *Livius, loco laudato.* Ni, inquit, L. Pomponius Veientanus, Præfectus Sociorum, prosperis aliquot populationibus in agro Brutio, justi ducis speciem nactus, tumultuario exercitu coacto, cum Hannone conflixisset: ubi inter ceteros captus est.

VII.

L. POMP. CN. F. Caput Romæ galeatum: in posteriore latere, L. LIC. CN. POMP. Figura virilis nuda in bigis, d. ſpiculum vibratura, ſ. clypeum & baculum, in cujus apice caput aſininum.

Ecce alter L. Pomponius qui ſe ut ab aliis diſtinguat, Cn. filius, inſcribitur. Is frater minor fuiſſe videtur Cn. Pomponii, inter celebres ſui temporis Oratores à *Cicerone* numerati, & Quæſtoris Provincialis an. 656/7. nam ille Triumvir monetæ ſub Cenſoribus L. Licinio & Cn. Domitio an. 661/2. hunc denarium ad victoriam, à L. Valerio Flacco de Hiſpanis relatam, indicandam percuſſit, cum aliis Monetalibus, de quibus in gente Aurelia, num. 10. Coſconia num. 1. Domitia num 12. 13. Licinia num. 10. 11. Poblicia num. 2. nam ut hic typus ſimilis in omnibus harum Familiarum nummis occurrit, cum eadem epigraphe L. LIC. CN. DOM. ſub his Cenſoribus, neceſſe ejus eſt ut à Triumviris Monetalibus ejus ætatis ſit ſignatus.

VIII.

L. POMPON. MOLO. Caput Apollinis laureatum: ex àverſa parte, NVM. POMPIL. Numa ſtans, ſ. lituum, ante aram ignitam, ad quam Victimarius capram ducit.

Tertius prodit L. Pomponius, ſed cognomine Molo, cujus Quæſturæ Provincialis tempus ignoratur; Tribunatum Plebis adeptus eſt an. 693/4. Ædilis fuit Plebis cum C. Coſconio, an. 696/7. ex *epiſt. Ciceronis ad Q. Fratrem lib.* 2. 7. Caput vero Apollinis in anteriore denarii parte nobis Apollinares Prætorem Urbanum Ludos edidiſſe indicat, & eo quidem anno, quo Collega in Ædilitate L. Coſconius, nempe an. 698/9. In altera vero parte, ut originem ſuam à Numa Pompilio Rege ſe ducere denotaret, illum ſacra facientem, utpote qui ſacra & cæremonias, omnemque cultum deorum immortalium docuit: ſed quùm in hoc typo capra ad aram immolanda agitur à Victimario, & illa peculiaris Junoni ſit victima, ex Hercule conſtituta, apud *Pauſaniam in Lacon.* hujus deæ ſacrificium denotare exiſtimarunt.

IX.

IX.

S. C. RVFVS. Caput Jovis laureatum & barbatum: ex averſo latere, Q. POMPON. Aquila ungue dextro lauream, pone ſerpens, in aliis ſcorpio.

Quis fuerit ille Pomponius, non facile eſt indicare. Cn. Pomponius Q. filius Q. nepos Rufus reperitur Quæſtor Provincialis an 508; Tribunus Plebis an. 523/4. Ædilis Plebis an. 516/7. qui reliquit minorem filium Cneium Tribunum Plebis an. 546/7. an ille minor, fuit prænomine Quintus, aut nepos, cui denarii forma magis congrueret. Quiſquis autem ille ſit Q. Pomponius Rufus, in Ædilitate Curuli denarium ſignavit, ad denotandum ſe Magnos Ludos Jovi dicatos ex Senatuſconſulto celebraſſe, ut arguit nota S. C. in denario appoſita, & hinc Jovis imago, Aquilaque ejus ales inde percuſſa; illa vero coronam tenet, in memoriam illius quæ hoc anno ante Ludos Jovi oblata eſt.

X.

S. C. RVFVS. Caput Jovis laureatum & barbatum, ut ſupra: ex averſa parte, Q. POMPONI. MVSA. Euterpe Muſa ſtans, d. innixa clavæ, ſ. caput.

Inſcriptio *Rufus*, & in altera parte nomen *Muſa*, induxit *Fulvium*, ut poſt aliquot rationes ab ipſo allatas, duas Pomponiæ gentis Familias, unam quæ Rufi, alteram quæ Muſæ eſſet, arbitraretur: ſed quod in tertia tabella profert magis mihi arridet, in quo quidem, ait, denario peccatum fuiſſe ab eo, qui monetam cudit, ſuſpicari aliquis meritò poteſt, quod alteræ duorum denariorum partes ſimul conjunctæ in eo videantur: nam pars antica, in qua cum Jovis capite legitur, S. C. RVFVS, conjungi debuit cum altera parte, in qua legitur Q. POMPONI. cum aquila ungue coronam tenente: Typus vero partis averſæ, in qua ſcriptum eſt Q. POMPONI. cum Euterpe ſtante & voce MVSA ad eam ſpectante, conjungi debuit cum Muſæ imagine, in 2. tabella num. 3. expreſſa: adde quod hic denarius à nemine præter *Fulvium* obſervatus ſit, qui in cimeliis hactenus non reperitur.

XI.

XI.

Q. POMPONI. hinc MVSA. Caput Herculis Musagetis: ex aversa parte, HERCVLES MVSARVM. Hercules Musarum imberbis stans, pelle leonina ornatus, lyram pulsat, in imo clava erecta.

Q. Pomponius, supra cognominatus Rufus, hunc etiam denarium cudit, & ut in aversa nummi parte vox MVSA ad Musam Euterpen pertinet, vox MVSA initialis est & Musagetes explicanda, ita ut sit caput illius Herculis ita dicti, & non Apollinis, ut quidam putarunt. De illo sic narrat *Eumenius Orator, de instaurandis scholis.* Fulvius Nobilior, in Græcia quùm esset Imperator, acceperat Herculem esse Musageten, hoc est, comitem, ducemque Musarum. Hac vero de causa Q. Pomponius ex una parte Herculis Musagetis caput ut in Græcia, & ex altera Herculem Musarum, ut *Fulvius* eum nominavit, dum ei ædem in Circo Flaminio ex pecunia Censoria fecit, quam refecisse in Ædilitate sua Pomponius Rufus: & ut novem signa Musarum, quæ ex Ambraciensi oppido transtulerat, sub tutela fortissimi Numinis consecravit, ita Pomponius denarios ad rei memoriam, in quibus unaquæque cum symbolis videretur, expressit, ut sequentibus observare est. Hercules citharam pulsat, quam artem à Lino didicisse, in *Bucolicis* narrat *Theocritus.*

XII.

Caput muliebre coronatum: ex aversa parte, Q. POMPONI. Musa stans, d. volumen, f. innixa columnæ. MVSA.

Novem *Hesiodus* in *Theogonia* Musas numerat, sicut *Homerus* & *Orpheus.* Novem autem dictæ sunt, propter novem ipsarum inventa. Porro omnes nomen habent, à cantu, quo diversa canebant. Prima quæ à *Fulvio* exhibetur, Calliope est, à Græcis ita vocata, à *vocis suavitate* nomen habens; καλὸς enim bonus & ὄψ, vox. Hæc Heroïco carmini præesse existimatur *Virg. in Epigr.*

Carmina Calliope libris Heroïca mandat.

Ideo illa volumen gerit, à volvendo dictum, quod Majores nostri in

in libris arborum, id eſt, corticibus ſcribebant, & libellos illos, quo ferrent commodius, complicabant.

XIII.

Caput muliebre corona ornatum: ex averſo latere, Q. POMPONI. Muſa ſtans, d. demiſſa, ſ. citharam tenet.

Secunda hæc exhibetur, Clio dicta à verbo κλέος, id eſt, *Gloria*, quod Poetis gloria ex carmine naſcitur, ideo *Virg. in Epigr.*

Clio geſta canens, tranſactis tempora reddit.

Illi tribuitur citharæ inventio, qua Heroum laudes canebat, de qua in *Epigr. Græco*

Κλειὼ καλλιχόρου κιθάρας μελῳδέα μολπήν, hoc eſt,
Clio dulciſonæ citharæ modulamina prompſit.

Ideo citharam tenens depingitur. Sed pro Polymnia à *Fulvio* ultima exhibetur.

XIV.

Caput muliebre laurea inſigne: in poſtica parte, Q. POMPONI. Muſa ſtans, radio globum tripodi impoſitum, tangit, cum voce MVSA, illam deſignante.

Urania, Jovis & Mnemoſynes filia, è Muſis una perhibetur, à voce οὐρανὸς dicta, id eſt, *cæleſtis* quod ei Aſtrorum motus cognitio, ſeu Aſtrologiæ inventio tribuitur, de qua *Poetæ in Epigr.*

Οὐρανίη πόλον εὗρε, καὶ οὐρανίων χορὸν ἄστρων,
Urania aſtrorumque chorum, cælique rotatus.

Et ut aptè *Virgilius* canit:

Vranie cæli motus ſcrutatur & aſtra.

Ideo depingitur radio, id eſt, baculo, quo globum cæleſtem tripodi impoſitum volvit.

XV.

Caput muliebre laurea ornatum: ex aversa parte, Q. POMPONI. Musa stans, d. tibiam geminam, vel duo plectra tenet, s. cubito columnæ imposito, manu mentum sustinet, ex averso MVSA.

Hæc Musa ordine octava, seu sexta tabellæ secundæ à *Fulvio* pro Terpsichore describitur; illam pro Erato, quam ordine quartam & secundam in secunda tabella exhibemus. Erato à verbo ἔρως derivatur, ab *amore* nomen sortita, quod præsit his qui Heroum inclyta gesta aut amores canunt. Ideo cum tibia gemina depingitur; *Amicus* existimat esse duo plectra, ex carmine *Virgilii*

Plectra gerens Erato saltat pede, carmine, vultu.

Porro *Poetæ Græci* proferamus carmen.

Ὕμνους ἀθανάτων Ἐρατὼ πολυτερπέας εὗρε, hoc est,
Ast Erato divûm jucundos repperit hymnos.

Hymnus cantus est in laudem alicujus: à quibusdam Elegiam invenisse traditur, unde mœsta mentum sustinet.

XVI.

Caput muliebre laurea insigne: ex averso latere. Q. POMPONI. Musa stans, ante quam vox MVSA, utraque Fistulam calamis compactam.

Terpsichore, hæc Musa videtur esse, ἀπὸ τοῦ τέρπειν τοὺς χορούς, hoc est, à *delectandis choreis* dicta, nec diligentius videtur à *Poeta Græco* descripta hoc versu

Τερψιχόρη χαρίεσσα πόρεν πυκινήμονας αὐλούς. hoc est,
Grataque Terpsichore calamos inflare paravit.

Apte ipsa pingitur tenens ambabus fistulam, plurimis calamis compositam, ut canit *Virg.* 2. *Eclog.*

Est mihi disparibus septem compacta cicutis
Fistula.

Cujus primus inventor Pan fuisse perhibetur, ut idem *Poeta Eclog.* 3.

Pan

Pan primus calamos cera conjungere plures
Instituit.

XVII.

Caput Musæ laurea coronatum : in aversa parte, Q. POMPONI. Musa stans, bifrons hominis & feminæ, d. clavam, s. personam, hinc MVSA.

Nullum est dubium quin hæc Musa sit Euterpe, ab εὖ & τέρπω, dicta, à *suavitate concentus*, quasi bene delectans. Hæc tragœdiam invenisse dicitur, ut apte expressit carmen *Poëtæ Græci*

> Εὐτέρπη τραγικοῖο χοροῦ πολυηχέα φωνήν, hoc est,
> *Euterpe chori tragici resonabile carmen.*

Ideo bifrons hominis & feminæ expressa videtur, quod hominum ut & feminarum gesta tragœdia exhibeat. Clavam Herculis manu tenet, quod huic deo comœdia dicata sit, ut ex *Aristophanis comœdia* intelligitur, quæ Βάτραχοι inscripta est. Personam s. tenet, quæ tragœdiam à comœdia distinguere videtur; nam in illa Reges & Principes, nonnunquam his temporibus Heroës, & dii, sub personis, & in comœdia, humiles & privatæ personæ; ut mox dicturi sumus.

XVIII.

Caput muliebre laureatum: in postico latere, Q. POMPONI. & ex averso MVSA. Musa stans, d. larvam, cubito columnæ innixo.

Thalia est illa Musa in hoc denario depicta, ἀπὸ τοῦ θάλλειν, *nitere*, seu *florere*, quod Poëtarum fama nullo tempore marcescat. Hæc comœdiam reperisse dicitur; unde ipsi convenire videtur quod ipsi tribuit *Græcus Poëta*

> Κωμικὸν εὗρε Θάλεια καὶ ἤθεα κεδνά, hoc est,
> *Comica vita Thalia tibi est, moresque reperti.*

Qua de causa larvam gerit, non homini similem, sed ridiculam

& ad risum excitandum : nam Comœdia genus est Fabulæ, quæ civilis privatæque vitæ imaginem repræsentat, cujus læta fere & ad ridendum apta est catastrophe.

XIX.

Caput muliebre laurea ornatum : in postica parte, Q. POMPONI. & infra MVSA. Musa ipsa stans, ambabus pulsat barbiton columnæ impositam, d. submissa digitos extendens, s. citharam, seu barbiton.

Si quædam Musæ effigies Melpomeni tribuenda est, hæc ipsa est μελπομένη, à *canendo* dicta, μέλπομαι enim *canto* & *modulor* significat, ἀπὸ τοῦ μέλος ποιεῖν, hoc est à concentu faciendo, ipsa hoc *versu Græco* depingitur.

Μελπομένη θνητοῖσι, μελίφρονα βάρβιτον ἦρε.
Melpomene dulci concentu barbita movit.

Hæc cantare videtur, & utraque columnæ impositam pulsat citharam seu barbiton, hoc est instrumentum musicum, quod pulsatur plectro, vel calamo, quæ cithara alio nomine dici videtur. De Melpomene *Horatius*

——præcipue lugubres
Cantus Melpomene, cui liquidam pater
Vocem cum cithara dedit.

XX.

Caput muliebre lauro coronatum : ex averso latere, Q. POMPONI. Musa stans, d. submissa digitos extendit, & pedem sublevat, s. lyram gerit : ex averso MVSA.

Polymnia ex novem sororibus nobis describenda superest; ita à *capacitate memoriæ*, quod excellat memoria, nominata, & talis in denario expressa videtur, qualis in *Græco versu* depingitur.

Τέρψιας ἀρχιθμοῖο Πολύμνια πάντοτος εὗρεν, hoc est,
Harmoniam numeris saltusque Polymnia junxit.

Nam

Nam pede ſemi ſublato plaudere choream. videtur, læva citharam gerendo, unde recte apud *Virgilium*

Signat cuncta manu, loquitur Polymnia geſtu.

Et digitis extenſis, manu geſtuque loquitur.

Si Muſarum ordinem à *Fulvio* præſcriptum aliquo modo mutaverimus, earum typus & attributa ſollicitarunt, quem etiam alius alia ratione ductus mutare poterit, præſertim ſi novi aliquam Muſam exhibentes occurrant denarii, qui quaſdam peculiari typo ornatas earum nomina melius deſignent; negare autem non poſſumus nonnullas iiſdem tribui poſſe, ut *Patinus* typos quoſdam ad unam eandemque ſpectantes exhibuit, quos ut inutiles, & tyronum animos aliquo modo turbantes, detraximus; felices, ſi novem omnes explere poſſemus.

XXI.

SEX. F. PIVS. Caput virile nudum: ex averſa parte, T. POMP. Bos.

Quin ad Pomponiam gentem pertineat hic nummus dubitare non ſinit epigraphe T. POMP*onius*: ſed an pertineat ad T. Pomponium, cognomine Atticum, augurari poſſumus. In tota Pomponiorum gente ſolus ille prænomine Titi gaudet, ejus quidem patris prænomen ignoratur, ſed potuit Sextus vocari. Ejus avus fuit M. Pomponius, Ædilis Plebis an. 671. teſte *Plinio*, *lib.* 7. 48. Nobis ſupereſt cognomen PIVS, quod habere potuit à Q. Cæcilio avunculo, à quo fuit adoptatus; nam id cognomen Cæciliæ genti familiare fuit, ut videre eſt in Cæciliis; & ſæpe ad adoptionem denotandam ſolum appoſitum eſt cognomen, & diverſo modo appellatus eſt T. Pomponius, ut tradit *Varro, de re ruſt. lib.* 2. *cap.* 2. Nunc T. Pomponius, nunc Q. Cæcilius, cum cognomento eodem, di- ,, ctus eſt. Bos nummum in Colonia, cujus eſt ſymbolum percuſ- ,, ſum indicat, in gratiam forſan Tiberii Imp. qui ejus progener fuit, nam ipſe Vipſaniam Agrippinam, Agrippæ & Pomponiæ filiam, duxerat uxorem, Pomponia autem T. Pomponii erat filia.

XXII.

ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΥΙΟΣ. Caput Tiberii: ex averſo latere, ΕΠΙ ΦΛΑΚΚΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ Β.Π. an. 82. in laurea.

Pomponiorum gentis agmen claudet L. Pomponii Flacci nummus, Syriæ Præſidis, Antiochiæ ſub Tiberio percuſſus, an. illius æræ 82. Conſulatum cum C. Cæcilio Rufo geſſit an. $^{769}_{70}$ & Mœſiæ Proconſul Rheſcuporim Regem, qui Cotyn nepotem occiderat, ingentibus promiſſis deceptum, captumque Cæſari tranſmiſit an. $^{77}_{2}$ Syriam obtinuit Provinciam an. $^{774}_{5}$ ut jam retulit *Card. Noriſius, diſſ. 3. de Cenot. Piſani* in qua mortuus eſt, ex *Tacito, lib. 4. Annal.* deſcribente geſta an. $^{785}_{6}$ Sulpicio Galba & Corn. Sulla „ Coſſ. inquit Exin Flacco Pomponio Syriæ Proprætore defun„ cto, recitantur Cæſaris litteræ. Æra Antiochenorum cœpit autumno anni $^{704}_{5}$ ob Julii Dictatoris privilegia ipſis hoc anno conceſſa, ſimulque congeſtis illis numeris 81. & 705. habebis an. V. C. 785. in cujus autumno incœpit annus Antiochenorum 82. & ſic L. Pomponius Flaccus mortuus eſt in fine anni $^{785}_{6}$ Vide *Card Noriſium diſſ. 3. de Epoch. Syromac.* Corona ex lauro, in nummis Antiochiæ, ob ejus verſus Apollinem deum Tutelarem cultum.

PONTI-

PONTINIA.

PONTINIA gens Prætoria, cujus nomen derivatum volunt à Pontia urbe juxta Tarracinam, & Colonia eodem anno quo Suessa, teste *Livio*, *lib.* 9. deducta: nam ut Pontina tribus, & Pontina palus, ab illa dictæ sunt apud *Festum*; sic Pontinius ab urbe.

I.

PROPR. ROMA. S. C. Caput Romæ galeatum, ex aversa parte, C. PONTINI. A. F. Trophæum, ad cujus imum femina mœsta sedet, juxta quam Rex stans manibus post terga rejunctis, inde Propræt. paludatus, d. hastam.

C. Pontinius, quem male *Dio*, *lib.* 33. Pomptinum vocat, Auli filius in denario perhibetur. Legatus fuit M. Crassi in bello contra Fugitivos, teste *Frontino Stratag. lib.* 2. *cap.* 4. Præturam Urbanam iniit an. 690/1. Prætor Provincialis Galliam Transalpinam sortitus obtinuit an. 691/2. & cum Allobrogibus bellum Catilinaria conflatum gessit, ut refert *Cicero*, *in Oratione de Prov. Consularibus*. Modo, inquit ille, „ meorum laborum, periculorum, consiliorum socius C. Pontinius fortissimus vir, ortum repente bellum Allobrogicum, atque hac scelerata concitatum, præliis fregit eosque domuit „ an. nempe 692/3. nam illi prorogata est Provincia, imo & adhuc an. 693/4. quo apud *Dionem*, *loco laudato*, cum Legatis L. Mario & Ser. Galba, Cotugnatum, ejus gentis regulum, profligavit ad Solonium.

Ad Urbem, triumphi impetrandi causa, rediit Pontinius an. 694/5. restititque diu extra illam, ob acerrimos adversarios, quos reperit; sed pertinaciter ibi remansit, usque ad an. 699/700. triumphi spe non abjecta, quem tamen obtinuit, licet adhuc Q. Scævola Tribunus Plebis ei cum Catone & Servilio Prætoribus adhuc se opposuisset; sic scriptum est in *Columnis Triumphalibus*:

C. PONTINIVS A. F. N. PROPR. ANN. DCXCIX. DCXCX. *Varr.*
DE. GALLEIS. ALLOBROGIBVS. III. NONAS NOVEMB.

In

In cujus rei memoriam denarios, militibus & ducibus eum ad triumphum comitantibus distribuendis, signare jussit; in anteriore quorum parte Romæ caput visitur, cum nota S. C. quia triumphus erat Senatusconsulto decretus; & ex aversa trophæum, loco victoriæ erectum, cum Provincia subjugata ad ejus imum sedens, juxta quam stat Rex chlamyde ornatus, manibus post terga revinctis, & in triumpho ductus, ut videtur, licet *Dio* illum evasisse referat, his
„ verbis. Ea re cognita, Pontinius toto exercitu in Cotugnatum
„ versus, eum obsedit, omnesque hostes, excepto Cotugnato,
„ manu cepit. His actis, reliqua deinde haud difficulter in suam
„ potestatem redegit. Forsan postea captus est.

De Pontinii triumpho etiam loquitur, in fine *lib.* 39. ubi Tri-
„ bunorum in eo perturbationes refert, itaque, ait, Tribuni Ple-
„ bis aliquot, populi cœtu destituti, in ipsa pompa negotium ei exhibuerunt, ita ut ad cædes quoque deveniretur.

POPI-

POPILLIA.

POPILLIA gens Plebeia: lex de Vestalibus laudatur Popillia ab *A. Gellio*, *lib.* 1. *cap.* 12. sed quando lata fuerit non liquet; hæc ad Philipporum Cæsarum usque tempora duravit. Ejus nomen apud *Sigonium Popillii* à *Popillo*. *Festus* vero ait Popillia tribus una, quinque & triginta tribuum, tot enim fuerunt, à Popilliæ feminæ felici nomine appellata; & alio loco inquit, Popillia tribus à progenitrice traxit vocabulum, quod tamen non placet *Onuphrio*, *de Rep. Romana*. Ejus cognomen nobis superest *Lænas*, à *læna*, veste lanea, quâ indutus erat M. Popillius Flamen Carmentalis, quando ob seditionem Plebis contra Patres, tempore sacrificii, ad concionem venit.

I.

ROMA. Caput Herculis cum pelle leonina circa collum, & clava supra humerum lævum: ex aversa parte, M. POPILLI. LAENAS. Hercules pelle leonis supra dorsum, d. sagittam è pharetra dorso appensa depromens, s. arcum tensum tenet.

M. Popillius Lænas filius fuit P. Popillii apud Syphacem Numidiæ Regem Legatus an. 543/4 & frater major C. Popillii, cujus denarius post eum prodibit. Quæsturam provincialem suscepit an. 566/7 Tribunatum Plebis an. 571/2 Ædilis fuit Plebis an. 574/5 Prætor Provincialis Sardiniam sortitus an. 577/8 sed se à Provincia excusavit, ob rem bene gestam in ea à Prætore anni superioris, cui prorogata est Sardinia, ex *Livio*, *lib.* 41. Cum L. Postumio creatus est Consul an. 580/1 Ligures ambobus decreti sunt, quos ad oppidum Caristium vicit M. Popillius, & quùm illos qui se dederant, vendidisset, à Senatu de Provincia decedere jussus est, sed non paruit, iratusque illi, ob victoriam relatam, reversus est: Iterum licet victor Ligurum, vix damnationem evasit, an. 581/2 absentis Consulis fuit fratris gratia ac Popilliæ Familiæ precibus servatus.

Quùm nobis ænigma Hercules, in denario ejus signatus ex utraque parte esset, & quando ille signatus; nobis causam suppeditare vide-

tur *Livius* an. $\frac{586}{7}$ Nam, inquit, *Dec.* 5. *lib.* 3. in bello contra Philippum Macedoniæ Regem à Q. Marcio Philippo Consule susce pto, Marcus Popillius Consularis, & alii pari nobilitate adolescentes Tribuni militum, in Macedonicas legiones Consulem sequuti sunt: deinde narrat, quo modo ejus jussu Heracleam Thraciæ urbem Popillius expugnavit; in cujus memoriam Herculem, à quo condita fuerat, urbs de illius nomine in denario signavit, & ex altera parte Herculem ipsum, sagittarium expressit, ut in illa urbe colebatur, sicut nobis suggerit ejus urbis nummus Caracallæ, in quo Hercules gradiens d. sagittam depromit, s. arcum tenet, in *nostro libro de Nummis Græcis Impp.* in voce ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ, quæ alio nomine Perinthus appellata est.

Sed aliquis nobis objicit, non debuisse Consularem hoc in bello voluntarium solummodo denarium cudere, ut innuit *Livius*, sed potuit esse Consulis Legatus, aut quando Censuram egit cum P. Cornelio Scipione Nasica an. $\frac{594}{5}$ ut referunt *Capitolinæ Tabulæ*.

CENS. P. CORNELIVS. P. F. CN. N. SCIPIO. NASICA.
M. POPILLIVS. P. F. P. N. LAENAS. LVSTR. FEC. LIIII.

Nemo nescit Censores denariorum cudendorum potestatem habuisse, & tunc rem memoria dignam, ut Heracleæ expugnationem, denario consignasse. M. Popillium fuisse doctum, ac Poetam non vulgarem fuisse, & P. Terentio familiarem prodit *Donatus in Terentii vita*, & *Ovidius Fastorum* 6. eo Consule instituta Floralia docet.

II.

LAENAS COS. Caput Concordiæ: ex averso latere, C. POPILLI. P. F. P. N. Pegasus alatus, pedibus inferioribus terræ affixis, superioribus in aërem elatis.

C. Popillius Lænas Publ. filius perhibetur, utpote qui patrem Publium, ad Syphacem Regem, cum L. Genucio & P. Petilio Legatum, habuerit, missum an. 543. ut *Livius* narrat, *lib.* 27. & eum superioris Publii fratrem fuisse nobis indicant *Fasti Capitolini.* Is Quæsturam Provincialem iniit uno anno serius quam frater $\frac{567}{8}$ & sic alios Magistratus; Tribunus fuit Plebis an. $\frac{572}{3}$ Ædilis Plebis an. $\frac{575}{6}$ Prætor Provinciam sortitus est an. $\frac{578}{9}$ Consulatum postea obtinuit cum P. Ælio Ligure an. $\frac{581}{2}$ ambo primi de Plebe fuerunt.

Dena-

Denarium hoc anno in Consulatu signatum denotat vox cos. id est, *Consul*, & C. Popillius in anteriore ejus parte Concordiæ imaginem, ad denotandam suam cum fratre M. Popillio superiore anno Consule percussit, ut idem notatum est in Æmilia gente; sed præsertim quod Marco Senatus, ob res contra Ligures gestas infensus esset, ideo tarde ille in Provinciam sibi decretam abiit, quia nondum de fratre Liguribusque restituendis erat in Senatu relatum. At quùm Ludi Apollinares pridie Non. April. celebrari solerent, & Consul Romæ adhuc esset, illos loco Prætoris, ut moris erat, edidit. In cujus memoriam in postica parte Pegasum, Apollinis symbolum, ut in Æmilia gente num. 37. videre est, percussit. Apollo enim Musarum comes, imo & pater, Pegasum ut illæ pro symbolo habuerunt, quod illis fontem in Helicone monte ubi habitabant, aperuerit.

C. Popillius vir asper ingenio, severo vultu & gravi oratione, ad Antiochum Epiphanem Syriæ Regem, cum C. Decennio & C. Hostilio Legationis princeps mittitur Consularis an. 585/6 ut ab obsidione Alexandria eum dimoveret, expositis mandatis, quibus jubebatur inceptis desistere: quùm ille se deliberaturum diceret, virga Regem circumscripsit, antequam circulum excederet, responsum dare. Qua asperitate motus Rex bellum dissolvit, testibus *Livio*, *lib.* 45. & *Paterculo*, *lib.* 1. Tandem Consul iterum creatus est cum M. Æmilio Lepido an. 695/6

III

LAENAS. Caput Junonis pelle caprina amictum, in postica parte, M. POPILLI. M. F. Juno Sospita pelle caprina ornata stans, hastam vibratura, & scutulum, ante illam serpens in gyros circumvolutus.

M. Popillius Marci filius in denario appellatus, Marcum superiorem Consularem habuisse patrem denotat. Is Quæsturam Provincialem iniit an. 599/600 Tribunatum Plebis an. 604/5 Ædilis Plebis fuit an. 607/8 Prætor Urbanus an. 610/1 Quæstionem parricidii rerumque capitalium sortitus obtinuit, ex *Val. Maximo*, anno 611/2 Prætor Provincialis, Consulatum gessit cum Cn. Calpurnio Pisone an. 614/5 quo denarium percussit, in eo ob Sacrificium deæ Junoni Lanuvinæ solemne pro Republica, ut moris erat, initio Consulatus factum,

eam expressit, ut jam diximus in Cornelia gente num. 18. Plautia num. 1. & sparsim. De Junone Sospita, & ejus pellis caprinæ amictu, vide *Ciceronem*, *de Natura Deorum*, *lib.* 1. ubi depingitur cum hasta, cum scutulo, & cum caligulis repandis. Draco Lanuvinus, de quo *Propertius*, *lib.* 6. Deam comitatur, sub cujus tutela erat.

Consuli M. Popillio Hispania Citerior obtigit, ubi cum Numantinis bellum renovavit, sed nihil magnum in eo gessit hoc anno. Prorogata illi Provincia anno sequente 615. Numantiam obsedit, sed civium stratagemate victus est, ut tradit *Jul. Frontinus*, *lib.* 3. *cap. ult.*

POPPAEA.

POPPAEA.

POPPAEA gens, etsi Consularis, modica origine fuit; sed Principum amicitia ad Consulatum evecta; an à *Popa* nomen habuerit? Cognomen vero *Sabinus*, quod è Sabinis fuerit oriundus.

I

AVGVSTVS CAESAR. Caput Augusti corona quercea ornatum, ex aversa parte, C. POPPAEVS SABINVS AED. CVR. Sella Curulis, supra quam corona, à sinistris fulmen.

C. Poppæus Sabinus in *Fastis* Q. F. Q. N. renunciatur; ejus vero aureus elegans denarius Ædilem fuisse Curulem nos edocet, in quo Magistratu Augusti permissu illum cudit, cum ejus imagine; nam hoc tempore Triumviri Monetales hanc curam habebant, in aversa parte Sellam Curulem, ejus dignitatis insigne, expressit, cum corona, quæ in sacris, quæ ante Ludos deo, cui erant dicati fiebant, oblata erat; sed fulmen illos fuisse Capitolinos arguit, qui in honorem Jovis Capitolini, pro servato Capitolio ab hostibus Gallis, fuerant à Camillo instituti, ut narrat *Livius*, *lib.* 5.

Consulatum gessit C. Poppæus cum Q. Sulpicio Camerino an. 761/2 ut tradit *Dio*, *lib.* 56. Proconsul Mœsiam utramque obtinuit ab Augusto an. 763/4 quam administravit per triennium, & deinde prorogata illi fuit à Tiberio, additæque illi Macedonia & Achaia an. 769/70 Thraces quùm rebellionem molirentur, illos contudit & domuit, qua de causa illi decreta sunt triumphi insignia an. 778/9 ut tunc moris erat, teste *Tacito*, *Annal* 4. his verbis, Decreta triumphi insignia Poppæo Sa- „ bino, contusis Thracum gentibus, qui montium editis in- „

„ culti ; atque eo ferocius agitabant. Post decennium in „ Provincia eadem tandem defunctus est, cui per annos 24. præfuerat.

Observandum est nos nummum à *Goltzio* alteri Poppæo, cognomine Secundo attributum, non produxisse, quùm ad eum non pertineat, sed Duumviro Cos. Cusæ vocato, Secundino & non Secundo.

POR-

PORCIA.

PORCIAM gentem fuiſſe Plebeiam inter *Scriptores* conſtat: ex illa prodiit Lex de Provocatione; nomen ejus à *porcis* derivatum eſt, ut refert *Varro*, *lib.* 2. *cap.* 1. Nomina multa, „ inquit, habemus ab utroque pecore, à majore & à minore. „ A minore Porcius, Ovinius, Caprilius; ſic à majore, Equitius Catonis Familia ex Muncipio Tuſculano oriunda. Tria fuerunt illi cognomina; *Cato*, *Læca*, & *Licinus*. *Catones* dicti ſunt cognomento, qui cati & ſapientes haberentur. *Læca* dictus videtur à Lecca quod eſt proprietas lingendi, & dicitur à lingo; inde hæc leccacitas & hic leccator, guloſus *Gl. Iſidor.* vocabulum vetus. *Licinus*, unde Licinii, idem eſt quod Lucinus, quem dicimus cui ſunt parvi utrinque ocelli, & brevis viſus.

I.

Caput Romæ galeatum: ex averſa parte M. CATO M. F. Victoria in bigis, d. palmæ ramum oblongum, in imo ROMA.

Plurimi fuerunt prænomine Marci in Familia Porcia, cognomine Catonis, & quidem M. filii; ſed Victoria palmæ ramum gerens, quæ denotat victoriam de hoſtibus relatam, ſuadet ut hunc denarium M. Catoni ſeniori M. filio tribuamus, quùm alii M. Catones nullam retulerint. Is Quæſturam Provincialem iniit in Sicilia & Africa ſub P. Scipione Proconſule an 549/50 & Proquæſtore an. 550/1 Tribunus Plebis videtur fuiſſe an. 554/5 ſi quidem Ædilitatem Plebis geſſit an. 554/5 ut tradit *Corn. Nepos*. Prætor Provincialis Sardiniam ſortitus an. 555/6 quam abſtinenter rexit, teſte *Plutarcho*, *in ejus vita*. Creatus eſt Conſul cum L. Valerio Flacco an. 558/9 Catoni obtigit Hiſpania Citerior, prorogata eſt illi Provincia an. 559/60 quibus rebelles domuit, & oppida 400. in poteſtatem redegit, unde illi decretus eſt triumphus, ut teſtantur *Columnæ Capitolinæ*.

M. POR-

M. PORCIVS. M. F. CATO. PROCOS. ANN. DLIX. / DLX. *Varr.*
EX. HISPANIA. CITERIORE. ... ...

Bigatos cudit ad remunerandos Duces & milites eum in triumpho comitantes; in quibus Victoria palmam gerit, ad insignem suam de Hispanis relatam declarandam, tandem censuram cum L. Valerio Flacco suo in Consulatu Collega gessit, ut testantur *Fasti Capitolini.*

CENS. L. VALERIVS. P. F. L. N. FLACCVS.
M. PORCIVS. M. F. CATO. LVSTR. F. XXXXVIIII.

Vide *M. Catonis vitam*, si plura desideras, apud *Corn. Nepotem* & *Plutarchum*. Obiit an. ætatis 86.

II.

Caput Romæ galeatum: ex averso latere, C. CATO. Victoria in bigis, d. coronam prætendens; in imo ROMA.

C. Cato, frater fuit minor M. Porcii Catonis Oratoris, qui Consul fuit cum Q. Marcio Rege an. 635/6 & in Magistratu mortuus est in Africa; ambo nepotes M. Catonis Censorii, ad cujus renovandam de Hispanis victoriam, & quod Ædem Victoriæ Victricis dedicasset, in bigatis, quos cudit, dum Quæstor esset Provincialis an. 622/3 Victoriam, coronam præferentem, victoriæ testem, cudit: nam Caius ipse nullam retulit, imo adversus Scordiscos, ut mox dicemus, malè pugnavit.

Tribunatum Plebis iniit an. 627/8 Ædilitatem Plebis an. 631/2 Prætor Urbanus factus, Quæstionem publicam sortitus est an. 634/5 Provincialem obtinuit an. 635/6 tandem Consulatum gessit an. 639/40 Catoni Macedonia cum bello Thracico obtigere, adversus Thraces & præcipue contra Scordiscos ignominiose dimicavit, à quibus fusus & interceptus est totus exercitus, quem duxerat, ut narrat *Florus*, *lib.* 3. *cap.* 4. Damnatus à Judicibus Gracchanis Lege Manilia, ut refert *Cicero in Bruto*, & illius meminit ut exulantis Tarracone, *pro L. Corn. Balbo.*

III.

III.

Caput Apollinis corona radiata insigne: ex altera, L. CATO. M. F. Luna bicornis, inter quinque Triones.

L. Cato, avum etiam habuit, ut C. Cato, de quo nunc egimus, M. Catonem Censorium, sed duplex erat in Catonum Familia propago; nam hic Liciniam duxerat uxorem., ex qua superiores erant oriundi, & alteram Saloniam, ex qua genuit M. Catonem Saloninianum, L. Catonis patrem. Ille Quæsturam Provincialem iniit an. $\frac{649}{50}$ Tribunatum Plebis an. $\frac{654}{5}$ Ædilitatem Plebis an. $\frac{657}{8}$ Præturam Urbanam an. $\frac{660}{1}$ quo indicat denarius illum Ludos Apollinares, ut moris erat, Prætorum: in cujus memoriam ex parte antica Apollinem sub Solis imagine, quùm idem & unus esset, & ex altera Dianam, sub Lunæ symbolo, quùm eadem esset, inter stellas, quia hi Ludi erant Apollini & ejus sorori Dianæ dicati; hi autem pridie Non. Aprilis celebrabantur, ut fert *Calendarium Romanum.*

Ex Prætura Urbana Lucius ad Provincialem transiit an. $\frac{661}{2}$ & postea factus est Consul cum Cn. Pompeio Strabone an. $\frac{664}{5}$ in Marsico bello, postquam res aliquandiu prospere gessisset & Marsos fudisset, eorum castra oppugnans. Occisus est in Magistratu, teste *Livio, lib.* 75. & *Orosio lib.* 7. *cap.* 18. Patruus fuit M. Catonis Uticensis, de quo in sequentibus denariis.

IV.

M. CATO. Caput Liberi corona hederacea ornatum, sub eo temo: in aversa parte, Victoria sedens, d. palmam, s. coronam.

L. Catoni succedit M. Cato fratris Marci filius dictus Uticensis, relictus cum fratre Cæpione & Porcia sorore parentibus orbus ex *Plutarcho.* Apud *Livium* Drusum avunculum principem tunc civitatis, eductus est ad Magistratus suscipiendos; à Quæstura incœpit, deinde Tribunatum Plebis accepit an. $\frac{691}{2}$ Ædilitatis ejus memoriam nobis suppeditare videtur denarius, dum nobis Liberi, corona hederacea ornati, caput exhibet, illumque Ludos Libero dicatos, de quibus loquitur *Cicero*, sortitum fuisse denotat: ille autem, inquit, nunc sum designatus Ædilis: „ „ habeo rationem, qui à P. Romano acceperim, mihi Ludos san-

„ ctiſſimos maxima cum cerimonia , Cereri, Libero, Liberæque
„ faciendos. Liberalia ſeu Liberi feſta in Calend. Romano celebra-
„ bantur XVI. Kal. April. *Varro, lib. 5. de Lingua Latina*, Liberalia
„ inquit, dicta, quod per totum oppidum eo die ſedent Sacerdotes
„ Liberi, hedera coronatæ, anus cum libeis & foculo pro emptore
„ ſacrificantes.

Victoria ſedens cum palma & corona, expreſſa eſt ad memoriam proavi ſui M. Catonis, viri Romæ ob virtutem clariſſimi & potentiſſimi renovandam, cujus ædem voverat, & dedicavit, ut tradit
„ *Livius*, *Dec.* 4. *lib.* 5. Iiſdem diebus ædiculam Victoriæ Virginis,
„ prope ædem Victoriæ. M. Porcius Cato dedicavit, biennio poſtquam vovit, anno ſcilicet 561. ex voce VICTRIX. *Fulvius* inquit, ſuſpicari quiſpiam poſſet apud *Livium*, Victricis pro Virginis reponendum eſſe.

V.

M. CATO deſuper ROMA. Caput Libertatis: ex averſa parte, idem typus Victoria ſedens, d. palmam, ſ. coronam; in imo VICTRIX.

VI.

M. CATO PROPR. deſuper ROMA. Caput Libertatis: ex averſo latere, Victoria ſedens, d extenſa, ſ. palmam, in imo VICTRIX.

M. Cato nondum Præturam erat adeptus, quando Clodii Tribuni Plebis rogatione Cyprum Inſulam extra ordinem obtinuit, cum nomine Proprætore an. 595/6. ut illam in Provinciam Romanam pulſo Rege redigeret; ſed hoc tempore percuſſos non eſſe hos denarios remur; quod vi in illam abiret, & de re non gloriaretur. Prorogata Catoni Cyprus Provincia an. 596/7. cum præda Cypria extremo anni Romam rediit, ipſique Præturam Senatus extra ordinem citra Comitia decrevit, quam more majorum non accepit, ſed illam anno ſequente 597/8. petiit, prælato autem P. Vatinio repulſam paſſus eſt, & Urbanam obtinuit an. 599/600. ex S. C. & Lege Pompeia poſt quinque annos Siciliam Propr. ſortitus obtinuit, Furfanio ſuccedens, an. 604/5. quo tempore denarios ſuperiores percuſſit, ut indicat titulus legitimus M. CATO PROPR. ejus meminit *Plutarchus, in ejus vita.* Petentibus omni-
„ bus, ut imperium ſuſciperet, in Africa, Scipioneque & Varo ce-
„ dentibus ei ducatum, negavit convulſurum ſe Leges, quarum cau-
„ ſa oppugnarent convellentem, neque ſe Proprætorem, Procon-
„ ſule præſente, imperaturum. Liber-

Libertatem ideo in denariis expressit, quùm eam exprimere tum tentaret Julius Cæsar: nam quùm jam esset pacis spes cum eo abjecta, in Provinciam profectus est; sed Cæsar L. Curionem ipsi succedere jussit, qui eum cum exercitu prævenit. Omnes vero in Provinciam ituri, monetam Romæ signari curabant, ut vox ROMA penitus arguit. De Victoria, in priore illius denario, ad memoriam proavi renovandam, ob ædem Victoriæ extructam à M. Catone seniore ut & dedicatam, diximus.

VII.

CAESAR. TR. POT. Caput Cæsaris Augusti: ex aversa parte, S. CATO PR. *Sextus Cato Prætor.* Sella Curulis.

Ut hunc nummum secundæ magnitudinis præferremus, sequens à *Patino* nostro allatus suasit; nullum est dubium quin ad Sextum Catonem è Porciorum gente pertineat; sed quis fuerit ille Sextus, nullus *Historiæ Scriptor*, eorum quos videre contigit, meminit. Porro illum sub Augusto postquam Tribuniciæ potestatem accepit, vixisse, ipsius Cæsaris vultus & ejus epigraphe, & sub illo Prætorem fuisse, & nomen Prætoris, & Sella Curulis, ejus Magistratus insigne, nos edocent.

VIII.

Caput Jovis barbatum: ex aversa parte, CATO & monogramma TAPσῶν. Figura militaris stans, d. pateram, s. hastam.

Superior Sexti Catonis nummus huic lucem aliquam afferre videtur: ille Catonem fuisse Prætorem nobis declarat; hic Ciliciam, Prætoris nomine, administrasse denotat: nam monográmma TAP. id est, Ταρσῶν, nummum Tarsi, Ciliciæ campestris metropoleos, percussum arguit. In ea urbe Jupiter summo honore colebatur, ut probat Hadriani nummus à *nobis libr. de Num. Græcis Impp.* descriptus, in quo ΔΙΟϹ ΤΑΡϹΕΩΝ ΜΕΤΡΟΠΟΛΕΩϹ appellatur; & juxta *Eratosthenem* apud *Eustathium*, *in Dionysium.* ΖΕΥϹ ΘΑΡϹΙΟΣ. An ille Sextus fuerit M. Catonis, in pugna Philippensi occisi, & M. Catonis, qui vulgo minor seu Uticensis dicitur? Ille videtur militari habitu cum patera Jovi sacra facturus. M. Porcius Cato adhuc Prætorius sub Tiberio Principe memoratur à *Tacito*,

lib. 4. ut norint *Antiquitatis Studiosi*, Porciorum gentem non esse his temporibus extinctam.

IX.

LAECA. Caput Romæ galeatum: ex averso latere, M. PORC. in imo ROMA. Libertas in quadrigis decurrentibus, d. habenas equorum, s. extensa pileum Libertatis, Victoria per aera volitans, coronam illi porrigit.

Catonum Familiæ, altera Porciorum Læcarum succedit ordine alphabetico Familia, etsi antiquior forsan illa sit; nam M. Porcius Læca, qui hunc denarium cudit, Quæstor Provincialis fuit eodem anno, nempe, $\frac{547}{50}$ quo & M. Cato Censorius, ex Municipio Tusculano oriundus, Quæsturam etiam iniit. De cognomine *Læca*, supra dictum est. Fratrem habuit Publium, qui Tribunus Plebis legem de Provocatione & Libertate civium tulit; unde videmus illos hujus cognominis Porcios magnos fuisse Libertatis fautores: qui in Quæstura hunc denarium, cum Libertatis imagine in quadrigis, exhibuit, aut in memoriam patris, qui illam acriter tutatus est, aut Legem istam Porciam de Provocatione & Libertate civium tulit, nullus enim *Veterum Scriptorum* autorem illius expressè litteris prodidit.

Ex Quæstura Provinciali, quam per biennium gessit, ad Tribunatum Plebis accessit an. ^{554} in quo Magistratu, ne L. Manlius Acidinus ex Hispania decedens, Urbem ovans iniret, intercessione sua prohibuit, ut narrat *Livius*, *Dec.* 4. *lib.* 2.

X

P. LAECA. In vertice ROMA. Caput Romæ galeatum in aversa parte PROVOCO. Prætor stans, manum extendit versus civem togatum, pone Prætorem Lictor, d. virgam.

P. Porcius Læca M. Læcæ superioris Tribuni frater minor fuit ut temporis ordo manifestat, si quidem ille Quæsturam Provincialem iniit anno ^{500} uno serius quam frater, in qua hunc denarium cudisse videtur, cum titulo Legis Porciæ PROVOCO, & typo Prætoris civem ad eum provocantem protegentis; nam typus superior Libertatis in quadrigis, à Victoria per aerem volitante coronatæ, utrumque nempe, Libertatis vendicatæ symbolum ab

utroque

utroque fratre expressus, ad parentis memoriam revocandam haud dubie apparet. Non sumus tamen opinionis adeo tenaces, ut si ad alium ex eorum majoribus illum revocare velis, quin facile assentiamur, præsertim quum nullus *Historiæ Scriptor* ejus Legis autorem exptesse litteris proderit, ut supra diximus.

Ex Quæstura Provinciali P. Læca ad Tribunatum Plebis accessit an. 556/7. Præturam Provincialem sortitus, Etruriam & Pisas obtinuit an 558/9. *Livio* teste, *lib.* 33. Primus fuit Triumvir Epulo. *Amicus* auguratur, sed sine ratione, P. Porcium legem tulisse, & denarium ab ejus filio P. Porcio Læca fuisse percussum, in Quæstura Prov. an. 586/7 & superiorem à M. Læca illius patruele, pariter in Quæstura; quem Tribunum Plebis reperimus an. 585/6.

XI.

cos. Caput Junonis Sospitæ pelle caprina amictum, pone quod ROMA: in averso latere. L PORCIVS L. F. LICINVS. Capra ad altare ignitum, juxta quod serpens: retro capram, patera & secespita.

L. Porcius in denariis Lucii F. appellatur, nempe Prætoris an. 546/7 & Lucii N. in *Fastis Capitolinis*. Is Quæsturam Provincialem gessit an. 553/4 Tribunatum Plebis an. 558. Præturam sortitus Sardiniam obtinuit cum vetere exercitu an. 560/1 & non semel Consulatus repulsam passus, ut ex *Livio* discimus, post novem annos accepit cum P. Claudio Pulchro an. 569/70 quo sacra pro statu Reipublicæ prospero annua, ut solebant novi Consules, teste *Tullio*, *in Oratione pro Murena.* Junoni Lanuvinæ seu Sospitæ fecit L. Licinus, in cujus memoriam hunc denarium cum nomine cos. cudi curavit. Capra, ut diximus sparsim, Junonis erat victima: quod Hercules Junoni Opiferæ primus immolasset, ut refert *Pausanias*, *in Laconicis*, forsan ideo hac pelle ejus caput ornatur. Serpens Lanuvinus est, qui in ejus erat tutela ex Propertio. Patella & secespita ad sacra facienda spectant.

XII.

L. PORCI. LICI. Caput Romæ galeatum: in aversa parte,

L. LIC. CN. DOM. Figura nuda in bigis, d. ſpiculum vibratura, ſ. clypeum.

Ad alterum L. Porcium Licinum hunc denarium ſpectare nos docent nomina L Licini & Cn. Domitii Cenſorum an. 661. in imo ſcripta, ſub cujus Cenſura idem typus in Aurelia, Coſconia, Poblicia & Pomponia occurrit, unde ad idem factum exhibendum à ſex Triumviris Monetalibus, quùm quinque in denariis reperiantur, ille expreſſus videtur; quod ſuſpicati ſumus ob victoriam contra Hiſpanos à P. Valerio Flacco relatam, de qua ſuo loco: ideo ratione temporum nepos aut pronepos L. Porcii Licini ſupra Conſulis, hunc denarium cudiſſe videtur; nam Lucii prænomen Porciis Licinis familiare, ſiquidem Conſularis filius L. Porcius Licinus Lucii F. & L. nepos perhibetur, qui Duumvir ex *Livio, lib.* 40. Ædem Veneris Erycinæ ad portam Collinam dedicavit an. 572.

POSTV-

POSTVMIA.

POSTVMIA gens Patricia, quæ in nullas adoptiones transiit, sed in Patriciorum ordine permansit usque ad interitum Reipublicæ. Tantum Patriciæ supersunt denarii, clarissimæ, nempe *Albinorum* ab *albo* corporis colore dictorum, & *Megellorum*. Gentis nomen à *Posthumo*, qui post humatum patrem natus dicitur.

I.

ALBINVS. Caput Neptuni, barba prolixa & corona ornatum: ex aversa parte, A. POST. A. F. L. N. Delphin in vertice, & tridens infima parte.

A. Albinus A. filius, L. Nepos, Quæsturam Provincialem sortitus an. $\frac{502}{3}$ in Siciliam cum Consule profectus est, & denarios ibi, quùm in iis Romæ nomen non inscriptum sit, ad impendia novæ Classis percussit: nam C. Aurelio Cottæ & C. Servilio Gemino, quibus hæc Insula erat decreta, addita fuerat Classis 60. navium, oræ maritimæ tuendæ & exercitus deferendi causa: quare Albinus ex anteriore illorum parte Neptunum, maris deum, & ex altera tridentem ipsius insigne, & Delphinum ipsius symbolum, percussit.

Post Quæsturam A. Albinus Ædilis Curulis fuit an. $\frac{507}{8}$ Præturam gessisse videtur an. $\frac{509}{10}$ nam reperitur Consul cum C. Lutatio Catulo an. $\frac{511}{2}$ Sed quùm esset Flamen Martialis, L. Cæcilius Pontifex Maximus, non passus à sacris recedere, ut refert *Val. Maximus*, *lib.* 1. *cap.* 1. Censor factus cum C. Attilio Bulbo lustrum fecerunt XL.

II.

Caput Apollinis seu Solis radiatum: ex altera parte, L. ALBINVS A. F. A. N. Luna bicornis, cum sex trionibus.

L. Albinus A. Filius. A. nepos ex ejusdem Postumia gente, sed

ex

ex altera Familia Quæsturam Provincialem suscepit an. 509/10 Ædilis Curulis fuir an. 514/5 quo anno illum restaurasse Ædem Apollinis & Dianæ, ut Ædilium Curulium muneris erat, uti sæpe diximus, Ludos sacros & solennes instituere, ac procurare, sacrarum ædium & privararum curam gerere: nec typus ad Apollinares Luds spectare potest, quùm illi tantum editi sint primi an. 541/2 ut notat *Livius*. L. Postumius tandem creatus est Consul cum Sp. Carvilio Maximo, an. 519/20

III.

Caput Jani bifrontis: ex averso latere SP. POST. L. F. ALBIN. in imo ROMA. Navis.

Spurius Postumius Lucii filius, in denario, & in *Fastis Capitolinis*, Auli nepos appellatus, nobis suader, ut illum superioris Ædilitii filium, Auli filium vocatum esse existimemus. Is Quæsturam Provincialem iniit an. 517/8 quo uncialem hunc assem, ad quem reductus fuit bello secundo Punico, percussit, cum solito Jani bifrontis, quod sub illo signata fuerit pecunia, & insigni Navis Saturni, qui illum cudere docuerat.

Ad Ædilitatem Curulem venit Sp. Postumius an. 562/3 quo C. Furio Cresino veneficii ad Populum diem dixit. Præturam Urbanam sortitus obtinuit an. 564/5 quo Eumenem Pergami Regem Rhodiorum & Antiochi Magni Legatos in Senatum duxit. Tandem Consul creatus est cum Q. Marcio Philippo an. 567/8 quo Bacchanalia à Consulibus prohibita sunt, & Sacerdotes ejus dei expulsi.

IV.

Caput Jovis Victoris in laurea: ex averso latere, SP. ALBIN. PAVLLVLVS. Victoria coronam rrophæo porrigir.

Spurius hic Albinus cognominatus est *Paullulus*, id est, ob exilitatem corporis parvulus, ad differentiam superioris Sp. Albini L. filii; sed ille A. filius fuir & A. nepos, nempe illius Flaminis Martialis Consulis an. 511/2 cujus denarium cum Neptuni capite, & in aversa parte illius symbolis primo loco retulimus. Tres erant fratres Aulus, Spurius & Lucius; Spurius autem Quæstor vide-

videtur fuiſſe Conſulis M. Acilii Glabrionis, qui anno 562. ad Thermopylas Antiochum Magnum devicit; in cujus memoriam ex una parte caput Jovis Victoris in laurea exhibuit, quia laurus Victori conceditur; & ex altera trophæum, in loco victoriæ erectum, ad æternam rei memoriam expreſſit. Ædilis Curulis fuit an. 577/8. Præturam ſortitus Siciliam obtinuit an. 578/9. ex *Livio*. Conſulatum autem geſſit cum Q. Mucio Scævola an. 579/80. ingens Romæ peſtis extitit, & de rebus Conſulum nihil memoria dignum reperitur.

V.

Caput Apollinis laureatum, in imo ROMA. ex averſa parte, A. ALBINVS. Caſtor & Pollux aſtris inſigniti haſtam manu tenent, & eorum equi bibunt ad fontem.

Aulus ille Albinus, qui nummum cudit, videtur eſſe frater natu major Sp. Albini, Paulluli cognominati, quem ob duos prænomine Spurios, præmiſimus. Is Quæſturam Provincialem ſuſcepit an. 561/2. Ædilis Curulis fuit cum P. Cornelio Cethego an. 566/7. quo Ludos Romanos fecerunt ut narrat *Livius*, *lib.* 39. Præturam deinde Urbanam geſſit ex eodem autore, qui eum ordine ſecundum nominat an. 568/9. & denarius cum Apollinis capite, illum Apollinares Ludos celebraſſe denotat. In averſa cujus parte, ad antiquitatem generis ſui declarandam, Caſtorem & Pollucem exhibuit, in memoriam quod illi adfuiſſent prælio memorabili ad lacum Rhegillenſem, ab A. Poſtumio Dictatore, gentis ſuæ autore, contra Latinos commiſſo, an. 257/8. Pugnatum autem fuiſſe Idib. Quintil. teſtis eſt *Dionyſius*, eoque die, quotannis, poſtea in honorem Caſtoris & Pollucis, quod in hoc apparuiſſent Romanis, equites in Capitolium pompam ducere cœperunt. Caſtor & Pollux ad fontem viſi, equis aquam præbentes, primi de pugna nuntiaverunt.

VI.

Caput Dianæ, ſupra humerum lævum arcus & pharetra, in imo ROMA. ex averſa parte, A. ALBINVS. Tres equites ex fronte decurrentes, præeunte milite.

Quin ad eundem A. Albinum A. F. A. N. pertineat hic denarius non ſinit dubitare eadem epigraphe, quæ in ſuperiore; & ut illum

ad indicandum se Apollinares Ludos in Prætura Urbana sua edidisse an. 568/9 in denario Apollinis caput exaravit, quia illi huic deo erant dicati: ita in hoc Dianæ, Venatricis habitu, effigiem expressit, quod ei ut fratri Ludi isti essent, ut sæpe diximus, etiam consecrati. In altera vero parte, ut Aulus originem suam ab A. Postumio Albino famoso illo Dictatore anni 257/8 prælium ad lacum Rhegillensem exhibere voluit, dum militem pedestrem prodit, de quo loquitur *L. Piso in Annalibus* quùm tradit Dictatorem primum auream ex præda dedisse coronam, cujus maxime opera Latinorum castra fuerant expugnata; sed ejus nomen ignoratur, ut refert *Plinius, lib.* 33. *cap.* 2. & tres equites decurrentes effusis habenis, quùm Postumii Magister T. Æbutius Elua equitum equis frenos detrahi jussisset, ut irrevocabili impetu ferrentur. Vide *Dionysium*, *Livium*, *Plinium*, *Plutarchum* & *alios*.

VII.

Caput Libertatis: ex averso latere A. ALBIN. A. F. A. N. Victoria gradiens, d. erecta coronam, s. palmam.

A. Postumius Albinus, post Præturam anno 568/9 Consulatum cum C. Calpurnio Pisone obtinuit an. 573/4 Provincia Ligurum ambobus obtigit: sed ante profectionem peste Piso extinctus est, & nova Comitia Q. Fulvium Flaccum in ejus locum crearunt. Albinus (eum appellat Luscum *Livius*) prima & tertia legione Balistam suis montiumque montes obsedit, & præmuniendo præsidiis angustos saltus, eorum commeatus interclusit, inopiaque rerum eos perdomuit: unde ejus Quæstor, in victoriæ monimentum, exinde caput Libertatis Romanæ, & ex altera parte Victoriæ signum cum corona, Victoris præmio, & palma ejus insigni, expressit.

VIII.

Caput Dianæ Venatricis, supra humerum lævum pharetra & arcus: in parte postica C. POSTVMI. in imo monogramma Canis venaticus currens, cum hasta in terra.

Temporis ratio, ut ab una Postumiorum Familia ad alteram modo transeamus, postulat. Duo fuere A. Postumii, alter L. nepos

&

& Quæſtor an. $^{502.}_{3}$ alter vero A. nepos, & Quæſtor an. $^{507.}_{8}$ cujus primum cum Neptuni capite denarium protulimus; Caii de quo nunc agimus, proavus fuit, avus extitit Lucius, cujus denarii nobis non ſuperſunt, & pater Spurius, cujus nummum cum Jano bifronte retulimus: Caius igitur Quæſturam Provincialem iniiſſe videtur an. $^{578.}_{9}$ Ædilis Curulis fuit an. $^{583.}_{4}$ Legatus in bello contra Perſen Macedoniæ Regem, an. $^{585.}_{6}$ Præturam Urbanam adeptus eſt an. $^{588.}_{9}$ quo denarius Ludos Apollinares celebraſſe nobis indicat: in cujus rei memoriam Dianam, Apollinis ſororem, quibus ſimul dicatos fuiſſe ſæpe diximus, exhibuit: ſicuti A. Albinus illam ſupra in denariis, ea de cauſa ſignavit. Canis venaticus, in altera parte expreſſus eſt, quia Diana venationibus præerat, unde à Græcis Ἀγροτέρα & Θηροφόνος ſeu Θηροκτόνος, imo & Κυνηγέτη appellata eſt.

IX.

Caput Apollinis vitta redimitum, pone quod ſceptrum: ex averſo latere L. POST. S. F. L. N. ALBIN. Neptunus imberbis, pede proræ impoſito, d. acroſtolium, ſ. tridentem.

L. Poſtumius Spurii F. Lucii N. qui nummum cudit, frater fuit natu minor Caii Poſtumii, in ſuperiore denario nominati. Is Flamen Martialis inauguratus eſt an. $^{586.}_{7}$ ut *Livius* tradit, *Dec.* 5. *lib.* 5. Quæſturam Provincialem iniit an. $^{587.}_{8}$ Ædilitatem Curulem geſſit an. $^{592.}_{3}$ quo Ludos Magnos illum edidiſſe nos edocet pars denarii averſa, in qua Neptunus pede proræ impoſito ſtat, quod illi Ludi fuerint dicati, ſub nomine Conſi, unde Conſualia dicta; de quibus *Livius lib.* 1. Ludos, inquit, parat Neptuno equeſtri ſolennes, Conſualia vocant: ſed latus denarii anterius, in quo Apollinis caput exaratum eſt, L. Poſtumium Apollinares Ludos etiam celebraſſe nos edocer, quando Præturam Urbanam iniit an. $^{595.}_{6}$ quo denarium percuſſit, in Ludorum Magnorum à ſe in Ædilitate Curuli, & Apollinarium, in Prætura Urbana celebratorum, memoriam. Conſulatum denique cum Q. Opimio obtinuit an. $^{599.}_{600}$ ſed in Magiſtratu ab uxore veneno ſublatus eſt.

X.

Caput Herculis pelle leonina tectum: in aversa parte, SP. AL-BIN. MAG. in imo ROMA. Navis.

Ad priorem Postumiorum Albinorum stirpem redeamus, ut locum Spurio Albino locum demus. Hic Auli filius fuit, quem habuisse Spurium Paullulum, & Lucium fratres narratur. . Magnus appellatus, ad differentiam patrui, Sp. Paulluli. Is Quæstura mProvincialem accepit an. 591/2. quo ad Provinciæ impensas assem hunc ex pondere percussit. Primus est, quem cum Herculis capite observavimus; nam caput ejus prius tantum in quadrantibus à secundo bello Punico, quo cœptum est in moneta videri. De illo sæpissime, ut illustri in Italiam ex Hispania advena, diximus, qui Romanos colles habitavit; & de Nave Saturni, quod ille primus monetam signaverit.

Sp. Albinus è Quæstura ad Ædilitatem Curulem accessit an. 596/7. Prætor Provincialis fuit an. 600. Consul creatus est cum L. Calpurnio Pisone Cæsonino an 605/6. Gallia Albino obtigisse videtur.

XI.

ALBINVS. Caput Romæ galeatum, pone quod corona: in aversa parte, SP. POST. SP. F. Castor & Pollux astris ornati decurrenres cum hastis, in imo ROMA.

Sp. Albinus Spurii filius in denario vocatus, & in *Fastis Capitolinis* Spurii N. inscriptus, ex temporis spatio videtur fuisse Sp. Paulluli nepos. Is Quæsturam Provincialem iniit an. 630/1. quo ad impensas Provinciæ hunc percussit, cum solito Romæ capite, pone quod coronam ei adjecit, tanquam Victrici hoc anno, per Consulem Q. Cæcilium Merellum, ex Balearibus. Ædilitatem Curulem adeprus est an. 635/6. Prærturam Urbanam an. 638/9. Provincialem an. 639/40. quùm anno sequente Proprætore obtinuit, & postea creatus est Consul cum Q. Minucio Rufo an. 643/4.

XII.

XII.

Caput Romæ galeatum, pone quod apex: ex averſa parte L. POST. A. F. Mars galeatus in quadrigis.

L. Poſtumius Auli F. in denario appellatus, apicem Flaminis in anteriore illius parte exhibet, quem *Fulvius* exiſtimat fuiſſe L. Poſtumium Flaminem an. $\frac{585}{6}$ teſte *Livio*, his verbis: Flamen „ Martialis inauguratus eſt eo anno L. Poſtumius. Sed hic noſtri „ avus eſt; nam erat ille Spurii F. & Lucii nepos, ut in Conſulatu renunciatur; noſter vero Auli filius eſt, & Lucii illius nepos. Illum ſuſpicamur eſſe, de quo *Cicero* loquitur, in *Bruto*, dum duos Albinos hujus temporis adfert, Aulum nempe, cui laus bene loquendi fuit, & alterum appellat Flaminem, ad differentiam prioris; nam ait, Flamen Albinus etiam in numero „ eſt habitus diſertorum. „

Is Quæſturam Provincialem iniit an. $\frac{655}{6}$ quo denarium percuſſit cum inſigni Flaminis, ſcilicet apice, ad deſignandum Sacerdotium; & in altera parte quadrigati Martem Victorem exhibuit, ob aliquam victoriam Prætoris, cujus erat Quæſtor. Ædilitatem Curulem adeptus eſt an. $\frac{659}{60}$ & ad Præturam Urbanam venit an. $\frac{661}{2}$ Provincialem geſſit an. $\frac{663}{3}$ poſtea in bello Marſico captus eſt & interemptus.

XIII.

A. ALB. S. F. L. METEL. Caput Honoris lauro coronati: ex averſa parte. C. MAL. Honos inſidens clypeis coronatur à Victoria pone ſtante, in imo ROMA.

Aulus ille Poſtumius Spurii filius appellatus videtur eſſe Sp. Poſtumii Conſulis anno $\frac{643}{4}$ id temporis ratio poſtulat: nam ejuſmodi denarius in Cæcilia gente num 37. ob cognomen Metelli, ad quam ſpectat, & in Poblicia num. 1. ad quam pertinet Malleoli cognomen, jam prodiit. Illos tres in denario ſcriptos exiſtimamus fuiſſe Triumviros ſacris reficiendis ædibus, qui Honoris ædem reſtaurarunt; quùm hinc ejus caput, & illinc eundem clypeis inſidentem, quod per egregia belli facta ad Honorem quis perveniat, expreſſerint, unde illum Victoria coronat.

At quùm L. Cæcilius Metellus L. Metelli Diademati F. Quæsturam iniit an. $\frac{672}{3}$ & C. Poblicius Malleolus Cn. Dolabellæ Ciliciæ Prætoris Quæstor occurrat an. $\frac{673}{4}$ oportet A. Postumium Sp. filium hoc tempore extitisse, unde probabilis est opinio nostra, ut ille filius sit Sp. Postumii Consulis an. $\frac{643}{4}$

XIV.

Caput Dianæ cum pharetra & arcu supra lævum humerum: ex averso latere, A. POST. A. F. S. N. ALBIN. Mons supra quem stat Sacerdos bovi coronam imponens, ara ignita intermedia.

A. Albinus Auli F. Spurii N. in denario vocatus, à *Fulvio* ad filium A. Albini Cos. an. $\frac{654}{5}$ & antea Spurii fratris in Numidia Legatum revocatur, qui in Quæstura in memoriam proavi sui A. Albini Cos. an. $\frac{573}{4}$ ejus Sacerdotium xvirale, quod ex *Livio*, obtinuit an. $\frac{581}{2}$ renovare voluit: ideo in denario exhibuit Ludorum Sæcularium veluti typum, quibus præerat xvirorum Collegium, ut refert *Tacitus*, *lib.* 2. nam ex una parte Dianam expressit, cui erant hi Ludi dicati, apud *Zosimum*; & ex altera Magister xvirorum aræ adstat, supra montem, bovi coronam pro sacrificio imponens; quod animal his Ludis Apollini & Dianæ, cujus templum erat in Aventino, ut mons denotat, pro sacris immolari consueverat. *Horatius*, *in Carmine Sæculari* docet:

Quique vos bobus veneratus albis &c.
Quæque Aventinum tenet, Algidumque
Quindecim Diana preces Virorum
Curet &c.

XV.

HISPAN. Caput Hispaniæ velatum: ex altera parte, A. POST. A. F. S. N. ALBIN. Prætor stans togatus inter aquilam legionariam, & fasces cum securi, dextram attollit.

Ab eodem A. Postumio A. F. S. N. percussus est denarius proavi sui fratris L. Albini de Hispanis Victoris memoriam revocante, ad antiquitatem originis suæ indicandam. Lucius ille Albinus de Lusitanis triumphaverat, ut *Fasti Capitolini* testantur.

L. POSTV-

L. POSTVMIVS A. F. A. N. ALBINVS PROPR. ANNO. DLXXV. DLXXVI. *Varr.* DE LVSITANEIS ET VACCEIS ... ...

Ideo ex una parte Hiſpaniæ imaginem expreſſit, & in altera ipſum Prætorem, à militibus jusjurandum accipientem ante ſigna terræ affixa: retro ſunt faſces, imperii inſignia. Quando autem ille Poſtumius Quæſturam ſuſceperit, ignoratur, & ſi ad alios pervenerit magiſtratus, incertum eſt, quùm nulla ejus ſit apud *Hiſtoriæ Scriptores* mentio.

XVI.

A. POSTVMIVS COS. Caput A. Poſtumii Regillenſis: ex altera parte, ALBINVS BRVTI F. in corona ſpicea.

A. Poſtumius Albinus, in denario appellatur Bruti filius, quod ex Junia Brutorum familia in Poſtumiam tranſierit; filius, ut remur, D. Bruti Conſulis an. 676/7 ab A. Poſtumio Albino adoptatus eſt; militavit ſub Cæſare in Gallia, quem ille deinde ad honores & imperia evexit, & ſecundum heredem ſcripſit, ex *Appiano*. Quæſtor Urbanus fuit an. 703/4 & ut antiquitatem Poſtumiæ gentis denotaret, ex anteriore denarii parte caput A. Poſtumii Albini Regillenſis Conſulis an. 257/8 ut Familiæ principis expreſſit, & coronam ſpiceam, quam meruit ob annonæ abundantiam, in Quæſtura procuratam.

Claſſi Præfectus à Cæſare factus eſt an. 704/5 Galliæ novæ Provinciæ, Cæſaris juſſu, præfuit an. 705/6 per tres annos, ut videtur, Romam redux, dominationis Cæſaris cum aliis pertæſus, contra eum conſpiravit. A Cæſare in annum ſecundum Conſul erat deſignatus, & Galliam Citeriorem acceperat Provinciam, quam Senatus ei, poſt Cæſaris cædem, confirmavit, & in illam abiit, reſque contra Inalpinos proſpere geſſit; unde Imperator à militibus appellatus, Proconſul an. 710/1 eam obtinuit, ſed à M. Antonio bello oppreſſus, quod fortiter ſuſtinuit, Mutina occupata, ſede urbis à Conſulibus ſublata, Antonius ad Lepidum fugit, ſed Albinus non gratus erat Cæſari ob patris cædem, reconciliatiſque Antonio & Lepido cum Senatu contra Albinum profecti ſunt, & licet 10. legiones haberet, ad Brutum in Macedoniam fugere ſtatuit, ſed à ſuis deſertus eſt, ob viarum difficultatem: tandem à Latro-

Latronibus captus & vinctus, à Camillo proditus est Antonio, qui eum videre non sustinuit, sed illi ut interficeret, mandavit. Hic finis fuit Albini.

XVII.

AVGVSTVS DIVI F. Caput Augusti laureatum: ex averso latere, M. POSTVM. ALBIN. L. PORC. CAPIT. II. VIR. Q. Censor stans, d. vas, s. oleæ ramum.

A *Patino* datus est hic nummus, etsi parum in nummorum Consularium serie utilis: primo quod sit secundæ formæ, & nihil aliud quam Familiæ nomen edoceat, quùm coloniarum Magistratuum res aut gesta declarare perquam sit difficile, & quos hic prætermittere, & ad Coloniarum seriem transferre consulimus, ut hunc in *nostro Coloniarum libro* collocavimus.

Qui in Colonias è Romanis Familiis transmittebantur, ut plurimum, iis tenues erant opes, aut ex Libertinorum genere. M. vero Postumii Albini non occurrunt, nisi primis Urbis temporibus, unus ejus nominis inter Tribunos militum Consulari potestate reperitur an. 327/8. Tantum nos docet nummus illum in Colonia Duumvirum Quinquennalem fuisse cum Porcio Capitone, qui Magistratus idem fuit ac Censor Romæ: ideo ejus imaginem in aversa parte expressit, vas tenet in quo lustralis aqua, & sinistra oleæ ramum, ex quo populum, peracto censu, in campo Martio lustrabat.

XVIII.

Caput Augusti radiatum; V. I. N. K. P. TVRVLL. II. VIR. QVIN. id est, *Victrix Julia nova Karthago, P. Turullio Duumviro Quinquennali*: ex averso, M. POSTV. ALBINVS IIVIR. QVIN. ITER. V. I. N. K. Templum 4. columnarum, in cujus peristylio AVGVSTO.

Quùm ad *Patini* nummi superioris intelligentiam pertineat hic æreus primi formæ, oculis vestris subjicitur; justæ magnitudinis est, ut cum denariis argenteis & aureis Familiarum asservetur: porro eum in *Coloniis* descripsimus; exhibet eundem M. Postumium Albinum, sed iterum IIvirum Quinquennalem, quæ summi honoris erat dignitas, quem cum P. Turullio templum Divo Augusto

gusto dedicasse nos edocet V.I.N.K. *Victrix Julia nova Karthago*, urbs Hispaniæ Citerioris maritima, ab Asdrubale Pœnorum duce condita: ideo nova Carthago appellata, à Julio Cæsare Colonia facta, ut veterem cum Corintho deduxerat, eodem anno: aut si velis ab Augusto, qui eam in scriniis patris deducendam invenerat; ideo Julia in aliis nummis nominata, & quidem Victrix, quùm Hispaniam bis domuerit sub Petreio & Afranio, & deinde sub Pompeiis fratribus.

XIX.

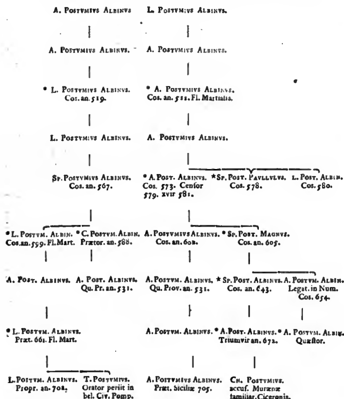
ΝΕΡΩΝ ΚΑΙΣΑΡ. Caput Neronis laureatum: in aversa parte, ΓΑΙΟΣ ΠΟΣΤΥΜ. Β. ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ. Jupiter Philalethes, d. aquilam, s. innixa scamno, illinc corona columellæ superposita.

Ut Postumiorum gentem non esse sub Nerone Principe extinctam palam fiat, hunc nummum producimus, & quidem in gratiam *Historiæ Romanæ* Studiosorum, qui nobis Asiæ Proconsulem, nondum agnitum, è terræ visceribus eruit. In Asiam Pop. Romani Provinciam Proconsules mittebat Senatus, quorum nomine ejus urbes nummos signabant: Laodicea vero Phrygiæ civitas suos, sub ejus Proconsulatus anno secundo, ut indicat littera Β. Neroni Imperatori percutit, & in aversa parte suum Jovem ΦΙΛΑΛΗΘΗΝ, id est, veritatis amicum, ut videre est in nummis Augusti ΖΕΥΣ ΦΙΛΑΛΗΘΗΣ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ.

Quis fuerit ille Caius Postumius silent *Historiæ Scriptores*, sed quantam lucem afferunt nummi antiqui superstites: C. Postumius Albinus supra prodiit Prætor an. 582; an ex illa stirpe?

Ad gentis Postumiæ nummorum ex Familia Albinorum intelligentiam, illorum stemma adjecimus à tempore, quo denarii cudi cœperunt, asteriscis notatis illis, qui illos signarunt.

STEMMA POSTUMIORUM ALBINORUM.

XX.

MEGELLUS. Caput Jovis Anxuris, lanugine decori & faſcia : ex averſa parte, L. POSTUMI· L. F. Jupiter barbatus in bigis, d. fulmen, ſ. ſceptrum.

L. Poſtumius Megellus fuit filius L. Poſtumii Megelli Conſulis an. [illegible] Quæſturam iniit Provincialem an. [illegible] quo denarium cudit

cudit cum Jovis Anxuris capite, lanugine decoro, quasi ἄνευ ξυροῦ, sine novacula, quia barbam nunquam rasisset, forsan quod esset Quæstori Præturæ Calesinæ in Campania, in qua summus erat Jovis Anxuri cultus, ut innuit *Virgilius*, 8. *Æneid.*

Circæumque jugum, queis Jupiter Anxurus arvis
Præsidet.

In bigis Jupiter est fulminator, à fulmine quod gerit, dictus, sceptrum tenet, ut imperii insigne, teste *Ovidio*, *lib.* 3. *Amor. Eleg.* 1.

Læva manu sceptrum late regale tenebat.

Ex Quæstura Ædilitatem Curulem adeptus est L. Megellus an. 510. 20 Præturam vero cum M. Otacilio Crasso: nam tunc tantum duo Prætores erant, Urbanus nempe & Peregrinus. Post hunc Magistratum nulla de Postumiis Megellis mentio apud *Historiæ Scriptores.*

PROCILIA.

PROCILIAM gentem Plebeiam fuisse docet Tribunatus Plebis, quem gessit L. Procilius, cujus denarium sumus explanaturi. An familiæ nomen diminutivum est *Procilus*, à *Proco*. *Fulvius* Prociliam gentem è Lanuvio ortam esse auguratur, ex imagine Junonis denario impressæ, sed nota S. C. ejus sententiæ obsistere videtur, ut infra videbimus.

I.

Caput Jovis barbatum, & laurea coronatum, pone quod nota S. C. ex averso latere, L. PROCILI. F. Juno Lanuvina, caprotina pelle ornata, d. hastam vibratura, f. scutum, pro pedibus serpens in gyros.

L. Procilius, de quo loquitur *Cicero*, *ad Attic. lib.* 4. *Ep.* 15. Quæsturam Urbanam gessisse videtur an. 692; quo denarium hunc cudit ex Senatusconsulto, ut arguit nota S. C. in memoriam quod Consules designati Magistratum ineuntes Jovi & Junoni Sospitæ sacra, ut moris erat, fecissent; prima die Januarii frequenti populo comitati ascendebant in Capitolium, & Jovi O. M. injuges juvencos mactabant, ut testatur *Ovidius*:

Vestibus intactis Tarpeias itur in arces,
Et populus festo concolor ipse suo est.
Jamque novi præeunt fasces, nova purpura fulget,
Et nova conspicuum pondera sentit ebur.
Colla rudes operum præbent ferienda juvenci,
Quos aluit campis herba phalisca suis.

Ideo Jovis caput in anteriore denarii parte expressum est cum S. C. & inde L. PROCILI. F. Juno Sospita seu Lanuvina, de qua in sequente denario.

II.

II.

Caput Junonis pelle caprina tectum, pone quod s. c. ex altera parte Juno eadem in bigis, pelle etiam caprina amicta, d. hastam vibratura, ſ. ſcutum: ante bigas ſerpens in gyros circumvolutus.

Ut ſupra diximus, à L. Procilio in denariis ex Senatuſconſulto percuſſis, in memoriam quod Conſules Jovi ſacra feciſſent: ita & hunc in eam rem, quod etiam Junoni Soſpitæ ſacrificaſſent: nam erant ſummi dei, & à Jove principium,, illa vero Juno, Soſpita dicebatur à σώζω, quod *ſervo* ſignificat; ut Rempublicam ſervaret hæc dea. In primis Lanuvii magno honore colebatur, teſte *Livio*: quare apud eum ſæpe legitur, miſiſſe Romanos Lanuvium, qui ſacrificio facto, eam placarent; ſed poſtquam data eſt civitas Lanuvinis, ædes Romæ factæ ſunt utrique communes in Foro Olitorio, & huic Conſules, Magiſtratum ineuntes, ſacrificare ſolebant; ut ait *Cicero*, *pro Murena*. Hanc deam ille, *de Nat. deor.* (ut in denario viſitur) depingit, his verbis, ſimulacrum ejus finge- ,, batur cum pelle caprina & haſta & ſcutulo, & cum calceolis ,, repandis. Serpens eſt ille Lanuvinus in deæ tutela, de quo *Propertius*, *Elegia de Cynthia & dracone.*

L. Procilius poſt Quæſturam adeptus eſt Tribunatum an. 607; quo Magiſtratum turbulenter egit, & de vi poſtea accuſatus eſt: de illo inquit *Cicero*, *ad Atticum*, *lib.* 4. *ep.* 15. De Procilio rumores non boni: ſed judicia noſti.

PROCVLEIA.

PROCVLEIAM gentem appellat *Dio, lib.* 51. Ejus nomen derivatur à Proculo, ut narrat *Car. Sigonius, de nom. Romanis lib. Proculeii, à Proculo.* Proculus cognomen plurimis gentibus familiare fuit, ut videre est apud *Glandorpium, Onom. Rom.* Is dicebatur Proculus, qui natus erat, patre peregrinante procul à patria.

I.

Caput Neptuni, prolixa barba decorum & coronatum, in aversa parte, C. PROCVLEI. L. F. Raia piscis.

Duos nobis Proculeii nummos protulit *Patinus*, quos non legit integros: hi sunt primæ formæ in *Thesauro Regio.* Prior hic dicitur C. Proculeius Lucii filius, & vere ad Proculeium (de quo loquitur *Plutarchus, in Antonio,* & quem *Dio lib.* 51. Caium appellat, ut constanter legitur in utroque nummo, ut putat *Patinus*,) spectat. Hic erat Eques Romanus, Augusti amicissimus, qui pius sic erga fratres suos, Scipionem & Muræнam fuit, ut spoliatis bello civili patrimonium suum ex integro divideret, quod cum eis jam diviserat: unde *Horatius, lib.* 2. *Carm. Od.* 2.

Vivet extento Proculeius ævo
Notus in fratres animi paterni.

Caput Neptuni in nummo, urbem indicat maritimam fuisse, quæ illum percussit nomine C. Proculeii, ut videtur, Quæstoris illius, qui Præturam forsan administrabat in Provincia, mari adjacente: quod confirmat Raia piscis in aversa nummi parte, quo littus proximum abundabat, notissimus est, planus & cartilagineus, in tergo, cauda spinas habet.

II.

Caput Neptuni, ut supra, barbatum & laureatum: ex averso latere, C. PROCVLEI. L. F. Bipennis.

Ad

Ad eundem C. Proculeium Lucii filium hunc nummum pertinere & epigraphe & Neptuni imago nobis demonstrant. Ille est, cui Antonius moriens Cleopatræ suadet, ut præcipuè inter amicos Cæsaris fidem haberet apud *Plutarchum*; Vir enim erat singularis, ut supra diximus; de illo autem sic ait *Juvenalis*, *Sat.* 7.

Quis tibi Mæcenas, quis nunc erit aut Proculeius,
Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter?

Verè Cleopatram admonuerat Antonius ut se Proculeio dederet, nam ipse missus est post ejus mortem à Cæsare ad illam.

Bipennis in aversa nummi parte expressa, genus armorum erat quo utebantur Amazones; & si nobis conjecturæ locus illa insigne urbis erat, in qua cusus est nummus, nempe in Asia ubi regnarunt; & sic in ea Provincia fuisse Quæstorem C. Proculeium opinari quis poterit, qu๢m plurimæ urbes illius littorales aut mari proximæ Amazonibus paruerunt, ut Smyrna, Cumæ, Ephesus, & Thyatira, quæ ejusmodi bipennem in nummo Augusti exhibet, ut videre est in *nostro libro de Nummis Græcis Imperatorum.*

C. Proculeium in maximo stomachi dolore, gypso poto, mortem sibi conscivisse scribit *Plinius*, *lib.* 36.

PVPIA.

PVPIA.

PVPIAM gentem fuiſſe denotat Lex Pupia de Senatu habendo, cujus meminit *Cicero*, *Ep. lib.* 1. *ad P. Lentulum* 4. & *ad Q. fratrem*, *lib.* 2. *Ep.* 12. Cn. etiam Pupius recenſetur Tribunus Plebis an. 5c8./9 Nomen gentis à *Pupo*, id eſt, *puerulo*, derivatum videtur.

I.

Terminus ſeu Jupiter Terminalis, cum toga in truncum deſinens, Hermarum more, dextra ad pectus admota; hinc corona, inde ſimpulum: ex averſa parte, M. PISO M. F. FRVGI. Culter & patera, in laurea.

Hunc & ſequentem denarium *Urſinus* in Calpurnia gente repoſuit, nos in Pupia; quùm ille Piſo Frugi, à M. Pupio ſit adoptatus, & ideo prænomen Marci, & ſe Marci filium appellet, & in tertio ſe Pupium inſcribat. M. autem Pupius Cn. F. P. N. Prætorius in ſumma ſenectute Piſonem adoptavit, ut tradit *Cicero*, *in Oratione pro domo*; ejus tamen prænomen non refert. Piſo autem Calpurnianus ob adoptionem dictus eſt, ſed hoc agnomen in denariis non occurrit. Quæſtor fuit L. Scipionis Aſiatici an. 670./1 quem non ſequutus, quando in Campaniam contra Sullam profectus eſt, quia in his civilibus motibus ſe medium geſſit.

In Quæſtura vero denarios percuſſit, & ad arguendam ſuam originem; nam à Calpo Numæ filio, ut in Calpurnia diximus ex *Plutarcho*, illam trahebat; unde Terminum deum in anteriore eorum parte ſignavit in lapidem deſinentem; Numa enim, quùm publicum agrum P. Romani & privatum certis limitibus terminiſque definiviſſet, ſacellum erexiſſe Termino deo traditur in colle Tarpeio, „ qua de re *Dionyſius*, *lib.* 2. Statuit, inquit, Numa ut ſuo quiſque „ contentus eſſet, nec aliena appeteret: hinc de definitioni„ bus poſſeſſionum conſtitutio. Juſſit enim unumquemque

fundos

fundos ſuos circumſcribere, ſacroſque finibus lapides apponere: lapides ipſos ſacravit Jovi Terminali, ſtatuitque eis ſacra quotannis omnes die ſtata & conſtituta facere ſuper locum ipſum coeuntes: feſto etiam die conſtituto valde honorifico Terminalium deorum: unde Romæ Terminalia VIII. Kal. Mart. De cultro, patera & corona in ſequente.

II.

Caput Juvenile Termini, vel Jovis Terminalis, hinc corona, inde ſimpulum: ex averſo latere M. PISO M. F. FRVGI. Culter & patera in corona.

Terminus, ſeu potius Jupiter Terminalis, faſcia ſeu vitta cinctus, hinc habet corônam, & alteram in parte averſa, ut innuere videtur Ovidius

Te duo diverſa Domini de parte coronant,
Binaque certa tibi, binaque dona ferunt.

Simpulum in anteriori latere, & culter cum patera ad Numam gentis & ſacrorum autorem referenda ſunt: nam ſacra & cæremonias omnemque cultum deorum immortalium ſuggerente, ut ipſe fingebat, Egeria Nympha, docuit, quibus diis, quibus diebus, quibus hoſtiis, ad quæ templa ſacra fierent: atque unde in eos ſumptus pecunia erogaretur.

III.

PISO FRVGI. Caput Neptuni barbatum & coronatum, ſub eo tridens: in averſa parte, M. PVPIVS M. P. Victoria in quadrigis decurrentibus, in imo prora Navis.

M. Pupius ex Quæſtura Tribunatum Plebis adeptus eſt anno 675/6. aliis, 676/7. Ædilitatem Plebis poſt repulſam paſſus, obtinuit an. 678/9. Prætor Provincialis Hiſpaniam ſortitus, in ea res bene geſſit, & ex illa triumphaſſe refert *Cicero, in Piſoniana, ibidemque Aſconius*: In Hiſpania denarios ad indicandam victoriam percuſſit, ſed caput Neptuni ex una parte, & prora Navis in altera, navalem fuiſſe arguere videtur. Victoria in quadrigis

cum flagro, ſolitum eſt denariorum, quos vocabant quadrigatos, ſymbolum.

Ex Prætura M. Pupius Conſulatum geſſit cum Valerio Meſſala Nigro an. 692/3 Legatus antea fuerat Pompeii M. quem ad comitia ex Aſia præmiſerat, cujus gratia illum obtinuit; nam illum ſuis litteris commendaverat; Proconſul an. 693/4 Illyricum ſortitus eſt.

IV.

ΑΥΛΟΣ ΠΟΥΠΙΟΣ. Caput Lyſimachi Regis diadematum, cum cornu arietino: ex averſa parte ΤΑΜΙΑΣ. Sella Curulis inter duas faſces cum ſecuribus, L. A. id eſt anno primo.

Tres ærei ſequentes nummi Aulum Pupium Rufum Bithyniæ Provinciæ Quæſtorem exhibent, nempe poſtquam Provinciæ ab Auguſto diviſæ ſunt cum Senatu an. 716/7 apud *Dionem, lib.* 53. iter quos Βιθυνία μετὰ τοῦ προσκειμένου οἱ Πόντου. *Bithynia cum Ponto finitima*, ex eo numero fuit Senatui adſcripta: id vox ΝΙΚΑΙΕΩΝ in tertio nummo exarata nos edocet; nam Nicæa Bithyniæ erat urbs primaria, quæ monetam ſub Prætore P. Romani ſignabat, ut ſe ſub illius poteſtate eſſe demonſtraret.

Aulus vero Pupius Quæſtor, ut vox ΤΑΜΙΑΣ denotat, Sellam Curulem & faſces Prætoris ex una parte expreſſit, & ex anteriore caput Lyſimachi, ut conditoris, aut ſaltem Re-„ ſtauratoris. *Strabo*, inquit, *lib.* 12. Tunc Nicæa primaria „ Bithyniæ urbs ad Aſcaniam Paludem .... hanc Antigonus „ primum condidit, Philippi filius, & Antigoniam nomina-„ vit: deinde Lyſimachus, qui eam ab uxore Nicæam ap-„ pellavit: ea Antipatri fuit filia.

Lyſimachus hic ſpectatur diademate ornatus, cum arietinis cornibus, ut depingi ſolet in argenteis & aureis ejus nummis vulgaribus, ad inſtar Alexandri Magni: nam tranſiere ad ejus ſucceſſores, una cum Imperii dignitate, eadem quoque capitis inſignia. *Clemens Alexandrinus*, *in Protreptico. p.* 36. „ narrat Alexandrum ita cornutum depingi, tanquam eſſet Jovis Ammonis filius, his verbis, voluit autem & Alexander

Ammo-

„ Ammonis filius videri & CORNVTVS insculpi à statuariis. Quidni Lysimachus Jovis Ammonis filius haberi etiam voluerit, quùm hic Nicææ conditor, ut infra dicemus, ille vero restaurator fuerit.

V.

ΚΤΙΣΤ. ΤΑΜΙΑΣ, id est, *Conditor Quæstor.* Caput Jovis Ammonis, cum cornu arietino: ex altera parte, ΠΟΥΠΙΟΣ. ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Sella Curulis, ut supra, inter fasces cum securi.

A. Pupium Quæstorem sub Bithyniæ Prætore fuisse, haud dubie arguit vox ΝΙΚΑΙΕΩΝ, quùm illa ejus Provinciæ urbs fuerit primaria, ut supra diximus; quod confirmant Sella Curulis & fasces, Prætoris insignia. Sed altera vox ΚΤΙΣΤης, ad Nicæenses pertinens, Jovem Ammonem illius primum esse conditorem indicat; nam apud *Dionem Chrysostomum, lib.* de *Concord. Nicææ*, Bacchum & Herculem conditores ejus nominat. In nummis Græcis Impp. Bacchus sæpe inscribitur, ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΚΤΙΣΤΟΥ ΝΙΚΑΙΕΙΣ. Sed ille filius erat Ammonis Libyæ Regis apud *Diodorum Siculum*; & in aliis frequens Jovis imago, sed in hoc solo Ammonis effigies conspicitur. Sed quid tum? Nonne nobis quotidie nova proferunt nummi è terræ visceribus eruti? Isteque confirmare videtur Lysimachum Nicææ Restauratorem ex *Strabone* supra laudato, ad instar Jovis Ammonis, illius urbis conditoris, cornua gerere arietina voluerit, ut alter hujus dei filius videretur, qui Nicæam reparaverit, & ei uxoris nomen imposuerit.

VI.

ΠΟΥΠΙΟΣ. L. B. id est an. 2. Aries ex aversa parte, ΡΟΥΦΟΣ ΤΑΜΙΑΣ. Duo fulmenta ligni, pro igne, cum clathro ferreo transverso.

Hic nummulus nobis Pupii cognomen, nempe *Rufi*, profert, ut ex primo prænomen Auli habuimus, & ut ille primum ejus Quæsturæ annum designat, hic secundum computat. Aries pro Jove Ammone exaratur; *Hyginus, lib. Fabul.* Liberum refert in

" Indiam proficiſcentem, quùm ſiti laboraret ex arena arietem
„ emerſum conſpexiſſe, quo duce aquam invenit. *Herodotus, lib.* 2.
„ tradit, amputato arietis capite Jovem ſe ita Herculi oſtendiſſe,
„ atque inde factum, ut Ægyptii arietina illum facie confingerent.
Duo fulmenta cum clathro ferreo, victimas Jovi Ammoni ſuper ea cremari denotant, quæ A. Pupius exhibuit, ad denotanda ſacra à Prætore huic deo, antiquo civium more, fuiſſe quotannis perpetrata: ut indicare videtur annus ſecundus in nummulo ſignatus.

QVINCTIA.

QUINCTIAM gentem Patriciam fuisse testatur *Livius, lib.* 1. nam Alba diruta à Tullo Rege, Albanorum principes, inter quos fuere Quinctii, Romam traductos in Patriciorum numerum cooptatos fuisse refert. Nomen gentis à Quincto derivatum est. Cognomina illius nobis supersunt *Crispinus* & *Flamininus*. Crispinus quidem à crispis capillis dictus, Flamininus vero à Flamine. Caius autem Quinctius fuit Flamen Dialis, cui hoc cum toga prætexta & Sella Curuli datum, & ut Senatum ingredi posset concessum, quem cognominis Flaminini autorem in gente Quinctia cum *Glandorpio* existimamus.

I.

Caput Romæ galeatum, pone quod apex, ex averso latere, T. Q. Castor & Pollux decurrentes cum hastis in equis, clypeus sub imum.

Litteræ initiales T. Q. cum forma denarii, nos ut T. Quinctio patri illius, qui Philippum regem devicit, eum tribuamus, sollicitant: nam in nummis hic Titi filius inscribitur, & ratio temporis postulat; Hac autem ætate nullus T. Quinctius denarios argenteos cuderat. Ille autem Quæsturam Provincialem iniit in qua nummum signavit, in anteriore cujus parte apicem, Flaminis insigne, ad indicandam suam originem exhibuit: in aversa vero Castorem & Pollucem decurrentes, solitum monetæ argenteæ typum, quem ad concordiam fratrum denotandam sæpe expressum diximus. Nullos alios T. hujus Quinctii Magistratus in *Historia Romana* reperimus.

II.

Caput Romæ galeatum: ex altera parte, SX. Q. in imo ROMA. Castor & Pollux, astris insigniti, decurrentes in equis, cum hastis.

Eadem constricta sx. pro *Sextus*, scribendi formula, ut illum denarium eodem fere tempore, quo superior est cusus, signatum fuisse putemus, impellunt, & sic Sextum Quinctium T. Quinctii superioris fratrem esse auguramur. Idem Castoris & Pollucis typus fratrum concordiam in utroque nummo signatus denotans, id confirmare videtur; & ut Fratris Titi Magistratus ignorantur, sic Sex. Quinctii gesta apud *Historiæ Scriptores* pariter sepulta occurrunt.

III.

Caput Romæ galeatum: ex averso latere, T. FLAMI. T. F. L. N. Victoria in bigis, d. flagrum, s. habenas, in imo ROMA.

T. Flamininus T. filius L. nepos appellatur in denario. Quinctius ille qui de Philippo Rege triumphavit, Tribunus militum fuit sub M. Marcello, deinde Quæsturam Provincialem iniisse videtur an. 545/6 quo hunc bigatum, solitum argenteæ monetæ typum, percussit Romæ, ut moris erat Quæstorum, antequam in Provinciam abirent. T. Quinctius Proprætor an. 547/8 Tarentum & Salentinos sortitus est, quos prorogato imperio obtinuit an. sequente, ex *Livio*.

IV.

AED. CVR. Caput Cereris corona spicea ornatum: ex aversa parte, T. FLAMIN. T. F. L. FLAC. P. F. EX. S. C. Duo Ædiles inter duas spicas sedentes.

Tandem T. Flamininus cum L. Valerio Flacco factus est Ædilis Curulis an. 553/4 & denarium hunc signavit, quem mirè Livius *Dec.* 4. *l.* 1. vel denarius *Livium* illustrat. Ille enim inquit, „ Ludi Romani Scenici eo anno magnifice apparateque „ facti ab Ædilibus Curulibus, L. Valerio Flacco & T. Quinctio „ Flaminino, biduum instaurati sunt, frumentique vim ingen„ tem, quod ex Africa Proconsul Scipio miserat, quaterni æris „ Populo cum summa fide & gratia diviserunt. In cujus memoriam monetam hanc percusserunt, ex Senatusconsulto; in qua illi sedentes visuntur, hinc & inde spica eminet; in anteriore parte, depicta est Ceres, quæ fruges serere docuit, ideo spicea corona erat ornata, ut in 4. *Fast.* canit *Ovidius*.

Impo-

Impoſuitque ſuæ ſpicea ſerta comæ.

Conſulatum geſſit T. Flamininus cum Sex. Ælio Pæto Cato an. 555/6. Quinctio Macedonia ſorte obtigit, Philippum Macedoniæ Regem, Epiri clauſtra occupantem, ad fluvium Aonem acie ſuperavit, fugientemque in Theſſaliam inſequutus eſt. Conſuli in Macedonia prorogatum eſt imperium an. 556/7. Regem ad Cynocephalas devicit, & caſtris exuit. Philippus in Macedoniam trepidus ſe recepit, & inducias Demetrio filio cum aliis obſidibus datis impetravit, ut Legatos de pace Romam mittere poſſet. Prorogata in alterum annum Quinctio Provincia 557/8. pacem decem Legatorum Conſilio Regi conceſſit, & libertatem Græcis, cum in Europa tum in Aſia degentibus, reddidit. An. 558/9. Græciam obtinuit cum vetere exercitu & Claſſe Provinciam, Nabidem Spartanorum tyrannum aggreſſus expulit, & omnes Græcos in libertatem vindicavit. Romam redux an. 559/60. triumphum egit ut *Capitolina Marmora* teſtantur.

T. QVINCTIVS. T. F. L. N. ANNO. DLIX. / DLX. *Varr.*
PRO. COS. EX. MACEDONIA. DE. REGE. PHILIPPO.
PER. TRIDVVM ... ...

Ad omnes tandem Magiſtratus evectus, cum Claudio Marcello Cenſor creatus anno 564. ut ferunt *Faſti Capitolini.*

CENS. T. QVINCTIVS T. F. L. N. FLAMININVS.
M. CLAVDIVS. M. F. M. N. MARCELLVS.
L. F. XXXXVIII.

V.

S. C. Caput Dianæ Venatricis, in cujus fronte Luna bicornis, ſuper humerum arcus & pharetra: ex averſo latere T. FLAMIN. Ipſa dea in bigis cervorum, d. ſagittam, ſ. arcum tenſum, in imo ROMA. & in area Luna creſcens.

T. Flamininus in hoc denario inſcriptus videtur fuiſſe filius T. Quinctii Flaminini Cenſoris, quem ut Quæſtor Urbanus an. 591/2. ex Senatuſconſulto percuſſit ad impendia ſacrorum Dianæ. In Aventino monte ejus erat templum à Latinis olim ſub Servio Reg-

commu-

communi ſumptu extructum, quo civitates quotannis privatim & publice ſacra facerent, exercerentque forum rerum venalium certis temporibus: & *Dionyſius* uſque ad ſua tempora in templo columnam æream fuiſſe narrat; in qua ritus celebrandi feſti atque fori legebantur. In horum ſacrorum hoc anno celebratorum memoriam, expreſſa eſt in anteriore denarii parte Dianæ imago, cum nota S.C. & in averſa ejus parte ipſa in curru cervorum, ſagittam ex arcu vibratura, quod illa venationis dea haberetur, & cervi in ejus eſſent tutela, & huic litabatur cerva.

Ex Quæſtura ad Ædilitatem Curulem tranſiit T. Flamininus an. 596/7. Præturam Provincialem ſortitus eſt an. 599/600. & Conſulatum cum M. Acilio Balbo obtinuit an. 603/4. Sed de eorum Provinciis ac rebus bello geſtis nihil reperitur.

VI.

CRISPINVS. Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA. ex averſa parte, L. QVINCTI. Victoria in bigis, d. habenas equorum, ſ. palmam gerit.

L. Quinctius ex altera Quinctiorum Familia genitus appellatur Criſpinus: in *Faſtis* vero *Capitolinis* T. filius recenſetur, qui patrem habuit Conſulem cum Claudio Marcello an. 545/6. Is Quæſturam Provincialem iniit an. 560/1. Proquæſtore fuit anno ſequente 561/2. Ædilis Curulis an. 565/6. Prætor Provincialis Hiſpaniam Citeriorem ſortitus eſt an. 567/8. ſero veniens in Provinciam exercitum in hiberna deduxit. Prorogatum eſt illi imperium an. 568/9. junctis vero copiis cum Calpurnio Piſone Hiſpaniæ Ulterioris Prætore ad Tagum fluvium, ingenti prælio fuderunt, ita ut triginta hoſtium millia cæſa fuerint, de quo vide *Livium, lib.* 39. Itaque anno ſequente Romam reverſus triumphum obtinuit, ut declarant *Marmora Capitolina.*

L. QVINCTIVS T. F. N. CRISPINVS PROPR. A. DLXIX./DLXX. *Varr.*
DE LVSITANEIS. ET. CELTIBEREIS. ... ...

Ut autem Lucius milites eum in triumpho comitantes, ex more remuneraret, bigatos denarios ſignavit, & ad victoriam de Hiſpanis indicandam Victoriæ pro flagro ſolito palmam appoſuit.

VII.

VII.

OB CIVIS SERVATOS, corona ex lauro, (in altero ex quercu) inter duos lauri ramos : ex aversa parte S. C. & in ambitu, T. QVINCTIVS CRISPIN. SVLPIC. III. VIR. A. A. A. F. F.

Quin ille T. Quinctius Crispinus ex illa sit Crispinorum Familia cum superiore Lucio Quinctio, vix dubitandi locus est; sed agnomen Sulpiciani illum è Sulpicia gente in ipsam adoptione transiisse denotat. Sulpicia quidem ut & Quinctia erat Patricia, quando autem facta est hæc adoptio ignoratur. Titus ergo Quinctius Sulpicianus, Triumvir Monetalis Senatus, sub Augusto hunc nummum tertiæ magnitudinis, cum titulo huic Principi concesso, apud *Dionem*, *lib.* 53. nimirum, inquit, quod perpetuus hostium, ac civium esset servator.

VIII.

AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST. in corona querceâ : ex averso latere S. C. in area T. CRISPINVS SVLPICIANVS III. VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum.

T. Quinctius, in hoc denario, retento gentis nomine per cognomen Crispini, & adoptionis agnomen Sulpiciani inscribitur, & pro Augusti imagine nomen ejus tantum, cum titulo Tribuniciæ potestatis: noluit enim Augustus Tribunus Plebis fieri in quinquennium, ut intercedere iis, quæ ab aliis contra ipsorum placitum moverentur, posset; sed tantum ejus potestatem accepit, ut sacrosanctus esset, ita ut minimo, non dicam facto, sed verbo ab aliquo læsum existimaverit, eum indicta causa, tanquam qui se piaculo obstrinxerit, necaret.

IX.

AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST. in corona ex lauro : in aversa parte S. C. circa vero ambitum, T. QVINCTIVS CRISPINVS A. A. A. F. F.

X.

Idem Typus : in averso latere S. C. circa vero ambitum, T. QVINCTIVS CRISPINVS III VIR. A. A. A. F. F.

Uterque nummus, cum titulo AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST.

inſcribitur; ſed inter lauream, quùm in ſuperiore exaratus ſit in corona quercea. A Triumviris monetalibus modo hæc, modo illa ſignabatur: nam Auguſto quotannis utraque proferebatur, ut ſupra diximus, laurea ut ſemper victori; quercea vero, ut civium ſervatori. In horum priore nummo non ineſt IIIVIR, quod in altero apponitur, & id ad libitum Scalptoris, ut opinamur.

XI.

AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST. in quercea: ex averſo latere, T. CRISPINVS. A. A. A. F. F. circa ambitum. S. C. in area.

Iterum prodit corona quercea, cum titulo AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST. à Quinctio Sulpiciano Triumviro Monetali percuſſa: ſed cum prænomine Titi tantum, & antiquo Criſpini cognomine, quem omnes tunc temporis noverant. At quum uſus invaluerat ut moneta ad Auguſti effigiem, aut cum ejus nomine, & Monetalium appellatione, tantum cuderetur, factum eſt ut nulli alii Magiſtratus denarios aut nummos ſignare poſſent, & ita plurima Romanorum nomina ſunt deperdita: nam alios T. Criſpini Sulpiciani Magiſtratus ignoramus, præterquam ejus Conſulatum an. 740; quem *Dio*, *lib.* 55. his verbis nobis ſuppeditat, anno inſequenti Druſo & T. Quinctio Criſpino Conſulibus, ſigna Druſo non læta acciderunt.

XII.

AVGVSTVS DIVI. F. Caput Auguſti nudum: ex averſa parte, T. CRISP. VALERIANO. L. CÆSON. M. SERVIL. II. VIR. Bos

Alter æreus ſecundæ magnitudinis capite Auguſti percuſſus alterum nobis T. Criſpinum nomine Quinctium, & adoptione Valerianum exhibet: Valeria gens fuit, ut & Quinctia, è Patriciorum numero: hic vero Criſpinus Valerianus Duumvir deducendæ Coloniæ cum L. Cæſonino & M. Servilio à Cæſare miſſus fuit: quare nummus urbis nomen reticet, ne Coloniæ illius Duumviri Conſulum loco videantur. Si nobis integra Auguſti ſupereſſet hiſtoria, quænam eſſet illa Colonia nobis innoteſceret. *Suetonius in ejus vita* duodetriginta Colonias in Italiam deduxiſſe refert; & ipſe *Auguſtus, in Ancyrano Lapide*, de ſe ita ſcribit. Unus & ſolus omnium, qui deduxe-

deduxerunt militum Coloniam in Provincias, ad memoriam ætatis meæ. Bos Coloniæ symbolum est, & typus. *Onuphrius Panvinius* suffectum Consulem fuisse T. Quinctium Crispinum Valerianum an. $^{749.}_{50}$ ex *antiqua Inscriptione* opinatur, ob tribunitiam potestatem trigesimam Augusti in ea notatam.

IMP. CAESAR. DIVI F. AVGVSTVS
PONT. MAX. TRIB. POT. XXX.
IMP. XV. COS. XIII. PATER PATR.
P. LENTVLVS. CN. F. SCIPIO
T. QVINTIVS. CRISPINVS. VALERIANVS COSS.
EX S. C. FACIVNDVM. COERAVER.
EIDEMQVE. PROBAVER.

Quanta lux *Historiæ* ex nummis & lapidibus affulget!

QVINCTILIA.

QVINCTILIAM gentem Patriciam & antiquam fuisse constat; si quidem Sex. Quinctilius Varus mortuus peste in Consulatu an. 300. quùm Plebeii nondum hunc Magistratum adepti fuerant. Nomen à Quinctiis derivatum est, ut refert *Car. Sigonius* his verbis, Quinctilii à Quinctiis. Cognomen *Varus* unicum fuit, unde sustulimus nummum, cui cognomen *Rufus* à *Patino* huic genti attributum, ad Varium Plebeium spectans, sic ille legendus C. VAR. RVF. id est Caius Varius Rufus. *Varus* autem dicitur qui obtortis plantis est.

I.

OB CIVIS SERVATOS. Corona quercea, inter duas lauros: in postico latere, P. QVINCTILI. SEX. F. VARVS III. VIR. A. A. F. F. Circa ambitum, S. C. in area.

P. Quinctilius Varus Sexti filius in nummo appellatur, nempe qui patrem habuit Quæstorem, initio belli Civilis, à Cæsare captum an. 704. Corfinii, & dimissum, ex *ejus Comm.* 1. Is post cladem Philippensem liberti manu se jubente concidit, ex *Velleio, lib.* 2. Filius ergo Triumvir Monetalis à Senatu factus hunc tertiæ magnitudinis, cum solito Augusti elogio OB CIVES SERVATOS, nummum signavit, cujus symbolum corona est quercea, quia primi hominum è terra nati quercu vescebantur, ut narrat *Plutarchus, Qu. Rom.*

II.

CAESAR AVGVSTVS TRIB. POT. IX. COS. XI. Caput Augusti nudum: ex aversa, P. QVIN. VARO. M. TITIO. L. COR. BALBO. II. VIR. Bos.

Hic nummus secundæ formæ nos docet P. Quinctilium Varum, quem supra vidimus Triumvirum Monetalem Senatus, ab Augusto Duumvirum cum M. Titio & L. Cornelio Balbo deducendæ Coloniæ fuisse: in cujus memoriam illum percusserunt, sub Tribunicia

bunicia potestate nona illius principis, anno 739/40 respondente: nam ille eam accepit, post diem 14. Junii an. 731/2 Redux autem è Colonia P. Varus factus est Consul cum Ti. Claudio Nerone an. 740/1 ut refert *Dio*, *lib.* 40. quo anno etiam L. Cornelius Balbus ejus Collega in ea deducenda, theatrum dedicavit, & Ludos, quos Senatus ob Augusti in Galliam profectionem voverat, fecere P. Quinctilius Varus & Tib. Nero Consules, ut testatur *Lapis à Pighio* relatus:

P. QVINCTILIVS. SEX. F. VARVS.
PONTIFEX. COS.
LVDOS. VOTIVOS. PRO. REDITV.
IMP. CAES. DIVI. F. AVGVSTI.
IOVI OPTIMO MAXIMO. FECIT
TI. CLAVDIO. TI. F. NERONE. CONLEGA.
EX. S. C.

III.

Caput Jovis barbatum & laureatum: ex altera parte, ΕΠΙ ΟΥΑΡΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ, in area ΕΚ. id est, an. 26. Mulier turrita, insidens scopulis, d. palmam; pro pedibus fluvius emergens, d. extensa, natantis effigie.

Post quinque annos à Consulatu, ut statuerat Augustus, ne in Provinciam abirent Consulares, P. Varus obtinuit Syriam, successor Saturnino datus, ex *Josepho*, an. Varroniano 748/9 ut ex Epocha in hoc Antiochensium nummo annum 25. signante colligitur. Hæc ab illis desumpta est post Actiacam pugnam, in qua M. Antonius, qui Syriæ dominus erat, ab Augusto devictus est cum Cleopatra, die 23. Septembris an. 722/3 decurrente, ad similem ejus mensis diem, anni 723. Itaque simul juncti anni, 723. & 25. efficient an. 748. qui primus fuit P. Vari in Syria administrationis, ut infra ostendetur, quo anno Hierosolymis Antipatrum ab Herode patre, veneficii accusatum, interrogavit. Caput Jovis, est Philii, id est, amici, ut prodit *Card. Norisius*, *Diss.* 3. *de Ep. Syro-Mac.* Figura turrita sedens, Urbis Antiochiæ imago est; ad cujus pedes depictus est Orontes fluvius, ejus muros alluens, natantis effigie.

IV.

Caput idem Jovis, & in aversa eadem epigraphe: sed litteris numeralibus diversis, nempe ZK. id est an. 27. eadem Antiochiæ imago sedens, & fluvius emergens.

Insignis est hic P. Vari nummus, qui illum Syriæ per tres annos præfuisse nos edocet; nam eundem typum ne toties exhiberemus, annum 26. ejus Æræ Antiochenæ prætermisimus, quo natus est Jesus Christus noster Redemptor; nam *Josephus* latissime narrat, *lib. Antiquit.* 17. illum post mortem Herodis, rebellantes subegisse, præsidiumque, sub Sabino Præfecto Hierosolymis obsessum, liberasse tradit *idem autor*; quod anno ejus tertio evenit & postea Romam rediit. De illius Provinciæ administratione testimonium hoc affert *Paterculus*, *lib.* 2. „ Pecuniæ vero non contemptor, Syria, „ cui præfuerat, declaravit; quam pauper divitem ingressus, dives pauperem reliquit.

P. Varus Legatus Augusti Proconsule in Germaniam missus est an. 757/8. ubi post triennium, Arminii dolo, circumventus est; tres legiones, totidem alæ, sex cohortes ad internecionem deletæ sunt; nec post Crassi cladem apud Parthos majus damnum accepere Romani, se ipsum cæsis legionibus patris, avique exemplo sua ipsius manu pugione se confodit: & tota Quinctiliorum Familia tandem, Commodi jussu, extincta est, si *Dioni credimus*, *lib.* 72.

RABI-

R A B I R I A.

RABIRIA gens Plebeia, si quidem ex ea C. Rabirius Tribunus Plebis fuit an. $\frac{667}{8}$ ejus nomen an à verbo *Rabere*, quod ex *rabie* derivatur, desumptum est?

I.

Sphinx sedens in partes posteriores cum uvæ racemo ante illam: in aversa Amphora duas ansas habens, ΡΑΒΙΡΙΟΣ : ex adverso ΧΙΟΣ.

Ne te moveat nomen gentis Romanæ, in Græcis nummis scriptum; in superiore Quintilium Varum Syriæ Præsidem, sub sola ΟΥΑΡΟΥ appellatione legisti: hic vero Rabirius, si augurari liceat, Quæstor fuit Asiæ Proconsulis, cujus nummi in Provincia cudebantur, ad illius impensas. Postquam enim facta fuit Provinciarum inter Augustum & Senatum divisio, ut sæpius ex *Dione* protulimus, non amplius moneta Romæ à Quæstoribus Provinciarum signabatur, sed in illis quæ Senatui parebant, ut in Urbe pars cum effigie Cæsaris, & pars cum nomine Quæstoris cudebatur. Chius, Ionum Colonia, ex Ioniæ conventu Asiæ Proconsulatus erat.

Urbs Chius solet in nummis suis, Sphingem exprimere cujus rationem tribuit *Ill. Spanhemius, Diss.* 3. *de Præst. & Usu Num.* his verbis, vel ad fortitudinis ac industriæ, vel ad ænigmaticæ cujusdam „ & Oraculis allegoriisque involutæ sapientiæ studium indican- „ dum, familiare in eam rem, & sibi haud male conveniens Sphin- „ gis symbolum, Chios olim opportune usurpasse: Ut autem Ger- „ githia Sibylla dicta est Trojana, & Hellesponria Gergithii: ideo Sibyllam ex una parte, & Sphingem ex altera in nummis apponebant: ita forsan Sibylla, quæ Erythræa appellatur, ex Chio Insula erat oriunda: ut hæ urbes vicinæ ac sociæ erant, in ejus rei memoriam Sphingem exhibuerunt, quod quæ proferebant, tot erant ænigmata: has duas tantum & non decem extitisse vult *Martianus Capella.*

Vas

Vas diotum, in nummis Chiis depictum, erat fictile, in quo vinum Arvisium præstantissimum, quod hæc Insula ferebat, reponebatur: moris autem erat hæc vina celebrata in diotis asservari, ut *Horatius* meminit, *Od.* 9. *lib.* 1.

> *Deprime quadrimum Sabina*
> *O Taliarche, merum diota.*

Uvæ racemus ante Sphingem, illius excellentiam & abundantiam in Insula Chio arguit.

RENIA.

R E N I A.

RENIA gens an Plebeia vel Patricia incertum est. Nomen à *Renis* similibus Hircis, traxisse videtur, ut plurima nomina ab utroque pecore apud *Varronem*.

I.

Caput Romæ galeatum: in postica C. RENI. Figura virilis in bigis, à Renis tractis, d. eorum habenas, s. virgam, in imo ROMA.

Reniæ gentis, inquit *Fulvius*, nulla apud *Scriptores*, quos ipsi legerimus, mentio reperitur. Neque vero Renius ipse qui denarium percussit, ab *aliquo veterum Historicorum* nominatur, unde quis fuerit, scire possumus. Sed quot Familias, aliunde obscuras, nobis suppeditant nummi earum antiqui, quas prope intermortuas feliciter renovat id genus antiquitatis suppellex. C. vero Renius in Quæstura, ad gentis suæ nominis originem denotandam, currum à duobus Renis tractum exhibuit. Hi sunt Hirco persimiles, & iis adhuc utuntur in Finlandia supra nivem, ad trahendos currus, quod illi sint veloces. *Plutarchus in Poplicola* ita inquit: Quia „ pecudibus omnia bona constabant, idcirco filiis suis ejusmodi „ nomina imposuerunt, ut Porcios, à porcis; & *Varro*, *de re rust.* *lib.* 2. inquit, nomina multa habemus ab utroque pecore, à minore, Porcius, Ovinius, Caprilius; à majore, Equitius. Eadem etiam ratione Asinios & Suillios adjungit *Car. Sigonius*, & nos ita Renios, quæ vox à Græcis fluxisse videtur, nam Ῥηνὰς appellant oves, imo & capras, ἀπὸ τῶν ῥηνῶν. *Renones* vestimenti genus ex pellibus ovium seu caprarum conficitur, quo utuntur Germani & Suevi.

ROSCIA.

ROSCIAM gentem fuisse Plebeiam ex eo constat, quod L. Roscius Otho Tribunus Plebis Legem tulit an. $^{686.}_{7}$ ut Equitibus Romanis in theatro quatuordecim gradus proximi assignarentur, ex *Liv. Epit.* 99. *de qua Horatius*:

Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum
Nænia, quæ rectè regnum facientibus offert?

Plurimæ fuerunt illius Familiæ, sed quæ nobis ex denariis superstes è Lanuvio oriunda, & cognomen *Fabatus* à *faba*.

I.

L. ROSCI. Caput Junonis Lanuvinæ, pelle caprina amictum: in postica FABATI. Virgo escam præbens serpenti sese in gyros erigenti.

L. Roscius Fabatus, C. Cæsaris in Gallia Transalpina Quæstor, an. $^{698.}_{,}$ & Proquæstore an. sequente hunc denarium percussit. Inter Legatos postea legionis XIII. hibernis apud Essuos à *Cæsare* memoratur, *Comm. bel. Gall. lib.* 5. at ut originem è Lanuvino oppido denotaret, ex una parte caput Junonis Sospitæ, ibi singulari honore cultæ, ut tradit *Livius*, expressit, & in altera parte Virginem Lanuvinam Serpenti in antro escam præbentem. *Propertius* enim puellam quotannis in illud demitti narrat, *Eleg. de Cinthia & Dracone.*

Quod autem L. Roscius fuerit Lanuvinus, satis indicant ea, quæ
„ apud *Ciceronem*, *de Divinatione* de illo leguntur. Quid, inquit,
„ amores ac deliciæ tuæ Roscius? num aut ipse, aut pro eo La-
„ nuvinum totum mentiebatur, qui quùm esset in cunabulis,
„ educareturque in Selonio (qui est campus agri Lanuvini) noctis
„ lumine apposito, experrecta nutrix, animadvertit puerum dor-
„ mientem complicatum serpentis amplexu, quo aspectu exterrita

clamo-

clamorem sustulit. Pater autem Roscii ad Aruspices, qui respon- „ derunt, nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore. „

L. Roscium Tribunatum Plebis adeptum fuisse verisimile est, an.$^{701.}_{2}$ vel $^{702.}_{3}$ nam Prætor Urbanus factus est an. $^{704.}$; studio quidem & favore C. Cæsaris, cujus fuerat in Gallia Quæstor, ut supra diximus. Cum L. Pisone Censore se iturum ad Cæsarem, qui de Senatus voluntate eum docerent, quùm de illius armis atque Provinciis agitaretur, variis Tribunorum Plebis intercessionibus, promisit: sed postquam supra rem nihil decerneret, ad Cæsarem cum L. Cæsare adolescente Ariminum, etsi frustra, profectus est, vide *Dionem*, de *lib.* 41.

RVBELLIA.

RUBELLIA gens Equestris ex Tiburtino oppido oriunda, apud *Tacitum Ann. lib. 6.* Ejus nomen à Rubello colore diminutivum rubri. Cognomen ei *Blandus*, à morum suavitate.

I.

III. VIR. A. A. A. F. F. Incus: ex aversa C. RVBELLIVS BLANDVS circa ambitum, S. C. in area.

C. Rubellius Blandus, qui Triumvir Monetalis in hoc nummulo inscribitur, filius est C. Rubellii, cujus avus Tiburtinus Eques Romanus à *Tacito* nominatur, *Ann. lib. 6.* Is minores Magistratuum gradus per IIIvirum Monetalem Senatus suscepit, ut ipsa moneta erat parva, nomen tantum Triumviri aderat, aliquando duo, ut apud *Goltzium* IVNIVS. SVLVIVS. IIIVIR. aliquando tria uti MESSALA. GALLVS. APRONIVS. nulla Augusti, ut in majoribus facta mentione. In anteriori parte incus expressa est, ad denotanda monetæ instrumenta, ut in aliis malleus & forceps; in aversa, S. C. ut ex Senatus autoritate percussam esse demonstraret.

Tacitus C. Rubellium Blandum ad Consulatus dignitatem pervenisse (qui forsan suffectus fuit) nobis demonstrat *Ann. lib.* 3. dum ejus sententiam in Lutorium Priscum refert sub Tiberio Imp. an^{is};
„ Solus Lepido Rubellius Blandus è Consularibus adsensit, ceteri
„ sententiam Agrippæ sequuti, ductusque in carcerem Priscus ac
„ statim exanimatus est. Ejus filius C. Rubellius nupsit Juliæ, Drusi ex Livia filiæ, quæ prius Neronis Caligulæ fratris uxor fuerat. C. Rubellius Blandus ex hoc matrimonio natus ob celebre nomen Neroni suspectus interficitur, tantum quod pari gradu Augustum contingeret, *Tacitus Hist.* 14. *Suetonius, in Nerone*, de quo *Juvenalis, Sat.* 8.

——Tecum est mihi sermo, Rubelli
Blande, tumes alto Drusorum sanguine, tanquam
Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses, &c.

RVBRIAM

RVBRIA.

RVBRIAM gentem fuisse Plebeiam ex eo constat, quod Rubria Lex fuerit lata an. 631. ut Carthago, à P. Scipione eversa, restitueretur. Ex *Plutarcho* ejus nomen à *rubro* colore. Cognomen *Dossenus*, idem ac *Dorsenus*; dossum enim antiqui dicebant, pro *Dorsum*.

I.

Caput Jani bifrontis cum cippo : ex aversa L. RVBRI. DOSSENI. Navis.

Quis fuerit Lucius ille Rubrius Dossenus, altum est apud *Historiæ Scriptores* silentium. *Fulvius* eum L. Rubrio, qui cum Domitio Corfinii captus est & dimissus, adjudicat. Rubrium *Cæsar, lib. de Bel. Civ.* inter Senatorios nominat, his verbis : Eanrt Senatorii „ ordinis L. Domitius & P. Lentulus Spinther, L. Vibullius Rufus, „ Sex. Quinctilius Varus Quæstor, L. Rubrius. Is dum Quæsturam Provincialem iniit, hunc assem uncialem cum Jani bifrontis capite percussit. Porro uncialis as Rubrium esse antiquiorem arguere posset: in aversa parte solitus est Navis typus.

II.

Caput Herculis pelle leonina tectum, ante quod clava; & Mercurii, cum pileo alis ornato, conjunctum; ante quod caduceus: in aversa L. RVBRI DOSSE. Templum distylum, in quo serpens super aram, & dimidia Navis.

Hercules aut Mercurius ad libitum, in minuta moneta à Quæstoribus exprimebatur; sed in hoc asse conjuncta eorum capita à L. Rubrio exhibentur, cum solita Navi in parte aversa. Sed ad revocandam patris vel cujusdam ex majoribus memoriam, qui salutis ædem in Ædilitate restituisset, illius prospectum cum dimidia Navis parte revocavit. Serpens salutis symbolum est; nam illi quotannis pellem deponunt. Ara ob sacra, ipsi deæ fieri solita.

III.

DOSSEN. Caput Neptuni, pone quod tridens: in postica, L. RVBR. Victoria, d. extensa s. humero palmam, ante quam serpens aræ impositus.

Salutis aram cum serpente desuper expressam, iterum in hoc denario profert L. Rubrius, in patris aut cujusdam ex majoribus memoriam, qui etiam aliquam victoriam retulerit maritimam, ex capite Neptuni in anteriore parte percusso: sed qùm pauca de Rubriæ gentis nobis supersunt, quis ille fuerit in antiquitatis oblivione sepultum est. De Neptuno, & ejus in mari imperio, cujus tridens insigne, toties à nobis dictum est, ut hic repetere supervacuum reamur.

IV.

DOSSEN. Caput idem Neptuni, cum tridente: in aversa L. RVBRI. Thensæ à quatuor equis tractæ, ex quibus Victoria exilit, coronam gestans.

Iterum prodit Neptuni caput, in memoriam navalis victoriæ, à quodam Rubrio relatæ. Sed ad quid respiciunt thensæ à quadrigis vectæ? *Fulvius*, cunctis thensarum significationibus allatis, Pontificum thensas sacerdotium alicujus Rubrii indicare posse existimat. Erant & Ædilium qui ad hunc Magistratum à Rubrio initum, & tandem spectare ad thensam Cæsari decretam, apud *Suetonium*, *cap.* 76. Sed & ampliora etiam humano fastigio de-
„ cerni sibi passus est, sedem auream in Curia & pro tribunali. Thensam & ferculum Circensi pompa &c. Verisimile addit *Fulvius*, Rubrium, Corfinio capto, incolumem à Cæsare dimissum, ac illi postea amicum factum thensæ honorem hujusmodi in denariis suis celebrasse. Victoria quidem ex thensis coronam gestans *Fulvio* favet, nam propter insignes Cæsaris victorias, quod diis tantum & heroibus licebat, tandem illi à Senatu decretum.

VII.

V.

DOS. Caput Junonis Reginæ, pone quod ſceptrum : ex averſa parte, L. RVBRI. Thenſæ cum Victoria deſuper ex iis exiliente.

Tot & varii & præcipuè Ludorum Circenſium pompam revocantes denarii L. Rubrium Ædilem fuiſſe indicare poſſunt : ſed quo anno ignoratur. Thenſæ illæ erant vehicula ſacra, in quibus deorum ſimulacra Ludis Circenſibus geſtabantur ; Thenſa autem, ut *Grammatici* volunt, vehiculum erat ſacrum ; Ferculum vero vehiculi pulpitum, cui ſimulacra imponebantur : unde apud *Suetonium* dicitur , *thenſam & ferculum Circenſi pompa*. Rubrius, ut Circenſes ſibi ſorte eveniſſe, & eos edidiſſe demonſtraret, majorem deorum dearumque partem in pompa deferri ſolitam, in denariis ſignavit. En Juno Regina, quam ſceptrum, ut illius inſigne, demonſtrat, ſic à Latinis cognominata, quod & conjux Jovis deorum atque hominum Regis eſſet : non ea ſupra thenſam expreſſa eſt, ſed in anteriore denarii parte, quia vix noſci poſſet. Victoria in averſa ad thenſam Cæſari à Senatu decretam ſpectare videtur , ut ſupra dictum eſt.

VI.

DOS. Caput Junonis Reginæ, pone quod ſceptrum: in parte poſtica L. RVBRI. in imo, Idem thenſæ typus, circa cujus ambitum, IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST.

Plurimi occurrunt denarii Familiarum Romanarum, à Trajano Imperatore reſtituti; an propter inſignia earum nomina, Rubriorum geſta non videntur fuiſſe plurimum illuſtria ? an vero propter aliquod antiquitatis in iis expreſſum ad deorum cultum monumentum videant, quod partim in aliis, modo in ceteris ſpectaſſe videtur , in hoc vero per deorum dearumque ſimulacra ante Circenſium Ludorum celebrationem, illuſtrem eorum pompam ab antiquis celebratam reſtituere voluit ? ut nihil dicamus de thenſa à Senatu, ob tot inſignes Cæſaris victorias decreta ; cujus gloriæ plurimum ſtudebat Trajanus : ſed ille omnes denarios Conſulares reſtituiſſe videtur.

VII.

VII.

DOS. Caput Virtutis galeatum: in aversa parte L. RVBRI. Thensæ ut supra.

Hic denarius, in Ludorum Circensium pompa, non modo majores deos, sed etiam minores, imo & deas, circumferri in thensis, demonstrat: nam Virtus facta est dea ex humanis actionibus, ut & aliæ, de quibus *Juvenalis:*

Ut colitur Pax atque Fides, Concordia, Virtus, &c.

Virtutem deam fecere Romani, ut scribit *D. Augustinus*, cui primus ædem posuit Scipio Numantinus; deinde M. Marcellus Virtuti & Honori templum, quod illius filius ad portam Capenam dedicavit: sed duplex erat, quod non recte una æde duos deos includi dicerent Pontifices, & ita constructum, ut per Virtutis fanum ingressus esset ad ædem Honoris, quo ostendebatur, non patere aditum ad verum honorem consequendum, nisi per virtutem ipsam: ideo galeata depingitur, & sic in Vespasiani nummis stans, d. parazonium, s. hastam gerens, ita ut Bellica Virtus ista esse intelligatur.

VIII.

DOS. Caput Virtutis galeatum: ex altero latere, L. RVBRI. Thensæ, ut supra, circa ambitum, IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P.P. REST.

Cur etiam à Trajano restitutus sit hic L. Rubrii denarius cum Virtutis Bellicæ imagine? non quod tantum illa dea in Circensi pompa fuerit gestata, ut aliæ, sed quod maxime Cæsari, ob thensam à Senatu decretam, propter bellicam ejus virtutem, conveniat. Nam illi aptari recte potest, quod scribit *Cicero, lib.* 10. *Epist. ad Plancum.* Omnia consecutus es, Virtute duce, comite Fortuna. Sic Trajanus hunc denarium restituendo, se Cæsaris maxime studiosus esse videri haud dubie voluit.

IX.

Caput Romæ: ex aversa C. F. L. R. Q. M. Victoria in quadrigis, d. extensa coronam, s. habenas equorum, in imo ROMA.

Fulvius, dum hunc denarium L. Rubrii nummis addit, ob litteras L. R. quæ explicari possunt L. RVBRIVS, cognoscit illum L. etiam Roscio tribui posse, de quo supra dictum est in ejus gente, ita ut hic denarius inter incertos ablegari potius debuisset, ideo illum non excudi curavimus: nam C. F. Caius Fabius, in qua Familia eundem etiam protulit, de illo ne γρῦ quidem dixit. Q. M. Quintus Metellus, ad Cæciliam gentem pertineret; sed hæc incerta; hos tamen Triumviros Monetales fuisse suspicari potest aliquis, & quandam victoriam denotare ob palmam quam in quadrigis gerit Victoria.

RVPILIA.

RVPILIA gens Plebeia, sed Consularis: ejus cognomen *Lupus*; sed in denariis non occurrit.

I.

P. RVPILIVS. Caput Romæ galeatum: ex aversa parte Quadrigæ triumphales, in quibus Jupiter nudus cum strophio, d. habenas equorum, s. sceptrum. Victoria supervolitans ei coronam porrigit, in imo ROMA.

P. Rupilius in *Columnis Triumphalibus* P. filius P. nepos appellatus: Pauper & obscurus in Sicilia vixit, sed P. Scipionis amicitia & virtute ad Consulatum pervenit, & ipsis Siculis Leges dedit, quæ Rupiliæ sunt nominatæ, ex *Val. Maximo*, *lib. 6. cap. 9.* ubi perperam Rutilius scribitur.

Is Quæsturam Provincialem iniit an. 605/6. Tribunatum Plebis an. 610/1. Ædilis Plebis factus est an. 613/4. Præturam Urbanam sortitus est an. 616/7. Provincialem obtinuit an. 617/8. Consul creatus est cum P. Popillio Lænate an. 621/2. Rupilio Sicilia obvenit, & quùm in eam pervenisset, fugitivos servos vicit, & Ennam eorum præsidia vi cepit, ubi amplius quam viginti millia trucidavit, belloque tandem cruentissimo finem imposuit, teste *Orosio*, *lib. 5. cap. 9.* Provincia prorogata est Rupilio anno 622/3. usque in adventum successoris, illeque ex decem Legatorum sententia ordinata, Romam rediit ad Ovationem, qua „ contentus est, ut *Florus*, *lib. 3. cap. 19.* inquit, Fuitque de servis „ Ovatione contentus, ne dignitatem triumphi servili inscriptione violaret. Sic testantur *Marmora Capitolina*

P. RVPILIVS P. F. P. NEPOS. PROCOS. ANN. DCXXII. DCXXIII. *Varr.*
OVANS DE SERVEIS FVGITIVEIS. EX SICILIA.

P. Rupilius, in rei memoriam denarium hunc percussit, cum Romæ capite; at quùm Ovatione fuerat contentus, Jovem in quadrigis triumphalibus exhibuit, quasi ipse triumphasset, cujus ope & auxilio victoriam retulisse fatebatur: ideo Victoriam per aera volitantem, ipsi coronam porrigentem, expressit. Jupiter nudus est strophio tantum decoratus, & sceptrum, divinitatis insigne, gerit.

II.

II.

P. RVPILI. P. F. EX. S. C. Caput Libertatis: ex aversa, Q. METEL. Q. F. Q. N. Metellus dextram porrigit Regi cuidam barbaro nudo, sola chlamyde supra dorsum appensa, s. hastam, pone eum prora Navis, cum temone & ancora inversis.

Jam prodiit hic denarius in gente Cæcilia, num. 10. quem Q. Metello, Macedonici Q. filio, Q. nepoti, qui Consul cognomen Balearici, meruit, tribuimus : at quùm P. Rupilius eum cuderit, de illo iterum nobis agendum est. Rupilius ille, Publii filius, ad distinctionem patris denariorum, de quo supra indigitatur. Is videtur fuisse Quæstor Urbanus, dum Q. Metellus Proconsul, domitis Balearicis cum eorum Regulo pacem iniit an. $\frac{631}{2}$ quod satis rationi temporis convenit; ergo ex Senatusconsulto in ejus pacis memoriam percussit. Ab anteriore parte Libertas expressa est, ad denotandam libertatem inter utrumque populum intercedere; nam hac pace sancitum fuit, ut in Insulas Coloniæ mitterentur, innuentibus *Strabone*, *lib.* 4. & *Orosio*, *lib.* 5. quibus suffragatur *Plinius*, *lib.* 3. *cap.* 5. Regulus dextram cum Proconsule ideo jungit, sed nudus est, ut *Livius Epit. lib.* 9. inquit, illas Græci Gymnasias „ appellant, quia æstatem nudi exigunt. Prora adest, cum temone „ & ancora inversis, ad denotandum se Piraticæ omnino renunciasse.

R V S T I A.

RVSTIAM gentem nec valde esse antiquam, pauca ejus apud *Historicos* mentio, nec multum numerosam, nulla ejus in denariis cognomina demonstrant. Ejus nomen an à *rusto*, ex *rubus* ..... inter *Festi Fragmenta*.

I.

Caput Martis galeatum, cum astro sub ejus mento, & pone nota S. C. ex aversa parte L. RVSTI. Aries.

Si nobis conjicere liceat ex verbis à *Fulvio* relatis*, Rustiam gentem ex Colonia Sutrina Romam migrasse suspicabimur, nam inter ejus Coloniæ Pontifices ex *Tabula Sutrina* L. Rustius, alterius L. Rustii filius recensetur, unde L. Rustius, qui denarium cudit, originem traxisse videtur; potest fuisse ille, quem sub Crasso contra Parthos militasse, ait *Appianus, de libris Aristidis, Milesiaca inscriptis*, ,, loquens. Fuerant enim in Rustii impedimentis reperti. Is Quæstor Urbanus an. 708; & temporis ratio satis congruit, ob annum à Cæsare emendatum ex Senatusconsulto, quod denotat vox S. C. in rei memoriam percussa, & id omnino suadet caput Martis, ante quod astrum, quod annus à mense Martio, qui nomen ab hoc deo accepit, inchoare creditur; & in postica parte, Aries qui Marti assignatur, ut testatur *Macrobius, lib.* 1. Sic Antiochenses, ob beneficia à Julio Cæsare relata, in nummis suis Arietem, cum astro & Luna bicorni, in eam rem obsignabant.

II.

Q. RVSTIVS. FORTVNÆ ANTIAT. Duæ figuræ medio corpore, supra ferculum: ex averso latere, CAESARI AVGVSTO EX S. C. Ara, supra quam FOR. RE.

Q. Rustius, an fuerit L. Rustii filius, an alius ex hac Familia, videant *Eruditi*. Is Triumvir Monetalis Augusti, non autem Senatus, licet adscripta sit nota S. C. sed quod ex Senatusconsulto ara Fortunæ reduci, decreta sit Cæsari Augusto, ut narrat *Dio*, *lib.* 54.

his

his verbis, ob reditum ejus (nempe ex Asia an. 734.) ac propter „ ea, quæ absens egisset, multa, ac varia in honorem ejus decreta „ sunt, quorum ille nihil accepit, nisi quod Fortunæ reduci Aram „ consecrari, diemque sui reditus referri, ac Augustalia dici passus „ est. Hæ feriæ IV. Idus Octobr. erant, cujus reditus dies fuisse videtur, iisque Ludi etiam peragebantur, qui dicebantur LVDI AVGVSTALES, quorum ipse *Tacitus* meminit, *Annal. lib.* 1.

Aræ Reducis icon ad rei memoriam exhibetur in aversa, sed cur in anteriore parte Fortunæ Antiatinæ, sane quod Augustus ante profectionem in Asiam miserit, ad scrutanda earum responsa: de quibus *Macrobius*, *lib.* 1. Ut videmus apud Antium promo- „ veri simulacra Fortunarum ad danda responsa, & ante illum „ *Suetonius*, *in Caligula num.* 56. Monuerunt & Sortes Antiatinæ „ ut à Cassio caveret. Acron *Horatii interpres* scribit, apud Antium Fortunæ templum esse famosissimum, multorum etiam Principum donis ornatum.

RVTILIA.

RVTILIÆ gentis Plebeiæ nobis tantum ſuperſunt denarii, cujus nomen à *rutilo* colore deſumptum eſt, teſte *Sigonio*. Cognomina illi ſunt *Flaccus*, ita dictus qui aures latas habet, & ob magnitudinem reflexas; & *Lupus*, an à morum ferocitate?

I.

FLAC. Caput Romæ galeatum, L. RVTILI. Victoria in bigis, d. extenſa coronam præfert, ſ. equorum habenas tenet.

L. Rutilius Flaccus Quæſturam Provincialem iniit an. 589/90 & ſub Prætore, qui aliquam retulerat victoriam, hunc denarium percuſſit in Provincia. Primum arguit Victoria in bigis, quæ pro flagro, bigatorum denariorum ſymbolo, coronam dextra extenſa gerit; alterum confirmat, quod denarius Romæ, ubi Quæſtorum moneta ad uſum cudi ſolet, nomen non habet. L. Rutilius ex Prætura Provinciali ad Tribunatum Plebis aſcendit an. 594/5 Ædilis Plebis factus eſt an. 597/8 Præturam Provincialem ſortitus obtinuit an. 600/1 reliquit filium P. Rutilium, qui Præturam Urbanam geſſit, an. 641/2

II.

C. NORBANVS COS. Caput Apollinis, laurea ornatum: ex averſa P. RVTILIVS RVFVS AED. CVR. Sella Curulis inter duas ſpicas, in area EX S. C.

Denarius aureus ille eximiæ raritatis eſt, qui nobis Conſulis Norbani nomen, & caput Apollinis ex una parte exhibet, ad indicandum Ludos Apollinares hoc anno, dum Romæ moraretur, Prætoris loco, ut moris erat, celebraſſe, uti diximus in Norbana gente, num. 6. Nunc nobis de Rutilio agendum.

L. Rutilius Lupus Quæſturam Provincialem iniiſſe videtur circa an. 660/1 ad Tribunatum Plebis acceſſit an. 667/8 Ædiliſque factus eſt Curulis anno 670/1 quo Conſulatum gerebat C. Norbanus cum L. Corne-

nelio Scipione Asiatico. Id confirmat Sella Curulis, Ædilium insigne; sed duæ spicæ, ad ejus latera, illum Annonam hoc anno procurasse arguunt, in cujus memoriam hunc denarium percussit ex Senatusconsulto, seu etiam quod frumentum undique collegerit, præsertim quùm timeretur Sulla ex Oriente de Mithridate victor rediens, contra quem infeliciter ad Canusium pugnavit.

SAL.

SALVIA.

SALVIA gens Plebeia est, sed qui ex ea nobis supersunt denarii, non ejusdem sunt Familiæ. Primus nobis exhibet Q. Salvium, ex obscuris parentibus, cognomine Rufum, qui in eo tamen non occurrit. Alii sunt ex Salvia gente, quam Ferentino oppido, atque ex Principibus Etruriæ oriundam narrat *Suetonius*, cognomine *Otho*; an à voce Græca ὠθῶ, id est, *pello?* sic enim ΩΘΩΝ Imperator scribitur.

I.

C. CAESAR. III. VIR. R. P. C. Caput Cæsaris Triumviri: ex aversa parte, Q. SALVIVS IMP. COS. DESIG. Fulmen alatum.

Quin ad Q. Salvium, quem *Velleius*, *Suetonius*, & *Dio* appellant Salvidienum Rufum, hic spectet denarius, dubitari non potest. Caput Cæsaris Triumviri juvenile, & tituli Imperatoris & Consulis designati, id penitus argunt; sed cur Salvius in denariis & apud *Historicos* Salvidienus? Optime *Fulvius* notavit Salvidieni vocem non esse adoptionis nomen, ut *quidam* volunt illum fuisse per adoptionem ita nominatum, sed nomen est diminutivum: nam à Salvio, Salvidius, & à Salvidio, Salvidienus, quod ita per jocum, quùm esset ex obscura Familia natus, vulgus appellabat; sed in actis & titulis Salvius inscribebatur.

Is à juventute cum Cæsare amicitia conjunctus fuisse videtur; nam quùm hic Apolloniæ de cæde avunculi novisset, & ex vicinis legionibus Centuriones suam, suorumque militum operam ei pollicerentur, inquit *Velleius*, *lib.* 2. neque eam spernendam Salvidienus & Agrippa dicerent, ille in Urbem venire festinavit. Postquam ad rerum summam pervenit Cæsar, plurimas ei dignitates contulit, & ex Equestri ordine narrat idem *Velleius*, *Dio*, antequam Senator esset, illum designasse Consulem, ut præfert denarius, & in bello Perusino, quùm Cæsar Sentinum, Umbriæ oppidum, obsedisset, & L. Antonius Romam esset ingressus, relicta mox Sentinatium obsidione Q. Salvio, in Urbem properavit, quem dum C. Furnius

Furnius, qui oppido præerat, longius insequutus est, Salvius ex improviso illud aggressus, cepit, diripuit, incenditque: unde à militibus Imperator appellatus est, & hunc denarium percussit cum Cæsaris capite, & in aversa parte Fulmen, ad denotandum Cæsaris imperium; nam ejus est symbolum.

Consulatum gessisse *Livius*, *Suetonius*, *Velleius*, & *Appianus* testantur. *Dionis* interpres vocem ἀποδειχθῆναι, interpretatus est, hoc loco, designaretur, quæ debuit verti, crearetur, nam ἀποδείκνυμι significat *designo* & *creo*, ut de hoc apud *Plutarchum*, *in Cæsare* ὕπατον δὲ ἀναδείξας ἑαυτὸν καὶ Σερουίλιον Ἰσαυρικὸν, *Consulem se creavit & Servilium Isauricum.* Consul designatus est an. 712/3 quo Sentinum cepit & Consulatum gessisse videtur anno 713/4 nam hoc anno illum præfecerat exercitui Narbonensi: sed ingratus deficere meditabatur ad Antonium, qui Brundusium, defuncta Sicyone Fulvia uxore obsidebat, ut narrat Appianus, *lib.* 5. *Civil.* Salvidienum vero „ Narbonensis exercitus ducem apud Cæsarem detulit, voluisse ad „ *Antonium* deficere, & super ea re misisse nuntium obsidenti Brun- „ dusium.... Cæsar continuo Salvidienum ad se properare jussit, „ quasi opus haberet ejus præsentia, remissurus mox ad exercitum: „ quem ubi venit, coargutum occidit, exercitum ejus ut suspe- „ ctum, pace inita cum Antonio, illi dedit.

II.

CAESAR AVGVST. PONT. MAX. TRIBVNIC. POT. Caput Augusti nudum: ex aversa parte, M. SALVIVS OTHO IIIVIR. A. A. A. F. F. circa ambitum. S. C. in area.

M. Salvius Otho, qui nummum cudit, filius fuisse videtur Salvii Tribuni Plebis an. 710/1 quem Ciceronis sententiæ de M. Antonio hoste judicando intercessisse tradit *Appianus*, *lib.* 3. ideo postea proscriptum, & in convivio ejus domi occisum. Is ad Magistratus per Triumviratum Monetalem Senatus ascendit, & hunc secundæ magnitudinis nummum ex S. C. cum Augusti effigie percussit, ut ex monetæ inter hunc Imperatorem & Senatum divisione an. 726/7 cum Provinciis sæpe diximus. Dignitas autem Pontificis Maximi in nummo signata, illum 740. signatum arguit, quam Augustus mortuo Lepido, hoc anno accepit.

III.

CAESAR AVGVST. PONT. MAX. TRIBVNIC. POT. Caput Augusti, cui lauream Victoria stans imponit: ex aversa, M. SALVIVS OTHO. IIIVIR. A. A. A. F. F. circa ambitum. S. C. in area.

Ab eodem M. Salvio Othone Triumviro Monetali Senatus, percussus hic primæ formæ nummus. Victoria caput ejus laurea cingit, quod, rebus Gallicis, Germanicis, Hispanisque omnibus confectis, Romam reversus esset, omnes ei à Senatu decretos honores recusavit, nec passus est obviam sibi ire Populum, sed noctu urbem intravit. M. vero Otho reliquit filium L. Othonem Consularem, & nepos ejus fuit Imperator Romanus; illum vero ad Præturam pervenisse nos docet *Tacitus*, de Othonis Imper. origine, his verbis, Pater Consularis, avus Prætorius.

SAN.

SANQVINIA.

SANQVINIA gens an Patricia, vel Plebeia incertum? Solus *Tacitus* ejus meminit, *in Fragmento lib. 6.* An ejus nomen desumptum à *sanguine*, pro vi ac vigore accepto?

I.

AVGVSTVS DIVI F. Caput Augusti nudum: in aversa M. SANQVINIVS. Caput Castoris cum corona, ac stella desuper.

M. Sanquinius perhibetur Triumvir Monetalis, & quùm monetam ille percussit argenteam, Triumvir Augusti extitit. Illam diximus, inter ipsum & Senatum divisam fuisse, quando Provincias partiti sunt; nam moneta supremæ dominationis jus & insigne est. Sed quis ille est in aversa parte signatus cum corona & stella? Castorem nemo nescit ea semper fuisse ornatum; at quùm anno quo Sanquinius fuit Triumvir, Augustus Ludos Sæculares quintùm celebravit an. 736/7 ut in sequente denario videbimus, Castori & Polluci Circenses esse dicatos scribit *Isidorus*, *de Ludis Circens. cap.* 27. Itaque, inquit, „ & Castori & Polluci deputantur hæ species: quibus equos à Mercurio distributos Historiæ „ docent: sic denarius ille inter omnes generis Ludos quos se vidisse Ludis Sæcularibus narrat *Herodianus*, *lib.* 1. Circenses etiam peragi arguit, ut innuit *Suetonius in Domitiano, num.* 4. Fecit & Ludos Sæculares... In his Circensium die &c. Stella ei data est à Jove, quando cum Polluce fratre illi immortalitatem communicavit. Sunt qui coronam, ut & pileum eorum vinctum foliis arundineis fuisse scribunt apud *Lilium Giraldum.*

II.

M. SANQVINIVS III. VIR. Caput idem Castoris, stella & corona insigne: in postica AVGVST. DIVI. F. LVDOS SAE. Fecialis apice ornatus stans, d. caduceum, s. clypeum rotundum.

Quin Ludi Sæculares ab Augusto celebrati sint, non sinunt dubitare

tare M. Sanquinii & L. Mescinii Rufi Triumvirorum Monetalium denarii, quos C. Furnio C. Silano Coss. editos narrat *Dio, lib.* 54. his verbis. *Sæculares Ludos quintò perfecit.* Caput Castoris Circenses Ludos in iis peractos indicare supra diximus, quod iis præesse Castorem & Pollucem scribat *Isidorus* : in altera vero parte Salium esse existimat *P. Raius aut Remus in dissertatione quam edidit Gallice*, DES IEVX SECVLAIRES AN. 1684. quem ex hoc & ex aliis fere similibus Domitiani nummis, in hac Ludorum celebratione saltasse credidit. Sed nos Fecialem esse auguramur; pileum habet ut sacerdos sed dissimilem apici quem gerebant Salii, ut videre est inter Ancilia nummi P. Stolonis in Licinia gente : nam eorum Collegium Saliorum à Numa etiam constitutum est, ut testatur *Dionysius*, „ *lib.* 2. Hi sunt selecti è præstantissimis Familiis, funguntur que per „ omnem vitam eo sacerdotio primo Numa hujus Magistratus „ autore. Fecialis caduceum tenet, quia per eos pax fiebat, & læva clypeum rotundum & non oblongum Saliorum more, quia bellum indicabant. Ad denotandos Sæculares Ludos exhibetur in denario tanquam Præco; ut notat *Suetonius in Claudio*, *num.* 20. Fe- „ cit & Sæculares quasi anticipatos ab Augusto.... Quare vox „ Præconis irrisa est, invitantis more sollenni ad Ludos, quos nec „ spectasset quispiam, nec spectaturus esset, quùm superessent adhuc qui spectaverant. Feciales autem ut pacem, sic Ludos annunciabant.

III.

OB CIVIS SERVATOS. Corona quercea, inter duos lauri ramos: ex aversa M. SANQVINIVS. Q. F. III. VIR. A. A. A. F. F. Circa ambitum S. C. in area.

M. Sanquinius Q. Filius in hoc nummo dictus idem est ac superior, ut videtur, sed non eodem tempore Triumvir Augusti & Senatus, quùm diversi essent Magistratus, sed hi nummi ab uno ad alterum transiisse, ut minores erant, ita qui in Provinciis Prætores erant Senatus, & in aliis Legati Proprætore Cæsaris, eas dignitates obtinere poterant. De corona quercea, quæ Augusto quotannis proferebatur, ex *Dione*, quod ille civium esset Servator, & lauri apponerentur ante Palatii fores, sæpe diximus, ut illud repetere supervacuum videatur.

IV.

IV.

AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST. in laurea, ex àverſa parte, M. SANQVINIVS Q. F. III. VIR. circa ambitum. S. C. in area.

Hic ſecundæ formæ nummus à M. Sanquinio etiam percuſſus, non modo coronam querceam, ſed etiam ex lauro, quod eſſet perpetuus hoſtium victor, proferri nos edocet: quos Magiſtratus alios geſſerit M. Sanquinius, *Hiſtoria* non prodit. Solus *Onuphrius* illum ex Kal. Juliis ſuffectum Conſulem cum Q. Pomponio ſecundo profert, illumque cognomine Maximum an. 791. non eſſe ipſum, ſed ejus filium ex temporis ſpatio exiſtimat; porro Q. filius in *Faſtis* perhibetur.

SATRIENA.

SATRIENÆ gentis in uno tantum denario extat mentio, alibi SATRIÆ Quemadmodum vero ab *Allio Allienus*, à *Nasidio Nasidienus*, & à *Salvidio Salvidienus*, ita à *Satrio Satrienus* nomen deductum est.

I.

Caput Martis galeatum : in aversa parte, P. SATRIENVS. in vertice ROMA. Lupus.

Satrienus apud *Historiæ Scriptores* nullatenus occurrit, nec in *Veteribus Monumentis* mentio hujus nominis extat; an qui Satrius dicitur legatus C. Trebonii, apud *Ciceronem in Epist. 6. ad Brutum*, in nummo Satrienus appellari non potuit? an alter apud *Tullium* pro *A. Cluentio*. qui P. Saturius corrupto nomine, vir bonus & judex incorruptus laudatur? utpote qui Præturam gessisset. Ut ut sit P. Satrienus qui denarium cudit, Martem expressit ad denotandum se esse Flaminem Martialem, atque ex Patriciis creabatur, Marti, qui Romuli pater esse putabatur, eique sacra fecit, quod clarè docet *Varro, lib. 4.* Flamines, inquit, dicti. Horum singuli cognomina ab eo deo, cui sacra faciunt; sed partim sunt aperta, partim obscura. Aperta ut Martialis, Volcanalis.

Martialem Flaminem fuisse P. Satrienum penitus confirmat Lupus in aversa ejus denarii signatus, quia erat illi peculiariter dicatus, ut picus avis. De Lupo *Albricus, de deor. imaginibus,* Ante „ Martem, inquit, lupus ovem portans pingebatur, quia illud „ scilicet animal ab antiquis gentilibus ipsi Marti specialiter conse„ cratum erat. Marti antiquitas lupum dicavit, unde à *Virgilio* & *Poetis*, Martius est lupus cognominatus. Hinc jocus est *Plauti in* „ *Truculento*, de ovibus patris divenditis, Fuit, ait, Ædepol Mars „ meo iratus patri, nam oves illius non longè absunt à lupis.

S A V F E I A.

SAVFEIA gens Plebeia; siquidem Saufeiam Legem per disceptationem Mithridatis & Nicomedis Regum latam dissuasit C. Gracchus apud *A. Gellium lib.* 11.*cap.* 10. Nomen aliqui desumptum à voce σαφὴς, id est, *verus*, & certus, apud *Euripidem*, autumant.

I.

Caput Palladis, supra quod quatuor globuli: in aversa C. SAVF. in imo ROMA. ad latus quatuor globuli. Navis.

C. Saufeius, qui in hoc denario signatus est, rectè, ut arbitramur, à *Patino* tribuitur illi, quem Quæstorem Urbanum Marius Coss. „ VI. an 653. ex mandato Senatus ob C. Memmii Consulatus pe- „ titoris cædem, armis prosequutus est, & in Capitolium com- „ pulsum, incisis fistulis aquarum, cum Glaucia Prætore & Apul. Sa- „ turnino factionis principe, deditionem facere coegit, sub con- „ ditione, ut salvi dimitterentur. Hos tamen omnes Marius contra „ fidem necavit. Ut est apud *Appianum*: quod contigit versus anni finem. Itaque C. Saufeius hunc trientem, ut declarant quatuor globuli, quatuor uncias, tertiam nempe assis partem arguentes, in Quæstura percusserat, ad usum monetæ. De Trientibus hoc anno loquitur *Lex Sempronia*, nempe. uti. semisses. atque. Trientes. pro. fru- „ menti. modiis. singulis. ærario. Populi. Rom. solvendi. remitte- „ rentur. populoque. frumentum. menstruum. gratis. divideretur.

II.

Caput Romæ galeatum: in aversa parte, L. SAVF. Victoria in bigis, d. flagrum, s. equorum habenas, in imo ROMA.

L. Saufeius in denario nominatus potest esse is, qui Ciceroni & Attico familiaris fuit, ut colligitur ex *Ciceronis ad Atticum Ep.* 1. *lib.* 7. Dederam, inquit, L. Saufeio litteras, & dederam ad te unam, „ quod quùm mihi non esset temporis ad scribendum satis, tamen „ hominem tibi tam familiarem, sine meis litteris ad te venire no- „ lebam.

lebam. Quæsturam Urbanam iniit an. 695 in qua hunc bigatum monetæ argenteæ solitum typum percussit. De aliis illius Magistratibus nihil legimus: quùm esset Philosophus, & Epicuri sectam sequeretur, forsan eos paulum curavit. Proscriptus fuit: sed vitam & patrimonium Attici opera recuperavit, ut *Nepos* refert, *in vita Attici.*

III.

Caput Jani bifrontis: in postica L. SAVF. Navis, desuper luna bicornis.

Fulvius, de hujus nummi tertiæ magnitudinis explicatione, „ Horum, inquit, alter L. Saufeii hujus, qui in tabellæ nummis „ descriptus est, pater fuisse credi potest; sed ex forma & pondere nummi, nempe Sextantarii, ad antiquiorem L. Saufeium revocari debet, nempe qui Quæstor fuerit à tempore belli primi Punici, quo, ex *Plinio*, *lib.* 3. ob impensas Reipublicæ as libralis ad sextantarium, id est, uncias duas reductus est: nam idem *Auctor*, secundo bello Punico, narrat sub Dictatore Fabio Maximo sextantarium assem ad uncialem fuisse reductum: uti sparsim monuimus. Luna bicornis, Monetarii nota fuisse videtur. De Jano assium symbolo, & de Navi Saturni in omni fere ærea Romana moneta percussa, diximus abunde.

SCRI-

SCRIBONIA.

SCRIBONIAM gentem Plebeiam fuisse inter *Veteres Scriptores*, satis constat. *Silius Italicus* è Piceno oriundos signat. Ejus nomen à *Scribone*, id est, satellite desumptum autumant. Cognomina duo in nummis reperiuntur. *Curio*, ex conjectura *Glandorpii*, à macro corporis habitu, ex *Plauto*, quod qui sic primus appellatus est, insigniter macilentus fuit. Apud *Sigonium*, quod, qui id cognomen primus tulit, Curio, id est, Sacerdos Maximus fuerit. Alterum cognomen *Libo*, forsan à *Libo* placentæ genere.

I.

Caput Romæ galeatum: ex aversa C. SCR. infra ROMA. Castor & Pollux astris insigniti, decurrentes cum equis & hastis.

C. Scribonius primus fuit cognominatus Curio; an fuerit filius ejus Scribonii quem *Silius Italicus* ad Cannas sistendo fugam exercitus periisse canit? Quæsturam iniit Provincialem an. 549. 50 quo hunc denarium, cum Castoris & Pollucis typo percussit: nam his temporibus Quæstores in moneta solita argentea bigas vel quadrigas, aut Castores in aversa parte signare solebant; & hos tantum in quinariis & sestertiis, illorum capita pileolis ex unius ovi testa discissa factis tecta, geminæ stellæ Zodiaci illustrant. Causæ cur in hunc modum formentur, patent ex fabulis quas sæpe recitavimus.

II.

Caput Romæ, galeatum cum quatuor globulis: in postica C. SCRIB in imo ROMA. ad latus quatuor globuli. Navis.

Forma nummi, sic ut longior ejus à superiore scriptura, ut illum C. Curioni, de quo diximus, filio vel potius nepoti adjudicemus impellunt. Hic apud *Ciceronem*, *in Bruto*, fuit Orator

ſatis illuſtris; & *Plinius, lib. 7. cap.* 12. inter rara felicitatis ponit exempla, quod in una Curiorum Familia tres continua ſerie Oratores extiterint, quorum hic primus fuit, qui Quæſturam Provincialem iniit an. 620/1 quo hunc trientem cum ſolita Romæ imagine & Navi ſolita percuſſit. Quatuor autem globuli ex utraque parte ſignati, nummi pretium, nempe tertiam illius partem deſignant.

C. Curio ex Quæſtura ad Tribunatum Plebis aſcendit an. 625/6 Ædilis Plebis factus eſt an. 628/9 Prætor Urbanus Quæſtionem publicam ſortitus eſt an. 631/2 Provincialem an. 632/3 Provincia ei prorogata eſt anno ſequente. *Cicero, in Bruto*, mirari ſe dicit quùm & vita illi ſuppeditaverit, & ſplendor non defuerit, Conſulem ipſum non fuiſſe; ſed reliquit filium, qui illam dignitatem adeptus eſt.

III.

PROCOS. EX S. C. Caput Jovis Capitolini barbatum & laureatum: ex averſa, C. SCRIBONI. CVRIO.

C. Scribonius Curio, qui Proconſul in denario appellatur, filius fuit C. Scribonii Curionis ſuperioris Prætorii. Omnibus illis prænomen fuit Caius, hic habitus eſt, ut pater, in Oratorum illuſtrium numero. Illum litterarum ignarum, ſed uſu domeſtico Oratorem fuiſſe, indicat *Cicero.* Is Quæſturam Provincialem ſuſcepit an. 657/8 Tribunatum Plebis an. 663/4 at quùm ad bellum Mithridaticum cum Sylla abiviſſet tardius pervenit ad Ædilitatem; & factus eſt Prætor Urbanus an. 673/4 quo primum octo creati ſunt, & anno 677/8 creatus eſt Conſul cum Cn. Octavio. Illi Macedonia Provincia decreta eſt anno 678/9 ipſi prorogata eſt, & de illo Sextus Rufus ſcribit, Dardanos & Mœſios Curio Proconſul ſubegit, & primus Romanorum Ducum ad Danubium pervenit. Hic denarius & *Marmora* illum de illis populis triumphaſſe denotant:

C. SCRIBONIVS C. F. . . . N. CVRIO. PRO. COS.
DE. THRACIBVS. ET. DARDANEIS. EX. MACEDONIA.
. . . .

In victoriarum memoriam C. Scribonius denarios, in quibus tro-

phæum

phæum erexit, ubi illam de iis gentibus retulit, & captivos quos ad triumphum Romam adduxit, de quibus triumphavit ex Senatusconsulto, ut indicat nota EX S. C. Jupiter Capitolinus in anteriore denarii parte percussus est, ad denotanda huic deo sacra in hanc rem perpetrata.

IV.

Caput Jani bifrontis : ex aversa L. SCR. ad latus I nota assis. Navis.

Forma nummi & pondus sextantarii, nos impellit, ut illum ad L. Scribonium Libonem revocemus, qui Quæstor Provincialis an. 533/4 fuit, postquam as libralis ad duas uncias reductus est, ex *Plinio*, *lib.* 33. primo bello Punico: nam propter impensas Reipublicæ uncialis postea factus sub Q. Fabio Maximo Dictatore: ex Quæstura L. Scribonius Libo Tribunus Plebis factus est an. 537/8 & captus ab Hannibale in pugna Cannensi missus est Legatus cum duobus aliis de redimendis captivis, ille igitur retulit, quos autem non redimendos censuit Senatus, Annibal crudeliter occidit. L. Libo peregrinam Provinciam deinde sortitus an. 549/50 Galliam tenuit.

V.

CONCORDIA. PAVLLVS LEPIDVS. Caput Concordiæ velatum: ex aversa LIBO. PVTEAL. SCRIBON. Tectum quo puteus operitur, vel potius ara ornata encarpis, supra quam malleus insculptus.

Duo diversæ gentis, nempe Æmiliæ, cujus cognomen est Lepidus, & Scriboniæ cujus alterum est Libo, nomina in eodem denario exarata, unum & eundem Magistratum, sub quo signatus sit, indicare solent, præsertim quùm iisdem nominibus diversi Magistratus non sunt adscripti. Itaque Paullum Lepidum & Sctibonium Libonem eodem anno Quæstores Urbanos fuisse opinamur; quo prior, ut erat M. Lepidi Triumviri frater adoptivus, ad denotandam suam cum eo Concordiam ipsam deam percussit. Libo autem, ut antiquitatem

 nomi-

nominis indicaret, Puteal Libonis in ejus memoriam exhibuit: nostram confirmare videtur conjecturam quod illi erant coëtanei; siquidem *Fasti* anno $\frac{719}{20}$. eosdem recensent Consules, Libonem nempe ordinarium cum M. Antonio II. & Paullum Kal. Juliis suffectum cum C. Memmio. De Paullo Lepido vide in Æmilia: de Scribonio & Puteali in sequente.

VI.

BON. EVENT. LIBO. Caput Boni Eventus cum fascia: in postica PVTEAL. SCRIBON. Tectum quo puteus operitur, ornatum encarpis.

L. Scribonius Libo L. Libonis filius Prætorii, post Quæsturam Tribunatum Plebis adeptus est, deinde factus est Ædilis an. $\frac{690}{1}$. quo videtur templum Boni Eventus restaurasse, quod *P. Victor, in regione 9.* Circo Flaminio locat, *De regione Urbis*: ideo illius in antica denarii parte caput expressit. Is deus inter Consentes divos agricolarum recensetur. Præterire Lepidam *Glandorpii* interpretationem hujus denarii, *Onom. pag.* 771. nequimus. Hujus, ait, ,, opinor esse numisma vulgatum, in cujus altera parte scriptum legitur LIBO BONE VENI. Capite ipsius expresso: in altera PVTEAL SCRIBONII. Tribunalis simulacro adjecto.

Præturam Libo sortitus est Urbanam an. $\frac{693}{4}$. Proprætore obtinuit Etruriam an. $\frac{704}{5}$. teste *Floro*, ex qua pulsus à Cæsare, ad Pompeium confugit, à quo Classi Liburnicæ præpositus, & post ejus mortem totius oræ maritimæ Præfectus est factus, Bruto & Cassio victis, filiam Sex. Pompeio in uxorem dedit, Cæsar Triumvir Libonis sororem Scriboniam duxit ex qua Juliam filiam genuit. Adhæsit genero Pompeio, cujus rebus perditis ad M. Antonium confugit, & reductus in gratiam Consulatum obtinuit an. $\frac{719}{20}$.

Nunc de Puteali. In Comitio locum fuisse aiunt in gradibus ipsis ad lævam Curiæ, ubi olim Accii Nævii Auguris posita fuit statua, quod in eo loco is cotem novacula diceretur discidisse, sub cujus statua, locus erat subterraneus, quem puteum appellabant, aram habens, & Accii novaculam ibidem defossam, supra autem umbella imposita erat, sive Petasus, puteum tegens, unde & locus nomen accepit. At quùm locus corruisset,

Lege

Lege Scribonii reſtauratum fuit, unde Puteal Scribonii, ut nummus indicat, & non Puteal Libonis. Structura quæ viſitur in denario, ara eſſe videtur, quippe encarpis ornata eſt. In ſuperiore nummo martellus à Scribonio reſtauratum docet; in hoc vero ſimpulum, ſacra ſupra aram forſan quotannis peragenda deſignat.

SEMPRONIA.

SEMPRONIA gens, Patricia primum fuit, poſtea ad Plebem traducta, Plebeia facta. Ejus nomen ſuſpicatur *Amicus* deſumptum à vocibus Græcis σεμνὸς καὶ σοφὸς, *venerabilis* & *prudens* ſimul compactis, quod confirmare contendit cognomen illius σοφὸς, id eſt, *Sapiens*. Cognomina gentis diverſa. *Atratinus*, quod Patriciis fuit, ab *atrato*, atratus autem ab atro; cetera Plebeiis. *Blæſus*, dicitur qui linguam habet impeditam, aut qui inter pronuntiandum aliquam litteram aut excludit, aut male profert. *Graccus*, à *Graculo* ave, à ſono oris vocatus, vel à geſtando, nempe in utero, ut alii volunt. *Longus*, à corporis habitu. Pitio, unde Pitillus *Turnebo*, id eſt, parvulus. *Sophus* Græcè, *Sapiens*. *Tuditanus*, qui caput tuditi vel malleo ſimile habet.

I.

Caput Romæ galeatum: in averſa parte. ATR. Caſtor & Pollux, aſtris inſigniti, in equis decurrentes cum haſtis, in imo ROMA.

Initialis & conſtricta hujus denarii Scriptura antiquitatem redolens & longum intervallum, quo Semproniorum Atratinorum Patricia ſtirps, à primo bello Punico latuit uſque ad Dictatorem Cæſarem, nos impellunt, ut illum ad A. Sempronium Atratinum revocemus, qui Quæſtor Provincialis renunciatur an. 486/7 duobus annis poſtquam argentum Romæ ſignari cœpit, ex *Plinio*. Is frater erat L. Atratini Ædilitii Curulis an. 484/5 patremque habuit L. Atratinum Quæſtorem Militarem verſus an 447/8 originemque trahebant ab A. Sempronio Atratino bis Conſule an. 256/7 & 262/8 Caſtor & Pollux in denariis Romanis ſignari cœperunt à primis monetæ argenteæ percuſſæ temporibus, præſertim ab iis qui fratres haberent, ad denotandam inter eos concordiam.

II.

ATRATINI.

II.

Caput Jani biſrontis barbatum : in poſtica ATRA. Navis, in imo ROMA.

Ut eidem A. Atratino qui ſuperiorem denarium cudit, non tribuamus hunc tertiæ magnitudinis nummum, ſed potius ejus fratri minori C. Sempronio Atratino, qui Quæſtor Provincialis recenſetur an. 492; duæ res nos ſollicitant. Prima, diverſa & longior ad fratris differentiam ſcriptura, altera vero pondus ſextantarii, ad quod *Plinius* aſſem libralem, primo bello Punico, reductum eſſe ſcribit, hoc tantum anno ſignatum. Nam poſtea ejuſmodi ponderis as non eſt percuſſus, ſed uncialis factus eſt ſecundo bello Punico. De Jano aſſis Romani perpetuo ſymbolo ſatis dictum eſt, ut de Navi Saturni.

III.

ATRATINVS. Caput Libertatis: ex altera parte, L.SEMPRONI. L. F. N. VALERI. M F. MESSALA. Sella Curulis, ſupra quam corona.

L. Sempronius Atratinus, cujus Familia longo tempore latuit, Quæſturam adeptus eſt Provincialem an. 694; & Ædilitatem Curulem iniit an. 698; cum Numerio Valerio M. Meſſalæ Conſulis filio, ut indicat denarius, qui ſimul eos conjungit. In hocque Sellam Curulem, Magiſtratus ſui inſigne, in rei memoriam ſignarunt. Corona ſuper eam, illa eſt quæ ante ſuſceptum Magiſtratum Jovi in ſacris peragendis offerebatur. De N. Meſſala in gente Valeria dicemus. L. Sempronius poſt Ædilitatem ad Præturam pervenire cupiens, eam anno ſequente poſtulavit, ſed ambitus accuſatus eſt à M. Cælio, quem ejus filius adoleſcens 17. annos natus, ut ſcribit *Euſebius*, veneficii viciſſim reum faceret, accuſavit.

IV.

M. ANT. IMP. TER COS. DES. TER. Capita M. Antonii & Cleopatræ adverſa: ex poſtico latere L. ATRATINVS PRAEF. CLAS. F. Antonius & Cleopatra ſupra currum à quatuor equis marinis tractum.

Ex

Ex Prætura ad Consulatum venit L. Atratinus, per M. Antonii amicitiam, nam quùm ex lege fœderis à Triumviris cum Sex. Pompeio sanciti, Antonius & Libo Pompeii socer an. $\frac{719}{20}$ illum inire deberent, Antonius in Oriente bellum gerens Kal. Jan. abdicavit & in locum ejus suffectus est Sempronius usque ad Kal. Julias. Inde ad Antonium in Ægyptum se contulit, & ab eo præfectus est Classi, ut fert epigraphe nummi, quem in honorem M. Antonii cudit, & ut illi placeret, Cleopatram Reginam adjunxit sociam, postquam, Armenia capta, Imperatoris tertio titulum accepisset; & ut triumphaverat Alexandriæ Triumvir, sic Reginæ adulans, in posteriore nummi parte, eam cum illo in curru, à quatuor equis marinis tracto, comitem exhibuit; quasi ad Armeniam occupandam, navibus suis plurimum contulisset, sive penes eos maris imperium esset, ob globum sub curru, propter tot naves, quas simul suppeditare possent.

V.

M. ANT. IMP. TER. Capita Antonii & Cleopatræ adversa, pone Antonium lituus: ex altera parte L. ATRATINVS. AVGVR. COS. DESIG. TERT. Navis velo expanso, sub qua B.

Ad eundem L. Sempronium Atratinum pertinet hic nummus, ut nos Antonii & Cleopatræ capita, ex anteriore illius parte, & illius nomen ex altera edocent. Lituus ad Antonii Sarcerdotium, nempe Auguratum, cujus erat insigne, spectat. Navis velo expanso L. Atratinum Classis Triumviri esse Præfectum, licet ut in nummo superiore non scriptus sit, denotat; sed littera B. sub Navi exarata magni videtur momenti; siquidem Sempronium biennio Classi præfuisse arguit.

VI.

Caput Neptuni laureatum, sub quo tridens, ex aversa parte L. SEMP. ATRATIN. Victoria in bigis decurrentibus, d. coronam, s. habenas, in imo prora Navis.

Quo modo & quare Antonium deseruerit L. Atratinus apud *Historicos* non legimus. Si *Pighio* fides, quinquennio post Consulatum, anno scilicet $\frac{724}{5}$ quo Augustus de Ægypto triumphavit,

Africam

Africam obtinuisse & L. Autronio, ad triumphum decedenti, successisse suspicatur; sane L. Atratinum de Africa triumphasse docent *Capitolina Marmora*.

L. SEMPRONIVS L. F. L. N. ATRATINVS. A. DCCXXXII. DCCXXXIII. *Varr.*
PROCOS. EX. AFRICA. IV. IDVS. OCT.

Res Africæ per hæc tempora plerumque in motu fuisse arguunt triumphi, in *Capitolinis Fragmentis* extantes, quos diversi Procos. ex ea Provincia duxerunt. Id confimat L. Atratini denarius, in hanc rem cusus, qui nobis eum, ob rem in mari prospere in Africa gestam, per caput Neptuni, in ejus anteriore parte, & Navis proram in altera, indicat. Victoria in bigis, pro flagro lauream gerens, illius victoriæ testis est, & ejusmodi nummi pro Ducum & militum mercede, ipsum in triumpho comitantium, signati videntur. L. Atratinus pervenit ad extremam senectutem, ac morborum tædio, in balneo volens exanimatus, heredem reliquit Augustum; uti refert *Eusebius*.

VII.

Caput Apollinis TOIC..... ex altera parte ΑΤΡΑΤΙΝΟC ΠΥΘΙΑ. Tripus, cui serpens involutus.

Patini nummum paulo resarcimus, & quùm vox ΑΤΡΑΤΙΝΟC ad Semproniam gentem pertineat, eum illi inseruit, & si vera est nostra ex nummi forma & modulo conjectura, ad L. Atratini filium spectat, qui quùm Procos. in Achaia esset, quædam ejus celebris civitas, ut indicare videtur exesa epigraphe TOIC populos memorans, certamina Pythia celebravit, in quorum memoriam illius nomen ΑΤΡΑΤΙΝΟC, honoris causa percussit. A. Sempronius Atratinus memoratur Consul sub Domitiano anno 840. Pythia erant Ludi in Apollinis honorem, omni quinquennio, ob cædem Pythonis, dum puer adhuc esset, ab eo interempti, celebrati; de quibus vide in *nostro Coloniarum libro*. Tripus erat huic deo sacer, ut & draco vaticiniorum symbola.

BLÆSI.

VIII.

Caput Romæ galeatum, in vertice ROMA: ex aversa C. SEMP.

BLAESVS. Conſul in quadrigis triumphalibus, d. ſcipionem eburneum, ſ. habenas equorum. Victoria per aera volitans ei coronam porrigit.

Ab Atratinis Patriciis ad Sempronios Blæſos Plebeios accedimus, non hiſtorico ordine ſed alphabetico; quia unius ſtirpis Familiæ nummos deſcribendo, temporum rationem ſequi non poſſumus. Nemo nobis indixit quo modo Sempronius aliquis Atratinus ad Plebem ſe traduxit, & ejus ſtirps facta eſt Plebeia. Si ex tantis antiquitatis tenebris aliquid eruere poſſumus, nobis videtur C. Sempronium Atratinum, A. Atratini bis Conſulis gentis autoris nepotem, qui eſſet Conſul anno 330/1. temerè ad Verruginem contra Volſcos pugnaſſe, & quùm ob id à Tribunis in judicium eſſet actus, & xv. millibus æris ſuffragio Populi multatus, ob id iratus ſe ad Plebem traduxit; nam & C. Sempronius ejus filius, cognominatus Longus, fuit Tribunus Plebis an. 387/8. & iter. 389/90. qui tres habuit filios C. Sempronium Longum, P. Sempronium Sophum & Ti. Sempronium Blæſum avum ejus qui hunc nummum percuſſit.

C. Sempronius T. F. Ti. N. Blæſus Ti. Blæſi frater minor, Quæſtor fuit Militaris an. 487/8. Tribunus Plebis an. 492/3. Ædilis Plebis an. 495/6. Prætor Urbanus an. 498/9. quo nondum Provinciales erant; & tandem Conſul cum Cn. Servilio Cæpione an. 500/1. Conſulum Provinciæ fuere Sicilia atque Africa, cujus maritimam oram depopulatus cum Claſſe Romana, & ob res proſpere geſtas triumphum obtinuit, ut teſtantur illius denarii & *Marmora Capitolina.*

C. SEMPRONIVS. TI. F. TI. N. BLAESVS. COS. AN. D./DI. *Varr.*
DE. POENEIS. K. APRIL.

In rei memoriam C. Blæſus denarios, ad remunerandos milites, qui illum in triumpho comitabantur, ſignari curavit, in averſa quorum parte ipſe vehitur in quadrigis triumphalibus, lento paſſu gradientibus, ſcipionem eburneum, Conſulum inſigne, gerens; Victoria per aerem volitante ei coronam porrigente.* Hunc denarium olim apud Em. *Card. Maximum* obſervavimus.

IX.

IX.

L. ATRATINVS AVGVR. Caput Jani bifrontis imberbe : ex aversa parte ANTONIVS IMP. Navis.

Hic nummus primi moduli æreus à L. Sempronio Atratino, Augurali Sacerdotio prædito, & M. Antonii Triumviri Legatò percussus est, pro asse solito, ad formam illorum, quos Sex. Pompeius in Sicilia cum hac epigraphe MAG. PIVS. IMP. signavit. Uterque monetam Reipublicæ, licet labentis, quodammodo servare denotans, quasi veterem ejus statum revocare in animo haberet. Saltem Sextus, ut patris sui, acerrimi libertatis assertoris, memoriam recoleret, Antonius forsan, ut illam, Cæsaris junioris exemplo, non opptimere velle significaret. Caput Jani symbolum assis est. Navis frequens ejus nota.

GRACCHI.

X.

Caput Jovis Capitolini barbatum & laureatum, sub quo fulmen: in postico latere TI. SEMP. TI. F. TI. N. GRACCHVS ad latera EX. S. C. Proconsul sedens ante trophæum, d. lautum, coronatur à Victoria, pone eum stante.

Stirps Gracchorum è Sempronia gente ex Tiberio Blæso originem accipere videtur, ex prænomine Tiberii quo hæc sola usa est. Primus ejus cognominis Caius perhibetur in *Fastis*, hujus proavus illius Familiæ autor, qui sic Graccus dictus est apud *Varronem, ex Terentio Scauro, Hadriani tempore Grammatico*, à gerendo, quod mater duodecim menses eum in utero gesserit.

Ti. Sempronius Gracchus, Ti. Sempronii Gracchi Consulis an. 525. filius, Quæsturam Militarem adeptus est an. 529/30. Tribunatum Plebis 534/5. Ædilis factus Curulis an. 537/8. Ludos Magnos per triduum instauratos, cum C. Lætorio Mergo fecit, eodem anno à Junio Pera Dictatore Magister, equitum Rei gerendæ causa nominatus. Consulatum anno sequente 538/9. cum Q. Fabio Maximo III. gessit, Cumanos repressit, & Luceriam Procos. prorogato imperio obtinuit an. 539/40. jussit ab Luceria Beneventum copias movere, urbem occupavit, deinde, proposita libertate Volonibus, quorum duas legiones habebat, contra Hannonem Pœnorum Du-

cem profectus, illumque ingenti prælio superavit, ita ut vix duo millia ex octodecim millibus cum Pœno effugerint.

In ejus rei memoriam Ti. Gracchus hunc denarium percussit. In anteriore cujus parte Jovem, cujus ope victoriam reportasse existimaret, exhibuit: in postica ipse sedet tanquam Volonibus libertatem ex S. consulto, ut testatur ipsius nota, pronuntians, ante trophæum, quod erectum in loco, ubi pugna est commissa. Laurum gerit, victoris insigne, Victoria pone eum stans coronam, quam in hoc prælio meruit, illi imponit. Vide *Livium* diffuse de his loquentem *Dec.* 3. *lib.* 4.

Ti. Gracchus anno sequente $\frac{540}{1}$ iterum Consul creatus est cum Q. Fabio Maximo Dictatoris filio; bellum undecumque cum Annibale Consulibus mandatum: Sempronius in Lucania multa, sed parva fecit, aliquot Lucanorum oppida expugnavit, ex *Livio*, ut supra: ab hospite Lucano proditus, à Pœnis per insidias occisus est.

XI.

I. S. M. R. id est, *Juno Sospita Magna Regina.* Caput Junonis pelle caprina amictum: in aversa TI. SEMP. P. F. GRAC. in vertice M. LEPID. M. F. Sella Curulis. S. C.

Ad Ti. Sempronium P. filium pertinere hunc denarium prodit epigraphe: quis autem fuerit indagandum. Pater ejus P. Sempronius erat filius Ti. Sempronii Consulis an. $\frac{515}{6}$ & frater Ti. Sempronii superioris bis Consulis; sed ille non admodum clarus, quippe nulli ejus Magistratus occurrunt. Duos reliquit filios, Publium nempe, qui Tribunatum Plebis adeptus est an. $\frac{564}{5}$ & Tiberium, de quo agimus, Tribunum etiam Plebis an. $\frac{566}{7}$ quo, prætermissis cum Scipionibus inimicitiis, decretum in eorum gratiam summa moderatione tulit. Is Ædilitatem postea Curulem gessit an. $\frac{571}{2}$ de quo *Livius*; decreverat, inquit, id Senatus pro-
„ pter effusos sumptus factos in Ludis Ti. Sempronii Ædilis, qui
„ graves non modo Italiæ, ac Sociis Latini nominis, sed etiam Pro-
„ vinciis externis fuerant.

Nummus Ti. Sempronii, per caput Junonis Sospitæ Magnæ Reginæ appellatæ, illum Megalesios hoc anno edidisse, quos huic deæ dicatos nemo nescit, denotat, & quidem ex S. con-

sulto

sulto, ut ejus nota arguit. Sella Curulis, ejus Collegæ M. Lepido M. filio communis, exhibetur, & ejus nomen denario inscriptum, quantam *Historiæ* lucem affert! Quùm *Livius*, qui in hujus anni historia de Ti. Gracchi Ædilitate nihil prodidit, illius denarium Ædilitatis ejus testem, & M. Lepidum ipsius Collegam profert; non illum M. Lepidum Consulem an. 566/7 quod fieri non potest, sed eum qui inter viros Mutinam & Parmam Colonias an. præcedente 570/1 deducentes à *Livio, lib.* 30. *in fine* recensetur, quique patrem habuit M. Lepidum Prætorem an. 535/6 repulsam Consulatus anno sequente passum, ut diximus in Æmilia gente; ubi descriptus est pariter hic denarius.

XII.

Caput Apollinis radiatum: in aversa parte TI. SEMP. P. F. GRACC. Luna bicornis, inter septem triones.

Eadem in hoc denario epigraphe, quæ in superiore, ad eundem Ti. Sempronium P. filium pertinere hunc nummum argenteum indicat: at ut ille memoriam Ludorum Megalensium, quos in Ædilitate Curuli celebraverat, per Junonis Magnæ Reginæ, cui illi erant dicati, caput, ad posteros commendare voluit, sic se Apollinares Ludos egisse in Prætura Urbana an. 573/4 demonstravit, per Caput Apollinis in hoc denario expressum, ipsi enim erant dicati, ut Dianæ ejus sorori; quare in aversa parte ejus symbolum Lunam signavit: imo & ipsa dea Luna apud Veteres appellabatur. Frequens ille typus in hoc opere occurrit ad designandos Apollinares Ludos à Prætoribus editos. Denarius quidem Ti. Gracchum, antequam in Hispaniam Citeriorem, quam sortitus erat, abiret, Apollinares Ludos peregisse nos edocet: illam prorogato imperio obtinuit, & Celtiberos præliis attritos superavit, testibus *Orosio* & *Floro*, quapropter illi decretus est triumphus, quem iniit an. 575/6 ut testantur *Marmora Capitolina*.

TI. SEMPRONIVS. P. F. TI. N. GRACCHVS. ANNO. DLXXV./DLXXVI. *Varr.*
PROPR. DE. CELTIBEREIS. . . . . . .

Anno sequente 576/7 Consulatum cum Claudio Pulchro gessit: Graccho Sardinia obtigit.

XIII.

GRACCHVS. Caput Romæ galeatum: ex aversa parte TI. SEMP. P. F. in imo ROMA. Victoria in quadrigis decurrentibus, d. extensa coronam, s. equorum habenas.

Ad victorias Ti. Gracchi hic quadrigatus denarius spectat; Victoria vero, coronam dextra gerens, in quadrigis decurrentibus, id apertè demonstrat; sed an ob Celtiberos, de quibus triumphavit, aut de Sardis, de quibus etiam triumphum egit, incertum est: nam prorogata Graccho Sardinia an. 577/8 in ea res prospere gessit, Sardos perdomuit, Coloniasque plurimas in ea Insula constituit, & anno 578/9 Romam ad triumphum venit, ut testantur *Lapides Capitolini.*

TI. SEMPRONIVS P. F. TI. N. GRACCHVS. ANN. DLXXIIX. / DLXXIX. *Varr.*
... PROCOS. DE. SARDEIS. ... ...

Censuram iniit an. 584/5 cum C. Claudio Pulchro ejus Collega in Consulatu, & lustrum fecerunt 52. Consulatumque iterum adeptus est cum M. Juventio Thalna an. 590/1 Gallia & Ligures Graccho obvenere.

XIV.

Duo capita juvenilia jugata: in postica TI. SEMP. Victoria in bigis.

Liceat nobis Ti. Sempronio Graccho, Ti. Sempronii superioris bis Consulis, & Censoris ex Cornelia filio, hunc denarium adjudicare. Is vir generosissimæ indolis, eloquentia imprimis admirabilis, Quæstor fuit C. Mancini Consulis, contra Numantinos in Hispania bellum gerentis an. 616/7 & ob patris memoriam, qui Leges iis dederat, Numantinis carus, ab iis vocatus est, ut fœderis conditiones cum Consule, quem tenebant obsessum, tractaret. Tunc videtur bigatos, ad usum exercitus, quùm castra prædæ loco hostibus relicta fuissent, cudisse, in quibus simplex nomen scripsit TI. SEMP. & in parte anteriore videtur Castoris & Pollucis capita exhibuisse, ad denotandam suam cum fratre Caio concordiam: sententiamque nostram confirmare videtur,

quod

quod illi Romæ non ſint cuſi, quùm in iis vox Roma deſit.

Ti. Gracchus Tribunatum Plebis adeptus an. $\frac{620}{1}$ popularis auræ nimium avidus, relictis optimatibus, ſe totum ad Plebem contulit. Legem Agrariam, perpetuam ſeditionum fomitem, in lucem reduxit, eamque promulgavit, qua ditiorum hominum, Liciniam Legem defraudantium, avaritiæ conatus eſt occurrere. Nobilitas contra eum conſpiravit, & quùm ad Comitia in Capitolium veniſſet, à P. Scipione Naſica Pontifice Maximo cum conjuratis occiſus eſt, de quo *Cicero, Orat. 1. in Catilinam* P. Scipio Pontifex Maximus Ti. Gracchum mediocriter labefactantem ſtatum Reip. privatus interfecit. Vide *Plutarchum*. „

XV.

DIVI IVLI. F. Caput Cæſaris nudum: ex averſa parte TI. SEMPRON. GRACCVS. IIII VIR. Q. D. id eſt *Quæſtor deſignatus*. Fortuna ſeminuda ſtans, d. temonem, ſ. cornucopiæ.

Ti. Sempronius Graccus, qui denarium cudit, nepos, vel potius abnepos Ti. Sempronii in Tribunatu Plebis occiſi fuiſſe videtur, ex temporum ratione: nam centum anni à morte ſuperioris ad hunc effluxere, quùm ille ſit interfectus an. $\frac{626}{7}$ & hic Quæſtor deſignatus pronunciatur an. $\frac{724}{5}$ poſtquam Cæſar, defuncto M. Antonio, de Ægypto triumphaſſet, ſolus Imperium tenere videbatur, de quo, inquit *Dio, lib.* 51. Hoc autem anno verè iterum penes „ unum hominem ſumma totius Reipublicæ eſſe cœpit: quare videtur Ti. Sempronius Gracchus, Quatuorvir Monetalis & Quæſtor deſignatus, in ejus denariis Fortunam, quam vocabant Conſervatricem, expreſſiſſe. In Cubiculo Imperatoris ejus ſimulacrum aſſervabatur, ad inſtar illius, quod Tullius quondam Romanorum Rex tenuerat. Hæc effingebatur cum cornucopiæ & gubernaculo, tanquam opes tribuere, & humanum regimen obtinere putaretur, teſte *Lactantio, lib.* 3. In hoc denario obſervanda hæc ſunt, primum, quod in eo Cæſar non amplius III VIR. Reip. conſtituendæ nominetur, nempe poſt M. Antonium defunctum, & tunc DIVI F. & DIVI IVLI. F. in nummis appellatus eſt, donec Auguſti nomen adſcivit. Secundum, quod Ti. Sempronius Quatuorvir adhuc inſcribitur, qui Monetariorum numerus

rus usque ad monetæ inter Augustum & Senatum divisionem mansit, quo tempore Triumviri Augusti & Triumviri Senatus Monetales facti sunt, ut nos docent nummi. Tertium, quod minorem hunc Magistratum gessit ante Quæsturam, quam ante 27. annum petere non licebat. Quartum, quod vox GRACCVS non amplius GRACCHVS scribatur, de quo ita *Quinctilianus lib.* 1. *cap.* ,, 9. Diu deinde observatum, ne consonantibus aspiraretur, ut in Graccis & Triumpis.

XVI.

DIVI IVLI. F. Caput Cæsaris nudum : in postica TI. SEMPRONIVS GRACCVS IIII. VIR. Q. DESIG. Signum cohortis, aquila legionaria, aratrum, & decempeda.

Ab eodem Ti. Sempronio Graccho IIII viro Monetali, & Quæstore designato, percussus est hic denarius, in Cæsaris Divi Julii filii honorem, cum ejus capite in anteriore illius parte: sed in aversa omnia deductæ Coloniæ symbola expressit, & quæ fuerit illa hoc anno 724. nos edocet *Dio*, *lib.* 53. his verbis : Carthaginem ,, quoque denuo Coloniam deduxit , quia Lepidus quùm par- ,, tem ejus habitatoribus orbasset, jus Coloniæ sustulisse videba- ,, tur. Ti. autem Gracchus hanc ejus memoriam potius , quam aliam signare maluit, quùm proavus Ti. Gracchus Tribunus Plebis Agrariam tulisset, & ipse cum fratre Caio & Appio Claudio socero, ad Carthaginem ipsam deducendam creatus fuisset Duumvir. Sed C. Gracchus ejus frater postea an. 631. Princeps legationis in Africa designatus est.

XVII.

S. C. Caput Julii Cæsaris laureatum : ex aversa TI. SEMPRONIVS GRACCVS Q. DESIG. Signum cohortis , Aquila legionaria, aratrum & decempeda, ut supra, in area S. C.

Quin ab eodem Sempronio Gracco percussus sit hic denarius , dubitare non sinit idem Magistratus Quæstoris designati nomen ac in superiore; ergo, vivente Dictatore non signatus est , & ut ejus effigiem in denariis exhiberet , opus habuisse Senatusconsulto putat, ex ejus nota S. C. versus illius caput expressa. Sed eadem

Coloniæ

Coloniæ ſymbola in averſa parte exhibuiſſe videtur, ad denotandum quod ille primus Carthaginem ex Senatuſconſulto deduxiſſet Coloniam an. [708]; de qua *Dio*, *lib.* 43. *in Julio.* Addidit etiam ſuis præclaris factis, quod Carthaginem Corinthumque inſtauravit.... Corinthum vero Carthaginemque, urbes antiquas, ſplendidas, illuſtres, quæ jam perierant, Colonias Romanorum deduxit. Ti. Graccus hocce typo etiam à majoribus ſuis hanc urbem deductam fuiſſe gloriatur, quam Junoniam primùm ob ejus deæ in hac olim urbe cultum appellarunt, ſed à Julio Cæſare dicta eſt Julia.

XVIII.

AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST. in laurea: ex averſa TI. SEMPRONIVS GRACCVS IIIVIR. A. A. A. F. F. circa ambitum. S. C. in area.

Qui hunc nummum & ſequentes Ti. Sempronio Gracco Quatuorviro Monetali ſuperiori adjudicant, non forſan Magiſtratum illum minorem bis geſſiſſe non potuiſſe animadverterunt, & ſic ad ejus filium, ejuſdem nempe Tiberii prænomine ornatum, pertinere, ut Familia illa Semproniorum gaudere ſolebat. Adde ætatem prioris, ut qui ſi Juliæ Auguſti filiæ adulter fuiſſet, annum 70. ſaltem habuiſſet, quo tempore Julia fame, & ipſe gladio occubuerunt an. [766]; Coætanei potius Julia & Graccus filius fuiſſe videntur, & hic forſan junior, illa nata erat an. [714]; & habebat [51]; quùm mortua eſt.

Quando Ti. Graccus Triumvir Monetalis Senatus factus fuit, pronunciare nemo poteſt; quia ab eo tempore, quo moneta Romana cudenda cum Provinciis inter Auguſtum & Senatum fuit diviſa, omnes Triumviri, uſque ad mortem Imperatoris, ſemper eundem cum nomine ſuo typum percuſſerunt; nempe coronam ex lauro compoſitam, quæ illi quotannis ob perpetuum hoſtium victorem proferebatur.

XIX.

OB CIVIS SERVATOS in laurea inter duos lauri ramos: ex averſa, TI. SEMPRONIVS. GRACCVS III VIR A. A. A. F. F. circa ambitum, S. C. in area.

Hic nummus, tertiæ magnitudinis, ob eodem Ti. Sempronio Gracco, qui ſuperiorem ſecundæ formæ cudit, percuſſus eſt, & nomen Auguſti in illo ſignatum, longe poſt denarios à Ti. Sempronio Gracco Quatuorviro cælatos, cuſum demonſtrat. Obſervavimus quidem aliquos Auguſti & poſtea Senatus poſt monetæ diviſionem, Triumviros Monetales fuiſſe, ſed nullos Senatus bis extitiſſe, quùm minorem Magiſtratum, poſt ampliorem, Romani gerere non ſolebant. Obſervandum eſt, licet pro civibus ſervatis corona quercea daretur, in his Triumvirorum Monetalium nummis, modo lauream, modo querceam, ſine diſcrimine exhiberi; quia eodem die quotannis, illæ Auguſto porrigerentur.

XX.

AVGVST. TR. POT. XIIII. COS. XI. IMP. XIII. P. P. Caput Auguſti laureatum : ex averſa parte TI. SEMPRONI. TI. F. GRACCVS LEG. PRO. COS. Strobilus, ceu nux pinea.

Quin ad ſuperiorem Ti. Sempronium Graccum pertineat hic aureus, inſignis raritatis, denarius, non ſinunt dubitare ejus epigraphe, & annus quo cuſus, nempe Tr. poteſtate Auguſti XIIII. quam 14. Junii 730. accepit, & toto deinceps vitæ curriculo continuavit, unde anni rectè poſſunt numerari, hæc à menſe Junii 744. uſque ad ſimilem diem an. 745. quo Conſul erat XI. & appellatus Imp. XIII ob Cattos & Cheruſcos, à Druſo devictos. Hoc igitur anno Ti. Sempronius Graccus ab Auguſto factus Legatus Proconſule in Germania Superiore, nummum hunc aureum percuſſit, ut ipſi gratularetur, ob titulum Imperatoris XIII. Qua vero in civitate ſignatus eſt, illum nobis indicat *M. Veſſerus, illud illuſtre Germaniæ lumen, lib. 6.* nempe *Auguſtæ Vindelicorum* hodie *Augsbourg* : in illo tomo Strobilum illius Coloniæ inſigne fuiſſe plurimis argumentis demonſtrat, exemplo P. Cariſii Auguſti Legati in Hiſpania Superiore, qui in nummis ſuis Pontem Coloniæ Emeritæ, ad denotandam urbem, in qua erant cælati : & aliorum : quem autorem conſule.

XXI.

IMP. CAESAR AVGVST. PONT. MAX. TR. P. XVI. COS. XI. IMP. XIIII.

XIIII. Caput Augusti laureatum: in postica TI. SEMP. TI. F. GRACCVS. in imo COL. IVL. AVGVST. EX. S. C. desuper II. VIR. ITER. Colonus velato capite, agens boves, d. stivam, s. flagrum.

En alter aureus sub Ti. Sempronio Gracco, nempe Augusti Legato Proconsule, denarius percussus, duobus annis serius ut indicat Trib. potestas illius Imperator. XVI. inchoans à 14. Junii $^{746.}_{7}$ quo appellatus est Imperator XIV. ob Cantabros in Hispania, & reliquos Germanos à Tiberio domitos, usque ad similem diem. Hic autem denarius, ut aureus est, in eadem Colonia Julia Augusta urbe Vindelicorum, ut insigne illius strobilus nobis demonstrat, videtur cusus. Et in hoc Colonus agens boves, solitum Coloniæ symbolum, ut videre est in *nostro Coloniarum libro*, illud confirmat: ut ostendit supra laudatus, *M. Velserus*. Voces EX S. C. Coloniam, etsi sub Augusto, tamen ex Senatusconsulto deductam fuisse penitus arguunt. Nomina non adsunt Duumvirorum, quorum jussu percussus est nummus: nam ob reverentiam Proconsulis satis erant illi tunc cogniti sub appellatione II. VIR. ITER.

Denarius hic Ti. Gracchum per duos hosce annos nempe $^{745.}_{6}$ & $^{746.}_{7}$ Germaniam Superiorem, administrasse nos edocet: hæc cum Inferiore inter Provincias Augusti recensetur à *Dione*, *lib.* 53. Effecerunt, inquit, ut ea Germania vocaretur: Superior quidem, ,, quæ à Rheni fontibus propior est, quæ ab hac usque ad Ocea- ,, num Britannicum se extendit. Julia autem Augusti filia, apud eundem *Dionem*, *lib.* 55. relegata est in Pandatariam Insulam, anno Catoniano 747. quo rediisse ex Provincia videtur Sempronius Graccus, si ipsi *autori* fides: nam ait, Itaque Julia in Pandatariam ,, (quæ est sita ad Campaniam Insula) relegata est, ultrò cum ea ,, Scribonia matre abeunte. Qui vero cum ea rem habuissent, Julius ,, Antonius, quasi spe Imperii occupandi id fecisset, cum aliis non- ,, nullis multatus est, reliqui in Insulas exulatum missi. Sed histo- ,, rice videtur hoc narrare *Dio*, nam quatuordecim annos tantum exilii Sempronii numerat *Tacitus*, & sic anno tantum $^{772.}_{3}$ in Cercinam Insulam transportatus est; hæc sunt illius *Autoris* verba, de Tiberio loquens. Par causa sævitiæ in Sempronium Graccum, ,, qui Familia nobili, solers ingenio, & pravè facundus, eandem Ju- ,, liam in matrimonio Agrippæ temeraverat: nec is libidini finis, ,, traditam Tiberio, pervicax adulter contumacia & odiis in mari- ,, tum accendebat, litteræque, quas filia patri Augusto, cum insecta- ,,

„ tione Tiberii, ſcripſit, à Gracco compoſitæ credebantur. Igitur
„ amotus Cercinam, Africi maris Inſulam, quatuordecim annis
„ exilium toleravit.... cervicem percuſſoribus obtulit, conſtantiâ
„ mortis non indignus Sempronio, nomine, vitâ, degeneraverat.

Longi.

XXII.

CONCORDIA. Caput Concordiæ velatum: in altero latere, TI. SEMP. C. F. LONGVS. Tripus ſupra quem corona inter lituum & ſeceſpitam.

Sempronios, cognomine Graccos, ordine alphabetico ſequuntur *Longi*, apud *Plinium*, *lib*. 33. dicti etiam *Sophi*. Ex iis autem nobis tantum ſupereſt denarius Ti. Sempronii Caii filii appellati, ut fert illius epigraphe. Is ſerie continua, à C. Sempronio Longo Trib. Plebis an. 385/6 originem ducit, quem filium eſſe ſuſpicati ſumus C. Sempronii Atratini Conſulis an. 330/1 qui primus ad Plebem ſe traduxit. Tiberius autem Sempronius Quæſturam Provincialem iniit an. 520/1 Tribunatum Plebis an. 525/6 & iterum an. 527/8 Ædilis Plebis factus eſt an. 529/30 & tandem Conſul cum P. Cornelio Scipione an. 535/6 quo ſecundum bellum Punicum cœpit. Cornelio aſſignata Hiſpania, Sempronio Sicilia, ſed revocati, Annibalis tranſitu per Alpes in Italiam, qui Mutinæ tres viros agris dandis obſederat. Manlius autem Prætor Galliæ occurrit ad obſidionem levandam, & ob ſeditionem militum Concordiæ ædem vovit & Cornelio exercitum, Conſulibus quorum alter Scipio inter Padum & Ticinum equeſtri prælio, Sempronius ad Trebiam profligati ſunt. Anno ſequente 536/7 Flaminius Conſul ad Thraſymenum gravi prælio victus & occiſus, an. 537/8 data fuit Cannenſis pugna tam Romanis funeſta. Ti. Sempronius Longus Procoſ. Lucanos Provinciam obtinet extra ordinem an. 538/9 & in Lucanis ad Grumentum, Ti. Sempronius cui Longo cognomen erat, cum Annone Pœno proſpere pugnavit, de quo *Livius*, *Dec*. 3. *lib*. 3. & hoc anno hunc denarium in Lucania percuſſiſſe videtur, quod inquirendum.

Denarius Romæ non eſt percuſſus, quùm vox ROMA, in eo deſit. Ti. vero Longus Concordiæ imaginem, cui templum, ob ſeditionem militum in Gallia Citeriore, dum Conſul eſſet Manlius

Vulſo,

Vulſo, voverat, & nuper in fine anni ſuperioris, dedicatum erat, ut narrat *Livius*, *loco laudato*, his verbis: & Duumviri creati „ M. & C. Attilii, ædem Concordiæ, quam L. Manlius Pr. voverat „ dedicaverunt: at quum exercitus, cui præerat, in Lucania, ob bonam inter ſe concordiam, contra Hannonem ſe geſſerat, & ſupra duo millia hominum occiderat, & ſigna militaria ad 41. cepiſſet, Concordiam deam expreſſit, ita indicare volens, ſe ob militum diſcordiam fuiſſe cum exercitu profligatum ad Trebiam.

Tripus cum corona, inter lituum & ſeceſpitam, Sacerdotii, ac Sibyllinorum Oraculorum, quibus Decemviri præerant, inſignia ſunt: *Livius* vero, *Dec.* 3. *lib.* 7. Ti. Sempronium Gracchum Caii filium Decemvirum mortuum eſſe denotat an. 543/4 nam ita corrigen- „ dus ex *Faſtis* & ex hoc denario. Decemvir item ſacris faciundis „ in locum Ti. Sempronii C. F. Longi Ti. Sempronius Ti. F. Longus ſuffectus.

PITIONES.

XXIII.

PITIO. Caput Romæ galeatum: ex averſa L. SEMP. in imo ROMA. Caſtor & Pollux, aſtris inſigniti, decurrentes in equis cum haſtis.

Quis fuerit Sempronius Pitio, altum eſt apud *Hiſtoricos* ſilentium. Et quùm deperdita ſit *ſecunda Decas Livii*, quæ tractat de primo bello Punico, tertiaque à ſecundo tantum incipiat, quo tempore, ob impenſas Reipublicæ in primo illo bello, *Plinius* aſſem libralem ad ſextantarium fuiſſe reductum, ſcribit, liceat inter mortuos hujus ætatis illum inveſtigare. Gentis Romanæ Familiæ dum ſe propagabant, ſeſe ab invicem prænominibus ut cognominibus diſtinguere ſolebant. Itaque in Sempronia Atratini ut primi, Auli præſertim & Lucii prænomina uſurparunt; Blæſi & Gracchi prænomina Tiberii, Longi vero, ſæpe Tiberii, & Publii; Sophi fere ſemper Publii, & Tuditani tandem, Caii & Marci. At quùm Lucii prænomen in Atratinis occurrat, illum ſuſpicamur fuiſſe filium L. Atratini, quem Ædilem Curulem an. 486/7 profert *Pighius*, *Annal. lib.* 6. *pag.* 54. hic profecto potuit Quæſturam Provincialem inire ante annum Cladis Cannenſis an. 537/8 quo hunc denarium

cum Castoribus, solito hujusce temporis denariorum symbolo, percussit: sed ad sequentem illius nummum transeamus.

XXIV.

Caput Jani bifrontis: in postica L. SEMP. PITIO. infra ROMA. Navis.

Fulvius hunc nummum protulit, cum epigraphe tantum L. SEMP. forsan mutila, quam ex *Thesauro Regio* integriore & ampliore resarcimus: isque sextantarius est, & primo Punico bello, aut usque ad pugnam Cannensem, postquam as libralis ex sextantario ad uncialem, apud *Plinium* reductus est, haud dubie signatus: quod nostram penitus de L. Sempronio Pitione, hac ætate Quæstore Provinciali, sententiam confirmat, in qua superiorem nummum argenteum, & hunc æreum, ad usum Provinciæ percussisse videtur. Ejus cognomen Pitio, in Semproniæ gentis exordio, ex *Adriani Turnebi* explicatione, *Pitillus*, id est, parvulus; ita conjecimus *Pitio* pro parvo forsan cognomen inditum: nam quanta sunt obsoleta verba & nomina.

XXV.

Caput Jovis laureatum & barbatum: ex aversa L. SEMP. in imo ROMA. ad latera, S. id est semis.

Quin ad superiorem L. Sempronium, (etiamsi cognomen Pitio scriptum non sit) hic nummus secundæ formæ pertineat non sinit dubitare illius unciale pondus, quod assis sextantarii tunc temporis dimidium erat, & pro semilibra habebatur, ut indicat nota S. Adde quod Jovis caput in iis, quando as libralis ad sextantarium reductus est, signari tunc cœpit, & quod L. Sempronius cognomen non adjecit, ut plerumque solet in moneta, minuta quia hoc tempore solus erat è Sempronia gente, qui Lucii prænomen haberet.

SOPHVS.

XXVI.

SOPVS. Caput Sophiæ: ex aversa, P. SEMPRON. infra ROMA. Victoria in bigis, d. flagrum, s. equorum habenas.

Vox antiqua SOPVS, sine spiritus nota, ut hunc P. Sopho P. Sophi,

qui

qui de Æquis triumphavit, filio denarium tribuamus, nos adducit. Tres prænomine Publii reperiuntur Sempronii, à C. Sempronio Longo oriundi; pater nempe, cujus nummi ex argento haud signati sunt, quùm ex eo metallo nondum cudebantur. Filius, de quo agimus, in cujus Quæstura Militari an. 472/3 non adhuc etiam ex argento conflabatur, moneta argentea: de nepote postea. P. Sempronius fuit Tribunus Plebis an. 477/8 Ædilis Plebis an. 480/1 sed Consulatum an. 485/6 adeptus est cum Ap. Claudio Crasso, cujus auspiciis, ut & Collegæ, visuntur denarii cusi: & hic ex anteriore parte Sophiam, id est Sapientiam, sub deæ effigie: nam ut illa diademate ornatur, ad designandam cognominis imo & nominis originem; uti Sempronius, & Sapiens idem esse videatur. In aversa, Victoria in bigis, à quibus illi denarii dicti sunt bigati. *Capitolina Marmora* eum de Peicentibus triumphasse testantur, anno Consulatus:

P. SEMPRONIVS. P. F. P. N. SOPHVS. COS. AN. CDXXCV. CDXXCVI. *Varr.*
DE. PEICENTIBVS. ....

Censuram tandem egit cum M. Valerio Messala an. 501/2 & lustrum fecerunt 37.

XXVII.

Caput Jovis Capitolini barbatum & laureatum: ex aversa P. SEMP. P. F. SOPHVS. Sella Curulis, supra quam corona.

Epigraphe hujus P. Sempronii denarii à superiore diversa, non ad Patrem sed ad ejus filium spectare indicat. Is autem Sophus dicitur cum littera aspera H, utpote recentiore. Quæsturam Provincialem adeptus est an. 504/5 Tribunatum Plebis an. 509/10 Ædilis Curulis factus est an. 512/3 nec Lectorem moveat Plebeium dici Ædilem Curulem, quùm Tribuni Plebis cum Senatu convenissent, ut alternis annis ex Plebe fierent Curules, postea promiscuum fuit, quo anno denarius nobis eum Ludos Magnos celebrasse denotat, per Jovis Capitolini, cui erant dicati, effigiem in anteriore parte expressam, ut sæpius diximus. Hi vero Ludi erant antiquissimi, quippe sub Regibus instituti, quos illi edebant, post illos Consules, post hos Ædiles Plebis, & tandem Curules, postquam facti sunt. Eorum insigne Sella Curulis, in posteriore latere ad declarandum P. Sophi Magistratum, cælata: corona vero, illa erat, quæ ab Ædilibus in sacris Jovi ante ludos proferebatur.

TVDI-

TVDITANI.

XXVIII.

TVDITANVS. Caput Romæ galeatum : ex aversa parte, M. SEMPR. infra ROMA. Castor & Pollux decurrentes in equis, cum hastis.

Tandem ventum est ad ultimos Sempronios cognomine Tuditanos, qui à Sophis originem ducere videntur, nam *Livius* eum modo Tuditanum, modo Sophum, appellat. Is Marcus Sempronius tantum Tuditanus appellatur, ut solus, qui hoc Marci prænomine vocaretur, à tempore quo moneta argentea signabatur. Is nepos erat M. Sempronii, qui primus Tuditani cognomen tulit, Tribunus fuerat iterum an. 449/50. & duos reliquit filios, Marcum, patrem hujus, & Caium, alterius stirpis autorem. Ille Quæsturam Provincialem suscepit an. 458/9. quo hunc denarium signasse videtur, cum solito Romæ galeatæ capite, & solemni denariorum Romanorum in parte aversa typo, cum Castore & Polluce; de quibus toties dictum est. M. Tuditanus Tribunatum Plebis gessit an. 504/5.

XXIX.

Caput Jovis barbatum & laureatum: ex averso latere, M. SEMPRONI. C. F. TVDITAN. Templum quatuor columnarum, in quo Sella Curulis, ad lævum latus fulmen.

In superiore denario diximus M. Sempronium Tuditanum, hujus stirpis autorem, duos reliquisse filios, Marcum nempe, ex quo superior Sempronius originem traxit, & alterum prænomine Caium, hujus patrem, uti ex epigraphe docemur; sed ille fratrem habebat majorem Caium, patris prænomen, ut primogenitus erat, ferentem. Is Quæsturam Provincialem adeptus est an. 501/2. Tribunatum Plebis an. 506/7. Ædilis Curulis factus est an. 509/10. quo denarius templum Jovis restaurasse nos edocet caput ipsius dei, in anteriore illius parte expressum, & quia plurimæ erant in Urbe Jovis Ædes & Templa, illius iconem exhibuit in aversa, cum fulmine, illius symbolo, ad latus; & in æternam rei memoriam Sellam

Sellam Curulem, in ejus aditu, ad denotandum Magistratum, expressit.

Ad Præturam Urbanam evectus est M. Sempronius C. F. an. 511/2. quo duo primum creati sunt, alter nempe pro Peregrinis; postea Consulatum obtinuit, cum C. Claudio Centhone an. 513/4. quo pax facta est cum Pœnis, primo bello Punico.

XXX.

Caput Jani bifrontis: ex averso latere P. SEMP. C. F. TVDITAN. ROMA. Navis.

P. Sempronius Tuditanus patruum Marcum in superiore denario descriptum sequitur. Is Caii Tribuni Plebis iter. an. 507/8. fuit filius, & ipse Quæstor Provincialis an. 531/2. quo hunc nummum tertiæ magnitudinis percussit. Sextantarius est, quùm superioribus annis propter impensas Reipublicæ primo bello Punico factas, as libralis, apud *Plinium, lib.* 33. reductus esset. Publius vir fuit eximiæ fortitudinis ac virtutis, qui ad majores deinde pervenit Magistratus, Tribunatum Plebis gessit an. 536/7. & in pugna Cennensi an. 537/8. Tribunus militum fuit, & post cladem fortitudinis exemplum dedit, quod legere est apud *Livium.*

XXXI.

Caput Fidei laureatum: in postica P. SEMP. C. F. TVDITAN. Duæ dextræ tenentes caduceum alatum.

Post Cannensem pugnam, Ædilitatem petiit P. Sempronius & Curulem obtinuit an. 539/40. cum Cn. Fulvio Centumalo, & Ludos Scenicos per quatriduum fecerunt, ut *Livius* narrat, *Dec.* 3. *lib.* 4. Sed Publii denarius illum Fidei ædem quæ erat in Capitolio, teste *Cicerone*, *de Officiis*, *lib.* 3. ut Ædilium Curulium munus erat Ædes sacras reficere, nos docet restaurasse. In cujus memoriam hunc denarium cum Fidei imagine, uti expressa est in nummis Gentis Cæciliæ num. 11. exhibuit, & in aversa ejus parte, dextras junctas, illius nempe symbolum, ut innuit *Diodorus Siculus*, in historia Philippi: Dimisso, inquit, Thessalioni dextram porrigit, „ quæ res apud Persas pro firmissima fide habetur. De quo etiam „ *Statius*, *Theb.* 1.

Jam pariter coeunt animorum in pignora dextræ.

Unde populis concordia, & per caduceum, pax.

P. Sempronius & Fulvius Centumalus, quùm essent adhuc Ædiles, designati sunt Prætores an. 540/1 Sempronius Ariminum & Galliam obtinuit, & illi prorogata est Provincia an. 541/2, ut anno 542/3 & antequam Consulatum iniisset, Censor creatus est cum M. Cornelio Cethego an. 544/5 lustrumque fecerunt 44. Pro Consule Græciæ oram maritimam prorogato in annum imperio obtinuit an. 548/9 Ætolis Sociis subsidio missus, licet frustra, tamen pacis autor fuit cum Philippo Rege; unde ad Consulatum Romam rediit, quem gessit anno 549/50 cum Cn. Cornelio Cethego, ejus ante in Censura Collega. Brutii pro Provincia Sempronio obtigerunt, ubi primum parum prosperè, deinde feliciter contra Annibalem pugnavit. Procos. prorogato in annum imperio Brutios obtinuit an. 550/1

XXXII.

TVDITAN, Caput Concordiæ velatum, pone quod corona: in aversa, C. SEMPRONI. C. F. C. N. Jupiter in quadrigis triumphalibus, d. fulmen, s. sceptrum & habenas equorum.

Caius ille Sempronius Tutidanus, est pronepos M. Tuditani, cujus denarium descripsimus cum Jovis capite & ejus templo in aversa. Avum habuit C. Tuditanum Prætorem in Hispania Citeriore occisum an. 556/7 Patrem C. Tuditanum Prætorem Provincialem an. 603/4 Ipse vero Quæstor Provincialis fuit an. 608/9 Tribunus Plebis an. 613/4 Ædilis Curulis an. 615/6 Prætor Urbanus an. 621/2 ut ex *Cicerone* videtur: Provincialis vero an. 622/3 & tandem creatus est Consul cum M. Aquilio an. 624/5 Sempronio Illyricum Provinciam obtinuit ut Japydum exortam rebellionem compesceret: de successu belli parum ad nos pervenit. *Livius, in fine Epit. lib. 9.* C. inquit Sempronius Cos. contra
„ Japydas, primo rem male gessit, mox victoria cladem acceptam
„ emendavit, virtute C. Junii Bruti, ejus qui Lusitaniam subegerat.
Marmora, & denarii ejus de his Populis triumphum memorant.

C. SEMPRONIVS. C. F. C. N. TVDITAN. A. DCXXIV. DCXXV. *Varr.*
COS. DE IAPYDIBVS. K. OCT.

Dena-

Denarius exhibet quidem in antica parte Concordiæ velatæ imaginem, ad eam in Senatu populoque Romano revocandam; nam Rempublicam hoc anno Agrariarum litium invidia & difficultates turbarunt, ut refert *Appianus, Bel. Civ. lib.* 1. quarum judicia Senatus à IIIviris ad Consules transferre volebat: in aversa parte Triumphi memoriam expressit, nempe Jovem pro eo in quadrigis triumphalibus, ut illius ope & auxilio se victoriam reportasse indicaret, cujus testis est laurea pone Concordiæ caput, quam Victores & Triumphales Jovi Capitolino post triumphum proferebant.

SENTIA.

SENTIA gens Plebeia, siquidem C. Sentius Tribunus Plebis recensetur an. 657/8 hic gentis autor ex Atinati Præfectura Romæ Magistratus obtinuit. Cognomen *Saturninus*, diminutivum à *Saturnio*, & *Saturnius* seu *Saturnus* à *Satu*, ex *Festo*.

I.

Caput Romæ galeatum ARG. PVB. ex aversa L. SENTI. C. F. Jupiter in quadrigis decurrentibus d. sceptrum, s. fulmen & habenas equorum.

Quis fuerit L. Sentius apud *Historicos* altum est silentium; sed quùm in denario C. filius appellatur, eum C. Sentii gentis autoris filium quidem natu minorem suspicamur. Is Prætor Macedoniæ an. 671/2 videtur habuisse tres filios, Caium nempe majorem, cujus filius fuit Consul, Cneium, de quo loquimur in Planciana, & tertium minorem, ut videtur ex epigraphe ARG. PVB. Triumvirum Monetalem fuisse suspicamur.

C. Marius Gratidianus, quùm Præturam Urbanam gereret an. 667/8 Legem nummariam de probandis denariis tulit, cujus meminit *Plinius*, *lib.* 33. *cap.* 9. ubi de denariis. Alii, inquit, è pondere subtrahunt, quùm sit justum octoginta, quatuor è libris signari. Igitur ars facta denarios probare, tam jucunda Lege Plebi, ut Mario Gratidiano vicatim totas statuas dicarit. Videntur hoc tempore creati Triumviri Monetales, de quibus loquitur *Cicero*, & L. Sentius C. filius unus ex iis, cui temporis ratio satis convenit. Jupiter in quadrigis, ut & victoria in illis, nomen dederunt denariis, qui exinde dicti sunt quadrigati.

II.

Caput Romæ galeatum. L. SATVRN. Figura nuda cum strophio, in quadrigis decurrentibus, d. erecta lituum, s. habenas equorum.

Ad

Ad eundem L. Sentium ſpectare denarium indicat hæc epigraphe L. SATVRN*inus*, dum Quæſturam poſt Triumviratum Monetalem adeptus eſt; & ſi nobis conjicere liceat, an. 691. Cicerone & C. Antonio Coſſ. Primò, quod figura nuda, cum ſtrophio lituum gerens, in quadrigato denario exhibeatur. Illa autem forte eſt Romulus ſeminudus, ut deus habitus, d. lituum ferens, ut qui Augurum Collegium, ex *Dionyſio*, inſtituiſſet, & in denario expreſſus, quod hoc anno, ex Lege lata per Atium Labienum Tribunum Plebis, de Sacerdotiis, ut jus Augurum creandorum ad eorum Collegium à Sulla reſtitutum, ad Populum iterum Domitia Lege reverteretur, forſan quia ille L. Saturninus eſſet Augur: in rei memoriam Romulum, cum lituo, in quadrigis expreſſit. Secundo, quod ultimus L. Sentii denarius idem, ut ſuo loco dicemus, id indicare videatur.

III.

L. SAT. id eſt, *Lucius Saturninus*; Caput Romæ galeatum: ex altera parte, idem caput Romæ galeatum.

IV.

L. SATVRN. Figura nuda in quadrigis decurrentibus, d. lituum, ſ. habenas equorum: ex altera parte ROMA. idem typus.

Fulvius nobis attulit duo Romæ capita, partes anteriores duorum denariorum exhibentia, Monetariorum errore in uno denario cælata; & *Patinus* opportunè duas eorundem averſas partes in altero ſignatas reſtituit, ut cognoſcamus illos denarios, eundem typum ferentes, ad eundem L. Saturninum, ut ſupra, pertinere, & eandem rem denotare. Nam primum Romæ caput, in quo legitur L. SAT. cum ultimo quadrigato, in quo ſcriptum eſt ROMA, ſociandum; & altera Romæ imago, in qua nullæ ſunt litteræ, conjungenda eſt cum averſo latere, in quo L. SATVRN. & quadrigæ.

V.

Caput Romæ galeatum: ex averſo latere. L. SAT. in imo L. FAD. in vertice duæ dextræ junctæ.

Quin ad L. Saturninum pertineat hic nummus, eadem quæ ſu-

perior epigraphe L SAT*urninus*, dubitare non ſinit, quem in Quæſtura, ut videtur, Urbana percuſſit cum L. Fadio. Forſan ille fuit frater T. Fadii Quæſtoris Ciceronis hoc anno Conſulis, ut eum nominat in *Oratione poſt reditum in Senatu*, qui ſimul, ad denotandam Senatus concordiam, ob illius in ædibus Concordiæ ſupra conjurationem Catilinæ & Sociorum convocationem, dextras junctas, Concordiæ ſymbolum, expreſſerunt: ut viſitur in Balbini & Pupieni nummis argenteis, CONCORDIA AVGG.

VI.

AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST. Corona quercea, inter duos lauri ramos: ex averſa parte C. SENTIVS C. F. SATVRNIN. III. VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum, S. C. in area.

Quis ille ſit C. Sentius, Caii filius Saturninus, jam vidit *Emin. Noriſius in Cœnot. Piſana*, *lib.* 3. ubi rectè eum C. Sentii Saturnini, Conſulis cum Q. Lucretio Veſpillone an. 734/5 filium nominat. Is, ut Triumvir Monetalis Senatus, hunc nummum ſecundæ formæ percuſſit, & à minori hoc Magiſtratu ad ſummos honores, ut pater, pervenit. Sed quùm in hoc nummo, ut in aliis, Tribunicia poteſtas Auguſti non notatur; tempus quo illum geſſit, deſignari nequit; niſi, numerando annos ad Conſulatum uſque qui erant olim requiſiti, annus hic poteſt eſſe V. C. 739/40 quùm Auguſto primum Tribunitia poteſtas delata ſit an. 730/1 ut ex *Dione* ac *Faſtis Capitolinis* obſervamus. De corona quercea, Auguſto quotannis oblata, ſæpe diximus, ideo quotannis in Triumvirorum Monetalium nummis in hanc memoriam ſignata.

VII.

OB CIVIS SERVATOS, in corona quercea, inter duos lauri ramos: ex averſa, C. SENTIVS SATVRNIN. III VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum: S. C. in area.

En alter C. Sentii Saturnini æreus, tertiæ magnitudinis, nummus, quem Triumviri Monetales Senatus ſignare ſolebant, pro uſu monetæ, vel Auguſti effigiem in iis, qui admodum rari ſunt, vel hunc typum cum epigraphe, OB CIVES SERVATOS, exhibentes.

Corona

Corona autem quercea, ob cives ſervatos, concedebatur, quia primi homines glande veſcebant. De Magiſtratibus C. Sentii nihil aliud apud *Hiſtoriæ Scriptores* notatur, quam ejus Conſulatus cum Sex. Ælio Cato an. $^{756.}_{7}$ Eorum nummi ut Triumviri erant Monetales Senatus, occurrunt, ut in gente Ælia num. 7. videre eſt. In hoc Conſulatu ambo Legem tulerunt, qua teſtamentis & manumiſſionibus modum præſcripſit Auguſtus, quæ ÆLIA SENTIA vocata eſt, cujus meminit *Juſtinianus*, *lib.* 1. *Inſtit. tit.* 5. *de Libertinis.*

SEPVL.

SEPVLLIA.

SEPVLLIÆ gentis in *Historia* obscuritas eam Plebeiam fuisse denotat. Cognomen ejus *Macer*, ab habitu corporis.

I.

CAESAR IMPER. Caput Julii Cæsaris laureatum: in postica, P. SEPVLLIVS MACER. Venus stans, d. Victoriæ signum, s. hastam inversam.

Ignotus omnino esset P. Sepullius Macer, nisi in denariis argenteis ejus nomen occurreret; & licet in iis Quatuorvir Monetalis non appelletur, tamen eum Magistratum minorem gessisse videtur; quippe illi monetam tunc cudebant, & præsertim cum Julii Cæsaris capite, cui Senatus hunc honorem, ex *Dione*, detulerat. Sed quùm illi per annum tantum, ut & Magistratus alii, Magistratum inirent, ananno, quo Cæsar occisus est, ob ejus in denariis effigiem, an sequente, ob Antonii caput, ab eodem Triumviro Monetali expressum, est inquirendum.

Primus hic denarius sub Julio Cæsare percussus videtur; illius caput laurea insigne exhibetur, ex *Dione*, *lib.* 54. Ipsius, inquit, „ imagine pecuniam signarunt: in aversa stat Venus, & ob vi-„ ctoriam quam gerit Victrix appellata: de qua idem *Dio*, *lib.* „ 53. Forum vero & templum Veneris, quam sui generis auto-„ rem ferebat, à se condita Cæsar statim tunc consecravit.

II.

CAESAR DICT. PERPETVO. Caput Julii Cæsaris velatum: in aversa parte, P. SEPVLLIVS MACER. Eadem Venus, ut supra, ad pedes clypeus.

Vivo Cæsare fuit etiam denarius hic percussus; exhibet eum velato capite, ut Pontificem Maximum, quo Summo Sacerdotio insignitum fuisse nemo nescit, de quo *Suetonius*, *num.* 46. Habitavit primo in Sabura, modicis ædibus, post autem Pontificatum Maximum in

sacra

sacra via, domo publica. Venus iterum in parte aversa, quod ex ea originem trahere gloriabatur, ut inquit idem *Suetonius*, *num. 6.* Nam ab Anco Marcio sunt Marcii Reges, quo nomine fuit mater, à Venere Julii, cujus gentis Familia est nostra.

III.

CAESAR IMP. Caput Julii laureatum, pone quod sidus Julium: in aversa, P. SEPVLLIVS MACER. Venus tunicata stans, ut supra, d. Victoriolam, s. hastam inversam.

Sidus illud, post Julii Cæsaris mortem, à P. Sepullio Macro hunc denarium fuisse percussum indicat, de quo inquit *Suetonius*, *num.* 88. Atque in deorum numerum relatus est, non ore modo decernentium, sed & persuasione vulgi: siquidem Ludis, quos primò consecratos ei heres Augustus edebat, stella crinita per septem dies continuos fulsit, exoriens circa undecimam horam; creditumque est animam esse Cæsaris in cælum recepti: & hac de causa simulacro ejus in vertice additur stella. Adde quod ejus nummi post mortem signati, cum stella quæ apparuerat, tanquam ejus sidus, modo ante frontem, modo post cervicem, ut in hoc, & hæc moneta permissu Consulis M. Antonii cusa, ut infra videbimus.

IV.

P. SEPVLLIVS MACER. Figura in equo desultorio, alterum s. ducens, d. flagrum: in postica CLEMENTIAE CAESARIS. Templum, quatuor columnarum.

Plutarchus hunc denarium illustrat, siquidem in Julii Cæsaris vita inquit, Ac Clementiæ quidem ædem, tunc non immerito ad honorandam lenitatem Cæsaris decrevisse eos dicas. Quippe hostibus suis multis salutem dedit, nonnullis honores & Magistratus, velut Bruto & Cassio, addidit. *Dio* etiam hanc ædem Clementiæ decretam refert; sed hic denarius cum ejus icone dicatam indicat, & si conjicere liquet, à M. Antonio hoc anno Consule, postquam oratione in foro populum contra ejus percussores concitasset. Desultorii equi, cum corona & palma, Ludos quidem equestres denotant; & quis suspicari posset in ædium Clementiæ dedicatione editos ab eodem M. Antonio, ut innuere videtur sequens denarius, in cujus honorem Sepullius Macer hunc denarium percussit.

V.

Caput M. Antonii velatum, ante quod lituus, & retro urceus, in aversa parte, P. SEPVLLIVS MACER. Figura in equo, manu alterum ducens, d. flagrum, pone eum corona.

Hic Antonii denarius olim M. Lepido tribuebatur, ob velum quo amictus est, quod hic esset post Cæsaris cædem factus Pontifex Maximus; sed *omnes Antiquarii* Antonii effigiem agnoscunt, qui velo ut Augur ornatus est teste lituo ejus Sacerdotii symbolo, & in hoc denario ut Flamen Dialis templi Clementiæ Cæsaris dicati forsan hic exhibetur, ut refert *Dio, lib.* 44. Templumque ei Cle-„ mentiæ dedicari jusserunt, Sacerdotioque ejus Antonium, quasi „ Flaminem Dialem aliquem, præfecerunt. Nisi dixeris ut Consulem, Augurem, & Flaminem Dialem, hanc Clementiæ ædem dedicasse, & Ludos equestres in harum dedicatione edidisse. In æternum cujus rei monimentum P. Sepullius Macer, tunc Quatuorvir Monetalis, denarium cum ejus effigie, & in aversa parte desultorios equos, Ludorum indices, percussit. Nec te moveat tunc M. Antonium denarium cudisse, quùm esset Consul, siquidem Julium Cæsarem, tanquam Collegam suum, in eodem denario etiam sociavit, ut videre est in gente Antonia. In hoc autem non Triumvir R. C. recensetur; nam exacto Consulatu Romam non rediit, nisi cum hoc Magistratu ei cum Lepido & Cæsare communi.

SERGIA.

SERGIA.

SERGIA gens Patricia, vel unius *Virgilii* testimonio, *Æn. lib.* 5.

Sergestusque, domus tenet à quo Sergia nomen.

Nobilis à Sergesto Æneæ comite. Ubi *Servius* notat, *M. Varronem de Familiis Romanis* olim scripsisse. Ex illa nobis tantum Familia superest denarius, cujus cognomen *Silus*, qui appellatur, inquit *Festus*, naso sursum versus repando.

I.

EX S. C. ROMA. Caput Romæ galeatum: in aversa Q. M. SERGI. SILVS. Figura equestris, d. habenas equi, f. elata caput & gladium.

M. Sergius Silus, qui denarium cudit, filius fuit M. Sergii Sili militari fortitudine clarissimi, cujus egregia belli facinora *Solinus* describit ex *illius Oratione*. Post hunc, inquit, M. Sergius duo- „
bus stipendiis, primo, adverso corpore ter & vicies vulneratus, „
secundo stipendio in prælio dexteram perdidit. Qua de causa fer- „
ream sibi manum fecit; & quùm neutra pæne idonea ad præ- „
liandum valeret, una die quater pugnavit, & vicit sinistra, duo- „
bus equis eo insidente confossis. Ab Annibale bis captus refugit, „
quùm viginti mensibus, quibus captivitatis sortem perferebat, „
nullo momento sine compedibus fuerit & catenis. Omnibus as- „
perrimis præliis, quæ tempestate illa Romani experti sunt, insigni- „
bus donis militaribus à Thrasymeno, Trebia, Ticinoque coro- „
nas civicas retulit. Cannensi quoque prælio, de quo refugisse „
dicitur, eximium opus virtutis fuit, solus accepit coronam.

Ob tot bellicæ virtutis monumenta non dubito quin fuerit equestri statua donatus à Senatu; quam ejus filius M. Sergius, in hoc denario, in patris memoriam, Quæstor Provincialis an. 605. 6 exhibuit. Nostram conjecturam firmare videntur notæ EX. S. C. ad statuam spectantes, nam Senatusconsulto non opus fuit

pro denario ſignando ; adde quod ſi ferream habuerit dextram, ipſa Ducis alicujus caput non amputaſſet, & ſi primo ſtipendio, id actum dixeris, non ſolum id egregium facinus in tot præliis & obſidionibus, quibus maxime enituit, perpetravit.

Q. littera in area, Quæſtor explicatur, nec ulli M. Sergii Sili poſt Quæſturam reperiuntur Magiſtratus. Reliquit filios duos, minorem prænomine Marcum, & alterum prænomine Lucium, qui L. Sergii Catilinæ pater fuit.

SERVI-

SERVILIA.

SERVILIA gens Albana, à Tullo Rege, Alba diruta, Romani translata, inque Patriciorum ordinem allecta est *Livio, lib.* 1. & *Dionysio*, *lib.* 2. testibus. Divisa tamen postea in Plebeiam fuisse inter *Scriptores* constat. Ejus nomen à Servio derivatum. Servius is primum dictus, quem serviens mulier peperisset, ut *de Serv. Tullo Rege* scribit *Dionysius*, ac *Valerius*, qui mortua matre, in utero servatus. Varia fuerunt ejus gentis cognomina; sed in denariis nobis tantùm supersunt *Ahala*, quos Halas *Cicero in Oratore ad Brutum*, primum axillas, deinde fuga litteræ vastioris alas dictos scribit. Porro ex ala postea factum est Hala, & scribunt Ahala. *Cæpio* à magnitudine capitis. *Casca*, à verbo Sabino *Cascum*, quod significat antiquum, ex *Varrone*, *lib.* 6. *Geminus*, quod uno partu cum fratre natus est. *Isauricus*, ex Isauria domita. *Rullus*, de quo *Sigonius*, Antiqui puerum, quem quis ama- „ bat, pullum ejus dicebant. Hinc etiam quidam *Rullum* Fa- „ bii Maximi cognomen profectum existimant. *Vatia*, qui pedes „ crurave habet extrorsum obtorta, unde primus cognominatus est: quorum nummos ita ordine alphabetico sumus relaturi.

AHALÆ.

I.

AHALA. Caput C. Servilii Ahalæ: in postica, BRVTVS. Caput L. Bruti.

Jam prodiit hic denarius in gente Junia, & nunc in Servilia iterum profertur, quia cognomen Ahalæ ad eam spectat, ut in exordio diximus. Ille caput exhibet C. Servilii Ahalæ, Magistri Equitum, à L. Quinctio Cincinnato postea (iter.) Dictatore an. V. C. 315 Spurium Mælium, regnum largitione affectantem, nec ad Dictatorem venire volentem, & Plebis fidem & auxilium implorantem, obtruncavit; sed quùm eo tempore denarii argentei

non cudebantur, hic, bello civili, post Julium Cæsarem occisum, in M. Bruti, illius cædis præcipui autoris, gratiam, cusus videtur, quod genus à duobus libertatis assertoribus ducebat; paternum à L. Bruto, qui reges expulerat, & maternum ab hoc C. Servilio Ahala, qui Sp. Mælium interfecerat. Imo & Brutus Cæpio à Serviliæ gentis cognomine, quod ab avunculo Q. Cæpione adoptatus fuerat, vocabatur: ut fert denarius num. 13. Q. CAEPIO BRVTVS PROCOS. Vide illius nummos in gente Junia, ut eos hic non repetamus.

CÆPIONES.

II.

PISO. CAEPIO. Q. Caput Saturni laureatum, pone quod falx cum dentibus, in imo tridens: ex aversa, AD FRV. EMV. EX. S. C. Duæ Figuræ sedenres togatæ, inter duas spicas.

A Serviliis cognomine Ahalis, Servilios Cæpiones genus traxisse autor est *Plutarchus*, *in Catone* & *Bruto*. Cæpio autem, qui cum Pisone Quæstor in hoc denario appellatur, videtur fuisse Cn. Servilius filius Cn. Servilii Cæpionis Consulis an. 500/1; & patruelis Q. & P. Cæpionum ex uno partu fratrum, unde Publio Gemini cognomen, ut infra dicemus: & Quæsturam Urbanam accepisse cum C. Calpurnio Pisone an. 508/9; in qua quùm annonæ esset penuria Romæ, missi sunt, ad frumentum emundum, ex Senatusconsulto, de qua frumentaria coemptione *Paulus*, *J. C. lib.* 21. „ *D. ad Municip.* inquit, & frumento comparando constitutum „ curatorem. Inde in rei memoriam Quæstores hunc denarium cuderunt, in antica cujus parte caput Saturni, cum falce dentata, ejus symbolo, propter agriculturæ rationem, cujus ipse repertor fuit, exhibent: unde Falcifer cognominatus à Poetis. *Ovidius*:

> *Causa ratis superest. Thuscum rate venit ad amnem,*
> *Ante pererrato Falcifer orbe deus.*

Ipsi Quæstores sedent, tanquam frumentum divisuri, quod indicant duæ illæ spicæ, frumenti abundantiæ symbola. Tridens,

per

per mare illud advectum indicat. Alii Cn. Servilii Cæpionis Magiſtratus non reperiuntur, in iſta *Hiſtoriarum* inopia.

III.

Caput Genii cincinnati, cum faſcia, EX. S.C. ex averſa parte, M. AIMILIVS. L. F. BARBVLA COS. Sella Curulis, hinc & inde faſces cum ſecuri, in imo, C. SERVEILLI. P. F. AED. CVR.

C. ille Servilius è Cæpionum Familia eſt; quippe patrem habuit Publium, ut fert epigraphe, Cn. Cæpionis, de quo ſupra diximus, patruelem. Publius autem duos ex uno partu filios habuerat, Q. & P. exinde Geminos appellatos, de quibus infra, & natu minorem Caium noſtrum, qui Familiæ cognomen Cæpionis tulit. Is Quæſturam Provincialem iniit an. $\frac{518.}{9}$ & Ædilis factus eſt an. $\frac{523.}{4}$ quo M. Æmilius Barbula erat Conſul cum M. Junio Pera At quùm *Zonaras* ſcribit, *An.* 2. Conſules in Liguriam ſuſcepiſſe expeditionem, & Gallorum conſilia de Urbe invadenda ſumpſiſſe, veriſimile eſt, C. Servilium, tunc Ædilem Curulem, denarios cudiſſe ex Senatuſconſulto, in gratiam Conſulis Æmilii Barbulæ, tanquam haberetur pro bono Genio, qui Romanorum hoſtes ejuſmodi ab Urbe divertiſſet. Sella Curulis, ad denotandum Barbulæ Conſulatum, ut ad indicandum C. Servilii Ædilitatem Curulem; nam utriuſque inſigne eſt; ſed faſces ſoli Conſuli & non Ædili. C. Servilius ex Ædilitate ad Præturam pervenit an. $\frac{526.}{7}$

IV.

Caput Romæ galeatum: ex averſa parte, CN. CÆPIO. in imo ROMA. Caſtor & Pollux aſtris inſigniti, decurrentes in equis cum haſtis.

Cneus ille Cæpio videtur eſſe filius Cn. Servilii Cæpionis, de quo in ſuperiore denario egimus, quem in Quæſtura an. $\frac{541.}{2}$ percuſſit, & ut ſe à patre diſtingueret, quùm Cæpionum Familia denarios paucos adhuc ſignaſſet, contentus eſt prænomen addere CN. CÆPIO, & ſolitum denariorum ſymbolum, Caſtorem & Pollucem fratres exhibere, de quibus abunde diximus.

Ex Quæſtura Cn. Cæpio factus eſt Ædilis Curulis an. $\frac{546.}{7}$ cum Ser-

Ser. Cornelio Lentulo, & Ludos Romanos ter totos inſtaurarunt, ex *Livio*, 37. deinde Prætor Urbanus an. 548/9 in qua videtur & Peregrinam obtinuiſſe; & tandem creatus Conſul anno 550/1 cum C. Servilio qui Geminus Pulex appellabatur, & Plebeius erat: nam tunc unus è Conſulibus erat Patricius & alter Plebeius. Cneio ceſſit Provincia Brutii, & cum Annibale præliatus eſt, ſed obſcura fuit illa pugna, ut *Livius* ſcribit.

V.

Caput Triumphi cum laurea, & ala in capite, pone quod tridens & cornucopiæ: ex averſa Q. CÆPIO Q. F. Victoria in quadrigis, d. extenſa coronam, ſ. habenas equorum.

Cæpionis nomen Quintum hunc è Serviliorum Cæpionum progenie indicat, ſed longe poſt ſuperiorem Conſularem, cujus pater, illius cujus denarium deſcribimus, erat nepos, prænomine Quintus, & Conſul an. 613/4 Filius vero Quæſturam Provincialem iniit 634/5 Ædilis Curulis fuit an. 639/40 Prætor Urbanus juriſdictionem inter cives & peregrinos ſortitus eſt an. 642/3 Provincialis Hiſpaniam Ulteriorem obtinuit an. 643/4 Luſitanos rebelles ac latrociniis graſſantes aggreſſus eſt; prorogata illi in anno ſequente 644/5 illos domuit, & repreſſit, teſte *Eutropio*, *lib.* 4. de iiſque triumphavit, ut teſtantur *Columnæ Capitolinæ.*

Q. SERVILIVS Q. F. CN. N. CÆPIO. PROPR. AN. DCXLV. DCXLVI. *Varr.*
DE LVSITANEIS. EX. HISPANIA. VLTERIORE. ... ...

Quùm ſe triumphaturum ſperaret, in Hiſpania ex manubiis denarium cudit, in cujus antica parte caput ipſius Triumphi expreſſit, ut res ſuas triumpho dignas eſſe denotaret, quippe mare Piratis purgaſſe ſe indicat, quarum index eſt Neptuni tridens & per cornucopiæ in Hiſpania abundantiam reſtituto exterorum populorum commercio. Triumphus gerit lauream, ut victoris mercedem, & alas ad potentiam & dignitatem Populo conciliandam, ut videre eſt in *noſtro de Regibus Syriæ libro*, *pag.* 45.

Q. Cæpio Conſul creatus eſt cum C. Atilio Serrano an. 647/8 quo Pompeius M. & Cicero nati ſunt: tulit Legem qua Ordini Senatorio judicia communicabantur cum Equitibus Romanis; ideo illum

Lege

Lege perlata, Senatus patronum appellavit, ut narrat *Val. Maximus*, *lib. 6. cap. 9.* Servilio Gallia Ulterior obtigit. Tectosagis bellum intulit, & fœde Apollinis templum diripuit, ejus avaritia & calamitas locum dedit proverbio, *Aurum habet Tolosanum.* Ei prorogato imperio an. 648. victus est à Cimbris & castris exutus: hinc ei abrogatum est imperium, & reus post decennium à C. Junio Norbano, Plebis Tribuno, ob cladem Cimbricam factus est. Variant *Autores* de ejus exitu, *Cicero* illum Smyrnæ exulasse testatur *in Oratione pro L. Cornelio. Val. Maximus* Pontificatu Maximo eum ornatum fuisse scribit, *lib. 6. cap. 11.*

VI.

Caput Apollinis laureatum: in postica Q. CAEPIO BRVTVS. Trophæum, ad cujus imum duo captivi, sedentes humi.

Prodit alter Q. Cæpio non è Servilia gente, sed in eam adoptatus de Junia, unde illi superest cognomen antiquum Brutus Q. Cæpio, de quo supra diximus. Reliquit Q. Cæpionem & duas Servilias filias, una nupsit M. Bruto, ex quo sustulit M. Brutum Cæsaris percussorem. Hæc autem, postquam maritus per Pompeium interfectus, D. Sillano Consulari viro iterum nupsit: & Q. Cæpio avunculus Bruti, eum adoptavit. An ille fuit, cui Cæsar, quùm filiam Juliam elocasset, Pompeio M. despondit, & hic ad leniendam Cæpionis iram, Pompeiam filiam suam ei dedit? tandem in Asiam transmittens in Thracia mortuus est. M. igitur Brutus per adoptionem vocatus Q. Cæpio Brutus, & illi cognomen in nomen versum est, ut scribit *Val. Maximus*, *lib. 1. cap. 1.* Porciam Catonis avunculi filiam in uxorem duxit, nam Servilia mater ejus erat soror uterina, ut & altera quæ Lucullo nupsit, sed ob lasciviam repudiata, revera illæ sorores Serviliæ, fuerunt parum pudicæ: testis est Julius Cæsar qui Bruti matrem plurimum adamavit, & quùm inter percussores illum animadvertit, mox exclamavit, *& tu Brute fili.* Post ejus necem, quùm Brutus esset Prætor, Ludos Apollinares, ut Prætor Urbanus, magno Populi applausu, edere non prætermisit: in cujus memoriam ex antica denarii parte Apollinis caput expressit; & trophæum cum captivis in aversa, ad ejus de Bessis victoriam spectat, de qua vide in Junia gente.

CASCÆ.

VII.

CASCA LONGVS. Caput Neptuni, pone quod tridens: in postica parte, BRVTVS IMP. Victoria insistens proræ Navis, d. coronam, s. palmam gerit.

Casca Serviliorum cognomen est, ut in exordio diximus; sed hi Plebeii fuere. Primus hujus cognominis autor recensetur, ut opinamur, C. Servilius Casca, Tribunus Plebis an. $\frac{541}{2}$ ex cujus progenie natus est hic, dictus in hoc denario Casca Longus prænomine Publius, qui Tribunus Plebis designatus à Julio Cæsare an. $\frac{709}{10}$ primus è conjuratis ei vulnus inflixit, teste *Plutarcho, in* „ *ejus vita*. Primus, inquit, gladio vulnus secundum cervicem „ inflixit ei, neque lethale, neque grave, nimirum in magni fa- „ cinoris exordio attonitus.

Quùm amnistia percussoribus fuisset concessa, P. Casca Tribunatum Plebis iniit an. $\frac{710}{1}$ sed post pugnam Mutinensem, quùm Cæsar per vim Consulatum occupasset, & Quæstiones contra patris percussores inquirere inciperet, Casca se ex Urbe subduxit, & P. Titius, ejus Collega, Magistratum ei abrogavit: quod contra Leges Urbe in Tribunatu excessisset, & damnatus est. Ipse fugit ad Brutum, cujus fuit Legatus, & illius maritimis copiis præfuisse demonstrat denarius, per Neptuni caput, in ejus denario signatum, & victoriam retulisse, de qua scribit *Plutarchus, in Bruto*. Ita comparatis clades militum, mari accepta annunciatur: siquidem ingentes copias, quæ mittebantur ex Italia ad Cæsa- „ rem adorta Bruti classis est, oppressitque: ideo Victoria insistens proræ, dextra coronam, sinistra palmam gerens, in aversa ejus parte exhibetur.

VIII.

BRVTVS IMP. Caput Bruti in laurea: ex aversa parte, CASCA LONGVS. Trophæum, inter duas navium proras, & clypeos.

Alter ecce P. Servilii Cascæ denarius, sed aureus & eximiæ raritatis, quod Bruti caput exhibeat. Ipsi autem Imperatoris titulum, ob Bessos in Thracia devictos, uti in Junia gente diximus, tribuit.

tribuit. Trophæum inter duas navium proras, ad victoriam navalem spectat, quam retulit Casca, quam Brutus ignoravit: siquidem *Plutarchus* eam commissam viginti diebus ante pugnam Philippensem, in qua periit Brutus, scribit his verbis: Eadem die terra marique pugnatum fuit. Ceterum fortuna „ quadam, magis quam præfectorum Classis malitia, igno- „ ravit Brutus victoriam hanc spatio interjecto viginti dierum. „ Porro quando mortuus sit Casca, non reperimus; etsi om- „ nes Dictatoris percussores trium annorum spatio periisse narrent.

GEMINI.

IX.

Caput Herculis pelle leonina tectum, pone quod tres globuli: ex aversa parte SERVEILI. in prora, supra quam duæ spicæ; ad latera tres globuli.

Quam vis sola SERVILII in nummo sit epigraphe, illum ad C. Servilium, cognomine Geminum, revocare lubet, ut ejus forma & similis scriptura, in æreis infra describendis, nobis suadent. C. ille Servilius Geminus patrem habuit Caium, Prætorem, à Boiis Gallis Mutinæ captum, & avum prænomine Publium opinamur Consulem an. 501/2 qui primus Gemini cognomen tulit & ipse etiam, quod eodem partu natus esset cum Marco, sed quare ipsi sint Plebeii, infra videbimus, & quo modo eorum pater ad Plebem traductus *Marmora Capitolina* nos edocent. Cognomen Pulex ci adjunctum est ab exilitate corporis, quo certius à Serviliis Geminis Patriciis distingueretur.

C. Servilius Pulex Geminus Quæsturam iniit an. 537/8 quo obtigit clades Cannensis, & quùm populus annonæ caritate laboraret, frumenti abundantiam procurasse indicat pars aversa nummi, cum solito navis symbolo, supra quam spicæ sunt expressæ. Tres globuli monetæ pretium denotant, nempe illam pro quarta assis parte commutari. Hercules illius minutæ solitus erat typus, ut sæpe dictum est.

A Quæstura ad Tribunatum Plebis transiit Caius an. 542/3 Ædilis Plebis fuit, an. 544/5 ut narrat *Livius*, *lib.* 27. Ex his, inquit, negabant multi, jure aut Tribunum fuisse, aut Ædilem esse, &c.

anno sequente 545/6 Ædilis Curulis fuit, & unà Magister Equitum, ut testantur *Marmora Capitolina*.

T. MANLIVS. T. F. T. N. TORQVATVS. DICT.
C. SERVILIVS. C. F. P. N. PVLEX. GEMINVS.
QVI. IDEM. AED. CVR. ERAT. MAG. EQ.
COMIT. HABEND. ET. LVDORVM. MAGNORVM. CAVSSA.

Prætor factus obtinuit Siciliam an. 547/8 & creatus Consul cum Cn. Servilio Cæpione an. 550/1 unde confirmatur eum fuisse Plebeium, quùm eo tempore unus Consulum erat Patricius & alter Plebeius, & nondum promiscuè duo Patricii aut duo Plebeii. Caio Servilio cessit Etruria & Gallia, & nihil aliud gessit, quam quod patrem C. Servilium & C. Luctatium patruum ex servitute post 16. annum recepisset, qui ad vicum Tanetum à Boiis capti fuerant, ut narrat *Livius, lib.* 30. At si patruus erat C. Luctatius, C. Servilius ejus frater fuit, nempe adoptivus, à patre C. Luctatio Plebeio adoptatus, & sic Familia illa Serviliorum Geminorum facta est Plebeia, & tantum prænomen Luctatiæ gentis accepit, quod ille Luctatius patruus ipse appellaretur Caius. C. Servilius factus est Dictator an. 551/2

C. SERVILIVS C. F. P. NEPOS DICT.
P. AELIVS. Q. F. P. N. PAITVS. MAG. EQ.
COMIT. HABEND. CAVSSA.

Tandem Pontifex Maximus an. 570/1 & tertio ejus Sacerdotii anno decessit ex *Livio*, *lib.* 39. & 40. Observandum autem est illum à quibusdam recentioribus Caii nepotem appellari, à C. Luctatio avo adoptivo.

X.

Caput Romæ galeatum, pone quod corona: in postica M. SERVEILI. C. F. Duæ Figuræ militares galeatæ, equis relictis, pedestri certamine pugnant.

En Marcus C. Servilii frater, etiam Geminus appellatus, ambo Caii Servilii Prætoris, à Boiis Gallis capti, filii; ad quem Marcum spectat hic denarius, ut fert epigraphe M. SERVEILI. C. F.

Hic

Hic Quæſturam Provincialem iniit an. 542/3 in qua certamen ſingulare cum aliquo hoſtium duce commiſit, quo victo & occiſo, pugnam in denario, ad æternam rei memoriam ſignavit. *Plutarchus* eum vicies tricies ſingulari certamine pugnaſſe ſcribit, hoſte ſemper trucidato.

Marcus poſt Quæſturam factus eſt Augur an. 543/4 Tribunatum Plebis accepit an. 547/8 Ædilis Curulis creatus eſt an. 549/50 cum C. Livio Salinatore. Ludos Romanos biduum inſtaurarunt & quadrigas aureas in Capitolio poſuerunt, teſte *Livio, lib.* 39. Magiſter fuit Equitum anno 550/1 ut teſtantur *Marmora Capitolina.*

P. SVLPICIVS. SER. F. P. N. GALBA. MAXIMVS. DICT.
M. SERVILIVS. C. F. P. N. PVLEX. GEMINVS. MAG. EQ.
COMITIOR. HABENDOR. CAVSSA.

Anno ſequente 551/2 Conſul creatus eſt cum Ti. Claudio Nerone; unde confirmatur hos Servilios Geminos fuiſſe Plebeios, quod Conſul Claudius Nero Patricius ſit, cum M. Servilio Plebeio, ut tunc moris erat. Huic Etruriam ſors dedit Provinciam; ſed quùm tardè in eam abiiſſet, prorogatum eſt illi, in annum ſequentem an. 552/3 Duos reliquit filios, Marcum & Caium.

XI.

Caput Herculis cum pelle leonina, pone quod tres globuli: ex averſa M. SERVEILLI. M. F. Navis, in vertice corona.

Ad M. Servilium Geminum, ſuperioris Marci Servilii filium natu majorem, pertinet hic nummus æreus primæ magnitudinis, quem ad Provinciæ uſum percuſſit, dum Quæſturam iniit an. 574/5 Sed ante Tribunus militum fuerat ſub L. Paulo Procoſ. in Liguria, & Pontifex factus, ex *Livio, lib.* 43. Ex Quæſtura ad Tribunatum Plebis tranſiit, poſt quem Magiſtratum nulli alii reperiuntur.

XII.

Caput Jovis barbatum & laureatum : in aversa parte M. SERV. Duæ Figuræ militares cum strophio stantes, d. gladium tenentes: pone dexteriorem duo globuli, solito majores.

Alter hic est M. Servilii nummus mediæ formæ : in aversa cujus parte duo viri stantes strictis gladiis conspiciuntur. Ii sunt, ut opinamur, M. Pater & C. patruus Magistri Equitum, ambo erectos gladiorum mucrones, ad P. Romani defensionem paratos tenentes, quos ad revocandam insigni eorum dignitati, ipsis ante Consulatum concessæ, memoriam, in nummo M. Servilius percussit. Sed objicit *Amicus*, vocati sunt Magistri Equitum, quod iis esset summa potestas in Equites & Accensos, teste *Varrone*, & non in equis exhiberentur. Cui respondemus, duplices fuisse apud Romanos equites, nempe alii peditatui in exercitu oppositi, quales fuerunt omnes, qui equo privato meruerunt, & de illis non intelligendus est *Varro*. Sed alii dicuntur Equites, Senatorum filii, qui nondum in Senatum lecti, & qui Equestrem Ordinem componunt, unde dicitur, *Consensu Senatus & Equestris Ordinis Populique Romani* : in eos summa Magistri Equitum erat potestas, ut in Accensos, qui erant Magistratuum Ministri, qui dicebantur accire. Dictatori autem, qui creabat Magistrum Equitum Lege vetusta prohibitum erat equo vehi, quod Antiqui pedestribus copiis vires inesse credebant, ita pedites erant Magistri Equitum.

Alterum nobis superest inquirendum, duos tantum globulos signari in semisse : nam ejus nummi *Thesauri Regis Chr.*[m] pondus est, cujus solita, ad denotandum hujus monetæ pretium, littera S. exhibetur, & solitum Jovis, barbati & laureati, caput, ut in hoc nummo anterioris partis insigne expingitur : an quod Lege quadam, aut Monetariorum arbitrio, duo ampliores globuli semissem & duo parvuli sextantem denotarent?

XIII.

Caput Herculis, pelle leonis amictum, pone quod tres globuli: in postica parte C. SERVEILLI. M. F. Navis.

C. Ser-

C. Servilius Marci filius junior, Marco fratri ſuccedit. Ille vero uno anno ſerius quam natu major, Quæſturam Provincialem ſuſcepiſſe videtur, ſcilicet an. ⁷⁹⁄₂ ad cujus uſum quadrantes cudit, uti tres illi globuli; tres uncias olim deſignantes, indicant. De Hercule, monetæ minutæ ſolito ſymbolo, ſæpius dictum. Ille autem, quando cum capite depingitur, fere ſemper pelle leonis amictus eſt, ob Leonem quem in Cleonæa ſylva primum clava occidit, cujus ſpolia ſemper inde tulit. Navis, in averſa monetæ Romanæ ex ære perpetuo cuſa eſt, in Saturni memoriam, qui rate in Italiam acceſſit, & primus monetam ſignare docuit.

XIV.

Caput Romæ galeatum, pone quod corona, in imo ROMA. ex averſa parte, C. SERVEILLI. M. F. Caſtor & Pollux, in equis cum haſtis inverſis, in partes adverſas abeuntes.

Eadem epigraphe C. SERVEILLI. M. F. ad eundem C. Servilium M. filium juniorem ſpectari hunc denarium demonſtrat, quem in Quæſtura, ad denotandam nominis Gemini originem, percuſſit; nam Caſtor & Pollux Gemini ſeu Gemelli appellati ſunt. Sic autem depingitur in denario Herenniæ gentis *Goltziano*. In diverſas partes abire videntur, quod quùm Caſtor diem ſuum obiiſſet, & Pollux immortalis eſſet, fratris deſiderio à Jove patre petiiſſe dicitur, ut immortalitatem ſuam cum fratre poſſet partiri: qua re impetrata, alterni mori traduntur & reviviſcere; quod fabulæ occaſionem dedit *Geminorum* ſigni natura, quorum altero oriente, alter occidit, unde *Virgilius*

Si fratrem Pollux alterna morte redemit,
Itque reditque viam toties.

XV.

Caput Romæ galeatum, pone quod lituus, in imo ROMA. in poſtica parte C. SERVEILLI. Duo Equites decertant, galeatus d. confodit hoſtem haſta, & læva clypeum tenet, in quo littera M.

Ejuſdem

Ejusdem C. SERVILII Marci filii junioris & iste denarius est, etiamsi non adsint litteræ, ut supra C. F. *Caii filius*, sed has sola supplet M. in clypeo exarata, id est *Marcus*, prænomen ejus designans: nam ipse est decertans singulari certamine, contra aliquem hostium ducem, cujus memoriam renovare voluit ejus filius minor. De illo *Plutarchus*, *in vita L. Pauli Æmilii*, sic, „ ait, Conscendens suggestum vir Consularis, qui tres & „ viginti homines ex provocatione interemerat, M. Servilius, „ quantus Imperator, inquit, Paulus Æmilius fuerit, nunc ma- „ xime cognosco. Lituus ad patrem etiam pertinet, quùm ille „ fuerit Augur an. 543 teste *Livio*, *lib.* 36. In locum, ait, Sp. „ Carvilii Maximi Auguris, M. Servilius.

XVI.

Caput Libertatis laureatum, pone quod lituus, in imo ROMA. ex altero latere, C. SERVEILLI. Idem typus singularis Equestris certaminis, & victor habet supra clypeum litteram M. id est, *Marcus*.

Qui superiorem denarium cudit aureum, hunc & argenteum etiam signavit. Eadem inscriptio C. SERVEILLI. idemque singulare certamen id denotant, & littera M. supra clypeum Marcum patrem, in equo pugnantem, demonstrat. Oportet sane illud fuisse insigne, siquidem C. ejus filius in auro & in argento id posteritati commendat; sed proh dolor! *Historici* non meminerunt, & nobis tantum hæc imago superest: unde quantum *Historiæ* lumen afferant nummi dijudices. Libertatis caput, in anteriore denarii parte, pro Romæ effigie, in superiore exarata, exhibetur, quùm maxime ei studerent Romani, ab eo videlicet tempore, quo in libertatem se vendicavere.

XVII.

FLORAL. PRIMVS. Caput Floræ, redimitum floribus, pone quod lituus: ex aversa C. SERVEIL. Duæ figuræ militares, ex adverso stant galeatæ, d. quæque gladium mucrone erecto, f. clypeum.

Ut est ordo noster inquirendi, primum quis denarium cudit, ab

ab hoc igitur ordimur. Epigraphe nobis C. Servilium indicat, & idem Marci filius qui superiores signavit, fuisse videtur. Non modo lituus, ex anteriore parte in patris Auguris, ut in aliis, memoriam cælatus, sed etiam idem typus Marci patris & Caii patrui. Magistrorum Equitum, ad revocandam eorum fratrum dignitatem ante Consulatum concessam, (ut supra diximus,) à Marco fratre supra expressus, id omnino confirmant: sed quando videamus. Ex Quæstura an. 575/6 C. Servilius Geminus Tribunatum accepit an. 578/9 Ædilitatem vero Plebis an. 580/1 L. Postumio Albino, M. Popilio Lænate Coss. quibus nobis demonstrat *Ovidius*, Floram postquam illius natalis dies fuisset neglectus, iram suam plurimis damnis declarasse, & tandem Ludos Florales, seu Floralia celebrata esse, his versibus, in *Fastis*.

Convenere patres, & si bene floreat annus
Numinibus nostris annua festa vovent,
Annuimus votis: Consul cum Consule Lænas
Postumio ludos persoluère mihi.

Sic ita constat, quo urbis anno Floralia hæc solemnia Romæ fieri cœperunt: & ut hoc ad posteritatis memoriam mandaret C. Servilius, ut tum moris erat, in denariis argenteis caput deæ Floræ exprimere voluit, cum lemmate FLORAL*ia* PRIMVS. cum aliis rebus ad Familiam suam pertinentibus, ut Magisterium Equitum, patris & patrui, & per lituum patris Marci Auguratum, denotaret: nisi velis illum etiam Augurem fuisse existimare; sed pauca de Floralium illorum institutione & celebritate addamus, *ex Lilio Gyraldo*.

Flora, quùm magnas opes ex arte meretricia quæsivisset, P. Romanum scripsit heredem, certamque pecuniam reliquit, „ cujus ex annuo fœnore suus natalis dies celebraretur, editione „ Ludorum, quos appellabant Floralia: quod quia Senatui flagitiosum videbatur, ab ipso nomine, argumentum sumi placuit, ut pudendæ rei quædam dignitas adderetur, deam finxerunt esse, quæ floribus præesset, eamque oportere placari, „ ut fruges cum arboribus aut vitibus bene prospereque florescerent. Hæc 4. Kal. Maii celebrabantur, in quibus omnes nequitiæ & lasciviæ nudis mulieribus peragebantur. *Porphy-*

rion scribit, in Floralibus Ædiles cicer & fabam Populo spargere solitos.

XVIII.

M. CLAVDI. M. F. MARCELLVS. Q. GEMINVS. Caput Veneris, myrto coronatum, ex aversa parte, CN. SERVILI. P. F. Navis Prætoria, cum remis, in vertice corona.

Ex Plebeiis Serviliis Geminis, temporis ordo ad Servilios Geminos Patricios nos revocat. Cn. Servilius Geminus hic qui denarium cudit, Publium habuit patrem cujus nullos Magistratus reperimus: sed, ut opinamur, avus illi fuit P. Servilius Geminus Prætor an. 531. cujus pater Publius etiam prænomine, Cos. an. 501. primus Gemini cognomen tulit in Cæpionum Familiam, quùm esset uno partu cum fratre C. Servilio, ex patre altero Q. Servilio Ædile Curuli an. 578. filio Cneii Cæpionis nominis autore, genitus.

Cn. Servilius Geminus adeptus est Quæsturam Urbanām, ut indicat littera Q. id est, *Quæstores*, cum M. Claudio Marcello an. 604. quo tertium bellum Punicum redintegravit L. Marcio & M. Manlio Coss. & quùm esset Classis in Africam traducenda, Quæstores ad eam extruendam sumptus suppeditarunt. In cujus memoriam ab utroque Quæstore denarii cum trireme, remis instructa, signati sunt: in anteriore cujus parte Venus, ut dea maris, & Romanorum tutelare numen, & Carthaginiensibus adversum, qui Junonem colebant. Myrto Venus coronabatur, quia hæc arbor erat illi dicata: unde *A. Gellius, lib. 5. cap. 6.* Myrtum Veneris frondem appellat.

XIX.

C. CASSI. IMP. Caput Libertatis laureatum: ex aversa parte M. SERVILIVS LEG. Acrostolium.

Ex Patricia Serviliorum Geminorum Familia ad Plebeiam redimus. Marci Prænomen ei familiare id indicat; sed Tribunatus Plebis, quem M. Servilius gessit anno 710. omnino confirmat, de quo *Cicero, ad Cassium Procos. lib.* 12. *Epist.* 7. antequam C. Pansa „ Consul paludatus exivisset, Productus sum, inquit, in concionem

cionem à Trib. Plebis M. Servilio, dixi de te quæ potui, tanta „ contentione, quantum forum est, tanto clamore, consensu- „ que Populi, ut nihil simile viderim. Sed occiso Pansa & Hirtio, accepissetque Consulatum Augustus, & de patris interfectoribus inquireret, M. Servilius unus ex iis se ex Urbe subduxit, & ad Cassium in Syriam abiit, cujus fuisse Legatum nobis indicat denarius, in quo Libertatis caput, ad indicandum se nihil agere Cassium, quam ut eam à Dictatore & à Triumviris oppressam restitueret. Acrostolium, Sidonis Phœniciæ urbis insigne, ut in *nostro Syriæ Regum libro* videre est, in denario expressum videtur, ad denotandum illum in ea urbe esse signatum, quùm Cassius Syriam integram occuparet.

XX.

C. CASSEI. IMP. Caput Libertatis laureatum: in postica parte, M. SERVILIVS LEG. Gammarus, acetabulis acrostolium, in imo alterum, infra flos granati.

M. idem Servilius, quem supra Tribunum Plebis an. 710. recensuimus, & deinde Legatum Cassii, eandem in denariis Libertatis imaginem expressit, utpote qui eam restaurare vellet cum aliis Dictatoris percussoribus & optimis civibus, de quibus loquitur *Cicero, in* 4. *Philippica ad Quirites*: M. Antonio hoste judicato. „ Hodierno autem die primum referente viro fortissimo M. Servi- „ lio, Collegisque ejus ornatissimis viris, optimis civibus, lon- „ go intervallo me autore & principe, ad spem libertatis exar- „ simus. De Cassio vide in ejus gente, nunc de Gammaro & acrostoliis.

Acrostolium supra Sidonis Phœniciæ urbis retulimus esse symbolum, in qua ex Syriæ urbium pecuniæ collatione, moneta pro exercitus Cassii usu cudebatur. Gammarus vero Arethusæ urbis insigne, cujus Sampsigeramus erat Regulus, pecuniam etiam illam ad exercitum Cassianum alendum, contribuere cum Sidone denotat, unde eorum stemmata in denariis Cassii Procos. & Servilii ejus Legati. Granati flos in imo, ejus abundantiam in his tractibus arguit, nisi dicas Monetarii esse notam. Vide quæ diximus in Cassia gente, ad hunc denarium, num. 25.

XXI.

CAESAR AVGVSTVS TRIBVNICIA POTESTATE. Caput Augusti nudum : ex averso latere, M. SERVILIVS GEMINVS IIIVIR. A. A. A. F. F. circa ambitum, S. C. in area.

Marcus ille Servilius, videtur fuisse M. Servilii filius, qui superiores nummos percussit, C. Cassii Legatus. Id prænomen Marci primogenito, ut moris erat, inditum arguit, & temporis ratio innuit. Ille primum tunc minorem Magistratum, quem ante Quæsturam suscipiebant, nempe Triumviratum Monetalem iniit, postquam divisa fuisset cum Provinciis monetæ cudendæ potestas inter Augustum & Senatum, & ipse Tribuniciam Potestatem accepisset an. $\frac{730}{1}$. Sed ut nullus huic additus est numerus, quo anno sit cusus hic nummus, ignoratur.

XXII.

AVGVSTVS DIVI F. Caput Augusti nudum : in postica M. SERVEIL. T. CRISP. VALERIANO. I. CAESON. II. VIR. Bos.

Ad eundem M. Servilium spectat hic nummus, à Duumviris Coloniæ deducendæ ab Augusto missis, percussus. Quam multas autem hic condiderit, nos docet *Ancyranus Lapis*, qui in illas hominum circiter centum & viginti millia traduxisse refert. Opus tamen erat Senatusconsulto, & secundum urbis magnitudinem aut civium, qui in Coloniam ducebantur, numerum, Duumviri aut Triumviri nominabantur, in cujus memoriam hi nummum cum effigie Augusti, & bove solito deductorum civium symbolo cuderunt: nam quando Veterani milites cum eo mittebantur, vexillum aut signum militare addebatur.

Ad summos deinde Magistratus pervenisse M. Servilium Geminum nos edocet *Dio*, *lib.* 55. qui eum producit Consulem cum L. Ælio Lamia anno $\frac{755}{6}$. quod confirmat *Val. Maximus*, *lib.* 1. *cap.* 8. *de Miraculis*, dum iis Consulibus, in Vestibulo templi Matris deum Q. Claudii statuam in sua basi flammis intactam stetisse, scribit.

RVL-

RVLLI.

XXIII.

RVLLI. Caput Virtutis galeatum : ex aversa parte P. SERVILI. M. F. Victoria in bigis, d. palmam, s. equorum habenas.

P. Servilius Rullus, qui hunc denarium percussit, Marci filius in eo appellatur, ut pote qui habuit patrem Tribunum Plebis an. 641/2 unde hanc Rulli Familiam Plebeiam fuisse constat : is vero Quæsturam Provincialem adeptus est an. 650/1 At quùm illius denarius Romæ non est signatus, liceat nobis eum fuisse M. Fulvii, Hispaniæ Citerioris hoc anno Prætoris, Quæstorem conjicere, ex illo qui in anteriore parte Virtutis imaginem, & Victoriam, palmæ ramum gerentem cudit, ad demonstrandum ipsius virtute Cimbros castris exutos fuisse, ut narrat *Frontinus Stratagematum, lib. 2. cap. 5. de Insidiis.*

Ex Quæstura P. Rullus Tribunatum Plebis accepit an. 655/6 Vir fuit luxu & divitiis famosus, si quidem *Plinius lib. 8. cap.* 51. illum solidum aprum Romanorum primum in epulis apposuisse narrat. Reliquit filium P. Rullum qui Tribunus etiam Plebis an. 690/1 Legem Agrariam promulgavit, quam *Cicero*, hoc anno Consul, Kal. Januariis, *tribus Orationibus in Senatu & apud Populum* habitis dissuasit.

XXIV.

RVLLI. Caput idem Virtutis galeatum : ex averso latere, P. SERVILI. Eadem Victoria in bigis, d. palmæ ramum, supra quam signum est IMP. VESP. denario incusum.

Quin ad eundem P. Servilium Patrem, etiamsi voces M.F. desint, & non ad Publium ejus filium, pertineat hic denarius, dubitare non sinunt eadem Virtutis imago, in anteriore parte, & idem Victoriæ, cum palma in bigis, ex aversa typus: nisi quod signum, in quo legitur, IMP. VESP. denario incusum exhibeat. Unde colligere possumus monetam Consularem, ut ita loquamur, sub Augustis in usu fuisse; quare à Triumviris Monetalibus Imperatorum, in quibusdam Principis nomen ejusmodi impressum occurrit; nec alioqui ad nos tam multi harum Familiarum nummi pervenissent; imo Trajanus plurimos illorum typos restituit.

VATIÆ.

XXV.

Caput Romæ galeatum : ex aversa P. SERVIL. VATIA. in imo ROMA. Victoria bigas agit, d. flagrum, f. equorum habenas.

P. Servilius Vatia è Serviliorum Patriciorum numero est, & si nobis conjicere liceat, ex Cæpionum Familia oriundi : unde ob pedes crurave extrorsus habens, Vatiæ cognomen tulit. Is fuit filius natu minor Vatiæ Prætoris Urbani an. 639/40 nam habuit Caium fratrem primogenitum Quæstorem an. 655/6 & ipse Provincialem Quæsturam iniit an. 664/5 quo hunc bigatum denarium, solitum monetæ argenteæ typum, percussit : postea Ædilis Curulis factus est an. 667/8 Prætor Urbanus an. 669/70 Provincialis an. 672/3 & tandem Consul cum Ap. Claudio Pulchro creatus an. 674/5 Ciliciam bellumque Piraticum sortitus obtinuit.

XXVI.

ISAVRICVS. Caput Romæ galeatum, pone illud vox ROMA: è latere postico, P. SERVIL. C. F. Procos. in quadrigis triumphalibus, d. scipionem eburneum, f. equorum habenas, Victoria per aera volitans, ei victoriam porrigit.

P. Servilius Vatia, Proconsul in Cilicia prorogatus an. 675/6 Ciliciam cepit Piratis debellatis, & eorum urbes in Pamphylia & Lycia aggressus est. Prorogato iterum Imperio Isauriam, quo se refugerant, adortus, illos perdomuit, de quibus audias *Eutropium, lib.* ,, 6. Ad Ciliciam & Pamphyliam missus est P. Servilius ex-cos. vir ,, strenuus. Is Ciliciam subegit, Lyciæ urbes clarissimas oppugnavit ,, & cepit. In his Phaselidem, Olympum, Corycum Ciliciæ. Isau- ,, ros quoque aggressus in deditionem coegit, atque intra trien- ,, nium bello finem dedit. Primus omnium Romanorum in Isauriam iter fecit. Revertens, triumphum accepit, & nomen *Isaurici* meruit. Porro *Cicero*, *in Frumentaria*, Servilium exercitui per quinquennium præfuisse scribit, late forsan tempus, à sortitione Provinciæ usque ad triumphi, diem accipiens, quod confirmant *Fasti Triumphales.*

P. SER-

P. SERVILIVS C. F. M. N. VATIA. ISAVRICVS. AN. DCLXXIX. DCLXXX. Varr. II. PRO. COS. DE ISAVREIS. ET. CILICIA. ... ...

In cujus memoriam ad uſum triumphi denarios cudit, quibus remuneraret milites, eum in illo comitantes, in averſa quorum parte ipſe quadrigis triumphalibus invehitur lento paſſu, d. ſcipionem eburneum, in cujus apice Aquila inſiſtebat, ſolitum Conſulis & Proconſulis inſigne gerens, cum Iſaurici titulo quem juſte meruit. Cenſuram illum geſſiſſe refert *Val. Max. lib. 8. de Teſtibus*, his verbis: P. Servilius Conſularis, Cenſorius, Triumphalis, qui majorum ſuorum titulis Iſaurici cognomen adjecit, quùm forum prætereiens teſtes in reum dari vidiſſet, loco teſtis conſtitit. P. Vatia Iſauricus deceſſit eo ipſo anno, quo Cæſar interiit, publico funere elatus, ut tradit *Euſebius*, reliquitque filium prænomine Publium, cujus denarium ſequentem producimus.

XXVII.

P. ISAVRIC. P. F. CN. DOMIT. M. F. CALVIN. Caput Jovis Capitolini laureatum: ex averſa parte EX. S. C. Fulmen cum clypeo tranſverſo, in corona quercea.

Publius hic Servilius Vatia Iſauricus, à ſuperiore diſtinguitur, quod pater Cnei filius nominatur, & ipſe Publii filius inſcribitur. Is Quæſturam Provincialem iniit an. 689. 90. Ædilis Curulis factus eſt an. 694. cum Cn. Domitio Calvino, quo illos edidiſſe Magnos Ludos denarius nos edocet: nam præfert ex una parte caput Jovis Capitolini, cui hi Ludi erant dicati. Magni quidem illi vocantur, quod magnis impenſis darentur, ſed etiam Romani dicebantur, & item Circenſes, quod in Circo Maximo agerentur, & ludicrum fuere equi & pugiles.

A regibus inſtituti, tum à Conſulibus editi, deinde ab Ædilibus Plebeiis, tandem à Curulibus, poſtquam ii fuere creati, in honorem Jovis non modo, ſed & Junonis Minervæque, ut *Cicero, lib. 6. Act. in Verrem.* 2. Nunc ſum deſignatus Ædilis, mihi Ludos antiquiſſimos, qui primi Romani appellati ſunt, maxima cum dignitate ac religione Jovi, Junoni, Minervæque eſſe faciendos: ideo in averſa parte fulmini, Jovis ſymbolo, additur clypeus Minervæ,

nervæ, qui etiam Jovis, *Iliad.* 4. 5. Corona vero quercea illa erat, quam Ædiles Curules Jovi, tanquam Imperii Servatori, proferebant, ante Ludos, dum sacra ei in Capitolio peragebantur. Nota EX S. C. Ludos ex Senatusconsulto celebratos denotat. *Quidam* existimant illam Ludos, Senatus impensis celebratos, denotare, sed perperam.

Ex Ædilitate P. Isauricus ad Præturam Urbanam ascendit an. $\frac{699}{700}$ apud quem *Cicero* C. Messium deffendit, ut colligitur ex *Ep.* 15. *ad Atticum*, *lib.* 4. Prætor Provincialis factus est an. $\frac{700}{1}$ & tandem in Consulatu Julii Cæsaris an. $\frac{705}{6}$ ab ipso Collega assumptus est, & Romæ mansit, Cæsare in Macedonia bellum gerente. Iterum Consulatum iniit cum L. Antonio an. $\frac{712}{3}$

SESTIAM.

SESTIA.

SESTIAM gentem fuiſſe Patriciam probat *Livius*, dum P. Seſtium Capitolinum Conſulem producit, cum T. Menenio Lanato an. $^{301}_{2}$ quando ſoli Patricii erant Conſules. Porro *Livius*, P. Sextium illum Conſulem nominat: unde *quidam Eruditi* Seſtium & Sextium diverſo tempore fuiſſe appellatos exiſtimant; nam de quo hic nobis ſermo, Plebeius erat, ſiquidem P. ejus pater & Seſtius ille, L. illius patruus fuere Tribuni plebis.

I.

L. SESTI. PROQ. Caput Libertatis velatum & laureatum; Q. CAEPIO BRVTVS PROCOS. Tripus inter ſecurim & ſimpulum.

L. Seſtius fuit filius P. Seſtii Tribuni Plebis an. $^{700}_{1}$ & Prætoris Ciliciæ an. $^{705}_{9}$ Is vero Quæſturam accepit an. $^{709}_{10}$ & in Provinciam abiit cum Bruto. Ab Antonianis ſollicitatus eſt, de quo *Appianus, lib.* 4. *Bell. Civ.* L. Seſtius Bruti Quæſtor ab Antonianis, de proditione fruſtra ſollicitatus, proſcriptuſque ob eam cauſam, quùm vero exarſiſſet bellum civile inter Triumviros & Dictatoris percuſſores, L. Seſtius remanſit PRO*quæſtore* cum Bruto PRO*conſule*, cujus nomine denarios ſignavit, in anteriore quorum parte Libertatis imaginem expreſſit: quùm Brutus & Caſſius nihil aliud, quam libertatem ſe vendicaſſe pervulgarent. Tripus cum ſecuri & ſimpulo, ad Sacerdotium Bruti qui XVIR. erat, ut in Junia diximus, ſpectant.

II.

L. SESTI. PROQ. Pileus inter duos pugiones: ex poſtica Q. CAEPIO BRVTVS PRO. COS. Tripus inter ſimpulum & apicem.

Ejuſdem L. Seſtii hunc denarium eſſe probat eadem, quæ in ſuperiore denarii, epigraphe, & ille pileum Libertatis inter duos pugiones, ut L. Plætorius Cæſtianus in altero denario ſignaverat, cum

,, Bruti imagine expreſſit, de quo loquitur *Dio*, *lib.* 47. Hæc Brutus egit, qui etiam numiſmati, quod faciebat, imaginem cum pileo ac duobus pugionibus incidit, eo ipſo, & inſcriptione declarans, patriam à ſe & Caſſio eſſe in libertatem vindicatam. L. Seſtius, licet Bruti ſtudioſiſſimus, ſopitis bellis civilibus, tamen Romam rediit, de quo *Appianus*, *ſupra laudatus*, ait: Tandem in patriam reverſus, in Cæſaris amicitiam receptus eſt: cui aliquando effigies Bruti domi ſuæ ſpectandas præbuit, idque probanti. Amicitiæ vero obſervantiam fidemque Seſtii, non modo non odio, ſed honore etiam habuit Auguſtus: ſiquidem quùm Conſulatum ageret xi. an. 730. & in Achaiam abiret, abdicavit, & in locum ſuum ſuffecit, ex *Tabula Collotiana* L. Seſtium, quod confirmat *Dio*, his verbis: Laudatum eſt hoc ejus factum, idque etiam, quod in ſuum locum ſurrogavit L. Seſtium, qui vir ſemper Bruti rebus faverat, omnibuſque in bellis ei adfuerat, ac adhuc ejus memoriam colebat, imagines ejus habebat, eumque laudare ſolebat. Tripus cum apice & ſimpulo in averſa parte ſignatis, ad Bruti, quem Cæpionem ex adoptione in gentem Serviliam nominatum diximus, Sacerdotium pertinent.

SEX-

SEXTIA.

SEXTIÆ gentis rogationes de Colonia Volas deducenda P. Sextii Tribuni Plebis an. $^{339.}_{40}$ eam fuisse Plebeiam satis demonstrant. Ejus nomen à prænomine Sexto desumptum, & de plurimis cognominibus, quæ tulerunt ejus Familiæ, nobis tantum superest *Calvinus*, à *Calvo*, diminutivum.

I.

Caput Romæ galeatum: ex aversa parte C. SEX. CALVIN. in imo ROMA. Castor & Pollux equites, decurrunt, astris insigniti, cum hastis.

Stricta epigraphe C. SEX. CALVIN. ut & typus Castoris & Pollucis, ut denarium ad Caium Sextium Calvinum, C. filium & L. nepotem revocemus, potius quam ad illius filium, de quo infra, impellunt. Is Quæsturam Provincialem iniit an. $^{565.}_{6}$ quo hunc nummum argenteum cælavit, cum solito Romæ insigni, & frequenti Castoris & Pollucis, tutelarium P. Romani numinum, typo, post Quæsturam Tribunatum Plebis adeptus est an. $^{570.}_{1}$ Reliquit filium eodem prænomine Caii donatum.

II.

CALVINVS PRO. COS. EX. S. C. Caput Jovis Capitolini laureatum: ex averso latere C. SEXTIVS. in imo ROMA. Proconsul in quadrigis triumphalibus, d. scipionem eburneum, s. ducit equos, Victoria per aera volitans, coronam ei porrigit.

C. Sextio Calvino patri succedit C. Sextius Calvinus. Is Quæsturam Provincialem iniit an. $^{613.}_{4}$ Tribunatum Plebis an. $^{618.}_{9}$ Ædilitatem Plebis an. $^{622.}_{3}$ Præturam Urbanam an. $^{623.}_{4}$ Provincialem an. $^{625.}_{6}$ prorogatum est illi imperium in Provincia an. $^{626.}_{7}$ Consul designatus an. $^{628.}_{9}$ Consulatum gessit cum Cassio Longino an. $^{629.}_{30}$ Gallia Ulterior Sextio obtigit, sed cum Fulvio succedere debebat Romæ diu

subsistit, & tarde in Provinciam profectus nihil hoc anno egit. Salluvios, quos tentarat Fulvius, ex *Paterculo*, aggressus, variis præliis quassatos tandem perdomuit, & in potestatem Romanorum redegit, atque Coloniam in ea regione constituit, & ab aquarum copia & calidis frigidisque fontibus, de nomine suo appellavit *Aquæ Sextiæ*; hodieque Urbs adhuc celebris Gallice *Aix*. Romam deinde venit & triumphum obtinuit, ut testantur *Columnæ Capitolinæ*.

C. SEXTIVS. C. F. C. N. CALVIN. PROCOS. ANN. DCXXXI. DCXXXII. *Varr.*
DE LIGVRIB. VOCONTIEIS SALLVVEISQ. ... ...

His astipulatur denarius, qui illum in quadrigis triumphantem exhibet, cum nota EX S. C. ad demonstrandum illum fuisse Senatusconsulto decretum. Caput Jovis Capitolini Sextium, post triumphum, ipsi in templo sacra fecisse, in cujus memoriam illius imaginem expressit. *Cicero, in Bruto*, de Sextio hæc ait: „Ingenio „& sermone eleganti fuit, valetudine incommoda, laborabat enim „ex pedibus, qui si quando dolores remisissent, aderat in causis, „non sæpe tamen id faciebat. Itaque consilio ejus, quùm volebant, homines utebantur, patrocinio quùm licebat.

SICI-

SICINIA.

SICINIA gens Romæ gemina fuit, Patricia & Plebeia; ex priore T. Sicinius, Consul creatus est an. 265. triumphavitque de Volscis; ex posteriore C. Sicinius Belutus an. 260. primus fuit Tribunus Plebis, ex Lege sacrata. Sed Patricia desiit ante argentum signatum, & Plebeia permansit.

I.

Q. SICINIVS III VIR. Caput juvenile, fascia redimitum: ex aversa C. COPONIVS PR. S. C. Spolium leonis, supra clavam erectam, hinc hasta, inde arcus.

Q. ille Sicinius III VIR in denario perhibetur, & quidem Monetalis fuisse videtur, quùm in altera parte C. COPONIVS PR*ætor* habeatur, cujus denarius, ex Senatusconsulto percussus est à Triumviro Sicinio; de quo altum est apud *Historicos* silentium. Illum vero Cn. Sicinii Tribuni Plebis an. 677. filium suspicatur *Fulvius*; & id probabile temporis ratione est. Hic in Tribunatu C. Scribonii Curionis hortatu occisus est. De C. Coponio Prætore diximus in gente Coponia, quem *Cicero, in Orat. pro Cornelio Balbo*, ex urbe Tibure oriundum scribit, ideo Sicinius an. 703. Triumvir Monetalis, in gratiam Coponii, Caput Tiburti, civitatis Conditoris, in anteriore parte, & clavam Herculis, cum leonina pelle, in altera expressit, quod Tibur Herculi sacrum esset, & in ea esset illius templum celeberrimum, ut in Coponia gente diximus. Hasta & arcus ad Herculem pertinent, ut etiam illius arma.

II.

FORT. P. R. Caput Fortunæ Populi Romani: ex postica Q. SICINIVS III VIR. Caduceus & palma, per transversum; ad latus lævum corona.

Alter ecce Q. Sicinii Triumviri denarius, in gratiam C. Coponii

 nam

nam, ut in superiore, nihil ad se pertinens, sed utraque pars ad C. Coponium, cujus originem Tibure, cum ejus urbis insignibus, indicare voluit, quidni & hic denarius ad eundem Coponium spectet. Id *Juvenalis* nobis indicare videtur, dum Fortunæ templum etiam Tibure scribit:

Vincens Fortunæ atque Herculis ædem.

Fortuna hæc Populi Romani est, ut jam vidit *Ill. Spanhemius*, *Diss. 6.* & *Jac. Perizonius*, *Diss. 3.* quam eandem esse cum Publica hic existimat, ex his versibus *Ovidii*, *Fast. 5.*

Nec te prætereo, Populi Fortuna potentis
Publica, cui templum luce sequente datum.

Ita Q. Sicinius, ut Coponii originem per Herculis spolia & Tiburti Herois caput; sic & per Fortunæ imaginem denotare etiam voluit, cujus symbola in ejus aversa sunt impressa, nam Victoriæ insignia palmæ ramus & corona ad P. Romani Fortunam spectant: caduceus symbolum est pacis, quæ bello quæritur, unde P. Romanus bello & pace fortuna sua gaudet.

SILIA.

SILIA.

SILIAM gentem Plebeiam esse constat, siquidem M. Silius recensetur Tribunus Plebis an. $^{267.}_{8}$ annis septem postquam Tribuni Plebis creati sunt. Nomen ejus desumptum à cognomine *Silo*, qui, teste *Festo*, naso sursum versus repando est. Illi in denariis cognomen *Nerva*, quod à fortitudine multi denominari eos existiment, teste *Alex. ab Alexandro.*

I.

Caput Romæ galeatum medio corpore, d. humero hastam, ſ. clypeum, pone quod ROMA: ex aversa P. NERVA, Cancelli Comitiorum, in quibus Figura quædam tabellam unam accipit, alteram altera in cistam demittit.

Antiquitatem redolet hic denarius, ut forma illius & constricta epigraphe P. NERVA denotant. Hic videtur esse ex Siliorum Familia: nam Licinia idem etiam tulit, sed in hac nullus cognomine Publius. *Sex. Pompeius Festus ex Junio* in voce *Publica pondera*, scribit quod duo Silii, P. & M. Tribuni Plebis rogarint de ponderibus coæquandis: idcirco versus annum 509. suspicatur *Pighius, tom. 2. lib. 7.* an ille, vel filius, aliquam de Comitiis & ordine suffragiorum Legem tulerint, cujus memoria in denario expressa sit: nam in parte aversa cancelli sunt Comitiorum, in quibus Romanus Senator ex Diribitore, seu tabularum Custode, unam accipit, & alter tabulam in cistam demittit, pro Magistratibus creandis. Hoc est, quod in tantis antiquitatis tenebris eruere potuimus.

II.

P. NERVA. Caput Herculis pelle leonina tectum, pone quod tres globuli, ex aversa parte ROMA. Navis, supra quam equus, & ad latera tres sunt globuli.

Ad Publium Nervam spectare hunc quadrantem indicat epigraphe

graphe, & quùm eadem ſit quæ ſuperior, dubii locus videtur, quin ſupraſcriptus denarius ad filium ejus pertineat, ut iſte, qui, poſtquam ſextantarius ſecundo bello Punico ad uncialem reductus eſt, ut nummi pondus arguit. Itaque eum P. Silius Nerva P. F. & Q. Nepos, in Quæſtura percuſſit an. 537. Tribunatum Plebis accepit an. 541. & iterum an. 543. Nihil amplius de illo reperimus, niſi quod ejus filius Lucius Tribunatum Plebis inierit an. 583. qui ob hoc prænomen natu minor videtur, & id temporis ratio innuit. De Equo peculiaris eſt *Hiſtoria*, quæ ignoratur.

III.

NERVA. Caput Libertatis: ex averſa, P. SILIVS P. F. C. N. PROCOS. Silius in quadrigis triumphalibus, pone Victoria illi coronam imponit, d. ſcipionem eburneum ille tenet, ſ. habenas equorum.

P. Silius Nerva P. filius & C. nepos in denario inſcribitur: ex ſuperioris progenie ortus videtur, quùm habeat idem prænomen & cognomen, & ut opinamur, ejus pater P. Silius Nerva Proprætore rexit Pontum & Bithyniam an. 702/3 & 703/4 Ipſe vero Legatus Cæſaris Auguſti præſedit Hiſpaniæ, & Conſulatum obtinuit cum M. Apuleio an. 733/4 hiſque Coſſ. Auguſtus in Aſiam perrexit. Silius Legatus Auguſti Procoſ. fuit an. 737/8 Cannini & Vennonetes arma ſumpſerunt, victique à Publio Silio & ſubacti ſunt, inquit, *Dio*, *lib.* 54. & addit, Pannonii cum Noricis in Iſtriam incurſiones fecerunt, & à Silio ejuſque Legatis rurſus pacem acceperunt.

Licet autem Silii triumphus in *Faſtis Triumphalibus* non ſit adſcriptus, ejus denarius illum tamen triumphaſſe nos edocet, & ut videtur an. 738/9 Auguſtus enim illis, qui illum meruerant, non invidebat, imo quaſi Reſpublica vigeret, Silio permiſit, ut caput Libertatis in denariis ad rei memoriam exhiberet, & ipſe in quadrigis triumphalibus, ut moris erat, inveheretur: ſed anno ſequente 739. quùm M. Agrippa, ob res proſpere in Aſia & Syria geſtas, triumphum ſibi decretum recuſaſſet, cujus exemplum, pro Lege quadam acceptum, poſteriores imitati, illis non amplius conceſſus eſt triumphus, ſed ſolis triumphalibus honoribus ſunt ornati; ex eodem *Dione*.

IV.

IV.

AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST. in coronâ quercea : ex aversâ, C. SILIVS P. F. III VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum, S. C. in area.

Patri P. Silio succedit C. Silius, qui à primis Senatus Magistratibus orsus Triumvir Monetalis extitit, & solitum secundæ formæ typum, nempe coronam querceam, cum titulo Tribuniciæ Potestatis, quam Augustus accepit, ipsi à Senatu oblatam an. 730. ut inviolabilis esset, exhibuit: at ut ipsa Tribunicia Potestas & corona quercea Augusto quotannis deferebantur, Triumviri Monetales illas in nummis signabant, & ex Tribunicia Potestate Augusti continua, deinde alii Imperatores usi sunt, & ab ea numerati illorum imperii anni.

V.

SILIVS ANNIVS LAMIA. Duæ dextræ tenentes caduceum: in aversâ IIIVIR. A. A. A. F. F. Incus.

Ad eundem C. Silium pertinet hic nummus, primæ formæ, æreus, in quo cum aliis Triumviris Monetalibus Annio & Ælio Lamia inscribitur. Duæ dexteræ caduceum tenentes, pacem Augusti cum Senatu denotant; & in postica incus cudendæ monetæ potestatem penes eum esse edocet; unde nota S. C.

VI.

SILIVS ANNIVS LAMIA. Duæ dexteræ caduceum alatum tenentes: in postica parte III. VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum, S. C. in area.

Parum differt hic æreus, minimæ formæ, nummus à superiore, nisi quod caduceus alatus est, quem dexteræ junctæ gerunt. Hæ concordiæ symbola sunt, ut nemo nescit: unde ex iis pax, cujus insigne est caduceus, à cadendo dictus, quod contentiones & bella cadere faciat. Hæc Mercurii virga, qui Sermonis deus ab antiquis credebatur, & illi alas, ut caduceo, assi-

gnavere, volucrem per aera ferri sermonem significare volentes. Nota s. c. in aversa parte, solitum est monetæ à Senatu percussæ, symbolum.

VII.

III VIR. A. A. A. F. F. Incus. SILIVS. ANNIVS. LAMIA. circa ambitum Cornucopiæ, & s. c. in area.

Incus ad monetæ officinam spectat, & ut illa primis temporibus tantum flabatur, id est, flatu calefaciendo fundebatur materia in formam; deinde martello supra incudem feriebatur: unde duæ literæ F. F. *flando feriundo*, in nummis appositæ. Nec præterire possumus, paucis ab hinc annis formas Lugduni fuisse repertas, ex terra factitia, in quibus omnes Sept. Severi Familiæ imagines, imo & Macrini erant impressæ, ut & Biturici aliquot Faustinæ, & ejus mariti M. Aurelii. Unde primum flatæ, postea percussæ fuerunt antiquæ monetæ. Ab eo tempore Cornucopiæ in aversa, ex pecunia omnium rerum abundantiam suppeditari denotat.

VIII.

SILIVS. ANNIVS. LAMIA. Simpulum & lituus. III VIR. A. A. A. F. F. Circa ambitum, s. c. in area.

Simpulum & lituus ad Pontificatum Maximum Augusti spectant, quem anno 740/1 tantum recepit, mortuo Lepido; quia propterea decernere quædam ipsi quùm Senatus vellet, professus se nihil admissurum, & illi nihilominus instarent, surgens è Senatu abiit. Ideo Triumviri Monetales hujus anni illum per ejus symbola denotare voluerunt; unde hoc anno C. Silium hunc minorem Magistratum gessisse verisimile est. Alios illius Magistratus, ut & aliorum, *Historici* non descripserunt, nisi majores in *Fastis.* Ex iis accipimus Consulem creatum cum L. Munatio Planco an. 765/6 His Consulibus Augustum deposuisse apud Vestales testamentum, ante annum & quatuor menses quam decederet, autor est *Suetonius.*

C. Si-

C. Silius Legatus fuit Germanici Proconſulis in Germania Superiore an. 766/7 poſt Conſulatum miſſus. Unde præfuit per ſeptennium Provinciæ. Triumphalia ob res bene geſtas anno 767/8 meruit, ex *Tacito*. Fabricandæ Claſſi præponitur, in Cattos ire jubetur, & contra Galloslegiones objicit. Germanico decedente, poſtquam ei crimen à Sejano intentatur, & damnatus ob Germanici amicitiam, & ſententiam voluntaria morte prævenit, an. 776/7

SOSIA.

SOSIA gens Plebeia fuit, siquidem Q. Sosius, de quo infra nummi, Tribunus Plebis fuit. Ex agro Piceno oriunda vide-
„ tur ex *Cicerone, de Nat. deorum* 3. Ille, inquit, Q. Sosius, splen-
„ didus Eques Rom. ex agro Piceno. *Quidam* volunt nomen à verbo Græco σώζω, id est, *servo*, desumptum esse.

I.

Caput M. Antonii sine litteris: ex aversa parte, SOSIVS IMP. Trophæum, ad cujus imum, hinc femina mœsta, capillis sparsis, s. caput sustentat, inde captivus manibus post terga revinctis.

C. Sosius C. filius, Quæstor fuit M. Lepidi an. 688; Tribunus Plebis fuit an. 694; militavit in Syria & Ægypto 696. & 697; Prætor fuit Urbanus an. 700; Provincialis an. 701; ex Lege Pompeia prorogatum est illi Imperium Propr. an. 702; *Cicero ad Atticum l.* 8. eum nominat Prætorem an. 704; sed Prætorium potius. Post cædem Cæsaris adhæsit Antonio, & post prælium Philippense quùm Asia Antonio obtigisset, illum post Ventidium Syriæ & Ciliciæ præfecit Antonius an. 714; Primùm Aradios, qui soli Ventidio restiterant, fame & longa obsidione pressos, in potestatem redegit. Postea contra Antigonum Judæorum Regem, ultimum ex stirpe Asmonæorum profectus est, quem *Dio* prælio victum ait, *lib.* 49. Antigonum, qui præsidium Romanum, quod apud se erat, occiderat, prælio victum Hierosolymis (eo enim confugerat) vi expugnavit. Ut moris erat, post urbem captam, an. 715; ut probavit *Em. Norisius, Diss.* 2. *cap.* 6. cujus obsidium lege apud *Josephum, lib.* 15. *Antiq.* Sosius erexit eo loco, quo pugna commissa est, trophæum, in cujus memoriam ille hinc mulierem mœstam, nempe Judæam, & Antigonum Regem, manibus post terga revinctis, in denario percussit. In anteriore cujus parte caput Antonii, ut ejus Legatus, expressit.

II.

II.

IMP. Caput M. Antonii : ex aversa parte C. SOSIVS. ZA. Aquila insistens fulmini, ante eam caduceus.

Ad C. Sosium etiam pertinet hic nummus, ut indicat epigraphe C. SOSIVS, Ast, ut erat Antonii Legatus, caput ejus in anteriore parte cum voce IMP illi & sibimet alludens, signavit; nam Sosius Imperatoris titulum, captis Jerosolymis, adeptus erat, ut in superiore nummo scriptum est. Pars aversa exhibet aquilam, fulmini insistentem, solenne Ægyptiorum Regum stemma, ad Cleopatram spectans, quod Sosius, ut Antonio gratularetur, expressit. Caduceus felicitatis symbolum est in rebus Antonii. Sed nos paulum torquent litteræ ZA. quas ipsissimis oculis integras in nummo *Thesauro Regis Chr.*[mi] vidimus: an urbem in qua cusus est, arguunt? *Josephus*, *Bel. Jud. lib.* 2. *cap.* 22. Zabulon Galilææ civitatem nominat, de cujus pulchritudine sic ait, quippe domus ,, habebat similiter ut apud Tyrum & Sidona, & Berytum ,, ædificatas. Sosius in ea, pro exercitus impensis, monetam si- ,, gnare potuit. Moris erat per initiales litteras urbium nomina designare.

III.

C. SOSIVS C. F. Caput Victoriæ medio corpore, cum alis supra dorsum : ex aversa parte, ROMA. Sosius in quadrigis triumphalibus, d. scipionem eburneum, s. habenas equorum.

Quùm Antigonus, captis Hierosolymis, ex turri descendisset, & ad pedes Sosii se provolvisset, eum Sosius custodiæ mandavit, constitutoque Rege Judæorum Herode, Antigonum duxit Antiochiam. Antonio eum ad triumphum reservare volente, Herodes pecunia effecit, ut securi sit percussus. Anno insequente $^{716.}_{7}$ nihil memoratu dignum in Syria actum, nam Antonius in Italiam eundo, ac inde revertendo, ut ait *Dio*, annum exegit. Sosius ne suspectus esset Antonio, penitus quievit: Antonius in Parthos profectus est anno 717. L. Munatium Plancum Syriæ rectorem, Sosii loco, fecit, eumque Romam misit ad triumphum, quem *Fasti Triumphales* egisse nos edocent.

C. SOSIVS. C. F. T. N. PROCOS. AN. $^{DCCXIX.}_{DCCXX.}$ *Varr.*
III. NONAS SEPTEMB.

Hinc Legatos Antonii ut & Cæsaris Proconsules appellari dignoscimus, quod cum imperio Proconsulari Provinciis ab iisdem præficerentur. Ideo Sosius in denariis, quos ad triumphi memoriam percussit, d. scipionem eburneum, in quadrigis, Consulum & Proconsulum insigne, gerit. In iis autem nummis triumphalibus Triumvirorum effigies non signata, ut triumphi honos suis Legatis totus videretur. Victoria in anteriore parte, ad denotandam illam, quam de Judæis retulerat, expressa est.

Sosius post triumphum biennio Consul factus est cum Domitio Ahenobarbo an. 721. Antonii & Cæsaris inimicitiæ in apertum bellum eruperant. Consules ambo, permittente Cæsare, Romam reliquerunt, & ad Antonium se receperunt. Sosius in pugna Actiaca Classis Antonianæ cum Puplicola Præfectus fuit. Antonio superato, quanquam difficulter, veniam tamen impetravit à Cæsare, interveniente fide & deprecatione Antonii.

SPVRILIA.

SPVRILIA gens Plebeia est, ex *Livio*, *lib.* 4. nominat enim Spurilium Tribunum Plebis an. 331. Ejus nomen diminutum est à *Spurio*.

I.

Caput Romæ galeatum : ex averso latere A. SPVRI. infra ROMA. Victoria in bigis, d. flagrum.

Si in hoc denario legitur A. SPVRIL. ut nobis indicavit *Amicus*, haud dubie ad Spuriliam gentem spectaret. Spurilium laudat *Livius lib.* 4. Tribunum Plebis, his verbis : Plebs Tribunos Plebis absentes Sex. Tempanium, A. Sellium, & Antistium & Spurilium fecit, quos & pro Centurionibus sibi præfecerant Tempanio autore equites. Sed ad hunc annum 331. *Pighius*, *Ann. tom.* 1. *lib.* 3. inquit, In quibusdam *Livii* exemplaribus Sp. Icilius perperam Spurilius dicitur, & Antistii prænomen L. omissum est. Addit *Fulvius*, *Appianus*, *lib.* 2. inter Cæsaris interfectores numerat M. quemdam Spurilium ; at hæc sunt *Appiani* verba : καὶ Κόιντον Λιγάριον, καὶ Μάρκον Σπυρίον, καὶ Σερουίλιον Γάλβαν &c. *Q. Ligarium*, *M. Spurium*, *Servilium Galbam.* An in hoc denario legendus, A. SPVRI*us* potius, sed incertus *Fulvius* postea adjicit : Quidam A. SPVRI. quod legitur in nummo, interpretantur A. SPVRI*num*, forsan A. SPVRINVS, quod Petiliæ gentis est cognomen familiare, cujus plurimi fuerunt in hac Familia, prænomine C. P. & Q. nullus Auli. Sed ut ut sit, qui nummum argenteum cudit, Victoriam in bigis, frequens denariorum symbolum, in Quæstura percussit, non autem Dianam, cum crescente in capite, ut *Fulvius* & *Patinus* exhibuerunt, sed prior optime flagrum, posterior vero male scipionem seu facem, licet Dianæ magis congruat.

STA-

STATIA.

STATIÆ gentis Plebeiæ meminere *Livius* & *Dionyſius*. Statium Prænomen à *ſtabilitate* dictum tradit *Feſtus*. *Murcus* cognomen, à *Murcis*, qui ita dicti homines timidi & ignavi, qui ut militiæ periculum effugerent, pollices ſibi amputabant.

I.

Caput Neptuni, pone quod tridens: in poſtica MVRCVS IMP. Trophæum cui manum apponunt, hinc Figura genuflexe, inde altera ſtans togata.

Hic Murci denarius eximiæ raritatis, & paratu ſatis difficilis. Murcus in denario ſcriptus, cognomen eſt L. Statii, ut nobis indicat *Dio*, *lib.* 47. Καὶ ὁ μὲν δυνηθεὶς τινα χρόνον. ἔπειτα ὑπό τε Μάρκου Κρίσπου καὶ ὑπὸ ΛΟΥΚΙΟΥ ΣΓΑΤΙΟΥ ΜΟΥΡΚΟΥ αὖθις κατείρχθη. Baſſus vero quùm
„ aliquando prævaluiſſet, poſtea à M. Criſpo & L. Statio Murco
„ iterum eſt in obſidione habitus. Hic vero Quæſturam iniit an.
698/9 in bello civili adhæſit Cæſari, ejuſque Legatus fuit, ut ipſe
„ refert *de Bell. Civil.* 3. quùm ſe Libo cum Bibulo conjunxiſſet:
„ loquuntur ambo ex navibus cum M. Acilio & Statio Murco
„ Legatis: quorum alter oppidi Dirrachii muris, alter præſidiis
„ terreſtribus præerat, velle-ſe de maximis rebus cum Cæſare
„ loqui.

Poſtquam victor Cæſar rediiſſet ex Ægypto & Africa Magiſtratus auxit, & deſignatus eſt Prætor an. 707/8 Præturamque ex quatuordecim illis qui an. 708/9 inierunt, ſuſcepit. *Velleius* autem illum Prætorium vocat, à Cæſare contra Q. Cæcilium in Syriam, qui Sex. Julium propinquum ſuum, hujus Provinciæ Præfectum, occiderat, cum 3. legionibus miſſus eſt, ex *Appiano*. C. Minucius Criſpus Bithyniæ rector, cum 3. legionibus ipſi à Criſpo fortiter repulſo, auxilio fuit an. 709/10 & Q. Baſſum obſiderunt, ut ex *Dione* ſupra diximus, & ex *Velleio* noſcimus, illos à militibus appellatos Imperatores.

Inte-

Interea Cæſare à Conjuratis occiſo, (nec ille Murcus, inter illius percuſſores ab *Appiano* vocatus, haberi poteſt,) poſtquam Caſſius in Syriam veniſſet an. 711. obſeſſos in fidem Murci & Criſpi legiones in poteſtatem ex s.c. ſine difficultate receptas, & *Dio* inquit, Secundum hæc Baſſum & Criſpum, reliquoſque, qui ſub ſe „ militare nollent, nulla injuria affectos dimiſit. Statio autem & „ eam dignitatem, cum qua ad ſe venerat, integram reliquit, & Claſſem præterea commiſit contra Dolabellam. Verum poſtquam, „ ait, *Dio*, *lib.* 47. Statius Claſſe collecta, in Laodicenſem por- „ tum navibus invectus, occurrentes ſibi prælio navali ſupera- „ vit: ideo videtur Imperator appellatus, ut ipſe Caſſius eum no- „ minat, *in Ep. ad Ciceronem Fam.* 12. his verbis: Murci & Criſpi Imperatorum dignitatem, quantum eſt in te, &c.

Hoc tempore Murcus hunc denarium percuſſiſſe videtur, & ob maris imperium, ex una parte Neptuni caput, & ob victoriam, quam de Baſſo retulerat, & poſtea obſedit, trophæum, in quo ipſe togatus ad imum ſtans videtur, & ipſam Phœniciam, quæ illi opem ferebat, procumbentem in genua, exhibuit.

Murcus in navali pugna contra Rhodios plurimum adjuvit Caſſium, ex eodem *Dione*: Caſſius, inquit, Rhodios navali pu- „ gna... primo apud Myndum, deinde Statii opera ad ipſam „ Inſulam Rhodum, ſuperavit, magnitudine ac numero navium „ ipſorum peritiam vincens. Dum igitur Caſſius Rhodios, & Brutus Lycios debellarent, jam Norbanus & Saxa in Macedoniam Ionio mari tranſmiſſo feſtinaverant, antequam Statius cum Claſſe adveniſſet. Hic Antonium Brunduſii incluſit, & Triumvirorum exercitus partem in tranſitu macerabat: die, quo pugnatum eſt in campis Philippicis, Domitius Calvinus duas Legiones navibus vehebat ad Triumviros, quarum milites ad Murci ſacramentum tranſierunt.

Poſt Cladem Philippenſem, ex *Appiano* quùm multi ad Murcum & Ænobarbum refugiſſent, ille cum duabus Legionibus, magna pecunia, & navibus octoginta, abivit in Siciliam, ad Sex. Pompeium. Hic libenter Murcum initio recepit, (nimirum ut copias, quibus præerat, ad ſe traduceret) deinde autem ſtrenuum & magnanimum eſſe videns, interfecit: proditionis eum inſimulans.

S T A T I L I A.

STATILIAM gentem fuiſſe novam ſub Auguſto indicat *Velleius*, *lib.* 2. Nomen à Statio deſumptum refert *Sigonius*. Cognomen *Taurus*, ut & alia à pecudibus & armentis narrat *Alex. ab Alexandro.*

I.

C. MEMMIVS. TAVRVS PROCOS. Caput Neptuni, cum tridente: ex averſa T. STATILI. Victoria coronam imponens trophæo, proræ proximo in quo temo & ancora inverſa.

„ De T. Statilio Tauro, & de Agrippa, *Velleius* inquit, Quibus „ novitas familiæ, haud obſtitit, quominus ad multiplices Con- „ ſulatus, triumphoſque & quam plura eniterentur Sacerdotia. Ille Titi filius nudè in *Faſtis* ſcribitur, & nomen avi reticetur. Anno 716/7 quùm Agrippa Conſulatum gereret cum Caninio Gallo, ingens navali belli apparatus à Cæſare factus eſt, & ſuſpicantur *Plurimi* Taurum Gallo in Conſulatu ſuffectum fuiſſe, an. 717/8 rei maritimæ Procoſ. cum Agrippa incubuit, centum & triginta navibus, quas Antonius Tarento reliquerat, Præfectus. Itaque, profligato Sex Pompeio, & recuperata Sicilia, C. Memmius Quæſtor T. Tauri, in ſubſidii memoriam, quaſi ipſo navalis illa victoria relata fuiſſet, ex anteriore parte Neptunum ut maris ſupremum & tutelare Numen; ex averſa trophæum in prora, devictæ Claſſis ſymbolum, & temonem & ancoram inverſam belli confecti, inſigne exhibuit.

M. Lepido legionibus ſpoliato, à Cæſare miſſus eſt Taurus in Africam, qui utramque Lepidi Provinciam citra negotium in poteſtatem redegit. Taurus Africam totam, Cæſaris nomine, rexit an. 718/9 & quaſi eam ſuperaſſet, de illa triumphavit, ut teſtantur *Faſti Triumphales*

T. STATILIVS. T. F. TAVRVS. PROCOS. ANN. DCCXIX. DCCXX *Varr.*
DE. AFRICA. PRIDIE. K. IVL.

At

At Cæſarem contra Dalmatas profectum T. Taurus ſequutus eſt, & quùm prælio, lapide genu ſaucius, per multos dies æger jacuiſſet, convaleſcens, Romam ad Conſulatum rediit, cum Volcatio Tullo Collega Magiſtratum initurus. Statilium Taurum ad reſidua ejus belli dereliquit, menſis initio ingreſſus Conſulatum, ex *Appiano, de Bel. Illyr.*

In bello Civili an. 722. inquit *Dio, lib.* 50. ac præterea quùm M. Titius & Statilius Taurus ſubito adorti equitatum Antonii fudiſſent, „ ſociumque ſibi Philadelphum, Regem Paphlagoniæ, adſciviſ- „ ſent, ille ex *Plutarcho* & *Velleio* Cæſaris exercitui pedeſtri præerat. Hiſpaniam Citeriorem obtinuit an. 724. Aſtures aggreſſus eſt, & de illo narrat idem *Dio lib.* 51. Hos, inquit, Statilius Taurus domuit: „ hoc anno Amphitheatrum lapideum ad venationes ferarum in Campo Martio ſuis ſumptibus abſolvit, inque ejus dedicatione munus gladiatorium exhibuit; ideoque ei à Populo conceſſum eſt, ut quotannis unum Prætorem eligendi poteſtatem haberet. De illo meminit *Suetonius*, *cap.* 9. à Statilio Tauro Amphitheatrum. T. Taurus Conſulatum iterum cum Auguſto VIII. geſſit an. 727. ex *Lapide Veteri.*

T. STATILIO TAVRO II. COS.
K. MAI.

T. Statilius Taurus, reliquit filium, T. Statilium Taurum, etiam Conſularem, ad quem pertinent nummi ſequentes.

II.

CAESAR AVGVSTVS TRIBVNIC POTEST. Caput Auguſti, laureatum: ex averſa parte, T. STATILIVS TAVRVS T. IIIVIR. A. A. A. F. F. circa ambitum, S. C. in area.

Jam ſupra Triumviratum Monetalem eſſe ex minoribus Magiſtratibus primum, quo ad majores aſcendebant Romani, ſiquidem ex Sempronii denariis illum iniiſſe Quæſtorem deſignatum vidimus; Quæſturam autem nemo petebat ante 27. annum; itaque ille Magiſtratus non ante 25. gerebatur, qui annus ad eum requiri videbatur: at quùm Cæſar Auguſti cognomen anno 725. accepit, jam Statilius pater erat Conſularis, hancque noſtram ſententiam confirmat nummus ſequens.

III.

OB CIVIS SERVATOS. Corona civica, ſeu quercea, inter duos lauri ramos. T. STATILIVS T. F. TAVRVS III VIR. AAA. F.F. circa ambitum. S. C. in area.

Iterum prodit T. Statilius Taurus Triumvir Monetalis Senatus, poſt diviſionem monetæ cum Auguſto, eodem nempe anno quo Provinciæ, apud *Dionem*, an. 726. in ſeptimo ejus Conſulatu: & hoc tempore T. Statilius pater Conſularis erat, ſed in hoc nummo T. Statilius Taurus Titi filius inſcribitur, quam inſcriptionem pater nunquam protulit; etiamſi Titi filius ille eſſet, quùm novus eſſet Senator ab Auguſto factus, & patris memoriam jactare non poterat, dum Statilius Junior ſe Titi nempe Conſularis filium gloriatur. De corona quercea & lauri ramis, ſæpe diximus quod illa quotannis Auguſto, tanquam Servatori civium perpetuo, & rami lauri ante illius domus fores, tanquam ſemper Victori appendebantur.

IV.

TAVRVS REGVLVS PVLCHER. Duæ dexteræ, caduceum alatum tenentes: in poſtico latere, III VIR. A. A. A. F. F. in area S. C.

Hic nummulus, cum quibus Triumviris Statilius Taurus Triumvir Monetalis ipſe fuit, nobis indicat, nempe cum Livineio, cujus cognomen erat Regulus, & cum Claudio, cujus alterum erat Pulcher: ſed qui fuerint illi, *Hiſtoria* ejus ætatis non profert, quùm nimis mutila ſit. Ignoratur etiam Statilii Tauri aliorum Magiſtratuum tempus, per quos ad Conſulatum, ut moris erat antiqui, pervenit, quùm illos plerumque conſtitueret Auguſtus. Dexteræ junctæ denotant Senatus cum Auguſto concordiam, at quùm ex concordia, pax naſcitur, ideo caduceum pacis ſymbolum tenent.

V.

III VIR. A. A. A. F. F Incus: in poſtica parte TAVRVS. REGVLVS. PVLCHER. Cornucopiæ & S. C.

Incus exhibetur ad indicandum Taurum, Regulum, & Pulchrum rei monetariæ Præfectos eſſe: nam illa monetæ cudendæ inſi-

insigne est. Prius autem tantum flabatur, & in formam illius materia projiciebatur, & tunc incude non opus erat ut martello feriretur: postquam autem sub incude percussa est, & argentum signari cœpit anno 484. & aurum cælatum est an. 546/7. Triumviri Monetales dicti sunt A. A. A. F. F. id est, Ære, Argento, Auro, Flando, Feriundo.

VI.

TAVRVS REGVLVS PVLCHER. Simpulum & lituus: in aversa parte III. VIR. A. A. A. F. F. in area S. C.

Hæc Sacerdotii insignia; simpulum & lituus ad Pontificatum Maximum Augusti haud dubie spectant; at quùm ille summum id Sacerdotium, nonnisi mortuo Lepido, an. 740/1. recepit, Statilius Taurus Triumviratum Monetalem non ante iniit, quod satis ejus tunc ætati congruit, annos 25. tunc natus videbatur, & *Fasti Consulares* illum Consulem cum M. Æmilio Lepido an. 763/4. nobis indicant: ad illum autem Magistratum ineundum requirebantur anni 43. Hoc anno creati sunt Prætores XVI. tot enim eum Magistratum petierant, quorum offendere nullum Augustus in rebus dubiis volebat.

VII.

CAESAR AVGVSTVS TR. POT. Caput Augusti laureatum: ex averso latere, T. TAVRO. AP. PVLCRO. L. PISONE CN. F. Bos.

Eidem T. Statilio Tauro tribuendus est hic nummus secundæ magnitudinis. Ap. Pulcher Collega in Triumviratu Monetali, idem in deductione Coloniæ occurrit. Quantas Augustus in Italia & extra Italiam constituerit, nemo nescit, Militares, post Sex. Pompeium è Sicilia pulsum, Antonium devictum & mortuum, bellis in Hispania, Dalmatia, Germaniaque confectis, & Plebleias in Italiam dimissas. Bos Coloniæ civium, in illas deductorum, insigne est, ut signa militaria Veteranorum militum est symbolum: sed quo anno difficile indicare, etsi epigraphe TR. POT. primam in aliis Imperatoribus indicaret, sed in illo non semper observati sunt numeri.

VIII.

• CN. STATI. LIBO. Caput Augusti: in postica, SACERDOS. Patera & urceus.

Statiliæ genti adjecit hunc nummum *Patinus*, qui revocari posset ad Statiam ob STATI. epigraphen, quùm in altera STATILI. potius scriberetur; sed in utraque nullum Cn. prænomen reperitur; ejus cognomen LIBO, quod neutri datum est, Scriboniis vero familiare: nam si Statio vel Statilio concederetur, alterum *Sacerdos* Liciniis tantum peculiare, etiam ei adjiciendum oporteret, quæ tot cognomina videntur rejicienda; an non potius nomina & cognomina Triumvirorum Monetalium existimanda? qui post Actiacam pugnam, in gratiam Augusti cuderunt, quùm tunc ærea Romæ non fuisset adhuc percussa, ut ex nummis observamus, sed paulo post in divisione monetæ inter illum & Senatum plurimi cum ejus imagine & S. C. signati sunt. Patera & urceus ut insignia Sacerdotii cælata sunt à Licinio, qui curam cudendæ monetæ habuit, ad originem sui cognominis indicandam.

S V I L L I A.

SVILLIA gens nova videtur ſub Auguſtis, Conſularis. Nomen ejus à pecoribus deſumptum : nempe à *ſuibus*, quod ſua bona omnia iis conſtarent, ut tradit *Sigonius*, his verbis ; & Suil- „
lios adjungere poſſimus, ob novitatem remur.

I.

ΤΙΒ. ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΓΕΡ. Caput Claudii laureatum : ex averſo latere : Μ. ΣΥΙΛΛΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ. Apollo, muliebri habitu, ſtans, d. demiſſa plectrum, ſ. lyram.

Poſt Auguſtum nulla fere Familiarum nomina in denariis argenteis & in nummis æreis s. c. percuſſis : ſed tantummodo Græci occurrunt, qui niſi minuti, celebreſque admodum Colonias exhibeant, potius ad *Doctorum* pabulum, quam ad *Antiquariorum* oblectationem, in Conſularium ſerie admittendi ſunt. Porro quùm ſint rariſſimi, in Imperatorum ſerie plerumque aſſervantur; at ut plurimi denarii argentei, modo inter Julios & Auguſtos, modo inter Conſulares reponi poſſunt, ſic rei nummariæ ſtudioſi illos pro libito collocabunt.

M. Suillius, cujus nomen nummo inſertum eſt, an ſit idem, cujus meminit *Tacitus*, *Ann.* 4. ubi legendum eſt M. pro P. Suillium,
inquit, Quæſtorem quondam Germanici, quùm Italia arcere- „
tur, convictus pecuniam, ob rem judicatam, cepiſſe, amoven- „
dum in Inſulam cenſuit, tanta contentione animi, ut & jure- „
jurando obſtringeret è Republica id eſſe. Quod aſperè acce- „
ptum ad præſens, mox in laudem vertit, regreſſo Suillio : quem „
vidit ſequens ætas præpotentem, venalem & Claudii Principis „
amicitia diù proſperè, nunquam niſum. Alii duos ideo Suil- „
lios memorant, M. vero Conſulatum obtinuit cum C. Antiſtio an.
802; ut innuit *idem Tacitus*, *Ann.* 13. C. Antiſtio, M. Suillio Coſſ. „
&c. Proconſul poſtea fuit in Aſia, *eodem* teſte, *Ann.* 13. Reper- „
tique, inquit, accuſatores, direptos ſocios quùm Suillius Pro- „
vinciam Aſiam regeret ac publicæ pecuniæ peculatum detulere.

Teſtis

Teſtis ejus Proconſulatus eſt hic nummus, cum effigie Claudii Imperatoris ex una parte, & nomen ejus ab Hierapolitis Phrygiæ conventus Aſiæ percuſſum. Antiochus Prætoris urbis eſſe nomen videtur, ut in alio ex Auguſti parte ΦΑΒΙΟΣ ΜΑΞΙΜΟΣ, Proconſul nempe, & in averſa, ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ ΤΟΥΦΩΝ. nam Prætoris nomen Græcum eſt, & minime Romanis familiare. Suillium *Plinius* appellat Rufum, *lib.* 7. *cap.* 5. Apollo in nummo ſui cultum Hierapoli indicat, ut videre eſt in plurimis in *lib. noſtro de Græcis Nummis.*

II.

ΑΓΡΙΠΠΕΙΝΗ CEB. Caput Agrippinæ, ſub effigie Liberæ: ex averſa parte, Μ. ΣΥΙΛΛΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ. Templum ſex columnarum.

Alter prodit M. Suillii nummus, in gratiam Agrippinæ, Claudii Imperatoris conjugis & neptis cuſus; & quùm Auguſtarum effigies nondum in moneta cudebatur, illius tamen nomen inſcripſit, ſed Agrippinam ſub Liberæ deæ imagine expreſſit. M. autem Suillius non videtur Auguſti ætate poſt quintum annum à Conſulatu quem geſſit an. 802/3 in Aſiam perrexiſſe: nam Claudius mortuus eſt A. D. III. Id. Octob. 806/7 niſi ſuſpicemur anno mortis Claudii Aſiam adminiſtraſſe, & ſic Agrippinæ, ut illius omnino benevolentiam ſibi conciliaret, adulabatur, ſed illius conſeneſcebat autoritas, & ipſe acerbe accuſatus eſt apud Neronem, omnemque Suillio Claudii ſævitiam objectabant. Igitur adempta bonorum parte, altera filio & nepti conceſſa, in Inſulas Baleares pulſus eſt. Veſtiliam Sex. Veſtilii Prætorii filiam duxerat uxorem, ex qua reliquit M. Suillium Nerulinum filium, etiam Conſulatem, de quo in ſequente nummo. Templum cui Numini dicatum ſit, incertum. Porro ſi noſtra valet conjectura, in Apotheoſim Claudii erectum quis dicere poſſet, quùm nummus Agrippinæ dicatus ſit. Niſi ſit Apollinis Hierapolitarum tutelaris dei fanum.

III.

ΑΝΤ. ΚΑΙΣ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ. ΣΕΒ. Caput Veſpaſiani. ΕΠ. Μ. ΣΥΙΛΛΙΟΥ ΝΕΡΟΥΛΙΝΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ ΖΜΥΡ. Mulier ſtolata ſtans, d. pateram, ſ. cornucopiæ.

Patri

Patri succedit filius, hujus cognomen nobis indicat, *Tacitus*: post exilium M. Suillii *Ann.* 13. his verbis: Filium ejus Nerulinum, aggressis accusatoribus per invidiam patris, & crimen repetundarum, intercessit Princeps, tanquam satis expleta ultione. At si pater fertur copiosa, & molli vita damnationem toleravisse, quantum nummo debemus, qui eum Consulatum egisse sub Vespasiano, & postea, ut pater Asiam administrasse nos edocet. Quo autem anno Consul fuit, frustra quærimus, nisi aliqua *Marmorea Inscriptio* illud nobis demonstret, nam videtur suffectus fuisse; & *Historici* nobis tantum ordinarios conservarunt, & aliquoties adeo deturparunt ut sedula ad plurimos, ob eorum prænomina & cognomina, dignoscendos, investigatione opus sit. Sed hic admodum interger nummus eum fuisse signatum à Smyrnæis sub M. Suillio Nerulino Proconsule, non modo testatur; imo & prænomen Marci, quod tulit pater, habuisse, & Nerulini cognomen, quod illi tribuit *Tacitus* nobis conservat.

SVLPICIA.

SULPICIAM gentem antiquiſſimam & nobiliſſimam fuiſſe ex *Hiſtoricis* ſatis conſtat. Ex hac tamen duplex reperitur, ſive, ut quibuſdam placet, triplex, Patriciorum ſcilicet, Plebeiorum, & Equeſtrium. Ejus nomen derivatum putat *Pighius* ab Æneæ comite, qui primus porcam illam ex oraculo quæſitam, ſub ilice in ſilva prægnantem conſpexit, atque inde *Suiſpicius* à priſcis Latinis à *ſue ſpiciendo*, quod eſt intueor, fuit appellatus, cujus deinde poſteri à Romanis paululum mutata voce Sulpicii vocati ſunt. Cognomina varia tulit, ex quibus tantum in nummis nobis ſuperſunt, *Galba.* Miſſis *Suetonii* duabus primis rationibus, videtur ptæpinguis à Gallis dictus Galba, quod confirmare vult *Lævinus Torrentius*, dum eos, qui obeſi ac minime mali ſunt, *Galbas* adhuc vocari tradit, vel ex Suetonio; è contra Galba dicitur, quod tam exilis quam ſunt animalia quæ in eſculis naſcuntur, appellanturque galbæ. Adde quod Coſſi ſic dicuntur à vermibus. Alii volunt à galbeo avis colore. *Gallus*, ab albo colore lactis Γάλα, ut ſæpius dictum eſt. *Maximus*, à rebus geſtis. *Paterculus*, diminutivum à patre. *Platorinus*, diminutivum etiam à Platonis nomine. *Quirinus*, nomen Romuli eſt, qua ratione incertum. *Rufus*, à colore: Ita ab illis deſcribendis ordine alphabetico inchoabimus.

I.

MAXIMVS. Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA. ex poſtico latere. P. SVLP. GALBA. Caſtor & Pollux equites, aſtris inſignes, cum haſtis decurtunt, in imo canis venaticus.

Ad P. Sulpicium Galbam, cognomine Maximum, pertinere nummum demonſtrat epigraphe. Hic filius fuit Servii Sulpicii Quæſtoris an. 507/8. & ipſe Quæſturam Provincialem iniit an. 536/7. & in ea cognomen retuliſſe videtur, & in denario cum Romæ capite, & ſolito Caſtotum typo expreſſit, illius egtegia belli facinora,

nora, (quod rarum erat eo ſæculo) effecerunt, ut, antequam fuiſſet Ædilis, illum nominarent Conſulem an. 8. ſecundi belli Punici, cum Cn. Fulvio Centumalo an. $\frac{542.}{3}$: quod notat *Livius*, *lib.* 35. Conſules Claudius, habitis Romæ comitiis, creavit Cn. „ Fulvium Centumalum & P. Sulpicium, Ser. F. Galbam, qui „ nullum ante Curulem Magiſtratum geſſiſſet. Quùm hoc anno „ Annibal ad portas Urbis acceſſit, Conſules circa portas Collinam & Eſquilinam poſuere caſtra, ſed Pœnus religionis terrore, quùm imber bis prælium averteret, Romam deſeruit. Sulpicio decreta Macedonia Provincia, ſi quid novi tentaret Philippus Rex. Oram maritimam prorogato imperio habuit an. $\frac{543.}{4}$ Philippum Elim oppugnantem fere cepit, an $\frac{545.}{6}$ Claſſem & oram Græciæ maritimam iterum Procoſ. habuit an. $\frac{546.}{7}$ & Dictator comitiorum habendorum creatus an. $\frac{550.}{1}$ ut teſtantur *Faſti Capitolini:*

P. SVLPICIVS. SER. F. N. GALBA. MAXIMVS. DICT.
M. SERVILIVS. C. F. P. N. PVLEX. GEMINVS. MAG. EQ.
COMITIOR. HABENDOR. CAVSSA.

P. Galba iterum Conſulatum cum C. Aurelio Cotta obtinuit an $\frac{553.}{4}$ Sulpicio Macedonia & bellum cum Philippo Rege obtigit; ſed cum æger Corcyræ detineretur, Legatos in expeditionem miſit. Canis in denario videtur ille quem, ex prora navis proſpectantem, ſcribit *Dio, lib.* 51. & ex majoribus ſuis acceptum pro ſigillo Imp. Galbam adhuc geſtaſſe.

II.

Caput Herculis pelle leonis tectum, pone tres globuli: ex averſa parte P. GALBA. Triremis, ſupra quam Victoria, d. coronam ſ. palmam ſupra humerum, ad latera tres globuli.

C. Claudius Centho, alter P. Galbæ Legatus, ab eo miſſus eſt cum 20. navibus longis, ut Athenienſibus, quorum urbem obſidebat Philippus, ſubſidio eſſet; qui eum ab expugnatione ſubmovit, & Chalcidem inopinato cepit, diripuit & incendit. In cujus memoriam hi quadrantes nummi, ad exercitus uſum, cum Victoria ſupra navim, percuſſi videntur. P. Galbæ prorogatum eſt imperium, in adventum P. Villii Conſulis an. $\frac{554.}{5}$

III.

Caput Jovis Capitolini barbatum & laureatum : ex averſo latere , ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΕΠΙ ΣΑΤΟΡΝΙΚΟΥ. ΑΡ. ΕΛ. Antiochia turrita palmifera, calcans Orontem.

P. Sulpicius Galba , cognomine Maximus , Publium reliquit majorem filium ; cui adjudicamus hunc nummum. Hunc autem nummum P. Sulpicius percuſſit in Quæſtura ſua , quam iniit an. 559/60.

IV.

Caput Herculis pelle leonina amictum ; pone quod tres globuli : ex altera P. SVLP. Pone navis, in imo ROMA.

Epigraphe P. SVLP. nummum ad eundem P. Sulpicium Galbam, P. Sulpicii Galbæ Maximi filium, revocat, quem etiam, ad uſum Provinciæ , in Quæſtura, Romæ, antequam ad illam proficiſceretur, ſignavit : ex Quæſtura ille factus eſt Ædilis Curulis , cum Ap. Claudio Pulchro an. 564/5. Quidam *Codices Livii* Servium , pro Publio nominant , ſed ipſi Ædiles frumentarios ob annonam compreſſam damnarunt, & ex pecunia multatitia duodecim aurata, pro ærata, clypea, (ut habent *iidem Codices*) in Capitolio poſuerunt, & ter Ludos Romanos inſtaurarunt. P. Sulpicius Præturam Urbanam geſſit an. 566/7.

V.

D. P. P. id eſt , *Dii Penates Patrii.* Capita Penatium jugata, coronis ornata, ex altera C. SVLPICI. C. F. Q. id eſt , *Quæſtor*. Penanates ſtant , d. pila , ſ. haſtas ; inter eos procumbit ſus, cum porcellis.

Extincta P. Sulpicii Galbæ Maximi ſtirpe , ad Caii fratris ejus familiam tranſimus. Hic Caius, qui denarium cudit, filius fuit patruelis Publii ſuperioris C. Sulpicii Galbæ, Pontificis facti, apud *Livium*, an. 551/2. & mortui deinde 554/5. Scimus eruditos viros, *Pighium* & *Fulvium* , hunc denarium ad C. Sulpicium , Gallum revocare, quod ille nominetur Caius Caii F. ſed ubi nomen Galli , qui id indicet ? ſed ſibi non conſtant , nam *Pighius* illum tribuit Caio J. C. Galli filio

filio Quæstori an. 499/50 *Fulvius* autem nepoti & Consuli an. 587/8 de hoc tamen dubitat, dum ait; Mihi magis placeret, si denarius hujusmodi ad C. Sulpicium Platorinum referretur; quæ sententia minus quam prior arridet.

Caius igitur Sulpicius Galba, Caii filius, Quæstor Provincialis an. 577/8 hunc denarium cudit, ad indicandam nominis sui originem. Supra, in exordio, diximus, porcam è navi cujusdam comitis Æneæ egressam, & à primo gentis autore in silva sub ilice prægnantem conspectam, nomen traxisse, qui inde Suispicius à *sue spiciendo*: nam eadem vocum est compositio, *suspicium*, ac *haruspicium*, vel *extispicium*, à veteri Latina voce *spicio*, pro intueor; Suspicii deinde posteri à Romanis, paululum mutata voce, Sulpicii appellati sunt.

Sus illa gravida è navi egressa, & in silva conspecta, oraculo satisfacere visa est, quo Æneas jussus erat sedem figere, ubi comederent, & quadrupes fessa procumberet; nam exitu navium in Italiam appulsus, cum sociis in terra prandentes, Sulpicius suem intuitus est; ubi urbem condidit Æneas, nomine Albam, à colore porcæ, quæ alba erat. At quùm illius pomœrium deduxisset Æneas, Diis Penatibus, quos secum attulerat, sacra fecit. Ideo in denario signati sunt: pila præ manibus habent, ut refert *Dionysius*, *lib.* 1. *cap.* 1. sed ipsis hastæ adduntur, ad tuendum populum. Et de sue ita *Varro*, *lib.* 2. *cap.* 4. *de Re Rust.* Hujus suis ac porcorum etiamnum vestigia apparent: Jam ne simulacra eorum ænea etiam nunc in publico posita, & corpus matris à Sacerdotibus, quod in salsura fuerit, demonstratur?

Ex Quæstura C. Sulpicius, Ædilis Curulis factus est an. 579/80 cum L. Furio Philo, cum quo fuerat Quæstor, & Pontifex creatus est ante Præturam, apud *Livium*, *lib.* 41. in locum M. Sempronii Tuditani, ex peste demortui. Præturam Urbanam gessit an. 582/3 & tres Legatos nominavit, ad revocandum Cassium Longinum Consulem. Plurima alia fecit, *lib.* 42. 43.

VI.

L. HOSTIL. MANCIN. TVLL. Tulli Hostilii Regis caput, diademate ornatum: in postica, SER. SVLPIC. GALBA. Navis Prætoria, cum remis.

Patrem

Patrem Caium sequitur filius Servius Sulpicius Galba, qui Quæstor L. Mancini Prætoris, de quo diximus in gente Hostilia, an. 615./6 ex antica parte caput Tulli Hostilii Regis, ad originem Mancini indicandam, expressit; ille enim stirpis antiquitatem ad eum extendere volebat: in aversa vero navem Prætoriam signavit, ad designandam Hostilii Præturam, pro Classe, cujus ille erat Quæstor. Sed cum Consule Pisone in Africam profectus Hostilius, ad Carthaginem nihil memorabile gessit, ex *Appiano in Lybica*. Proquæstore fuit Ser. Galba M. Serrani Prætoris ad Classem an. 596./7 Dum nobis desunt *Livii Codices* de aliis Ser. Galbæ Magistratibus, nihil reperitur.

VII. VIII.

SER. SVLP. Caput Honoris laureatum: ex aversa parte, GALBA. & in posteriore deest. Malus pro trophæo, proræ navis affixus; in cujus vertice velum exiguum, sine vinculis volitans: antenna transversa malo, ex qua pendet à dextris temo, à sinistris ancora, in imo hinc & inde acrostolium, ut & captivi stantes, alter in toga curta, alter nudus, ambo manibus post terga revinctis: NOTA. *De Victoria palmifera supra navim, nulla hic mentio: quippe est alterius denarii, in cujus adversa caput Jovis.*

Alter prodit Servius Sulpicius, sed diversus à superiore licet ex eadem Galbæ Familia: nam P. Sulpicius Galba Maximus, Servii filius & Publii nepos, duos habuit fratres, Caium nempe, ex quo progeniti sunt, Caius pater, & Servius filius, quorum denarios supra interpretati sumus; & alterum, prænomine Servium, à quo hic, de quo agimus, originem trahit; fuitque filius Ser. Galbæ, ætate sua Rom. omnium eloquentissimi, qui, quùm contra Lusitanos male pugnasset, oratione disertissima rogationem contra se antiquavit, & ad Consulatum postea pervenit, cum L. Aurelio Cotta an. 609./10

Ser. Sulpicius Ser. F. Ser. N. Galba Quæstor fuit Q. Metelli Consulis, qui bellum contra Baleares suscepit an 630./1 prorogatumque est imperium Metello an. 631./2 & Quæstura, Galbæ. Quumque, devictis omnibus in utraque Insula Piratis, Metellus ad Triumphum venit & Quæstor ejus hos denarios in

rei

rei memoriam percussit : non sumptuosum quidem trophæum, ex vilibus populis. Alter in tunica curta videtur Insulæ qui præerat, alter nudus archipirata. Insulæ Baleares duæ erant, hodie Majorca & Minorca, in quas Metellus Colonias Romanas deduxit.

Post Quæsturam Ser. Galba Ædilitatem Curulem adeptus est, cum L. Cornelio Merula an $^{637.}_{8}$ Præturam Urbanam an. $^{641.}_{2}$ Provincialem vero an. $^{642.}_{3}$ sortitusque Hispaniam Ulteriorem, & L. Pisoni in Provincia occiso successisse refert *Appianus, in Iberic.* Tandem Consulatum gessit cum M. Aurelio Scauro an. $^{645.}_{6}$ Sulpicius Italiam obtinuit.

Capur Honoris qua de re sit expressum in denario, nisi ob cultum erga hunc deum, Metelli aut Galbæ singularem; de ipso alibi dictum est.

IX.

Caput Romæ galeatum : ex altera P. GALB. in imo ROMA. Senator in bigis decurrentibus, d. habenas, Victoria per aerem volitans illi coronam porrigit.

Publius hic Galba perhibetur filius Servii Galbæ, de quo in denario anteriore. Avum habuit Servium Galbam Oratorem, ambos Consulares. Is Tribunus militum fuit in bello Mithridatico, ut testatur *Appianus, lib. de Bell. Mithrid.* & postea in bello Civili Syllano, ut *Plutarchus* refert. Quæsturam suscepit an. $^{673.}_{4}$ & in gratiam Syllæ, quùm ejus Lege dicta Cornelia, unus ex viginti Quæstoribus creatus fuerat, beneficii memor, Syllam ipsum in bigis expressit, cui, ob tot victorias ab eo relatas, Victoria ipsa ei coronam porrigit.

X.

Caput Vestalis velatum EX S. C. in postico latere P. GALB. AE. CVR. Culter, simpulum & secespita.

Ad eundem P. Sulpicium Galbam eadem quæ superior epigraphe P. GALB. pertinere denotat. Is Ædilitatem Curulem adeptus est an. $^{677.}_{8}$ illum Magistratum gessisse indicat denarius; sed adhuc Pontificatum hoc anno illum ex Senatusconsulto obtinuisse Pontificalia

ficalia instrumenta nos edocent. Culter, simpulum, & secespita, præcipua erant illius Sacerdotii, ut Auguratus lituus, insignia. Caput Vestalis, in anteriore parte exhibetur, quia Vestalis à Pontificibus in locum demortuæ eligebatur.

Ex Ædilitate Præturam accepisse videtur, circa an. 681/2 nam in Consulatu cum Cicerone competitor fuit an. 689/90 quo designatus est, & ille repulsam passus, referente *Asconio*, *in Orat. in toga.* inter duos Patricios, P. Sulpicium Galbam & L. Sergium Catilinam, quatuorque Plebeios recensetur. P. Galba ob id infestus Julio Cæsari, cujus Legatus in Gallia fuerat, conspiravit cum Cassio & Bruto, propter quod Pedia Lege damnatus est, ut tradit *Suetonius*, *lib.* 7. *cap.* 3. Eum inter Cæsaris percussores etiam nominat *Appianus*, quem male Σεgυίλλιον pro Σεgύιον Γάλβαν appellat, *lib.* 2. *de Bell. Civ.*

XI.

AVGVSTVS DIVI. F. Caput Augusti nudum: in aversa parte, C. SVLPICIO. L. CELSO. D. LÆLIO BALBO II VIR. Bos.

C. Sulpicius, inter Triumviros Coloniæ deducendæ in hoc nummo descriptus, quin ad patrem Ser. Galbæ Imp. ille spectet non sinit dubitare, non modo Caii prænomen, quo ille gaudebat, sed & Collega D. Lælius Balbus, qui Consul anno 74[illegible] renunciatur, unde circa etiam hæc tempora C. Sulpicium Consulatum gessisse, sed suffectum remur: nam *Suetonius in Galba*, *num.* 3. Pater Consulatu functus, quam brevi corpore, atque etiam gibber, modicæque in dicendo facultatis, causas industriæ actitavit. Duas habuit uxores, Achaicam & Liviam Balbinam, ex priore C. & Ser. liberos habuit.

XII.

HISPANIA. Caput Hispaniæ, pone eam duo spicula, sub capite clypeus parvus: ex aversa parte, SER. GALBA. IMP. Eques.

Superioris C. Galbæ, cujus denarium explicuimus, hic filius fuit, & primus qui, extincta Cæsarum familia, Imperator proclamatus est. At ut ille plurimos denarios, cum imagine sua & in

in aversa parte Hispaniæ stantis effigiem expressit, in memoriam quod in illa Imperium primo ab exercitu delatum ipsi fuerat, sic Hispaniæ caput in his exhibuit, & se in equo, Romam properantem ex aversa expressit, qualis depingitur in denariis ejus imaginem præferentibus, cum epigraphe IMP. & in his SER. GALBA IMP. At ut caput muliebre pro Imperatoris vultu in his denariis cælatum, ideo potius inter Consulares, quam inter Imperiales reponuntur. Duo spicula & clypeus seu cetra, ex *Livio*, Hispaniæ tribuuntur, tanquam insignia, quod illis pro armis Hispani uterentur.

XIII.

GALLIA. Caput Galliæ, pone quod duo spicula, in imo clypeus parvus, & ante duæ spicæ, in altero latere SER. GALBA. IMP. Galba in equo currente.

Quùm Gallia sub Julio Vindice tumultuari contra Neronem cœpisset, & Hispania salutasset Ser. Galbam ei præpositum, mox illa illum pro Imperatore agnovit, præsertim Vindice defuncto. Ideo ille in denariis suis utramque Provinciam, dextras sibi jungentes percussit, cum lemmate, HISPANIA. GALLIA. Nuntiis tandem de Neronis morte, pervenientibus ab Urbe, cunctosque in verba sua jurasse cognovit, deposità Legati, suscepit Cæsaris appellationem. Itaque ingressus est paludatus, ut hîc repræsentatur, & in denariis modo imaginem suam, modo Galliam, uti supra fecerat Hispaniam, expressit. Galliæ duo tela tribuuntur, quæ Gesa *Livio* dicuntur, & clypeolus, quibus armis Galli utuntur; sed ante eam duæ sunt aristæ, ad fertilitatem agrorum suorum indicandam.

XIV.

VIRTVS. Caput Virtutis galeatum: in postico latere SER. GALBA. IMP. Galba in equo decurrente, dextra extensa.

Jam in suis nummis, tertiæ magnitudinis, æreis Imperator Galba Honorem & & Virtutem expresserat, ut denotaret se ad Imperatoriæ dignitatis honorem per virtutem pervenisse: nam eorum templa ita erant constructa, ut per Virtutis templum ingressus esset ad ædem Honoris, quo ostendebatur non patere aditum ad verum

honorem consequendum, nisi per virtutem ipsam: Unde Virtus depingitur cum galea in capite, d. parazonium, s. hastam gerens; tanquam belli præmium sit honos. Unde Equites Romani, Idibus Quintilibus, ab æde Honoris, equis insidentes, in Capitolium transibant. Sic Galba imperio tanquam virtute parto, Eques Romam properat, à Senatu vocatus: in cujus memoriam hunc denarium percussit. Lege Galbæ vitam in *Suetonio.*

XV.

Caput Victoriæ pectore tenus, cum alis in dorso: ex aversa parte C. SVLPICI. C. F. C. N. Consul in quadrigis triumphalibus, d. lauri ramum, s. habenas equorum.

Non Historico hic ordine sed Alphabetico Sulpiciorum Familias tractamus; ideo Galbis Gallos subjungimus. Itaque Caius iste, de quo agimus, Caii filius, ut qui C. patrem habuit Prætorem an. 543/4 Caii nepos, & C. avum Consulem, an. 510/1 Is vero antiqua prosapia, ut & scientiarum præstantia nobilissimus, Tribunus militum in exercitu P. Æmilii, Lunæ defectum prædixit, & sic non parum momenti ad insequentis diei victoriam insignem, attulit. *Plutarchus, in vita L. Pauli.* Quæsturam Provincialem iniit an. 576/7 Ædilitatem Curulem an. 581/2 Consualibus Ludis initium fabularum dandarum autorem fuisse refert *Suetonius, in vita P. Terentii Poetæ*, quem ab illo adjutum in Comœdiis scribendis dicit. Præturam Urbanam gessit an. 584/5 quo Ludos Apollinares de more edente, *Ennius* Thyesten fabulam docuit, & mortuus est. Tandem Consulatum gessit cum M. Claudio Marcello an. 587/8 Sulpicio Ligures obtigere, quos subegit, ut *Livius* narrat in *Epitome*, & *Julius Obsequens*: sed *Columnæ Triumphales*, id omnino confirmant, dum illius triumphum proferunt.

C. SVLPICIVS. C. F. C. N. GALLVS. COS. ANN. DXCVII. / DXCVIII *Varr.*
DE LIGVRIBVS. TAR.... ... ...RNEIS. X. K. MART.

In cujus triumphi memoriam C. Sulpicius denarios cudit, in antica cujus parte, caput Victoriæ pectore tenus, cum alis, quùm bellum contra Ligures breve, & victoria ideo celerrima fuerit: in aversa ipse in quadrigis, lento passu, Triumphantium

more

more gradientibus vehitur, lauri ramum ob victoriam gerens. Ligurum autem rebellio subita fuerat, sic & ipsi mox devicti.

XVI.

Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA: ex averso latere. C. SVLP. PATERCVL. Q. Jupiter in quadrigis triumphalibus, d. fulmen, s. habenas equorum.

A Sulpiciis Gallis ad Paterculos, ut superiore ordine, etiamsi Familia hujus antiquior sit, transimus. Is, in *Fastis*, Q. Filius, Q. nepos indigitatur, unde post litteram Q. alteram F. detritam fuisse conjicimus, ut potius Quinti filius dicatur, quam Quæstor, quùm denarius illius triumphum exhibeat. Is Quæsturam Provincialem iniit an. 486/7 Ædilitatem Curulem an. 490/1 & denique Consulatum cum A. Atilio Calatino an. 495/6 Sicilia priori, Classis Sulpicio obvenere. *Polybius*, qui eos nominat Consules, *lib.* 1. nihil memorabile in Sicilia neque Romanos neque Pœnos egisse profert; sed *Zonaras* Sulpicium Classe Sardiniam infestasse, & ad Libyam usque penetrasse: illi obviam missum à Pœnis Annibalem quendam; verum tempestatem in causa fuisse quo minus ventum fuerit ad manus. Paucis abinde diebus Annibalem, astu per transfugas in mare pellectum, denuo, & ex improviso oppugnatum, à Sulpicio multas naves perdidisse, reliquas, cum quibus in Sardiniæ littus profugerat, vacuas à persequentibus fuisse captas. Annibalem vero, quùm Portum non satis tutum cepisset, navibus relictis, terrestri itinere cum suis Sulcos se contulisse, & orta ibidem seditione Pœnorum, quùm solus ad eos sedandos prodiret, occisum fuisse. Sulpicius redux hac de re triumphum obtinuit, ut testantur *Columnæ Triumphales*:

C. SVLPICIVS. Q. F. Q. N. PATERCVLVS. AN. CDXCV. / CDXCVI. *Varr.*
COS. DE. POENIS. ET. SARDEIS. III. NON. OCT.

Ut milites, qui eum in triumpho comitarentur, remuneraret Sulpicius, denarios signavit, solita Romæ imagine insignes, sed in aversa Jupiter, d. fulmen, quadrigas triumphales agit, ut ipsius ope & auxilio victoriam retulisse demonstraret Consul.

XVII.

CAESAR AVGVSTVS. Caput Augusti nudum: ex altera parte, C. SVLPICIVS PLATORIN. IIVIR. Duo viri togati in rostris proræ navibus ornatis sedentes.

Quis fuerit hic C. Sulpicius Platorinus, nullus *Historiæ Scriptor*, quod sciamus, retulit: at quùm Sulpicius P. Galbæ, unius ex percussoribus Dictatoris, filius, prænomine Caius appelletur, ad hunc revocare denarium liceat, qui Platorini cognomen, ipsi datum ad amovendum Galbæ ut tunc odiosum, assumpserit: hic autem duos habuit filios C. & Serv. prior Consulatum gessit ex *Suetonio*, *lib.* 7. alter fuit Imperator Romanus: sed ut Caio isti C. filio Sulpicio denarium non tribuamus, prohibet typus qui nobis Augustum & M. Agrippam exhibet Consules factos anno $\frac{726}{7}$ alterum VII. alterum autem III. nempe eo anno, quo Cæsar Augusti nomen recepit, quo tempore ætatem non esset adeptus ad Triumviratum Monetalem gerendum: sed hic est illius pater Caius, qui Triumvir Monetalis factus eo anno Augustum & Agrippam sedentes pro rostris, ut videtur, Juliis, palatio proximis, de quibus *Dio*, *lib.* 56.

XIX.

CAESAR AVGVSTVS. Caput Augusti nudum: in postica M. AGRIPPA. PLATORINVS III. VIR. Caput M. Agrippæ nudum.

Nisi præisset superior denarius, ad quam Familiam Platorini cognomen spectaret ignoraremus, nam *Occonis Ampliator Mediobarba*, ad hunc explicuit, *fol.* 29. *Caput M. Agrippæ Platorini.* Sed capita sunt Augusti, ex anteriore, & M. Agrippæ, ejus generi, in postica à C. Sulpicio Platorino, Triumviro Monetali Augusti, in eorum gratiam, quod simul an. $\frac{726}{7}$ Consulatum accepissent, percussa. Hi denarii post decimum, & patris ejus P. Galbæ nummos, collocari debent, quùm ad eundem pertineant; sed cognomina ordine Alphabetico sequuti sumus; porro qui eo loco eos ordinabit, rectè fecerit.

XIX.

XIX.

QVIRINVS IIIVIR. Caput Veneris corona myrtea ornatum: in aversa parte, P. SVLPICIVS P. F. Lupa Romulo & Remo ubera præbens, ad radices septem montium.

P. Sulpicius P. F. Quirinus qui, Triumvir Monetalis, hunc denarium percussit, ex antiqua illa Patriciorum Familia originem non habere existimavit *Tacitus*, his verbis: Nihil ad veterem & Sulpiciam Patriciorum Familiam Quirinus pertinuit, ortus apud municipium Lanuvinum, forsan quod esset ex Plebeia gente, sed cognomen Quirini, quod à Romulo, tanquam sub eo Romæ manserit suæ gentis autor, unde Romuli & Remi, ubera Lupæ lactantium effigies, ad radices septem montium, in aversa parte expressit, & ut Sulpicium, quem diximus primò Suispicium dictum, Æneæ comitem fuisse denotaret, Veneris Æneæ matris in antica signavit, ut Memmia gens, quæ se à Mnestheo, etiam Æneæ comite, ut in ea diximus, Quirini caput exhibuit.

Triumviri Monetalis minorem Magistratum gessit, ut fert epigraphe, antequam C. Cæsar eorum numerum ad quatuorviros ampliasset, ut sparsim diximus, an. 707/8. postea Tribunatum Plebis adeptus est an. 709/10. quo Cæsar occisus est, & tandem, si vera est *Onuphrii* conjectura Consul suffectus in locum M. Cocceii Nervæ an. 717/8. ut ex *Tacito* colligere existimat, *lib.* 3. P. Quirinus filium reliquit P. Quirinum Consulem an. 741/2. & post, expugnatis in Cilicia Homonadensibus, insignia triumphi adeptum esse, teste eodem *Tacito*.

XX.

EX S. C. Caput Libertatis, velatum: ex altera parte, SER. SVLPICIVS RVFVS IIIVIR. in imo M. BIBVL. IMP. Sella Curulis, supra quam urceus, inter simpulum & pateram.

Alter, è Plebeia Sulpiciorum gente, Ser. Sulpicius Rufus, & etiam Triumvir Monetalis prodit, qui denarium, ex Senatusconsulto, in M. Calpurnii Bibuli honorem, dum Imperatoris titulum Prætor meruit, ob Marcellos patrem & filium, novos motus ex Catilinaria conjuratione suscitatos, compressit; ut in

Calpurnia gente diximus, num. 27. Ideo caput Libertatis, tanquam ab eo vindicatæ, in antica parte expressit; & Sellam Curulem, ut Prætoris insigne, cum instrumentis Pontificalibus, Bibuli Sacerdotii symbolis, in aversa exhibuit.

Antiqua valde hæc Sulpiciorum Ruforum Familia apud *Livium* reperitur; siquidem Servius Rufus recensetur inter Tribunos militum, Consulari potestate, an. $\frac{366.}{7}$ & alter Ser. Sulpicius an. $\frac{382.}{3}$ qui Tusculum obsidione exemit, ut infra dicemus: hic vero videtur fuisse P. Servii Sulpicii, insignis illius Jurisconsulti, filius major, quem *Cæsar Comm. lib.* 4. nominat Legatum suum, his verbis: P. Sulpicium Rufum Legatum, cum eo præsidio, quod satis esse arbitrabatur, portum tenere jussit.

XXI.

L. SERVIVS RVFVS. Caput L. Servii, Jurisconsulti: ex aversa, Castor & Pollux galeati stantes & nudi, alter d. hastam, alter læva gerit.

Ut non licebat effigiem, nisi demortui, in denariis exhibere; P. hoc Servii Sulpicii Rufi, Jurisconsulti insignis, caput est, à L. Servio ejus filio, de quo loquitur *Cicero, ad patrem lib.* 4. *ep.* 3. percussum in memoriam patris, quùm illi statua decreta sit Senatusconsulto, quando is mortuus esset, bello Mutinensi, in legatione de pace an. $\frac{710.}{1}$ Filius igitur, ut tanti patris memoriam ad posteros commendaret, in denariis ejus effigiem consignavit.

Illud in hujus denarii inscriptione maxime dignum esse observatione ait *Fulvius*, ut notetur Sulpiciam Ruforum Familiam duobus simul prænominibus usam fuisse, cujus quidem rei ignoratio, causa fuit, cur *quidam docti viri Cornelii Nepotis locum* depravarint, quem ita restituit: Namque Anicia Pomponii consobrina nupserat M. Servio fratri Sulpicii, &c.

In aversa parte Castor & Pollux, ad designandam fratrum concordiam, percussi sunt: nam L. qui denarium cudit, fratrem habebat natu majorem Publium, Cæsaris in Gallia Legatum; uti diximus in superiore denario, ad eum spectante. Pollux quod immortalitatem Castori fratri communicare voluerit, ambo ab antiquis pro fratrum concordium exemplo habiti sunt.

XXII.

XXII.

L. SERVIVS RVFVS. Caput idem P. Rufi Jurisconsulti: in postica, IMP. CAES. TRAIAN. AVG. AVG. GER. VAC. REST. Castor & Pollux, ut supra, nudi stantes, cum galea in capite, alter d. hastam, alter dextra gerens.

De P. Servio Sulpicio Rufo hæc inquit *Cicero, Philip. 9.* Tua nobilitas, Ser. Sulpici, hominibus litteratis; & omnes, qui ex omni „ ætate in hac civitate intelligentiam juris habuerunt, si unum in „ locum conferantur cum Ser. Sulpicio non sunt comparandi. „ Neque enim ille magis Jurisconsultus quam justitiæ fuit, nil mirum igitur si Trajanus Imperator illius memoriam; nobis ipsius effigiem in denariis restituendo, revocare voluerit, ut & fratrum ejus filiorum concordiam per Castoris & Pollucis fratrum exemplum.

P. Servius Rufus Jurisconsultus L. Lucilium Balbum, & C. Aquinium audivit, per Quæsturam & Tribunatum Plebis ad Præturam Urbanam accessit, in qua Quæstionem Peculatus exercuit, Consulatum gessit cum M. Marcello an. 702; Hi vero Consules, bellis civilibus, relicto Senatu & Optimatibus, Cæsarianæ parti adhæserunt. Ideo Dictator, quùm ad bellum Africanum proficisceretur, Servium Græciæ præfecit, & quùm ad M. Antonium ipse bello Mutinensi ex s.c. Legatus de pace cum L. Pisone & L. Philippo missus esset, in legatione mortem obiit.

XXIII.

L. SERVIVS RVFVS. Capita jugata Castoris & Pollucis pileis ornata, cum astris: in aversa parte, TVSCVL. Supra Tusculi urbis prospectum.

L. Servius Rufus, ut nobilitatis suæ originem demonstraret, antiquum Familiæ Ser. Sulpicii monumentum, nempe Tusculi urbis prospectum expressit; qui hanc urbem, à Veliternis obsessam, cum aliis Tribunis militum Consulari potestate, liberasse dicitur, apud *Livium, lib. 6.* an. 382; sed an fuerit ille Prætextatus cognomine, an Rufus? Nam illud *Romanus Scriptor* non explicat. Veliterni, inquit, coloni gestientes otio, quod nullus exercitus Roma- „ nus esset, & agrum Romanum aliquoties incursavere, & Tus- „ culum oppugnare adorti sunt. Eaque Tusculanis veteribus so- „ „ ciis,

„ ciis, novis civibus opem orantibus verecundia maxime, non Patres
„ modo, ſed etiam Plebem movit. Remittentibus Tribunis Ple-
„ bis, comitia per interregem ſunt habita. Creati Tribuni militum,
„ L. Furius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, Ser. Cornelius, A. & C.
„ Valerii, haud quaquam tam obedientem in delectu, quam in
„ Comitiis Plebem habuere: ingentique contentione exercitu
„ ſcripto profecti, non ab Tuſculo modo ſubmovere hoſtem,
„ ſed intra ſuamet mœnia compulere.

Capita Caſtoris & Pollucis ſociata, ad indicandam ſuam cum fratre Publio concordiam Lucius expreſſit, ut in ſuperiore denario eos ſtantes in averſa parte exhibuit.

TARIA.

TARIA gens nova ſub Auguſto, Conſularis, cujus nomen à voce Græca Τάρας deſumptum videtur ex Nummorum autoritate: cognomen Rufus, à capillorum colore.

I.

L. TARI. RVFVS. Caput juvenile Tarantis laureatum & capillis cincinnatis ornatum: in averſa parte, M. MESSALLA. M. F. BARBAT. Taras nudus inequitans delphinum, ſub quo tridens per tranſverſum.

L. Tarius Rufus, qui denarium hunc percuſſit, cum M. Valerio Meſſala Barbato, de quo in gente Valeria, ille videtur eſſe, quem ſcribit *Plinius*, *lib.* 18. *cap.* 6. infima natalium humilitate, militari induſtria, Conſulatum ſub divo Auguſto meruiſſe, ut mox dicturi ſumus. Is in Quæſtura Urbana cum Valerio Meſſala ſignavit denarium, in quo, ut originem nominis denotaret, nempe Tarii à voce Græca Τάρας, unius ex poſteris Tarantis, quæ Tarentum urbem ſignificat, ut nobis indicat *Dionyſius*, *de ſitu orbis*.

Τάρας δ' ἀλὸς ἐγγύθι κεῖται.

Tarantis ejus conditoris caput ex una parte, & ut erat Neptuni filius, ipſum delphino inſidentem expreſſit, in altera cum tridente, in imo, patris, imperii maris dei inſigni, cujuſmodi depingitur variis modis, in frequentibus Tarentinorum, apud *Goltzium*, *in Magnæ Graciæ nummis.*

Tarius, poſt Magiſtratus ordinarios, ad Conſulatum evectus eſt in locum P. Cornelio Scipioni ſuffectus an. 737. ut *Fragmentum Collotianum* nos edocet, & Valerius Meſſala, illius in

Quæſtura Collega, eum adeptus eſt quatuor annis ſerius; nempe $^{741.}_{2}$ ut in *Dione* legimus. De Tario ſcribit *Seneca*, *lib.* 1. *de Clementia cap.* 15. filium deprehenſum in parricidio, cauſa cognita, quùm etiam Auguſtum advocaſſet, Maſſiliam relegaſſe, & annua illi præſtitiſſe, quanta præſtare integro ſolebat.

TARQVITIA.

TARQVITIAM gentem Patriciam, & Plebeiam reperimus. Patricii quidem cognomine Flacci, inter quos L. Tarquitius Flaccus, in *Tabulis Capitolinis* recenſetur Magiſter Equitum an. 295/6. Plebeii cognomine Laurentini, inter quos M. Tarquitius Tribunus Plebis an. 268/9. Nomen prius Tarquinius illi erat. *Dionyſius*, *lib.* 5. inquit, Fuiſſe prius videntur ex egena Plebe Inquilina, ſed cives facti Tarquiniorum nomen, quod cum Regibus exulabat, depoſuiſſe, Tarquitii inde appellati.

I. II.

C. ANNI. T. F. T. N. PRO. COS. EX. S. C. Caput Junonis Monetæ cum monili & inauri : ex averſa parte, C. TARQVITI. P. F. Mulier in bigis, cum flagro : in area Q. id eſt, *Quæſtor*, in vertice XXXI.

C. Tarquitius qui denarium cudit, Publii F. perhibetur, utpote qui habuerit patrem P. Tarquitium Tribunum Plebis, an. 662/3. qui Leges tulit cum M. Livio Druſo, cujus erat cliens & aſſecla, ut refert *Julius Obſequens*. Hic Præturam Urbanam iniit an. 666/7. Filius vero Caius Quæſtor fuit C. Annii Proconſulis an. 672/3. à Sylla Dictatore contra Sertorium in Hiſpaniam miſſi; at quia Sertorius Romæ proſcriptus erat, Annius dicitur ex S. C. Hiſpaniam obtinuiſſe. Tarquitii in Hiſpaniis, ſub Annio agentis, mentio occurrit ex *Salluſtii Hiſtoriarum Fragmento*, quod eſt apud *Servium Grammaticum in lib.* 1. *Æneid.* in quo ſcriptum eſt. Igitur diſcubuere, Sertorius inferior in medio, ſuper eum L. Fabius Hiſpanenſis, Senator ex proſcriptis, in ſummo Antonius, & infra Scriba Sertorii Verſius: alter Scriba Mæcenas in imo, medius inter Tarquitium & Domnium Perpennam. Ipſa Tarquitii Familia videtur originem trahere à M. Tarquitio, Tribuno Plebis ſupra laudato an. 268/9. Caput Monetæ, in antica parte, à C. Tarquitio Quæſtore percuſſum videtur, ob aliquam in monetæ cudendæ rationem,

quam indicant litteræ numerales XXXI. forsan ob pondus; nam ipsa videtur bigas agere, & ut in denario quem vidimus, flagrum, & non palmæ ramum, ut *Patinus* protulit: in bigis autem pro libito, aut ad rem, qui denarios signabant, exhibuere.

III.

ΝΕΡΩΝ ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Caput Neronis laureatum: ex averso latere Μ· ΤΑΡΚΥΙΤΙΟΥ ΠΡΕΙΣΚ. ΕΞ. ΑΝΘΥΠΑΤΟ. ἐξυσίαν ὑπατοεικὴν. Ara ignita, supra quam, ΠΡΑΤΤΟΝΤΟΣ. ad latera ΝΕΙΚ. id est, *M. Tarquitio Prisco potestatem Proconsularem faciente. Nicænses.*

Patini nummum ex integriore restituimus. Jam recte viderat in eo *Ill. Spanhemius* cognomen Πρείσκυ, & *Taciti* autoritate firmabat, *Diss. 6.* ubi nummum etiam vulgavit. M. Tarquitius Priscus in nummo nominatus videtur esse ex superiori Tarquitia Familia, & is de quo *Tacitus* loquitur, *Ann.* 13. ad an. $\frac{807}{6}$ At, inquit, Claudius sævissima quæque promere adigebatur ejusdem Agrippinæ artibus, quæ Statilium Taurum opibus, hortis ejus inhians, pervertit, accusante Tarquitio Prisco... nec ille diutius falsum accusatorem indigna sorte perpessus, vim viræ suæ attulit, ante sententiam Senatus. Tarquitius tamen curia exactus est, quod Patres odio delatoris contra ambitum Agrippinæ pervicere.

Tacitus hunc Tarquitium Cæsonio Pæto, Petronio Turpiliano Coss. an. $\frac{813}{4}$ repetundarum, Bithynis interrogantibus, damnatum refert. Nummus vero ἐξυσίαν ἀνθυπάτοεικ πράττοντος, *Potestatem Proconsularem agente*, scribit; an post Proconsulatum, & successoris adventum adspectante, vel solam Proconsulatus potestatem habente; ut in nummo Caracallæ protulimus, *in nostra de Græcis Nummis Imperialibus libro* ΕΠΙ ΕΞ. ΕΧΟΝ. ΥΠΑΤΟΡ. ΑΥΡ. ΑΝΓΩΝ. ΕΥΤΥΧΟΥΣ. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ἐπὶ ἐξυσίαν ἔχοντος Υ'πατοεικὴν Α'υρηλίυ Α'ντωνίνυ Ε'υτυχῦ Σμυρναίων. *Sub potestatem Consularem habente Aurelio Antonino Eutyche Smyrnæorum.* Loco Consulis, vel Proconsule agente sub Imperatoribus. M. autem Tarquitius, inquit *Tacitus eo loco*, damnatus est, magno Patrum gaudio, qui accusatum ab eo, (ut supra diximus.) Statilium Proconsulem ipsius meminerant.

Nicæ-

Nicæenſes potius quam Nicomedienſes nominare maluimus, quia hoc tempore de primatu Bithyniæ diſceptabant, quem ſub hoc Domitiano obtinuere; ut fert ejus nummus, in quo legitur, ΠΡΩΤΟΙ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΕΙΑΣ, Primi Provinciæ, cum ara, in qua ſcriptum, ΔΙΟΣ ΑΓΟΡΑΙΟΥ, Jovis Forenſis. An illa ſit, ſupra quam ſacra fecerunt in gratiam Neronis, ut demonſtrat ignis? Nicomedienſes autem Metropolis dignitatem ſemper in nummis notabant.

TERENTIA.

TERENTIA gens Plebeia, unde Terentia Lex de' Civitate, lata an. $\frac{564}{5}$ à Q. Terentio Culeone Tribuno Plebis. Terentios à Tereno, quod est, lingua Sabinorum, molle, nominatos putat *Varro ad Libonem* 1. citante *Macrobio lib.* 3. *Saturn. cap.* 18. Ejus cognomina nobis supersunt in nummis, *Lucanus*, quod in Lucania Italiæ regione ortus esset; & *Varro*; apud quosdam dicuntur *Varrones*, stulti. *Cornutus, in Persium Satyr.* 5. *Varrones* stultos dici putat, eamque ob causam, etiam servos militum *Varrones* dici scribit, quod utique sint stultissimi. *Calepinus* vocem *Varro*, putat idem quod *Baro*, & B. pro V. propter cognationem literarum accipi; sic Barones, pro viris fortibus haberi.

I.

Caput Jani bifrontis barbatum : TER. LVC. ad latera I. secunota assis. Navis.

Hic est Terentius Lucanus, qui hunc assem, ut nota I. arguit, & quidem sextantarium, ut ex pondere noscitur, cudit. Ergo quærendus est ille, à tempore quo *Plinius*, bello primo Punico, assem libralem factum esse, ob impensas in eo à Repub. actas, refert, usque ad secundum bellum, quo, ob damna & clades, as libralis ex sextantario ad uncialem reductus est. Primum autem bellum cœpit an. $\frac{489}{50}$ & secundum an. $\frac{535}{6}$ inter utrumque tempus M. Terentium M. filium reperimus Tribunum Plebis an. $\frac{519}{20}$ licet vero Lucani cognomen non gerat, hic videtur esse qui hunc assem in Quæstura Provinciali percussit, qui an avus aut pater C. Terentii Lucani & P. Terentii Lucani, qui infra à nobis sunt describendi, videant *Chronologi.*

II.

Caput Romæ galeatum, pone quod Victoria ei coronam porri-

porrigens: ex averſa parte, C. TER. LVC. infra ROMA. Caſtor & Pollux equites, aſtris inſignes, decurrunt in equis, cum haſtis.

An C. Terentius Lucanus, frater fuerit P. Terentii Lucani, qui Terentio Poetæ libertatem dedit, melius conjici poteſt, quam *Fulvius* qui eundem eſſe exiſtimat: nam in plurimis *Suetonii exemplaribus* conſtanter legitur P. prænomen Lucani Senatoris, unde C. & P. idem eſſe nequit. Sed quis eorum natu major, incertum. C. vero Terentius Lucanus, is eſt qui nominatur à *Plinio* ;
lib. 35. *cap.* 7. Pingi autem, inquit, gladiatoria munera: atque in „
publico exponi cœpta à C. Terentio Lucano. Is avo ſuo, à quo „
adoptatus fuerat, triginta paria in foro per triduum dedit, fabu- „
lamque pictam in nemore Dianæ poſuit. Quando Quæſturam „
egit ignoratur; in ea tamen hunc denarium cum ſolito Romæ capite cudit: ſed Victoria pone Romam ei coronam imponens, quandam victoriam à Prætore, ſub quo Quæſtor erat, denotat; vel potius ad aliquam, ab uno ex majoribus relatam, ſpectat, quod in ſequentibus æreis, & quidem in Urbe cuſis, ad Provinciæ uſum eadem Victoria ſit expreſſa. Caſtor & Pollux ſolitus eſt denariorum argenteorum typus, præſertim ad indicandam fratrum concordiam; unde P. Terentium Lucanum Caii fratrem fuiſſe quis conjicere poſſet: alter C. Terentius Cn. F. Cn. N. Lucanus reperitur Proquæſtore an. $\frac{626.}{7}$ & Trib. Plebis an. $\frac{630.}{1}$

III.

Caput Jani bifrontis barbatum & laureatum: ex averſo latere, C. TER. LVC. in imo ROMA. Navis, & deſuper Victoria per aerem volitans, d. coronam, ſ. palmam gerit.

Eadem epigraphe C. TER. LVC. in hoc nummo ſecundæ magnitudinis, quæ in ſuperiore denario argenteo, illum ad eundem C. Terentium Lucanum revocat, qui in Quæſtura, ut videtur, Provinciali monetam etiam æream, ad uſum Provinciæ, ante profectionem in Urbe cudetit. De Jano bifronte, qui monetæ ſignandæ artem ex Saturno dedicit, ſæpe dictum eſt. Navis Saturni in Italiam adventum denotat. Victoria per aera volitans, aliquam à majoribus C. Terentii relatam indicat.

IV.

IV.

Caput Herculis pelle leonina tectum, cum tribus globulis pone illud: in altera parte C. TER. LVC. Navis & desuper Victoria, per aera volitans, d. coronam, s. palmam cum tribus globulis ad latera.

Minuta est moneta, ab eodem C. Terentio Lucano in Urbe cusa, ante illius in Provinciam profectionem; ut tres illi globuli, tres uncias denotantes, arguunt, quæ quadrans nominabatur, non à pondere, sed ab illis signis, monetæ pretium designantibus. Quoties autem de re nummaria sermo est, quadrans æreus nummulus est, teste *Plinio*, qui & triuncis & triunx vocatur: ut enim sestertius quarta pars est denarii: ita quadrans, quarta pars assis. Victoria volitans per aera, ut in superioribus, quandam ab aliquo Terentiorum Lucanorum reportatam denotat. De Hercule, solito quadrantis typo, ut de Navi Saturni, perpetua æreæ monetæ nota, sparsim dictum est.

V.

Caput Jani bifrontis barbatum & laureatum: in aversa parte, P. TER. id est, *Publius Terentius*. Lupa præbens ubera Romulo & Remo.

Duo occurrunt P. Terentii in Terentiorum Familiis, unus cognomine Lucanus, alter cognomine Tuscivicanus, quod habitaret in Tuscovico Romæ, uno eodemque tempore degentes: nam P. Terentius Lucanus citatur, Quæstor Provincialis an. 576/7 & P. Terentius Tuscivicanus, Tribunus Plebis an. 581/2 quinque annis scilicet post; qui terminus est è Quæstura ad Tribunatum: unde quis unum eundemque esse existimare posset; licet enim P. Terentius Lucanus vocaretur, ex eo quod in Tuscovico habitaret, à quibusdam Tuscivicanus appellari potuit. Hic vero unus ex quinque Legatis in Illyricum missis, an. 586/7 à *Livio* recensetur, *lib.* 45. In Illyricum autem, inquit, hi nominati, P. Ælius Ligur Consularis, C. Cicerejus & Cn. Bæbius Tampilus, P. Terentius Tuscivicanus, P. Manlius.

Lupa præbens Romulo & Remo ubera, in Terentiorum nummis frequens signata; non ad Romæ originem denotandam, sed ad Terentiorum Familiam, sub Romulo Romam venisse, indicandum; unde & in Lucanis & in Varronibus modo Quirini effigies, modo Lupæ, eum cum fratre nutrientis, signum.

VI.

VI.

: Caput Fidei coronatum, pone quod littera Fi ſcilicet antiqua F. ex altera partè, L·AIMIL. M. F. PAVLVS. C. TERENT. A. F. VARRO. Sella Curulis, ſupra quam corona, in vertice EX S. C.

Jam prodiit hic denarius in gente Æmilia, num. *6*. quùm & L. Æmilii Pauli & C. Terentii Varronis Conſulum nomina exhibeat: nunc de Varrone nóbis dicendum. Hic eſt Autor fatalis cladis Cannenſis, qui apud *Val. Maximum*, *lib*. 3. *cap*. 4. ex macellaria patris taberna ad magnos Magiſtratus conſcendit, relicto hoc quæſtus genere, animum ad ſpem majoris fortunæ adjecit, conciliatoque Plebis favore, Quæſturam Provincialem accepit an. $\frac{525}{6}$ Eum non recenſet Tribunum Plebis *Livius*, *lib*. 32. qui alios ejus narrat Magiſtratus. Ædilis Plebis factus eſt an. $\frac{530}{1}$ Ædilis Curulis an. $\frac{533}{4}$ quo Ludos Circenſes edidit, prætor Urbanus an. $\frac{535}{6}$ videtur fuiſſe. Tandem Conſul factus eſt à Populo iraro, & primus ipſi datus eſt Collega L. Aimilius Paulus iterum. Conſulibus utriſque bellum cum Annibale decretum eſt.

Itaque ex Senatuſconſulto ad hoc bellum percuſſi ſunt denarii, pro ingenti illius apparatu, ut videre eſt in *Livio*, in quibus eorum nomina inſcripta ſunt, & Sella Curulis impreſſa, pro amborum inſigni. Sed cur Fides in anteriore parte? quod Romani juramenti eſſent tenaces, & Annibal eſſet pacis perjurus: nam deæ Fidei maximum ſtatutum erat jusjurandum, cujus *Cicero*, *in Officiis*, meminit, *Livius*, in primo, Numam Fidei ſolemne inſtituiſſe ſcribit, quem lege. Littera Γ eſt F antiqua ejus nomen *Fides* indicans, eam ſic exaratam, ſupra omnes totius Furiorum Familiæ tumulos obſervavimus; qui, noſtra ætate, dum Romæ morabamur, Tuſculi, in via publica, excelſa & antiqua, arbore vento ex terræ viſceribus avulſa eorum ſepulchralem arcam detegente, reperti ſunt.

Porro poſt cladem. ex centum & octoginta millibus armatorum, & ducentis amiſſis quadraginta millibus peditum & duobus millibus equitum & ſeptingentis, cum ſeptuaginta tantum, juxta *Polybium*, Venuſiam profugit; & tandem Romam redeunti Senatus obviam ivit, gratias ei agens, Dictatura oblata, quam renuit, quod de Republica non deſperaſſet.

VII.

Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA & ante VARRO : ex altera parte, A. TERENTI. Jupiter in quadrigis triumphalibus, d. fulmen, f. ſceptrum & habenas equorum.

A. Terentius Varro, cujus eſt nummus, exiſtimatur fuiſſe filius C. Terentii Varronis, ſupra Conſularis, ut confirmant *Tabulæ Triumphales*, qui avi prænomen tulit, ſiquidem pater ejus in ſuperiore denario Auli F. perhibetur. Is Quæſturam Provincialem adeptus eſt an. 561. Tribunatum Plebis an. 567. Præturam Provincialem obtinuit & Hiſpaniam Citeriorem ſortitus eſt an. 569. cum duabus legionibus novis & vetere exercitu, Corbionem expugnavit, prorogatoque illi in annum ſequentem 570. imperio, non procul flumine Ibero contra Celtibetos pugnavit, & ovans an. 571. in Urbem intravit ut teſtantur *Marmora Capitolina*.

A. TERENTIVS C. F. Q. N. VARRO. PROPR. ANN. CLXXI. CLXXII. *Varr.*
OVANS. DE. CELTIBEREIS.

Aurum & argentum manubiale tranſtulit argenti pondo mille 330. auri 82. & aureas coronas 67. teſte *Livio, lib.* 40. ex iis denarios, ad remunerandos ſuæ ovationis comites, percuſſit, cum ſolito Romæ capite in anteriore parte, & Jove in quadrigis triumphalibus, cujus ope & auxilio Celtiberos profligaverat.

VIII.

QVIRINVS. Caput Romuli barbatum & diademate ornatum : in averſo latere, M. TERENTI. VARRO LVCVLLVS. Lupa, ubera Romulo & Remo præbens, in imo ROMA.

M. Terentius, è Licinia domo in Terentiorum Familiam inſertus, cognomen *Lucullus* retinuit. Frater erat minor L. Licinii Luculli, cujus vitam ſcripſit *Plutarchus*, & quùm pater ejus L. Licinius repetundarum damnatus fuerat, adoptandum ſe dedit Marco Terentio, ut prænomen ejus innuit, uti moris erat accipere ; ſed non mutavit quùm illius proprium eſſet.

Magnus fuit fratris erga illum amor, ſiquidem ſe Philoſophiæ dedit, ut illius ætatem ad petendos ſimul Magiſtratus, exſpectaret. Is Quæſtor fuit Syllæ, an. 666. ut fratri ſuccederet, quando illum Sulla Legatum ſuum fecit.

In Quæſtura denarium hunc cudit, ad indicandam Terentiorum antiquitatem, in cujus gentis Familiam tranſierat. Expreſſit ex antica illius parte caput Quirini, diademate cincti, & in averſa illum, cum fratre Remo à Lupa educatum: nam hoc lemmate Terentiorum gentem ſub Romulo migraſſe denotare voluit, ut in Terentiis Lucanis ſupra retulimus, & in ſequentibus M. Varronis dicturi.

Ex Quæſtura Varro Lucullus Tribunatum Plebis obtinuit an. 672. ambo fratres L. Lucullus & M. Varro Lucullus Ædiles Curules facti ſunt an. 674. *Plinius*, *lib.* 8. *cap.* 7. illos Elephantorum pugnas cum tauris exhibuiſſe tradit; & *Val. Maximus*, *lib.* 2. *cap.* Lucullos Ædiles verſatilem feciſſe ſcenam primos ſcribit. Præturam Urbanam adeptus eſt an. 677. & jus inter peregrinos dixit, ex *Pædiano, in Orat. Ciceronis, in toga candida*. Macedoniam ex Prætura ſortitus an. 678. poſtea Conſul creatus eſt cum C. Caſſio Varo an. 680. ſimulque Legem Frumentariam tulerunt, quæ ab iis Terentia Caſſia dicta eſt, de qua *Cicero*, *Verr.* 7. Varroni Lucullo obtigit Macedonia, primuſque contra Beſſos pugnavit & domuit de iiſque triumphavit, ut *Cicero*, *Pædianus* & *alii* teſtantur.

Accuſatus eſt à C. Memmio ſuper his, quæ in Quæſtura ſub Sylla geſſiſſet; ſed frater ex Aſia rediens victor, ejus gratia judicium evaſit, & tandem alienata Lucii fratris mente ad extremum, ipſi permiſſa eſt tutela. Filia ejus Tertulla nupſit M. Craſſo diviti, quam corrupiſſe Julium Cæſarem narrat *Suetonius in ejus vita*, *num.* 50.

IX.

VARRO PROQ. Caput Quirini diademate cinctum, ut ſupra, thermæ impoſitum: in poſtico latere MAGN. PROCOS. Delphin & Aquila, intermedio ſceptro.

M. Terentius Varro, ille eſt doctus Ciceronis ſynchronus, qui nummum cudit, bello Piratico militans ſub Pompeio M. nomine Proquæſtore, à quo corona navali donatus eſt. Ab *Appiano*, *lib. de Bell. Mithrid.* nominatur inter eos, quos Pompeius ſelegit ad perſequendos Piratas, data illi poteſtas eſt à Senatu. Σικελίαν δὲ καὶ τὸ

Ἰόνιον ἐφύλασσον αὐτῷ Πλώτιός τε Οὐάρ῾ος, καὶ Τερέντιος Οὐάῤῥων, μέχρις Ἀκαρνανίας. *A Siciliæ littoribus ad Acarnaniam, Ionium mare Plotio Varo, & Terentio Varroni servandum obtigit.* Is, quùm per triennium bellum, tum in maritimis Provinciis uſque ad quadringenteſimum à mari ſtadium cum aliis, haberet poteſtatem, tum innumerata certa pecunia denarios ſignavit, ad uſum Claſſis ſuæ; in antica quorum parte caput Quirini, ut etiam cum aliis Terentiis antiquitatem à Romuli tempore denotaret, expreſſit; & in altera delphinum & aquilam, ſceptro intermedio, cum Pompeii Magni dignitate nempe Proconſulis; ſceptrum quidem ad ejus ſupremam indicandam, per delphinum in mari, & per aquilam in terra, potentiam: de qua lege *Appianum loco laudato.*

X.

Caput Neptuni, ut videtur, & litteræ ab imperito artifice, quæ eandem, ut ſupra, epigraphen habere deberent, VARRO PROQ. EX S.C. quùm in averſa parte, idem typus & eadem ſit inſcriptio. Obſervandum hunc denarium non reperiri in *Theſ. Regio.*

Hic denarius à M. Terentio Varrone percuſſus videtur, cum capite Neptuni, quùm hæc moneta ad Claſſis uſum eſſet ſignata. Adeſt nota S. C. pone illius dei, ad declarandam hanc Pompeio datam „ ex Senatuſconſulto potentiam; de qua *Appianus* inquit, Nec „ ullus unquam Rom. Imperator, ante Pompeium cum tanta pote„ ſtate profectus eſt.

M. Terentius Varro, poſt Quæſturam, adeptus eſt Tribunatum Plebis, & factus videtur Ædilis Plebis cum Licinio Murena an. 693/4. de „ quibus *Plinius, lib.* 35. *cap.* 14. hæc refert, Lacedæmone qui„ dem exciſum lateritiis parietibus opus tectorium, propter excel„ lentiam picturæ ligneis formis incluſam, Romam deportavere „ in Ædilitate, ad Comitium exornandum, Murena & Varro: Quod opus quùm per ſe mirum eſſet, tranſlatum tamen magis mirabantur. Prætor Urbanus Peregrinam ſortitus eſt juriſdictionem an. 695/6. deinde Provincialis fuit an. 696/7.

In bello civili Legatus fuit Pompeii, proſcriptus eſt à Triumvi„ ris an 710/1. de quo *Appianus, lib.* 4. *Civ. Bel.* At Varro, Philoſophus „ idem & Hiſtoricus, miles ſimul & dux probatus, ideo fortaſſe ut „ iniquior dominatui, proſcriptus eſt. Eum familiaribus certatim

cupienti-

cupientibus recipere, vicit Calenus, & in villa, ad quam Anto- „
nius divertere ſolebat, eum habuit, à nullo tamen vel ipſius Var- „
ronis, vel Caleni ſervo indicatus eſt. Vitam deinde impetravit, „
quam plus minus ad 100. annos protraxit. Fundaniam habuit uxorem, ad quam ſcripſit jam octogenarius, *lib.* 1. *de Re Ruſt.*

XI.

Caput Dianæ, cum luna bicorni ſupra frontem, & pharetra cum arcu ſupra humeros: in averſa parte, A. TERENTIVS VARRO MVRENA. Cervus, quem duo canes inſequuntur.

Duo reperiuntur, pater & filius, A. Terentius Varro Murena; prior ſane è Licinia gente, cujus Murena cognomen eſt familiare, in Terentiam Familiam adoptione tranſiit, qui Licinianus de more vocari debuerat; ſed, ut ſupra, Licinius, qui etiam in hanc adoptatus fuerat, Luculli tantum cognomen, ad indicandam adoptionem retinuerat; ſic pariter hic Licinius tantum cognomen aſſumpſit. Huic aſſignamus denarium potius quam filio, qui ſub Auguſto Salaſſos vicit, an. 728/9 & Conſulatum poſtea adeptus eſt an. 730/1 in cujus Magiſtratu mortuus eſt, quùm ſub hoc Principe, quùm Auguſti nomen recepiſſet, & monetam cudendam cum Senatu diviſiſſet, omnes fere denarii, à ſuis Triumviris Monetalibus percuſſi ſunt.

Patris meminit *Cicero*, *lib.* 10. *Fam. Ep.* 22. his verbis, Acce- „
dit eò, quod Varro Murena magnopere ejus cauſa vult omnia. „
Illum *Pighius* inter Quæſtores Provinciales numerat an. 691/2 *Cicero*, an. 669/700 *Ep.* 14. *lib.* 4. *ad Atticum*, de interceſſione Terentii Varronis loquitur; ſed Ædilis Plebis videtur venationem edidiſſe, cujus nobis ectypum in denario expreſſit; at quùm Diana iis præſideret, & ſacra illi ante fierent, ideo illius imago in anteriore parte cælata eſt.

XII.

CAESAR AVGVSTVS. Caput Auguſti nudum: ex altera parte Q. TERENTIO CVLEONE, ſic in noſtro, II. VIR. Caput Apollinis laureatum.

Q. Terentius Culeo, Duumvir deducendæ Coloniæ cum Cæſare Auguſto, in hoc nummo ſociatus eſt; poterit eſſe filius Q. Te-

Terentii Culeonis, qui familiarissimus Pompeio, illius partes in bello civili sequutus est, ex *Ep. Ciceronis ad Pompeium, lib.* 8. *ad Atticum.* Quinti prænomen in omni Culeonum gente observavimus, nam qui primus recensetur à Livio Proprætor Siciliæ an. $\frac{534.}{3}$ illud ferebat, ut ejus filius Prætor Urbanus an. $\frac{566.}{7}$ unde hujus pater ex iis progenitus videtur, qui Q. Filius, Quinti Nepos indigitatur. Caput Apollinis in aversa parte expressit, in gratiam Augusti, qui ejus filius credi volebat; de quo *Suetonius in ejus vita, num.* 94. Augu„ stum, inquit, natum mense decimo, & ob hoc Apollinis filium existimatum. Culeo Terentiæ huic Familiæ cognomen, à culeo reperto, quod est vas viginti amphorarum capax, vel quadraginta urnarum; ut est apud *Plinium, lib.* 24. *cap.* 4. & *Columellam, lib.* 3. *cap.* 3.

THO-

THORIA.

THORIAM gentem Plebeiam denotat Sp. Thorii Lex Agraria, lata an. 646/7. Ejus nomen putat à tauro deductum *Fulvius*, ut Tauri simulacrum innuere videtur. Porro sic nostra est conjectura, à voce Græca Θεωρὸς, id est, *Inspector*, de qua in secundo nummo. Cognomen *Balbus* à linguæ defectu, teste *Sigonio*.

I.

I. S. M. R. id est, *Juno Sospita Magna Regina*. Caput Junonis Sospitæ, pelle Caprina ornatum, in postico latere, L. THORIVS BALBVS. Q. id est *Quæstor*. Taurus solutus.

L. Thorius Balbus patrem habuit Sp. Thorium Balbum, qui Legem Agrariam tulit, ne ex Lege Sempronia dividerentur agri publici, sed possessoribus relinquerentur in posterum; sive tributo, quod non in ærarium publicum redigendum esset, sed Plebi agros non habenti divideretur. Hac Lege agri fiebant publici, ideo L. Thorius Quæstor factus est an. 673/4. in memoriam Legis à patre latæ, bovem decurrentem & solutum in denario expressit; ut pote jure publico utentem, nec ad cognomen spectare remur; primo quod *Varro*, qui enumerat gentes à pecore nomen habentes, eam non profert, secundo quod *Fulvius* ipse dubius hac de re loquitur.

In anteriore denarii parte expressa est imago Junonis Sospitæ, quæ Lanuvii summo honore, ut sæpe diximus, colebatur, ad indicandam Thoriæ Familiæ ex ea urbe originem, cujus meminit *Cicero*, *lib.* 2. *de Finibus*, his verbis: „ L. Thorius Balbus fuit Lanuvinus: quem meminisse tu non potes. Is ita vivebat, ut nulla „ tam exquisita possit inveniri voluptas, qua non abundaret. Erat „ & cupidus voluptatum, & cujusvis generis ejus intelligens & copiosus; „ ita non superstitiosus, ut illa plurima in sua patria sacrificia „ & fana contemneret: ita non timidus ad mortem, ut in „ acie sit ob Remp. interfectus. Tribunatum Plebis assequutus erat an. 671/2. & ad Præturam, ut pater, pervenit.

II.

ΟΜΟΝΟΙΑ ΝΙΚΟΜΗδέων. Caput Junonis Sospitæ, pelle captiña ornatum: ex aversa parte, ΕΠΙ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ ΘΩΡΙΟΥ & monogramma Monetarii. Aper.

Nec pater Sp. Thorius hunc nummum percussit, quùm Præturam non præteriit, nec L. Thorius ejus filius, de quo *Cicero in Bruto*; Ei paucæ centuriæ defuerunt ad Consulatum: igitur per Magistratuum gradus pervenit ad petitionem usque, & qui nummum signavit, dicitur Ἀνθύπατος, id est Proconsul, post divisionem, nempe Provinciarum inter Augustum & Senatum, Bithynia huic cesserat, & ab eo mittebantur Provinciæ Rectores. At ille ejusdem est Familiæ; ut pote qui eandem Junonis Sospitæ imaginem expressit, ad denotandam ex urbe Lanuvio originem.

Ut nomen Θώριος scribitur per Th. & per Ω. in Græca lingua, non à Tauro pecore derivatum, sed à voce Θεωρὸς, id est, *Inspector*, in exordio conjecimus. Aper in aversa parte, ad Herculem videtur spectare, cujus cultum in urbe designat. ΟΜΟΝΟΙΑ ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ, videtur quasi consensu Senatus & Populi, ut in nummo M. Aurelii in *nostro libro de Græcis Nummis Impp.* ΝΕΙΚΟΜΗΔΕΙΑ ΒΟΥΛΗ ΔΗΜΟΣ ΟΜΟΝΟΙΑ. *Nicomedia Senatus Populus Concordia.*

TITIA.

TITIAM gentem fuisse Plebeiam demonstrant tot Tribuni Plebis; quorum Leges de Vectigali agrorum, de lusu, de Triumviratu R. P. C. de donis & muneribus latæ sunt. Ejus nomen desumptum est à prænomine *Tito*, de quo controversia est. *Valerius Max.* à Sabino quodam, nomine Tito manasse ait: *Festus* à *Titulo*. *Titulos* autem milites fuisse, quod patriam tuerentur, quasi *Tutulos*.

I.

Caput Jani bifrontis: in aversa parte, Q. TITI. Navis solita.

Q. Titius in Titiorum Familia solus reperitur hoc prænomine. Is qui Tribunus Plebis fuit an. 526/7 cum L. Villio Tappulo, qui simul Legem de Tutelis tulerunt. Ista Lex ideo Villia Titia est appellata; hac vero prospectum est, ut in Provinciis, uti Romæ, à Præsidibus earum darentur tutores. Hic in Quæstura hunc nummum secundæ magnitudinis cudisse videtur, cum solito Jani bifrontis, in antica parte capite, & solito in aversa Navis typo.

II.

Caput Poetæ cujusdam barbatum, cum fascia, cui duæ alæ erant ligatæ: in postico latere Q. TITI. Pegasus supra basim.

Quin à Q. Titio hic denarius sit cusus, non sinit in dubio eadem Q. TITI. quæ supra, epigraphe. Sed quæ imago barbata, & alis in capite ornata? Pegasus in sequentibus denariis, ut in hoc, cum Musæ effigie, & cum Victoriæ capite, in anteriore parte, Poetam sane, ex Titiorum Familia, celebrem fuisse, ut crederemus adduxit, cujus ille memoriam ad posteros revocare voluit: barba prolixa qua ornatus est, illum valde antiquum fuisse: siquidem canit *Ovidius*:

Sic apud intonsos nomen habebat avos.

Sic etiam Quirinus, T. Tatius, Tullus Hostilius Reges, ut &

Brutus & Ahala depinguntur barbati; & hocce Ahala gens Titia antiqtiior extitit, nam *Dionysius*, *lib.* 9. Sex. Titium refert Tribunum plebis an. 291. Alæ tribuuntur Poetis, ob celeres eorum cogitationes. De Pegaso in sequentibus denariis.

III.

Idem Poetæ caput alis ornatum: in postico latere, Q. TITI. Pegasus in basi, IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. circa ambitum.

Valde celebris videtur fuisse hic Titius Poeta, ut illius imaginem etiam restituere voluerit, post tot sæcula Trajanus Imperator. Sed ut multarum Familiarum denarios iterum percussit, illustriorum virorum vultus aut egregia illorum facta renovari curavit. Pegasus additur in hujus Poetæ denarii aversa parte, quod illi bibisse dicuntur aquam, in Parnasso monte fontis Hippocrenes, quem Pegasus ictu ungulæ aperuerat, quia istæ vocales fuisse feruntur, de quibus *Sidonius*.

Texerunt vitrea vado Hippocrenes,
Tum hac mersus aqua loquacis undæ.

IV.

Caput Musæ laureatum: in altera parte, Q. TITI. Pegasus, in basi.

Quin sit in superioribus denariis argenteis alicujus Titii Poetæ imago expressa, non sinit dubitare in hoc ejusdem Q. Titii Musæ laureatæ caput cum eodem Pegaso exaratum: unde Musæ ipsæ insuper Pegasides nuncupatæ; ut *Festus* docet, & quidem à fonte, quem Pegasus ungulæ ictu aperuit, Hippocrene dicta. Alatum vero Pegasum fuisse depictum refert *Fulgentius*, *Myth. lib.* 3. Ideo „ inquit, pennatus, quia universam mundi naturam celeri co-„ gitationum theoria illustrat; nam ait *Palæphatus*, *lib.* 1. Mihi „ vero absurdum prorsus videtur, equum volitare posse, etiamsi „ omnium avium pennas sibi adjunxisset. Corona laurea coronatur Musa, ob laurum quæ vaticinium inducere dicitur, & ob Apollinem, qui earum comes profertur.

V.

V.

Caput Victoriæ alatum : in postica parte, Q. TITI. Pegasus, ut supra.

Victoria cum Pegaso in hoc quinario, ut Musa in superiore denario, cum eodem conjungitur, vel ad denotandam Musarum victoriam contra filias Pieri & Anippes, quæ cum illis ausæ sunt decertare, unde victæ in picas mutatæ sunt; vel ad victoriam aliquam illius Titii Poëtæ, in Poeticis certaminibus, arguendam: cujusmodi multæ Comicorum & Tragicorum Poetarum inter se certantium, à Græcis Latinisque scriptoribus celebrantur, ut innuit *Fulvius*.

VI.

RVFVS. Caput Solis radiatum : in altera parte M. TITIVS. Luna bicornis, inter septem Triones.

M. Titius Rufus, videtur ille fuisse, qui M. Titius indigitatur, & qui patrem habuit Sextum cognomine, bis Prætorem, ex *Livio*. Is Quæsturam Provincialem iniit an. 598/6. Tribunatum Plebis an. 603/4. Ædilis Plebis factus est an. 606/7. & Prætor Urbanus an. 609/10. quo, ut moris erat Prætorum Urbanorum Apollinares, Ludos celebravit; in cujus memoriam hinc Apollinis caput, sub Solis effigie, qui unus idemque est, & ex altera Lunam bicornem, inter septem Triones, Dianæ ejus sororis symbolum, quod ii Ludi Apollini & Dianæ essent dicati, quique edebantur ante D. tertium Nonas Quinctiles: in *Kalend. Romano*, referuntur ad pridie Nonas Quinctiles.

TITINIA.

TITINIA gens Plebeia, & valde antiqua: ſiquidem M. Titinius recitatur Tribunus Plebis an. 262/70 nono nempe poſt creatos Plebis Tribunos. *Livius* an. 353/4 nominat P. Titinium pro Patricio, ſed Titiniæ gentis Patriciatus alio loco probari nequit: idcirco aut lapſus eſt, vel alios *Annales* ſequutus eſt, nam præter Furium, quem nominat, alii erant Plebei. Olim Titinnii, unde à *Tinnio* nomen derivari quidam autumant.

I.

XVI. Caput Romæ galeatum: ex averſa parte C. TITINI. Victoria in bigis, d. flagrum.

C. Titinium, qui hunc denarium cudit, litteræ numerales indicant illum ſignaſſe ſecundo bello Punico, quo *Plinius, lib.* 33. *cap...* „ inquit, Q. Fabio Maximo Dictatore, Annibale urgente, aſſes „ unciales facti ſunt, placuitque denarium ſexdecim aſſibus per- „ mutari, &c. unde adjectæ ſunt à C. Titinio numerales notæ XVI. pro X. denarium indicantes. C. autem Titinius C. F. M. N. renuntiatur Tribunus Plebis an. 534/5 uno antequam ſecundum illud bellum cœpiſſet. Ergo aut in Prætura Provinciali, aut in legatione, illum ſignavit, ut vox ROMA, quæ in eo deeſt, arguit. Sed illud pretium ſedecim aſſium pro denario, paulum duraſſe denotant pauci, qui in hac Familiarum ſerie reperiuntur nummi argentei, præter hunc & alterum in gente Julia, quod è contra in nummis æreis, forſan ob pondus; ut mox dicturi ſumus.

II.

Caput Jani bifrontis, barbatum: ex poſtico latere, M. TITINI. in imo ROMA. Navis.

M. ille Titinius C. filius, Marci nepos, fuit C. Titinii, cujus denarium ſupra explicuimus, frater natu minor. Is Tribunatum Plebis geſſit anno primo ſecundi belli Punici 535/6 & in Quæſtura quam

quem iniisse videtur quinque annis prius, ut moris erat. Inter illam & Tribunatum Plebis, nummum hunc sextantarium, ut ex pondere noscitur, percussit. *Plinius, lib.* in superiore denario C. Titinii, *citato*, narrat, Asses librales, bello Punico primo, quùm im- „ pensis Respublica non sufficeret, imminui cœpisse, & sextantario pondere cudi. Postea quùm, secundo Punico bello, Annibale urgente, unciales facti sint, non amplius ad sextantarium rediere; ut observare licet in hac nummorum Consularium congerie, ob monetæ forsan pondus, & facilem rei nummariæ usum.

TITVRIA.

TITVRIA gens, etsi valde antiqua, utpote quæ originem suam à Sabinis, qui Tatium T. Sabinum Regem comitati sunt ad Romam habitandam, an fuerit tamen Patricia & Plebeia, ignoratur: ita dicta quod primus fistulæ cantui vacaret.

I.

Caput Jani bifrontis barbatum: ex aversa parte L. TITVRI. in imo ROMA. Navis.

L. Titurii nulla fit mentio apud *Historicos* quos legimus. Porro ut Quæstor Provincialis hunc nummum secundæ magnitudinis pro asse unciali, ad usum Provinciæ, ad quam cum Prætore proficiscebatur, Romæ percussit, ut epigraphe ROMA denotat. Nummus secundo bello Punico, aut post illud, dum as uncialis, ut sæpe diximus, ob Reipublicæ necessitates, factus fuisset, signatus est. De Jano, illius solito symbolo, & Navi ejus perpetua nota, abunde diximus.

II.

Caput Jani bifrontis barbatum, ex altera parte, L. TITVRI. in imo SABINVS. Navis.

Ab eodem L. Titurio, percussus est etiam hic nummus pro asse, ut ex pondere & forma noscitur; sed in Provincia, quùm vox ROMA in eo desit, & altera substituta sit, SABINVS, ejus cognomen, per quod ex Sabina oriundus esse videtur, ut abunde confirmant sequentes denarii ab eodem cælati. De Jano assis nota, & Navi ejus symbolo, supra.

III.

SABIN. Caput T. Sabini Regis: ex aversa parte, L. TITVRI. Victoria in bigis, d. coronam, s. habenas equorum, in imo galea inversa.

L. Titu-

L. Titurius ex una parte caput T. Tatii Sabini expressit, cum hac epigraphe SABIN. alludens tum cognomini suo cùm Regis nomine, ut suam originem ab eo tempore, quo Rex ille cum Romulo in regni consortium accitus est. Ex altera parte bigatus est, sic à victoria in bigis dictus, & quùm coronam flagri loco gerit, victoriam aliquam denotare diximus, sed Prætoris, sub quo Quæstor erat Titurius, nomen ignoratur, & quid ille insigne gesserit, reconditum manet.

IV.

SABIN. A. PV. id est, *argento publico.* Caput Regis T. SABINI ante quod in area palma: ex altera parte, L. TITVRI. Duo Romani duas Sabinas rapiunt.

Idem prodit Sabini Regis vultus, sed in area palmæ ramus, ad victoriam Prætoris seu Consulis, cujus erat Quæstor Titurius, denotandam; ut Victoriam in bigis, ad ipsam arguendam, cælavit. Sed has voces, A. PV. *argento publico.* interpretamur, ad demonstrandum denarium ex illo argento manubiali, quod in castris hostium fuerat repertum, & in ærarium publicum à Victore delatum, esse percussum: nam dum bellum in Provinciis prolongabatur, denarii cudebantur, seu ex vectigalibus, vel ex manubiali, si res fieri poterat: sin vero Quæstores Urbani illos ex ærario suppeditabant. De raptu Sabinarum in sequente denario.

V.

TA. SABIN. Caput Tatii Sabini Regis: in postico latere L. TITVRI. Duo Romani duas Sabinas rapiunt.

Nihil hic denarius à superiore differt, nisi quod TA. id est *Tatius* nomen Sabini, apponatur in antica parte, ad indicandam illam imaginem esse Tatii Sabinorum Regis, sub quo Sabinarum raptus à Romanis factus est. Hi quùm uxores non haberent, sibi jungere destinarunt, Ludis Consualibus. Pace facta Romulus cum finitimis, Ludos Neptuno instituit in Circo, quod ille equos primum domuerat & equitandi artem invenerat. Hocce Sextili mense, die octavo sacra fiebant, immolabaturque mulus; quoniam id genus quadrupe-

quadrupedum primum vehiculo junctum fuisse credunt, eo quod Lunæ vehiculum traherent. Postea Ludus agebatur, ut equi & muli juncti & soluti magno spectantium plausu currerent. Ubi spectaculi tempus venit deditæque eo mentes cum oculis erant: tum ex composito orta vis, signoque dato, juventus Romana ad capiendas virgines discurrit.

Qui vero fuerit raptarum numerus, inter *Autores* discrepat: *Quidam* non ultra triginta fuisse tradunt, quæ curiis nomina dedere. *Nonnulli* quingentas: *Plerique* septem & viginti, ut *Valerius Antias*. *Alii* sexcentas & tres supra octoginta. Magna pars forte, ut in quem quæque inciderat, raptæ: quasdam formâ excellentes primoribus Patrum destinatas: ex plebe homines, quibus datum negotium erat, domos deferebant. Hunc vero typum expressit L. Titurius, ut Romanos deinde natos ex Sabinis puellis esse natos significaret.

VI. VII.

SABIN. A. PV. Caput Sabini, in alio lauri ramus: ex aversa parte, L. TITVRI. Tarpeia Virgo, clypeis obruta, à duobus Sabinis: in alio clypeus in vertice.

L. Titurius, ut originem suam à Sabinis, qui Romam pace inita commigrarunt, & forsan ex illis qui Tarpeiam scutis obruerunt, indicaret, ejus historiam in denario consignavit. Sabini, qui Capitolinum montem Romanorum arcem occupare tentabant, quùm aquatum ibant, Tarpeiæ virgini Vestali occurrentes, petierunt ut in arcem, patris sui Tarpeii custodiæ commissam, ingressum daret. Pactaque cum illis, quidquid in sinistris brachiis gestarent, armillas intelligens, quas illi aureas gemmatasque lævo in brachio ferebant: tum ut eam prodidit, promissi mercedem petiit, & ipsi scutis eam obruerunt; unde monti nomen *Tarpeius mons* qui primus erat Saturnius.

VIII.

Caput Jovis Capitolini laureatum: ex aversa parte P. SABIN. Q. id est, *Quæstor*. Victoria, d. coronam trophæo porrigit, s. palmam gerit.

Fulvius

Fulvius ex Sabini cognomine hunc Quinarium P. Titurio Quæstori tribuit, cui lubenter accedimus; sed dum illum ad Q. Titurii, Sabini, qui Cæsaris Legatus in Gallia fuit, filium revocat, & trophæum & victoriam, ad patris contra Unellos gesta referri conjicit, ex *Cæsaris* verbis, *Comm. de Bell. Gall.* ejus opinioni non assentimur. Antiquior est hic quinarius filio ejus Q. Titurii, & ejusmodi quinarii à Victoriæ trophæum perpetuo coronantis typo, dicti sunt victoriati, & non à victoria, quam retulit is, qui quinarium percussit: & semper ii Jovis Capitolini caput præferunt, ex instituto, ut videtur illius, qui primus eos signavit, quem Livium Drusum in Tribunatu fuisse ferunt.

Cicero, *in Oratione pro Fonteio*, nobis Titurium, Q. Titurio Cæsaris Legato antiquiorem suppeditat. Hæc sunt illius verba: Itaque Titurium Tolosæ quaternos denarios in singulas vini „ amphoras portorii nomine exegisse. Hic forsan Publius cogno- „ mine dici potuit, & antequam in Galliam Ulteriorem Prætor ivisset, Quæsturam suscepisse. Hi vero omnes P. L. & Q. Titurius ex eadem Familia fuisse videntur, etiam si obscuri in *Historia Romana* illorum Magistratus extiterint, quùm illi antiquitatem suam ex Sabinis per denarios superiores notarent.

TREBANIA.

TREBANIA gens videtur Plebeia, ut TREBATIA, quæ forsan pronunciatione, litteraque mutata, eadem fuit: nam idem nomen ab antiqua voce quadam derivari quis suspicari potest.

I.

Caput Romæ galeatum: ex averso latere L. TREBANI, in imo ROMA. Jupiter in quadrigis decurrentibus, d. fulmen vibraturus, f. sceptrum & equorum habenas.

Quis fuerit L. Trebanius altum est apud *Historicos* silentium. „ Trebaniæ gentis nulla, inquit *Fulvius*, reperitur mentio apud „ eos *Scriptores*, quos ipse viderim, nisi vero nummus extaret æreus, „ in quo hic Trebanius notatus sit, crederem erratum fuisse ab eo, qui denarium cudit. *Patinus* vero, quidquid *Fulvius* attulit, ille ab„ stulit, & ait, *Cicero* quidem Trebatii meminit, quem Caium no„ minat: ideoque error factus est dum pro TREBANIO appositus est TREBATIVS; sed quot obscuras & aliunde ignotas nobis protulere gentilitia id genus numismata, ut in hoc opere legere est. L. autem Trebanius in Quæstura, hunc quadrigatum signasse videtur, in quo Jupiter Fulminator expressus est.

II.

Caput Jovis laureatum, pone quod nota s. ex aversa parte L. TREBANI. Navis, in imo ROMA, ad latus littera s.

Non modo L. Trebanius in Quæstura argenteos denarios, sed æreos nummos ad usum Provinciæ signavit: littera s. pone Jovis caput solita semi assium nota, illum etiam pro semi libra notatum, licet tunc esset semiuncialis, tamen adhuc permutari arguit. Asses decem denarius faciebat. As dividebatur in moneta in semiassem, trientem & quadrantem, & aliquando in sextantem. Assis nota erat littera I. quia primùm erat ex una libra. Semis vero s. Trientis 4. globuli, quatuor uncias, seu tertiam assis partem. Quadrantis 3. globuli

globuli tres uncias seu quartam assis partem, & denique sextantis 2. globuli, uncias duas seu sextam assis partem designantes.

III.

Caput Herculis pelle leonina amictum, pone quod tres globuli: ex altero latere L. TREBANI. Navis, in imo ROMA. ad latera tres globuli.

En quadrans, tribus illis globulis in utraque parte nummi signatis, pro quarta assis parte, à L. Trebanio, in sua pariter Quæstura percussus, cum Herculis imagine, in anteriore illius parte. Ut autem Jovis caput in semi assibus semper iis temporibus; ita plerumque Herculis vultus in quadrantibus exhibebatur. Jupiter quidem, ut summus & tutelaris Romæ deus, Hercules vero ut præcipuus, post illum, Romanorum numen: nam Romulus, quùm ab Albanis suis deos adscivisset, Herculem, cujus cultum Arcades, qui Pallantium condiderant, in Foro Boario instituerant, imprimis veneratus est, & Romani deinceps suum Herculem appellarunt, Potentem, Pollentem, & Alexicacum.

IV.

Caput Romæ galeatum, supra quod tres globuli: in postica parte L. TREBANI. Navis.

Ut etiam in Quadrantibus Romæ caput, sicut in denariis cuderetur mos invaluit; ita ut L. Trebanius illud in hoc nummulo exhibuerit. At quùm vox ROMA in eo non expressa est, ille in Provincia à Quæstore cusus existimari potest, ceu ad monetam Romanam esse, indicandam, seu quod ipsa Roma apud gentes exteras, Trebanii ætate, pro dea coli inciperet; ut testantur nummi Græci, in quibus ΘΕΑΝ ΡΩΜΗΝ legimus. Smyrnæi, apud *Tacitum*, *Ann.* 4. se primos jactant templum Urbis Romæ statuisse, M. Porcio Consule, stante adhuc Punica urbe.

TREBONIA.

TREBONIA gens Plebeia, sed Consularis; ex qua Trebonia Lex de Comitiis Tribuniciis an. 350/1 Cognomen *Asper* nobis superest in denariis, inditum L. Grebonio Tribuno Plebis, quod infestus esset Patribus, apud *Livium*, *lib.* 3.

I.

ASPER. Jupiter pectore tenus, pone quem sceptrum: ex altero latere C. TREBONI. C. F. Ovis ante aram, ad cujus imum culter.

C. Trebonius Asper, C. filius, ab illo Tribuno Plebis L. Trebonio originem traxisse indicat cognomen *Asper*, quod retulit in Tribunatu an. 350/1 Infestum quùm se Patribus Lege lata de Comitiis Tribuniciis reddidisset. T. autem Trebonius Quæsturam Urbanam gessit an. 693/4 Tribunatum Plebis an. 698/9 quo Legem de Consularibus tulit, post Tribunatum *C. Cæsari* Legatus in Galliam profectus est, ut colligitur ex *ejus Comm.* 5. Præturam Urbanam extra sortem obtinuit à Cæsare an. 705/6 Ex Prætura Urbana Hispaniam Ulteriorem Procos. habuit an. 706/7 ut refert *Hirtius*, *de Bell. Alexand.* & eundo Massiliam oppugnavit. Anno sequenti è Provincia ejectus est G Scapula Duce apud *Dionem*, *lib* 43. Consul postea suffectu est an. 708/9 ut eruitur ex *Fragmento Tabulæ Collotianæ*, quùm Cæsar solus & sine Collega factus esset initio anni. Porro cum aliis Cæsaris percussoribus in eum conjuravit, licet ei Proconsulatus Asiæ à Cæsare decretus esset, in quem abiit an. 709/10

Prætor, ex *Suetonio* & *Macrobio*, ferias, advocata concione in Urbe indicere solebat; Idus vero omnes Jovi sacræ, ideoque ipsis, Ovis mutabatur, quæ ob id dicebatur Idulis. *Ovidius.*

Idibus alba Jovi grandior agna cadit.

De

De qua tiam *Festus*, Idulis, ait, ovis dicebatur, quæ omnibus Idibus Jovi mactabatur; ut & *Macrobius*, *Saturn.* 1. Itaque C. Trebonius denarium hunc percussit, cum Jovis capite ex anteriore, & ovem ad aram ex altera cum cultro ad immolationem; ut se sacrificium hoc Jovi factum indicasse denotaret. *Amicus* putat hoc sacrificium spectare ad Consulatum Trebonii, quod Consules Jovi sacra faciebant, Magistratum inituri: sed injuges juvenci mactabantur, ex more solito, uti refert *Ovidius*.

Jamque novi præeunt fasces, nova purpura fulget,
Et nova conspicuum pondera sentit ebur.
Colla rudes operum præbent ferienda juvenci,
Quos aluit campis herba Phalisca suis.

II.

P. DOLABELLA. caput Dolabellæ: ex altera parte, C. TREBONI. L. SEST. P. F. Tripus, supra quem corona, & altera in ambitu.

In Cornelia gente num. 64. jam prodiit hic denarius, ut pote qui P. Dolabellæ ejus gentis cognomen præferentis caput exhibet: sed quùm à C. Trebonio, de quo nunc agimus, sit percussus iterum memorandus venit. Trebonius tunc agebat Smyrnæ, Proconsul Asiæ à Senatu confirmatus, dum Dolabella, cui Syria ex Senatusconsulto fuerat decreta; sed anno ad exitum vergente, ibi commoratus est Dolabella, & ita, ut refert *Dio*, Trebonio usus est, ut is summam sibi „ Dolabellæ benevolentiam polliceretur, ejus militibus ali- „ menta ultro daret, ac cum eo citra omnem metum con- „ victum haberet. Imo hic denarius nos edocet, sibi mutuam fidem & amicitiam jurasse, & in id simul sacra fecisse: in cujus gratiam L. Sestius, Trebonii Quæstor, Dolabellæ effigiem tanquam Proconsulis in antica parte exhibuit, & tripodem sacrificii testem, cum Trebonii nomine & suo in altera expressit.

Quam ad confidentiam postquam Trebonius devenit, ac

nulla ſui ipſius cuſtodia uteretur, Smyrnam repente noctu Dolabella occupavit, Trebonium interfecit, ejuſque caput ad Cæſaris ſtatuam projecit; ſed hoſtis à Senatu judicatus, Caſſius eum in Syria Laodiceæ obſeſſum ad voluntariam mortem compulit, & quanquam Trebonium inhumatum projeciſſet, tamen ſepultura dignatus eſt ille.

TV L-

TVLLIA.

TVLLIAM gentem fuiſſe Patriciam indicat *Livius*; Sed Plebeiæ nummi tantum ſuperſunt. Ejus nomen à prænomine *Tullo*; ominis autem cauſa Tullus dictus eſt, quaſi *tollendus*, o in u verſo ex *Valerio*. Sic cognomen *Decula*, prius *Decola*, ex *Pighio* & *Glandorpio*, quod nullum haberet domicilium, ut *Publicola* his temporibus dictus eſt. Alii cognomen habuiſſe *Decolæ* volunt, quod de *cole* natus ſit, quem vidit ejus mater apud *Plutarchum, lib. de Fort. Rom. pag.* 323. *Cicerones* antiqui vocati ſunt, quod *Cicer* optime ſererent, ex *Sigonio*. De Cicerone vero Oratore *Plutarchus* ait *in ejus vita*, habuit in extremo naſi in modum *ciceris* cæcam inciſuram, unde cognomen quæſivit.

I.

Caput Romæ, pone quod ROMA, ex averſa parte, M. TVLLI. Victoria, in quadrigis decurrentibus, d. habenas equorum, ſ. palma, in vertice corona.

Idem typus à Trajano reſtitutus, Lugduni aſſervatur, apud *D. Romans de Rive*. Licet M. Tullius, ſine cognomine, in hoc denario reperiatur, ex illius forma antiquitatem redolente, eum ad M. Tullium Deculam, Conſularis patrem, revocamus; nec alius prænomine Marcus, cum alio cognomine, inter Magiſtratus occurrit. Is Quæſturam Provincialem ſuſcepit an. 624/5 quo hunc quadrigatum percuſſit; at quia Victoria in eo palmam gerens, ut & corona in area ſpectatur, victoriam aliquam denotant, illam, à M. Aquilio Conſule in Aſia de Ariſtonico & Aſianis relatam indicare poteſt, cujus forſan Quæſtor fuit, poſt Quæſturam vero Tribunatum Plebis accepit an. 629/30

II.

SERVI. DECVLA. Caput Servii Tullii Deculæ, Regis diademate

mate ornatum: ex altera parte, M. TVLLIVS M. F. Figura nuda, d. equum capiſtro tenet, ſ. ſtrophium.

M. Tullius M. filius Decula patri ſuccedit, & alludens cognomini Servii Regis Deculæ, ſe ab illo originem trahere volebat; Ideo Quæſtura Provinciali ſuſcepta an. 655/6. hunc denarium percuſſit, cum Servii Regis imagine, ornati diademate, quo in hoc regium ſe infundere perſuaderet. Ita hoc tempore plurimorum erat jactantia levitaſque, qui falſis imaginibus ita nobilitatem quæ-
„ rebant, quod obliquè poſtea notavit *Tullius Cicero in Bruto*,
„ hæc proferens; ut ſi ego me à M. Tullio eſſe dicerem, qui Patricius cum Ser. Sulpicio Conſule, anno 10. poſt exactos reges.

In averſa parte Eques capiſtro equum ducit, ad denotandum Cenſum, quem primus Rex Tullius invenit; itaque Legem de Cenſu tulit, quinto quoque anno. At quùm Romulus tres Equitum Centurias inſtituerat, & Tarquinius Priſcus eorum numerum duplicaſſet; Tullius vero Rex novas alias duodecim adjunxit, & ad equos emendos dena millia æris ex publico ipſis dari & in duas attribui juſſit, quæ bina millia æris in ſingulos annos penderent, quibus equos alerent. Poſt autem exactos Reges, Cenſores facti ſunt an. 310/1. & Equites citabantur nominatim à Præcone, in ſua quiſque tribu, vocatuſque equum publicum traducebat, ut in hoc denario demonſtratur, Cenſoribus oſtendens.

Ex Quæſtura Tullius Decula Tribunatum Plebis adeptus an. 650/1. Ædilitatis repulſam paſſus an. 663/4. eam obtinuit an. ſequente, Prætor deinde Provincialis fuit an. 668/9. & tandem Conſul creatus eſt cum Cn. Cornelio Dolabella an. 672/3. quùm Sylla creatus eſt Dictator Reipublicæ conſtituendæ cauſa M. Deculæ Italia & Dolabellæ Macedonia obtigere.

III.

Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA; ex poſteriore parte, M. TVLLI. M. F. CICERO. Caſtor & Pollux, equites aſtris inſignes, decurrunt cum haſtis.

M. Tullius M. filius Cicero, ille eſt Orator, omnium Sabinorum Princeps, cujus geſta hic deſcribere non inſtituimus, quæ *Plutarchus* & *alii* illuſtrarunt; ſed ordine noſtro illius Magiſtratus

gistratus proferemus, & quidquid ad illius nummos explicandos prodidit. Is Quæsturam Provincialem sortitus est Siciliam, sub Prætura anni secundi Sex. Pæducii Lilybetana an. 678; quo, ante in eam profectionem, denarios, ad Provinciæ impensas, Romæ percussit, in quibus se M. filium appellat, quem ex Equestri ordine quidam fuisse existimant. Ciceronis cognomen ei inditum est & tulit; quod quùm amici, ut abjiceret, consulerent, quando honores peteret, fertur glorians dixisse, enisurum se illustrius Ciceronis nomen Scauris & Catulis reddere.

Tribunus Plebis non fuit; liberum enim erat hunc Magistratum vel Ædilitatem omittere. Ædilis fuit an. 684; & Præturam Urbanam gessit an. 687; Quæstionique de repetundis præfuit. Anno sequenti in Provinciam ire recusavit ex Prætura, annumque adeptus 43. Legibus ad Consulatum obtinendum præscriptum, gessit cum C. Antonio an. 690; quo Catilinaria ab eo conjuratione detecta, dictus est Pater Patriæ; sed quæ illi postea exilium procuravit. In Consulatu Macedoniam, quæ illi obtigerat, ut Collegam Reipublicæ studiosum redderet, ipsi concessit Galliamque minus quæstuosam accepit an. 691.

IV.

ΕΠΙ Μ. ΤΥΛΛΙ. Caput Cereris velatum, ante quod duæ spicæ: ex posteriore parte, ΤΡΙΜΕΝΟΘΥΡΕΩΝ. Diana Ephesia, tutulo insignis.

Jam vulgavit *Seguinus* hunc nummum dum suus erat, & Tullio Cimbro inter Cæsaris percussores præcipuo addixit, tunc regius factus. Ipsum M. Tullio Ciceroni tribuimus. Locus, in quo cusus erat, *Seguino* suadebat, ipso favente, ut ad Oratorem revocaret. Trimenothyritæ erant tunc Phrygiæ Majoris, ultra Mæandrum, quæ, ut ipse notavit, in administratione Ciliciensi addicta erat Ciliciæ Rectoribus, & nunquam Bithyniæ, cui præerat Cimber: sed quùm Imperatoris nomen deesset, quod in sequente scriptum est, maluit eum ad Cimbrum detorquere, qui à plurimis *Scriptoribus* Lucius appellatur; quasi vero Imperatoris nomen esset necessarium ad cudendos nummos. Illum autem titulum Cicero nondum obtinuerat, dum hic sub ejus nomine à Trimenothyritis percussus est.

Cicero, duodecimo anno poſt Conſulatum, ex s. c. & Lege Pompeia, Ciliciam & Cyprum Ap. Claudio ſuccedens rexit. Plures erant ſub Imperio Cilicienſi Ciceronis Provinciæ; nempe Cilicia Campeſtris, Pamphylia, Lycaonia, & Phrygiæ Majoris; pars ultra Meandrum, in qua erat urbs Trimenothyræ, ut ceteri alii nummi innuunt. Deinde tres Diœceſes, Aſiaticæ ab eo dictæ, *Ep. 67. l. 13.* nempe Laodiceam, Cybiram & Apameam, quas Appius ejus Prædeceſſor quoque rexerat extra ordinem: quippe quæ ad Aſiæ Proconſulem antea pertinebant, quin & Cyprus Inſula. Ad III. Kal. Sextiles cum imperio veniens Laodiceam, quæ prima ejus ingreſſui occurrit, incredibilis fuit ex omnibus urbibus ad eum inviſendum concurſus; quùm ut minimo ſumptui Provinciæ eſſet Proconſul, nil mirum ſi parvæ etiam civitates in ejus memoriam ſuam monetam ſignarent.

Trimenothyritæ, ut hic nummus & *Ptolemæus* illos vocant, in parte anteriore Cererem, ſuam deam tutelarem, cum ſpicis exhibuerunt, cujus rei teſtis eſt *Maximus* ille Valeriani & Gallieni in *libro de Nummis Græcis Impp.* cum epigraphe ΚΛΕΟΒΥΛΟΣ ΑΡΧ. Α. ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥΣΙΝ. Ceres in quadrigis vehitur, utraque manu tædam gerens, quam Phryges magno honore proſequebantur. At in averſa parte nummi noſtri ſignata eſt Diana Epheſia; ad arguendum Temenothyritas hujus Provinciæ diœceſeos eſſe.

II.

Corona ex hederæ foliis & baccis, in cujus medio ciſta aperta, ex qua exilit ſerpens: ex altero latere, M. TVLLI. IMP. ΛΑΟ-*δικέων* ΛΑΒΑΣ ΠΥΡΡΟΥ, *Laodicenſium Labas Pyrrhi filius.* Duo angues, adverſi ſpiris ſuis, pharetram & arcum amplectuntur, ad lævum latus caduceus.

Cicero, compoſitis urbium ſuæ Provinciæ clariſſimarum rebus, cum duabus legionibus, quas obtinuerat à Senatu, in Cappadociam, ad reſtituendum juniorem Ariobarzanem, profectus eſt, & ad Amanum montem, cujus incolæ Parthis favebant, progreſſus, eos diſſipavit, & plurimos occidit, captiſque ſex in circa caſtellis, Imperator ab exercitu appellatus eſt. Confecto ſub exitum anni Cilicienſi bello, hyberna, per Q. fratrem, in agrum male pacatum exercitum diviſit, ipſe Tarſo ſe Laodiceam contulit,

ibique

ibique forum egit omnium diœceseon, præterquam Ciliciæ, ex Id. Febr. ad Kal. Maias. Interea urbis Strategus seu Prætor, Sabas, Pyrrhi filius *Cistophoros*, id est, nummos tetradragmales argenteos cudit, à *Cista*, quam ab una parte præferunt, ita nominatos, quorum CCXLII. millia *Livius* triumpho M. Acilii de Antiocho Magno in ærarium illata profert, *lib.* 47.

Ex altera parte, inter angues, Asiæ insignia, ut testatur Augusti frequens quinarius, cum hoc lemmate & epigraphe, ASIA RECEPTA, nomen M. TVLLI. IMP. in æternam rei & gestorum illius memoriam apposuit; notata urbe ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ, in qua percussus est *Cistophorus*. Peracto cum sui desiderio Provinciæ Imperio usque in adventum successoris, A. D. III. Kal. Sextiles an. $\frac{703}{4}$ decessit Rhodum profectus: reliqua ejus vitæ pete ex *Plutarcho* & *aliis Scriptoribus*.

VI.

AP. CLAVDI. C. F. PVLCHER. Caput Vestæ velatum, pone quod VESTA: ex altera parte, M. TVLLI. M. F. CICERO IIII VIR. Templum rotundum, in cujus aditu Vestæ signum, supra cippum.

Duas hic denarius Familias exhibet Tulliam & Claudiam: de hac jam in ea gente diximus num. 13. *Nobis*, ut de Tullia nunc agamus, superest. M. Tullius Cicero M. F. indigitatur, & sic ad patrem denarius prima fronte spectare videtur, sed vox IIII VIR. cum nomine Collegæ Ap. Claudii C. filii ad Ciceronem filium protinus illum revocat, quùm ambo essent coætanei: nam Pulcher Consulatum gessit cum Norbano Flacco an. $\frac{715}{6}$ & Cicero Junior, Idib. Sept. suffectus est Consul an. $\frac{723}{4}$ An vero Quatuorviri Monetales? non quidem videtur quùm sociati sint. Vestæ templum in postica, cum imagine illius deæ in anteriore parte, potius ad Quatuorviros sacris ædibus reficiendis, de quibus loquitur *Livius*, lib. 25. extra ordinem nominatis, pertinere nummum denotant.

Vestæ templum alibi à Numa extructum diximus, de quo sic *Plutarchus* narrat: Traditur Numam, custodiæ causa perenni, Vestæ „ templum circumdedisse; quod rotundum ab eo extructum est; „ non ut terræ (quasi ea Vestæ esset;) sed ut universi figuram exprimeret.

M. Cicero filius à *Val. Maximo*, inter eos, qui à claris parentibus degenerarunt, collocatur; nec quidquam patris, præter solam patris dicacitatem, referens: Consulatum tamen assequutus est, tribuente id memoriæ patris Augusto, quùm in M. Antonium Alexandriam pugnaturus iret. Cicero Syriam postea Procos. obtinuit, ex *Appiano*, sed Asiam ex *Seneca* patre, *Suasor*. 7. forsan utrasque administravit.

VALE.

VALERIA.

VALERIA gens cùm Patricia, tum Plebeia. Eam è Sabinis oriundam cum T. Tatio Rege Romam migrasse narrat *Dionysius*, *lib.* 4. Primo Valesia, Valesios ut Auresios à sole nuncùpari ferunt: deinde Valeria, littera R. reperta; Valeriæ Leges plurimæ fuerunt. De ære alieno, de provocatione, de Sacerdotis Cereris civitate, de Tribunicia potestate. Hæc usque ad septendecim cognomina apud *Historicos* habuit, ex nummis supersunt. *Acisculus*, cognomen, ut Poblicius dictus est Malleolus. Sic ille à Martello acuminato reperto, ut præferunt nummi, Acius dictus est, & diminutivum inde factum Acisculus, & ut ab acu facta est acicula, & Α'ξίς. Apud *Calepinum* Acisculárius Lapidicina dicitur, quia eo utebantur, ut jam vidit *Ill. Spanhemius* in latomiis ubi notat ex *Glossario* Acisculum verti λατόμος. *Barbatus* à *barba* quam gerebat. *Catulus* diminutivum à Cato, qui prudens dicitur. *Corvinus* pariter diminutivum à *Corvo*, quod cognomen tulit M. Valerius, qui cum Gallo pugnans à corvo juvatus est, teste *Macrobio*. *Falso* idem qui *Falco*, ut à quibusdam *Historicis* appellatur. Falcones autem dicti, quod pollices pedum curvatos falconis instar haberent. *Flaccus* autem dicebatur qui aures latas haberet & ob magnitudinem deorsum reflexas. *Lævinus* diminutivum à *Lævo*, quod esset Mancinus Messala, dictus est M. Valerius à Messana devicta. *Potitus* quod post xviralem invidiam Plebeiam in Patres incitatam legibus, & conditionibus suis mitigavit, unde Potiti nomen adeptus.

I.

Victoria pectore tenus, cum alis in dorso: ex aversa parte ACISCVLVS, cum Acisculo seu malleolo, cujus alterum caput in mucronem desinit, in laurea.

Ordine alphabetico Valeriæ gentis nummorum explanationem inchoamus. Hujus qui Acisculi cognomen præfert, nulla mentio apud *Historicos*, & tantum per frequentes denarios argenteos no-

tus; unde per tot ænigmata quærendus. Hunc vero Quæstor Provincialis, quùm in illo desit vox ROMA, percussit, post aliquam victoriam à Prætore vel à Proconsule, cujus erat Quæstor, relatam, ob Victoriæ caput in anteriore parte cælatum, & cujus particeps fuit; ut indicare videtur laurea, ipsi haud dubie concessa, in posteriore parte, ut & in sequentibus nummis frequens percussa.

Acisculus cognomen detorquet *Fulvius* ad Aciscolam, quasi Acis fluvii, in Sicilia Valerii fuissent accolæ; quod plurimis probare nititur, sed frustra: nam malleus ille probat originis nomen, ut alter in Poblicia gente, num. 5. & 6. Acisculus dicitur quod à voce Græca Α᾿κὶς derivatur, quæ generaliter ponitur pro acumine, alterum illius caput in mucronem desinat, instrumentum Fabrile, quo saxa cædebantur in latomiis; ut ex *Heinsio, Batavia altero lumine*, hausit *Ill. Spanhemius*, *Diss. 6.* & firmat *Veteri Glossario*, in quo Acisculus, λατόμος, redditur, sed rem dirimere videtur *Calepinus*, his verbis: *Acisclarius*, *Lapicida. suppl.*

II.

ACISCVLVS. Caput Neptuni, laureatum in corona ex lauro: ex altera parte, L. VALERIVS. Amphitrite, superiore parte femina, d. submissa, instrumentum trifidum, s. versus faciem admota, inferiore piscis in duas delphini partes disjunctus.

Cognomen Aciscůli satis erat notum, dum percussus est superior denarius, ut ejus coætanei illum Valeriæ genti adjudicarent, sed *Antiquarii* hodie ignorarent, cuinam tribuendum esset, ut *Historici* quonam tempore vixerit illa Familia, nesciunt; nisi in ceteris nummis L. VALERIVS inscriberetur. Is autem in memoriam victoriæ, quam supra suspicati sumus, hunc denarium percussisse arguit, eadem ex lauro corona circa Neptunum, cujus caput expressisse videtur, ad indicandam illam fuisse navalem; quùm Neptunus maris regnum obtinere sit creditus, cujus ope victoria relata est. Propterea lauream ejus capiti imposuit Valerius, potius quam illi tridentem, peculiare ipsius insigne, tradere voluerit; sed ut Neptunum esse nemo dubitaret, Amphitriten ejus uxorem in posteriore ejus parte expressit. Illam arguit instrumentum trifidum, quod illa gerit dextra, tridentis instar, ut maris regina:

Regina: nam tridentem Neptuno ideo appingunt, quod aquarum natura triplici virtute fungatur, ut inquit *Fulgentius*, nempe liquida, fœcunda & potabili. *Aliqui* Nereidos figuram esse existimant, quibus non assentimur.

III.

ACISCVLVS. Caput Castoris capillis cincinnatis, cum stella desuper: in aversa parte Europa, cum velo volitante, lauro vecta.

Tertius hic Acisculi denarius, in Quæstura Provinciali signatus est, ad denotandam Valeriorum originem; non modo ex Sabinis, ut nos docuit *Dionysius*, *lib.* 4. sed è Pelasgis, quos, late sumpto nomine, pro Græcis omnibus intelligit, ex quibus Valeria gens ipsa erat promanata. Illa autem in denariis expressit, quidquid illustre olim apud eos existimatum est. Sed quænam est in anteriore denarii parte signata imago? Illam Apollini tribuit *Fulvius*, sed quam ab eo diversa sit, norunt *Tyrones*. Eam Arcadis Evandri esse suspicatur *Ill. Spanhemius*, in memoriam, ait, forte Arcadum προσελήνων, ob stellam in vertice capitis; sed Luna potius exprimi debuisset. Stella vero peculiariter Castori assignata est, ut vidimus in gente Sanquinia num. 3. & 4. Nemo nescit, qui *Pausaniam* legerit, quo honore Castores tota Græcia prosequuta est, quùm ipsi ex Laconica regione essent oriundi, quot in urbibus illis extructa sint templa; unde teste ipso Autore appellati sunt Magni dii, *Attic. lib.*

Conjunxit Acisculus cum Castore Europam, alteram Græciæ deam; quam ita venerabantur Corinthii, ut ejus ossa in pompa veherentur Ellotiorum festo, ut narrat *Athenæus*, *lib.* 15. *cap.* 5. „Textam coronam è Myrto vocari scribit Ellotida, ambitu cubitorum viginti, eamque in Ellotiorum festo, quod apud Corinthios solemne est, in pompa vehi cum ossibus Europæ, quam Ellotida Corinthii vocant. Ad hunc locum *Casaubonus* addit ex *Hesychio*: Ἑλλώτης Εὐρώπης στέφανος πλεκόμενος πηχῶν εἴκοσι, & alibi Ἑλλώτια ἑορτὴ ἐν Κρήτῃ, à Cretensibus, ait, igitur acceperunt Lacedæmonii, ut reliquorum suorum institutorum magnam partem.

IV.

IV.

ACISCVLVS. Caput, ut supra, Castoris stella ornatum; pone quod Malleus dictus acisculus: in aversa parte, L. VALERIVS. Caput Sibyllæ Delphicæ.

Diu hæsimus in quærenda illius feminæ, ex Castoris aversa parte, expressa imagine: tandem eadem mulieris similitudo, idem habitus, idem capillorum cum fascia super eos geminata comptus, in nummo Carisiæ gentis num. 12. nobis suppeditavit Sibyllam, sed in qua Græciæ parte, nisi Delphicam. Hæc ex decem tertia perhibetur, cujus mentionem fecit *Chrysippus*, *eo libro quem de Divinatione* in lucem dedit, & in *Annalibus* suis, nominavit *Piso*. Creditur vixisse ante bellum Trojanum, adeoque Delphis nata. *Amicus* vero objicit, si probe cum Hellespontiaca similis sit, illa est, inquit. Nonnulli etiam eandem esse volunt, quod his in locis frequenter versata sit. Dicitur & Delphis saxum quoddam conscendisse, atque inde μαινομένη καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ κάτοχοι proclamasse, cui quidem inde saxi Herophilæi appellatio inhæsit, quùm ejus proprium nomen esset Herophile. Hanc autem Valerius cum Castore sociavit, tanquam alterum Græciæ lumen. Acisculus pone caput, ad cognominis Acisculi originem percussus est, ut alter Malleus in Poblicia gente.

V.

Caput ut supra, Castoris cum stella in vertice, & acisculo pone illud: in postica parte, L. VALERIVS. Stymphalis avis galea ornata, & duobus spiculis armata, cum clypeo supra alam lævam.

L. Valerius, ad denotandam è Pelasgis suam originem, quidquid in Græciæ partibus celebre erat, in denariis suis expressit, & quùm in moneta ferè semper aliquod caput exhiberetur, in his denariis Castoris caput expressit, cùm ad illustrandam originis Familiam, tum propter cultum, quo Castorem forte ille veneraretur ut patrium numen, quùm esset Romæ illius ædes, in Circo Flaminio, & templum cum fratre in foro Romano.

In

In ſuperioribus, quidquid Corinthus, Lacedæmon, & Delphi memorabile habuerint, expreſſum; nunc quid in Arcadia Stympalum urbs, juxta quam illæ aves Stymphalides dictæ, à lacu Stymphali, quæ totam Arcadiam devaſtarent, homines ſpiculis, quæ gerunt, impetentes: ſed ut tantæ magnitudinis erant, quæ ſolis radios adumbrarent, ne ipſæ occiderentur, galeam in capite geſtare, & clypeum ſub alam ferre dicebantur: unde hæc omnia in denario exhibentur, tandem ab Hercule, uti refert *Diodorus*, æneî crepitaculi ſonitu fugatæ ſunt. Quem bene errorem *Fulvii*, qui hanc avem pro Sirene, quam in gente Petronia explicuerat, nobis obtruſit, *Ill. Spanhemius* retexit; nec Harpyia eſt ut *Antonius Auguſtinus*, & illum ſequutus *Natalis Comes*, putant; clare enim eas diſtinguit *Petronius*.

Tales Herculeâ Stymphalidas arte coactas
Ad cœlum fugiſſe reor, pennaque fluentes
Harpyias cum Phineo maduere veneno
Fallaces epulæ.

VI.

ACISCVLVS. Caput Apollinis radiatum, pone Aciſculus: ex altero latere, L. VALERIVS. Diana, cum Luna bicorni in bigis, d. habenas equorum, ſ. flagrum.

L. Valerium Aciſculum, poſt Quæſturam, ad Præturam Urbanam perveniſſe, nos edocere videtur hic denarius, in memoriam ludorum Apollinarium, ab eo editorum, percuſſus. Hi erant, ut ſæpe diximus, Apollini & Dianæ ejus ſorori dicati, teſte *Zoſimo*. Quare ex una parte caput Apollinis cælavit. Vides, *Lector*, per coronam radiatam qua ornatus eſt ut ſol, quantum differt à Caſtore, quem Apollinem falsò eſſe exiſtimavit *Fulvius*: Dii enim ut agnoſcantur, cum ſymbolis, vel inſignibus, aut attributis depinguntur: Caſtor quidem ſtella qua donatus eſt à Jove: Apollo vero lauream gerit, ob vaticinia, quibus laurus apta eſt, vel ob ejus erga Daphnem in lauream converſam, amorem; aliquando etiam ipſi lyra datur, quam à Mercurio accepit: ſed nunquam ſtella ei tribuitur.

Diana variis ſymbolis inſignitur ; ſed quando Apollinem comitatur ut Solem, ſemper Luna bicorni ſupra frontem decoratur. Illa in denario bigas agens depingitur, ob Ludos Apollinares, qui in Circo celebrabantur.

VII.

III. VIR. A. A. A. F. F. Incus : ex averſo latere, L. VALERIVS CATVLLVS, circa ambitum, S. C. in area.

L. Valerio ſuccedit alter L. Valerius, ſed diverſo cognomine, nempe *Catullus*; & an ex antiqua illa gente, è Sabinis profecta, dubium eſt, ſi *Fulvio* credimus, qui Valerii Catulli Poetæ filius credi poteſt, non autem, ut ait, vel illius frater; nam hunc nummum cudit, ut Triumvir Senatus ſub Auguſto, quùm monetæ cudendæ poteſtas cum eo diviſa videtur, eodem tempore, quo Provinciæ an. 728/9. C. autem Valerius fuit Veronenſis, natus in Peninſula Sirmione, lacu Benaci in agro Veronæ; non tamen obſcuro nec humili loco genitus : ſi quidem Valerii ejus pateris Julius Cæſar hoſpitio uſus eſt ut ex *Suetonio* eruitur. Fratrem habuit, cujus mortem deflet, & ille juvenili admodum ætate, quùm annum circiter 30. haberet, apud *Euſebium*. Unde L. Valerius probè Senatus Triumvir Monetalis fuiſſe exiſtimari videtur.

VIII.

FALTO. Caput Romæ galeatum : ex averſa parte, Q. VALER. Q. F. in imo ROMA. Victoria agit bigas, d. flagrum, ſ. habenas equorum.

Ad Faltonis cognomen Valeriorum devenimus quod primum tuliſſe reperimus P. Valerium Prætorem an. 449/50. qui filium habuit Q. Valerium Ædilem Curulem an. 476/7. cujus major natus Q. Valerius Falto Quæſtor Provincialis an. 503/4. hunc bigatum frequentem argenteorum denariorum ejus ætatis typum, percuſſit. Poſt Quæſturam vero Ædilitatem Curulem adeptus eſt an. 508/9. Inter Cives & Peregrinos Urbanam primus obtinuit Præturam an. 511/2. ſed hac Collegæ relicta ex S. C. cum imperio in Siciliam ire juſſus eſt. Ipſi Proprætore prorogata eſt Provincia an. 512/3. & cum C. Lu-

tatio

tatio Catulo, ex auctoritate Senatus, Carthaginiensibus pacem dedit post annos belli 23. cum tributo, & Sicilia Romanorum facta est, Hieronis regno excepto; unde cum Catulo Romam ad Triumphum venit, ut testantur *Tabulæ Capitolinæ*.

Q. VALERIVS. Q. F. P. N. FALTO. PRO. PR. A. DXII. DXIII. *Varr.*
EX SICILIA. NAVALEM. EGIT. PRID. NON. OCT.

Q. Valerius deinde Consulatum cum C. Mamilio Turrino obtinuit an. $^{514}_{3}$ sed horum Consulum Provinciæ ac res gestæ apud *Historiæ Scriptores* oblivione sepultæ sunt.

IX.

Caput Jani bifrontis barbatum: ex postico latere, P. FALTO. Q. F. in imo ROMA. Navis solita.

Ad P. Valerium Faltonem hic nummus, tertiæ magnitudinis, fratrem Q. Valerii Faltonis, de quo supra, pertinet. Is Quæsturam Provincialem gessit an. $^{505}_{6}$ in qua hunc sextantarium percussit, postquam As libralis hoc fere tempore, nempe dum arderet primum bellum Punicum, ad uncias duas,* ex *Plinio*, reductus est. Iis autem assibus semper caput Jani bifrontis, quod ille cum Saturno, cui regnum communicaverat, pecuniam conflare cœperant, expressum est, cum Navi solemni eorum typo, ob ipsius Saturni in Italiam adventum.

P. Falto ex Quæstura Ædilitatem Curulem adeptus est an. $^{510}_{1}$ & deinde Præturam Urbanam inter Cives & Peregrinos an. $^{512}_{3}$ & tandem Consulatum cum Cn. Cornelio Blasione an. $^{515}_{6}$ uno anno serius quam frater Q. Falto. Gallia Publio Consuli obtigit; de quo *Zonaras* narrat, illum, quùm primo prælio à Gallis superatus esset, postquam ab Urbe sibi auxilia missa intellexisset, Gallos iterum aggressum fuisse, ante quam illa venissent, Gallos ingenti pugna vicisse, sed ob priorem cladem ipsi negatum Triumphum scribit *Orosius*.

X.

Caput Jani bifrontis : ex altera parte, P. VAL. FL. in imo ROMA. Navis.

Valerii cognomine Flacci Faltones ſequuntur ordine alphabetico; ſed cognomine antiquiores ſunt, licet ex eadem gente Patricia originem habeant. Nam ex ea Valerium Publicolam, liberatorem illum patriæ, cujus ſtirpis nulli ſuperfuerunt, dum nummi Romæ ſignati ſunt, fuiſſe indicat *Cicero*, *in Oratione pro L. Valerio Flacco.* Publius autem, de quo nunc agitur, filius fuit L. Valerii Flacci Coſ. cum T. Otacilio Craſſo an. 492/3. & ipſe Conſulatum obtinuit, ut infra dicturi, & ad Magiſtratus aſcendit, per Quæſturam Provincialem, an. 526/7. quo hunc ſextantarium aſſe librali, hoc tempore ad illum reducto, percuſſit.

Ex Quæſtura Ædilitatem Curulem adeptus eſt an. 521/2. Præturam inter Cives & Peregrinos ſortitus eſt an. 524/5. & Conſulatum tandem obtinuit cum M. Atilio Regulo an. 525/6. quo Prætores primum quatuor creati ſunt, inter quos M. Flaccus, ejus frater, Sardiniam ſorte adeptus eſt. De Conſulibus nihil hoc anno certum.

XI.

AED. CVR. Caput Cereris corona ſpicea ornatum, in averſa parte, T. FLAMIN. T. F. L. FLAC. P. F. EX S. C. Duo Ædiles ſedentes, hinc & inde ſpica, in aliis modius adeſt.

P. Flacco patri Conſulari ſuccedit & ipſe filius Conſul etiam poſtea L. Flaccus, ut ipſa fert epigraphe, L. FLAC. P. F. Quæſturam Provincialem iniit an. 547/8. eodem quo & T. Flaminius illam accepit, cum quo Ædilitatem Curulem geſſit, ex ipſo denario & *Livio*; quem ille illuſtrat an. 552/3. ipſi frumenti vim magnam, quam ex Africa P. Scipio Africanus Procoſ. miſerat, quaternis in modios æris populo, ſumma fide & gratia, diviſerunt, ex Senatuſconſulto. In cujus memoriam hunc ſimul denarium ſignavere, in anteriore illius parte Cererem, ut deam quæ frugibus præeſt, cuderunt, & ex altera parte ipſi ſedentes viſuntur, pro frumenti diſtri-

butione;

butione; cujus testes sunt spicæ, ad latera. In altero, quem Romæ vidimus, aderat modius ante Ædilium crura.

Ex Ædilitate Præturam obtinuit Siciliam Q. Fulvio succedens an. 554/5 & Consul creatus est cum M. Porcio Catone an. 558/9 Italia obvenit Valerio, anno sequenti 559/60 Procos. Galliam obtinuit, & insignem de Insubribus & Boiis Gallis, circa Mediolanum, victoriam reportavit; de quibus tamen non videtur triumphasse. Triumvir agris dandis, Bononiam colonos deduxit an. 564/5 Censuram cum Collega Catone in Consulatu, gessit an. 569/70

CENS. L. VALERIVS. P. F. L. N. FLACCVS M. PORCIVS M. F. CATO LVSTR. F. XXXXVIIII.

In hac Censura L. Valerius Flaccus Princeps Senatus à Catone Collega dictus, & etiam numeratur in numero Pontificum an. 573/4

XII.

Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA: ex altero latere, L. FLACCI. L. F. Castor & Pollux astris ornati, equites, sed aversi cum hastis præ manibus.

L. Valerii Censoris hic filius, ut fert ipsa inscriptio, L. FLAC. L. F. patre, avo & proavo Consularibus illustris, & ipse Consulatum obtinuit; ad quem per Magistratus ordinarios ascendit; primumque Quæsturam Provincialem suscepit an. 585/6 quo hunc denarium percussit cum Castoribus, sed non simul decurrentibus, sed in diversa loca abeuntibus: nam immortalitate inter eos communicata, postea ex *Homero*, inter astra collocatos, alternis diebus, eorum quemque lucere; unde stellis insigniti sunt.

Ex Quæstura Ædilitatem Curulem adeptus est cum L. Cornelio Lentulo Lupo an. 590/1 & cum Collega Ludis Megalensibus *Heautotimorumenon Terentii Poetæ Comœdiam* primum dedere. Præturam Provincialem sortitus est an. 594/5 & tandem Consul cum M. Claudio Marcello III. creatus fuit an. 600/1 Valerio obvenit Gallia, in qua prosperè pugnatum fuisse *Julius Obsequens* affirmat.

XIII. XIV.

Caput Romæ galeatum, pone quod x. & alter præfert xvi: in aversa parte, C. VAL. C. F. in imo ROMA. Victoria bigas agit, d. flagrum.

Temporis ordo postulat, ut ad Familiam Flaccorum alteram divertamus, & illam altius repetamus. P. Valerius Flaccus Consularis, cujus nummum supra retulimus inter Flaccos primum, duos habuit filios, Lucium Censorium, cujus etiam denarium produximus, & Caium, Flaminem Dialem Ædilem an. 554. At quùm noster denarius præferat C. Val. Flac. C. F. cum nota xvi. pro x. nimirum quùm denarius xvi. asses valeret secundo bello Punico incepto an. 535/6 ad C: Valerium, hujus C. Valerii Flaminis Dialis filium majorem, pertinere posset: nam habuit alterum prænomine Lucium, & vulgo primogeniti patris prænomen ferebant. Porro conjectura est, quùm de illo *Nemo* loquatur; sed quanta ignorantur? aut post Quæsturam in qua denarium percussit, forte mortuus est.

Si hæc conjectura non arrideret, *Fulvius* in hac re etiam dubius „ addit, quamvis fieri potest ut, posterioribus quoque tempori- „ bus Populus Romanus, ære alieno pressus, argenti pondus „ minuerit, & denarius hujusmodi à C. Valerio percussus fuerit, filio C. Valerii ejus, qui Consul fuit cum M. Herennio an. 660/1 Is Syllanis temporibus Quæstor fuit, quibus forsan, ob bella, denarii ad sedecim asses iterum ascenderunt: nam Præturam inter Cives & Peregrinos gessit an. 669/70 de quo infra.

XV.

Victoria medio corpore, cum alis in dorso: in aversa parte, L. VALERI. FLACCI. Mars galeato capite, stans nudus cum strophio, d. hastam transversam, s. trophæum, à dextris apex, à sinistris spica.

Si denarius superior à C. Valerio Flacco C. Flacci Flaminis Dialis filio, ut conjicimus, majore, verè hic ad Lucium ejus filium pertinet, licet denarius id non præferat: sed apex & Mars, L. Flaminem Martialem fuisse demonstrant, ut videbimus in ejus Consulatu. Is Quæsturam Provincialem iniit an. 609/10 factus est Ædilis Curulis cum L. Cornelio Sisenna an. 614/5 De ejus Ædilitate loquitur

Cicero,

Cicero, in Orat. pro L. Flacco. Adjungis, inquit, causas inimi- „
citiarum, quod Patri L. Flacci, Ædili Curuli, patet tuus Tri- „
bunus Plebis diem dixerit, &c. Spica indicat denarium in hoc „
Magistratu, à L. Valerio, ob distributionem frumenti populo
factam, signatum fuisse, quod L. Calpurnius Piso ex Sicilia mise-
rat ex S. C.

Addidit ex altera parte apicem, ad indicandum suum sacerdotium, sed cum hic esset plurimis Flaminibus familiare, Martis signum exhibere voluit, ad declarandum se Martialem Flaminem esse. At nescimus cur *Fulvius*, commentus sit Martem d. pede tantum armatum, ut ad Valeriæ gentis originem eum longis argumentis transferret; porro optimè adjunxit, (*ut apparet*), detritus haud dubie erat ille denarius, quem vidit.

Ex Ædilitato Curuli L. Valerius Præturam inter Cives & Peregrinos sortitus est an. 617/8. Provincialem obtinuerat an. 618/9. sed in Italia retentus est ob sacra. Consul tandem creatus fuit cum P. Licinio Crasso Muciano an. 622/3. magnæ inter eos obortæ sunt contentiones, ob bellum contra Aristonicum gerendum, in Asia, quod quùm Crassus esset Pontifex Maximus, & Flaccus esset Flamen Martialis, se inter sortiri vel comparare jussi sunt. Pontifex Maximus dixit multam Flamini si à sacris discessisset, tandem remissa est multa L. Flacco, & Crassus ad bellum profectus; primusque Pontifex Maximus extra Italiam armatus abiit, sed anno sequente victus occubuit.

XVI.

Victoria pectore tenus, cum alis in dorso: ex altera parte C. VAL. FLAC. IMPERAT. EX. S. C. Aquila legionaria inter duo signa militaria, in quorum dexteriore H. id est, *hastati*, & in posteriore P. id est, *Principes*.

C. Valerius Flaccus ille, qui hunc denarium percussit, Imperatoris nomen sibi assumit, & hic haud dubie est, de quo *Cicero* loquitur, *in Oratione pro Quinctio*, his verbis: Expulsus at- „
que ejectus è prædio Quinctius, accepta insigni injuria, con- „
fugit ad C. Flaccum Imperatorem, qui tunc erat in Provin- „
cia; quem ut ipsius dignitas poscit, nomino. Sed quis ille fuerit, ut inquirere solemus, *Manutius* putat, *in explan. ad hunc Ciceronis locum*, eum esse, qui ante annos duodecim cum M. Herennio

rennio Consul fuerat an. 660/1. Sed, pace *tanti viri*, non potuit Galliam Ulteriorem hoc tempore regere, nempe an. 661/2. sed hic videtur esse filius C. Valerii Flacci, qui Prætor Provincialis an. 670/1. Citeriorem obtinuit, ut ex *Appiani Ibericis*, colligimus.

C. Valerius filius Quæsturam Provincialem suscepit an. 671/2. Ædilis Curulis factus an. 676/7. Prætor inter Cives & Peregrinos an. 679/80. & Provincialis sortitus est Galliam Narbonensem an. 680/1. & contra Gallos rem prospere gessisse videtur; si quidem ex S. C. approbatus illi ab exercitu Imperatoris titulus. In cujus memoriam exhibuit in denario, quem percussit, ipsius exercitus insignia; nempe aquilam legionariam, totius legionis signum. Ut enim erat composita ex Hastatis & Principibus & Triariis, quibus omnibus sua peculiaria vexilla; sic imprimis notata erat littera H. Hastatos denotans, sinisteriore P. pro Principibus indicandis: Triariorum autem erat Aquila, quæ, ut totius etiam legionis erat signum, in medio collocabatur.

XVII.

LAEVINUS. Caput Romæ galeatum, pone quod ROMA: ex averso latere, M. VALERI. P. F. Castor & Pollux astris insignes, in equis decurrentes, cum hastis.

Lævini Flaccos sequuntur, ordine alphabetico, & hic M. Valerius Lævinus fuit, ut fert epigraphe, P. filius, avumque habuit Publium, qui primus, Tarentino bello, prælium cum Pyrrho commisit, inter Pandosiam & Heracleam, ad Syrim amnem, an. 473/4. Ille vero Quæsturam Provincialem inire cœpit an. 526/7. quo hunc denarium, cum solito Romæ capite typo, & Castoribus in aversa parte decurrentibus, ad indicandam fratrum concordiam, percussit.

Ex Quæstura ad Ædilitatem Curulem pervenit an. 531/2. & Præturam non gessit, ante Consulatum, si credimus *Sigonio*, qui cum Æmilio Lepido Consul suffectus est L. Veturio Philoni & C. Lutatio Catulo an. 533/4. quod *Livius* M. Valerium bis Consulem sæpius nominat: Præturam vero obtinuisse inter Cives & Peregrinos contendunt alii an. 538/9. & Tribunal extra portam cum Fulvio Flacco, qui jam bis Consul fuerat, ob cladem Cannensem, ut Consulibus facilior typus reditusque foret: nam ipsi Valerio etsi

Urba-

Urbano Prætori decretæ ſunt, ad oram maritimam ſervandam, inter Brunduſium & Tarentum, viginti quinque naves. Prorogatum illi imperium anno 538/9 quo Oricum, contra Philippum Regem, Claſſe defendit, & ſequentibus etiam prorogatum eſt, uſque ad annum 543/4 quo abſens Conſul iterum creatus eſt, cum M. Claudio Marcello IV.

Lævino Italia cum bello contra Annibalem obvenit, & anno 544/5 Siciliam Procoſ. obtinuit prorogatumque illi imperium an. 545/6 quo æſtate, in Africam trajiciens, ingentem de Pœnis navalem victoriam & prædam retulit; de qua *Livium* conſule, qui eum anno ſequente 546/7 alteram navalem victoriam reportaſſe ſcribit, imo Propr. oram Græciæ maritimam extra ordinem an. 552/3 cum claſſe conatibus Philippi obſiſtere & ſocios in fide continere juſſum.

XVIII.

Caput Jovis Capitolini laureatum: ex altero latere, C. VALERI. M. F. P. N. LÆVINVS. Jupiter in quadrigis triumphalibus, d. fulmen, ſ. ſceptrum, cum habenis equorum.

Marco patri ſuccedit C. filius, ut habet denarii epigraphe, bellicæ virtutis paternæ heres, Quæſturam Provincialem geſſit an. 569/70 Ædilis Curulis factus eſt an. 572/3 Prætor ex quatuor, qui lege Bæbia, an. 574/5 creati ſunt, Sardiniam ſortitus obtinuit, & Conſul ſuffectus eſt à Q. Petilio Spurino an. 577/8 in locum Cn. Cornelii Scipionis Hiſpali, qui in Magiſtratu mortuus eſt ambo contra Ligures profecti ſunt, diviſiſque copiis, Petilius incautè occiſus eſt, & C. Lævinus, ob res ita proſpere adverſus illos geſtas, triumphum meruit; ut *Tabulæ Triumphales* & denarii denotant:

C. VALERIVS. M. F. P. N. LÆVINVS. COS. ANN. DLXVII. / DLXVIII. *Varr.*
DE. LIGVRIBVS. ... ...

Denarius Jovem, quadrigas triumphales agentem, exhibet, cum litteris, C. VALERI. M. F. P. N. LÆVINVS. non autem ſemper Triumphans ipſe in quadrigis exprimitur; ſed Jupiter, cujus ope & auxilio hoſtes deviciſſe exiſtimabant; ad cujus templum in Capitolio ibant, gratias ei de victoria relata acturi: qua de re illius caput in anteriore denarii parte ſignatur.

XIX.

MESSALLA. Caput Romæ galeatum, pone quod ſpica: ex altera parte, M. MAX. M. F. in imo ROMA. Quadrigæ decurrentes, in quibus Victoria, d. flagrum, ſ. habenas equorum.

Lævinis ſuccedunt Valerii cognomine Maximi: ſed Manius Marci F. Marci N. qui denarium cudit, ſibi agnomen Meſſalæ adjunxit, ut infra dicemus. Is Quæſturam Provincialem iniit an. 482/3. Ædilis Curulis fuit an. 486/7. & poſtea Conſul creatus eſt an. 490/1. cum Otacilio Craſſo. Jam ille Maximi cognomen paternum ferebat, quod M. Valerius Voluſi F. Dictator an. 259/60. adeptus erat, ob bellum feliciter confectum contra hoſtes, & pacem inter Patres & Plebem exactè conciliatam, teſte *Cicerone in Bruto*, & ad poſteros reliquit. Sed quùm Conſuli Sicilia obtigiſſet, à devicta nobiliſſima urbe Meſſana dictus eſt, ut ſcribit *Seneca, ad Paulinum*, Meſſanam initio appellatum eſſ epaulatimque vulgo permutante litteras, Meſſalam dictum. De Pœnis ideò meruit triumphum, ut teſtantur *Marmora Capitolina.*

> M. VALERIVS. M. F. M. N. MAXIM. AN. CDXC. CDXCI. Varr.
> MESSALLA COSS. DE. POENEIS. ET. REGE SICVLOR.
> HIERONE XVI. K. APRIL.

M. Valerius de manubiis victoriæ denarios, ad remunerandos eos qui eum in Triumpho comitarentur, percuſſit; & quidem quadrigatos, non triumphales, quod Victoria flagro equos agit; ſed ut illi ex Siciliæ manubiis viderentur, ſpicam pone caput, Siciliæ ſymbolum, expreſſit. Cenſuram tandem geſſit cum P. Sempronio Sopho, & luſtrum fecerunt XXXVII.

XX.

Caput Romæ galeatum: ex averſa parte M. MESSAL. M. F. infra ROMA Caſtor & Pollux, aſtris inſignes, decurrunt in equis, haſtas gerentes.

Patrem M. Valerium ſequitur M. Valerius Meſſala filius, ut fert denarii epigraphe, M. MESSAL. M. F. Is Quæſturam Provincialem geſſit an. 518/9. quo hunc denarium ſignavit cum Caſtore & Polluce, qui ſolitus erat illorum typus, ut ſæpe diximus, ad concordiam fratrum indicandam. Ædilis Curulis factus eſt an. 522/3. Prætor Urbanus Peregrinam ſortitus eſt Juriſdictionem an. 525/6. & creatus eſt Conſul cum L. Apuſtio Fulloneam 527/8. Provinciæ in obſcuro ſunt.

XXI.

XXI.

Caput Nemeseos: in postico latere A. TORQVAT. A. F. COS. in imo. M. MESSALLA. M. F. Sella Curulis, per latera ex S. C.

Ab avo ad nepotem descendimus, hic est M. MESSALLA M. F. & M. superioris nepos, qui conjungitur cum A. Torquato Consule; de quo diximus in gente Manlia num. 5. Is patre & avo Consularibus Quæsturam Provincialem suscepit an. $\frac{581}{2}$. Ædilitatem Curulem gessit cum M. Cornelio Cethego an. $\frac{586}{7}$. Præturam Urbanam iniit an. $\frac{589}{90}$ quo A. Manlius Torquatus Consulatum gerebat, cum Q. Cassio Longino; at hoc in Magistratu mortuo ejus loco cum Consule videtur Deæ Nemesi ex Senatusconsulto sacra fecisse; ut indicat epigraphe; sed præsertim caput ipsius in antica denarii parte expressum: *Pomponinius* autem *Lætus*, Romani, inquit, profecturi ad bellum Nemesi sacrificabant & munus gladiatorium edebant. Corsi & Sardi rebellasse videntur versus anni exitum, & ita Consul & Prætor sacrificarunt, dum bellum hieme contra eos pararetur. Sella Curulis, Consulis ut & Prætoris insigne, in rei memoriam cælata est.

M. Valerius post Præturam creatus est Consul cum C. Fannio Strabone an. $\frac{592}{3}$. sed ob *Historiæ* penuriam quidquid gesserint ipsi, ignoratur: Sed Messala postea Censuram egit an. $\frac{599}{600}$. cum Cassio Longino & lustrum fecerunt LV. teste *Floro*.

XXII.

Caput Apollinis cincinnatis capillis ornatum: in latere postico, M. VALERIVS C. F. MESSALA. Sella Curulis. EX S. C. per latera.

M. Valerius C. filius in hoc denario appellatus videtur esse nepos Censoris superioris, qui habuit filios, M. Valerium Prætorem an. $\frac{655}{6}$. & C. Valerium natu minorem, de quo ignoramus Quæsturam & Ædilitatem, propter defectum *Historiæ Romanæ*: sed anno quo Consulatum gessit, *Cicero* nobis, *in Bruto*, illum Præturam petiisse, refert, unde eam hoc sequente $\frac{691}{2}$. obtinuisse opinamur; & illius denarius cum capite Apollinis, ipsum Ludos Apollinares, ut Prætoris munus erat, celebrasse nos edocet; & id confirmat

Sella Curulis in aversa parte, Prætoris insigne, cum nota EX S. C. illos editos fuisse ex Senatusconsulto arguente.

Post Præturam Urbanam M. Valerius, Provincialem sortitus obtinuit an. 692/3. Postea illum serius magno ambitu ad Consulatum pervenisse scribit *Cicero*, *ad Atticum*, *lib.* 4. *Ep.* 15. cum Cn. Domitio Calvino an. 700/1. De illis Consulum gestis ut & Provinciis, obscurum est. *Macrobius* vero, *Saturn. lib.* 1. hunc Messalam per quinquaginta annos Augurem fuisse refert.

XXIII.

MESSAL. F. Caput Minervæ galeatum, cum hasta suprà humerum lævum: ex aversa parte, PATRE COS. S. C. Sella Curulis, in imo Thyrsus per transversum.

Messala hic, qui denarium patre Consule cudit, filius est M. Valerii Messalæ, de quo diximus in superiore nummo. Hic dum Consulatum gereret cum Cn. Domitio Calvino an. 700/1. ipse Ædilis Curulis factus est, ut denotat Sella Curulis, hujus Magistratus insigne; Sed penitus caput Minervæ, thyrsus, & nota S. C. confirmant. Si quidem Minervæ imago Ludos Magnos in Ædilitate sua, ut & thyrsus Liberalia in honorem Liberi & Liberæ, ex Senatusconsulto, edidisse nos edocent. Hæc omnia ex *Cicerone*, *lib.* 5. *Act. Verr.* 2. sic prodit: Nunc sum „ designatus Ædilis, habeo rationem, qui à Populo R. acceperim mihi Ludos sanctissimos, maxima cum cerimonia Ceperi, LIBERO LIBERÆque faciendos; hæc sunt Liberalia. Deinde addit. Mihi Ludos antiquissimos, qui primi Romani appellati sunt, maxima dignitate, ac religione Jovi, Junoni, MINERVÆque essefaciendos; in cujus memoriam illius caput in denario expressit.

De illius Prætura nihil habemus; sed post Ædilitatem duos aut tres annos, eam obtinuisse credibile est. An vero ille est, ex „ *Dione*, qui Cæsaris Legatus Salassos vicit, de quo inquit, Salassos autem, & qui eorum rebellionis socii fuerant Valerius Messala domuit an. 720/1. Sed *alii* Messalam Corvinum fuisse putant.

XXIV.

XXIV.

ATRATINVS. Caput Libertatis : in poſtico latere L. SEMPRONI. L. F. N. VALERI. M. F. MESSALLA Sella Curulis, ſupra quam corona.

Numerius Valerius Meſſala renuntiatur in hoc denario Marci filius, & ſi noſtra conjectura vera eſt, frater minor fuit M. Valerii, cujus denarium ſupra retulimus, & filius M. Valerii Meſſalæ Conſulis an. $^{700}_{1}$ de quo ante egimus. Id temporis ratio indicare videtur. Numerii Quæſturam non habemus; Sed hic denarius illius Ædilitatem Curulem nobis cum L. Sempronio L. filio ſuppeditat an. $^{698}_{9}$ ut Sella Curulis, illorum inſigne, nos edocet. Eorum Conſulatus *Marmora Antiqua* proxime ſubſequentia proferunt : nam M. Antonius IIIvir abſens Conſul cum L. Scribonio, ex pactione cum Cæſare & Sex. Pompeio facta, Kal. Jan. iniit an. $^{719}_{20}$ ſed mox in locum ſuum ſuffecit L. Atratinum, & *Tabula Capuana*, poſt duos annos, nempe $^{721}_{2}$ N. Valerium K. Nov. ſuffectum nominat. Libertatis caput, ad eam P. Romano, etiamſi Triumviri eſſent Reipublicæ conſtituendæ, indicandam expreſſum eſt.

XXV.

M. MESSALA M. F. III. VIR. Capita Honoris & Virtutis jugata, COSSVS LENTVLVS CN. F. Pons, ſupra quem INSVBRIA. cum duobus fornicibus, in aqua cymba.

M. ille Meſſala M. filius in hoc denario appellatus, videtur habuiſſe patrem M. Meſſalam, qui ſupra Salaſſos domuit an. $^{720}_{1}$ ut temporis ratio indicare videtur : nam ille Duumvir cum Coſſo Lentulo renunciatur, ut apud *Livium, lib.* 25. adjunctum à Duumviris muris turribuſque reficiendis, & ut credibile eſt, ſub Auguſto, cujus juſſu hunc pontem, ſuper Adduam in Inſubria, ad eundum Mediolanum, ut diximus in gente Cornelia, num. 5. potius quam illos Duumviros Monetales Auguſti, qui fere numquam duo in denariis reperiuntur. Capita Honoris & Virtutis jugata expreſſiſſe videntur, ut majores eorum honores per virtutem, nempe belli, eam adeptos eſſe, & etiam eodem modo ſe obtenturos indicarent.

XXVI.

MESSALLA APRONIVS III VIR. Ara : ex averſo latere, GALLVS SISENNA A. A. A. F. F. circa ambitum. S. C. in area.

XXVII.

SISENNA. MESSALA III VIR. Incus : ex averſa parte GALLVS APRONIVS. A. A. A. F. F. circa ambitum. S. C. in area.

An idem ſit M. Meſſala, qui ſuperior, dubitari poteſt; ſed certo pronunciare non liquet. Ut ut ſit, inter III viros Monetales Senatus recenſetur, ſed *Antiquarios* valde torquet Quatuorvirorum numerus, ut dubitandi locus ex gemino illo nummulo, eadem nomina diverſo modo exhibente, nullus ſit : ipſa etiamnum in Apronia gente obſervare poteſt; unde extra ordinem unum à Senatu, ob pecuniæ ad bellum aut Populi uſum, electum conjiciamus: quot enim Magiſtratus tum majores cùm minores ob aliquam neceſſitatem creati ſunt ad tempus? Nec *Lectorem* moveat quod inſcriptum ſit IIIVIRI. quùm ſint quatuor : nam in Coloniarum nummis ſæpe ſcribuntur tria nomina & II VIR. tantum exhibent.

XXVIII.

CAESAR AVGVST. PONT. MAX. TRIBVN. POT. Caput Auguſti nudum : ex altera parte VOLVSVS VALER. MESSAL. III. VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum S. C. in area.

An ille Voluſus Valerius Meſſalla idem ſit cum ſuperiore ignoratur : nam prior cognomen, quùm plurimi in nummulo Monetarii cælari deberentur, tantum exhibet : hic vero prænomen, nomen & cognomen præfert. Prænomen vero Voluſi Sabinum eſt, quo pater V. Valerii Poplicolæ uſus eſt, quod hic Senatus Triumvir Monetalis ſibi adſumit, aut potius ei à parentibus inditum eſt, ad denotandam illius ab eo Valerio, qui cum Sabinis Romam migravit, originem : Porro obſervandum iis temporibus nempe ſub Auguſto, illos qui Valerii nominabantur, illud Voluſi cognomen non modo uſurpaſſe; ſed illo tanquam agnomine uſos eſſe; niſi dixerimus propter aliquam adoptionem illud geſſiſſe; ut in ſequentibus videbimus.

XXIX.

XXIX.

Hercules pectore tenus laureatus cum clava lævo humero, & ante illum malum granatum: ex altero latere, POTITVS VALERIVS MESSALA. Templum sex columnarum, in cujus aditu Herculis stantis signum.

Hic est, quem *Dionis* exemplaria vocant Valerium Potitum, pag. 458. καὶ ὁ ὕπατος Οὐαλέριος Πόπιτος, *& Consul Valerius Potitus*, at quia in Indice *lib.* 55. L. Valerius Consul appellatur apud *eundem* Potiti filius Messala, Λ. Οὐαλέριος Γοπίτυ υἱὸς Μαοσέλας Οὐόλαισος. *L. Valerius Potiti filius Messala Volesus. Omnes* opinantur esse mendum in *Dionis exemplaribus*, & patrem vocari Potitum Valerium Messalam, & denarius hic illis omnino favet. Potuit sane à quodam Valerio Familiæ Potitorum adoptari, & cognomen pro prænomine assumere, ut vidimus in Æmilia gente, filium Æmilii Paulli ab Æmilio Lepido Triumviri patre adoptatum, in adoptionis memoriam deinceps Paullum Æmilum Lepidum appellari.

De Potito Valerio, inquit *Dio*, loco laudato. Is igitur Poti- „ tus publice pro S. P. Q. R. propter adventum Cæsaris, sacrifi- „ cavit, quod ante id temporis, pro nemine unquam factum fuerat. *Zonaras* bovem immolasse Consulem scribit, ob Cæsaris adventum, quod nulli prius acciderat. Potitus vero successerat Sex. Apuleio Kal. Juliis an. [724] quùm Cæsar Consulatum in Insula Samo hoc anno initum retinuisset.

Caput Herculis ab una parte expressum videtur, ad denotandum erga hunc deum Valeriorum antiquum cultum, quod ii, ut diximus, se à Sabinis esse oriundos jactarent; Sanctus autem Hercules dictus est à Sabinis. *Ælius* apud *Varronem*, hunc esse Sanctum, ait, à Sabina lingua, id est propitium, Herculem à Græca. Templum vero Herculis in altera parte ad revocandum Sabinos Herculi templum erexisse, de quo *Ovidius*, *in Fastis*.

Hunc igitur veteres donarunt æde Sabini
Inque Quirinali constituere jugo.

Malum Punicum, ex *Æliano*, concordiæ signum fuit. Illud autem videtur

tum? In Neronis denariis nonne EX S. C. legitur, an ideo Senatus Neronis nummos argenteos signavit? Sed quod Senatusconsulto opus fuit, ad id quod typus expressit, puta ad restaurandum Concordiæ templum, cujus caput in denario, in rei memoriam, expressum est, cui alludit forte L. Volusus, ad concordiam Valesiorum gentis arguendam; quod per malum Punicum, concordiæ symbolum, demonstrare voluit Potitus Valerius ejus pater, in superiore denario.

XXXI.

M. ANT. IMP. AVG. III. R. P. C. M. BARBAT. Q. P. Caput M. Antonii Triumviri: ex altera parte, CAESAR. IMP. PONT. III. VIR. R. P. C. Caput Augusti nudum.

M. Barbatus in hoc denario M. Antonii Triumviri Quæstor Provincialis, ut hæ litteræ Q. P. initiales declarant, ex Valeria gente fuit, & quidem ex Messalæ Familia; at quia nimis ampla indies crescebat, plurimis cognominibus uti coacta est, ita ut ille M. Valerius Messala Barbatus vocaretur. Is forsan, ad distinctionem Marci illius, quem supra à Triumviris proscriptum retulimus, Barbati cognomen addidit, duobus cognominibus usus; ut in hac gente observavimus.

Is Quæstor Provincialis renunciatur in denario. Ipsi Macedonia ex Senatu post Consulatum decreta fuerat. Sed non adiit, & in Galliam Citeriorem profectus ad D. Brutum ex ea extrahendum, in fugam à Consulibus actus est, & ad Lepidum confugit, cum quo & Cæsare Triumviratum usurpavere. At quia conjungitur in denario Antonius cum Augusto, illum denarium percussit, non ut Urbanus Quæstor; sed tanquam Antonii Quæstor Provincialis, qui Provincias cum Triumviris tunc ordinans; pro arbitrio plures habuit eodem tempore Quæstores; ut videre est in gente Antonia, in qua hunc & alios Barbati denarios explicuimus.

XXXII.

M ANT. IMP. AVG. III. VIR. R. P. C. M. BARBAT. Q. P. Caput M. Anto-

Antonii Triumviri: ex altera parte, L. ANTONIVS COS. Caput L. Antonii Consulis.

Appianus narrat, *lib.* 5. M. Antonium contra Barbatum, (quem male Barbatium, quùm sit cognomen, appellat,) aliquomodo offensum, post pugnam Philippensem, dimisisse; sed ille Romam reversus id dissimulavit, & licet ad Cæsarem se contulisset, denarios cum capitibus fratrum, ex utraque parte, percussit, ut M. Antonii partes semper se sequi fingeret, in bello Perusino, quod Cæsar cum L. Antonio tunc agebat, & sic Cæsari prodesset; ut tradit *idem Appianus*: Interea, ait, Barbatus Antonii „ Quæstor, ab offenso dimissus, sciscitantibus militibus, respon„ dit, eum irasci gerentibus bellum contra Cæsarem & communem potentiam, quo factum ut quotquot dolum Barbati non sentirent, à Lucio deficerent ad Cæsarem.

XXXIII.

L. TARI. RVFVS. Caput juvenile Tarantis: ex aversa parte, M. MESSALLA. M. F. BARBAT. Figura inequitans delphinum, sub quo tridens per transversum.

M. Messala M. filius Barbatus, ut ex temporis ratione colligere possumus, M. Barbati Quæstoris Antonii Triumviri filius fuisse videtur: nam cum L. Tario Rufo sociatur, ut ambo Quæstores Urbani, & simul denarium percussere, sed in quo totus typus ad Tarium spectat, ut in Taria gente diximus; nam ille Tarantis effigiem in anteriori parte, & ipsum tanquam Neptuni filium, delphino insidentem, cum tridente in imo, ut ejus symbolo percussit.

An Ædilis fuerit Messala Barbatus, & quando Præturam egerit, ob *Historiæ* penuriam, ignoratur. Consul renunciatur cum Quirinio à *Dione*, *lib.* 54. an. 741. his verbis: M. Valerius Messala Barbatus & P. Sulpicius Quirinius Consules fuere. Barbatus vero apud quosdam AEMILIANVS est appellatus, quasi ex gente Æmilia in Valeriam transiisset; in Consulatu mortuus est, & in ejus locum factus est C. Valgius Rufus.

XXXIV.

M. MESSALLA COS. Caput M. Meſſalæ Corvini Conſulis ex averſo latere, M. VALER. M. F. M. N. CORVIN. Simpulum, aſpergillum, ſeceſpita & apex.

A Barbatis altero Valeriorum Meſſalarum cognomine, ad Corvinorum nempe alterum, ordine alphabetico tranſimus. Ultimis autem Reipublicæ temporibus ita ſe propagaverat Valeriorum Familia, cognomine Meſſallarum, ut etiam ſecunda Barbati, Corvini & Nigri cognomina ſibi adjicere coacta ſit. Ecce M. Valerius Corvinus, qui hoc cognomen aſſumpſit, in memoriam M. Valerii, à quo originem ſumpſerat; illius nempe Valerii Conſulis, qui Meſſanam cepit: nam Corvini cognomen ferebat, & nepos erat M. Valerii Publicolæ, qui primus ita cognominatus eſt, quùm Tribunatum militum ageret ſub Dictatore Camillo, Gallum ex provocatione vicit adjuvante Corvo; unde illi cognomen inditum *Corvini*. Ejus nepos M. Valerius, qui capta Meſſana, dictus eſt Meſſala, ut ſupra diximus, & cognomen ad poſteros ſuos etiam tranſmiſit, quod tandem ad diſtinctionem Familiarum recepit M. Valerius M. F. M. Nepos, & ut ab eo ſe originem duxiſſe demonſtraret, ejus imaginem expreſſit cum epigraphe M. MESSALLA COS.

Sed quis ille eſt inter tot Valerios prænomine Marcos? Pontificalia inſtrumenta eum denotant fuiſſe Augurem: inde conjicimus M. Corvinum eſſe; nam ille, turbata cæde Dictatoris Republica, cum ſe Bruto conjunxiſſet, ideo proſcriptus cum illo fuit: ſed Triumviri veriti ejus prudentiam, teſte *Appiano, lib. 4. Civ. Bell.* „ edictum tale perhibuerunt. Quoniam Meſſala ut ex ipſius co- „ gnatis didicimus, ne in Urbe quidem fuit quùm C. Cæſar oc- „ ciſus eſt, exemptus eſto è proſcriptorum numero; at ille noluit uti hac venia. Poſt Bruti & Caſſii cladem, quùm plurimi eum ducem optarent, ſervari beneficio Cæſaris maluit, quam dubiam ſpem armorum tentare amplius. Nec, ait *Paterculus*, Cæſari quidquam ex victoriis ſuis fuit lætius, quam ſervaſſe Corvinum. *Dio* de illo ait, Cæſar vero Valerium Meſſalam quùm id tempus in tabulis proſcriptorum morti addixerat, inter Augures ultra numerum retulit an. 7;6 Ergo

denarius in ejus Conſulatu, de quo mox dicturi ſumus, videtur ſignatus.

XXXV.

CORVINVS. Caput Jovis Capitolini laureatum, in imo ROMA: ex averſo latere, M. MESSALLA. Quadrigæ triumphales in quibus Jupiter, d fulmen, ſ. ſceptrum & habenas equorum.

Ad eundem M. Meſſalam Corvinum ſpectat hic denarius. Is ut ſemper Cæſari fuerit gratus, neſcio cur *Appianus* dicat, eum familiariter adhæſiſſe Antonio, quùm ille fuiſſet, ex *Dione*, ab illo proſcriptus, donec Cleopatræ faſtu offenſus migraſſet ad Cæſarem, quùm *Plutarchus*, & *Paterculus* præſertim, ſcribat majus exemplum hominis grati ac pii, quam Corvinum in Cæſarem, nullum fuiſſe. Ab eo mox, quùm Antonius hoſtis iterum judicatus eſt, in ejus locum illum Conſulem ſuffecit ſecum III. an. $^{722}_{3}$ & ambo profecti ſunt ad Actium contra Antonium. Sunt qui tradant in conflictu navali dextrum cornu Valerio, quum Aruntius lævo, victoria penes Cæſarem fuit, & quùm celebraretur ab illo, quod quamvis fuiſſet ad Philippos infeſtiſſimus ipſis, Bruti cauſa, hoſtis, egregiam operam tamen ſibi præbuiſſet ad Actium, dixit; Tu me, Cæſar, ſemper ſectæ partiumque invenies meliorum & juſtiorum; ut refert *Plutarchus in Bruto.*

Anno ſequente $^{723}_{4}$ M. Corvinus Galliam Narbonenſem Procoſ. „ obtinuit, Galli autem rebellarant, ex *Appiano*, illos contudit „ & domuit an. $^{724}_{5}$ de illo inquit; contra Gallos rebelles miſſus, victor triumphum meruit. Celebrat ejus res geſtas, victoriam & triumphum de Aquitanis *Tibullus* Poeta, qui ſub eo militavit, *Eleg. lib.* I. teſtantur etiam *Marmora Capitolina.*

M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALLA. A. DCCXXVI. DCCXXVII. *Varr.*
CORVINVS. PRO. COS. EX GALLIA VII. K. OCT.

Hic nummus argenteus omnino ejus triumphum confirmat. Ab una parte exarata eſt Jovis Capitolini imago, cui ſacra fecit poſt triumphum Corvinus, ipſeque Jupiter vehitur quadrigis triumphalibus, cujus ope ſe victoriam contra Gallos retuliſſe exiſtimabat Procoſ.

Auguſtus quùm, ex *Suetonio*, vias ſternendas principibus viris diſtri-

distribuisset, Messala ex manubiis Gallicis viam ab Urbe per Albam & Tusculum duxisse refert *Tibullus*, *Eleg*. 7.

Non taceant monumenta viæ, quæ Tuscula tellus
Candidaque antiquo detinet Alba lare.
Namque opibus congesta tuis hic glarea dura
Sternitur, hic apta jungitur arte silex.

Forsan est illa via, quam *P. Victor* Valeriam appellat.

Corvinus postea ad Præfecturam Urbis evectus, quem Magistratum Augustus tum primum instituerat, Sexto mox die se abdicavit, ex *Tacito*, immodicam & non civilem potestatem professus: vixit usque in medium Augusti principatum. Ante biennium vero quam decederet, ita memoriam ac sensum amisit, ut proprii nominis oblitus, vix paucula verba conjungeret, apud *Eusebium*. Scripsit senex volumina de *Romanis Familiis*, in quibus prohibuit genti suæ Lævinorum alienam imaginem inseri, tradente *Plinio*. Vir fuit maximus, cujus dignitatem prædicat *Fabius*. Liberos tres reliquit, M. & L. & filiam unam Valeriam. Marcus Consularum gessit, Lucius in Aureliam gentem adoptione transiit & L. Cotta Messalinus est appellatus, & ipse Consularis sexto post fratrem anno, Valeria Statilio nupta; unde Statilius Corvinus.

XXXVI.

Caput Jovis Capitolini laureatum: in postico latere, M. MESSALA NIGER. Sella Curulis, & per transversum, EX S. C.

Valeriorum genti finem imponit M. Messala M. F. M. N. Niger; cujus originem & Magistratus non absolute tradiderunt *Historiæ Scriptores*, ob eorum libros temporum injuria amissos. Porro ut commendatur à *Cicerone*, *in Ep. ad Atticum*, ut vir egregius & fortis, & in *Dialogo ad Brutum*, ut Orator prudens, & acutus, minime incautus, patronus in causis cognoscendis componendisque diligens, magni laboris, multæ operæ multarumque causarum; illum existimamus fuisse patrem M. Corvini, de quo supra diximus.

Denarius Messalæ cum cognomine *Niger*, ex una parte exhibens

VALGIA.

VALGIA gens, ut videtur, Plebeia, cujus nomen à *Valgo* desumptum est. *Valgos* autem dici, qui diversas suras habeant, refert *Sex. Pompeius*, *lib.* 19. Duplex cognomen; *Saturninus* nempe & *Rufus*, à capillorum colore.

I.

SATVRNINVS RVFVS. Caput Junonis Lanuvinæ, pelle caprina amictum: ex aversa parte, C. VALGI. C. F. Q. N. Figura togata escam porrigit ingenti serpenti, in gyros circumvoluto, ara intermedia, supra quam crater amplus.

C. Valgius, in denario, C. Filius Q. nepos inscribitur, ejus pater videtur esse C. Valgius Hippianus, à *Cicerone* commendatus, *Ep.* 30. *lib.* 13. qui ex Hippia Familia in Valgiam adoptatus est, quùm eadem *epistola Ciceronis*, Q. Hippius etiam memoretur ut amicus & necessarius, qui avus C. Saturnini fuit. Is eruditione spectatus, post Catonem, scripsit ad Augustum, de usu herbarum, sed imperfecto volumine, *lib.* 25. *cap.* 2. clarus & poesi fuit, & M. Corvino Oratori familiaris, ad quem scripsit *Tibullus*, *lib.* 4.

Valgius, æterno propior non alter Homero.

Eum *Quintilianus*, *lib.* 3. *cap.* 1. Apollodori discipulum vocat. Quo tempore Quæsturam & alios Magistratus obtinuerit, incertum est; sed Consul fuit suffectus, ex *Tabulis Græcis*, ut & in *Cuspiniano*, an. 741. 2 sed ipse Valgius abdicavit, & in ejus locum factus est C. Caninius Rebilus, qui in Magistratu mortuus est. *Acron* & *Porphyrio*, *interpretes Horatii*, Valgium vocant Consularem in *Odar. lib.* 3. *oda* quam ad illum scribit.

C. Valgius, ut Consulatum adeptus, de more sacra fecit Junoni

Junoni Lanuvinæ, in cujus memoriam hunc denarium cum ipſius imagine expreſſit, & ut Lavinii quotannis Virgo in antrum ubi Draco erat ingens, ad ei eſcam porrigendam deſcendebat, quam ſi comederet, annum eſſe fertilem exiſtimabant: unde in poſtico latere Valgius ipſe depingitur eſcam ei porrigens, ad fertilitatem anni indicandam; & ara Junoni ſacra peracta indicat. Adeſt ſuper eam crater, in quo eſca continetur.

VAR-

VARGVNTEIA.

VARGVNTEIA gens an Patricia vel Plebeia, incertum. Patriciam vero suspicatur *Fulvius*, quod L. Varunteius Senator apud *Sallustium, de Bell. Catilinario*, citetur.

I.

Caput Jovis laureatum, pone quod nota s. id est, *semissis*: ex postica parte M. VARG. in imo ROMA. Navis.

Quis sit ille M. Vargunteius, qui hunc nummum cudit; altum est apud *Historiæ Scriptores* silentium. L. Vargunteius Senator in conjuratione Catilinaria refertur à *Sallustio*, C. inquit, Cornelius, Eques Romanus, operam suam pollicitus, & cum eo „ L. Vargunteius Senator, constituere ea nocte paulo post cum ar- „ matis hominibus, sicuti salutatum introire ad Ciceronem, ac de „ improviso domi suæ imparatum confodere. Illum aliquando „ defensum à Q. Hortensio in causa ambitus narrat *Cicero, pro Flacco*, unde colligitur eum Magistratus adeptos fuisse? An vero M. Vargunteius fuerit illius pater aut avus forte? nam nota s. & denarii pondus semunciale eum antiquum fuisse, nempe post secundum bellum Punicum, arguunt.

II.

Caput Herculis pelle leonina tectum; ex aversa parte, M. VARG. in imo ROMA. ad latera tres globuli, in area Navis.

Eadem, quæ superior, epigraphe, M. VARG. ab eodem M. Vargunteio nummulum hunc æreum fuisse, & quidem in ejus Quæstura cusum, denotat. Tres globuli tres uncias designantes, illum esse quadrantem, id est, quartam assis partem, indicant, etsi ejus pondus trium unciarum non esset; sed ita globuli illum arguentes ex ponderis bello secundo Punico imminutione facta, ut sæpe diximus. Alter Vargunteius M. Crassi Legatus, ex eadem, ut videtur, Familia, cum eo in Parthos ivit, ex *Appiano, de Bell. Parth.* sed deprehensus cum 4. cohortibus oppressus est.

III.

M. VARG. Caput Romæ galeatum: ex altera parte ROMA. Jupiter in quadrigis Triumphalibus, d. fulmen, ſ. ſceptrum & equorum habenas.

Hic denarius à M. Varginteio ſignatus ex Quæſtura ad Præturam illum ſaltem aſcendiſſe demonſtrat: nam ut Triumphi memoriam exhibet, non licebat niſi Prætoribus aut Conſulibus; at M. Varginteium geſſiſſe Conſulatum non opinamur, qui in *Faſtis* non præteritus fuiſſet; ſed *Hiſtoriæ Romanæ* penuria illius Præturam, res geſtas & victoriam de hoſtibus relatam in ignoratione reliquit. Soli ejus denarii ſuperſtites illius triumphum nobis ſervarunt, & quùm victoriam Jovis ope & auxilio à ſe reportatam exiſtimaret, eum in quadrigis triumphalibus, ut in aliis plurimis alios id obſervare diximus, exhibuit. Quadrigas triumphales à quadrigatis denariis ſæpe diſtinximus: illæ exhibentur cum equis lento paſſu gradientibus, ut moris erat pro triumpho; hæ vero decurrentes, ut bigæ ſolent exprimi.

VARIA.

VARIA.

VARIAM gentem Plebeiam fuisse constat ex *Cicerone.* Nomen ejus à *Varo* cognomine desumptum. *Varus* autem dicebatur, qui crura introrsum habet inflexa.

I.

AVGVSTVS DIVI F. Caput Augusti, C. VAR. RVF. SEX. IVL. POL. II VIR. Q. id est *Quinquennales.* Instrumenta Pontificalia.

Patinus hunc nummum æreum in Quintilia gente inseruit, quùm forsan existimaret Varum esse illius cognomen; sed ille C. VAR. RVF. Caius Varius Rufus appellatur, ergo illius Familiæ eum restituimus, ne videremur nummum sustulisse, quem *V. Cl.* produxerat, licet gens Varia non sit illustris, & pauca de hoc nummo dicenda, qui potius inter nummos Imperiales relegandus.

Duo occurrunt in *Historia Romana* Varii nomine, alter Q. Varius Sucronensis ex Hispaniæ Tarraconensis oppido, alter L. Vatius Cotyla. Prior Tribunus Plebis an. 662/3 de quo *Cicero* & *Pædianus*, *in Orat. pro Scauro filio.* Posterior M. Antonii familiaris, Ædilis Plebis an. 709/10 de quo etiam *Cicero*, *Philip.* 13. Lucius in exilium Lege sua actus est; & ut erat Hispanus, C. Varius etiam erat Hispanus forsan ex illius Familia; sed quùm nummus urbem, in qua fuit Duumvir Quinquennalis cum Sexto Julio Pollione, id in incerto manet.

Quinquennalis Magistratus erat ut Coloniis in Romæ Censor. Vide quæ de illo sæpe diximus in *nostro Coloniarum libro*, ubi descriptus fuisset hic denarius, si nomen urbis, in quo cusus est, non deesset. Hi vero Duumviri Quinquennales eum percusserunt anno 740/1 quo M. Lepidus IIIvir mortuus est ad prid. Non. Mart. Pontifex Maximus, quod Sacerdotium Augustus suscepit; in cujus memoriam illi gratulantes simpulum, aspergillum, secespitam & apicem, instrumenta nempe pontificalia, in aversa ejus parte exhibuerunt.

II.

C. CAESAR. IMP. III. VIR. R. P. C. Caput Augusti lanugine ornatum: ex aversa parte, P. VATINIVS P. F. PRO. COS. Victoria in bigis currentibus, d. palmam, s. habenas equorum.

J. Cæsar, qui Vatinium Consulem creaverat, eum & Proconsulem nominavit, eum contra Illyrios mittens cum tribus legionibus & magno equitatu an. $\frac{706}{7}$. Illi autem tributa & obsides negabant, ut refert *Appianus*, *in Illyricis*. Sed defuncto Cæsare rati Romanorum res, ejus morte extinctus iri, Vatinio alterius parere recusarunt: unde bellum, &, si *Appiano* credimus, Vatinius pulsus fuit; sed Vatinii litteræ è Provincia ad *Ciceronem* de iis victoriam retulisse, ut & hic denarius demonstrant; nam Victoria ipsa in bigis palmam gerit, debellatorum hostium insigne. Quùm autem Senatus copias in Illyrio agentes Bruto & Cassio assignasset, iis devictis Triumviri Vatinio concesserunt, ut *Fragmentum* hoc *Capitolinum* testatur.

P. VATINIVS. P. F. PRO. COS. DE ILLVRICO.
PRID. KAL. IAN. A. $\frac{\text{DCCXI.}}{\text{DCCXII.}}$ *Cap.*

Ideo in memoriam ejus triumphi Vatinius denarios percussit, permissu Cæsaris Triumviri, ut milites, qui eum comitati essent in triumpho, remuneraret, in quibus Cæsaris imaginem expressit.

VENTIDIA.

VENTIDIA gens Plebeia, è Piceno orta. Cognomen *Bassus* ei datur à plurimis, sed in *Fragmentis Capitolinis* & in nummis non occurrit.

I.

M. ANT. IMP. Caput M. Antonii, pone quod lituus: ex altera parte, P. VENTID. PON. IMP. Figura nuda stans, d. hastam, s. pateram.

P. Ventidius, è Piceno ortus, cum matre captiva in triumpho Pompeii Strabonis, patris Pompeii M. ulnis gestus, deinde adultus, equis meritoriis & vehiculis conducendis victum quæsivit, & in ea arte cognitus Cæsari Dictatori, cum eo in Gallias profectus. Tum quia in ea Prouincia satis gnaviter versatus esset, & deinceps civili bello mandata sibi pleraque impigrè, & strenuè fecisset, non modo in amicitiam Cæsaris, sed ad Magistratus evectus est, & Senator factus, Quæsturam iniit an. 703/4. Tribunusque Plebis factus videtur an. 707/8. Post cædem Cæsaris se M. Antonio addixit, & ab illo designatus Prætor in annum 710/1. Magistratum gessit, quo & Consulatum obtinuit, Q. Pedio, qui in Magistratu mortuus erat, à Triumviris suffectus, ex *Collotiana Tabula.*

A. HIRTIVS. A. F.
SVF. Q. PEDIVS. Q. F.
P. VENTIDIVS. P. F.

Factus erat Pontifex, ut videtur à Julio Cæsare, vel potius ab Antonio; nam quùm factus est Consul, illud ita intoleranter tulisse P. Romanum scribit *A. Gellius*, *lib.* 15. *cap.* 4. ut vulgo per vias Urbis versiculi proscriberentur.

Concurrite omnes augures, aruspices,
Portentum inusitatum conflatum est recens.
Nam mulos qui fricabat, Consul factus est.

M. An-

M. Antonio adhærens in Piceno Legiones sollicitavit in ejus gratiam, & cum iis, licet post Murinensem cladem, ad illum profectus cum eo hostis à Senatu judicatus est. M. autem Antonius Triumvir, ei Proconsulatum procuravit, & ejus Legatus factus an. 714/5 ad bellum Parthicum præmissus est, & quùm T. Labienum ad Taurum montem & Parthos delevisset, Imperator appellatus, hunc denarium cudit cum hoc titulo: in anteriore cujus parte M. Antonii caput expressit cum lituo, quùm hic Augur esset, & hujus Sacerdotii symbolum lituus haberetur. Figura nuda videtur esse ipse M. Antonius, sub Jovis imagine, d. gerens hastam divinitatis insigne, & pateram læva, ad indicandum forte huic deo sacra esse perpetranda.

II.

IMP. ANT. AVGVR. III. VIR. R. P. C. Caput M. Antonii Triumviri: ex altera parte, P. VENTIDI. P. F. PR. COS. Victoria in bigis decurrentibus, d. palmæ ramum, s. equorum habenas.

Ventidium tribus præliis Parthos fudisse scribit *A. Gellius*, *ex Suetonio*; illos autem, victo eorum Imperatore Labieno, Asia, Cilicia, Tauro monte & Syria ipse expulit, Palæstinamque recepit: ob quas victorias Romæ Supplicationes M. Antonio decretæ sunt apud *Dionem*, *lib.* 48. vide *Josephum*, *lib.* 14. & *Plutarchum*, *in Antonio*.

Dio inquit, hoc agenti *Ventidio*, subito supervenit, ac non „ modo non gavisus est, sed invidit etiam ob rem proprio ductu „ præclare gestam, & quamvis ipsi propter utrumque factum Ventidii & decretæ Supplicationes & triumphus erant, illum officio detrusit, & neque tum, neque deinceps ulla in re ejus opera „ usus est. Romam itaque venit Ventidius ad Triumphum sibi decretum, primusque omnium de Parthis triumphavit, ut testantur *Marmora Capitolina*.

P. VENTIDIVS. P. F. PROCOS. EX. TAVRO. AN. DCCV. DCCVI. *Var.*
MONTE. ET PARTHEIS. V. KAL. DECEM.

In ejus memoriam denarios, cum effigie M. Antonii, cujus erat Legatus, ex una parte, & Victoriam palmæ ramum gerentem, ad denotandam

tandam de bellicosissima Parthorum gente victoriam, ex manubiis, ad remunerandos milites & Duces, qui strenuè in hoc bello egissent, percussit.

Licet ex servitute ad magnos Magistratus pervenerit Ventidius: sed quod Parthos fuderit tot præliis, & Pacorum Regis filium occiderit Populi R. auram ita occupavit, ut morte obita publico funere sepultus sit, teste *A. Gellio, lib.* 15.

VERGINIA.

VERGINIAM gentem, seu VERGINIAM, Plebeiam esse constat; siquidem A. Verginius Tribunus Plebis, Legem de decem Tribunis creandis, tulit an. 296/7 Nomen ejus à *virga*, ut *vetus in Claudianum epigramma* innuit.

> *Et vates, cui virga dedit memorabile nomen.*
> *Laurea, &c.*

I.

Caput Jani bifrontis barbatum: in altera parte, VER. CAR. OGVL. id est *Verginius, Carvilius, Ogulnius*. Navis.

Tria hæc nomina Verginius, Carvilius, & Ogulnius, in tribus Familiis locum postulant; jamque idem nummus in Carvilia & Ogulnia prodiit; estque semissis, quando as libralis, primo bello Punico, ad sextantarium reductus est, ex *Plinio*, à tribus hic percussus, quùm moneta imminuta est; etsi nostra valet conjectura, isti tres, facti sunt Triumviri ad illam ordinandam: nam coætanei reperiuntur, ut in Ogulnia gente dictum est; & hic T. Verginius A. F. A. N. Rutilus indigitatur, qui Quæsturam Provincialem iniit an. 509/10 Tribunatum vero Plebis an. 514/5 & sic cum Sp. Carvilio Trib. Plebis an. 510/1 & Q. Ogulnio Trib. etiam Plebis an. 509/10 coætanei sunt, qui simul monetæ novæ Præfecti fuisse videntur. De Jano, assium & semissium typo, ut de Navi Saturni sæpe dictum est.

II.

Caput Jovis Axuris laureatum: ex aversa parte, VER. CAR. OGVL. Jupiter in quadrigis, d. fulmen, s. agit equos.

III.

Caput idem, sub quo fulmen, ex altera parte, Q. OGVL GAL. VER. CAR. Jupiter, ut supra, agit quadrigas, d. fulmen.

Ab iisdem monetæ Præfectis cusi sunt hi denarii argentei, ex typo quadrigati appellati, quod quadrigas exhiberent; ut & alii, bigas exprimentes, nominati sunt bigati. Eadem quæ supra fert nomina prior nempe, VER· CAR. OGVL. Posterior vero ordine diverso primum appellat, nam habet Q. OGVL. GAL. *Q. Ogulnium Gallum.* Hi autem Præfecti, pro ut quisque in officina sua nummos cudebat, ita & nomen suum præponebat. Sic Ogulnius prænomen & cognomen scripsit: sed an quia ille in eminentiore loco positus, & Jupiter Axur suo stipatus est fulmine, consueto symbolo, ad originem suam ex Campania, ubi præcipue colebatur, denotandam.

Jupiter ille ut puer imberbis depingitur; ideo cognominatur Axur, vel Axurus, quasi ἄνυ ξυρῦ, id est, *sine novacula*; quod barbam nunquam rasisset. In tractu Campaniæ colebatur; ejus est mentio in 8. *lib. Virgilii.*

Circæumque jugum, quis Juppiter Anxurus arvis
Præsidet.

Quo loco vide *Servium.* In priori denario, ne Honoris imago depicta putaretur, posterior ei fulmen Jovis, solitum insigne, ut nullus esset dubitandi locus, adjecit.

VET-

VETTIA.

VETTIA gens perantiqua, origine Sabina; sed Plebeia. Ejus nomen à *vecte* desumptum videtur: siquidem Vectius & Οὐέκτιος à quibusdam *Historicis*, dicitur. Cognomen *Judex*, quod vel jus diceret vel à recto judicio.

I.

TA. SABINVS S. C. Caput Tatii, Sabini Regis: T. VETTIVS IVDEX. Figura in bigis, lento passu gradientibus, pone eam spica.

In *Fulvio* T. VETTIVS IVDEX scribitur, & denarium ad Lucium ille revocat. *Patinus* autem prænomine T. Titi non apposito, an *Fulvii* explicationem tolerare voluerit? Nos ex *Regio Nummo* argenteo T. id est, Titum legimus, & denarium T. Vettio Judici tribuimus; de quo loquitur *Cicero, in Orat. pro L. Flacco.* Is in Ædilitate denarium cudisse, & spica & S. C. nota demonstrant. Spica quidem frumenti abundantiam pro annonæ ubertate, S. C. nota, eam ex Senatusconsulto decretam arguunt: nam inter Ædilium officia erant, ne Urbs penuria annonæ, aut caritate laboraret; sed etiam frumentum undiquaque ex S. C. procurarent. Unde illa in denario nota exarabatur.

Judex ex Ædilitate Præturam Urbanam obtinuit, & Quæstionem de repetundis sortitus est an. 694; Apud illum V. Valerius Flaccus, ex Asia repetundarum postulatus, quem Q. Hortensius & M. *Cicero* defenderunt, ut testis est illa *pulcherrima hujus Oratio* nobis superstes. Post Urbanam Præturam T. Vettius Provincialem Africam sorte habuit, anno sequente 695; ut profert, his verbis *Cicero*: Tu T. Vetti, si qua tibi in Africa „ venerit hereditas, usu amittes? An tuum nulla avaritia, salva dignitate retinebis?

Sed ad denarium redeamus. T. Vettius, ex anteriore parte, Tatii Sabini caput expressit, ut se à Sabinis, qui cùm illo Romam migrarunt, originem traxisse, denotaret. Id probare videtur *Fulvius*, qui Vettium quendam, ex *Plutarcho*, interregem quando Numa Rex creatus est, producit. Numa autem Tatiam, Tatii filiam, duxerat uxorem; sed ille, ad alteram aliquam Tatiæ gentis Familiam refert triumphum. An non potius ad T. Tatium de Crustumeriis triumphum, quem ille, ut Romulus, egit? nam *Dionysius* Romuli & Tatii Regum auspiciis gestum refert, quem consule.

VETVRIA.

VETVRIAM gentem esse antiquissimam testatur Veturius ille faber, qui sub Numa Rege floruit, apud *Plutarchum, in ejus vita.* Unde Patricia fuit & Plebeia. Patricii fuere Gemini Philones, & Cicurini dicti; Plebeii Calvini. Ceterum ut *Vetustas* Auselios, Papisios & Valesios, ita & Vetusios dixit, Unde *Vetusius* nomen à voce *vetus* dictum est; postea ut Aurelii Papirii & Valerii nominati sunt, ita & Veturii. Ejus gentis cognomen nobis superest *Philo*; an à voce Græca φίλος?

I.

TI. VET. Caput Virtutis, ut videtur, galeatum, ex aversa parte, ROMA. Duæ Figuræ stantes, & alteragenu flexa, inter eos media, porcam tenentes.

Ad Ti. Veturium spectat hic denarius; sed quis ille? Si nobis conjecturæ locus, est Ti. Veturius Sp. F. Ti. N. Calvinus, qui, à Ti. Gracchо Sempronio adoptatus, postea dictus est Gracchus Sempronianus, & in ejus locum Augur factus est an. [illegible] apud *Livium, lib.* 41. Is vero Quæsturam Provincialem suscepit an. [illegible] quo hunc denarium percussit cum capite Virtutis galeato, ut signari solet; ut indicaret ad omnes honoris gradus virtute omnes pervenire posse. In postica parte, Duo viri stantes, alter Romano more vestitus, alter alienigeno, baculo supra porcam admovent, quam Fecialis genuflexus feriendam tenet, fœderis faciundi symbolum.

Pactis fœderis initis, Fecialis, quam erat mactaturus porcam accipiebat, & eam ad securius tenendam manibus, genuflexus constringebat, hinc & inde pacis Legatus, cum baculo bestiæ supra posito, se fœdera servaturum jurabat. Quo facto, Fecialis, populum, aiebat, illum ferito Jupiter, ut ego hunc porcum hodie feriam, tantoque magis ferito, quanto magis potes, pollesque: id ubi dixit, porcum silice percutit, &c. ex *Livio, lib.* 2. Sed hoc fœdus inter quos ictum est, in sequente denario inquirendum.

II.

Caput Jani bifrontis imberbe, sine epigraphe: in postica parte, Fœderis sanctio coram Feciale, ut supra.

Etiamsi in hoc denario aureo epigraphe TI. VET. non adscripta sit, tamen idem typus eum eidem Veturio adjudicat, qui fœdus aliquod sancitum inter Romanos, & alios Populos denotat. At quùm *Fulvius* Veterum aliquem tantum suspicatur Fecialem paci inter Romulum & T. Sabinum interfuisse, nobis etiam liceat ad pacem inter Romanos & Ligures in Quæstura Ti. Veturii hoc anno 5?; initam revocare; cujus memoriam in denariis posteritati relinquere voluerit. Illam innuere videtur *Livius*, *lib.* 41. his verbis: Quare „ Cos. A. Serranus, satis explorata pace ejus anni, milites duarum „ legionum Rom. intra dies 40. quam Provinciam venit, dimisit. Janus modo barbatus, modo imberbis depingitur; sed sæpius sine barba in denariis argenteis & aureis.

III.

Caput Jovis barbatum & laureatum, pone quod quatuor globuli: in aversa parte, VET. Aquila insistens fulmini.

Quin à Ti. Veturio percussus sit hic etiam nummus æreus constricta hæc VET. in superioribus denariis epigraphe dubitare non sinit. Quatuor autem globuli, pone caput Jovis expressi, totidem uncias denotant, nummum esse Trientem declarant, qui tertiam assis partem componebat; de quo *Juvenalis*, *Satyr.* 3.

Non habet infelix quem porrigat ore trientem.

Cur autem Jupiter depictus est in nummo? Illum esse frequentem semissium typum, ut Janum assium, observavimus; sed cur Aquila, etsi ejus dei insigne, ut pote quæ illi fulmina in bello giganteo ministrabat; nisi tamen infrequens in nummis ad cultum, quo illum prosequebatur Quæstor, cujus nomine percussa est moneta? Nisi potius dixerimus illum in Ædilitate, ad Ludos Magnos Jovi Capitolino dicatos, quos celebraverat, revocandos, ut in sequente denario iterum videbimus. At *Amicus* objicit nummum esse æreum: & quid tum? nonne illi sunt Historici.

IV.

IV.

Caput Jovis laureatum & barbatum : ex aversa L. VETVR. PHILO in imo ROMA. Navis.

A Veturiis Familiæ Calvinorum ad alteram nempe Philonum Patriciam accedimus. At quùm occurrunt coætanei duo Lucii Philones, alter Titi filius, & pater L. Veturii Philonis Consularis & in Censura mortui an. 543/4 alter Lucii filius, & pater L. Philonis Consulis an. 547/8 pondus & typus nummi cum Jovis capite, nos, ut ad posteriorem L. Veturium Philonem nummum revocemus, impellunt : nam ut prior, Quæstor Provincialis renunciatur an. 494/5 nummus, qui uncialis est & semissis, As tunc libralis, ut refert *Plinius*, *lib.* 33. *cap.* 3. nondum primo bello Punico ad sextantarium reductus erat, & quùm cœperit tantum an. 489/90 Respublica non adhuc detrimenta tot acceperat, ut monetæ pondus imminuere coacta sit; sed posterior L. Veturius, qui dum Quæsturam Provincialem ageret an. 508/9 moneta erat tunc imminuta, ut Jovis imago testatur, quæ tantum in semissibus tunc signari cœpit. De navi Saturni sparsim dictum est.

V.

Caput Romæ galeatum: ex altera parte, L. VETVR. PHILO. in imo ROMA. Castor & Pollux, astris insignes, in equis decurrunt.

Eadem. L. VETVR. PHILO constricta epigraphe, ad eundum L. Veturium Philonem, qui in superiore nummo descriptus est, hunc denarium argenteum revocat, quem percussit etiam in Provinciali Quæstura an. 508/9 nam argentea ut ærea ad usum Provinciæ signabatur, & ut illa erat drachmalis stipendium legionarii quotidianum efficiebat. De Castore & Polluce, argenteorum denariorum solemni typo, sæpe dictum est.

VI.

CN. SCIPIO CALV. COS. Caput deæ Monetæ : ex âverso latere, L. VETVRI. L. F. PHILO AED. CVR. Templum octo Columnarum.

Diversa L. VETVRI. scriptura & additio L. F. ad alium L. Veturium

rium Philonem, quam ad illum, qui ſuperiores nummos percuſſit, hunc revocant, & Magiſtratus Ædilitatis Curulis, quo ſub Cn. Scipione Calvo Conſule functus eſt hic L. Veturius Philo, eum adjudicant Philoni L. filio, T. nepoti, qui Quæſturam Provincialem iniit an. 525. & factus eſt, Cn. Scipione Calvo cum M. Claudio Marcello Coſſ. Ædilis Curulis an. 531. Denarius autem per deæ Monetæ imaginem, & proſpectum ejus templi in parte averſa expreſſum, indicare nobis videtur L. Veturium Ædilem, monetaria fraude deprehenſa, damnatis argentaris, ex multaticia pecunia Monetæ templum, ut Ædilium Curulium muneris erat, reſtauraſſe. In cujus rei memoriam ipſius deæ imaginem, & templi iconem, in denariis exhibuit.

L. Veturius Philo deinde ad Conſulatum venit cum C. Lutatio Catulo an. 533. ut ferunt *Tabulæ Græcæ*, & ex *Zonara*, Hi Conſules per Galliam & Liguriam omnem ad Alpes uſque progreſſi cum exercitu, ſine obſtaculo ac pugna, plures populos in poteſtatem redegerunt. Tandem L. Veturius factus eſt Cenſor cum P. Licinio Craſſo Divite an. 543. ſed Veturio in Magiſtratu mortuo, P. Licinius abdicavit.

VIBIA.

VIBIA.

VIBIA gens Plebeia, cujus nomen à *Vibo*, prænomine antiquo, uti refert *Sigonius Liviumque* testem affert, *lib.* 33. apud quem legitur Vibus Virius, & *Consulares Fastos*, in quibus an. $\frac{300}{1}$ scribitur P. SESTIVS Q. F. VIBI. N. CAPITOLINVS. *Fulvius* à Vibone oppido. Cognomina habuit plurima, ex quibus nobis in nummis supersunt Habitus, Pansa, & Varus. *Habitus* quidem dictus fuit, qui obesior; *Pansa* vero, cui lati & pansi pedes, ut Plancus, cui plani sunt; denique *Varus*, qui crura incurva habet, & est contrarius Valgo.

I.

Caput Jani bifrontis barbatum: in aversa C. VIBI. C. F. in vertice ROMA. Tres Naves, sive tres navium proræ.

Ad C. Vibium C. F. Pansam pertinet hic nummus secundæ magnitudinis. Is C. Cæsaris & Ciceronis familiarissimus fuit, & gener Q. Fufii Caleni, uti liquet ex *Philipp.* 10. Quæsturam Urbanam gessit an. $\frac{697}{8}$ quo nihil mirum, ut Cæsari addictus, si tot nummos pro impensis Classis, quâ hic Venetos navali prælio devictos subegit, cuderit. Tres autem naves in aversa nummi parte ad Classis usum, asses, pro quibus signati sunt hi nummi, manifeste denotant. C. Vibius se Caii filium perhibet, & non Quinti, ut male habetur apud *Patinum*, cujus nummum ex integriore restituimus.

II.

Caput Jani bifrontis, ut supra: in aversa parte, C. PANSA. Tres Naves, seu tres navium proræ.

Ad eundem C. Vibium Pansam pertinet hic nummus secundæ formæ, etiamsi non præferat gentis Vibiæ nomen; sed solum Pansæ cognomen, quod Apuleiis, Genutiis, Serviliis, & Sestiis familiare refert *Glandorpius*. Tres illæ naves huic nummo peculiares, satis essent, sed idem typus & eadem nummi forma id penitus arguunt, ad Classis impensas & pro rei navalis usu, ut supra diximus, signati.

III.

Caput Jani bifrontis barbatum ut supra: in aversa parte, C. PANSA. in vertice ROMA. Tres Naves, ad latera pilei Dioscurorum, cum astris desuper.

Nihil habet peculiare quod ad inscriptionem hic nummus, secundi moduli, præter ROMA in vertice; sed ad latera navium expressi sunt Dioscurorum pilei, cum astris desuper. *Philo* & *Eusebius* ex Phœnicum Theologia, Dioscuros è Saturno & Selech esse natos, navigiaque primos fabricasse scribunt: unde illi à Græcis appellati sunt ἄνακες, quod tempestates depellant, vel quod navigantes servare crederentur, dum stellæ ipsæ apparent. Unde *Horatius*, *lib.* 1. *Carm.*

Dicam & Alcidem, pueros que Ledæ,
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit.

Vibius ergo Pansa, ut Classis Romana à tempestate servaretur, Discuros Ledæ, filios Castorem & Pollucem, invocare videtur, ut illi sint propitii, eorum signa percuti curavit.

IV.

PANSA. Caput Jovis Axuris sine barba laureatum: ex altera parte C. VIBIVS C. F. Jupiter nudus & imberbis, in quadrigis, d. fulmen, s. hastam & habenas equorum.

C. Vibius in Quæstura Urbana non modo nummos æreos, sed se denarios argenteos signasse, per hunc denotare voluit: nam pro ærario cujuslibet metalli monetam Quæstores quotannis signabant. In hoc autem Jovis Axuris, in Campania culti, caput, ad denotandam ex ea originem, exhibere videtur, ut ab altero ex sequentibus denariis, in quo ille sedens depingitur, videbimus. De illo jam ex *Virgilio* diximus:

———Quis Jupiter Axurus arvis
Præsidet.

Quo loco *Servius* ait: est autem fons in Campania juxta Terracinam quæ aliquando Anxur est dicta. Jupiter ille est etiam Axurus, in quadrigis, fulmen dextra gerens, sed imberbis, & ἄνευ, ξυρῦ, id est, sine novacula.

V.

V.

C. VIBIVS. C. F. Minerva in quadrigis decurrentibus, d. trophæum, ſ. haſtam & habenas equorum: in altero latere, PANSA. Idem typus, ſed ex adverſa parte.

Soliti erant Romani in Moneta ex una parte caput aliquod exhibere, quæ partem nummi anteriorem conſtituebat, & ex altera aliquod Numen ſtans aut ſedens, vel aliquod egregium belli aut pacis factum. Itaque hic denarius, Monetariorum errore, eandem averſam partem duas vertendo quadrigas, in quibus Minerva ſtat, trophæum gerens, expreſſit, eorum capita in altero denario, ut in gente Sentia vidimus, proferentes. Sed ad quid Minerva in quadrigis, niſi ad cultum, quo illam ut Scientiarum deam, colebat Vibius Panſa? nam ille doctus erat & Epicureorum ſectam ſequebatur. Illi etiam trophæum addit, quùm bellorum gubernatrix æſtimata ſit: imo & auxiliatrix, ad cujus ædem, teſte *Clitonymo, in libro rerum Italicarum ex Plutarcho*, Caſſius Brutuſque confugerant.

VI.

C. VIBIVS C.F. Caput deæ Monetæ, pone quod V. quinarii nota, ex averſa parte, PANSA. in vertice DCCX. Victoria agit quadrigas decurrentes, d. flagrum.

C. Vibius Panſa non modo denarios expreſſit, ſed etiam quinarios, ut nota V. nobis indicat. Hæc littera numeralis apud Romanos Quinque arguebat, ad denotandum, quod hæc moneta argentea quinque aſſes valeret, ut in denariis nota X. pro decem accipitur. At quùm hæc moneta nobis nova videtur, nempe quadrigati quinarii, ut denarii quadrigati, ideo deam Junonem, vocatam Monetam, ſub cujus tutela erat moneta, expreſſit; imo monetæ officina erat juxta illius templum, quod alii in Aventino, alii in Capitolio collocant: & eſt ab aliis traditum, repoſitam eſſe illius ædem in tertia Urbis regione, ut apud *P. Victorem* eſt videre. Litteræ autem numerales DCCX. illas numerum quinariorum percuſſorum indicare exiſtimat *Amicus* noſter; ſed annum potius V. C. 710. deſignat, quo percuſſa eſt hæc moneta, quando creatus eſt Conſul C. Vibius cum A. Hirtio, ut infra proferemus: qui quidem denarius magni momenti videtur, quùm

nobis Romanos Catonis annos numerare, ut *Fasti Capitolini* descripti sunt, demonstret.

VII.

Caput Jovis laureatum & barbatum: in aversa parte, VIB. id est, *Vibius*. Victoria imponens coronam trophæo.

Hunc denarium superiori adjunximus, ut Romanos in moneta cudenda aliquando lusisse, ostenderemus. Superior qui quadrigatus est appellatus, quod quadrigas exhiberet, ut bigatus dictus est, quod bigas ageret Victoria, non quod esset in utroque triumphus, ut sæpe retulit *Fulvius*, semper denarium occupare solebat, & tamen in quinario superiori observatur. Ita hic typus quinariorum solitus, qui à Victoria trophæum coronante, nominatus est à Romanis Victoriatus, in denario à Vibio Pansa exhibetur. Ideo moneta nova dici potest, quùm in tota hac denariorum serie non alter occurrit Victoriatus in denario: non autem hic typus ad aliquam victoriam, ab eo qui illum cudit relatam, spectat: sed ad victoriam, quam P. Romanus sæpe reportavit: unde Roma Victrix appellatur, & monetæ fuit insigne typusque.

VIII.

PANSA. Caput Liberæ corona hederaceâ ornatum: ex altera parte, C VIBIVS C. F. C. N. Ceres in curru duorum draconum, quos d. regit, s. tædam gerens.

Vibius Pansa ex Quæstura ad Tribunatum Plebis accessit an. 702/3 & Ædilis Curulis factus est an. 705/6 quo Ludos Cereri & Liberæ sortitus edidit, de quibus loquitur *Cicero, Act. 7. in Verrem.* Nunc sum, inquit,
„ designatus Ædilis: habeó rationem quid à Populo Romano acce-
„ perim, mihi Ludos sanctissimos maxima cum cerimonia Cereri,
„ Libero Liberæque faciendos. Ideo Vibius Pansa, ut à se celebratos & Liberæ & Cereri Ludos denotaret, hinc Liberæ caput expressit, hedera coronatum, quod hæc planta ebrietatem vini prohibeat: nam ex *Macrobio*, *Saturn.* 1. habet illa vinciendi obligandique naturam. Quidam caput illud Liberi esse putant, quod sæpe feminea, juxta *Phornutum*, fingitur esse forma, quia vigorem omnem carpit ebrietas. Inter Consentes *Varro* Cererem & Liberum recenset, quod ab his cibus & potio venit: ideo illos Vibius forte in eodem etiam copulavit. Ceres in curru serpentum depingitur, quem, *Apollodoro* teste,

Tripto-

Triptolemo ab alatis trahendum draconibus comparavit, ut tritico concesso per aerem vectus, universo terrarum orbi sereret. Sed forsan illius currum trahunt serpentes, quod sub serpentis specie filiam Proserpinam compresserit, ex *Arnobio*. De face, quam dextra gerit, in sequente.

IX.

PANSA. Caput iterum Liberæ, C. VIBIVS C. F. C. N. Ceres gradiens, utraque manu tædas accensas gerit, ante illam aratrum.

En iterum Libera cum Cerere in eodem denario sociata, Ludos Liberæ & Cereri, à Vibio Pansa celebratos, arguentes. Sed forsan etiam alludit quod Libera ex *Arnobio*, *lib.* 5. eadem sit cum ,, Proserpina, Cereris filia; De Cerere loquens, ait, quam ætas ,, mortalium consequens, modo Liberam, modo Proserpinam ,, nuncupavit. Id ante jam dixerat *Cicero, 6. Act. in Verrem.* Nam, ait, ,; & natas esse in his terris deas, & fruges in ea terra primùm repertas ,, arbitrantur, & raptam esse Liberam, quam eandem Proserpinam ,, vocanr, ex Ennensium nemore. Quo in loco tædas accendisse ,, Cererem ad quærendam filiam narrant, ideo illas utraque manu gerit in denario, unde apud Poetam:

Et per tedifera mystica sacra dea.

Ante Cererem aratrum est, quia, ut supra diximus, dea frugum est, & triticum serere Triptolemum docuit.

X.

PANSA. Caput Jovis Axuri imberbis, laureatum: in postico latere, C. VIBIVS C. F. Ceres gradiens, ambabus tædam accensam, in imo porca.

Non amplius caput Liberæ sociatur cum Cereris typo, sed imago Jovis Axuris, ut in quarto denario tabellæ superioris protulimus, & in sequente sedentem dabimus. Signatus ille est Jupiter Axur, à Vibio Pansa, ad denotandam ex Campania, ubi hic deus colebatur, suam originem. Ceres ad ipsius Ludos, in Ædilitate Vibii Pansæ editos, exhibetur. Illa tædas gerit, ut supra dictum est, ad quærendam Proserpinam filiam, à Plutone raptam, in Ætna monte accensas. Ad

Cereris pedes porca adjecta est, quia huic deæ iis ludis immolari consueverat. Priusquam messem facias, inquit *Cato*, porcam præcidaneam hoc modo fieri oportet. Porca autem præcidanea appellata, quam, piaculi gratia, ante fruges novas fieri cœptas, immolari Cereri mos fuit, ex *A. Gellio, lib.* 4. *cap.* 6. Unde *Ovid.* 4. *Fastorum*:

A bove succincti cultros removete ministri:
Bos aret, ignavam sacrificate suem.

XI.

PANSA. Caput Sileni: ex averso latere, IOVIS AXVR. C. VIBIVS C. F. C. N. Jupiter Axur lauri foliis coronatus, seminudus, cum pallio sedens, d. extensa, f. hastæ innixa.

In superiore denario caput Jovis Axuris, ad denotandam Vibiorum originem è Campania, ubi ille colebatur, expressum; nunc C. Pansa illum ad eandem rem sedentem exhibet. Ipse seminudus sedet, pallio divinitatis ornatus, ut Jupiter solet, dextram extendit, ad indicandum imperium; hastam, divinitatis symbolum, sinistra tenet, quæ huic deo tribui moris est. Sed ut in aversa superioris denarii parte Ceres exaratur, ad ejus Ludos Cereales à Vibio celebratos; sic in anteriore caput Sileni ad arguendos Libero Ludos etiam in ejus Ædilitate editos, arguit. Silenus autem Bacchi nutricius fuit, quem vites colere & ex earum racemis in torculari vinum exprimere docuit, & sæpe pro eodem depingitur, eundemque esse Liberum & Bacchum, nos docet *Seneca*, ut & *Tibullus*.

Candide Liber ades, sit tibi mystica vitis,
Sic hedera semper tempora juncta feras.

XII.

PANSA. Caput Sileni, hedera coronatum: in altera parte, C. VIBIVS C. F. Persona, ante quam tibia.

Silenus iterum prodit, sed hedera coronatus sicut Bacchus, ut idem pro Ludis Libero Liberæque, à Vibio Pansa editis, videatur expressus: seu quod erant Scenici Ludi in iis, Silenus, ut Satyrorum Princeps, eos denotaret. Silenus Bacchi nutricius eum plurima docuit. Eum *Ælianus, Var. Hist. lib* 3. Nymphæ filium facit, diis quidem conditione inferiore, motralibus vero morte superiori: & *Maximus*

Tyrius

Tyrius, serm. 30. ita ait, Silenum ebrium laqueis & vinculis constrictum, Midæ Regi prædixisse varia & diversa. Persona in aversa denarii parte Ludos Cereri, Libero Liberæque editos fuisse etiam Scenicos nos edocet. Ante personam tibia eorum originem arguit, quia in iis Ludiones ex Etruria acciti sine carmine, ad tibicinis modos saltantes non indecoros motus, more Thusco, dabant.

XIII.

LIBERTATIS. Caput ejus deæ laureatum: ex aversa parte, C. PANSA C. F. C. N. Roma insidens spoliis, galeata, d. hastam, s. parazonium, lævo pede globo imposito, & Victoria per aera volitans ei porrigit coronam.

Ex Ædilitate C. Pansa ad Præturam accessit an. 707. & Galliam Cisalpinam obtinuit, M. Bruto succedens, deinde Consulatum gessit cum A. Hirtio. an. 710. at quùm in Senatu nunciatum est M. Antonium obsidere Mutinæ D. Brutum, postquam ille Senatus Legatis non morem gereret, bellum contra eum decretum est. Profecti sunt contra Antonium Consules; Pansa vero adverso prælio contra dimicavit: sed Hirtius victoriam hostibus eripuit. At quùm uterque Consul pro libertate dimicaret, Pansa, in denariis, Libertatis deæ imaginem ex una parte, & Romam ex altera, spoliis insidentem, expressit, cui Victoria per aerem volitans, coronam porrigit; quia, ut inquit *Dio, lib.* 46. A militibus Senatuque, Hirtius & Pansa Imperatores nominati sunt. Roma insidet spoliis ut Victrix, pedem globo imponit, ut caput orbis. Hastam & parazonium gerit, quibus pro bello utitur.

XIV.

C. PANSA. Caput Sileni: ex altera parte, ALBINVS BRVTI. F. Duæ dexteræ, caduceum alatum gerentes.

Jam vulgatus est hic denarius in gente Junia num 27. ubi de A. Postumio Albino Bruti filio diximus, qui ex gente Junia cognomine Bruti in Postumiam gentem adoptione transiit. Hic conjungitur cum Vibio Pansa, quod quùm hic Mutinæ in Provincia sua Cisalpina à M. Antonio contra jus obsideretur, Pansa & Hirtius Consules in ejus auxilium à Senatu missi sunt. Ideo denarius percussus, ad indicandam eorum concordiam per dextras junctas. Illæ caduceum tenentes

tenentes, aut felicitatem arguunt, aut pacem optare denotant. Sed dubium movet *Amicus*, an Brutus, an Pansa denarium cuderit. Sed quùm Pansæ nomen nobiliorem illius partem occupet, à Pansa cusum fuisse existimandum est. At cur Sileni imago? Si conjecturæ locus, ut supra diximus, caput illius Ludos Libero Liberæque factos indicare, sic ad Liberalia spectare, quibus victoria summo prælio ad Mutinam de M. Antonio relata est, quùm fuerit eo die victus, profligatus & castris exutus. Illa celebrabantur XVI. Kal. Aprilis, in cujus victoriæ memoriam quinquaginta dierum supplicationes Pansæ sunt decretæ.

XV.

M. LEPIDVS PONT. MAX. III. VIR. R. P. C. COS. ITER. Caput M. Lepidi pone quod lituus: ex aversa parte C. VIBIVS VARVS. Concordia stolata stans, d. Victoriam, s. cornucopiæ.

C. Vibius Varus hunc denarium cudit, sed quis ille sit? eum C. Pansæ filium fuisse suspicamur, nam ut Pansæ Familiam non bene novimus in historia, id cognomen in ea antiquum non videtur; unde filio Vari cognomen recens inditum esse potuit. Adde quod prænomen Caii ad primogenitum frequens spectat, & ratio temporis satis convenit. Is aut Quæstor M. Lepidi, ut putant quidam, vel Quatuorvir Monetalis extitit. Qui priorem sententiam sequuntur, Lepido potius, quam duobus aliis, inscriptionem adscribunt, & aliorum tantum vultus tanquam sociorum arbitrantur; qui vero posteriori adhærent, C. Varum effigiem Triumvirorum in tribus diversis denariis signasse, & quidem eundem typum M. Antonio tributum protulisse, adducunt. De M. Lepido sat in Æmilia gente diximus. Hic Consul iterum perhibetur, quem Magistratum cum L. Munatio Planco gessit an. 711.

Concordia dea à Vibio Varo signatur, ad denotandam M. Lepidi Triumviri cum aliis Triumviris concordiam: illi Victoriam addidit, quod hoc anno victoriam in Campis Philippicis contra Brutum & Cassium retulissent Antonius & Cæsar cum Lepido communem. Concordia læva cornucopiæ gerit, ut hoc symbolo notetur, ex concordia omnium rerum abundantiam derivati.

XVI.

XVI.

Caput M. Antonii ſine epigraphe: C. VIBIVS VARVS. Concordia ſtolata ſtans, d. Victoriam ei profert, ſ. cornucopiæ gerit.

Ab *Antiquariis* hæc M. Antonii imago pro Lepidi capite olim exiſtmata eſt: nullus autem in re nummaria ita novus eſt, qui primo intuitu eam ab altera non diſtinguat, ut in prima *Nummorum Præſtantiorum* editione jam dudum monuimus: ſed Vibius potius ut Quatuorvir Monetalis, caput M. Antonii ad concordiam Triumvirorum R.P.Q. indicandam, quam ut Quæſtor M. Lepidi hunc denarium cudit: nam ejus caput cum M. Antonio conſociaſſet, ut ſæpe M. Antonii Quæſtores Cæſaris cum eo effigiem junxere, ſemper imagine illius, cujus erant Quæſtores, addita. Concordia, ut ſupra, Victoriam gerit, in recentis illius à Triumviris de Bruto & Caſſio in Philippicis campis relatæ monimentum: ſiniſtra cornucopiæ ad arguendam ex concordia omnium rerum abundantiam.

XVII.

Caput Cæſaris Triumviri nudum: in poſtico latere; C. VIBIVS VARVS. Minerva ſtans galeata & ſuccincta, d. haſtam, ſ. Victoriam, pro pedibus clypeus eſt.

C. Vibius, ut Lepidi & M. Antonii Triumvirorum capita in denariis expreſſit, ſic & Cæſaris, Junioris etiam Triumviri, imaginem ſignat, ſed pro Concordiæ ſimulacro, in prioribus appoſito, in hoc Minervam cum Victoriæ ſigno percuſſit, ad denotandam pariter victoriam de Bruto & Caſſio, in Campis Philippicis, reportatam. Sed quùm Minerva multiplex habetur, illa militaris, Στρατιά, videtur, quæ bello & militiæ præeſt, cujus ope victoria de percuſſoribus Dictatoris relata erat. Unde in nummis MINERVA VICTRIX, & eadem cum Victoria reputatur, teſte *Ariſtide*, *Panathen.* De Cæſare vide quæ in gente Julia dicta.

XVIII.

Caput Herculis barbatum & laureatum: in aversa parte, C. VIBIVS VARVS. Minerva, ut supra, stans, galeata & tunicata, d. hastam, s. Victoriam, ad pedes clypeus.

Idem Minervæ typus ad victoriam de Bruto & Cassio, à Triumviris relatam, pariter spectat, cujus ope illam se retulisse gloriantur. Ideo ut plurimi Hercules Romæ colebantur, ille videtur qui Hercules Victor appellabatur, laurea coronatus, & ab altero, qui spoliis leonis coopertus est, diversus: cujus ædes duæ à *P. Victore* ponuntur, parva & rotunda in Foro Boario; altera ad Portam Trigeminam. Hic vero Hercules Καλλίνικος apud *Artemidorum* appellatur, *lib.* 2. *Onirocrit.* Hæc omnia consociavit C. Vibius, ut horum auxilio Triumviros de Dictatoris percussoribus victoriam esse consequutos significaret.

XIX.

Caput Minervæ galeatum: ex altero latere, C. VIBIVS VARVS. Hercules stans, nudus, d. innixa clavæ, s. spolia leonis.

Ludit in his Numinibus Triumvirorum tutelaribus C. Vibius, modo Herculis caput & Minervæ signum in uno denario, modo Minervæ imaginem & Herculis simulacrum in altero, exhibens. Herculi quidem Victori primus Ædem posuit M Octavius Herennius, apposita in rei testimonium statua cum inscriptione. Unde quis posset suspicari, Cæsari Octaviano C. Vibium adulari, quod ille ex Octavia gente originem haberet; ut in sequente denario Venerem, ad indicandam Juliorum, in quorum Familiam adoptione transiit, originem cælasse videtur.

XX.

Caput Veneris laureatum: ex altera parte, C. VIBIVS VARVS. Venus nuda stans, d. humero indusium ad talos usque, s. baculum seu sceptrum gerit, pone eam columna.

Quin C. Vibius ad Cæsarem Triumvirum respexerit dubitare non sinunt ex anteriore parte caput Veneris Victricis, & in aversa Veneris Genetricis simulacrum: geminato sic typo Juliæ gentis, in quam ille adoptione transiit, indicare haud dubie voluit. Et quùm Vibius an.

an 712 denarios eos omnes cuderet propter victoriam in Philippicis Campis relatam, ideo Veneris tutelatis deæ, sub effigie Victricis, laurea coronatæ, imaginem expressit; & in altera Venerem Genitricem, in cujus gratiam Ludos anno præcedente à Dictatore patre, ob perfectionem ejus fani restitutos ipse celebraverat: Venus baculum seu sceptrum, tanquam Victrix, tenet seminuda, in locum Victoriæ signi, ad denotandum illius supra omnes imperium.

Columna pone Venerem, illius templum indicare videtur, parte pro toto posita; ut in nummis obtingit.

XXI.

Caput Liberæ hedera coronatum: ex äverso latere, C. VIBIVS VARVS. Ara, supra quam Persona & thyrsus, super eum pedes attollit panthera.

Hic denarius C. Vibium ad Ædilitatem Curulem pervenisse demonstrat: nam hæc sunt Liberi & Liberæ Ludorum symbola. Liberæ ipsius imago in anteriore illius parte exhibetur; hedera coronatur, ut in Vibio Pansa diximus, quod hæc planta contra vini furorem prodest. In aversa parte Ara, sacra Libero Liberæque facta ante Ludos, denotat. Thyrsus Bacchi insigne, hasta erat aculeata, hedera contexta, mucrone acuto, quam in bigis Bacchæ etiam quatiebant. Panthera Libero comes & sacra erat, de quibus vide *Phornutum, de Nat. deorum.* Persona, quia Ludi illi erant Scenici.

XXII.

Caput Jovis Capitolini barbatum & laureatum: in altera parte, A. VIBI. HABITVS AED. CVR. Aquila, alis expansis fulmini insistens, ante eam urceolus.

A. Vibius Habitus in *Fastis* C. F. C N. renunciatur; Consul suffectus cum L. Apronio ex Kal. Jul. an. 760. Caii vero patris ut & avi prænomina, illum C. Vibii Vari filium, & C. Vibii Pansæ nepotem fuisse demonstrant, quùm nihil de illius progenie habeamus. In Ædilitate Curuli hunc denarium cudisse nos edocet illius inscriptio, AED*ilis* CVR*ulis*, & typus utriusque partis Ludos Romanos, ab illo editos fuisse, denotat. Ab una parte caput Jovis expressum est, quod illi essent dicati; ex aversa scalpta

est aquila, ut ipsi comes & sacra insistit fulmini, ut quæ illi ea in bello contra Gigantas ministrabat. Adest urceolus, ad denotanda Jovi facta ante Ludos sacra: hi vero primum erant Circenses, deinde fuerunt Scenici, teste *Livio*, *lib.* 32. Ludi, inquit, „ Romani Scenici, eo anno magnifice apparateque facti ab Ædi- „ libus Curulibus. Pridie Non. Septemb. celebrabantur.

Habitus Proconsul Galliam Narbonensem habuit Provinciam sub Tiberio an. 771. Teste *Plinio*, *lib.* 34. *cap.* 7. ubi perperam Vibius Avitus pro Habitus, legitur.

VILLIA.

VILLIAM gentem fuiſſe Plebeiam denotat Villia Titia Lex, à duobus Tribunis lata, de Prætoria in Provinciis juriſdictione. Nomen ejus à *Villo*, quod primus eſſet hirſutus. Cognomen *Tappulus*, ex Lege quam tulerat Villius: nam Tappula confictum eſt nomen, ex *Verrio*, quam ita Legem comitialem commentus eſt Valerius Valentinus, cujus meminit *Lucilius*, hoc modo:

Tappulam rident legem concere opimi.

I.

Caput deæ Fidei. EX S. C. ex altera parte, P. VILLVS TI. F. TI. N. TAPPVLVS in imo. L. MERVLA L. F. Sella Curulis, ſupra quam corona.

P. Villius Tappulus Ti. F. Ti. N. in denario appellatus, patrem habuit Ti. Villium Tappulum, Tribunum Plebis an. 510/1 Ille Quæſturam Provincialem iniit an. 538/9 Tribunatum Plebis an. 542/3 iterum an. 545/6 & tertium an. 547/8 Ædilis Plebis fuit an. 549/50 cum P. Ælio Pæto, & Ludos Plebeios per biduum inſtaurarunt. Deinde Prætor factus Siciliam ſortitus obtinuit an. 551/2 ſecum ducens tria millia militum, in ſupplementum exercitus. Proprætore an. 552/3 oram maritimam Siciliæ, prorogato imperio, cum Claſſe tenuit, & tandem creatus eſt Conſul cum L. Cornelio Lentulo an. 554/5

Denarius copulat P. Villium Tappulum & L. Merulam è gente Cornelia. Sella Curulis ad Conſulem & ad Prætorem ſpectat: at non ſimul Conſules fuerunt, L. Merula Præturam geſſit uno anno ſerius quam Villius Conſulatum, ex *Livio*. Certior videtur denarius, & *Livius* alios *Annales* vidit; nam denarius ſatis convenit Hiſtoriæ L. Merulæ, qui Prætor Urbanus ſervorum conjurationem pro liberandis Pœnorum obſidibus detexit: in cujus memoriam Conſulis nomen in nobiliore loco poſuit, & Sellam Curulem, Conſuli & Prætori communem, expreſſit, cum corona, ſemper honori-

honoris causa, super eam apposita. Romæ videtur esse caput maxime rei conveniens: nam ipsa Victrix exhibetur, ut in Porcia gente num. 5.

Amicus Fidei caput esse, & P. Villium & L Merulam simul Ædiles Curules fuisse existimat, quorum insigne est Sella Curulis; & Fidei imaginem esse expressam, aut alterius deæ, cujus ædes restaurarint ex Senatusconsulto, ut Ædilium muneris erat. At ut inquit, *Seguinus, de Num. Pompeianis*, in antiquis Oraculis sæpius duplex sensus, immo & contrarius occurrit, ita & in veterum nummorum inscriptione multa visuntur, quæ multiplicem patiuntur ut lectionem, ita & explicationem; eligant igitur Eruditi *Antiquarii*. Vide in Cornelia.

VINI-

VINICIA.

VINICIAM gentem Plebeiam fuisse, vel uno L. Vinicii testimonio constat, ut refert *Fulvius*, qui cum Tribunus Plebis esset an. 702; cum tribus suis Collegis pro s. c. intercessit. Alii illum ex *Cicerone*, Vicinium vocant: sed remur perperam. Calibus ortum & Equestri tantum Familia, apud *Velleium*.

I.

CONCORDIA. Caput Concordiæ laureatum: in aversa parte, L. VINICI. Victoria gradiens, inter quatuor coronas, s. humero palmæ ramum, quem d. sustinet.

L. Vinicius Quæsturam Provincialem iniit an 697; quo Pompeius Magnus Procos. Frumentariam procurationem obtinuit, & decreta in hanc rem pecunia in Sardiniam, Siciliam & Africam navigavit; & ex typo Victoriæ cum quatuor coronis, eum Pompeii Quæstorem fuisse conjicimus, quas renovare voluit, ut illius concordiam cum Senatu denotaret. Unde ex una parte ipsius imaginem expressit, & ex altera Victoriam gradientem, quatuor coronis circumdatam; quas de Africa ut primam, de Europa secundam, de Asia tertiam, & quartam maritimam de Piratis: ut Faustus, in Cornelia gente, ipsas quatuor coronas, in Pompeii gratiam, jam exhibuit, ut ibi videre est.

Ex Quæstura Vinicius ad Tribunatum Plebis accessit an. 702; inde civile exarsit bellum, & de aliis illius Magistratibus nihil reperitur, quùm partes Pompeii esset sequutus, usque ad ejus Consulatum, qui suffectus Kal. Sept. an 720; in *Tabulis Capuanis* indicatur. An de ipso, an de illius filio ejusdem nominis, ut de Oratore eximio, loquatur *Seneca*, *Controv. lib.* 2. videat Lector?

II.

AVGVSTVS TR. POT. VIII. Caput Augusti nudum: in aversa parte

parte, L. VINICIVS L. F. III. VIR. Cippus, in quo, S. P. Q. R. IMP. CAE. QVOD. V. M. S. EX EA. P. Q. IS AD A. DE. id eſt, *Senatus Populuſque Romanus Imperatori Cæſari quod via munitæ ſint ex ea pecunia quam is ad ærarium detulit.*

L. Vinicius L. filius patrem habuit L. Vinicium, cujus denarium ſupra interpretati ſumus, & cujus parentis nomen haud reperitur. Hic Triumvir nempe Monetalis Auguſti, in ejus gratiam cudit denarium & ſequentes, quod vias munierit. Id nos docent *Suetonius*, „ & *Dio*. *Suetonius* autem inquit: Quò facilius undique Urbs adi- „ retur, deſumpta ſibi Flaminia via Arimino tenus munienda, re- „ liquas triumphalibus viris ex manubiali pecunia ſternendas diſtribuit: id factum nobis indicat denarius in illius Tribunitia Pot. VIII. quod reſpondet an. V. C. $\frac{738}{9}$ quia illam ſuſceperat an. $\frac{730}{1}$ poſt diem 14. Junii.

III.

Statua Equeſtris Auguſti, ſupra baſim, in qua S. P. Q. R. IMP. CAES. ante portam Urbis, cujus viſuntur mœnia, in poſtico latere, L. VINICIVS L. F. III VIR. & cippus ut ſupra cum litteris, S. P. Q. R. QVOD V. M. S. EX EA P. Q. IS AD A. DE.

Alterum eſt munitæ ab Auguſto viæ Flaminiæ monumentum, à L. Vinicio Triumviro Monetali expreſſum, nempe Auguſti ſtatua equeſtris extra portam Flumentanam, quæ viſitur in denario poſita; quod ab illa incipiebat via Ariminum uſque, à C. Flaminio it. Conſule, ex hoſtium Gallorum, de quibus triumphavit, manubiis in Cenſura, quam cum L. Paullo, an. $\frac{532}{3}$ geſſit, ſtrata eſt, unde nomen. Rationem affert *Dio*, *lib.* 53. cur eam præcipue inter alias reficiendam ſelegerit, Quoniam, inquit, ea ducturus erat exercitum. *Plinius* notat hac via ad nonum lapidem, villam Auguſti, deinde Cæſarum fuiſſe, quæ ad Gallinas dicebatur. *Dio*, *loco* ſupra *laudato*, narrat, ob viam ita munitam Auguſto ſtatuas eſſe poſitas; unde denarius *Dionem*, & *Dio* denarium illuſtrant.

IV.

Caput Auguſti nudum, ſine epigraphe: in averſa parte L. VINICIVS. Arcus cum tribus fornicibus, ſupra quem quadrigæ, & in periſtylio, S. P. Q. R.

L. Vi-

L. Vinicius Augusto carus admodum fuit ; ut de illo hæc referat *Suetonius*, *cap.* 64. Ut L. Vinicio, claro decoroque juveni ,,
scripserit, quondam, parum modeste fecisse eum, quod filiam ,,
suam Baias salutatum venisset. Is autem nihil prætermisit in Ma- ,,
gistratu suo Triumvirali monetæ cudendæ, quod in ejus gratiam suis denariis commiserit. En arcus, ob viam Flaminiam stratam, Augusto erectus, de quo loquitur *Dio*, *lib.* 53. Ac, inquit, ob id arcus Augusto tam in ponte Tiberino, quam Ariminii. Nos reliquias arcus illius initio pontis Ariminii sæpe observavimus, illac transeuntes.

V.

M. VINICI. P. F. L. N. Caput Romæ galeatum : ex altera parte vexillum, aquila legionaria, aratrum & decempeda. EX S. C. per transversum.

En alter Vinicius, nempe Marcus P. filius & L. nepos, & ex ejus prænominibus videtur cum superiore filius patruelis ; nam uterque Lucium habuit avum, qui L. & P. genuit ; unde ex Lucio superior, & hic ex Publio, cujus Prætura Urbana notatur, an. 722/3 quùm jam Consulatum gessisset L. Vinicius an. 720/1 sed denarius à M. Vinicio videtur percussus ob deductam Coloniam, cujus videtur primus è Duumviris, in cujus memoriam hinc caput Romæ, ob Senatusconsultum in hanc rem decretum, & ex aversa omnia Coloniæ constitutæ symbola: Decempeda quæ est, mensura agri, qui Colonis distribuitur; aratrum, quo Coloniæ circuitus notatur; vexillum equites veteranos ; aquila legionaria pedites in Coloniam transmissos denotat.

M. Vinicius ex Prætura Urbana quinquennio post Provinciam, ex Lege Augusti, Legatus illius Propr. Galliam Celticam obtinuit an. 728/9 de quo ait *Dio*, *lib.* 53. Fere hoc ipso tempore M. Vini- ,,
cius Germanos quosdam ultus, qui homines Romanos ipso- ,,
rum regionem, commercii gratia ingressos obtruncaverant. Ipse ,,
quoque nomen Imperatoris Augusto (*ut remur VIII.*) concessit ,,
triumphique ei propter hanc, aliasque res tunc gestas, decreti ,,
sunt: quos quùm recusasset, arcus triumphalis in Alpibus ei positus ,,
est, dataque potestas, Kal. Januarii singulis, coronæ & vestis ,,
triumphalis gestandæ.

Tandem M. Vinicius creatus est Consul ex Kal. Jul. an. 734/5 quo

etiam Vipſanius Agrippa. Vinicium C. Sentio Saturnino prodit *Collotianum Fragmentum*, forſan Agrippa Q. Lucretio Veſpilloni, quod confirmat *Paterculus*, qui hiſtoriam Marco Vinicio ejus nepoti „ dicavit, dum inquit: Subinde bellum Pannonicum, quod inchoa- „ tum Agrippa Marcoque Vinicio avo tuo Conſulibus, magnum &c. ſed ille Agrippa non videtur eſſe Auguſti gener.

VI.

OB CIVIS SERVATOS. Corona quercea inter duos lauri ramos: ex averſo latere, P. VINICIVS M. F. III VIR. A. A. A. F. F. circa ambitum. S. C. in area.

M. patrem ſequitur P. Vinicius, ut fert etiam ipſa inſcriptio. Is eſt, de quo celebre eſt Auguſti dictum, ingenium eum in nume- „ rato habere, apud *Senecam*. Et addit hic *Autor Declam.* 3. Vinicius „ vir exactiſſimi ingenii, nec dicere ineptias, nec ferre poterat. „ Et videtur eſſe Auguſti conviva cum Salvio patre, ex *Suetonio*: „ Cœnavi, mi Tiberi, cum iiſdem. Acceſſerunt convivæ Vini- „ cius & Salvius, (ut remur,) pater, inter cœnam luſimus, &c. P. autem Vinicio Conſule Tiberium Rhodo in Urbem rediiſſe ſcribit.

Per Magiſtratus ordinarios ad Conſulatum perveniſſe inſinuat hic nummus, quem, ut Triumvir Monetalis Senatus, percuſſit. De corona civica, quotannis Auguſto oblata, ſparſim diximus; ut de lauri ramis, ante fores domus illius appenſis, ex Senatus decreto, quod ille eſſet Civium Servator & hoſtium perpetuus Victor. Conſulatum geſſit M. Vinicius cum P. Alfinio Varo an. 754.

VIPSA-

VIPSANIA.

VIPSANIA gens Plebeia, ſed Conſularis. Ejus nomen à Vipſano cognomine ductum quidam arbitrantur, ſed *Seneca in Controv.* 12. refert aliquem ei dixiſſe, M. Agrippam & quod vi medium eſt. Vipſanum judicavit, quaſi à verbo ſanna, quod eſt irriſio, unde Sanniones ex Nonnio dicuntur à Sanniis, qui ſunt in dictis fatui & in moribus ſæviet, quos μωρὸς vocant Græci. Cognomen gentis Agrippa, quod ex utero matris in pedes egreſſo nativitas dedit.

I.

IMP. CAESAR DIVI IVLI F. Caput Auguſti nudum: ex altera parte, M. AGRIPPA COS. DESIG. in area.

M. Agrippa è Vipſania gente ortus, Familia Equeſtri, ut ſcribit *Cornelius Nepos*, *in Attici vita*, vir ingentis animi, etſi nullis majorum imaginibus, ſuapte virtute clarus, ab Auguſto allectus inter familiares & amicos, C. Caſſium apud tribunal judicum, ut qui Dictatorem interfecerat, accuſavit an. 710/11. Bello Peruſino an. 712/3. eximia ejus opera & fortitudo ſpectata eſt. Præturam Urbanam obinuit an. 713/4. at quùm Ædilis nondum fuerat, Ludos magnificentiſſimè edidit & demum Apollinares, teſte *Dione*. Ex Prætura Galliam Ulteriorem obtinuit an. 714/5. Cæſaris auſpiciis prorogatum eſt Imperium an. 715/6. in exitu anni. Ob res contra Gallos proſperè geſtas, Cæſar eum revocavit ad triumphum & Conſulem deſignavit.

In rei memoriam Proprætor denarios in Provincia, ad illius uſum, percuſſit; in anteriore cujus parte Cæſarem cum appellatione Divi filii & Imperatoris, qui erant tunc tituli, quos in moneta uſurpabat, expreſſit, & in averſa parte ſolum nomen, quùm ipſe Vipſanii gentilitium ſuſtuliſſet, ut humile; teſte *Seneca Rhetore*, *Controv.* 12. ſed deſignati Conſulis dignitatem in area nummi, ut rem Familiæ ſuæ glorioſam, inſcripſit.

II.

DIVOS IVLIVS DIVI F. Capita adversa Dictatoris laurea ornati, & Cæsaris sine corona: ex altera parte, M. AGRIPPA COS. DESIG. in area.

En rursus M. Agrippæ nomen cum designati Consulis titulo, sed cum capitibus Cæsaris Dictatoris & Cæsaris Triumviri adversis: & ut Cæsar se Divi filium cognominabat, Dictatorem patrem adoptivum, Divi nomine decoratum, ei comitem addidit, ut uno conspectu Divum & Divi filium in mone-
„ ta conspiciendos exhiberet. *Dio* de priore inquit, *lib.* 45. Aram
„ autem plebs eo in loco, quo rogus fuerat, extruxit; nam
„ cremati reliquias, liberti ejus sublatas in monumentum tunc
„ deposuerant, sacrificareque apud eam, & libare Cæsari tan-
„ quam deo instituit. Quare, inquit *Suetonius*, *num.* 88. Atque
„ in deorum numerum relatus est, non ore modo decernentium
„ sed & persuasione vulgi. Laurea coronatus est ob calvitium, quod
„ impatiens ferebat

III.

CAESAR AVGVSTVS. Caput Augusti nudum: ex averso latere, M. AGRIPPA. PLATORINVS III. VIR. Caput M. Agrippæ nudum.

Superiores denarii ab ipso M. Agrippa, quùm esset Consul designatus, in Prætura Provinciali percussi sunt, & tantum ejus nomen & tituli dignitatem continent; sed hic cum Augusti effigie sociatus est, postquam Censuram cum Cæsare egisset an. $\frac{724.}{5}$ ut quibusdam placet, sed ex *Lapide Ancyrano* sequente anno. Consulatum iterum cum eodem VI. an. $\frac{725.}{6}$ & tertium gereret cum Augusto VII qui in Magistratu hoc nomen obtinuit an. $\frac{726.}{7}$ teste *Censorino, de die Natali.* Quare uterque à C. Sulpitio Platorino, Triumviro Monetali hoc anno Augusti, ob divisionem cum Provinciis simul monetæ inter ipsum & Senatum constitutam, in eodem denario signatus est; ut ad similem denarium gentis Sulpiciæ num. 18. diximus, ad quam pertinet hoc cognomen Platorini, de quo ibi actum est.

IV.

IV.

AVGVSTVS COS. XI. Caput Auguſti laureatum: ex averſa parte, M. AGRIPPA COS. TER. in imo COSSVS LENTVLVS, Caput M. Agrippæ gemina corona, murali nempe & roſtrata ornatum.

Iterum ſimul prodeunt in eodem denario Auguſtus & M. Agrippa: ſed qua occaſione percuſſus ſit inquirendum. Epigraphe COS. XI. non omnino denotat: nam ab an. $^{730.}_{1}$ quo illum accepit non alium iniit uſque ad an. $^{747.}_{8}$ quo deſignatus eſt XII.. Sed ſi nobis conjicere liceat, corona muralis, qua Agrippa ornatus eſt cum roſtrata, indicare videtur. Illa autem donabatur ab Imperatore ei, qui primus murum ſubierat, inque oppidum hoſtium aſcenderat. Id Agrippæ obtigiſſe *Hiſtoria* non memorat, ideo cauſa ejus à *Fulvio* non cognita eſt, qui, illa prætermiſſa eo loco, diſerte de roſtrata cecinit.

Non alia de cauſa muralis corona M. Agrippæ ab Auguſto conceſſa nobis videtur, quam an. $^{732.}_{3}$ quo Auguſtus in Siciliam profectus erat, & ob ejus abſentiam res Romæ turbatæ ſunt, ita ut cordati viri Auguſtum Romam revocarent: ſed ille Agrippam miſit, qui urbem gubernaret. Et addit *Dio*, *lib.* 54. plus ei majeſtatis addendum ratus, quo facilius regere Urbem poſſet, uxo- „ re ſua *Octavia* repudiata, Juliam filiam *Marcelli viduam*, ducere „ juſſit, ac continuo Romam miſit, ad nuptias peragendas, Urbiſ- „ que adminiſtrationem ſuſcipiendam. Agrippa autem quùm turgentes adhuc motus in Urbe inveniſſet, omnia ſedavit. Ideo Coſſus Lentulus Triumvir, in moneta, quæ ſibi ut Triumviro Monetali erat cudenda, ex una parte ſocerum Auguſtum laureâ, ut perpetuo hoſtium victorem, & M. Agrippam generum, duplici corona, nempe roſtrata, quam jam ob Sex. Pompeium devictum gerebat, & murali, ob motus in Urbe compreſſos, quaſi illam ſervaſſet, illuſtrem expreſſit.

V.

AVGVSTVS COS. XI. Caput Auguſti, ut ſupra, laureatum: ex averſo latere, IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. REST. in ſecundo circulo M. AGRIPPA. COS. TER. in imo COSSVS LENTVLVS. Caput M. Agrippæ, duplici corona murali & roſtrata ornatum.

Cæſaris eſſet, & ærea penes Senatum maneret: unde in ea deinceps S. C. nota. At obſervandum, quando in argenteis & aureis denariis occurit EX. S. C. non ideo Senatus illos percuſſit, ſed quod exhibetur, opus habuit Senatuſconſulto, quando percuſſum. Hæc igitur Agrippæ effigies, Senatus autem ſui juris nimis erat initio ſtudioſus, & ita, ut ſæpe nummos Auguſti cum epigraphe OB CIVIS SERVATOS, & alios ſecundæ formæ, cum inſcriptione AVGVSTVS TRIBVN. POTEST. ſine capite; ſed eam, ut remur, ſignavit, poſtquam an. 735. Tribunitiam Poteſtatem accepit Agrippa, ex *Tacito, lib.* 3. nam Auguſtus illud ſummi faſtigii vocabulum repererat, ne Regis, aut Dictatoris nomen aſſumeret, tamen appellatione aliqua cetera Imperia præmineret: cujus Poteſtatis ſocium quùm illum feciſſet Auguſtus, non dubitavit Senatus ejus nomine nummos cudere, quos quotannis iterum ſignaret, unde illorum in hunc diem copia & abundantia occurrit. De Neptuno infra.

VIII.

M. AGRIPPA L. F. COS. III. Caput M. Agrippæ corona roſtrata ornatum: poſtico latere, IMP. T. VESP. AVG. REST. S. C. Neptunus, ut ſupra.

Inter Imperatores, quorum reſtituit nummos T. Veſpaſianus, ecce Agrippam, non quod clarus & inſignis fuerit, quùm reſtitueri etiam Druſi, Tiberii F. monetam, ſed quia, ut remur, ambo Tribunitiam Poteſtatem habuerint, tanquam ſocii ſupremæ Poteſtatis; & ideo ipſorum effigies in moneta ſignata eſt, quod noſtram confirmat de tempore, quando Agrippæ moneta à Senatu percuſſa eſt, ut ſupra diximus, ſententiam. Neptunus in Agrippæ nummis videtur ſelectus, quod ipſi ſemper fuerit propitius; nam apud Mylas primò Sex. Pompeium, qui ſe Neptuni filium appellabat profligaverit, & iterum ad Naulochos ultimo ſane prælio illum ſuperaverit, & tandem in pugna navali Actiaca Præfectus Claſſis Cæſaris, M Antonium & Cleopatram ingenti ſtrage devicerit.

IX.

M. AGRIPPA L. F. COS. III. Caput M. Agrippæ corona roſtrata inſigne

insigne: ex altera parte, IMP. D. AVG. REST. S. C. Neptunus, cum delphino & tridente, ut supra.

Domitianus exemplum Titi fratris, qui aliquorum Imperatorum, nempe Augusti, Tiberii & Claudii, monetam restituerat, sequutus, nobis etiam Agrippæ nummos, ut frater suppeditat, eadem corona rostrata insignem, qua donatus fuerat aurea ob victoriam navalem, de Sex. Pompeio relatam, quamque in omnibus locis celebribus gerebat, ut illa ornatus, cum vexillo cæruleo, Cæsarem Triumpho Actiaco comitabatur equo sublimi vectus. Eundem typum, nempe Neptuni effigiem, quem Titus, expressit. De „ Delphino, ejus dei symbolo, ait *Hyginus*, *lib.* 2. Qui Neptuno „ simulacrum faciunt, delphinum, aut in manu, aut sub pede ejus, „ constituere videmus, quod Neptuno gratissimum esse arbitrantur. Tridens illius peculiare symbolum, triplicem aquæ naturam denotans, ex *Phornuto*.

X.

M. AGRIPPA L. F. COS. III. Caput M. Agrippæ corona rostrata insigne: ex aversa parte, C CA. SCIPIONE ET MONTANO II VIR. Colonus agens boves.

Renovata est M. Agrippæ memoria & effigies in monetis, ab Imperatoribus Tito & Domitiano fratribus Romæ; sed, ante illos, Coloniæ sub Caligula, illius nepote, nam is Agrippinæ filius erat, ejus caput in nummis restituerant. En Cæsaraugusta, Hispaniæ Tarraconensis urbs & Colonia, prius Salduba, quæ, Caligulæ adulans, sub ejus Imperio totius Familiæ Principes in nummis, Montano & Scipione Duumviris, expressit, ut videre est in *nostro de Coloniis libro*, ubi diximus, quùm ex *Suetonio* Agrippæ se „ nepotem neque credi, neque dici ob ignobilitatem ejus nole- „ bat, succensebatque, si qui vel oratione vel carmine imagini- „ bus eum insererent. Iratus contra Augustanos, & forsan contra alios, Hispaniæ Coloniis cudendæ monetæ jus aboleverit, siquidem post hunc Imperatorem nulla reperiatur cum eorum effigie.

XI.

XI.

CAESAR AVGVSTVS. Caput Augufti nudum: in poftico latere, P. VIPSANIO AGRIPPA. II. VIR. COR. Pegafus.

Defumptus eft è *noftro Coloniarum libro*, ut hîc collocetur, ifte nummus primæ formæ æreus, quippe Vipfaniæ gentis nomen præfert, & in fuperioribus dumtaxat illius Agrippæ cognomen exhibetur. M. enim Agrippa ita illud ægre ferebat, ut à quoquam fe coram nominari non pateretur. Hinc in tot fuperbis ædificiis, quæ Romæ conftrui curavit, fe Lucii F. appellavit: P. autem ille Agrippa ut ejus Familiæ fe effe, ob M. Agrippæ potentiam, oftentaret, Vipfaniæ nomen exhibuit. An ille, aut pater ejus, in Coloniam Corinthum deductus eft, quando Julius Cæfar eam conftituit an. $\frac{708}{9}$ ut ex *Dione* colligimus? nam, ut P. Vipfanius Agrippa Duumviratum, qui Confulis vicem Romæ obtinet, confequeretur, 43. ætatis annum attigiffe debuerat. Pegafus in averfa nummi parte fignatus eft à Corinthiis, in herois fui Bellerophontis memoriam, quo pro equo uti dicebatur, quod primus equo vehi homines docuiffe fertur, apud *Plinium*, *lib.* 7. hæcque moneta Pullus vocabatur, tefte *Jul. Polluce.*

VISELLIA.

VISELLIAM gentem fuisse Plebeiam, ex eo constat, quod T. Visellius pro reditu *Ciceronis* ex exilio intercesserit, ut ille innuit, *lib. ad Attic.* 3. *Ep.* 23. Ejus cognomen *Varro* nobis in denariis Romanis superest. *Varrones* stultos dici putat *Cornutus*, *in Persium*, *Satyr.* 5. eamque ob causam etiam servos militum *Varrones* dici scribit, quod utique sint stultissimi. Quidam pro viris fortibus putant esse. *Calepino* idem quod Barones.

I.

VARRO. III VIR. Caput Cybeles turribus ornatum, & velatum: ex aversa parte, C. VISELLI. Duo homines gladio decertant, clypeo armati.

Duo occurrunt Viselli Varrones, prænomine Caii, pater nempe & filius. Pater quidem C. Visellii Aculeonis Jurisconsulti ingenii acutissimi, ex *Cicerone*, filius, alter vero ipsius soboles. Sed cuinam eorum tribuendus denarius? Si nobis conjicere liceat, illum filio dabimus, qui Triumvir Monetalis nominatur in eo. Ipsi videntur instituti, postquam Marius Gratidianus, Prætor Urbanus, Legem tulit nummariam de denariis probandis an. 667. de quibus *Ciceronis* locus est intelligendus ad *Trebatium* Jurisconsultum, *Ep.* 13. ubi sic scribit Treviros vites censeo, audio capitales „ esse, mallem auro, argento, ære essent.

C. Visellius Varro ex anteriore denarii parte caput Cybeles, ceu Magnæ deæ, ad denotandos Megalenses Ludos à patre suo, C. Visellio Varrone, in Ædilitate celebratos fuisse, expressit. Hunc vero Ædilitatem Curulem gessisse nobis auctor est *Tullius in Bruto*, ubi „ de illo sic inquit: Erat etiam vir doctus in primis C. Visellius „ Varro, consobrinus meus, qui fuit cum Sicinio ætate conjun- „ ctus. Is quùm, post Curulem Ædilitatem, judex quæstionis esset, est mortuus.

In altera parte singulare est certamen pedestre, quod avus ejus C. Visellius Aculeo, vel quidam alius ex majoribus celebre iniit, in quo

victo-

victoriam ex hoste retulit, cujus memoriam revocare voluit. *Quidam* illum putant fuisse Consulem suffectum an. 764; ut monstrat *Capitolinum Fragmentum*:

EX. K. IVLIS.
C. VISELLIVS. C. F. C. N. VARRO.

Ex eo quod Legatus Procos. Inferioris Germaniæ novos motus apud Treviros & Æduos oppresserit, an. 773; & *Tacitus* eum senecta invalidum, atque ideo bellum illud Gallicum C. Silio Legato cessisse, scribat.

VITELLIA.

VITELLIAM gentem fuisse potius Patriciam, quam alios qui eam Plebeiam & etiam obscuram esse volebant, innuere videtur *Suetonius*, *in vita A. Vitellii* Imperatoris; & ut à Fauno Aboriginum Rege, qui toto Latio imperarunt, ortos relinquamus, è Sabinis Romam migrasse, atque inter Patricios allectos, indicia via Vitellia, ab Janiculo ad mare usque Coloniam ejusdem nominis esse, videntur. Tempore deinde Samnitici belli, præsidio in Apuliam misso, quosdam ex Vitelliis subsedisse Nuceriæ, eorumque progeniem longo post intervallo repetiisse Urbem atque Ordinem Senatorium scribit, *Tranquillus*.

I.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΚΑΙΣΑΡ Caput Germanici nudum : ex altera parte, ΕΠΙ ΠΟΠΛΙΟΥ ΟΥΙΤΕΛΛΙΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. circa ambitum. Μ. id est, Μητροπόλεως ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ in area.

Nummulus hic mole parvus est, sed nomine ingens : quippe qui Vitelliam gentem inter Consulares nummos nobis expromit. Hæc sub Augusto Romam venit. P. Vitellius pater ejus, qui illum percussit, domo Nuceria ex illa Civitate, Felicis Campaniæ hodie, fuit Procurator illius Principis, & quatuor reliquit filios A. Q. P. & L. prænominibus distinctos.

Nummus P. Vitellium Tertium ex Publii filiis Proconsulem Bithyniæ, cujus erat Metropolis Nicomedia, appellat; quam administrare non potuit Senatus nomine, quùm illa Provincia ei uon cessisset, apud *Dionem*, *lib.* 5. nisi post Præturam initam, quam plurimi recentes Scriptores assignant an. 779/80 ex his *Suetonii* verbis:
„ Publius, id est, *Vitellius*, Germanici comes Cn. Pisonem ini-
„ micum & interfectorem ejus accusavit, condemnavitque, ac
„ post Præturæ honorem arreptus, & in custodiam fratri datus,
„ scalpro librario, venas sibi incidit. Sed hæc *Tranquillus* stilo historico narrat, nec Præturam post Pisonis accusationem denotat; cui repugnat

pugnat nummus, quùm Germanici effigiem exhibeat: unde quanta ex illis *Historiæ* lux. Inquirendum nobis, quo tempore Publius Præturam gesserit, & Bithyniam administrasse potuerit.

Germanicus Consulatum gessit an. $\frac{764}{5}$ post illum exactum missus est ab Augusto an. $\frac{765}{6}$ in Galliam, ad reliquias belli Germanici conficiendas. P. Vitellius ejus in bello Quæstor fuisse videtur. Augustus mortuus est an. $\frac{766}{7}$ quùm Census acciperet per Gallias Germanicus: tunc legiones Imperatorem Tiberium recusantes, & illi summam rerum deferentes, compescuit, & ipsi Proconsulare imperium ex s. c. misit Tiberius. Germanico decernitur Triumphus an $\frac{767}{8}$ manente tamen bello, quo *Tacitus*, *Ann.* 1. inquit, At Germanicus legionum, quas navibus vexerat, secundam & quar- „
tam decimam itinere terrestri P. Vitellio ducendas tradit. Vide- „
turque fuisse Legatus Germanici.

P. Vitellius Romam reversus, Præturam obtinuit an. $\frac{768}{9}$ & ex *eodem Tacito*, missus est à Tiberio ad Census Galliarum: nam inquit, de Tiberio loquens: Igitur huc intendit, missis ad Cen- „
sus Galliarum, P. vitellio & Cantio. Publius Bithynicam Pro- „
vinciam Proconsulis nomine obtinuit an. $\frac{769}{70}$. & postquam hoc anno Germanicus de Germanis triumphasset VII. Kal. Jun. & ea de causa Cæsari Germanico Senatus nummos percussisset, cum hac epigraphe: GERMANICVS CAESAR, Triumphantis effigie in quadrigis, & in altera parte, SIGNIS RECEPT. DEVICTIS GERM. S. C. & ipso stante militari habitu, d. sublata, s. scipione eburneo. Nicomedia mox ipsi gratulans, ei nummos cum ejus imagine expressit, ex inscriptione ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, sub Proconsulatu P. Vitellii ΕΠΙ ΠΟΠΛΙΟΥ ΟΥΙΤΕΛΛΙΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ.

Divisis licet inter Augustum & Senatum Provinciis, apud *Dionem*, *lib.* 53. Senatus Provinciæ per Proconsules Populi, uti prius, administratæ sunt, quorum exempla nobis suppeditant superstites rarissimi nummi diversarum Provinciarum non modo, ut apud *Seguinum*, Proconsulis Cypri Eprii ΑΝΘΥ. ΕΠΡΙΩ ΜΑΡΚΕΛΛΩ. ΚΥ. *Proconsule Eprio Marcello Cypriorum.* Sed ex *Act. Apostol.* ὃς ἦν σὺν τῷ Ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ, *sub Sergio Paulo Proconsule Cypriorum.* Ut in Achaia ex nummis Λ. ΜΙΝΔΙΟΥ ΑΝΘΥΠ. ΠΑΤΡΕΩΝ. *sub L. Mindio Proconsule Patrensium*, & ex iisd. *Act.* 18. Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς Ἀχαΐας, *Gallione Proconsulatum gerente Achaiæ*, & plurimi alii, quorum descriptionem habes in *nostro, de Numismatibus Græcis*

 libro,

VMMIDIA.

VMMIDIAM gentem Patriciam fuisse conjicimus, quod C. Vmmidius, de quo in nummo infra, Ædilis Curulis sine Trib. Pleb. mentione in inscriptione recitatur.

I.

ANTIOXEΩN. Caput Urbis Antiochiæ turritum : ex altera parte, ΕΠΙ ΚΟΥΑΔΡΑΤΟΥ ΕΤ. ΑΡ. in alio ΕΤ. ΕΡ. in ultimo ΕΤ ϚΡ. an. 104. 105. 106. Aries, pone caput Luna bicornis & astrum.

Ad C. Vmmidium Quadratum pertinent hi nummuli Antiochiæ percussi, quos ex gente Numidia à *Patino*, *&* *plurimis Scriptoribus* perperam tributos eripuimus, ut eos Vmmidiæ tribueremus ex Doct. V. *Jo. Mabillon*, qui Romæ nos monuit se illius Præsidis Syriæ inscriptionem in celeberrimo *Casinate Monasterio* observasse; ubi C. Ummidius legitur, eam deinde in *itinerario suo Italico* exposuit, sed non integram, ut V. C. *Raphael Fabrettus*, in suis novis inscriptionibus nuper edidit hoc modo:

C. VMMIDIO. C. F. TER. DVRMIO
QVADRATO. COS. XV. VIR. S. F.
LEG. TI. CAESARIS AVG. PROV. LVSIT.
LEG. DIVI. CLAVDI. IN. ILLYRICO. EIVSDEM. ET.
NERONIS. CAESARIS. AVG. IN. SVRIA PROCOS.
PROVINC. CYPRI. Q. DIVI. AVG. ET. TI. CAESARIS.
AVG. AED. CVR. PR. AER. X. VIR. STLIT. IVD. CVRAT.
TABVLAR. PVBLICAR. PRAEF. FRVM. DANDI. EX. S. C.

C. Vmmidius C. filius è tribu Terentina Durmius Quadratus appellatus, ita videtur fuisse ex Durmia gente, de qua suo loco per adoptionem in Vmmidiam transiit, & pro *Durmianus* nomen gentis *Durmius* conservavit. Quæstor ex inscriptione dicitur D. Augusti & Ti. Augusti an. 766; nam Augusto mortuo Tiberii Quæstor mansit, deinde Ædilis Curulis, ut solet, post quinque annos, tandem Consulatum

latum suffectus obtinuit. Post quem Cypri Proconsulatum, quæ Provincia erat Populi, gessit; deinde Legatus fuit Tiberii in Lusitania; idem Claudii Principis & in Illyrico, & tandem ab illo præfectus est Syriæ licet Provincia esset Populi, Cassio, de quo in Cassia gente diximus, successor datus an. $^{749.}_{50}$ & ibi mansit sub Nerone per decennium, & mortuus est $^{812.}_{3}$

Epocha Antiochena cœpit ab Autumno an $^{704.}_{5}$ illa quæ notatur in primo Quadrati denario exhibet annum 104. qui si additur superiori efficiet $^{708.}_{9}$ ab Autumno inchoantem, quo tertius Neronis etiam incipiebat, nam Claudius mortuus est A. D. III. Id. Octobr. $^{806.}_{7}$ Secundus denarius exhibet an. 105. correspondentem an. $^{709.}_{10}$ Tertius denique præfert an. 106. & incidit in an. $^{710.}_{1}$ Autumno exeuntem, quo quintus inchoabat Imperii Neronis. At ex *Tacito*,
„ Vmmidius an $^{812.}_{3}$ mortuus est, siquidem *lib.* 4. scribit; Corbulo
„ in Syriam accessit morte Vmmidii Legati vacuam, ac sibi permissam: saltem ergo noscitur à primo Quadrati denario cuso usque ad ejus mortem quinque annos elapsos fuisse.

Caput turritum imago est urbis Antiochiæ, quæ ita muris circumdata est, ad demonstrandum illam mœnibus fortissimis esse cinctam. In aversa parte Aries cum Astro & Luna bicorni spectant ad annum, à Julio Cæsare reformatum: nam annus ab Ariete inchoabat, & Astrum Lunamque eorum per annum motus arguit, in cujus memoriam hæc in moneta sua signarunt Antiochenses, quod ab illo immunitates & autonomiam acceperant, ut sparsim dictum est.

VOCO-

VOCONIA.

VOCONIA gens fuit Plebeia; siquidem Q. Voconius Saxa Legem tulit de coercendis mulierum hereditatibus. Ex Aricino municipio venere Voconii apud *Ciceronem*, *Philip.* 13. Cognomen ex iis *Vitulus* nobis superstes, ductum nempe à pecore, teste *Varrone*, *lib.* 2.

I.

DIVI IVLI. Caput Julii Cæsaris laureatum; pone quod lituus: ex averso latere, Q. VOCONIVS VITVLVS. Vitulus.

Q. Voconius Vitulus nummum hunc argenteum cudit post mortem Julii Cæsaris, ut arguit epigraphe, DIVI IVLI. postquam inter deos adscriptus est, de quo *Suetonius*, *num.* 88. Atque in „ deorum numerum relatus est, non ore modo decernen- „ tium, sed & persuasione vulgi. Laurea coronatur, ob calvitiem „ quam impatiens ferebat. Lituus ad Pontificatum Maximum spectat, cujus Sacerdotii dignitate fungebatur.

Quatuorvir Monetalis Voconius videtur fuisse an. 710. qui adhuc Julii imaginem expresserit: sed quis fuerit ejus pater, non certum est. Q. Voconius Judex, memoratur *Ciceroni* pro *A. Cluentio*; an ipse fuerit, innuere posset illius prænomen, etsi cognomen diversum. An etiam ab eo originem duxit, qui sequenti inscriptione notatus est apud *Gruterum*.

MARTI LEVCETIO
PRO SALVTE IMP. DOMINI. AVG. PII.
Q. VOCONIVS VITVLVS
LEG. XXII. PR. P. F.
PONENDVM CVRAVIT.

De Vitulo infra.

II.

Caput Julii Cæsaris laureatum, sine epigraphe: in altera parte, Q. VOCONIVS VITVLVS. Vitulus.

Hunc denarium *Fulvius*, Cæſare adhuc vivente, ſignatum contendit, & pro ratione illum Quæſtorum numerum auxiſſe, ex *Suetonio*, & ex *Dione*, quadraginta deſignatos profert; ſed factos ait; magnum eſt autem inter deſignatum & factum diſcrimen, deſignabantur ante finem anni, & principio alterius Magiſtratum inibant Quæſtores, ſicut & alii Magiſtratus, ut etiam Triumvir Monetalis, & toto anno durabat: ita ut Voconius non potuerit eſſe Triumvir, nec deſignatus Quæſtor, vivo Cæſare, & alterum denarium cudit poſt ejus mortem, quùm in eo ſit Divus, & Q. DESIGN. non occurrat. Sed ambo videntur percuſſi, anno ſequente poſt ejus mortem; primus nempe initio anni, & ſecundus in fine anni, quando Voconius in Triumviratu Monetali, deſignatus eſſet ex Senatuſconſulto; Senatus autem numerum quadraginta Quæſtorum minuiſſe potuerat; quare Voconius deſignatus ab illo notam appoſuit S. C. quod in priore non reperitur.

Vitulus in utroque denario ſignatus eſt, ad deſignandum cognomen Vituli, & illud hoc ſymbolo illuſtrandum. Unde liquet illum gentis antiquitatem indicare voluiſſe, unde apprimè notat *Suetonius*, illis abolendis ſollicitum fuiſſe Caligulam, ita ut vetera hæc Familiarum inſignia ademerit.

VOLCA-

VOLCATIA.

VOLCATIA gens Plebeia est; siquidem L. Volcatius Trib. Plebis fuit an. 678; sed Consularis. Illius nomen à Violentia, ut *Volcanus*, derivari volunt: Cognomen vero nobis superstes in denariis *Tullus*, quod ex prænomine in cognomen abiit. Ominis causa dictus est *Tullus* quasi à *tollendo*, o in u verso; teste *Valerio*.

I.

Caput Herculis, cum spolio circa collum, & clava super humerum: ex aversa parte, L. VOLCATI. Q. F. TVLLVS. Navis, in imo ROMA.

L. Volcatius Quinti filius Tullus, factus fuit Quæstor an. 674; quo Lege Cornelia Quæstores primùm viginti creati sunt. In hoc autem Magistratu hunc nummum ex forma pro semisse cum capite Herculis cudit, ut ex arbitrio Quæstoris erat. Nam, ut diximus, temporum successu, modo Janus, qui solus cælabatur, modo Jupiter, modo Hercules, signati sunt in semissibus, sæpius tamen Jupiter; sed Navim Saturni semper eorum fuisse in aversa parte notam observavimus, ad monetæ antiquitatem, ut pote ab eo repertam, denotandam.

E Quæstura Volcatius ad Tribunatum Plebis accessit an. 678; Ædilitatis repulsam passus, teste *Cicerone, pro Plancio*. Consulatum adeptus cum M. Æmilio Lepido an. 687; inter Consulares illos recenset *Cicero, Ep. ad Atticum*, 22. *lib.* 12. His autem Coss. Catilina pecuniarum repetundarum reus, prohibitus est petere Consulatum, quod intra legitimos dies profiteri nequiverit, ex *Sallustio, de Bello Catilinario*. Volcatius autem vixit superstes Julio Cæsari, quod patet ex 14. *Ep. Ciceronis ad Atticum*, reliquit L. Volcatium Tullum, qui Consulatum gessit cum Augusto an. 720;

VOLTEIA.

EAndem esse VOLTEIAM ac VULTEIAM gentem, quam fuisse Plebeiam suspicamur. Cognomen *Strabo* ex ea nobis superest. Hic autem dicitur, qui oculos habet distortos.

I.

Caput Jovis barbatum & laureatum: ex altera parte, M. VOLTEI. M. F. Templum pulcherrimum, sex columnarum, in cujus zophoro fulmen.

M, Volteius Marci filius indigitatur, cujus nulla fit mentio apud *Historiæ Scriptores*, sed ejus avum M. Volteium in Achaia Quæstorem an. $\frac{611.}{2}$ fuisse reperimus. Is etiam Quæsturam Provincialem iniit an. $\frac{677.}{8}$ quo hunc denarium argenteum percussit; in anteriore cujus parte caput Jovis Capitolini, & in aversa, illius templum pulcherrimum, quod arguit fulmen in zophoro incisum; ad denotandam illius templi, quam habebat, procurationem. De templo Capitolino in rupe Tarpeia extructo vide *Tacitum*, *lib.* 4. *Histor.* quod Tarquinius Priscus voverat, Ser. Tullius & Tarquinius Superbus extruxere, & post Reges exactos Horatius Pulvillus iterum Cos. dedicavit ex magnificentia, quam immensæ P. Romani opes ornarent potius, quam augerent.

II.

Caput Herculis pelle leonina amictum: in averso latere, M. VOLTEI. M. F. Aper.

Hunc etiam denarium in Quæstura cudisse videtur M. Volteius, & ut in minutis æreis Hercules, tanquam antiquus Romanorum deus, nempe cujus sacra ab Evandro erant ex Græcia allata, signari cœpit; sic in argenteis ejus imaginem pro libito Quæstores etiam cælarunt, & aliquot ejus symbolum ex duodecim ærumnis in aversa parte exhibuerunt; qualis tertia hæc ex *Ausonio* notatur.

Mox Erymanthæum vix tertia perculit aprum.

III.

III

Caput Liberi ſeu Liberæ corona hederacea ornatum : ex altera parte : M. VOLTEI. M. F. Ceres ſtans in curru à duobus draconibus tracto, ambabus tædam gerens.

Quin Ædilis Curulis fuerit M. Volteius non ſinunt dubitare hic denarius & ſequens. Primus ex anteriore illius parte Liberum ſeu Liberam exhibet , ad quos pertinent Liberalia quæ edidit. De iis audias *Ciceronem*, 5. *Act. in Verr.* Nunc ſum deſignatus Ædi- „ lis.... mihi Ludos ſanctiſſimos maxima cum cærimonia Cereri, „ Libero Liberæque faciendos. Unde ex altera parte, Ceres in curru à duobus draconibus vecto, ad denotanda Cerealia huic deæ celebrata, quorum M. Volteius curam habuerit. Vide quæ de ſimili typo diximus in gente Vibia num. 8. tab. 1.

IV.

Caput Virtutis galeatum & laureatum : pone quod parazonium : ex altero latere M. VOLTEI. M. F. Cybele, ſeu Mater Magna, in curru duorum leonum, ambabus eorum habenas.

Ad Curulem M. Voltei Ædilitatem ſpectat & hic denarius. Ex averſa parte Matrem Magnam ſeu Cybelem exhibet, cui dedicati erant Ludi Megalenſes, qui ita dicti ſunt è Megaleſio ejus templo, Peſſiunte Pergami urbe, quando illa, ex libris Sibyllinis, Romam, permittente Attalo Pergami Rege, advecta eſt, teſte *Varrone*. In cujus memoriam celebrati ſunt quotannis per ſex dies, à pridie Non. April. ad 5. Idus, ut *Faſti veteres* demonſtrant, & de quibus vide *Manutium*, *Comm. in* 2. *Ep. lib.* 2. *ad Famil.* Cur Cybele ſit in curru leonum, vide in gente Licinia, num. 2.

Quidam caput Virtutis ad libitum putant eſſe à Volteio expreſſum: alii vero illius ædes eſſe ab illo reſtauratas ſuſpicantur : nam Ædilium Curulium munus erat non modo Ludos ſacros & ſolemnes inſtituere ac procurare, ſed & ſacrarum ædium & privatarum curam gerere, ut ſparſim diximus. Parazonium Virtutis eſt ſymbolum , quod dextra præfert, ut videre eſt in nummis tertiæ formæ, Galbæ, Vitellii & Veſpaſiani, in quibus legitur, HONOS ET VIRTVS.

V.

Caput Apollinis, muliebri effigie, laureatum: ex altera parte, M. VOLTEI. M. F. Tripus, cui insertus est serpens, & per transversum S. C. D. T. id est, *Senatusconsulto, die tertio.*

Caput Apollinis est, ut existimat *Fulvius*, sed muliebri effigie, quùm sæpe in nummis ipso habitu sit ornatus; & tripus in aversa parte ad eum spectat, tanquam ejus symbolum, nam Vates putabatur, supra eum responsa accipiebant. Sed alii dicatum illi referunt propter numeri ternarii perfectionem; alii vero propter tres cœli circulos, quorum unum secat Sol, annum cursum perficiens. Tripus etiam certantibus præmium dare solitus, id quod *Pindarus* & *Horatius* ostendunt. Serpens ei videtur insertus, quod medicinæ etiam inventor diceretur, & ideo illius deus creditur. Serpens autem salutis est symbolum, ex eo quod ille quotannis pellem deponit, & sic reviviscere videatur.

Apollo autem, & illius symbola in hoc denario expressa, M. Volteium Prætorem fuisse demonstrant. Illius autem munus erat Apollinares Ludos, huic deo dicatos, edere. *Fulvius* Tripodem Apollini, ut nos, sacrum esse tradit; sed huic deo Ludis Sæcularibus, quùm præsit, M. Volteium ideo hunc typum, tanquam XV virum sacris faciundis, signasse conjicit. Elige quæ tibi alterutrius gratior erit conjectura.

VI.

Caput Jovis laureatum & barbatum: ex altera parte, L. VOL. L. F. STRAB. Europa tauro vecta, ambabus velum tenet, sub in eo imo flos.

L. Volteio hunc denarium adscribit *Fulvius*, licet Volcatio, Volumnio & Volusio tribuere etiam possit, qui omnes Lucii prænomen habuere: sed quùm nullus eorum reperiatur cognomine Strabo, ipsi adstipulari possumus. Lucius quidem Vulteius citatur à *Glandorpio*, his verbis: L. Vulteius, memoratur *Ciceroni Verrinar.* 5. Sed nobis locum reperire non licuit, forsan alibi illum legit, Lucius ille Volteius Quæsturam gessisse videtur, in qua hunc denarium cudit, & caput Jovis, ut supra de M. Volteio diximus, ad denotandam in gente sua Jovis Capitolini templi esse procurationem; & *Fulvius* Europæ raptus picturam, in illo per Volteium expressam, fuisse credendum existimat: nam illius tabulam in eo sic depictam fuisse asserunt.

VOLV-

VOLUSIA.

VOLUSIA gens Plebeia eſt; ſiquidem M. Voluſius laudatur Ædilis Plebis à *Valerio Maximo*, *lib.* 7. *cap.* 3. Ipſa dicitur antiqua, ſed inſignis tantum Prætura, & in quam tantum Conſulatus ſub Auguſto invectus eſt. Ejus nomen à Voluſo prænomine deſumptum, unde ſuſpicamur originem è Sabinis traxiſſe. Cognomen ejus *Saturninus* à *ſatu*, ex *Feſto*, ut in Sentia gente dictum eſt.

I.

Caput Jovis laureatum: ex averſa parte, ΕΠΙ ΣΑΤΟΡΝΕΙΝΟΥ ΟΥΟΛΟ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. in area ΕΛ. an. 35. Genius Antiochiæ turritus & velatus, rupibus inſidens, d. palmæ ramum; pro pedibus Orontes fluvius emergens, brachiis extenſis, natantium more.

Primo intuitu *Antiquarii* hunc nummum Antiochiæ cuſum opinati ſunt, C. Sentio Saturnino Syriæ Præſidi, de quo ſæpe mentio apud *Joſephum lib. Antiq.* Sed poſtea litteræ numerales ΕΛ. in area exaratæ an. 35. deſignantes, eos turbarunt, quod ſcirent Sentio Saturnino ſucceſſiſſe Quinctilium Varum, Syriæ etiam Præſidem, cujus anni in ejus nummis ſignati, ut in ejus gente vidimus, tantum præferunt, ΕΚ. Ες. & ΕΖ. 25. 26. & 27. Antiochenæ Epochæ annos, mox ad ejus filium C. Sentium Saturninum confugerunt, Conſulem cum Sex. Ælio Cato an. $^{756}_{7}$ Epochæ Antiochenæ an. $^{33}_{4}$ reſpondente: nam illa cœpit poſt pugnam Actiacam vel Ægyptum captam an. $^{722}_{3}$ cui ſi addideris annum 36. in nummo ſignatum devenies ad annum $^{759}_{60}$ quo C. Saturninus poſt Conſulatum Syriam adminiſtraverit.

Obſtat ſane huic opinioni vox ΟΥΟΛΟ. quæ nihil aliud quam ΟΥΟΛΟΥΣΙΟΥ exprimere poteſt, ad tollendam Saturnini, utriuſque gentis Sentiæ & Voluſiæ familiaris cognominis, ambiguitatem, addita. L. Voluſius Saturninus Conſul citatur apud *Tacitum Ann.* 3. ætatis decrepitæ mortuus an. $^{772}_{3}$ Fine anni, inquit, conceſſere vitâ „ inſignes viri, L. Voluſius & Salluſtius Criſpus. Voluſia vetus Fa- „

milia

„ milia, neque tamen Præturam egressa: ipse Consulatum intulit, „ Censoria etiam potestate legendis Equitum decuriis functus, „ opumque, quîs domus illa immensum viguit, primus accu- „ mulator. L. Volusii ætatem ille profert, *Ann.* 13. At L. ait, „ Volusius egregia fama concessit, cui tres & nonaginta anni spa- „ tium vivendi fuit. Hic Consulatum sub Augusto gessisse videtur, & quùm tot sub eo Principe suffecti sunt, quo tempore inierit, incertum: sed hic nummus insignis nobis eum Syriæ præfuisse, demonstrat anno ejus Epochæ Augustanæ 36. anno V. C. 759/60 correspondente.

L Volusius Saturninus videtur fuisse filius Q. Volusii Saturnini, Legati *Ciceronis* an. 703/4 de quo meminit ad *Atticum*, *lib.* 5. *Ep.* 21. ubi hunc laudat, ut gravem & mirificè abstinentem, &, ut remur, avum L. Volusium habuit. Ipse reliquit Q. Volusium Saturninum, Consulem cum P. Cornelio Scipione an. 808/9 illum ex matre Cornelia natum anno patris 62. & Consulatu etiam perfunctum scribit *Plinius lib.* 7. *cap.* 14. Itaque si demas annos 43. pro Consulatu gerendo necessarios ab anno Consulatus Quinti 808/9 supererunt tantum 765/6 è quibus si rursus tollas annum ætatis 62. quem gerebat dum natus est Quintus: pater ejus Lucius genitus est an. 703/4 quo diximus avum ejus Q. Volusium fuisse, supra Ciceronis Legatum habebimus.

F I N I S.

INDEX

IVNIA

BRVTVS PRO COS · EX · SC · — 9 C · Æ · R · I · — ROMA · D · IVNI · M · F ·

BRVTVS — 10 C · Æ · I · — B · IVNI · D · F · ROM

L · PLAET · CEST · BRVT · IMP · — 11 F · Æ · R · I · — EID · MR ·

LIBERTAS — 12 F · Æ · I · — P · R · RESTIT ·

L · SESTI · — 13 F · Æ · I · — Q · CAEPIO BRVTVS · PRO · COS ·

Q · CAEPIO BRVTVS PRO · COS · — 14 F · Æ · I — L · SESTI · PRO · Q ·

LEIBERTAS — 15 F · Æ · I · — CAEPIO BRVTVS PRO · COS ·

L · PLAET · CEST · — 16 F · N · Æ · R · I · — BRVT · IMP ·

BRVTVS — 17 F · Æ · I · — LENTVLVS SPINT ·

PRO · Q · L · SESTI · — 18 V · Æ · Q · — Q · CAEPIO BRVTVS PRO · COS ·

Q · CAEPIO BRVTVS PRO · COS · — 19 V · Æ · I · — L · CEST · PRO Q ·

LEG · COSTA — 20 F · Æ · I · — IMP · BRVTVS

TAB LXXVIII

IVNIA
Q CAEP
BRVT
CAEPIO
BRVTVS
CASCA
LONGVS
BRVTVS
IMP
CASCA
LONGVS
BRVTVS IMP
A POSTVMIVS COS
ALBINVS BRVTI F
C PANSA
ALBINVS BRVTI F
PIETAS
ALBINVS BRVTI F
ROMA
D IVNI PERA
D IVNPERA
ROM
D IVNI D F PERA
TAB. LXXIX

IVNIA

M·IVN·PERA

D·SILANVS·L·F.

SALVS

D·SILANVS

SALVS

ROMA

D·SILANVS L·F.

D·SILANVS L·F.

A

XIII

D·SILANVS L·F.

ROMA

G

XVIII

D·SILANVS L·F.

ROMA

D·SILAN·M·F.

L·PISO CAESONINVS

EX·S·C.

C·IVNI·SILANVS

X

Q·CVRTI

ASIA

ROMA

N·

EX· S·C·

CN·CARBO C·F.

M·SILA·L·F.

TAB. LXXX

IVNIA

LAELIA

LAETORIA

LICINIA

TAB. LXXXI.

LICINIA

S·C
3 G F·Æ·I
P·CRASSVS M·F
ROMA
4 G·Æ·I
M·CRASS·P·F·

5 G·Æ·I
M·CRAS·P·F
ROMA
6 G·Æ·I
M·CRASS·M·F· EX· S·C· LAVRON·P·F
PAETVS

AVGVSTVS TRIBVNIC POTEST
7 G·Æ·I
IIIVIR·A·A·F·F·M·LICINIVS CRASSVS
S C
8 G·Æ·Q
L·CRAS·L·F
ROMA

9 G·Æ·I
L·LICIN·L·F CRASS
C·MALLE
10 F·Æ·I
L·LIC·CN·DOM

LICI
L·PORCI
11 P·Æ·I
L·LIC·CN·DOM
SCIP·IMP·
METEL·PIVS
12 F·Æ·I
LEG·PRO·PR·
P·CRASSVS·IVNI

LEG·PRO·PR
CRASS·IVNI
13 F·Æ·I
SCIP·IMP·
SCIPIO·IMP·
G·E·A
Q·METEL·PIVS
14 F·Æ·I
LEG·PRO·PR
P·CRASSVS·IVNI

TAB. LXXXII

LICINIA

TAB. LXXXIII.

LICINIA

VARUS NERVA · P.Æ.I · A.LICINI

A.LICINIVS FIDES · G.Æ.I · III VIR. NERVA

NERVA FIDES · P.Æ.I · III VIR. LICIN

NERVA FIDES · G.Æ.I · III VIR. A.LICINIVS

NERVA FIDES · P.Æ.I · ALBINVS BRVTI F.

NERVA · P.Æ.2 · S

CAESAR AVGVSTVS PON MAX TR POT IMP · P.Æ.I · A.A.F.F. A.LICINIVS NERVA SILIAN III VIR · SC

AVGVSTVS TRIBVNIC POTEST · P.Æ.2 · A.A.F.F. STOLO III VIR · SC

OB CIVIS SERVATOS · G.Æ.2 · A.A.F.F. P.LICINIVS STOLO III VIR · SC

TI. AVGVSTVS POT. · G.F.Æ.I · P.STOLO III.VIR.

AVGVSTVS DIVI F. · P.Æ.I · P.STOLO III.VIR.

G.Æ.I · POMPILI C.LICIN VALVS

TAB. LXXXIV.

LIVIA

LIVINEIA

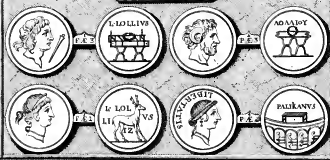
TAB. LXXXV.

LIVINEIA

LOLLIA

TAB. LXXXVI.

LOLLIA

LVCILIA

LVCRETIA

TAB. LXXXVII.

LVCRETIA

LVRIA

LVTATIA

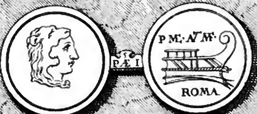
TAB. LXXXVIII.

MAECILIA

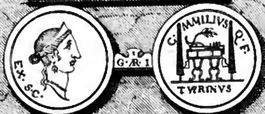

MAENIA seu MAINIA

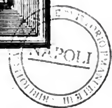

MAMILIA

TAB. LXXXIX.

MAMILIA

MANILIA

MANLIA

TAB. XC.

MANLIA

MARCIA

TAB. XCI.

MARCIA

TAB. XCII.

MARCI

MARIA

TAB. XCIII.

MARIA

TAB. XCIV.

MARIA

MEMMIA

MESCINIA

TAB. XCV.

MESCINIA

METTIA

MINATIA

TAB. XCVI.

MINVCIA

TAB. XCVII.

MINVCIA

MVCIA

MVMMIA

MVNATIA

TAB. XCVIII.

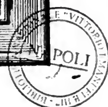
MVNATIA

MVSSIDIA

TAB. XCIX.

MVSSIDIA

NAEVIA

TAB. C.

NAEVIA

NASIDIA

NERIA

NONIA

NORBANA

TAB. CI.

NORBANA

NVMITORIA

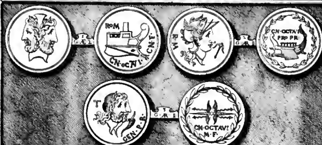
NVMOMIA

TAB. CII.

OCTAVIA

OGVLNIA

OPEIMIA

TAB. CIII.

OPEIMIA

OPPIA

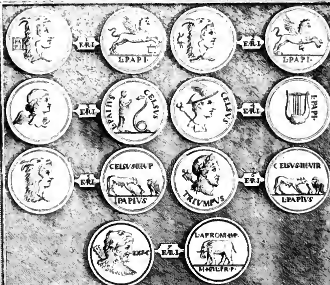

TAB. CIV.

PAPIA

PAPIRIA

TAB. CV.

PAPIRIA

TAB. CVI.

PAPIRIA.

PEDANIA.

PEDIA.

PERPERNA.

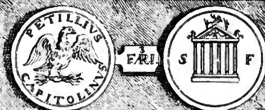

PETILLIA.

TAB. CVII.

PETILLIA

PETRONIA

TAB. CVIII.

PETRONIA

PINARIA

TAB. CIX

PLAETORIA

PLANCIA

TAB: CX.

PLAUTIA
L.PLAVTIVS
PLANCVS
BACCHIVS
ROMA
S·C
S·C
S·C
S·C
TAB.CXI.

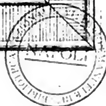
POBLICIA

POMPEIA

TAB. CXII.

POMPEIA

TAB. CXIII.

POMPEIA

POMPONIA

TAB.CXIV.

POMPONIA

TAB. CXV.

POMPONIA

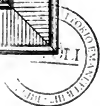
PONTINIA

POPILLIA.

TAB. CXVI.

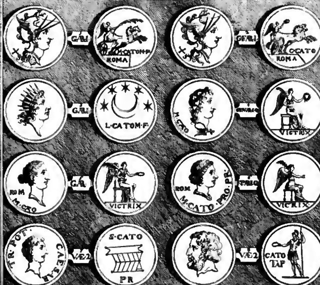
POPILLIA

POPPAEA

PORCIA

TAB. CXVII.

PORCIA

POSTVMIA

TAB. CXVIII.

POSTVMIA

TAB. CXIX.

PROCILIA

PROCVLEIA

PVPIA

QVINCTIA

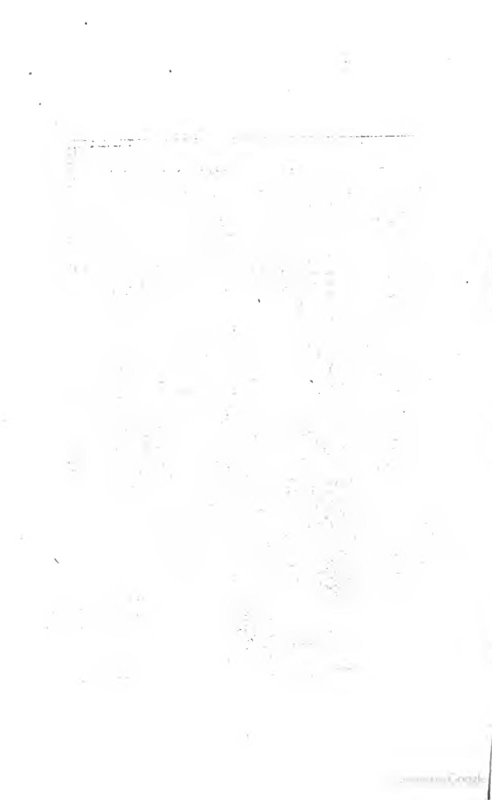

TAB. CXX.

QVINCTIA

QVINCTILIA

TAB. CXXI.

QVINCTILIA
RABIRIA
RENIA
ROSCIA
RVBELLIA
RVBRIA
C·RENI
ROMA
SC
TAB. CXXII.

RVBRIA.

RVPILIA

RVSTIA

RVTILIA

SALVIA

TAB. CXXIII.

SANQVINIA.

SATRIENA

SAVFEIA

SCRIBONIA

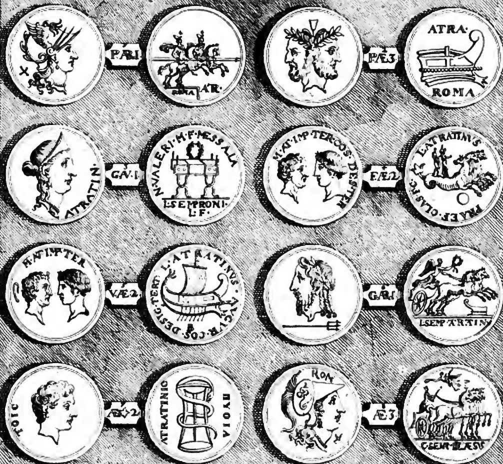
TAB. CXXIV.

SCRIBONIA

SEMPRONIA.

TAB. CXXV.

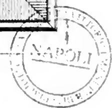

SEMPRONIA.

TAB. CXXVI.

SEMPRONIA.

TAB. CXXVII.

SENTIA.

SEPVLLIA

TAB. CXXVIII.

SEPVLLIA.

SERGIA

SERVILIA

TAB. CXXIX.

SERVILIA

TAB.CXXX.

SERVILIA

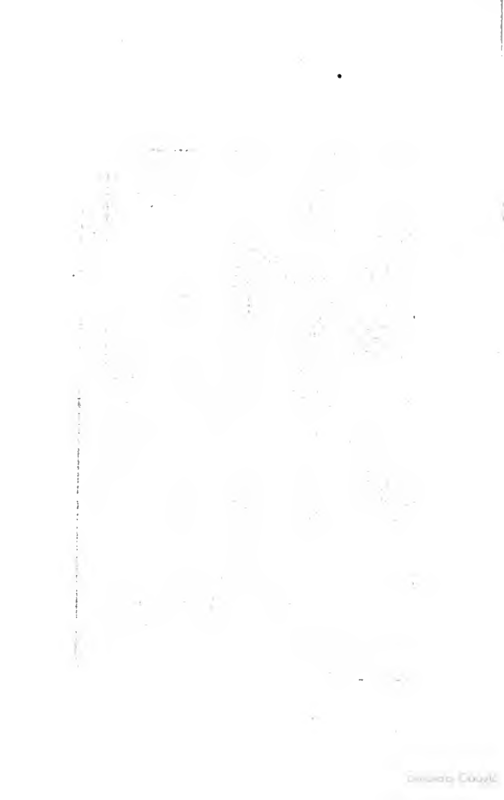
SESTIA

SEXTIA

TAB. CXXXI.

SICINIA

SILIA

SOSIA

TAB. CXXXII.

SOSIA

SP.VRILIA

STATIA

STATILIA.

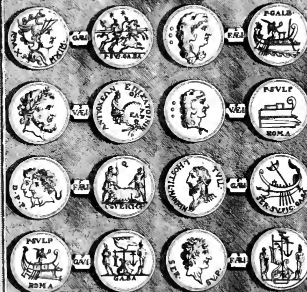
TAB.CXXXIII.

SVILLIA

SVLPICIA

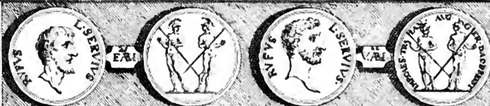

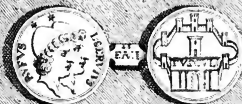
TAB. CXXXIV.

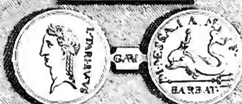

SVLPICIA
TAB. CXXXV.

SVLPICIA.

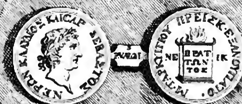

TARIA

TARQVITIA

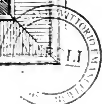

TERENTIA

TAB. CXXXVI.

TERENTIA

THORIA

TAB. CXXXVII.

TITIA

TITINIA

TITVRIA

TAB. CXXXVIII.

TITVRIA

TREBANIA

TREBONIA

TVLLIA

TAB. CXXXIX.

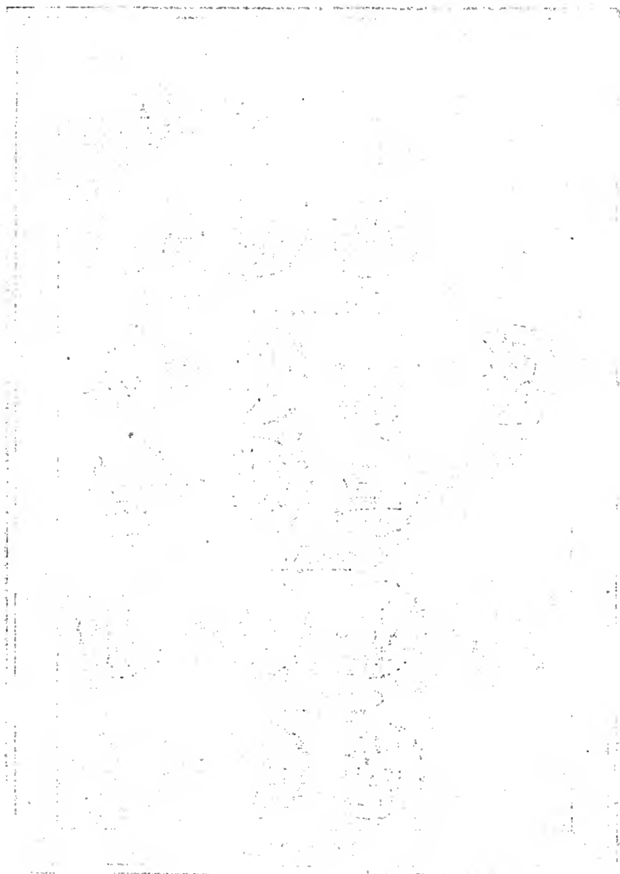
TVLLIA

VALERIA

TAB. CXL.

VALERIA.

TAB. CXLI.

VALERIA

TAB. CXLII.

VALERIA.

VALGIA

VARGUNTEIA

VARIA

TAB. CXLIII.

VATINIA

VENTIDIA

VERGINIA

VETTIA

VETVRIA

TAB. CXLIV.

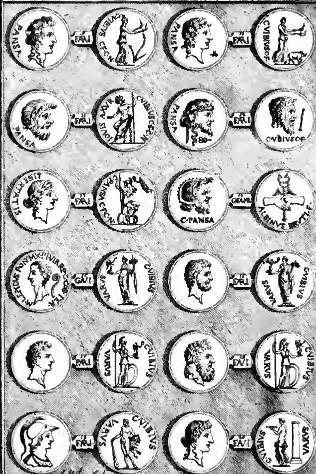
VETVRIA

VIBIA

TAB. CXLV.

VIBIA.
PANSA
C.VIBIVS CF.C.N.
PANSA
C.VIBIVS C.F.
PANSA
IOVIS AXVR C.VIBIVS C.F.C.N.
PANSA
C.VIBIVS C.F.
LIBERTATIS
C.PANSA C.F.C.N.
C.PANSA
ALBINVS BRVTI.F.
M.LEPIDVS PONT.MAX.III.VIR.R.P.C.
VARVS
C.VIBIVS
VARVS
SABIVS
VARVS
C.VIBIVS
VARVS
C.VIBIVS
VARVS
C.VIBIVS
C.VIBIVS
VARVS
TAB. CXLVI.

VIBIA

VILLIA

VINICIA

VIPSANIA

TAB. CXLVII.

VIPSANIA

VISELLIA.

TAB.CXLVIII.

VITELLIA

VMMIDIA

VOCONIA

VOLCATIA

VOLTEIA

TAB. CXLIX.

VOLTEIA

VOLVSIA

INCERTA

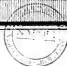

TAB. CL.

INCERTA
VRSINI

INCERTA
PATINI

TAB. CLI.

INCERTA
PATINI

VAILLANT

TAB. CLII.

INDEX
AUCTORUM

Qui in hoc opere citantur, illuſtrantur, aut emendantur.

INDEX AUTORUM.

VAIL-

INDEX NOMINUM

Quæ reperiuntur in Nummis Consularibus.

Quincta

INDEX NOMINUM.

INDEX

COGNOMINUM, AGNOMINUM, ET ADOPTIVORUM.

DEL-

DELMATICVS	Cæcilia
DOLABELLA	Cornelia
DOSSENVS	Rubria
DRVSVS	Claudia, Livia
EBVRNVS	Fabia
FABATVS	Roſcia
FALTO	Valeria
FIGVLVS	Marcia
FIMBRIA	Flavia
FLACCVS	Fulvia, Norbana, Pomponia, Valeria
FLAMININVS	Quinctia
FLORVS	Aquilia
FRVGI	Calpurnia
GALBA	Sulpicia
GALLVS	Anicia, Aſinia, Caninia, Sulpicia
GEMINVS	Aburia, Servilia
GETA	Hoſidia, Licinia
GLABRIO	Acilia
GLYCIA	Claudia
HABITVS	Vibia
HEMICYCLVS	Flavia
HISPALVS	Cornelia
HISPANIENSIS	Fabia
HYPSÆVS	Plautia
ISAVRICVS	Servilia
IVDEX	Vettia
IVNIANVS	Licinia
LABEO	Fabia
LABIENVS	Atia
LÆCA	Porcia
LÆNAS	Popilia
LÆVINVS	Valeria
LAMIA	Ælia
LARISCOLVS	Accoleia
LENTVLVS	Cornelia
LEPIDVS	Æmilia
LIBO	Julia, Livia, Marcia, Scribonia
LICINVS	Fabia, Porcia
LIMITANVS	Mamilia.
LIVIANVS	Æmilia, Terentia
LONGINVS	Caſſia
LONGVS	Manlia, Muſſidia, Sempronia
LVCVLLVS	Licinia, Terentia
LVPERCVS	Gallia
LVPVS	Rutilia
LVSCVS	Anicia
MACEDONICVS	Cæcilia
MACER	Licinia, Sepullia
MAGNVS	Cornelia, Pompeia, Poſtumia
MALLEOLVS	Poblicia
MALVGINENSIS	Cornelia
MAMILIANVS	Livia
MANCINVS	Hoſtilia
MARCELLVS	Claudia
MARIDIANVS	Coſſutia
MATHO	Pomponia, Papiria
MAXIMVS	Carvilia, Egnatia, Fabia, Manlia, Sulpicia, Valeria
MEGELLVS	Poſtumia
MERVLA	Cornelia
MESSALA	Valeria
METELLVS	Cæcilia
MOLO	Pomponia
MVCIANVS	Licinia
MVRCVS	Statia
MVRENA	Licinia, Terentia
MYTILVS	Papia
NASICA	Cornelia
NASO	Axia
NATTA	Pinaria
NERO	Claudia
NERVA	Cocceia, Licinia
NERVLINVS	Suillia
NIGER	Cæcilia, Valeria
NOBILIOR	Fulvia
NONIANVS	Conſidia
NVMIDICVS	Cæcilia
ORESTES	Aufidia, Aurelia
OTHO	Salvia
PÆTINVS	Fulvia
PÆTVS	Ælia, Antonia, Conſidia, Fulvia
PALIKANVS	Lollia
PANSA	Vibia
PAPPVS	Æmilia
PATERCVLVS	Sulpicia
PATERNVS	Fabricia
PAVLVLVS	Poſtumia
PAVLLVS	Æmilia
PERA	Junia

PERE-

INDEX COGNOMINUM.

Peregrinvs	Arria
Philippvs	Marcia
Philo	Veturia
Philvs	Furia
Pictor	Fabia
Pietas	Antonia
Piso	Calpurnia
Pitio	Sempronia
Pivs	Cæcilia, Pompeia
Plancianvs	Lætoria
Plancvs	Munatia, Plautia
Pollio	Asinia, Bæbia
Potitvs	Valeria
Priscvs	Mussidia
Pvlcher	Claudia
Pvlex	Servilia
Pvblicola	Gellia
Pvrpvreo	Furia
Qvinctilianvs	Nonia
Qvirinvs	Sulpicia
Rebilvs	Caninia
Regillvs	Æmilia
Reginvs	Antistia
Regvlvs	Atilia, Livineia
Restio	Antia
Rocvs	Crepereia
Rvfvs	Aurelia, Cordia, Egnatia, Lucilia, Mescinia, Minutia, Plautia, Pompeia, Pomponia, Salvia, Sulpicia, Taria, Titia, Valgia, Varia.
Rvllvs	Servilia
Rvsticvs	Aufidia
Rvtilvs	Verginia
Sabinvs	Calvisia, Minatia, Poppæa, Tituria.
Sabvla	Cossutia
Sacerdos	Licinia
Sævinvs	Flavia
Salinator	Livia
Sapiens	Lælia
Saserna	Hostilia
Satvrninvs	Sentia, Valgia, Volusia.
Scarpvs	Pinaria
Scavrvs	Æmilia, Aurelia
Scævla	Mucia
Scipio	Cornelia
Secvndvs	Aria
Seianvs	Ælia
Seranvs	Atilia
Serapio	Cornelia
Serratvs	Manlia
Servilianvs	Fabia
Silanvs	Cæcilia, Junia
Silianvs	Licinia
Silvanvs	Plautia
Silvs	Sergia
Sisenna	Cornelia
Sophvs	Sempronia
Spinther	Cornelia
Spvrinvs	Petilia
Stolo	Licinia
Strabo	Pompeia, Volteia
Svffenas	Nonia
Svlpicianvs	Quinctia
Svlla	Cornelia
Svra	Cornelia
Svrdinvs	Nævia
Tampilvs	Bæbia
Tappvlvs	Villia
Tavrvs	Statilia
Thermvs	Minucia
Torqvatvs	Manlia
Trigeminvs	Curiatia
Trio	Lucretia
Trogvs	Maria
Tvbero	Ælia
Tvditanvs	Sempronia
Tvllvs	Mœcilia, Volcatia
Tvrdvs	Papiria
Tvrpilianvs	Petronia
Tvrrinvs	Mamilia
Vaala	Numonia
Valerianvs	Quinctia
Varro	Terentia, Visellia
Varvs	Licinia, Quinctilia, Vibia
Vatia	Servilia
Verrvcosvs	Fabia
Vespillo	Lucretia
Vetvs	Antistia
Vitvlvs	Voconia
Vvlso	Manlia

INDEX
IN NUMISMATA
Per Familias digeſtus.

B.

INDEX IN NUMISMATA

Jus

Neo

Q.

R.

T.

Jovis

V.

Ver-

X.

INDEX

INDEX.

RERUM ET VERBORUM.

A.

Augu-

ante

Manilia

N.L.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

Tacfa-

T.

de

INDEX

INDEX GEOGRAPHICUS.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

Gallia

P.

R.

S.

T.

Teme-

FINIS.

